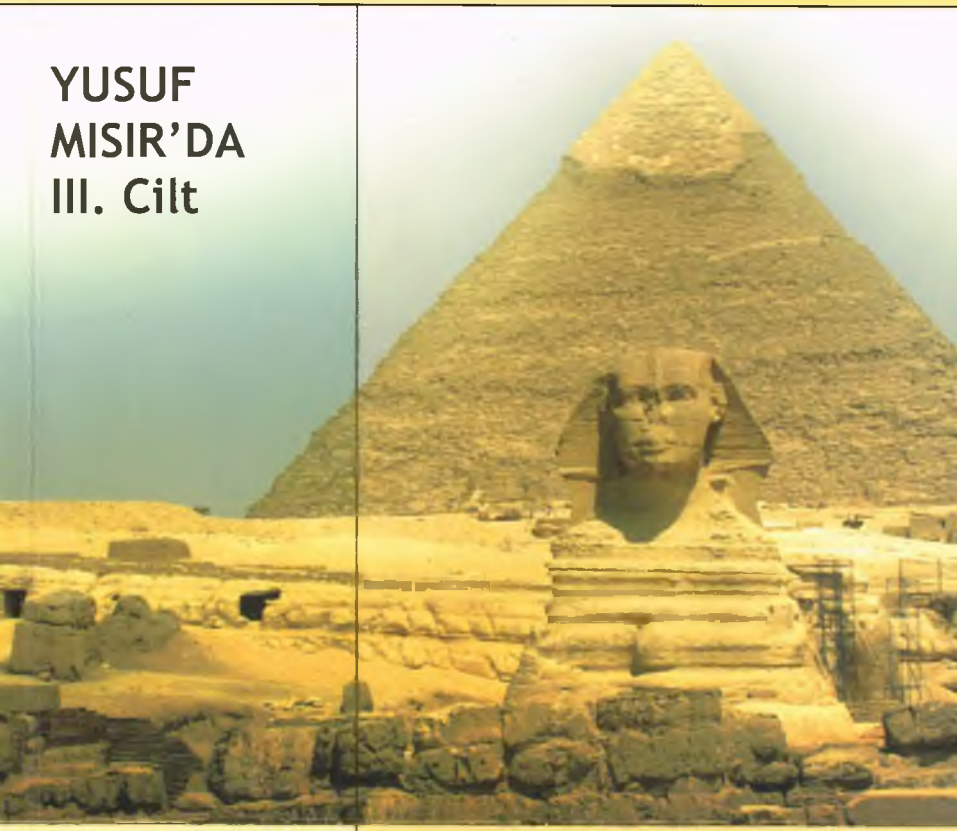
THOMAS MANN

YUSUF ve KARDEŞLERİ

YUSUF MISIR'DA III. Cilt

1929 Nobel Edebiyat Ödülü

HECE

roman

HECE

YUSUF ve KARDEŞLERİ • III

THOMAS MANN

Thomas Mann: 6 Haziran 1875'te Lübeck'te Thomas Johann Heinrich Mann adlı bir tüccarın ikinci oğlu olarak doğan Thomas Mann, 20. yüzyılın en önemli Alman yazarlarından biridir. 1893'te orta okulu bitiren Mann, nefret ettiği okuldan ayrılarak annesi ve kardeşleriyle birlikte Münih'e taşındı. Burada bir sigorta şirketine gönüllü stajyer olarak girdi ve 1895-96 yıllarında Teknik Üniversitede okudu. *Frühlingssturm, Monatsschrift für Kunst, Literatür und Philosophie* (*İlkbahar Fırtınası*, Sanat, Edebiyat ve Felsefe Dergisi)'nin yazarları ve kurucuları arasında olan Mann, ağabeyi Heinrich tarafından çıkarılan *Das Zwanzigste Jahrhundert, Blätter für Deutsche Art und Wohlfahrt* adlı Alman ulusal, anti-Semitist dergide de yazıyordu. Ama Bismarck taraftarı genç yazar için şiir çalışmaları daha önemliydi. Heinrich ile birlikte 1896-98 yıllarında İtalya'ya yaptığı yolculuktan sonra 1898-99 yıllarında *Simplicissimus* adlı derginin redaktörlüğünü üstlendi. *Der Kleine Herr Friedmann* (*Küçük Bay Friedmann*, 1901) gibi ilk öykülerinden sonra Mann, 1901'de *Die Buddenbrooks* (*Buddenbrook Ailesi*) adlı romanını yayınladı. Bu romanında yazar, Lübeck'li burjuvazi bir tüccar ailesinin dört kuşak boyunca çöküşünü anlatır. Burjuvazinin çalışkanlık, tutumluluk ve görev bilinci gibi erdemleri, sanatsal, entelektüel ve dini hayatları, kötü alışkanlıkları, lüks yaşantıları, avarelikleri, hastalıkları, ölümleri... yıkılışı anlatılır. Eserlerinin konusunu genellikle burjuvazinin yozlaşması oluşturur. Mann'ın ikinci başarısı *Tonio Kröger* adlı öyküsüdür. *Tonio Kröger*'de sanatla burjuva hayatı arasındaki zıtlık yansıtılır. Mann, 1905'te bir profesörün kızı olan Katia Pringsheim ile evlenir ve altı çocukları olur. Evlenmesi ve evliliğe bağlı olarak toplumda kendine bir yer edinmesi nedeniyle muhafazakâr/siyasal görüşleri sağlamlaşır. 1912'de soysuzlaşmış hayat tarzı nedeniyle mahva sürüklenen bir sanatçının öyküsünü anlatan *Der Tod in Venedig*'i (*Venedik'te Ölüm*) yazdı. Mann, I. Dünya Savaşı'nı ulusal bir Alman coşkusu içinde savunarak *Betrachtungen eines Unpolitischen'i* (*Apolitik Bir Adamın Gözlemleri*, 1918) yazdı. *Der Zauberberg*, (*Büyülü Dağ*, 1924) Hans Castorp adlı bir mühendisin öyküsüdür. Bu romanın kahramanı da aşkın ve ölümün gücüne yenik düşer. Thomas Mann 1929'da Nobel Edebiyat ödülünü alır. 1933'te İsviçre'ye göç ederek Zürih yakınlarında Küsnacht'a yerleşti. Aynı yıl içinde *Joseph und Seine Brüder* (*Yusuf ve Kardeşleri*) adlı romanın birinci cildi yayımlanır. Mann, "Yusuf" tiplemesiyle ilk kez gelecek için umut vadeden bir karakteri anlatır. Yazar, bu romanıyla kendi politik gelişimini ima ederek faşizmin yenilebileceğine

ilişkin umutlarını dile getirir. Mann 1936 yılında Alman uyruğundan çıkarılır. Çekoslovak uyruğuna geçer. 1938'de ABD'ye taşınır. Burada 1939'da *Lotte in Weimar*'ı yazar. 1944'te Amerikan uyruğuna geçen Mann, II. Dünya Savaşı'nda Alman dinleyicileri için faşizm karşıtı radyo programları hazırladı ve 1947'de *Doktor Faustus* adlı romanını yayınlar. 1952'de İsviçre'ye dönen Mann, 1954'te *Die Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull* (*Felix Krull Adlı Dolandırıcının İtirafları*) adlı romanını yazar. Mann, Krull adlı narsist sanatçının itiraflarını tamamlayamadan 12 Ağustos 1955'te 80 yaşında Zürih'te öldü.

Zeki Cemil Arda: 1941 Kütahya doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünden; Latin Dili ve Edebiyatı, Klasik Arkeoloji Yan Dallarından (1965) mezun oldu. Türk ve Avrupa Edebî ve Tarihî Metinlerinde Tolerans, Motif ve İçerik Karşılaştırmaları, Türk ve Avrupa Mitolojileri Karşılaştırmaları alanlarında araştırmalar; Edebî ve Tarihî Metin Çevirileri yaptı. Bilimsel Araştırmalar için Almanya, Avusturya ve İsviçre'de bulundu. Almanya Federal Cumhuriyeti Alexander-von-Humbold-Vakfı ve DAAD'dan akademik çalışmaları ve araştırmaları için burs aldı. Anadolu, Ankara Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart, Çukurova, Gazi ve Ahi Evran Üniversitelerinde görev yaptı. Çanakkale İlahiyat Fakültesi, Çorum İlahiyat Fakültesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dekanlıklarında bulundu.

YUSUF VE KARDEŞLERİ-III
YUSUF MISIR'DA

THOMAS MANN

Türkçesi
Zeki Cemil Arda

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 184
Roman: 3

Birinci Basım: Ocak 2007
© Hece Yayınları

JOSEPH UND SEINE BRÜDER: JOSEPH IN AGYPTEN – Thomas Mann
Copyrigh © by Bermann Fischer Verlag, Wien 1936
Copyright © Katia Mann 1967
Bütün hakları S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main
firmasınca saklı tutulmaktadır.
Bu kitabın telif hakları ONK Ajans Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Dizgi: HECE
Düzelti: Kasım Gezen
Teknik Hazırlık: HECE

Baskı: Öncü Basımevi
Kazım Karabekir Caddesi
Ali Kabakçı İşhanı No: 85/2
İskitler / ANKARA
Tel: 384 31 20

TAKIM ISBN: 975-8988-42-5
ISBN: 978-975-8988-88-4

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm: Aşağıya Doğru Yolculuk

Ölülerin Sessizliği Üzerine / 7
Bey İçin / 12
Gece Sohbeti / 22
İtiraz / 37
Tekrar Karşılaşmak / 42
Zel Törenleri / 51

İkinci Bölüm: Şeol'a Varış

Yusuf, Gosen Ülkesini Seyrediyor ve
Per-Sopd'a Geliyor / 63
Kediler Şehri / 68
Öğretici On / 71
Yusuf Piramitlerin Yanında / 80
Sargılılar Evi / 88

Üçüncü Bölüm: Varış

Nehir Yolculuğu / 103
Yusuf Vêse'den Geçiyor / 111
Yusuf, Peteprê'nin Evinin Önüne Geliyor / 121
Cüceler / 125
Mont-kav / 132
Potifar / 147
Yusuf İkinci Kez Satılıyor ve Yüzüstü Düşüyor / 151

Dördüncü Bölüm: Yüceler Yücesi

Yusuf, Potifar'ın Yanında Ne Kadar Kalacak / 159
Torunların Ülkesinde / 167
Saray Adamı / 179
Görev / 189
Huiy ile Tuiy / 196
Yusuf Şunları Düşünüyor ve Değerlendiriyor / 219
Yusuf Potifar'ın Karşısında Konuşuyor / 223
Yusuf Bir Birlik Kuruyor / 243

Beşinci Bölüm: Kutsanmış Kişi

249 / Yusuf Özel Koruma ve Okuma Hizmetinde
263 / Yusuf, Kaynağın Başındaki Birisi Gibi Yetişiyor
274 / Amun Yusuf'a Şaşı Bakıyor
283 / Beknehons
297 / Yusuf Gözle Görülür Derecede Mısırlı Oluyor
316 / Mont-kav'ın Sakin ve Sessiz Vefatı Hakkında

Altıncı Bölüm: Duygulanmış Kadın

343 / Değerini Takdir Etmeme Sözü
352 / Gözlerin Açılması
366 / Evli Çiftler
408 / Üç Misli Değiş Tokuş
432 / Yılan Sorunu
438 / İlk Yıl
466 / İkinci Yıl
485 / Yusuf'un İffeti

Yedinci Bölüm: Çukur

499 / Tatlı Pusulalar
508 / Dil Ağrısı (Oyun ve Sonrası)
532 / Dûdu'nun Şikâyeti
551 / Tehdit
559 / Kadınlar Topluluğu
577 / Kancık Köpek
588 / Yeni Yıl Günü
596 / Boş Ev
607 / Babanın Yüzü
614 / Mahkeme
625 / Dizin

BİRİNCİ BÖLÜM

AŞAĞIYA DOĞRU YOLCULUK

Ölülerin Sessizliğine Dair

Ay ışığı altında, alçak tepeli bölgede "meyve bahçesi" adını taşıyan dağın eteklerinde çadırlarını uyumak için kurarlarken Yusuf, ihtiyarın oğullarından Kedma'ya "Beni nereye götürüyorsunuz?" diye sordu.

Kedma onu baştan aşağıya süzdü.

"Senin kafan iyi galiba" dedi; aslında "iyiyi" değil, "budala", "utanmaz", "acayip" gibi diğer başka şeyleri kastettiğini gösterircesine başını salladı. "Seni nereye mi götürüyoruz? Seni, biz bir yere mi götürüyoruz? Biz seni kesinlikle bir yere götürmüyoruz! Sen tesadüfen bizimle berabersin, çünkü babam seni sert heriflerden satın aldı ve biz nereye gidiyorsak sen de bizimle geliyorsun. Buna kesinlikle 'götürmek' denilemez.

"Öyle mi? Öyle olsun" dedi Yusuf. "Ben sizinle giderken, acaba Tanrı beni nereye götürüyor?" demek istemiştim sadece.

"Sen insanı, güldüren ve hep öyle kalacak olan haşarı bir çocuksun" diye karşılık verdi Ma'onitli genç, "senin, kendini olayların merkezine koyan tavırların var; insan buna şaşırsın mı kızsın mı bilemiyor. Yoksa sen, senin Tanrının seni yanına almak istediğini, herhangi bir yere varmak için seyahat ettiğimizi mi düşünüyorsun, ha?"

"Böyle bir şey hiç aklımdan geçmedi" diye karşılık verdi Yusuf. "Sizlerin benim efendilerim olarak kendi bildiğiniz gibi ve amaçla-

rınız doğrultusunda aklınıza koyduğunuz yöne doğru seyahat ettiğinizi elbette biliyorum; benim sorumda, kesinlikle onurunuzu ve şöhretinizi rencide etme niyetim yok. Ama bak, dünyada pek çok merkez var, her yaratık için bir merkez ve her merkezin etrafında ona özgü bir çember bulunur. Sen benden sadece bir arşın uzaktasın, ama senin etrafında bir yörünge bulunuyor, onun merkezinde ben değil sen varsın. Ben ise kendi yörüngemin merkezindeyim. Bunun için senden veya benden bakılınca, her ikisi de mevcuttur, diyorlar. Çünkü bizim yörüngelerimiz birbirinden pek uzakta değil, birbirleriyle temas etmezler, aksine Tanrı onları birbirinin içine iyice yaklaştırdı ve eşleştirdi, bu durumda siz İsmaililer tamamen kendinize has bir şekilde yolculuk yapıyorsunuz ve kendi aklınızdan geçen yöne gidiyorsunuz, ama bu eşleşme nedeniyle sizler beni hedefime ulaştıran bir alet ve araçsınız. İşte bunun için, beni nereye götürüyorsunuz diye sormuştum."

Kedma çaktığı kazıktan başını kaldırıp "Bak sen hele" dedi ve onu baştan aşağı süzmeye devam etti. "Demek böyle şeyler düşüyorsun. Dilin de Mısır kedileri gibi uzun. Bunu babama, bizim ihtiyara söyleyeceğim, bu it oğlu itin ne kadar ukalaca davrandığını ve böylesine yüksek bir bilgeliğe burnunu nasıl soktuğunu, senin bir yörüngen olduğunu ve bizlerin de senin sevk edicin olarak belirlenmiş olduğumuzu anlatacağım. Dikkatli ol, yoksa ona söylerim."

"Söyle haydi" diye karşılık verdi Yusuf. "Bunun kimseye zararı dokunmaz. Baban beni satarak ticaret yapmayı aklından geçiriyorsa karşısına çıkan ilk müşteriye pazarlıkla çok ucuza satmak istemez umarım. Çünkü senin benimle ilgili açıklamaların onu hayretler içinde bırakacaktır."

"Burada gevezelik mi yapıyoruz yoksa çadır mı kuruyoruz?" dedi Kedma. Ona bir yeri gösterip yardımcı olmasını istedi. Ama bu arada şunları söyledi:

"Bizim nereye gittiğimizi öğrenmek istediğinden çok soru soruyorsun ama buna cevap veremem; çünkü cevabını bilmiyorum, bilseydim bilgi verirdim. Bunu ancak babam, bizim ihtiyar bilir, çün-

kü her şey onun kafasının içindedir, bunu da ileride göreceğiz. Şu kadarı belli, senin sert efendilerin olan çobanların bize önerdiklerini uygulayacağız ve ülkenin içerilerine girmeyeceğiz, su ayrımında kalmayacağız, aksine denize doğru gidecek ve sahil şeridini kullanacağız, oradan aşağıya doğru günlerce ilerleyip Filistinlilerin toprağına varacağız, ticaret yapılan şehirlere ve korsanların kalelerine uğrayacağız. Belki de seni orada bir kadırgaya kürek mahkûmu olarak satabilir."

"Bunu arzu etmem" dedi Yusuf.

"Burada senin arzu edip etmeyişin söz konusu olamaz. Bu, ihtiyarın kafasında planladığı şekilde olur. Sonuç olarak bu seyahatin nereye gittiğini ve nereye varacağını belki de o kendisi bile bilmiyordur. Ama o bizlerin, kendisinin bunu daha önceden çok ayrıntılı olarak bildiğini bilmemizi ister, bizler de buna uygun bir tavır takınırız –Efer, Mibsam, Kedar ve ben... Ben birlikte çadır kurduğumuz için bunları anlatıyorum, yoksa bunları sana anlatmak gibi bir niyetim yoktu. Bizim ihtiyarın seni hemen erguvan rengi kaftan ve sedir ağacı yağıyla değiş tokuş yapmasını istemezdim doğrusu, aslında senin bir süre daha bizimle kalmanı ve bu yol boyunca, insanların dünya yörüngeleri ve bunların eşleşme konumları hakkında senin görüşlerini dinlemeyi isterdim."

"Ne zaman istersen" diye cevap verdi Yusuf. "Sizler benim efendilerimsiniz, beni yirmi gümüş mangıra satın aldınız, ayrıca dil döküp şakalaştınız. Ticari hayatta böyle teklifler olur ve insanların dünya yörüngeleri hakkındaki bilgilere bazı şeyler daha ekleyebilirim, Tanrının sayılar içinde gizlediği mucizevi sırlar var ve insanın bunları düzene koymasında yarar var, ayrıca salınım diye bir şey var, köpek yıldızı senesi ve hayatın yenilenmesi..."

"Ama şimdi sırası değil" dedi Kedma. "Şu anda çadırın kesinlikle kurulması gerekiyor, çünkü bizim ihtiyar, babam yorgun ve tabii ben de. Korkarım senin ağzından çıkacak sözleri bugün dinleyemeyeceğim. Açlıktan dolayı kendini hâlâ kötü hissediyor musun, urganla bağladıkları yerlerin hâlâ sızlıyor mu?"

"Hemen hemen geçti" diye karşılık verdi Yusuf. "Kuyunun içinde zaten sadece üç gün geçirmiştim ve sizlerin bana verdiğiniz yağı vücuduma sürdüm, bu benim uzuvlarıma çok iyi geldi. Sağlığım yerinde, kölenizin değerini ve becerilerini olumsuz etkileyecek hiçbir şeyi yok."

Gerçekten o kendisini iyice temizleme ve yağlanma fırsatı bulmuştu ve sahipleri ona bir önlük ve soğuk saatler için beyaz, buruşuk kapüşonlu bir pelerin vermişlerdi, tıpkı kervanın başını çeken iri fırlak dudaklı çocuğunki gibi. "İnsanın kendisini yeniden doğmuş gibi hissetmesi" şeklindeki tabire uygun bir konuma gelmişti, dünyanın yaratılışından beri insanoğluna nasip olan şey, belki de kendisine isabet etmişti –çünkü o gerçekten yeniden dünyaya gelmemiş miydi? Onu geçmişten ayıran bir uçurum ve derin bir kesit vardı, bu mezardı onun için. O genç yaşta öldüğü için, kuyunun öte tarafında onun hayati güçleri hızla ve kolayca yeniden oluşmuştu; onun yaşamakta olduğu varlığıyla daha önceki, yani kuyuya atılmakla sonuçlanan hayatı arasında kesin olarak ayırt edilecek bir sınırdı ve kendisini artık eski Yusuf olarak telakki ettirecek hiçbir olay kalmamıştı; yani artık yeni bir Yusuf olarak takdir edilmesine mâni olacak bir şey de yoktu. Ölü ve ölmüş olmakla anlatılmak istenen şey: Bozulup değişmeyecek bir durumda bulunmak, geriye hiçbir işaret ve selam verememek, o âna kadar yaşadığı ömürle hiçbir şekilde en sakin ve sessiz bir iletişim ve ilişki kurmaya müsaade etmemek konumu ifade ediyor demektir. Ayrıca bunun anlamı: İzin verilmeden şu âna kadar yaşanan ömür karşısında unutulmuş ve hiçbir şey söyleyemeyecek konuma gelmiş olmak ve suskunluğu içinde bulunduğu bu sürgün konumdan, herhangi bir şekilde, bir işaretle kurtuluş olanağının bulunmadığı bir hâl demek de oluyor –işte Yusuf bu hâldeydi ve ölüydü; yıkanarak kuyudaki tozları üzerinden attıktan sonra bu yağı vücuduna sürmesiyle yeniden doğmuştu; yani ölen bir insana son yıkanışında sürülen ve öteki tarafta yeni bir yaşama başlamasını sağlayan yağ sürmeyle kendisinin yaptığı bu yağlanma arasında hiçbir fark yoktu.

Bu görüşe özellikle önem vereceğiz, çünkü şu ân ve daha sonrası için bu son derece zorunluluk arz ediyor; Yusuf tarafından burada reddedilen bu iddia, onun hikâyelerini incelediğimizde sık sık üzerine atılan bir iddia olarak görülür: Soru şudur, tabii bu bir iddiadır, içinde bulunduğu kuyudan, sefil bir duruma düşen Yakup ile iletişim kurmak ve ona yaşadığını bildirmek için mi, bütün güçlerini toplayıp bu düşünceleri de planlayarak mı dışarı çıkmıştı? Zaten bunun için fırsat hemen ele geçmişti, zamanla bir fırsat daha ortaya çıkmış ve hayal kırıklığına düşen babaya bu hakikat malum edilmişti, böylece son derece utandırıcı bir konuma kadar gelmiş olan baba bu durumdan akıl almaz bir şekilde vazgeçmişti; bu haberi algılamak için, oğluna daha rahat ve kolay bir olanak sağlamıştı.

Bu iddia, gerçekte yapılabilecek olanla, içinde hissettiği olabilirliği birbirine karıştırıyor ve karanlık olan üç günü bakış ve değerlendirme dışı bırakıyor. Bu üç gün, onun yeniden canlanmasını önceden hazırlamıştı. Bu günler, feci acılar içinde, o güne kadarki hayatının ölümcül yanlışlarını idrak etmesini sağladı ve bu hayata geri dönme arzusundan vazgeçirtti; kardeşlerinin onun kesinlikle öldüğüne inanmalarını sağladı; ayrıca kararından ve niyetinden vazgeçmemesi gerektiği konusunda onu daha da güçlendirdi; bunlar kendi hür iradesiyle değil, aksine iradesi dışında ama mantıklı bir gereksinimle, tıpkı bir ölünün suskunluğundaki gibi oluşmuştu. Bu konumda olan birisinin sevgisini ifade edemeyip susması, sevgisinin olmamasından değil, buna mecbur olduğu içindir; yoksa Yusuf babasına karşı böylesine acımasız bir şekilde susmazdı. Hatta bu durum onu fazlasıyla üzüyordu ve orada kalışı uzadıkça, üzüntüsü de o kadar artıyordu, buna inanmak gerek – onun her tarafını örten bu ölü toprağından daha hafif bir üzüntü değildi bu. Babasının acısına katılıyordu, çünkü babasının onu kendi canından daha çok sevdiğini biliyordu; doğal olarak o da babasına şükranla ve sevgiyle bağlıydı; bu sevgi ve şükran duygusunu kuyunun dibine de yüreğinde taşıyarak getirmişti; bunlar ona güç veriyordu ve bunun akıl almaz boş adımlar şeklinde algılanmasını sağlıyordu. Bizim kendi

kaderimizle ilgili bir acının başka birisince paylaşılması, bize yabancı ve uzak olan acılar içindeki bir insanınkiyle son derece farklı ve daha soğuktur. Yusuf çok feci şeyler yaşamıştı ve çok acımasız dersler almıştı –bu onun Yakup'a merhamet etmesini kolaylaştırmıştı, hatta birbiriyle bağlı oldukları bilinci, babasının feryadını, böyle gerektiği için meydana gelen bir olay olarak değerlendirilmesine yol açtı. Babasının almak zorunda kaldığı kanlı belge, söylenen yalanın cezalandırılmasına engel oldu. Yakup'un, hayvanın kanını zorunlu olarak ve hiç itiraz etmeden Yusuf'un kanıymış gibi algılamak zorunda kalışı, Yusuf'a bağlanıyordu; böylece Yakup'un gözlerinde "bu benim kanım" ile "bu benim kanım anlamına gelir" arasındaki farkı canlandırabiliyordu. Yakup onu ölmüş kabul etmişti; çünkü bu belge tartışma kabul etmezdi –peki, Yusuf bu durumda ölmüş müydü yoksa ölmemiş miydi?

Yusuf bu konumdaydı. Babasına karşı sesini duyuramayacaktı; çünkü onun elinde bir kanıt vardı. Onu ölüler diyarı almıştı –veya daha da ötesi: Belki de almış görünüyordu, çünkü Yusuf oraya gitmek için henüz yola çıkmıştı; onu satın alan Midianlıların lideri bu yeri fark etmişti ve o bunu az sonra öğrenecekti.

Bey İçin

Ba'almahar adındaki bir köle Yusuf'a "Bey seni istiyor" dedi; Yusuf sıcak taşlar üstünde bazlama pişirmekle meşguldü –onlar Kirmil Dağlarından açık denize karşı olan bu kumsala birkaç gün önce inmişlerdi. Yusuf bu işi çok iyi becerdiğini iddia ediyordu, oysa hiç kimse ondan böyle bir şey yapacağını beklemiyordu. Bu konuda hiçbir çalışması da olmamıştı ama Tanrının yardımıyla bunu gerçekten mükemmel bir şekilde başarmıştı. Kamış gibi otlarla dolu kumsalın eteklerinde güneş batarken geceyi geçirmek için kamp kurmuşlardı; bu kafile günlerce sahil şeridinde dümdüz ilerlemişti. Çok sıcak vardı; solgun bir renge bürünen gökyüzünden şu anda etrafa bir serinlik çöküyordu. Kumsal, meneviş rengini almış-

tı. Ölüm sakinliğine kavuşan deniz, muhteşem kor kırmızısından erguvan rengine dönüşerek veda eden akşam güneşinin kızılımsı ışınlarıyla kaplanmış ipek gibi hışırdayan düzgün ve uzun dalgalarını, yosunlu, yakamozlu kıyıya yolluyordu. Develer bağlı oldukları kazıkların etrafında dinleniyordu. Sahilden pek uzakta olmayan bir yerde inşaat kerestesi taşıyan hantal bir mavna, iki dümencinin yönetiminde ilerliyordu; kısa direkli, uzun serenli bir yelkenliyle çekiliyordu; ucunda bir hayvan başı olan ve sudan oldukça yukarıda bulunan geminin baş bodoslaması üzerinde çok katlı halatlar vardı ve bu gemi güneye doğru yükünü çekerek ilerliyordu.

"Beye gideceksin, haydi" diye tekrarladı yükleme kölesi. "Seni çağırmam için beni görevlendirdi. Kendisi çadırında minderi üzerinde oturuyor ve senin onun yanına gitmeni istedi. Önünden geçiriyordum, o sırada bana ismimle, Ba'almahar diye seslendi ve şöyle söyledi: 'Yeni satın aldığımız, cezasını çekmiş, bataklık sazları çocuğu, kuyudan çıkan Heda'yı bana gönder, ona soracaklarım var.'"

İşte tamam, oldu bu iş diye Yusuf aklından geçirdi; Kedma ona dünya yörüngelerinden bahsetmiş olmalı, çok iyi bir şey bu. "Evet, böyle tanımlayabildi seni; çünkü onun kimi istediğini Ba'almahar'a başka türlü anlatmak kolay olmuyordu. Onun seninle görüşmesi gerekiyor, sen en iyi insan, anlayacaksın ya." dedi.

"Tabii" diye karşılık verdi: "Bunu daha başka nasıl söyleyecekti ki? Beni görmek istiyorsa, o şöyle der: 'Bana Ba'almalar'ı yollayın!' Çünkü bu benim adım. Ama senin isminle birlikte çok zor oluyor, çünkü sen kurnaz bir çocuksun."

"Ama o seni hep görmek isteyecek" dedi Yusuf, "senin kafan biraz kel olsa da, değil mi? Haydi git, haber için teşekkürler."

"Aklına ne geldi senin!" diye bağırdı Ba'almahar. "Hemen gelmen gerekiyor, seni ona ben götüreceğim, çünkü gelmeyecek olursan, vay benim hâlime."

"Ama benim" diye cevap verdi Yusuf, "gitmeden önce bazlamayı iyice pişirmem gerekiyor. Pişirdiğim bu çok özel bazlamayı Bey'in tatması için giderken yanımda götüreyim. Sakin ol, bekle biraz!"

Yusuf kölenin sürekli seslenmeleri altında bazlamayı iyice pişirdi, topukları üzerinde doğruldu ve şöyle söyledi: "Geliyorum."

Ba'almahar ona refakat etti; ihtiyarın yolculuk çadırında, minderin üstünde oturduğunu, alçak kapıdan gördü. "Çağırdığınızı duydum ve geldim" dedi Yusuf ve onu selamladı. İhtiyar kaybolmakta olan akşam kızıllığına bakarak selama başıyla karşılık verdi ve sonra bir elini yan taraftan kaldırdı ve Ba'almahar'ın kendisini doğrultması için işaret eti.

"İşittiğime göre" diye sözlerine başladı, "sen bu dünyanın merkezi olduğunu söylemişsin, öyle mi?"

Yusuf gülümseyerek başını evet anlamında salladı.

"Bununla ne demek istemiş olabilirim" diye cevap verdi. "Bunu gevezelik olsun diye söylemiş olabilirim? Bu haberi yalan yanlış hemen siz Efendime yetiştirmişler. Bakalım. Evet, dünyanın birçok merkezi olduğunu, bunların insanların sayılarıyla doğru orantılı ve o kadar çok olduğunu söyledim. Dünyada her insan bir merkezdir, dedim."

"Bu da aynı kapıya çıkar" dedi ihtiyar. "Şu hâlde senin çok ilginç bir şey söylediğin doğru. Böyle bir şeyi ben ömrümde duymadım, bütün dünyayı dolaştım ve görüyorum ki sen bir kâfirsin, imansız yaramaz bir çocuksun, tıpkı senin benden önceki efendilerinin bana anlattıkları gibi. Her ahmak ve zavallı, bu kalabalık dünyada kendisini dünyanın merkezi zannedecek olursa, bu işin sonu nereye varır, ne yapılır bu kadar çok merkezle? Senin kuyunun dibine atılmış olman, gördüğüm kadarıyla boşuna değilmiş, seni haklı olarak oraya atmışlar, oradaki kuyu da dünyanın kutsal merkezi miydi?"

Yusuf, "onun üstüne bir göz yerleştirerek, beni onun içinde çürütmeyerek, sizleri bu yolun üstüne göndererek ve beni kurtarmaya vesile kılarak Tanrı o kuyuyu kutsamıştı" diye cevap verdi.

"Bu nedenle mi?" diye sordu tüccar. "Yoksa bu amaçla mı?"

"Bu nedenle ve bu amaçla" diye karşılık verdi Yusuf. "Her ikisi de geçerli ve nasıl istenirse öyle."

"Sen gevezenin birisin! Bugüne kadar hep kuşkulanıp duruluyordu, Babil mi dünyanın merkeziydi ve Babil'deki kule mi yoksa

Hapi Nehri kıyısındaki Batı âleminin ilk kişisinin gömülü bulunduğu Abôt mu? Sen bu soruyu çoğaltıyorsun. Sen hangi ilaha inanıyorsun?"

"Beyimin Tanrısına."

"Öyleyse Adôn'a ve güneşin batışına üzülüyorsun. Buna sevindim. Bu en azından kulağa hoş gelen güzel bir ifade ve birisinin çıkıp da deli gibi 'ben dünyanın merkeziyim' diyerek saçmalamasından daha iyi. Senin elindeki ne?"

"Bey'im için pişirdiğim bir bazlama. Ben bazlama pişirmesini çok iyi bilirim."

"Çok iyi mi? Getir bakalım, göreceğiz!"

Ve ihtiyar onun elinden bazlamayı aldı, evirdi çevirdi, yan tarafındaki dişleriyle bir parça kopardı, çünkü ön dişleri yoktu. Bazlama tam kıvamında olmuştu, bundan daha iyisi can sağlığı; ihtiyarın kararı şöyleydi:

"Çok iyi. Ama bunu 'alışılmadık derecede' diye niteleyemem, zaten bunu söylemiştin. Bunu bana bıraksan daha iyi olur; bazlama iyi, hatta mükemmel" diye çiğnemesine devam etti. "Sık sık böyle bazlama pişirmekle seni görevlendiriyorum."

"Emriniz olur."

"Senin yazı yazmasını bildiğin ve bütün eşyaların listesini çıkarabildiğin doğru mu?"

"Çocuk oyuncağı bunlar" diye cevap verdi Yusuf. "Ben insan yazısı ve Tanrının yazısını, yazı kalemi veya divitle, nasıl istenirse öyle yazabilirim."

"Bunları sana kim öğretti?"

"Evimizi yöneten birisi. Bilge bir kâhya."

"Peki, yetmiş yedi sayısında kaç tane yedi var? İki tane mi acaba, ha?

"Yazıya göre iki tane. Ama mantığa vurursak, yedinin üstüne, bir, iki ve sekiz arttırarak, yemiş yedi sayısına ulaşıncaya kadar koyarım, çünkü yedi, on dört, elli altı eder. Bir, iki ve sekiz ise on bir eder ve işte buldum: Yetmiş yedi sayısında on bir kez yedi rakamı var."

"Sen gizlenmiş rakamı böylesine çabuk hesaplıyor ve buluyorsun?"

"Hızlı veya asla."

"Sen bunları herhâlde deneyerek öğrendin. Diyelim ki benim bir parça tarlam var ve komşum Dagankala'nın tarlasından üç kat büyük, ama komşum bir öküzün bir günde sürebileceği büyüklükte bir tarla daha alıp ona ilave ediyor ve şu ânda benimki onunkinden iki misli büyük: Her iki tarlanın büyüklüğü kaç Yoh'tur?"

"Birlikte mi?" diye sordu Yusuf ve hesapladı...

"Hayır, ayrı ayrı."

"Dagankala adında bir komşun var mı?"

"Ben sorumdaki ikinci tarlanın sahibini böyle adlandırdım."

"Görüyorum ve anlıyorum. Dagankala –bu Peleşet ülkesinden bir adam olmalı, eğer adından yola çıkılırsa, bu ülke Filistinlilerin topraklarında, senin düşüncene göre oraya doğru gidiyor olmalı, öyle gözüküyor. Böyle bir adam yok ama onun adı soruda Dagantakala ve kendince, geçenlerde üç Yoh büyüklüğünde bir ufak tarla almış, Bey'imin altı Yoh büyüklüğündeki tarlasına kıskançlık duymuyor, çünkü o tarlasını iki Yoh'tan üç Yoh'a çıkarmış oldu; ayrıca, o adam olmayınca, tarlası da yok demektir, bunların toplamı dokuz Yoh ediyor, çok hoş bir şey. Sadece benim Bey'imin tarlası ve onun kıvrak bir zekâsı var."

İhtiyar emin olmayan bir ifadeyle gözlerini kıstı, çünkü Yusuf'un bu problemi çözmüş olduğuna pek inanamıyordu.

"Evet?" diye sordu... "Aman, evet tamam öyle! Demin söylemiştin ya, pek dikkat edemedim, çünkü sen lafı biraz kalabalıklaştırdın ve çözümü dolandırarak ifade ettin, neredeyse fark edemeyecektim. Doğru; altı, iki ve üç, sayılar bunlar. Bunların üstleri örtülmüş ve saklanmıştı –bir yandan gevezelik yaparken, bunları nasıl çabucak çözebildin ki?"

"Bilinmeyeni çok iyi bir şekilde göz önünde tutarsan, onu örten giysiler düşer ve bilinir hâle gelir."

"Gülmem gerekiyor" dedi ihtiyar, "çünkü sen çözümü öylesine laf kalabalığı içinde söyleyiverdin, allayıp pullayıp sonucu söyle-

din ki bundan dolayı iyice gülmem gerek." Başını omzuna doğru eğip dişsiz ağzıyla sarsıla sarsıla güldü. Sonra yeniden ciddileşti ve gözlerini kıstı, gözlerinde hâlâ yaş vardı.

"Şimdi dinle Heda" dedi. "Olanı bir kez daha, tek tek ve tamamen gerçeğe uygun olarak söyle bana: Sen gerçekten bir köle misin, anasız-babasız biri misin, bir it oğlu it misin, adi bir küçük kâhya mısın, ahlaksızlık ve kötü alışkanlıkların yüzünden mi cezalandırıldın, yani çobanların bana söyledikleri gibi misin?"

Yusuf'un gözleri buğulandı ve alt dudağı biraz ileri çıktı ve dudakları yuvarlak bir şekil aldı.

"Beyim sen bana bilinmeyen bir problem yönelttin," dedi, "beni sınamak için, çözümünü de hemen söylemedin, çünkü bu durumda sınav yapılmamış olurdu. Bu durumda Tanrı seni bilinmeyen bu problemle sınıyor –bunun da cevabını hemen olmak ister misin? Soruyu soran sorulan şeyin cevabını vermek zorunda mı? İşte bu böyle olmuyor bu dünyada. Kendi pisliği içinde, her tarafı pisliğe bulanmış bir koyun gibi, sen beni bu kuyudan çıkarmadın mı? Ben neden orada bir it oğlu it olarak bulunayım ki ve benim ahlaksızlığım ne kadar büyükmüş ki! Kafamda iki kez hatta üç kez bu problemi irdeledim, hesapladım, ilişkileri kurdum ve sonunda çözümü gördüm. Sen de bir hesapla şu soruyu; ceza, suç ve alçaklık konusundaki düşünceler kafanda koştururken sonunda sen de kesinlikle iki seçenekten yola çıkarak üçüncüsüne ulaşacaksın."

"Benim verdiğim problem doğruydu ve çözümü de içinde bulunuyordu. Sayılar temiz ve mantıklıdır. Ama hayatın da bu çözüm gibi kolayca akıp gideceğine ve bilinmeyen konusunda bilinenin insanı yanıltmayacağına kim garanti verir? Bu ilişkilerin doğruluğuna karşı çıkan öylesine çok şey var ki."

"Öyle, bunları da hesaba katmak gerekir. Hayat da bu sayılar gibi açık ve net olamaz mı? Keşke tıpkı senin gördüğün gibi olsaydı."

"Parmağındaki bu uğur taşlı yüzüğü nereden buldun?"

"Belki onu bu it bakıcısı çalmıştır" diye tahmin ediyordu Yusuf.

"Belki. –Onu nereden aldığını bilmen gerek."

"Ben bildim bileli parmağımda ve onu nereden almış olduğumu bilmeyi ben de ne kadar isterdim."

"Öyleyse sen onu gayrimeşru bir çocuk olarak bataklıkta kalanlar arasından bulup getirmişsindir, ne dersin? Çünkü sen bir bataklık oğlu ve kamışların çocuğu değil misin?"

"Kuyunun çocuğuyum ben, efendim beni oradan çıkarıp süt içirerek büyüttü."

"Bu kuyunun dışında senin hiç annen olmadı mı?"

"Evet" dedi Yusuf. "Benim çok tatlı bir annem vardı. Yanakları gül gibi kokardı."

"Görüyor musun? Annen sana adınla hiç seslenmedi mi?"

"Ben adımı yitirdim Bey'im, çünkü hayatımı yitirdim. Adımı bilmem gerekmiyor artık; hayatımı bilmeme de gerek yok çünkü onlar benim hayatımı kuyuya attılar."

"Bana suçunu söyle, yani hayatını kuyuya attıran suçunu."

"Affedilemez bir suçtu" diye cevap verdi Yusuf "ve adı güvendi. Cezalandırılan güven ve körü körüne bir beklenti, suçumun adı bu. Çünkü bir insanın gücü konusunda bir şeyler duymak ve onun böyle bir şeyi yapabileceğine de inanmak istemiyorlardı: Onun böyle bir sevgi ve saygıyla el üstünde tutulması onların midelerini bulandırmış ve onları tıpkı yırtıcı hayvanlar gibi kör ve öldürücü bir hâle getirmişti. Bunu bilmemek veya bilmeyi istememek son derece uğursuz ve berbat bir şey. Ama ben bunu bilmiyordum veya önemsememiştim, dilimi tutamadım ve onlara gördüğüm rüyayı anlattım; bu, benimle ilgili olarak onları açmaza soktu. Ama 'öyle' ve 'böyle', bu ikilemli bir durumdu ve her zaman da uyumlu olarak bulunmuyordu. Öyle olan kısmı yok oldu ve böyle kısmı devreye girdi. Bunun adı, kuyuya atılmaktı."

"Senin beklentin neydi peki" diye konuştu ihtiyar, "ne yaptın da bu adamları yırtıcı hayvanlara döndürdün, bunun adı kibir ve küstahlık, bunu tahmin edebiliyorum ve bu sözleri söyleyen birinden de bunlar beklenir, buna hiç şaşmamak gerek: 'Ben dünyanın merkeziyim.' Belirttiğim gibi, kuzeyden güneye, güneyden kuzeye bu

nehirlerin arasındaki çeşitli yerlere gittim geldim; görünüşe göre herkesin bildiği bu dünyada bazen bir sırrın hüküm sürdüğünü ve onunla ilgili konuşmaların arkasında Onun varlığını garip bir suskunlukla sürdürdüğünü biliyorum. Evet, sık sık sanki dünyanın sadece bu dedikodulardan ibaret olduğunu ve susulması gereken şeyin bunların altında gizlendiğini, insanların ve nesnelerin arkasında olan bu sırrı keşfedip ortaya çıkarmak gerektiğini düşünüyorum. Aramamış olmama rağmen bazı şeylerle karşılaşıyorum, bunlar ağzımdan çıkıveriyor. Ama ben bunun öylece kalmasını istiyorum, çünkü ben her şeyin iç yüzünü inceleyip sırrını keşfetmeye pek meraklı değilim, aksine bu sırrın geveze ve boşboğaz olan bu dünyanın beklentilerini yerine getirdiğini bilmek bana yetiyor. Ben şüpheci bir insanım, gördüğün gibi buradayım, hiçbir şeye inancım olmadığından değil, aksine ben her şeyin mümkün olabileceğine inanıyorum. Artık yaşlıyım. Efsaneleri ve olabileceğine ihtimal verilmeyen yine de her şeye rağmen meydana gelen olayları biliyorum. Asil ve yüksek bir makam sahibinin, kral giysileri içinde yaşamış ve kendisine hoş ve mutlu kılan yağlar süren birisinin çöllere ve sefalete düştüğünü de biliyorum."

Tüccar burada konuşmasına ara verdi ve gözlerini iyice kıstı; çünkü konuşmasının gerekli olan ve söylenmesi beklenen devamını ifade edebilmek için, iyice düşünüp hazırlanması gerekiyordu. Bu fikirlerin izleyeceği yol dümdüzdü ve çok derinlerden geliyordu. Bunlar, fikirler zinciri olarak ilk kaynaktan fışkırıp gelen mükemmel fikirler demetiydi; bunları söylemeye başlayanın sonunu da getirmesi gerekiyordu veya bunu aklına getirmesi lazımdı. Bunların bir zincirdeki halkalara benzemesi şundan dolayı, çünkü bunların içinde dünyevi ve uhrevi olgular öylesine girift bir şekilde yerleşmiş ve kaynamıştı ki konuşma veya suskunluk sırasında zorunlu olarak birisi diğeriyle bağlantılanabilir. İnsanın daha çok şablonlar veya kalıplaşmış ifadelerle düşündüğü, yani kendisinin özgün düşünmediği, aksine anılara göre yaygın olan şekli kullandığı bilinmektedir, tıpkı bu ihtiyarın yüksek bir makamdan çöllere düşen birisinden söz

etmesi gibi; o da ilahî olan ve bir şablon karakteri taşıyan kaynağın içine dalmıştı. İşte bu noktada sefaleti ve alçaltılmışlığı yaşayan bu insanın, kesinlikle, yıkılmadan yeniden yükselmesi sayesinde, insanlığın kurtarıcısı ve yeniçağın başlatıcısı olduğu görülmüştür; bu sırada sessiz ve sakin bir şekilde bundan çok etkilenmiş ve hayretler içinde kalmış olan bu iyi insan, orada dinliyordu.

Bu, tatlı bir etkilenme olgusundan başka bir şey değildi –duygu yüklü kutsal bir kişi karşısında bulunan, becerikli ve pozitif düşünceli aynı zamanda iyi huylu insanın, sadece kendi şahsına yakışanimanlı bir davranışıydı. Her ne kadar bu bir nevi huzursuzluk, derin bir kuşkulanma, hatta –tabii geçici olarak ve hemen hemen önemli olmayan– bir korkuyla güçlenmişse de bunda kabahat, ihtiyarın kısık bakışıyla onun karşısında duran Yusuf'un bakışlarının karşılaşmasındaydı ve bu da aslında tam bir karşılaşma da değildi; çünkü Yusuf'un bakışı diğerinin bakışıyla "karşılaşmamıştı" ve o bakışa aslında bir cevap vermiş değildi, aksine onu sakin ve açıkça bir içe bakışa sevk eden –çok anlamlı, üstü kapalı ve iğneleyici bir karanlık anlam sunuyordu. Diğerleri de onun bu sakin ve insanı hayran ve hayretler içinde bırakan kısık bakışlarından bir anlam çıkarmaya, daha önce çalışmışlardı; şimdi bu İsmaili ihtiyar aynı bakışla, pek de her gün rastlanmayan sadece devasa bir işle ilgili bu sorudan rahatsız olmuş bir hâlde, yani şu çobanlarla yapmış olduğu ve onlardan elde ettiği bu insanla nasıl bir problem yaşayacağını çözmeye çalışıyordu. Ama bu sorunun araştırılması akşamleyin yapılan bu konuşmaya değmişti; bir an için ihtiyarın bakış açısında doğaüstü-efsanevi bir olgu meydana gelmişti, yani konuya dünyevi bir yaklaşımla bakıldığında görülebilir olan hiçbir şey yoktu ama becerikli bir adam bakış açılarına göre ilahî âlemlerle görünüşler arasındaki farkı görür ve bunu dünyada kolayca uygular.

Bu dönüşümü uygulamak için ihtiyar hafifçe öksürdü.

"Hım" dedi. "Sonuç olarak, senin Bey'inin çok deneyimi oldu, nehirler arasında pek çok şey görüp geçirdi ve ne olacağını da biliyor. Onun senden, kamışların çocuğu ve kuyunun oğlundan öğre-

neceği bir şey yok. Ben senin vücudunu ve becerikliliğini satın aldım ama yüreğini satın almadım, bana gerçeklerini açıklaman için seni zorlayamam. Bu konuların içine dalmayı gerekli görmediğim için değil, bunu yapmak tavsiye edilmediğinden çünkü bu benim zararıma olabilir. Ben seni buldum ve sana nefesini yeniden verdim; aslında seni satın almaya niyetim yoktu, çünkü senin satılık birisi olup olmadığını bilmiyordum. Fırsat varken, bundan yararlanıp seni bulduğum için para ödülü veya fidye istemedim, böyle bir iş yapmayı da aklımdan geçirmedim. Buna rağmen bir ticaret olayı, seninle ilgili bir ticari iş meydana geldi; denemek için bu işe giriştim. Denemek için dedim: 'Onu bana satın' ve bu denemenin benim düşündüğüm gibi sonuçlanmasını bekledim, öyle de oldu; çünkü çobanlar benim teklifimi kabul etmişlerdi. Seni zor ve uzun bir pazarlıktan sonra satın alabildim, çünkü onlar sert insanlardı. Yirmi şekel gümüşü gözlerinin önünde tarttım ve senin bedelini ödedim ve onlara hiçbir şekilde borçlu kalmadım. Bu fiyat nasıl belirlendi ve ben buna nasıl katıldım? Bu, orta değerde bir fiyat, çok yüksek bir değer biçilmemiş bir fiyat belirlemesi, fena bir fiyat değil. Ben bazı kusurlarından dolayı, yani onların senin kuyuya atılmana sebep olarak belirttikleri kusurlarından dolayı fiyatı bir parça düşürebildim. Senin özelliklerinden dolayı seni daha yüksek bir fiyata satabilirim ve belirleyeceğim rayice göre kendimi zenginleştirebilirim. Senin sorunlarının içine girmemle, belki de seninle ilgili olarak –tanrılar biliyor ya– satılık olup olamayacağını öğrenmemle elime ne geçecek, seni satmakla belki ben de kendimden bir şeyler kaybedeceğim, bu gizli servetimin satılması ve bunun haksız bir ticaret olacağı açıkça belli? Haydi, çekil git, senin sorunlarınla ilgili hiçbir şey bilmek istemiyorum, yani kendimi temiz tutmak ve dürüst kalmak için daha özel meselelerini bilmek istemiyorum. Şüpheci bir insan olarak bunların kesinlikle bir parça mucizevi şeyler olduğuna inanmakla beraber bunların ihtimal, yani olması mümkün şeyler görmekle yetineceğim. Git artık, seninle uzun zamandan beri boşuna konuşup duruyorum ve artık uyku zamanı geldi. Böyle

bazlamalar pişir sık sık, alışılmışın dışında olmasa da çok nefis. Daha sonra, damadım Mibsam'a sana yazı takımı vermesini emredeceğim; yazı yaprakları, Çin mürekkebi, kamış kalem verecek sana; bunlarla elimizdeki malların cinslerine göre bir listesini çıkarmanı istiyorum: Merhemler, kremler, bıçaklar, kaşıklar, asalar ve lambalarla, ayakkabılar, kandil yağları, mücevher camları, bunların kaç adet olduklarını, ağırlıklarını, siyahların, kırmızıların kaç tane ve ne kadar ağırlıkta olduklarını, özürlü ve bozuk desenlileri, üç gün içinde yapıp bana getireceksin. Anladım mı?"

"Emredersiniz, isteğiniz derhal yerine getirilecektir" dedi Yusuf.

"Öyleyse git haydi."

"Hayırlı ve huzur dolu uyku dilerim" dedi Yusuf. "Bu arada uykunda, hoş ve güzel rüyalar da görmeni temenni ederim."

Mineerli ihtiyar bıyık altından gülümsedi. Ve Yusuf hakkında düşüncelere daldı.

Gece Sohbeti

Sahil boyunca üç gün yolculuk yapmışlardı, yine akşam oldu ve çadır kurup mola verme zamanıydı ve mola verdikleri yer, tıpkı üç gün önce kaldıkları mola yerinin aynısıydı ve hiçbir değişiklik yoktu: İnsanın aynı yerde olduğuna inanası geliyordu. Çadırın ön tarafında, minderi üzerinde oturan ihtiyarın karşısına Yusuf ellerinde bazlamalar ve yazı tomarlarıyla çıktı.

"Köleniz Bey'e sipariş ettikleri şeyleri getiriyor" dedi.

Midianlı ihtiyar bazlamaları yan tarafa koydu. Listeyi açtı ve başını eğerek yazıyı gözden geçirdi. Hoşuna gitmiş olduğu belli oluyordu.

"Hiç leke yok" dedi. "Bu iyi. Harflerin zevkle ve güzel hat stiliyle çekildiği görülüyor ve güzel bir yazı sanatı. Umarım bunlar gerçek verilerle uyum hâlindedir, yazı sadece bir tablo gibi güzel değil, aynı zamanda içeriğine de uygun yapılmış. Malların böylesine tablo gibi temize çekilip yazılmış olduğunu görmek insanı sevindi-

riyor. Satılan mallar yağlı ve sakızlı yapışkan şeyler; tüccar ellerini bunlara dokundurmuyor, artık onları bu listede yazılı olduğu şekilde elinde bulunduruyor. Mallar orada, ama aynı zamanda burada da kokusuz, temiz ve bir bakışta görülür şekilde. Böyle bir mal listesi, tıpkı Ka'nınkiler gibi, malların harflerle gösterilmesi insanın hayalinde onları canlandırıyordu. İyi, Heda, yazıdan iyi anlıyorsun ve fark ettiğim kadarıyla bir parça hesap işlerinden de anlıyorsun. Senin özgün davranışlarınla ilgili olarak da söylenecek bir eksik taraf yok, çünkü üç gün önce bana dilediğin iyi geceler, gerçekten çok iyi bir gece geçirmemi sağladı. Senin söylediğin sözler nasıldı?"

"Şu anda bilemiyorum" diye karşılık verdi Yusuf. "Huzur içinde uyumanı dilemiş olmalıyım."

"Hayır, o daha da hoş bir şeydi. Ama nasıl olsa, böyle bir dileği ifade etmem için başka fırsatlar olacak. Benim söylemek istediğim şey şu: Eğer düşünmem gereken çok önemli bir şey yoksa o zaman seni ikinci veya üçüncü sırada düşüneceğim. Senin kaderinin çok zor olduğunu sanıyorum, çünkü sen kesinlikle çok güzel günler gördün ve şimdi bir fırıncı ve kâtip olarak seyyar tüccara hizmet veriyorsun. Bunun için, ben seni satın alarak senin yeteneklerinle ve bilgilerinle donanmış bulunuyorum; bundan böyle seninle daha çok ilgileneceğim."

"Çok lütufkârsınız efendim."

"Seni tanıdığım bir eve götüreceğim, çünkü ben o adama hem benim hem de onun çıkarı için hizmetlerde bulunma imkânı bulmuştum: İyi bir ev, bakımlı ve korumalı bir ev, şan ve şöhretli bir ev. Bu hayırlı bir iş olacak, sana söyleyeyim, bu evin bir mensubu olmak, en adi uşaklardan da aşağı bir hizmete alınmak bile hayırlı olur; orada bir hizmetçi olarak kalmana yaptığın şahane şeyleri anlatman yeterli olur. Şansın yaver giderse seni bu evin içinde bir işe koyabilirsem, işte ondan sonra şansın yaver gidecektir ve bu yüzden senin günahın ve çektiğin cezalar unutulup gidecektir."

"Bu ev kimin acaba?"

"Evet, kimin. Bir adamın –bir adam bu– daha çok bir bey. Büyüklerin büyüğü, her türlü takdirin üstünde, kutsal, çok ciddi ve iyi bir adam, onun mezarı batıda kendisini bekliyor, insanların hizmetinde olan birisi, Tanrının yeryüzünde yaşayan simgesi. Onun adı 'Kralın sağ kolu ve Yelpazetaşıyan' anlamına gelir, ama sen onun bir yelpaze taşıdığına inanıyor musun? Hayır, bu adam o işi başkasına yaptırıyor, kendisi bu iş için çok kutsal ve yüce, o sadece bu unvanı taşıyor. Benim bu adamı, yani güneşin ihsanını, tanıdığımı zannediyor musun? Hayır, ben onun karşısında sadece bir böceğim, o beni asla görmez ve ben de onu sadece bir kez, uzaktan, bahçesinde yüksek bir sandalyede otururken gördüm, elini uzatmış bir şey emrediyordu ve beni çok küçümsüyordu, bana emir verirken sanki kendisini rahatsız ediyormuşum gibi davranıyordu –oysa işin sorumluluğunu ben nasıl üstlenebilirdim ki? Ama ben bu konağın başkâhyasını çok iyi tanırım, samimi olarak görüşürüm, evde çalışanlardan, erzak ambarlarından, ustalardan, her şeyden sorumludur, yöneticidir. O beni sever ve beni gördüğünde memnuniyetini belirten sözler söyler ve şöyle der: 'Evet, ihtiyar, seni bir daha gördük nihayet, yine öteberilerini toplayın evin önüne tezgâhı kurmuş bizi kafeslemek istiyorsun galiba?' Tabi şakadan böyle konuşur anlayacağın, çünkü tüccara yağ çekerek kendisini aldatmadan iş yapacağımı düşünür ve birlikte gülüşürüz. İşte ben seni ona göstereceğim ve seni ona takdim edeceğim. Eğer benim dostum olan başkâhyanın keyfi yerindeyse, konağına genç bir köle lazımsa, işte tam sana göre bir fırsat doğmuş olur."

"Bu hangi kraldır acaba" diye sordu Yusuf "onun güvenine mazhar olan bu adam hangi krala hizmet veriyor?"

Yusuf bununla kime gittiğini ve konağın nerede olduğunu, yani ihtiyarın kendisini vermeyi tasarladığı bu evin yerini bilmek istiyordu; ona bu soruları sorduran şey sadece bunlar değildi. Bunu bilmiyordu, ama onun düşüncesi ve kesin öğrenme kabiliyeti sanki bir mekanizma tarafından yönlendiriyordu, bu mekanizma ta ilk za-

manlardan ve atalarının zamanlarından bu yana hâlâ etkisini sürdürüyordu: Onun dudaklarından dökülenler sanki İbrahim'in sesi ve sözleriydi; insana öylesine ihtişamlı bir etki yapıyordu ki onun içinde, En Yüce Kişiye tek başına ve sadece ona hizmet edeceği duygusu doğuyordu ve bu kişinin makam olarak yeryüzündeki ve yeraltındaki bütün ilahlardan daha yüce bir mevkide, hatta En Yüce yerde olduğuna inanıyordu. Onların bu torununun sesi ise çok hafif ve daha dünyevi sorular yöneltiyordu ama yine de bu onun soy atasının sorusuydu. Konağın görevlisi hakkında Yusuf'un kulağına, kral naibi ve üst yönetici anlamına bir kelime çalınmıştı; ihtiyarın sözlerine göre onun kaderi kesinlikle bu adama bağlıydı. Onun ihtiyara karşı küçümseyen tavrını içinde hissetti, çünkü o sadece amiri tanıyordu ve konağın sahibi olan unvan sahibi kişiyi hiç bilmiyordu. Ama onunla ilgili konuyu fazla önemsemedi. Onun üzerinde Daha Üs ve En Üst Makam sahibi vardı, ihtiyarın konuşmalarında onunla ilgili bilgiler vardı ve bu bir kraldı. Yusuf'un meraklı ve kendi sorunuyla ilgili düşünceleri artık ve sadece bu kral üzerine yönelmişti ve onun dili de sadece bunu soruyordu. Bunu sadece bir rastlantıyla mı veya elinde olmayarak mı yaptığını bilmiyordu, yoksa miras veya alınyazısına göre mi böyle davranıyordu.

"Hangi kral?" diye tekrar etti ihtiyar. "Neb-ma-ra-Amun-hotpe-Nimmuria" dedi ihtiyar dinî bir tören üslubuyla, sanki bir dua okuyormuş gibiydi.

Yusuf korkuya kapıldı. Kollarını arkasında çapraz tutmuş bir hâlde dikiliyordu; ama o anda arkasında bağladığı ellerini bıraktı ve iki avucunun içiyle yanaklarını tuttu.

"Bu Firavundur!" diye bağırdı. Nasıl oldu da bunu anlayamamıştı? İhtiyarın dua gibi dile getirdiği bu ismi –aslında Eliezer de Yusuf'a öğretmişti– dünyanın öte ucuna ve bütün yabancı ülkelere –Tarşiş'e ve Kittim'e kadar, Ophir'e ve doğudaki Elam'a– varıncaya dek herkes biliyordu. Bu konuda ders almış olan Yusuf'a bu isim, nasıl oldu da bir anlam ifade etmeyen bir sır gibi kaldı? Bu Mineerlinin konuşma tarzındaki ismin bazı bölümleri, yani "Hakikatin Beyi

Ra'dır"daki "Amun memnundur" kısmını Yusuf anlayamamıştı. Bu durumda Suriye dilinde ona verilen "Nimmuria" sıfatının anlamı ise şuydu: "O kendi kaderinin yolunda yürür", bu isimdeki sırrı açıklamış olmalıydı. Birçok kral ve çoban vardı; her şehirde bir tane ve Yusuf konuşmada geçen bu ismi öğrendiğini anımsamıştı; çünkü o deniz kenarında bulunan herhangi bir Zurat'ta, Ribaddi, Abdaşarat ve Aziru'daki bir kalenin prensinin, bu ismi korkuyla andığını hatırlamıştı. Bu kralın adının böylesine şanlı ve şerefli bir anlamla yaygın oluşunu ilk başta kavrayamamıştı, bu ad hem ilahî hem de tantanalı bir içeriğe sahipti; onun adı dikey duran bir halkanın içinde yazılıydı, şahinin kanatlarıyla korunuyordu, üzerinde de güneşin ışınları yayılıyordu; yine aynı şekilde bir daire üzerinde şöhretlerine göre sıralanmış isimler dizisinin en sonunda yer alıyordu, bu isimlerin her birisinin bir savaş seferiyle bağlantısı, uzak diyarlarla ilgili bir sınır adıyla, dünyaca ünlü görkemli yapılarla bağlantılı yapılmıştı, böylece kutsallaştırılmış ve hayati önemi yüceltilmiş bir mirasın son temsilcisi olarak bulunuyordu. Böyle birisinin önünde insanın yapacağı tek şey, diz çöküp saygı göstermekti, işte bu yüzden Yusuf'un korkuya kapılmasının nedeni anlaşılabiliyordu. Ama onun içinde saygının verdiği korkuya kapılma hissinden başka bir şey yoktu, onun yerinde olan herkesin böyle bir duyguya kapılması mümkün değil miydi? Elbette, başka şeyleri de hissederdi, buna kafa tutan duygular da, özellikle en yüce olma sıfatına karşı çıkan duygular da kendisini aynı anda gösterebilirdi; bu, Nemrut'un kral kudretine karşı çıkan Tanrının adında bulunan gizli itiraz ve karşı koyuş gibi, yeryüzündeki en güçlü olma sıfatının sahibiyle alay eden bir duygu olabilirdi; –işte bu duygu, onun avuçlarıyla yanaklarını tutuşunda öne çıkmıştı ve onun bu ismi söyleyişinde sesinin birden sakin bir hâl almasında yukarıdaki algılama etkin olmuş olmalıydı, bu duyguyla tekrar etti:

"Firavun bu."

"Hiç kuşkusuz" dedi ihtiyar. "Bu Yüce Evdir, bu evi yücelten de bu isimdir ve ben seni oraya götürmek ve oradaki dostuma takdim etmek istiyorum. Başkâhya nezdinde senin talihinin yaver gitmesi için çaba göstermek istiyorum."

"Böylece sen beni ta aşağıda bulunan Mizraim'e, yani bataklık ülkesine mi götürmek istiyorsun?" diye sordu Yusuf ve kalbinin yüksek sesle çarptığını hissetti.

İhtiyar evet anlamında başını salladı.

"Bu konuşma sana aynısı gibi görünüyor" dedi. "Oğlum Kedma'dan biliyorum, senin çocukça bir gururla, bizim seni şuraya veya buraya götürdüğümüzü düşünmüşsün, ama zaten biz oraya sen olmasan da gidecektik, çünkü orası bizim güzergâhımız. Seni götürmek için Mısırlıların ülkesine gitmiyorum, aksine ben zaten orada ticaret yapıyorum ve bu ticaretle de zengin olmak istiyorum: Orada titizlikle üretilen ve başka yerlerde talep edilen şeyleri satın almak istiyorum: Emayeden geniş ve dik boyunluklar, ayakları zarif ve süslü açılıp kapanır sandalyeler, yastıklar, dama ve satranç tahtaları, keten eteklikler ve peştamallar. Bunları oradaki atölyelerden satın alıyorum ve pazarlarda satıyorum, bunları bu ülkenin tanrılarının izniyle öyle ucuza alıyorum ki bunlarla yeniden dağları tepeleri aşarak Kenan diyarı üzerinden Retenu ve Amor'dan geçip Fırat kenarındaki yörelere ve Kral Hattusil'in ülkesine götürüyorum; burada bu maddeler çok isteniyor ve kapış kapış satılıyor ve bana çok iyi para kazandırıyor. Sen, 'bataklık ülke' diye, sanki berbat bir ülkeden bahsedercesine bir laf ettin, tıpkı boktan yapılmış bir kuş yuvası, pislik içinde yüzen bir ahırmış gibi. İşte bu arada benim gitmek istediğim ve kafamdan geçirdiğim bu ülke, belki de seni bırakacağım bu yer, yeryüzündeki en seçkin ülkedir, çok güzel âdetleri vardır. Oraya gittiğin zaman, karşısında lir çalınan öküz gibi bir duyguya kapılacaksın. Vah zavallı Amu, bu ülkede akan Tanrının nehrinin etrafındaki toprakları görünce gözlerin fal taşı gibi açılacak, çünkü bu nehir orasını iki tarafa ayırdığından, iki taçla anılıyor ve Mısır'a çoğul bir kavramla 'topraklar' deniliyor; Mempi, yani Ptah'ın Evi, bu toprakların terazisidir. O toprakların pislik içinde yüzmesi ifadesi, son derece saçma bir şey, burada başı örtülü bir aslan bulunur, adı Hor-em-ahet, yani ilk yaratılan varlık, asırların sırrı; onun göğsünde kral ebedî uykusunu uyumaktadır, bu

Thot'un çocuğudur ve rüyasında onun başı Yüce Makam'ın rahmetiyle kutsanmıştır. Sen buradaki mucizeyi gördüğünde, bu ülkenin bütün haşmetini ve seçkinliğini, Keme adı verilen verimli kara toprakların verimliliğini görünce gözlerin yuvalarından fırlayacak, bu topraklar şu zavallı kızıl topraklar gibi değil. Bu toprakların verimliliği neden, bilir misin? İşte bu, eşsiz bir nehir olan Tanrının nehrinden dolayı. Çünkü bu nehrin suları gökyüzünden yağmurdan olmuyor, aksine yeryüzünde oluşuyor ve onun için adı güçlü boğa anlamına gelen Hapi, yani Tanrıdır. Bu topraklarda sakin sakin yayılarak akar gider ve bir süre toprakların üstünü tamamen kapatır ve geriye kara ve verimli tortusunu bırakır, oraya ekilen tohumun her birisi yüz misli ürün verir. Ama sen burasını sanki bir tezek yığınıymış gibi anlatıyorsun."

Yusuf başını önüne eğdi. Ölüler diyarına gittiklerini öğrenmişti; çünkü Mısır'ı alt dünya ülkesi olarak ve oradaki ahaliyi Şeol halkı olarak görme alışkanlığı, onun kanında doğuştan vardı ve burası hakkında özellikle Yakup'tan daha değişik bir şey işitmemişti. Demek ki üzüntü verici alt ülkeye satılacaktı, kardeşleri onu bu aşağılara satmıştı; kuyu da buna uygun düşen bir anlamda, o ülkeye açılan bir kapıydı sanki. Çok üzücü bir şeydi bu ve dökülen gözyaşları yerini bulmuştu. İşte bu çok heceli ve birleşik kelimelerden oluşan isimde yer alan hüznü, bu terazi sevinç olgusuyla dengeliyordu; çünkü onun fikri ölmüştü ve hayvanın kanı gerçekten onun kanıydı, şaka yollu olarak ihtiyarın açıklamasında da yer alıyordu. Yusuf gülümsemek zorunda kalmıştı –neredeyse hem kendisi hem Yakup'la ilgili olarak ağlayacaktı. Onunla birlikte, babasının nefret ettiği Hacer'in memleketi ve maymunlar diyarı olan Mısırlıların ülkesine gidecekti! Yakup'un ona aşılamak istediği, belli bir yöne kaydırılmış görüşleri anımsadı; oysa düşmanca nefret uyandıran prensiplerden yola çıkılarak yapılan anlatılar, bu ülkeyi görmeden yapılan gerçek dışı anlatımlardı, güya günah diye bir anlayışları yokmuş, ölümle oynaşıyorlarmış gibi boş iddialar... Yusuf çizilen bu tablonun doğru olmadığına inanıyordu; babasının verdiği ahlaki

uyarılar mahiyetindeki bu iddiaları, merakla ve sempatiyle karşılıyordu. Eğer bu onurlu, iyi insan ve prensipleri olan bu zat-ı muhterem kuzucuğunun Mısır'a doğru, kendi deyimiyle baldırı çıplakların bulunduğu Ham'ın ülkesine gitmekte olduğunu bilseydi kim bilir ne düşünürdü! "Keme" kelimesi, verimli kara toprak aşkına, anlamına geliyordu, işte Tanrı ona bu toprakları nasip etmişti! Onun sufice önyargısını kaldırmak için bu belki de gayet iyi bir değişiklik olacaktı, diye düşündü Yusuf ve gülümsedi.

Ama bu, onun bir oğul olarak babasına duyduğu bağlılıkta bir çelişki olduğunu göstermezdi. Onun ayıp kabul edilen bu yere gitmek durumunda kalışı, şeytanca bir eğlence gibiydi; bu aşağı ülkedeki ahlaki iğrençlikle ilgili anlatı, artık bir sempati hâline ve bir gençlik zaferine dönüşmüştü. Ama bunun içine sessizce kanlı niyetler de karışıyordu, bunlara belki babası da memnun kalmış olabilirdi: İbrahim'in oğlunun kararlılığı, İsmaili'nin ona söylemiş olduğu nefis özelliklerden gözlerini kaçırmasına izin vermeyecekti ve onu kesinlikle çok yüksek ve muhteşem bir medeniyet bekliyordu; ona hayran kalmamak mümkün değildi. Ta atalarından gelen bu varsayımsal alay, aynı zamanda aptallığa karşı yapılandırılmış bir koruma işlevine sahipti, bu da hayranlığın yarattığı bir üründür.

"Peki, beni götüreceğin bu konak" diye ona doğru bakarak sordu, "Ptah'ın Evi'nin, yani Mempi'nin karşısında mı?"

"Hayır" diye karşılık verdi ihtiyar, "onun için biraz daha yüksekçe bir yere gitmemiz gerekiyor: Aşağıya, nehrin aktığı yöne doğru, yani yılanların bölgesinden çıkıp akbabaların bulunduğu yere gitmemiz gerekiyor. Amma da aptalca şeyler soruyorsun, çünkü sana daha önce de söylediğim gibi, Bay Yelpazetaşıyan'ın evi, kendisi kralın sağ kolu olduğu için, haşmetli kral neredeyse, onun evi de oradadır, aman Tanrım. Vêse'de Amun'un şehrinde."

Yusuf deniz kenarında geçirdikleri bu akşamda çok şeyler öğrenmişti ve bunlar içinde yer etmişti! Bu durumda No'ya onunla birlikte gidecekti, No-Amun, şehirlerin şehri, dünyanın dedikodu odağı, sohbetlerin baş tacı olan burası, en uzak ülkelerdeki halklar

tarafından da biliniyordu. Şehrin yüzden fazla kapısı olduğundan ve yüz binden fazla nüfus yaşadığından söz ediliyordu. Acaba Yusuf bu dünya şehrini gözleriyle gördüğünde bütün bunlar onun gözlerinden kaçacak mıydı? Aptallaşmamak ve hayrete düşmemek için daha şimdiden kendisini hazırlaması gerektiğini anlamıştı. Dudaklarını sanki hiç aldırış etmiyormuş gibi öne doğru uzattı; Tanrıyla olan ilişkisinin bağlarını gevşetmemeye özen göstermeye çalışıyordu ama içindeki sıkıntıyı bir türlü atamıyordu. Çünkü No'dan biraz çekiniyordu ve bunda özellikle Amun adı etkili olmuştu; etkili, muhteşem bir isimdi, herkesin üzerinde ezici bir etki yaratıyordu. Tanrının uzak kaldığı diyarlarda bile emredici ve otoriter bir hava estiriyordu. Bu ilahın kült ve kudret alanı içinde yaşama olasılığı haberi, onun içine endişenin sel gibi dolmasına neden oldu. Amun; Mısır'ın Bey'i, ülkelerin mutlak ilahı, ilahların kralıydı; Yusuf'un, bu makamdan dolayı içinde bir şaşkınlık ve kargaşa vardı. Amun, sadece Mısır'daki bütün çocukların gözünde En Büyük'tü. Yusuf işte bu Mısırlı çocukların içinde oturmak zorunda kalacaktı. Onun için Amun'dan söz ederken onların ağzıyla söz etmesinin doğru olacağını düşüyordu. O şunları söylüyordu:

"Vêse'nin Bey'i onun tapınağında ve onun sandalında, mutlaka bu dünyadaki en yüce ilahlardan birisidir, değil mi?"

"Daha yücesi mi dedin?" diye karşılık verdi ihtiyar. "Sen gerçekten düşündüğünden daha iyi şeyler söylemiyorsun. Firavun'un beslenmek için ekmek, pasta, bira, kaz ve şarap kullanmadığını söylemekle neyi anlatmak istiyorsun ki? Bu ilahın eşi benzeri yok diyorum sana, taşınır ve taşınmaz hazinelerin sahibi, saymakla bitmiyor, bunları duydukça benim nefesim kesiliyor, nutkum tutuluyor. Onun yöneticiliğinde bulunan kâtiplerinin sayısı, yıldızlar kadar çok."

"Harika bir şey" dedi Yusuf. "Bana anlattıklarına bakılırsa, çok ağır bir ilah. Burada sormak istediğim, onun fizikî ağırlığı değil, aksine onun manevi ağırlığına ilişkindir."

"Onun karşısında saygıyla eğil" diye tavsiyede bulundu ihtiyarın sesi, "Mısır'da yaşamak zorunda olduğun için ağır ile yüce ara-

sındaki farkı pek ayrıntılı değerlendirme, birisi diğeriyle aynı değilmiş gibi yapma, her ikisinin de aynı kapıya çıktığını farz et. Çünkü denizlerdeki ve nehirlerdeki bütün gemiler, nehirler ve denizler onun, yani Amun'un. O hem kara, hem denizdir. Aynı zamanda da Tor-nuter, yani sedir ormanlarıyla kaplı sıradağlar, onların gövdelerinden yapılır onun gemileri ve onlara 'Amun'un alnı kudretlidir' denir. O Firavun'un kılığına girerek Yüce Hanımının koynuna girer ve sarayda Hor'unu dünyaya getirir. O bütün üyeleri ve azalarıyla Baal'dir, bu sende böyle bir duygu uyandırıyor mu? O, güneştir, adına Amun-Ra denir; bu senin yücelik kavramına uyuyor mu veya onunla tamamen örtüşüyor mu?"

"Ama işittiğime göre" dedi Yusuf, "o, en arkadaki bir odada karanlıkta bir koç olarak dururmuş?"

"Duydum, duydum... Tıpkı senin anladığın gibi, tamamen öyle, söylediğin gibi, hiçbir açıklama bundan daha iyi olamaz. Amun bir koçtur, nehrin döküldüğü topraklardaki Bastet'te bir kedidir; Şumun'daki Büyük Kâtip ise bir İbis'tir, yani Maymun'dur. Çünkü onlar, içinde bulundukları hayvanlarda kutsal olarak bulunur ve bu hayvanlar da onların içinde kutsaldır. Bu ülkede en alt kademede bir genç köle olsan bile, yaşamak ve onun karşısında varlığını sürdürmek istiyorsan daha çok şey öğrenmen gerekiyor. Eğer hayvan şeklinde olmasaydı, bir ilahı nasıl görebilirdin ki? Üç şey burada birlik hâlindedir: Tanrı, insan ve hayvan. Çünkü tanrısallık, hayvanlıkla evlilik kuruyor, insanla da öyle, tıpkı Firavun gibi; eğer o bir kutlama törenindeyse, eski geleneğe göre arkasına bir hayvan kuyruğu takılır. Ayrıca, yine burada hayvan insanla evlenir, Tanrı da böyledir ve bu tanrısallık ancak bu şekilde görülebilir hâle geliyor ve bu tür evlenmeyle kavranılabiliyor, sen Büyük Ebe'yi duvar kenarlarında dolaşan bir kaplumbağa olarak ve Yolların Açıcısı olan ilahı, yani Anup'u da köpek başlı bir yaratık olarak göreceksin. Bak, hayvanların içinde, ilah ve insan bulunmaktadır ve bu hayvan çiftleşmekle kutsal bir noktada bulunur, bu durum da sevindirici-şereflendiricidir ve yapılan törenlerin, bayramların en büyü-

ğü ise Cedet şehrinde yapılan, tekenin bir bakire kızla çiftleştiği şenliktir."

"Bunu işitmiştim" dedi Yusuf. "Bey'im bu âdetleri uygun buluyor mu?"

"Ben mi?" diye sordu Ma'onitli. "Bu ihtiyarı böyle şeylere karıştırma! Biz oradan oraya gidip gelen seyyah tüccarlarız, tüccarlar arasında çalışırız, her yer bizim için vatan ve her yer yabancı diyar, bizim için sadece şu parola geçerlidir: 'Sen benim karnımı doyurursan –ben de senin karnını doyururum!' Bu dünyada bu söze dikkat et, aklından çıkarma, çünkü bu da senin başına gelecektir."

"Asla" dedi Yusuf. "Mısır'da ve Yelpazetaşıyan'ın konağında çiftleşme bayramının şanına karşı tek bir kelime söylemek istemiyorum. Ama laf aramızda, burada bir tuzak kurulmuş ve bu tuzak ipinin halkası sanıyorum şu kelime üstünde bulunuyor: Şan. Çünkü ihtiyarlamak insana şan ve şeref verir, bu onun yaşlı olmasındandır ve bu herkes için geçerlidir. Ama yaşlılıkla ilgili bir tuzak olan şan, zaman içinde haddinden fazla yaşlanmış ve elden ayaktan düşmüş kimse için de bazen kullanılırsa da –bu aslında Tanrının karşısında tiksinti uyandıran bir hadisedir, bir değer kaybıdır. Laf aramızda, Cedet'te bakire bir kızın sunulması da benim için tiksindirici, pislik değerindedir."

"Bunu nasıl ayırt edebilirsin? Ve her ahmak kişi dünyanın merkezi olduğunu ve dünyada kutsal olan ve yaşlılıktan dolayı şanlı ve onurlu sayılan her şeyin üstünde kendisini bir hâkim olarak görmeye başlasaydı hâlimiz nice olurdu? Bu tiksindirici bir hadise değil mi? Bu gidişle yakında kutsal bir varlık kalmayacak! Senin dilini tutabileceğine inanmıyorum, dindarlık dışı fikirlerini gizleyeceğine de. Çünkü böyle fikirler, senden çıktığı için sana özgü düşüncelerdir ve ifade edilmek ister –bunu iyi bilirim."

"Bey'im, senin yakınındayken yaşlılık ve şan konusunu eşitleme kolayca öğreniliyor."

"Saçmalayıp durma! Beni tavlamaya çalışma. Çünkü ben sadece gezgin bir tüccarım. Yalnız benim uyarılarıma dikkat et. Mısırlı

çocukların içinde hava atıp horozlanma ve şansım yaver gider diye de düşünme. Çünkü sen kendi fikirlerini pek koruyamazsın; bunun için fikirlerini iyice ölç-biç, sonra konuş. Dini bütün birisi için kurbanlık hayvan veya insan, Tanrıyla bir olmaktan başka bir anlama gelmez. İşte bu üçlü arasındaki ilişkilendirmeye özen gösterirsen, onlar seni ayakta tutar. Kurbanın içinde bu üçlü bir arada bulunur ve her birisi diğerini temsil eder. İşte bunun için Amun kendisini kurbanlık bir teke olarak en dipteki odada karanlıkta saklar."

"Benim hâlim nice olacak, bunu pekiyi bilmiyorum Bey'im ve Efendim, şanlı tüccar. Beni bilgilendirdikçe, benim içim kararıyor ve sanki karanlık ruhuma yıldızlardan aşağıya elmas parçacıkları ışıklar saçarak yağıyor. Bunu yaptığım için özür dilerim, çünkü sen karşımda minderin üstünde otururken, senin başın bana bir an için sanki bir kurbağa başıymış gibi geldi ve aynı yerde senin gibi oturmuş bir kurbağa varmış gibi oldu, bu durum beni yanıltmak istiyor bu yüzden gözlerimi ovuşturmam gerek!"

"Görüyor musun, sen kendi fikirlerine sahip olamıyorsun, yoksa bunlar böylesine tiksindirici olurlar mıydı? Sen nasıl oluyor da benim içimde bir kurbağa görebiliyorsun?"

"Bunu isteyip istemediğimi gözlerim bana sormaz. Bu yıldızların altında sen bir kurbağa gibi oturmuş bir hâlde görünüyorsun. Çünkü sen Heket'sin, yani Büyük Ebe, beni kuyu doğurduğu için, sen anamdan beni çekip doğurttun."

"Ah, seni geveze seni! Orada seni ışığa kavuşturan büyük ebe yoktu. Dişi kurbağa Heket, parçalanmış kişinin ikinci doğuşuna ve yeniden dünyaya gelişine yardımcı olandı, çünkü o aşağıya gitmek için belirlenmişti; Hor ise yukarı; bu, Mısır'ın çocuklarının inancına göredir ve Usir, kurbandır ve batının ilk yaratılan kişisi, ölülerin kralı ve hâkimidir."

"Bu hoşuma gitti. Batıya doğru gidilince, oradakilerin ilk insanı olunur. Ama bana şunu öğret Bey'im: Usir, yani kurban, Keme'nin çocuklarının gözünde çok önemli ve büyük müdür? Heket, onun yeniden doğuşunun ebeliğini yapmış olan büyük dişi kurbağa mıdır?

"O son derece büyüktür."

"Amun'un büyüklüğünden de mi daha büyük?"

"Amun, imparatorluğun büyük oluşundan dolayı büyüktür, onun şöhreti yabancı ülke ahalisi üzerinde bile geçerlidir, öyle ki insanlar kendi sedir ağaçlarını onun için keser. Ama Usir, yani parçalanmış ilah, halkın sevgisinde, Canet halkından tutun fil adası Yeb'e varıncaya kadar bütün halkların sevgisinde büyük olarak yaşar. Öksürüklü şilep kölesinden tutun –ki bunların sayısı binlercedir– Firavun'a varıncaya kadar herkes bunu böyle bilir; Firavun kendi tapınağında tek başınadır, kendi kendine tapınır ve bir kez yaşar –sana söyleyeyim, onu tanıyan ve seven birisi olmadığı, kimse onu arzu etmediği için, Abôt'taki yerinde, parçalanmış ilahın mezarının yanında kendi mezarını aramaya çalışır, keşke bu mümkün olsaydı. Ama orada da bu mümkün olmadığı için, herkes ona samimiyetle ve güvenerek bağlanıyor ve sonsuza dek yaşamak için, kendi saatinin gelmesini bekliyor."

"Tanrı gibi sonsuz olmak için mi?"

"Tıpkı Tanrı olmak ve Ona benzemek, yani Onunla bir vücut olmak için, bu durumda ölmüş olan Usir'dir ve adı da böyledir."

"Deme yahu! Bey'im beni bilgilendirirken, kolla ve benim zavallı aklıma yardımcı ol, tıpkı kuyunun kucağından çıkarmaya yardımcı olduğun gibi yap! Çünkü uykuya dalmış deniz kenarında bu gece Mizraim'in çocuklarının görüşleri hakkında bilgilendirdiğin konular hemen anlaşılabilecek gibi değil, çok zor. Bunları ölümün gücü olarak mı anlamalıyım yoksa yaratılışı değiştiren ve ölen kadının sakallı bir ilah olduğunu mu anlayayım?"

"Evet, bu ülkelerdeki bütün halkların güvenilir görüşleri budur, onun için bu tanrıçayı ta Zo'an'dan Elafatine'ye varıncaya kadar son derece içtenlikle seviyorlar; çünkü onlar bu konuyla uzun uzadıya ilgilenmişlerdir."

"Bu görüşe sahip olmak için böylesine mi mücadele ettiler yoksa sabaha, güneşin doğuşuna, kadar mı mücadele ettiler?"

"Onlar bu fikirleri güçlükle elde ettiler. Çünkü en başlangıçta ve ilk yaratılışta sadece Firavun vardı, tek başına, saraydaki Hor, o ölünce, Usiri'ye gitti ve onunla bir vücut oldu, böylece o bir Tanrı gibi oldu ve sonsuza dek yaşadı. Ama bütün öksüzlüler, heykelleri sürükleyerek taşıyanlar, tuğlacılar, çömlekçiler, çiftçiler ve dağlardaki maden ocaklarında çalışanlar didinip durdular ve zamanları gelince de Usiri olmak, Usir Hnemhotpe olarak anılmak ve öldükten sonra da Usir Rahmerê olarak sonsuza kadar yaşamak için çabalarını sürdürdüler."

"Söylediğim şeyler de yine çok hoşuma gitti. Her insanının kendi dünya yörüngesine sahip olduğunu ve kendisinin de bunun merkezinde bulunduğunu söylediğim zaman beni azarlamıştın. Mısır'ın çocuklarının bu görüşüne, yani her birisinin tıpkı başlangıçtaki Firavun'un arzusu gibi ölümden sonra ısrarla Usir olmak istedikleri inancına şu veya bu şekilde inanmak gerekiyormuş gibi geliyor bana."

"Buna körü körüne aynen inanıyorlar. Çünkü sadece bu dünyada yaşayan çocuk, Hnemhotpe veya Rahmerê merkez değil, onların inançları böyle, onlar bu konuda tek görüşte birleşiyor, suyun denize kavuştuğu bölgelerden, yukarıda nehrin altıncı çağlayanına varıncaya kadar bu inanç değişmez; Usir'e ve onun yeniden doğacağına inanırlar. Şunu bilmelisin: Bu büyük ilah sadece bir kez ölmedi ve yeniden dünyaya gelmedi; Keme'nin çocuklarının gözünde o, dilimlenmiş zamanın her bir biriminde yeniden aynı olayları yaşar –Tanrının nehri Hapi, kudretli boğa yükselir, muhteşem bir şekilde ortaya çıkar ve memleketine hayırlar ihsan eder. Kış döneminin günlerini sayacak olursan, bu günlerde nehir çekilmiş ve küçülmüştür, topraklar da kuraktır, bu böylece yetmiş iki gün devam eder ve bu günler birlikte hareket ederler; Kralı, sinsi eşek Set'le mezarına götürürler. Ama o, zamanı gelince alt dünyadan tekrar ortaya çıkar; büyüyüp gelişerek, şişerek, etrafı sularla basarak, gitgide çoğalarak Ekmeğin Bey'i konumuna gelir ve her türlü yararlı nesnelerin oluşumunu sağlar, bereketini verir ve hepsine can verir; böylece, 'Toprakların Besleyip Büyü-

teni' adını alır. Ona öküz ve sığır kurban ederler, işte gördüğün gibi Tanrı ve kesilen kurban bir vücut olmuşlardır; çünkü o, bizzat kendisi bir sığırdır ve yeryüzünde bir boğa olarak bulunur ve onun evinde ise şu vardır: Hapi, Kara, yan tarafında ay simgesi yer alır. O ölünce, vücudu sakızlı kremlerle korunur, sargı bezleriyle sarılır ve öylece bırakılır ve ona Usar-Hapi adı verilir."

"Bak orada!" dedi Yusuf. "O da Hnemhotpe ve Rahmerê gibi çaba gösterip ölünce Usiri olmayı başardı mı?"

"Sanırım, hafiften alay ediyorsun?" diye sordu ihtiyar. "Pırıl pırıl gecede seni biraz zor seçiyorum ama seni iyi işitiyorum, bu bana da öyle geliyor, yani senin alay ettiğin gibi. Sakın ha, seni götüreceğim ülkede böyle alay etme! Çünkü ben oraya hep gidiyorum, o ülkedeki çocukların görüş ve inanışlarıyla sakın dalga geçme; çünkü sen Adôn'la ilişkilendirme yaptığından, her şeyi daha iyi bildiğini zannediyorsun; bu yüzden seni oraya onların geleneklerini öğreterek göndereceğim, yoksa üzerine saldırıp seni iyice döverler. Sana bir parça bilgi verdim ve seni bir parça da terletip yumuşattım; vakit geçirmek için bu akşam seninle birkaç laf ettik, çünkü ben iyice yaşlandım, uykum kolayca gelmiyor artık. Seninle görüşmek, sohbet etmek için başka bir sebep yok. Artık şimdi bana hayırlı geceler dileyebilirsin ve ben de uyumaya çalışırım. Ama ifade edeceğin şekle dikkat et!"

"Emriniz derhal yerine getirilecek" diye karşılık verdi Yusuf. "Nasıl olur da iğneli sözler söyleyebilirim ki, çünkü benim Bey'im bu akşam öyle güzel sohbet etti ve beni bilgilendirdi ki, benim varlığımı sürdürmem ve Mısırlılar ülkesinde kavga çıkartmamam için nasihatte bulundu ve ceza konusu olabilecek olayları anlattı, bunlar benim için yeni bilgiler ve kolayca bilinecek şeyler değil. Sana nasıl teşekkür edebileceğimi bir bilebilsem, öyle yapardım. Ama bu sözleri bilemediğim için, hayırlı sahibime sevineceği bir şey yapacağım bugün, aslında bunu yapmamam gerekiyor. Cevaplamaya yanaşmadığım sorunuza şimdi cevap vereceğim. Ben sana gerçek adımı söyleyeceğim."

"Bunu söylemek istiyor musun?" diye sordu ihtiyar. "Söyle veya istersen söyleme, ben bunu söylemen için sana zor kullanmıyorum, çünkü ben ihtiyarım ve ölçülü davranmayı severim, seninle ilgili sorunu bilmesem aslında daha iyi olur; çünkü buna karışmak durumunda olduğumu hissedebilirim ve bu bilgi yüzünden haksız yere suçlanmak istemem."

"En ufak bir kuşkun olmasın" diye karşılık verdi Yusuf. "Senin başına böyle bir bela gelmez. Aksine bu köleyi Amun şehrindeki hayırlı konağa teslim ederken en azından adını söyleyebilecek konuma gelirsin."

"Peki, öyleyse, senin adın ne?"

"Usarsif" diye cevap verdi Yusuf.

İhtiyar susuyordu. Aralarında saygı derecesinde bir mesafe olsa da onlar birbirlerini yine de gölgeler hâlinde seçebiliyorlardı.

"İyi öyleyse, Usarsif" dedi ihtiyar bir süre sonra. "Sen bana asıl ismini söyledin. Artık gidebilirsin, çünkü güneşin doğuşuyla birlikte yola devam edeceğiz."

Yusuf "Hoşça kal" diye selamladı karanlıkta. "Dilerim gece seni yumuşak kollarına alıp beşikteymiş gibi sallasın, başını göğsünün üstüne yaslayıp uyutsun, tatlı bir huzur versin, tıpkı bir zamanlar annenin bağrına başını koymuş çocuk gibi olsun!"

İtiraz

Yusuf, İsmaili ihtiyara ölü adını söyledi; Mısırlılar ülkesinde bu isimle tanıtmasını söyledikten sonra, kafile aşağı doğru yolculuğuna devam etti; birkaç gün, çok fazla birkaç gün boyunca, zamana karşı tarifi mümkün olmayan bir rahatlıkla ve soğukkanlılıkla ilerlediler; bir gün gelecek mekânla ilgili bilinçlenmeye de sahip olacaklarına inanarak, şimdilik bununla meşgul olmamaya, aksine bunu ileriye giden atılımlara bırakmayı tercih ediyorlardı, ileride bulunacak bir sürü yeniliğin içinden birkaç tanesini bilmenin bir zararı olmayacağını ve diğerlerini beklemeyi yeğleyerek hedefleri yönünde ilerliyorlardı.

Yönlerini deniz belirliyordu, deniz sağ taraflarında kalıyordu, kumlu yol, uzak diyarlarda batmakta olan güneşin altında sonsuza kadar uzandığı bu sahil şeridi, gümüş renk pırıltılar saçarak mavi rengin içinde süzülüyordu; köpük köpük iri dalgalar çılgın boğa hızıyla sahil şeridine çarpıyordu. Güneş bunların arasında batıyordu, etrafı değiştiren kendisi değişmeyen Tanrının bu gözü, yalnızlık içinde, sık sık kor gibi tertemiz yuvarlak bir disk gibi, sahili takip eden sonsuz suyun üzerinde ışıl ışıl bir yol çizerek batıyordu ve ışıklarını sahil boyunca ilerleyenlerin üzerlerine bir örtü gibi atıyordu, bu örtünün ortasında da tıpkı şenliklerde olduğu gibi altın ve gül renkli görünümüyle insanların ruhuna göksel inandırıcılık olgusunu harika bir şekilde indiriyordu veya ilahî yaşamın melankolik ve hüzün veren ruh hâlini bu şekilde belli ediyordu. Buna karşılık güneşin doğuşu açık ve seçik görünmüyordu; tepelerin arkasında, onun ötesindeki dağların ardında, kafilenin sol tarafında sınırlı olarak fark ediliyordu; geniş, işlenmiş tarlaların bulunduğu iç tarafta kalan yerlerde, dalgalı arazide, kuyuların ve sıra sıra yükselen meyve bahçelerinin süslediği yerlerde –denizden sapa kalan ve deniz yüzeyinden beş yüz arşın yükseklikteki yollarda ilerliyorlardı: Bir prensliğin birleştirdiği köyler arasından geçiyorlardı –güneyde Gaza, Hazati güçlü surları ve kalesiyle bu birliğin başkentiydi.

Bunlar beyaz ve halka şeklindeydi, palmiyeler altında, ana şehirler, bölge halkının başlarını soktukları yerler, Sarnim'deki şatolar ve köylerin önündeki tarlalar üzerindeki tepelere kurulmuştu; İsmaililer veya Midianlılar insanların kalabalık olduğu ve tapınakların bulunduğu büyük mekânlarda, şehir kapılarının bulunduğu yerlerde pazarlarını kurup ticaret yapıyorlar; Ekron, Yabne ve Asdod halklarına Transjordan'a ait öteberiler sunuyorlardı. Yusuf bu sırada yazı işini yürütüyordu. Elinde fırçasıyla bir kenarda oturup her ticaret işini, Dagon'un çocuklarının yaptıkları pazarlıkları, balıkçılarla, sandalcılarla, zanaatkârlarla belediye başkanlarının paralı askerleriyle yapılan alışveriş işlemlerini kaydediyordu –Usarsif, yani yazmasını bilen genç köle, iyi kalpli Bey'i için bunları yapı-

yordu. Bu satılık kölenin kalbi her geçen gün daha da hızlı çarpıyordu; bunun niçin olduğu kolaylıkla düşünülebilir. Çünkü gideceği yerle ilgili ve durumuna ilişkin bir tasavvuru olmadan gitmek yaratılışına uygun olmadığından ruhi bir bunalım içindeydi. Şu anda, Hulda'ya binerek kardeşlerinin bulunduğu yere gittiği yerden tam ters yönde, yabancı bir diyarda ağır ve rahat bir tempoyla dura-kalka ve dinlendirici molalar vererek gidiyorlardı; artık memleketinin önünden geçerek eviyle kardeşleri arasındaki yolun yarısından fazla bir mesafeyi geride bırakmışlardı, babasının sürüsünün bulunduğu yerden de bu ölçüde uzaktaydılar ve neredeyse onu bırakacakları noktaya yaklaşmışlardı. Yaklaşık olarak Asdod civarındaydılar, yani burada tapınılan balık ilah, Dagon Tapınağı'nın yakınlarındaydılar; denizden iki saat uzaklıkta çok hareketli bir yerleşim bölgesiydi burası; insanlar, öküz arabaları ve at arabalarıyla dolu liman yolundan aşağıya doğru ilerliyorlardı: Artık bu yerde olan olacaktı; çünkü Gaza'ya doğru sahil gitgide daha batıya doğru yöneliyordu, öyle ki içerdeki dağlık bölgeyle olan mesafe her gün daha da büyüyordu. Yusuf bunları anlamıştı ama bu konuda bir şey söylemiyordu, Hebron Tepesi de yakında, öğle vakti aşılmış olacaktı.

Bundan dolayı kalbi bu yörede heyecanlı ve istekli çarpıyordu, ama Askalun'a, yani kayalık kaleye gitmek için kafile de gecikti. Bu bölgenin yapısı onun zihnine iyice yerleşmişti: Deniz kenarına paralel uzanan Sefela, bir çöküntü alanıydı, burada ilerliyorlardı; doğuda görünen sıradağlara bakıyordu ve Rahel'inki gibi olan gözleri düşünceli bir şekilde oralara takılmıştı; buralarda Filistin ülkesinin ikinci, daha yüksek ve vadi boyunca ilerleyen kademesi oluşmuştu; gitgide daha da sarplaşarak arka taraflarda bir tarla boyu uzakta denize hâkim, daha engebeli ve sert araziden otlaklarla kaplı bölgeye, yani palmiyelerin bulunmadığı ve keskin kokulu otların bulunduğu yüksek yaylalara ulaşılıyordu. Buralarda koyunlar, Yakup'un koyunları yayılıyordu... Nasıl bir oyun sergileniyordu! Oralarda, yukarılarda Yakup ümitsizlik içinde gözyaşı dökmekten çökmüş bir hâlde, Tanrının verdiği bu korkunç acı ve ıstırap içinde, zavallı elle-

rinde Yusuf'un parçalanarak öldüğünün kanıtı olan kanlı belgeyle oturuyordu –ama burada, aşağıda, onun ayaklarının altında, Filistin diyarında çalınmış olan Yusuf sessiz ve sakin bir şekilde, hiçbir şey belli etmeden, bir şehirden diğer bir şehre, yabancı adamlarla birlikte geçip gidiyordu; aşağıdaki Şeol'a, yani ölüme hizmet veren tapınağa doğru ilerliyorlardı! Orada aklına kaçma fikri takıldı! Bu içgüdü bütün uzuvlarına kadar işleyip onu harekete geçirmiş ve onun fikirlerini heyecanla doldurmuş, özellikle akşamleyin hayalinde hırçın ve taşkın kararlar oluşmasına yol açmıştı –özellikle kendisini satın alan ihtiyara iyi geceler diledikten sonra; çünkü o bunu her gün yapmak zorundaydı: Artık bu onun görevlerinden birisi olmuştu, İsmaili tüccara günün bitiminde seçkin ve değiştirilmiş ifadelerle ve her seferinde yeni olması kaydıyla söylüyordu, yoksa ihtiyar hayırlı geceler dilerim şeklindeki ifadeleri, bunu ben de biliyorum diyerek, yenisini bekliyordu. Özellikle karanlık basınca, Filistinlilerin bir şehri veya bir köyü önünde çadırlarını kurduklarında, herkese uyku bastığında, Yusuf'u da böyle bir uyku bastırıyordu; hayali onu gecenin meyvelerinin bulunduğu yükseklere doğru sürüklüyor ve oradan da dağların tepelerine ve ormanlık geçitlere, millerce ve tarlalarca uzaklara götürüyordu. Yusuf dağlar ülkesine giden yolu kendisi tırmanarak bulmak zorunda kalıyor gibiydi ve bütün bunları Yakup'un kollarının arasına ulaşıp onun gözyaşlarını kurulayarak "İşte buradayım" diyebilmek ve tekrar onun en sevdiği çocuğu olmak için yapmak istiyordu.

Bunu hakikaten yapıyor muydu ve uzakları arıyor muydu? Kesinlikle hayır, bunu yapmayacağı biliniyordu zaten. Bunu sadece aklından geçiriyordu, keşke bunu bir kez ve son anda yapabilseydi, bu arzu onu çekip duruyordu, ama bu plandan uzak ve olduğu yerde kalıyordu. Burası şu anda son derece rahat bir yerdi, ayrıca böyle bir kaçış büyük tehlikeleri de beraberinde bulundururdu: Susuzluktan ölebilirdi, haydutların ve katillerin eline düşebilirdi, vahşi hayvanların saldırısına uğrayıp öldürülebilirdi. En iyisi bundan vazgeçmek gerekiyordu, uyulması gereken şöyle bir kural vardı, in-

sanın verdiği kararlarda, doğal olan üşengeçliği sayesinde hiçbir girişimde bulunmamak, bir şeyi yapmak konusunda kolayca ağırlığını koyup onu caydırabiliyor. Yusuf'un yapmaktan vazgeçtiği olaylar vardı; bunlar, dağları aşmaktan vazgeçmeye göre çok daha tatlı duygular verecek şeylerdi. Hayır, bu vazgeçme, hem de şu andaki hayati bir olayda, yani aklımızdan geçen uzun ve sert itirazların sonunda elde edilen bu niyetten vazgeçmek olmazdı; Yusuf'un kendine uygun düşen bir düşünce ortaya çıktı, bunu sözlerle şöyle ifade etmek gerekiyordu: "Böyle bir deliliği nasıl yapabilirim ve Tanrıya karşı günah işleyebilirim?" Başka bir ifadeyle, bu kaçış fikrinde çılgınca günaha sokan hataya düşme olgusu, açık ve son derece akıllıca bir algılama olarak ortaya çıkmıştı, çünkü bu, Tanrının planlarını alt üst etmek ve Ona karşı günah işlemeye sevk eden aptalca bir hata olurdu. Çünkü Yusuf şundan kesinlikle emindi, boşu boşuna kurtarılıp götürülmüyordu; bu planı yapan kendisini ihtiyar babasının yanından koparıp almıştı ve onu yeni bir yaşama sevk ediyordu, gelecekte yapacağı birkaç şey vardı; buna itiraz edip karşı çıkmak, felaketten kaçıp kurtulmak, günah ve büyük hata olurdu –bu ise Yusuf'un gözünde aynı şeydi. Günahın hayatta yapılan yanlış ve hata olarak algılanışı, Tanrının kararına karşı aptalca bir muhalefet etme olarak algılamak, onun doğuştan sahip olduğu bir melekeydi ve başından geçen bu olay, onu bu konuda son derece güçlendirmişti. Yeterince hata yapmıştı –kuyudayken bunun farkına varmıştı. Ama kuyudan artık kurtarılmış olduğundan ve aşikâr olarak bir plana uygun götürüldüğünden, buraya kadar yapılan bütün hatalar, hiç kuşkusuz bu planlamanın içinde olmuş olmalıydı; amaca uygun olarak ve bütün körlüğe rağmen Tanrı tarafından yönlendirildiğinden, değer kazanıyordu. Çekip gitmek fikri, çılgınca bir belaya neden olabilirdi; bu harfi harfine Tanrıdan daha akıllı olduğunu iddia etmek anlamına gelirdi –bu da, Yusuf'un sivri zekâsını, aptallığın zirvesine oturturdu.

Yeniden babasının en sevdiği çocuğu olması niye? Hayır, hâlâ öyle, hiçbir şey değişmedi –ama yeni, uzun zamandan beri özlenen

ve hayal edilen anlamda. Kuyudan çıkarıldıktan sonra onda yeni, daha yüce bir sevilme ve seçkinlik olgusu oluştu; korunması gereken kişi korunmuş, seçilip saklanan birisi ağır kokulu bir süs eşyası gibi korunmuştu. Parçalanmış olan tacı, yani bütünüyle kurban olan kişinin süsünü Yusuf yeni olarak taşıyordu –daha önce rüyada gördüğü gibi bir oyun yoktu artık, aksine her şey gerçekten oluyordu yani: Onun aklında oluşmuştu– insanı çıldırtan vücudun içindeki bu içgüdü yüzünden artık bundan vazgeçmeli miydi? Yusuf bu kadar aptal ve Tanrının zekâsına aldırmayan bir tip değildi –son dakikada, içinde bulunduğu durumun getireceği yararları kaybedecek kadar aptal değildi. Bu şenliği biliyor muydu yoksa bilmiyor muydu, saat saat, ayrıntılarıyla? Bu şenliğin ve yaşanan zamanın çıkar yolu, çözümü bizzat kendisiydi, bunu kardeşleriyle birlikte yeniden sığır çobanı olmak için mi yapacaktı? Bu mücadele, içinde, vücudunda çok sert bir şekilde cereyan ediyordu, ama aklında bir rahatlama vardı. Yusuf bu itirazı kazandı. Sahibiyle yoluna devam etti, Yakup'un yakınlarından bir yerden geçip gitti. Usarsif, kamışlar içinde doğan, Yusuf-em-heb onun Mısır dilindeki söylenişiydi, bunun anlamı da şuydu: "Yusuf şenlikte."

Tekrar Karşılaşmak

On yedi gün mü? Hayır, bu yolculuk yedi çarpı on yedi gün sürmüştü –yeniden sayılıp kontrol edilmedi, ama çok uzun uzadıya ve zahmetli bir yolculuk anlamında bunu anlamak gerekiyor; bunun ne kadarının Midianlının ağır canlılığından ne kadarının mekânın uzaklığının hesaplanmasından kaynaklandığı fark edilmiyordu. Onlar kalabalık ve hareketli nüfusu olan verimli topraklardan geçmişlerdi; bu toprakların içinde zeytin ağaçları korluğu, palmiyeler, ceviz ve incir ağaçları ve ekin tarlaları vardı, bunlar derin kuyuların sularıyla sulanıyordu, etrafında develer öküzlerle birlikte su çarkını döndürüyordu. Kralların küçük kaleleri açık arazide bulunuyordu ve oralarda mola veriliyordu, bunların etraflarında surlar ve kuleler

vardı, kulelerde ellerinde ok ve yaylarıyla askerlerin olduğu görünüyordu ve kale kapılarından çıkan arabalı savaşçılar, atlarını yönlendirmeye çalışıyorlardı; İsmaililer bu kralların savaşçılarıyla ticaret yapmaktan çekiniyorlardı. Öylesine yöreler, saraylar ve Migdal yerleşim yerleri vardı ki hepsi orada kalmamız için davetiye çıkarıyordu ve bizde oralarda haftalarca oyalanıyorduk, onlar için bu sürelerin önemi yoktu. Alçak sahil yolunun birden duvar gibi yükselen kayalıklara çıktığı yere, yani tepesinde Askalun'un bulunduğu yöreye gelinceye kadar bahar bitti, yaz geldi çattı.

Kutsal ve sağlam bir yerdi Askalun. Şehri çevreleyen surlar kesme taşlardan yapılmıştı, bunlar yarım daireler hâlinde denize doğru iniyordu ve limanın etrafını sarıyordu, bu hâliyle sanki bir dev tarafından destekleniyor gibiydi; Dagon Evinin koskocaman ve geniş avluları vardı, korusu sevimli ve bu koruda içinde bol balık bulunan şirin ve küçük göl vardı ve bu Astaroth, yani Bereket tanrıçasının evi çok ünlüydü ve Balat kutsal mekânlarından daha eski olduğu görülüyordu. Burada kumda, palmiyeler altında, çok keskin ve acı yabani bir soğan türü yetişiyordu. Askalun'un Hanımefendisi Derketo bunlardan verdi ve başka yerlerde de bu soğanları satın almak mümkündü. İhtiyar tüccar bunlardan çuval çuval toplattı ve çuvalların üstüne Mısır harfleriyle şunları yazdırdı: "En kaliteli Askalun soğanları."

Oradan, çok dallı budaklı zeytin ağaçları ormanından geçerek Gaza'ya, yani Hazati denilen yere ulaştık. Bu zeytin ağaçları ormanının gölgesinde pek çok koyun sürüsü otluyordu. Artık çok uzaklara gelmiştik. Neredeyse Mısır bölgesine girilmişti; çünkü bir zamanlar Firavun aşağıdan yukarıya çıkmıştı, arabalarla ve piyade askerleriyle Zahi, Amor ve Retenu adlarındaki sefalet içindeki yerlerden geçerek dünyanın sonuna kadar fetihlerde bulunmak istiyordu; böylece onun üç boyutlu, dev gibi büyük bir heykelinin, tapınağın çevresindeki duvarların içindeki yapılardan daha yüksek olacak şekilde yapılması isteniyordu. Bu heykelde sol eliyle beş barbarı saçlarından yakalamış olacaktı ve sağ eliyle de şaşkın bir ifadeyle duran insanların

üzerinde topuzunu savuracaktı –işte Gaza bu girişimin ilk aşaması olmuştu. Gaza'daki keskin kokulu sokaklarda çok sayıda Mısırlı görülüyordu. Yusuf onları dikkatle gözlemliyordu. Geniş omuzlu, beyaz giysili ve burunları havada insanlardı. Buradaki sahil kesiminde nefis üzüm bağları vardı bunlar ülkenin içerilerine Beerşeba'ya kadar genişliyordu. İhtiyar orada iki deve yükü şarap testilerini takasla aldı ve testilerin üstüne şunu yazdırdı: "Sekizli Hazati şarabı".

Bu seyahatin en berbat kısmı, surlarla çevrili Gaza'ya ulaştıklarında ortaya çıkmıştı, ama bu surlar ne kadar uzunlukta olabilirdi ki? Ağır aksak giden Filistin'deki yolculuk, buradakine göre çocuk oyuncağı gibi kalmıştı, git git bitmeyen surlar; Gaza'nın arkasında güneyde, sahile paralel giden kumul yolun olduğu yerden Mısır'ın suyuna doğru yokuş aşağı gidiliyordu. İsmaililer çok kez gittikleri bu yolu çok iyi biliyorlardı; burası dünyanın beş para etmez bir yeriydi, Nil'in böldüğü verimli topraklarla karşılaştırılacak olursa, son derece üzücü bir alt dünyaymış gibi bir izlenim bırakıyordu; bu çöl son derece ürkütücü büyüklükteydi, dokuz gün sürüyordu genişliği, lanetlenmiş ve çok tehlikeli bir çöldü, yolu belli eden hiçbir işaret yoktu, bu durumda mümkün olduğu kadar hızlı hareket ederek burayı aşmaktan başka çare yoktu; Gaza, Mizraim'e gelmeden önceki son mola yeriydi. Bunun için Yusuf'un sahibi olan ihtiyar buradan çıkıp gitmekte acele etmiyordu, çünkü yola çıktıktan sonra acele edilmesi gerektiğini biliyordu, en iyisi Gaza'da birkaç gün daha kalıp çöl yolculuğu için gerekli önlemler almalıydı; bol suya ve özel bir kılavuza ihtiyaç vardı; ortaya çıkıveren serseri takımına ve haydutluk yapan bedevilere karşı silahlanmak gerekiyordu, ama bizim ihtiyar silah almaktan vazgeçti: Birincisi kendi bilgeliğine göre bu gereksizdi, çünkü ya mutlu bir yolculukla bu zavallı adamlardan kurtulmak mümkün olabilirdi –bu durumda silaha gerek yoktu ya da birisinin çırılçıplak kalıncaya kadar soyulmasına razı olunacak şanssız bir yolculuk olabilirdi. Bir tüccar, kendi mallarına güvenmeli, mızraklara, ok ve yaya değil, dedi; bunlar ona göre değildi. Bunu tamamen şansa bırakmıştı.

İkincisi ise şehir kapısının önündeki meydanda bulunan kılavuzlardan birisini kiralamıştı. Bu kılavuz, serseriler ve haydutlar konusunda onu sakinleştirmiş ve kendi yol güzergâhındaki bölgede silaha gerek olmadığını garanti etmişti, kendisinin mükemmel bir refakatçi ve tiksindirici yerlerden son derece emin bir şekilde yol göstereceğini, bundan dolayı kendisine güvenilmesini, silah taşımaya hiç gerek olmadığını, silah taşımanın gülünç bir şey olduğunu söyledi. Yusuf buna hem çok şaşırmış hem inanılmaz derecede korkmuştu, ama kiralanan kılavuzun, erkenden çıkacak kervana katılmalarını ve kendisinin de kervanın en önünde gideceğini söylemesi üzerine sevinmişti; çünkü o, Şekem'den Dotan'a kadar bir süre önce kılavuzluk yapan huysuz ve yardımsever gencin yerine geçecekti!

Hiç kuşkusuz sırtındaki çöl paltosu, onun geçmişteki görünümünü değiştirmişti. Onun küçük başı, kalm boynu, kırmızı dudaklı ağzı ve meyve gibi yuvarlak çenesi, özellikle de bakışlarındaki donukluk ve yapmacık tavrı açıkça ortadaydı; şaşırıp kalmış olan Yusuf, bir gözünü yumarak, kılavuzdan bir işaret almaya çalışıyordu; yüzünde hiçbir ifade olmadan gözlerini ona dikmişti; onunla eskiden tanışmışlığını açıkça belli etmek istemiyordu, o da bu tanışıklığını gizlemek istiyordu. Bu Yusuf'u çok rahatlatmıştı; çünkü tanışıklıkları onun eski yaşamına dayanıyordu ve İsmaili'nin gözüne girmek arzusundaydı ve gözünü kırpmasıyla adam ne istediğini anlamış olmalıydı.

Buna rağmen adamla bir konuşma yapmak ihtiyacını hissediyordu; yolculuk ekibi kervan sürücülerinin ezgileri altında ve kılavuz devenin çanının sesiyle yeşil ülkeyi arkalarında bırakıp çöl kuraklığına çıktıklarında Yusuf, devesiyle peşinden gittiği ihtiyardan, kılavuza her ihtimale karşı, emin olmak için bir kez daha durumla ilgili bir şeyler sormasını rica etti.

"Korkuyor musun?" diye sordu tüccar.

"Bu hepimizi ilgilendiriyor" diye karşılık verdi Yusuf. "Ben şahsen bu lanetli yere ilk kez gidiyorum, neredeyse ağlayacağım."

"Git sor öyleyse."

Böylece Yusuf devesini kılavuz devenin yanına doğru sürdü ve kılavuza şunları söyledi:

"Bey'imin ağzıyla soruyorum. Bu yolu iyi bilip bilmediğini, bilmek istiyor."

Delikanlı ona eskiden olduğu gibi zorla açılan gözleriyle omzunun üstünden baktı.

"Sen tecrübene dayanarak onu sakinleştirebilirdin" diye cevap verdi.

"Sus!" diye fısıldadı Yusuf. "Buraya nasıl geldin?"

"Ya sen?" diye cevap verdi.

"İşte, öyle. Benim kardeşlerime gittiğime dair bu İsmaili'ye bir tek kelime bile söyleme!" diye fısıldadı Yusuf.

"Endişelenme!" diye cevap verdi aynı şekilde fısıldayarak; böylece bütün endişeler ortadan kalktı.

Ama çölün derinliklerine doğru bir gün boyunca ve yine bir gün daha ilerlediklerinde –güneş, sıradağların arkasında hüzün verici bir şekilde batarken gri bulutlar ordusu sarmıştı her yanı, bulutların etrafı güneşin kızıllığıyla alevlenmiş gibiydi ve sakız sarısı kumluk düzlüğün üzerindeki gökyüzünü tamamen kaplamıştı; çölün ufuk çizgisi taraflarında yer yer yumuşak minderler gibi kumullar ve cılız ot yığınları dağınık şekilde görülüyordu– bu sırada bu adamla çaktırmadan bir kez daha konuşma fırsatı buldu. Çünkü yolculardan birkaçı kum minderi gibi bir tepeciğin etrafında oturmuş dinleniyordu, birdenbire çıkan soğuktan dolayı çalı çırpı toplayıp ateş yakanların arasında bu kılavuz da vardı, ama ne beylerle ne de hizmet elemanlarıyla bir dostluk kurmuştu, onlarla konuşmaya tenezzül etmiyordu, sadece ihtiyarla zaman zaman görüşüp yolla ilgili gerekli önerilerde bulunuyordu: Böylece Yusuf, işlerini bitirdikten ve Bey'e huzur dolu uykular dileğinde bulunduktan sonra, bu gruba katıldı, kılavuzun yanına oturdu, yolcuların tek heceli gevezelikleri bitip uyku ağırlığı üzerlerine belirgin bir şekilde çökmeye başlayıncaya kadar oturdu. Sonra komşusuna bir parça dürterek şöyle konuştu:

"Dinle hele, sana verdiğim sözü tutamadığım, seni orada yapayalnız bıraktığım ve beklettiğim için üzgünüm."

Adam ona yine donuk bir şekilde omzunun üstünden baktı ve tekrar gözlerini ateşe çevirdi.

"Öyle oldu, niye yapamadın?" diye cevap verdi. Peki söyle bakalım, senin gibi sadakatsiz bir oğlan bu dünyada hiç görüldü mü? Sen bana yedi yıl boyunca eşek bekçiliği yaptırdın orada, peşinden gidilmiş olsaydı keşke, söz verildi ama geri gelinmedi. Seninle hâlâ nasıl olup da konuştuğuma şaşıyorum, gerçekten kendi hâlime de şaşırıyorum."

"Ama özür diledim ya, duyduğun gibi" diye mırıldandı Yusuf, "bunu içtenlikle diledim, sen bunu bilmezsin. Benim düşündüğümden daha farklı oldu ve beklemediğim şekilde gelişti. Ben sana geri dönemedim, oysa bunu ne kadar çok istemiştim."

"Evet, evet, evet. Gevezelik, boş laflar, Tanrının yedi ses yılı boyunca bekleyip duracakmışım ve seni hep bekleyecekmişim..."

"Ama sen benim için yedi ses yılı beklemiş olamazsın, aksine benim oralarda kaldığımı anlayınca kendi yoluna gittin. Senin omuzlarına yüklediğim sıkıntıyı abartma! Ama oradan ayrılışımdan sonra Hulda'ya ne olduğunu bana söylersen daha iyi olur!"

"Hulda? Kim bu Hulda?"

"Kim sorusu da biraz fazla kaçtı ama" dedi Yusuf. "Ben sana, babamın ahırından aldığım, bizi sırtında taşıyan, yolculuk yaptığım şu beyaz dişi eşek Hulda'yı soruyorum."

"Küçük eşek, küçük eşek, beyaz yolculuk eşekçiği!" diye alay etti kılavuz usulca. "Havalara girip hep senin olan şeylerden konuşuyorsun. Bu tip insanlar hep sadakatsiz olurlar zaten..."

"Yapma yahu" diye itiraz etti Yusuf." Hulda hakkında benim hayvanım olduğu için böyle zarif bir ifade kullanmıyorum, aksine onun durumuna uygun söyledim, çünkü o öyle uysal bir hayvandı ki onu bana babam emanet etmişti ve onun gözlerine doğru sarkan alnındaki perçemini düşündükçe, içim eziliyor. Senden ayrıldığım andan itibaren hep onun için endişelendim ve bazı anlarda acaba onun kaderi nasıl oldu, diye kendi kendime sordum ve oldukça kor-

kuya da kapıldım. Bildiğin gibi, Şekem'e geldiğimden beri talihsizlik peşimi bırakmadı ve çok zor durumlar yaşadım."

"Olamaz" dedi adam "inanılacak gibi değil! Zor durum, eziyet çekmiş? Bu durumda aklım durdu; kesinlikle inanıyorum ki duyduklarım doğru değildir. Hani sen kardeşlerine gidecektin? Oyma heykeller gibi hoş ve güzel olduğun ve bunun dışında sevecen bir yaşamın olduğu için bu insanlar ve sen, birbirlerinize bakıp bakıp uzun uzun gülümsediniz, öyle değil mi? Nereden çıktı bu talihsizlik ve eziyet çekme? Buna akıl erdiremiyorum."

"Öyle oldu ama" diye karşılık verdi Yusuf. "Ve ben bu zavallı Hulda'nın kaderinin nasıl olduğunu hiç ara vermeden düşünüp durdum, diyorum sana."

"Öyle olsun" dedi kılavuz "yeter artık." Yusuf onun göz kürelerinin eskiden olduğu gibi yeniden hareketlendiğini, şaşılaşarak dairesel döndüğünü gördü. "Öyleyse iyi, genç köle Usarsif, sen konuşuyorsun ve ben dinliyorum. Bunun lüzumsuz şeyler olduğunu belki düşünürler, bu ayrıntılarla dolu ortamda, bir de eşeği hatırlamak, böyle bir eşek ne gibi bir rol oynamıştı veya onda ne gibi önemli bir şey vardı ki? Ama senin onunla ilgili endişenin mümkün olabileceğine inanıyorum ve kendi sıkıntılı anında bile bu yaratığı düşünmüş olmam takdir ediyorum."

"Peki, ona ne oldu?"

"Bu yaratığa mı? Hm, bu bizim için biraz duygusal bir konu, önce boşu boşuna eşek bekçiliği yap, sonra da ömrü tükenmiş bu hayvanın hesabını ver. Buna nasıl cesaret edip sorduğunu bilmek gerek. Ama senin için rahat olsun. En son hatırladığım şey, onun toynak sinirleri pek o kadar da kötü değildi. Vaziyete göre ayağı burkulmuştu sadece, kırılmamıştı, yani kırılmış gibi görünüyordu ama sadece burkulmuştu, doğru hatırlıyorsam. Seni beklerken bu hayvanın ayağıyla ilgilenmek için çok vaktim olmuştu ve sonunda sabrım taştı, zaten o sırada Hulda da yürüyebilecek hâle gelmişti, ama yine de üç ayağına sıkıca basarak gidebiliyordu. Ben ona binip Dotan'a gittim, onu orada tanıdığım ve hizmet ettiğim bir eve, hem onun yararına hem de kendi yararıma bıraktım; bu ev tarlaları olan

birisine aittir, orada bu hayvana tıpkı senin babanın, yani İsrael denilen babanın ahırındaki kadar iyi bakılıyor."

"Gerçekten mi?" diye hafifçe ve sevinçle seslendi Yusuf. "Kimin aklına gelebilirdi ki bu! Demek iyileşti ve yürüyebiliyordu, sen ona baktın ve iyileştirdin ha!"

"Çok iyi" diye onayladı diğeri. "Onu bir tarla ağasının evine yerleştirdiğim için şanslı olduğu söylenebilir ve onun kaderi yaver gitti."

"Yani" dedi Yusuf, "Sen onu Dotan'da elden çıkardın. Peki para ne oldu?"

"Parasını mı soruyorsun?"

"Evet yani."

"Onu bekçilik görevimin ve kılavuzluk hizmetimin karşılığı olarak aldım."

"Tabii, öyle. Şimdi, bunun ne kadar olduğunu artık sormak istemiyorum. Peki, Hulda'nın taşıdığı yiyeceklere ne oldu?"

"Bu kadar ayrıntı içinde yiyecekleri de düşünebiliyorsun demek ve onlara acaba ne oldu diye sormayı uygun buluyorsun?"

"Çok değildi, ama mevcuttu."

"Onları da bir şekilde kendim için alıkoydum."

"Öyle" dedi Yusuf, "sen benim sırtımdan geçinmeye tam zamanında başladın; o sırada ise ben, bir parça soğan ve pestil bulmaya çalışıyordum. Ama afiyet olsun, bunu içtenlikle söylüyorum ve senin gösterdiğin iyilikleri hiçbir zaman unutmayacağım. Senin Hulda'yı tekrar yürüyebilir hâle getirmene, onun karnını doyurmuş olmana şükran borçluyum ve seninle yeniden karşılaştığım için şansıma şükrediyorum, bunları okuyup öğrenmem çok iyi oldu."

"Evet, şimdi de rüzgâr gibi hedefine ulaşman için yolunu açacağım" diye karşılık verdi adam. "Ama bunun birisi için doğru olup olmadığı, yakışıp yakışmayacağı gizlice sorulursa da boşuna, çünkü çoğu kez bunu kimse sormaz."

"Sen yine can sıkmaya başladım" diye karşılık verdi Yusuf, "Dotan'a kardeşlerimi bulmam için bana yoldaşlık yaptığın gece

yaptığın gibi; canın sıkkın olduğu için mi böyle yapıyorsun? Bu kez seni rahatsız ettiğim için kendimi ayıplamayacağım, çünkü sen çölden geçirmek için kendini İsmaililere kiraladın, ben de tesadüfen onların arasına katıldım."

"Hepsi bir benim için –seni veya İsmailileri götürmek."

"Ama bunu İsmaililere sakın söyleme, çünkü onlar onur ve şereflerine düşkündür; Tanrının beni onların gittikleri istikamette bir yerde bulunduğunu duymaktan pek hoşlanmazlar."

Kılavuz susuyordu ve çenesini şalının içine gömdü. Kendi tarzına göre gözlerini hâlâ döndürüyor muydu? Büyük olasılıkla evet, ama gecenin karanlığı bunun görülmesini engelliyordu.

Bir süre sonra kendine gelerek "kendisinin bir araç olduğunu, özellikle de geveze bir acemi çaylaktan duymayı kim ister?" dedi. Genç köle Usarsif, senin yaptığın bu şey, oldukça utanç verici ama öte yandan benim söylediğim şeyler yine de İsmailililerin hoşlanacağı şeyler, aslında ben senin için bu yolu açmak zorundayım –bu benim için bir görev! Ayrıca ben bir kuyuyu da korumuştum, şu anda eşekten söz etmesek iyi olur."

"Bir kuyuyu mu?"

"Her zaman bana böyle bir rol verilebiliyordu, kuyu söz konusu olunca da böyle oldu. Karşılaştığım en boş kuyuydu, aslında bu kadar boş olmaması lazımdı ve daha da gülünç olanı, onun nasıl bu kadar boş olduğuydu –buna göre benim rolünün şerefine ve bana ne kadar yakıştığına sen karar ver. Belki de kuyunun bu kadar boş olmasının bir sebebi vardı."

"Üstündeki kapak taşı indirilmiş miydi?"

"Üstünde ben oturuyordum, her ne kadar bir adam oradan kalkıp gitmemi istediyse de ben orada oturmakta ısrar ettim."

"Hangi adam?"

"Hani şu, deli gibi olmuş bir hâlde kuyuya gelen adam, iri yarı, bacakları tapınak sütunları gibi uzun, ama bu yapıya rağmen incecik sesi olan bir adam."

Yusuf, dikkatli olmayı neredeyse unutmuş bir hâlde "Ruben!" diye bağırdı.

"İsmini, istediğin gibi söyleyebilirsin, çıldırmış kule gibi bir adamdı. Elinde bir ip merdiven ve elbiseyle bu boş kuyuya gelmişti..."

"O, beni kurtarmak istiyordu!" diye durumun bilincine vardı Yusuf.

"Bana ne" dedi kılavuz ve kadın gibi elini kibarca ağzının önüne getirerek esnedi ve hafifçe içini çekti. "O da üstlendiği rolünü oynadı" diye belli belirsiz bir sesle ilave etti, çünkü çenesini ve ağzını iyice şalının içine sokmuştu ve uykuya dalmak istiyormuş gibi görünüyordu. Yusuf kesik kesik onun şunları mırıldandığını işitti:

"Ciddiye almaya değmez... Sadece bir şaka ve hayal... Acemi çaylak... Beklenti..."

İşe yarayacak başka bir şey çıkmadı ondan ve bu çöl seyahatinin devamında Yusuf, bu kılavuz ve bekçiyle başka hiçbir şey konuşmadı.

Zel Törenleri

Günlerce, sabırla can sıkıcı bir yolculuk yaptılar, kılavuz hayvanın çan sesine uygun olarak kuyulu bir mola yerinden kuyusu olan diğer mola yerine uğrayarak dokuz gün gittikten sonra, sağ salim kaldıkları için Tanrıya şükrettiler. Kılavuz yanıltıcı hiçbir öneride bulunmadı, o işini iyi biliyordu. Yolunu hiç şaşırmadı ve güzergâhtan sapmadı. Karmaşık dağ yolları, hiç de iyi değildi, gri kumtaşı blokları sanki korkunç maskeli yaratıklar gibi, siyah ışıl ışıl parlıyordu. Bunlar taştan çok, bir madeni andırıyordu, demirden yapılmış bir şehrin cılız ışıklarına benziyordu. Bu bölgenin içinde günlerce gidildiğinde insanın aklına ve içine, burasının yeryüzünde bir yer olmadığı, aksine deniz tabanındaymış gibi bir hisse kapıldığı için insan, elinde olmayarak korkuya kapılıp büzülüyor; ölü rengi kum arazide sıcaktan kurşun gibi ağır gökyüzü altında buradan çıkmayı arzu ediyor: Sırt kısımları rüzgârın etkisiyle zarif şekiller ve kat kat kıvrımlar oluşmuş kum tepeleri üzerinden gidiyorlardı; bu sırada aşağıdaki düzlüklerde güneşin sıcaklığıyla oluşan sıcak hava

ipildeyerek oynuyordu, neredeyse her yeri alev saracakmış ve her yerden alev dilleri yukarıya doğru dalga dalga yükselecekmiş gibiydi. Kumlar rüzgâr hortumuyla yükseldiğinde adamlar, bu berbat yeri aşmak istediklerinden ölesiye bir sevinçle başlarını örtüyor ve etrafı seyretmek yerine körü körüne yola devam ediyorlardı.

Yolda zaman zaman sararmış kemikler, kaburga kemikleri, bir devenin bacak kemiği, insanın kurumuş hâldeki bir uzvu rüzgârın kumları savurmasıyla ortaya çıkıyordu. Gözlerini kısarak onlara bakıyorlardı ama ümitlerini yitirmiyorlardı. Öğleden akşam vaktine kadar iki yarım gün boyunca bir alev sütunu yüzlerine doğru esiyordu ve sanki onlara kılavuzluk edecekmiş gibi görünüyordu. Bu doğa olayının tezahürünü biliyorlardı, bu yüzden davranışlarını değiştirmeden ve onun etkisinde kalmadan gidiyorlardı. Buna gezgin kum fırtınası derlerdi; güneş, hortum gibi dolaşan sıcak fırtınanın içini görülür hâle getiriyordu. Buna rağmen onlar bu durumu övercesine şöyle konuşuyorlardı: "Önümüzde ateşten bir sütun ilerliyor." Eğer bu simge birdenbire gözlerinin önünde çöküp kaybolacak olursa, bunun korkunç bir durum olduğunu söylüyorlardı; çünkü çok yüksek bir olasılıkla bunun arkasından bir toz-abubusu gelebilirmiş. Ama bu ateşten sütun çökmedi aksine şeklini sürekli olarak değiştirdi ve kanatlarını çırparak yavaş yavaş gündoğusundan esen rüzgârla kuzeye doğru çekildi. Bu olayı dokuz gün boyunca yaşamışlardı; güney rüzgârı çıkınca talihleri yüzlerine güldü, çünkü su tulumları kurumamış ve can suları buharlaşıp gitmemişti. Dokuzuncu gün artık tehlikeyi atlatmışlardı, bu feci sessizlik ve kuraklık ortamından çıktıkları için Tanrıya şükrediyorlardı. Çünkü çöl yolunun bu bölümü, Mısır'ın güvencesi atındaydı ve emniyetliydi; bu feci durumdan çıkıp uzunca bir süre gittikten sonra bastiyonlar, kaleler ve kuyu başlarında gözetleme kuleleriyle güvenlik sağlanıyordu; başlarında devekuşu tüyleri bulunan ok ve yaylı Nubyalı küçük savaş birliği ve ellerinde baltalarıyla Libyalı savaşçılar, Mısırlı komutanlar emrinde buralara yerleştirilmişti, onlar yaklaşan kafilelere doğru kabaca haykırıp nereden gelip nereye gittiklerini görevleri icabı soruyorlardı.

İhtiyar, çok neşeli ve zekice bir tavırla bu savaşçı milletiyle konuşarak, amacıyla ilgili hiçbir kuşkuya meydan vermemeden, malları içindeki bıçaklar, lambalar ve Askalun soğanlarıyla onların hatırlarını almayı beceriyordu. Böylece bir karakoldan diğerine biraz zahmetli ama neşeyle geliniyordu, çünkü karakol devriyeleriyle fıkralar anlatıp şakalaşmak, demirden şehrin içinden geçmekten ve solgun deniz zemini üzerinde gitmekten çok daha iyiydi. Ama yolcular bu karakolları aşmanın pek önemli olmadığını biliyorlardı; kendi medeniyetlerinin güvenliği konusunda onları bekleyen tehlikesiz ve zararsız ama çok zor ve ayrıntılı bir kontrol daha vardı: Bu muhteşem kudretli ve kaçılması mümkün olmayan bir baraj sistemiydi; ihtiyar buna "hükümranlık duvarı" diyordu; bu, sık göller arasında, Şosu vahşi kavmiyle hayvanlarını Firavun'un arazilerinde otlatmayı düşünen çingenelerin bulunduğu yere açılan dar geçit üzerindeydi.

Güneş batarken bulundukları yüksekçe bir tepeden, korkarak heyecanla bu tehditkâr önlemleri, eserleri ve savunma mekanizmasını seyrediyorlardı; ihtiyar pek çok kez, geliş ve gidişi sırasında tatlı dili sayesinde bunları aşmasını bilmişti, bundan dolayı da bunlardan pek o kadar korkmuyordu, aksine yanındakilerle birlikte bunları aşabiliyordu: Aralarda kuleler bulunan, sağlam mazgallı, uzun bir duvar, kanalların arkasından geçerek irili ufaklı bir zincir gibi olan gölleri birbirine bağlıyordu. Bunun ortasına doğru suyun üzerinde bir köprü vardı; işte tam orada, geçidin her iki tarafında alınan önlem çok büyüktü, çünkü daire şeklinde bir surla çevrili olan heybetli bir kale ve diğer ilave yapıları karşınıza çıkıyordu, iki katlı, kalın ve yüksek duvarları ve çıkıntı bölümleri, son derece özenle yapılmış bir hat üzerinde istihkam siperlerine uzanıyordu, böylece bu kısım saldırılara karşı daha güçlü hâle getirilmişti, dört köşe burçları, bastiyonları, düşmeli kapıları ve her tarafta bulunan savunma balkonları ve dar koridorlarında parmaklıklı pencereleri vardı. İşte bu hassas, mutlu ve kolayca yaralanabilecek tabiatı olan Mısırlılar, ülkenin çöle, haydutluğa ve doğudan gelecek felakete karşı korku veren muhteşem önlem ve savunma mekanizması, işte

bu Zel Kalesi idi, –ihtiyar yanındakilere bunun ne olduğunu söylemişti ve ondan korkmuyordu, ama yine de öylesine sık söz ediyordu ki sanki suçsuz yere bu engele takılacakmış gibi geliyordu, oysa pek çok kez bu engelden geçmeyi başarmıştı, bu konuşmalarıyla herhâlde kendi kendine cesaret telkin ediyor olmalıydı.

"Üstümde, Şeri'a Nehri'nin üstündeki Gilead'da bulunan tüccar dostumun Canet'teki tüccar dostuma yazdığı bir mektup var" dedi ihtiyar. "Eskiden buraya Zo'an da denirdi; Hebron'dan yedi yıl sonra kurulmuştu? Evet, o bende ve sizler göreceksiniz bize kapıları nasıl açacak. Yazılı olanın gösterilmesi gerekiyor ve Mısır halkının yeniden yazacak bir şeyleri olmalı ve bunu bir yerlere göndermeleri gerekiyor, ki yeniden bir şeyler yazılsın ve böylece muhasebe, defter tutmaya hizmet edilmiş olsun. Tabii, elinde yazılı bir şey olmazsa buradan geçemezsin. Ama bir cam veya seramik parçası gösterebilirsen, bir mektup veya bir belge sunulduğu zaman bütün kapılar açılır. Çünkü onlar şöyle söyler, Amun Yüceler Yücesidir, Usir de öyle, gözbebeği, ama ben onları daha iyi tanırım, aslında bu kâtip Tut'tur, inanın bana, sadece genç yazıcı subay Hor-vaz gelir duvarın üstüne, o benim çok eski bir dostum gibidir ve ben onunla konuşabilirim, bunun için zorluk çıkmaz ve oradan geçer gideriz. İçeriye girdik mi, artık kimse bizi denetlemez ve bütün araziden geçeriz ve nehrin yukarısındaki bölgelere doğru gideriz, hem de istediğimiz yere. Haydi gelin şimdi burada çadırlarımızı kuralım ve geceyi burada geçirelim; çünkü benim dostum Horvaz duvarın üstüne bugün gelmez. Ama yarın; oraya gitmeden ve Zel Kalesi'ne girme izni için istekte bulunmadan önce, suyla iyice yıkanmamız, elbiselerimizdeki çölün tozlarını silkmemiz gerekir, kulaklarımızın içini ve tırnaklarımızı iyice temizlemek zorundayız; onların önüne kum tavşanları gibi değil insan gibi çıkmalıyız; siz gençler de saçlarınıza hoş kokulu yağ sürmelisiniz, gözlerinize bir parça sürme çekmelisiniz ve kendinizi biraz bakımlı hâle getirmelisiniz; çünkü onlar, perişan görünüşlü ve kültürden uzak kalmış kişilerden hoşlanmazlar."

İşte böyle dedi ihtiyar ve onlar da onun söylediklerini yaptılar, geceyi orada geçirdiler, sabahleyin kişisel bakımlarını yaptılar, bu iğrenç geçen uzun seyahatten sonra ellerinden geldiğince süslendiler. Ama bütün bu hazırlıklardan daha önemli bir sürpriz vardı: İhtiyarın Gaza'dayken kiraladığı ve kendilerini güven içinde buraya kadar getirmiş olan kılavuz, bir süreden beri aralarında bulunmuyordu, onun ne zaman gittiğini hiç kimse kesinlikle bilmiyordu: Geceleyin mi yoksa Zel Kalesi'ne girmek için herkesin kişisel bakımını yaptığı zaman mı? Etrafa bakıldığında, tesadüfen onun orada olmadığı anlaşılmıştı; onun bindiği, boynunda çan takılı deve ise buradaydı. Bu adam ihtiyardan ücretini de almamıştı.

Üzülecek bir şey yoktu, aksine herkes sadece başını salladı o kadar; çünkü artık kılavuza ihtiyaçları yoktu, üstelik hiç konuşmayan, soğuk bir adamdı. Bir süre şaşırıp kaldılar; onun ücretinin ihtiyarın elinde kalmış olması, anlaşılmaz olduğundan herkeste bir parça olumsuz etki ve huzursuzluk yaratmıştı; çünkü bu, hoş olmayan bir durum izlenimi veriyordu. Ama ihtiyar bir süre sonra bu adamın tekrar çıkıp geleceğine inanıyordu. Yusuf da bu olasılığı kabul ediyordu; onun kendi işine yarayanları alıp gitmesinden şüphelendiği için eşyaların listesini gizlice incelemeye başladı; ama yaptığı araştırmanın sonucu, bu şüphesinin yersiz olduğunu ortaya koydu. Onu en çok şaşırtan bu olay olmuştu, yani onun tanıdığı kişinin karakterindeki güvensizlik, aslında ortada görülen para hırsıyla kolaylıkla bağdaştırılması zor görünen bir durum vardı; bu duruma karşı da pek aldırış edilmemesine hayli şaşırmıştı. Canı gönülden yapılan dostluk görevi için, olduğundan çok fazla ödeme yapıyordu; bu, göründüğü kadarıyla düzenli ve resmî bir koşula dikkat etmeden yerine getiriliyordu. İşte bu tür uygunsuz işlemlerle ilgili olarak İsmaililerle konuşulmuyordu; ifade edilmeyen şeyler ise hemen unutulup gidiyordu. Şu kaçık kılavuzun dışında herkes, hep başka şeyler düşünüyordu, çünkü onlar kulaklarını da yıkayıp temizlemişler ve gözlerine sürmelerini çekmiş oldukları için suya ve hükümdar duvarına doğru ilerlemeye başlamışlar ve öğleye doğru Zel'e, kale köprüsüne gelmişlerdi.

Aman, kale uzaktan göründüğünden daha korkunçtu yakınlaşınca, saldırılara karşı kat kat ve zikzaklı duvarlarıyla çok dayanıklıydı; kuleleri ve savunma hücreleri, her taraf savaşçılarla dolu, bunlar savaşa uygun giysiler içinde, sırtlarında hayvan derisinden kalkanlarıyla her tarafı sarmışlardı; ayakta duruyorlardı, elleriyle mızraklarını sımsıkı tutuyorlardı, çeneleri yumruklarının üstündeydi ve yaklaşanlara, yukarıdan hava atarcasına bir edayla bakıyorlardı. Askerlerin arasında ileri geri hareket eden subayların yarım perukları, beyaz gömlekleri, deriden göğüslükleri ve ellerinde birer değnekleri vardı. Bunlar yaklaşan kafileyle ilgilenmiyorlardı; ama ön taraftaki nöbetçiler mızraklarını kollarına yatay koyup ellerini ağızlarının yanına götürerek onlara şöyle seslendiler:

"Geri! Dönün! Zel Kalesi! Geçiş Yasak! Üzerinize ok atılacak!"

"Boş ver" dedi ihtiyar. "Sakin olun. Gördüğünüz gibi her şeyi tam olarak uyguluyorlar. Onlara yavaş yavaş, ama hiç hedefi şaşırmadan yaklaşarak bir dostluk işareti verelim. Tüccar dostumun mektubu var ya elimde? Geçeriz."

Buna uygun olarak mazgallı duvarın önüne doğru ilerleyip kale kapısının bulunduğu orta kısma doğru gittiler; bu ön kapının arkasında demirden büyük kale kapısı vardı ve köprüye açılıyordu, barış işareti verdiler. Kale kapısının üzerinde, derin koyu çizgileri, kırmızı tüyleri, çıplak boynu, geniş kanatları ve pençelerinde kiriş halkası bulunan bir akbaba vardı; bunun sağında ve solunda taştan yapılmış bir çift gözlüklü yılan, kaideler üzerinde dört ayakkabı büyüklüğünde yükselmişti, şişkin başları karınları üstünde duruyordu, görünüşleri ürkütücüydü; bu bir savunma simgesiydi.

Dış kale kapısının üstündeki akbaba simgesinin üst tarafındaki sur nöbetçileri "Geri dönün!" diye bağırıyorlardı. "Zel Kalesi! Geri! Sizler ey kum tavşanları, sefilliğe geri gidin! Buradan geçmek yasak!"

Bindiği devenin üstünden "Yanılıyorsunuz! Siz ey Mısır'ın savaşçıları" diye cevap verdi kafile içindeki ihtiyar. "Bizim geçiş iznimiz işte burada. Ayrıca başka nereden geçebiliriz ki, sadece burada bir geçit var! Biz yanlış yapmayan, her şeyden haberi olan in-

sanlarız, özellikle ülkenin içerisine nereden girilir çok iyi biliriz, çünkü buradaki köprüden biz pek çok kez gittik, geldik."

"Evet, geri!" diye bağırıyordu yukarıdakiler. "Daima gerisin geriye ve hep geriye gidin çöle doğru, işte bu kadar! Bu ülkeye hiçbir serseri giremez!"

"Bunu kime söylüyorsunuz siz?" diye karşılık verdi ihtiyar. "Buralarda çok iyi tanınan ve her yerde iyi insan olarak bilinen bana mı söylüyorsunuz? Ben de sizler gibi serserilerden ve çöl tavşanlarından kesinlikle hoşlanmam, onlardan nefret ederim ve bunları ülkenize almayıp zarar vermelerini önlediğiniz için de sizleri takdir ederim. Bize şöyle doğru dürüst bir bakın, yüzlerimizi inceleyin. Çöl haydutlarına ve Sinai serserilerine benzer bir yanımız var mı? Bu ülkeye kötü bir amaçla gireceğimizi gösteren bir izlenim mi veriyoruz? Veya Firavun'un arazilerinde otlatmayı düşündüğümüz sürülerimiz nerede, hani? Bununla ilgili en ufak bir şey söz konusu olamaz. Biz Ma'on'dan gelen seyyah tüccarlarız, şerefimize ve onurumuza değer veren Mineerlileriz ve yurtdışından çok cazip mallar getiriyoruz ve bunları Keme'nin çocuklarıyla değiş-tokuş yapacağız ve bunları Yeôr, yani orada Hapi denilen şeyleri dünyanın öteki ucuna kadar götüreceğiz. Çünkü şimdi ticaret etme zamanı ve değiş-tokuş yapma mevsimi ve biz seyyahlar onların hizmetçileri ve rahipleriyiz."

Askerler yukarıdan aşağıya doğru "Temiz rahipler! Tozlu rahipler! Hepsi yalan!" diye bağırıyordu.

Ama ihtiyar bu yüzden cesaretini kaybetmedi aksine sadece başını salladı.

"Sanki ben bunu tanımıyormuşum gibi" dedi yanındakilere. "Görev icabı hep böyle yaparlar, çekip gideceklerine her ihtimale karşı her türlü güçlüğü çıkarırlar. Ama ben hiçbir zaman geri dönmedim ve bu kez de buradan geçmek istiyorum. –Dinleyin Firavun'un savaşçıları" dedi yeniden yukarıdakilere, "Siz kızıl kahverengi yiğitler! Sizlerle burada konuşmaktan çok memnun oluyorum, çünkü siz neşeli insanlarsınız. Aslında benim görüşmek istediğim

kişi sizin kuvvet komutanınız Hor-vaz, o benim bundan önce geçmeme izin vermişti. Lütfen, ona seslenip bu duvara gelmesini sağlayın! Ben ona bir mektup göstereceğim, Zo'an'a yazılmış bir mektup!" diye tekrarladı. "Yazılmış! Haydi söyleneni yapın! Cehuti, maymun ilah!" diye onların arkasından gülümseyerek seslendi, tıpkı büyük güven veren bir milletin temsilcisi olarak görülen bir kişiye seslenir gibiydi, yarı şaka yarı övücü bir tavırla halkın sevdiği birisinin ismini söylemişti; bu isimde, halkın düşüncesiyle her birisinin fikrini inanılmaz şekilde birleştiren bir özellik vardı. Onlar, yabancıların, her Mısırlının yazılı olan bir şeye ve yazmaya kesinlikle çok meraklı oldukları şeklindeki önyargılarına gülüp geçiyorlardı, ama ihtiyarın kendi komutanlarından birisinin adıyla vermiş olduğu güven onlarda etkisini göstermişti; çünkü kendi aralarında görüşüp İsmaililere, bu komutanın seyahate çıktığı haberini verdiler, görevli olarak Sent şehrindeymiş ve üç güne kadar geri dönemezmiş.

"Ne kadar kötü!" dedi ihtiyar. "Ne kadar da uygunsuz bir rastlantı bu, siz ey Mısır'ın savaşçıları! Üç karanlık gün, dostumuz Hor-vaz'sız üç yeni ay günü! Bunun adı beklemekti. Biz burada bekleyeceğiz sevgili savaşçılar, onun gidişini bekleyeceğiz! Sent'ten döner dönmez, onu duvara gelmesi için çağırın lütfen, Ma'onlu çok ünlü bir tüccar olan Mineerlinin burada olduğunu ve yanında yazılmış bir mektup olduğunu söyleyin!"

Onlar gerçekten Zel önlerindeki çölde çadırlarını kurdular; üç gün boyunca bu subayın gelmesini beklediler; onların mallarını görmek ve alışveriş yapmak için duvardan inip yanlarına gelen insanlarla iyi bir diyalog kurdular. Ayrıca güneyden, Sinai'den, acı göller boyunca gelen başka bir kervan da onlara katılmıştı, onlar da Mısırlılar ülkesine girmek istiyordu; üstleri başları perişan ve medeniyetten pek az nasibini almış bir milleti. Onlar da İsmaililerle birlikte bekliyorlardı; zaman gelip de Hor-vaz geri geldiğinde, giriş isteyenlerin hepsini askerler sur kapısından içeriye alıp avluda topladılar; bu avlu, köprüye açılan kapının önündeydi, orada da yine birkaç saat beklemek zorunda kaldılar. Sonunda genç komutan

ince bacaklarıyla seyyar merdivenden aşağıya hoplayıp indi ve son basamak üzerine çıkıp durdu. Ona iki adam daha eşlik ediyordu, birisinin elinde yazı takımı, diğerinin elinde koçbaşlı bir flama vardı. Hor-vaz dilekçe verecekleri yanına çağırdı.

Başında, alnına kadar inen, düz kesimli, açık kahverengi bir peruk vardı, peruk kulaklarına kadar dümdüz iniyordu ve oradan da küçük kıvrık saçlar omuzlarına kadar iniyordu. Onun pullu yeleğinde bronzdan bir sinek madalyası takılıydı. Bu, onun kısa kollu çiçek gibi beyaz keten elbisesinin ince kıvrımlarına pek yakışmıyordu, ayrıca pileli eteği diz üstüne kadar iniyordu. Onlar komutanı görevleri icabı selamladılar; ama onlar subayın gözünde öyle sefil görünüyor olmalıydılar ki onların selamına çıldırmış gibi küçümser bir ifadeyle karşılık verdi, selamlarken kedi gibi sırtını kamburlaştırıyordu, ama tatlı bir gülümsemeyle başını arkaya atıyordu, aynı anda dudaklarını uzatıp yuvarlatarak havayı öpüyordu ve elbisenin pileli kollarından çıkan ve bir bileklikle süslü esmer kolunu onlara doğru kaldırıyordu. Tabi bütün bunlar çok hızlı ve alışıldığı gibi oluyordu, kısa bir anda bu zor-kibar ve abartılı mimik olayı görülüyor ve hemen sonra kayboluyordu –Yusuf'un da özellikle algıladığı gibi bütün bunlar onlara karşı değil, kendi medeniyetlerine saygı ve kendi kişiliklerini onurlandırmak için yapılıyordu.– Hor-vaz'ın yaşlı olmasına rağmen bunu belli etmeyen çocuksu bir yüzü vardı; kısa, küt burunlu, sürmeyle irileştirilmiş gözleri, biraz sivri ve gülümseyen ağzının iki yanındaki çizgiler özellikle dikkat çekiyordu.

"Kim bu?" diye sordu çabucak Mısır diliyle. "Bu topraklara girmek isteyen çok sayıda sefil erkek?" "Sefil" kelimesiyle aslında azarlamak istemiyordu; bu kelime yabancı ülke anlamına geliyordu. Ama "çok sayıda" ifadesiyle de her iki seyyah grubunu kastediyordu; çünkü onların farklı gruplar olduğunu ayırt edemiyordu, Yusuf'un bulunduğu Midianlılar ile subayın önünde yere kapanmış olan Sinai halkıydı bunlar.

"Sizler fazla kalabalıksınız" diye azarlarcasına sözlerine devam etti. "Her gün Tanrının ülkesinden veya şu sıradağlarından, şuradan

buradan insanlar geliyor ve bu ülkeye girmek istiyor, hemen her gün. Daha evvelki gün Upi ve User diyarından birilerine geçiş izni verdim, ellerinde mektupları vardı. Ben bu büyük kapının bir kâtibiyim ve bu ülkenin işleriyle ilgili rapor tutuyorum, bunu seyretmesi güzel ve iyi oluyor. Benim sorumluluğum çok büyük. Sizler nereden geliyorsunuz ve ne istiyorsunuz? Listelerinizde ve eşyalarınızda iyi şeyler, orta iyilikte şeyler veya çok kötü şeyler var mı, varsa ya sizleri geri göndereceğim ya da ölüm işareti koyacağım, ne dersiniz? Kardeş'ten, Tubihi'den veya Her şehrinden mi geliyorsunuz? Reisiniz konuşsun! Eğer Sur diyarından geliyorsanız, bu berbat yeri iyi bilirim, sandalların içinde su taşınır orada. Zaten biz bütün yabancı ülkeleri çok iyi biliriz, çünkü onları egemenliğimiz altına aldık ve onlardan cizye alıyoruz... Özellikle, hayatta nasıl kalacağınızı biliyor musunuz? Şunu söylemek istiyorum: Yiyecek var mı, şu veya bu şekilde geçiminizi sağlayabilecek misiniz ve bu devlete yük olmayacak ve hırsızlık yapmak zorunda kalmayacaksınız, değil mi? Birinci durumdakiler, kimlikleriniz ve sizin geçiminizi garantileyecek teminatlarınız nerede? Geldiğiniz ülkelerin vatandaşlarının birisinden bir mektup var mı yanınızda? Varsa, getirin bakalım. Yoksa, tek çareniz geri dönüp gitmek."

İhtiyar, zeki ve hâlim selim bir ifadeyle ona yaklaştı. "Sen burada Firavun gibisin" dedi, "senin yaptıklarından etkilenip korkmuyorum ve kararlılığın karşısında şaşırıp kalarak dilim dolaşmıyor, çünkü senin önüne ilk kez çıkmıyorum ve senin iyiliğini çok gördüm bilge teğmen!" Ve ona şunları anımsattı: Sonra ve daha sonra şunlar olmuştu, Mineerli bir tüccar olarak kendisinin en son iki yıl belki dört yıl önce buradan geçtiğini ve amaçlarının temiz olmasından dolayı birlik komutanı Hor-vaz'ın işlemlerini yaptığını söyledi. Hor-vaz da sonra bunları yarı yarıya hatırlamaya başladı: Onun sakalını ve ihtiyarın eğri duran başını, Mısır dilini adam gibi konuştuğunu; kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları keyifle dinlediğini, listesindeki yükleri arasında kötü bir şey bulunmadığını, aksine asla iyi bir şeyle yetinmeyip her zaman her şeyin en iyisini

yaptığını, Ürdün üzerinden ticaret yapmak üzere yollara çıktığını, Peleşet ülkesinden çölü aşarak geldiğini, yanındakilerle birlikte mükemmel bir hayat sürdüğünü, kendi başlarının çaresine bakmayı bildiklerini, bunların kanıtı olarak da hayvanların sırtlarındaki yüklerin değerlerinden anlaşıldığını anımsamıştı. Onun ülke içindeki ilişkileri ve bağlantılarıyla ilgili bir mektubu bulunduğunu söyledi –ve o bu rulo hâlindeki cilalı keçi derisi üzerine yazılı parçayı komutana açıp sundu. Bu mektup, Gilead'daki bir tüccar dostunun Kenan diliyle, Delta'daki Canet'te bulunan bir tüccar dostuna yazdığı tavsiye mektubuydu.

Hor-vaz'ın ince parmakları –yani her iki elindeki– kendisine uzatılan yazıyı zarif bir ifadeyle kabul etti. Ondan zorlukla pek az şey öğrenebildi; yazının bir köşesinde kendi eliyle kaydettiği geçiş vizesini gördü ve bu mektubun kendisine daha önce sunulmuş olduğunu anladı.

"Sen bana hep aynı mektubu getiriyorsun eski dost" dedi. "Bununla sürekli olarak buradan geçemezsin. Bu falan filan şeklindeki yazıyı bir daha görmek istemiyorum, artık bu zaman aşımına uğradı, yeni bir tane temin etmen gerekiyor."

Buna karşılık ihtiyar kendi bağlantılarının sadece Canet'teki o adamla sınırlı kalmadığını söyledi. Bu işlerin gelişip Teb'e kadar genişlediğini, Amun'un şehri Vêse'ye gidip oradaki yüksek mevki sahibine gitmek zorunda olduğunu, Ahmose'nin oğlu ve adı Montkav olan bu zatla uzun yıllardan beri çok iyi tanıştıklarını ve ona yurtdışından getirdiği eşyalar sunduğunu söyledi. Bu evin sahibinin ise Firavun'un sağ kolu Yelpazetaşıyan lakaplı Peteprê adındaki büyüklerin en büyüğü, muhterem bir kişi olduğunu belirtti. Sarayla doğrudan ilişkisi olan birinin adının anılması genç subay üzerinde fark edilebilir bir etki yaptı.

"Kral çok yaşasın!" dedi. "Buna göre sen artık ilk en iyi olamazsın, eğer senin Asyalı ağzın yalan söylemiyorsa, bu elbette konuyu değiştirebilecek bir şey. Ahmose'nin oğlu Mont-kav ile tanıştığını gösteren yazılı belgen yok mu, yani Yelpazetaşıyan'ın evi

hakkında bilgi veren bir şey? Hiçbir şey? Çok yazık, çünkü bu senin durumunu bir parça kolaylaştırabilirdi. Yine de sen bana bu ismi söyleyebildin; senin barışçı yüzün ve sözlerin inandırıcılık konusunda kabul edilebilir bir belge mahiyetindedir."

Yazı takımını işaret edip getirtti ve kalfa bir koşu gidip ona bir tahta levha getirdi, onun üstü düzgün bir alçı kaplı yüzeyine komutan notlar aldı ve kendisine ucu açılmış bir kamış divit takdim edildi. Hor-vaz yanındaki bir askerin tuttuğu mürekkep hokkasına diviti batırdı, fazla mürekkebi divitten silkeledi ve yüzeye ihtiyarın kimliğiyle ilgili şeyleri tekrarlayarak yazdı. Bir kolunda tuttuğu levhaya, dudağını sivrilterek, gözlerini kısarak, özene bezene, kendisinin de beğendiği, hatta zevk duyduğu bir şekilde yazdı. "Geçin, haydi!" diye açıkladı; levhayı ve kamış diviti iade etti, çılgınca bir tavırla tekrar selam verdi ve indiği merdivene sıçrayıp bastı ve yukarı çıktı. Vahşi görünümlü sakalıyla Sinai şeyhi bütün bunları izlemişti, ama kendisine hiçbir söz söylenmemişti. Onu ve yanındakileri Hor-vaz ihtiyarın ekibinden olduklarını zannetmişti, yetersiz veriler bu güzel kâğıda böylece aktarılmıştı ve Teb'deki resmî makamlara gönderilecekti. Bundan dolayı Mısır'ın gözyaşları dökmesine gerek yoktu, ülkenin düzeni bununla bozulmazdı. İsmaililer için zaten en önemli şey, bu köprüye açılan kapının demirden kanatlarının açılmasıydı, buradan hayvanları ve yükleriyle karşı tarafa geçebilecekler ve Hapi topraklarına ayak basacaklardı.

Onların fazlalıkları olan ve hiç kimsenin fark etmediği ve adı Hor-vaz'ın resmî tutanağında yer almayan Yakup'un oğlu Yusuf böylece Mısırlılar ülkesine geldi.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEOL'A GİRİŞ

Yusuf, Gosen Ülkesini Seyrediyor ve Per-Sopd'a Geliyor

Orada ilk gördüğü şey neydi? Bunu biz kesin olarak biliyoruz; şartlar bunu öğretiyor. İsmaililerin onu götürdükleri yol onlara bir daha akıllarından çıkmayacak şekilde yasal olarak belirlenmişti; coğrafî koşullar da aslında böyle olmasını gerektiriyordu. Endişe edilemeyecek derecede güvenliydi, Yusuf'un içinden geçmekte olduğu Mısır'ın ilk topraklarıydı; şöhretini, sadece Mısır tarihinde oynadığı rolden değil, aynı zamanda Yusuf'un tarihinde ve yanındaki insanların tarihlerinde de önemli rol oynamasından almıştı. Burası Gosen topraklarıydı.

Adamın ifade tarzına ve ağız yapısına bağlı olarak buraya Gosem ya da Goşen de derler. Uto'nun, Yılan ilahın yirminci eyaleti, Aşağı Mısır bölgesinde, Arabistan toprakları diye anılan ve oraya ait olduğu söylenen bir yerdi. Delta'nın doğusunda bulunuyordu; bundan dolayı Yusuf da kılavuzları ve sahipleriyle birlikte buraya ayak basmıştı; artık tuzlu göller, sınır surları ve kale arkalarında kalmıştı ve burada, Yusuf için ilginç ve büyük önemi olacak bir şey yoktu görünürlerde. Mizraim'in mucizeler karşısında kafayı oynattıracak ve insanı aptalca bir şaşkınlığa düşürtecek tehlikeli bir durum da söz konusu değildi.

Yaban kazları puslu ve hafif yağmurlu bir havada tekdüze, hendekler ve setlerle dolu bataklık arazi üzerinde uçup gidiyordu; şurada burada tek tük yaban eriği veya Arabistan inciri görülüyordu. Setlerin

önündeki kamışlıkta, çamurlu sular içinde uzun bacaklı kuşlar, leylekler, Mısır leyleği küme küme duruyordu. Dum palmiyelerin geniş yaprakları altında, yeşilimsi ördek gölcüklerinin yüzeyinde konik damlarıyla köy evleri yansıyordu –bunlar memleketteki evlerinden başka bir görünüme sahip değildi ve yedi çarpı on yedi gün yapılan yolculuktan sonra görmeye değer bir manzara değildi: Basit, kerpiçten evlerdi. Yusuf'un gördüklerinin, şaşırtıcı özellikleri yoktu. Keme ile mukayese edildiğinde hiç de "tahıl ambarı" denilecek cinsten değildi; çünkü burası göz alabildiğine geniş, nemli ve besleyici otlaklardı –bir çoban oğlu olarak bunun faydasını hemen anlamıştı. Beyaz, kızıl, alaca boynuzsuz veya rübap şeklinde boynuzları olan sığır sürüleri otluyordu, tabii koyun sürüleri de vardı; çobanlar ise çakal kulaklı köpekleriyle papirüs hasırından yaygılar altında bağdaş kurmuş oturuyorlardı, bu yaygıları dört köşesinden sopaların üstüne tutturup germişlerdi, böylece ahmak ıslatan yağmurundan korunuyorlardı.

İhtiyar yanındakilere buradaki büyükbaş hayvanların büyük bölümü itibarıyla yerli ırk olmadığı hakkında bilgi verdi. Çiftlik sahipleri ve tapınak ahırlarının başkanları, çok uzaklardan, nehrin akış yönünün yukarısına doğru, sadece tarım arazisinin bulunduğu yerlere gönderiyorlardı ve sığırların yonca tarlalarında otlamalarını sağlıyorlardı, zaman zamanda sürülerini buralara, kuzeydeki Aşağı Nil havzasındaki verimli topraklara yolluyorlardı, buradaki ana kanal ve üzerinde kayıkla gidilebilen tatlı su hendekleri sayesinde civarda kaliteli otların yetişmesiyle hayvanlar iyice besleniyordu, işte buralara şu anda kafile girmiş ve yollarına devamla Per-Sopd'a doğru gidiyorlardı; bu şehir, yörenin en eski kutsal şehriydi. Çünkü hendekler Hapi deltasındaki kolundan dallara ayrılıyor ve nehri acı göllerle bağlıyordu. Buralarda yeniden, ihtiyarın dediğine göre, bir kanalla Kızıl Toprak Denizi'yle bağlanıyordu, kısaca belirtilecek olursa Kızıl Deniz'le bağlanıyordu, öyle ki Nil'in suları sürekli oraya akıyordu; Amun şehrinden doğruca tütsüler ülkesi Punt'a yelkenlilerle gitmek mümkün oluyordu; bunu bir zamanlar Haçepsut'un gemileri denemişti, bu kişi Osiris'in sakalını taşıyan ve bir zamanlar Firavun olan kadındı.

İhtiyar bunları eski bilgilerine dayanarak keyifle anlatıyordu. Yusuf ise onu iyi dinleyemiyordu; yaratılış özellikleri, aldığı kral unvanıyla değişen ve sakalı olan bu kadının, yani Haçepsut'un eylemleri için kulaklarını iyice açamıyordu. Çünkü çok fazla şey anlatılıyordu, bunların hepsini kendi tarihine yazması gerekiyordu ama o zamanlar aklı, buradaki yemyeşil çayırlarla soyunun bulunduğu memleketi arasında bir bağlantı kurmuştu; babası ve küçük kardeşi Bünyamin nasıldı acaba? Onun aklı bizimkine benzemeyen düşünceler üretiyor olmalıydı, aynı zamanda bunlarda gördüğü rüyalardaki bazı motifler de bulunabilirdi, böylece onun düşünsel yaşamında bir müzik kompozisyonuna benzer bir alaşım oluşuyordu. Bunlardan birisi, burada böyle bir motifi andırıyordu, bu "vecd hâline geçiş" ve "yücelme" olgusunu ta baştan beri onlarla ilişkilendirmişti: "soyunu sürdürme" motifi. Buna karşılık diğer bir motif de onun aklındaki oyunda yer alıyordu. Yusuf'un sürgüne gönderildiği bu ülkeye karşı Yakup'un nefret motifi; ama o ayrı ayrı olanları bağdaştırmayı ve uyumlu bir hâle getirmeyi, kendi içinde şöyle düşünerek barıştırmıştı, buradaki huzur içinde bulunan bu doğal yaylım toprağı, gerçi Mısırlılar ülkesindeydi ama henüz rezil bir durumda görünmüyordu, bunu sürüler kralı Yakup'un memleketindeki topraklarıyla bağ kurmuştu, o topraklardaki yaylımlarda buradaki kadar kaliteli ot yoktu. Çiftlik sahiplerinin kaliteli otlar nedeniyle buraya yolladıkları sürüleri izliyordu; burada tamamlama olayındaki bir başka âleme geçiş motifinin bir yücelme motifine ihtiyacı olduğunu anlamıştı, nehrin yukarı havzasındaki çiftlik sahiplerinin büyükbaş hayvan sürülerinin Gosen'deki bu otlaklara gelebilmeleri için, önce buradaki sürülerin otlaklardan başka yere gitmeleri gerekiyordu, böylece "soyun sürdürülmesi" olayı sırayla meydana gelmiş oluyordu. Bu görüşe yeni sahip olmuştu ve bu görüş içinde kendisini iyice geliştirdi, eğer batıya doğru gidilecek olursa, en azından orada olacakların atası olması gerekecekti.

Şimdilik sahipleriyle birlikte çamurlu, düz, bazen ince palmiyelerle süslü sahilde, bereket getiren kanal boyunca ilerliyordu; bu kanalda direklerinde salınan çok büyük yelkenleriyle yavaş yavaş bir savaş gemisi süzülerek doğuya doğru gidiyordu. Kutsal şehir Per-

Sopdu'nun gelişmesine engel olacak hiçbir şey yoktu, sık yapılmış binaları ve olması gerekenden biraz yüksek tutulmuş, çepeçevre saran surları vardı, ama oradaki yaşam son derece içler acısıydı. Çünkü tarlalardan sorumlu hâkim, "kraliyet emirnamelerinin sırdaşı" ve Suriye'de "Rabisu" unvanıyla anılan bu kişi, takma adı "Sinai halkını yenen", bu yörenin ilahı Sopd'un kabak kafalı rahipleri ve kendi memurlarıyla birlikte hemen hemen bu şehrin nüfusunu oluşturuyorlardı; geri kalanlar ise renkli Asya kıyafetleri içinde, Amor ve Zahi dillerini konuşan ve Mısırlıların beyaz kıyafetleri içinde Mısır diliyle konuşan kişilerdi. Per-Sopd'un dar ve sıkışık yerinde kuru karanfil veya diş karanfil denen baharat kokusu etrafı sarmıştı, başlangıçta insanın hoşuna gidiyordu ama sonra çekilmez bir hâl alıyordu; çünkü bu Sopdu'nun en sevdiği baharattı ve tapınakta hep bu kokuyordu, orada sunulan kurbanın üstüne bundan bol bol konuluyordu –bu ilk tapınağın bakıcıları ve ulu kişileri sırtlarında vaşak postuyla, yere bakan gözleriyle yürürlerdi ama onlar bu ilahın başının bir domuz veya bir Nil aygırı başı mı olduğunu kesinlikle bilmiyorlardı.

Bu tapınaktaki rahiplerin konuşma tarzlarına ve duygusal hâllerine bakılıp karar verildiği takdirde, bu ilah biraz kıyıda köşede kalmış oldukça acınacak durumdaydı ve artık Sinai ahalisini yenecek konumda değildi. Onun sadece bir el büyüklüğünde olan heykeli, çok eski ve kaba saba mabedin en sonunda bulunuyordu; mabedin ön avlusu ve diğer mekânları, ilk Firavun'unun son derece kaba yapılmış oturur vaziyetteki heykelleriyle süslenmişti, ilk Firavun bu mabedi yapmıştı. Basık, resimlerle süslü duvarlarıyla en öndeki kapı bölümündeki nişler içinde altın yaldızlı, üstünde rengârenk flamaları olan bayrak direkleriyle Sopd'un tapınağına sevecen bir hava verilmeye çalışılmıştı. Ama avlunun etrafında sabit ambarların ve hazine dairesinin içerileri bomboştu, buraya çok az tahsisat ayrılmış olmalıydı; halk da Sopdu'ya, sunularıyla yeterince ilgi göstermiyordu: Onu sadece bu şehrin Mısırlı sakinleri ziyaret ediyordu, dışarıdan kimse gelmiyordu, çünkü Per-Sopd'un parça parça dökülen duvarları içinde, büyük insan gruplarını buraya çekecek genel bir geçerliliği olan şenlik yapılmıyordu.

Ticaret yapma olanağını sundukları için şükran borcu olarak, İsmaililer ön avludan iki demet çiçek satın aldılar ve üstü karanfil taneleriyle donatılmış bir ördeği sunak masasına koydular; ayna gibi kazınmış kafaları, uzun tırnakları ve aşağıya baktıklarından kapalı gibi olan göz kapaklarıyla rahipler, yaşadıkları bu şehrin ve ilahlarının çok eski olan evinin acınacak durumunu ağır ağır konuşarak dile getirdiler. Büyük adaletsizliğin meydana geldiğini ve öncelikli olmanın ve şatafatlı kudretin bütün ağırlıklarını ülkeler terazinin sadece bir kefesine yığılmış olmasının, yani güneydeki yukarı bölgenin Vêse'den itibaren böyle büyümüş olmasının, buna karşılık denize açılan bölgedeki toprakların, yani kuzeydeki aşağı çığır bölgesinin zor durumda bırakılmış olmasının, adalet anlayışına uymadığından yakınıyorlardı. Çünkü adaletin hüküm sürdüğü ilk zamanlarda Mempi kral kenti olarak ihtişamlı bir konumdayken, Delta bölgenin asıl ve gerçek Mısırlılar ülkesi olarak, bu sırada yukarıdaki bölgelerin, Teb dahil, acınacak bir hâlde zencilerin ve Kuş'ların, yani Nubyalıların diyarı sayılıyordu. Oradakiler iyi bir eğitim ve dinî öğretim görememiş, hem yaşamın güzelliklerinden yoksun hem de güneyde olmuş olmaları söz konusuyken, buralarda yani ilk zamanlardaki kuzey bölgesinde bu saydığımız özelliklere sahip insanlar hayli yüksek düzeydeydi ve Nil boyunca yukarı doğru canlılık ve bereket saçıyorlardı; bilgi, ahlak ve medeniyet ile refah kaynakları buradaydı ve bu ülkenin en saygın en eski ilahları da burada dünyaya gelmişlerdi. Örneğin Sopd, Doğunun Efendisi, bu evde doğmuştu ama ne yazık ki adalet dengesinin bozulması onun gölgeler içinde kalmasına sebep oldu. Çünkü yukarıdaki Teb'e ait olan Amun, zencilerin ülkelerine yakındı, bugünlerde neyin Mısırlı neyin Mısırlı olmadığı konusunda hâkim pozisyon üstlendi –böylece onun adı Mısır'ın adıyla eşdeğerlilik kazandı ve onları kendisine ait kabul etti. Kısa bir süre sonra Batı halkı, yani Libya yakınlarında oturanlar Amun'a gitmişler ve kendilerini Libyalı olarak takdim ederek Mısırlı olmadıklarını söylemişler; bunları tapınağa gelen zavallı konuklar anlattı, çünkü onlar Delta'nın dışında yaşıyorlardı ve Mısırlılar diyarının çocuklarıyla, ne ilahlara tapınma ne de diğer konularda anlaşıyorlardı: Onlar inek eti yemeyi sevdiklerini, Libyalılar gibi kendi-

lerine de inek eti yeme hürriyeti verilmesini istiyorlardı. Ama Amun cevap olarak, inek eti yemenin söz konusu bile olamayacağını söyleyip onları kovmuştu; çünkü Nil'in yukarıda ve aşağıda sulamış olduğu bütün toprakların Mısır ülkesi olduğunu ve burada yaşayanların hepsinin Mısırlı, yani Elefanten şehrinin bu yakasında oturan ve bu sulardan yararlanan herkesin Mısırlı olduğunu söylemişti.

Amun'un hitabeti böyleydi. İlah Sopdu'nun rahibi uzun tırnaklı ellerini kaldırarak İsmailileri kurumla inandırmaya çalışıyordu. Onlar niçin Yeb'den bu tarafı ve neden ilk çağlayandan bu tarafı diye sorarlar alay edercesine. Çünkü Teb de onun bu tarafında bulunuyordu? Bu Tanrının geniş mezhepli ve hoşgörülü olduğu görülüyordu! Eğer onların efendileri olan Sopd, aşağı çığır bölgesi olan kuzey bölgesinin ilk ve asıl Mısırlılar ülkesi olduğunu ve her şeyin Mısırlı olduğunu açıklamış olsaydı, yani bu sudan yararlanan uzak ve yakın herkesi böyle kabul ve ilan etseydi, ona da tabii yüce ve geniş hoşgörülü ismi verilmiş olurdu. Kuşkuya meydan vermemek için çok dikkatli ifadeler kullanan ilah Amun –kendisi aslında sefil bir Kuşluydu– bunu söylüyorsa bu davranışıyla kendisini Atum-Ra ile eşit tutmayı ve halkının ilk toplum oluşunu kendisine hedef seçmesindendi; işte bu yüzden geniş hoşgörülü ismi ona pek yakışmıyordu; onun, yüce hoşgörülü ilah anlayışıyla karıştırılmaması gerekiyordu...

Kısaca, Sopd Tapınağı rahibinin, zamanlardaki bu değişime ve güney bölgesinin ihtişamının öne çıkmasına ilişkin olarak ifade ettiği kıskançlık ve dargınlık içeren açık kalpliliğine İsmaililer, başta ihtiyar olmak üzere hassasiyetle anlayış gösterdiler ve onlara tüccarlara özgü bir yaklaşım sergilediler, onlara ayrıca birkaç testi bira ve ekmek sunarak şu sıralarda zor durumda olan Sopdlulara saygı gösterisinde bulundular ve çok yakında bulunan Per-Bastet'e doğru yollarına devam ettiler.

Kediler Şehri

Burası insanın genzini yakacak şekilde kedi otu kokuyordu, buna alışık olmayan yabancıların mideleri bulanırdı. Çünkü bu koku

bütün yaratıkların nefret ettiği ama kedi ilah Bastet'in, bilindiği gibi, büyük bir tutkuyla etrafa yaydığı bir kokuydu. Şehrin gözde merkezinde bulunan Bastet'in kutsal mekânında, bu hayvanın çok sayıda örnekleri vardı: siyah, beyaz, benekli kediler ses çıkarmadan duvarların üstünde, avlularda ve ibadet edenlerin aralarında sürtünerek dolaşıyordu; bu iğrenç otla bunlar şımartılıyordu. Per-Bastet'deki bütün evlerde kedi beslendiği için, kediotu baharat gibi her yemeğe katılıyordu ve giysilere sinen bu koku uzun süre kalıyordu; On ve Mempi'de bulunan seyyahlar, kokularından hemen bilinirdi, çünkü oralılar bunlara gülerek şöyle söylüyorlardı: "Per-Bastet'ten geldiğiniz belli oluyor!"

Bu gülüşme sadece onların üstlerine sinen bu kokudan ötürü değildi, aynı zamanda Kediler Şehri'yle ve onunla bağlantılı olarak düşündükleri ve eğlendikleri şeyler yüzündendi. Çünkü Per-Bastet, Per-Sopd'dun tam tersine, insan sayısı ve ülke büyüklüğü bakımından çok üstündü ama itibarı ve güldürücü şöhreti olan bir şehirdi, oysa burası ilk çağlardan beri Delta'nın en dibinde bulunuyordu –ama işte bu ilkçağlardan bu yana görülen kaba güldürücü durum, bütün Mısır halkının bu ismi duyunca bile gülmelerine yetiyordu. Nedeni şu, bu şehirde Sopd Tapınağı'nın töreninden çok daha değişik ve bütün ülkede geçerli olan ve yöre halkının da övündüğü, "milyonlarca", bu kesinlikle on binlerce insan demek oluyor, nehrin alt çığırına doğru kara ve su yoluyla akın akın gelmesine neden olan bir şenlikleri var; herkes önceden şenlikle ilgili kendilerine bir çeki düzen verirdi, çünkü kadınlar ellerinde zırıltı yapan aletlerle etrafa gürültü saçarlar, bu sırada her türlü şaklabanlık ve yaramazlık yaparlar, gemilerin üst güvertesinden önlerinden geçtikleri insanlara ağza alınmayacak kadar edepsiz, eski çağlardan kalma sunturlu küfürler savururlar ve etraftakilere terbiye dışı hareketler yaparlardı. Erkekler de son derece neşeli ıslık çalar, şakı söyler ve ellerini çırparlardı. Per-Bastet'te çadırlar kurulur ve orada toplanan halkla ülkenin her yerinden gelenlerle, halkların buluşması olayı yaratırlardı; üç gün süren bu şenliklerde kurbanlar kesilir, danslar edilir ve maskelerle dolaşılır, panayır kurulur, davullar dövülür,

masallar anlatılır, hokkabazlık ve yılan oynatma gösterileri yapılır; Per-Bastet'te bir yılda tüketilenden çok daha fazla üzüm şarabı içilir; böylece herkes ilk çağlardaki atmosferi yeniden yaşardı; zaman zaman da atışmalar veya kamçılarla kendi vücutlarına vurup acı çekme gösterisi yapılır ve genel olarak kocaman bir bağırış çağırış Bastet şenliklerinin özelliğini oluştururdu; böylece gülerek anma töreni için burası bir bahane, bir konu içeriği olur; çünkü bu bağırışlar kedi miyavlamasına benzerdi, hani geceleyin erkek kedilerin bazen çıkardıkları sesler gibi.

Yerli halk bu konuda yabancılara ayrıntılı açıklamalar yapıyordu; aslında sakin bir yaşam süren bu halkın yılda bir kez yapılan ve çok büyük rağbet gören bu şenliklerde çok eğlendiklerini ve kıvanç duyduklarını anlatıyordu. İhtiyar bu şenliklere işleri yüzünden katılamadığından dolayı üzüntüsünü ifade ediyordu, şenlik de onun için uygun bir mevsimde değildi. Genç kölesi Usarsif, anlatılanları görünüşte dikkatli bir şekilde dinliyor gibiydi, başını saygıyla salladığı sırada aslında Yakup'u düşünüyordu. Özellikle de yüksek yerde kurulmuş olan bu şehirden, aşağıda orta yerde ağaç gölgeleri vurmuş, iki kola ayrılan nehrin, bu kutsal adayı çevrelediği yerde bulunan tanrıçanın tapınağına doğru baktığı sırada babasını ve yeryüzünde mabedi bulunmayan atalarının Tanrısını düşünüyordu; bu tapınağın etrafı yüksek bir çitle çevriliydi; ana bina, yaşlı firavun incirlerinden oluşan korunun ortasındaydı, sembollerle süslü kapıkuleleri, üzerleri kapalı avluları ve sütun başları Lübnan kamışının çiçeklerinin kapalı ve açılmış motifleriyle süslenmiş olduğu geniş holleri vardı; doğudan taş kaldırımlı ve iki tarafı ağaçlıklı geniş bir yolla tapınağa gidiliyordu; İsmaililer de bu yolu kullanarak buraya gelmişlerdi; Yusuf, aşağıdaki tapınaktaki salonları dolaşırken ve koyu kırmızı ve gök mavisi renkli duvarlarda oyularak yapılmış tasvirlere bakarken: buralarda Firavun'un dişi kedi önünde nasıl tütsü yaktığı ve kuşlar, gözler, oklar, mayıs böcekleri ve ağız motifli hiyeroglif yazıların içinde kızılkahverengi ilahların bellerinden aşağısı peştamallı bir şekilde dolaştıkları, ışıl ışıl bilezikleri ve boyunlukları, hayvan başları üzerindeki yüksek tahtları ve elle-

rinde ucu haç şeklindeki hayat halkalarıyla yeryüzündeki oğlunun omzuna sevecen bir ifadeyle dokunuşunu seyretmişti.

Yusuf genç ve çok sakin gözlerini yukarı kaldırarak bu dev boyutlu resimleri seyrediyordu. Çünkü bu eski muhteşem eserler karşısında genç bir yapıyla duruyordu; ama ona göre içinde bulunduğu yaşlar söz konusu olunca, o kadar da toy olmadığını biliyordu, yine de bu ezici büyüklük karşısında, özellikle de çok eskilerden bugüne kadar ulaşan şu gece çığlıklarını ve Bastet'in avlusunu dolduran halkın kedi gibi mırnavlamalarını düşündükçe sırtında ürperme hissediyordu; ama bütün bunlara omzunu silkeleyip geçti.

Öğretici On

Kuyudan çekip kurtarılan Yusuf'un götürüldüğü yolu ne kadar da iyi biliyoruz! –Aşağıya veya yukarıya doğru, ne şekilde olduğunu ve nasıl adlandırıldığını da. Çünkü onu şaşırtmak isteyen ne kadar da çok şey vardı etrafında, aynı şekilde "bu inişli çıkışlı" yollar da çok şaşırtıcıydı: Memleketinden çıktığında ona her şey hoş geliyordu, tıpkı bir zamanlar Abram'ın Mısır'a doğru "inip gittiği" gibiydi; Mısır'da ise "yukarı" doğru, yani nehrin akış yönüne doğru gidiliyordu, nehir güneyden geliyordu, yani bu ülkede güneye doğru uzun uzadıya "aşağıya doğru" gidilmezdi, aksine "yukarıya gidilir" ifadesi kullanılırdı. Bu, tıpkı körebe oyununda gözleri kapatılan ebeyi birkaç kez kendi etrafında döndürdükten sonra, yön kaybına uğraması gibi bir şaşırtmaca yaratıyordu; insan neresinin ön neresinin arkada olduğunu kestiremiyordu. – Ama zaman konusunda, mevsimle ilgili ve takvimle alakalı olarak burada pek belirgin bir şey de yoktu.

Bizim ifademizle aralık ayı ortasında, Firavun'un yönetiminin yirmi sekizinci yılı dolmuştu. Keme halkının söylediğine göre, "sel bastığı gün ilk ay" oluyormuş, buna Thot diyorlarmış, bunu Yusuf büyük bir zevkle öğrenmişti ya da aya hayran maymunlarını, yani Cehuti'yi birinci ay olarak adlandırıyorlarmış. Ama bu ifadeler doğa olaylarıyla uyumlu değildi: Bu sene anlayışı, aslında hep aykırı-

lıklarla doluydu, kayma ve değişme vardı, zaman zaman, büyük mesafeler bulunuyordu, örneğin onların yılbaşı günü aslında belirlenen güne bir kez geliyordu ve o gün köpek yıldızı sabahleyin gökyüzünde görünüyordu ve nehrin suları kabarmaya başlıyordu. Genel olarak, düşünülen yılla tabiatın zaman dilimleri arasında akılları karıştıran uygunsuzluklar meydana geliyordu ve uygulamalarda Nil'in suları taşmaya başladığında, şeklinde söz edilemediği durumlar olabiliyordu: Şu anda nehrin suları öylesine azalmıştı ki nehir hemen hemen kendi yatağında akıp gidiyordu; toprak iyice ortaya çıkmıştı, çok kez ürün kaldırılmıştı, tarım işleri yolundaydı – çünkü İsmaililerin seyahati burada aşağıya doğru öylesine yavaş ve rahat ilerliyordu ki Yusuf'un kuyuya atıldığı tarihten, yani gündönümünden bu yana altı ay geçmişti.

Zaman ve mekân konularıyla ilgili şeyler bir hayli karışıktı; Yusuf duraklayacağı yerlere doğru ilerliyordu... Hangi duraklara? Bunu kesin olarak biliyoruz; olaylar bunları öğretiyor. Çünkü onu götüren İsmaililerin burada da zaman kaygıları yoktu ve eski alışkanlıklarına göre zamanla hiç alakaları yoktu; yalnız bu rahatlık içinde gidecekleri hedef konusunda çok dikkatliydiler ve onunla birlikte Per-Bastet'ten güneye doğru, yani bu nehir kolunun ana nehirle birleştiği yere, yani denize döküldükleri yerde oluşan üçgenin sivri ucuna doğru ilerliyorlardı. Böylece Yusuf'un o zamana kadar gördüğü en büyük şehir olan ve büyük bölümüyle altından yapılmış, insanın gözünü alan, Güneş Tanrının mekânı olan, tam uçtaki altın şehir On'a geldiler; ama oradan da günün birinde Menfe de denilen Mempi'ye gideceklerdi, bu ilk, eski Kral Şehri'ydi ve nehrin batı sahilinde bulunuyordu. Mempi hakkında önceden bildiği şeylerin hepsi bu kadardı. Onların seyahat planı oradan sonra ülke içinde uzun yolculuk yapmamaktı ve bir gemiyle su yolunu kullanıp Firavun'un şehri No-Amun'a gitmek istiyorlardı. İhtiyar böyle düşünmüştü ve onun kafasına göre hareket ediliyordu; buna uygun olarak burada "Hapi" denilen, Yeor sahilinde pazarlık yaparak yola devam edildi; su, kendi yatağında çamurlu bir şekilde akıyordu, tarlaların şurasında burasında çamurlu gölcükler oluşmuştu, tarlalar

yeşermeye başlamıştı ve bu verimli topraklar, uçsuz bucaksız çöllerin arasında uzayıp gidiyordu.

Sahilin dik olduğu yerde adamlar, kuyu okunun bir tarafına kerpiç ağırlıklar koyarak diğer ucuna taktıkları deri torbalarla kuyudan çamurlu cansuyu çekiyor ve onu olukların içine döküyorlardı; böylece daha aşağı seviyedeki araziyi sulamak mümkün oluyor; Firavun'un kâtipleri gelinceye kadar, ekinler yetişmiş olacak. Çünkü burada Yakup'un ayıpladığı hizmet binası vardı ve vergi toplayan kâtiplerin yanlarında, ellerinde palmiye ağacından sopaları olan Nubyalı icra memurları vardı.

İsmaililer, köylerdeki angarya işlerinde çalışanlar arasına girip lambalar, reçine ve baş yastıklarını çiftçilerin kadınlarının tarlalardaki keten püskülünden dokudukları ve vergi kâtiplerinin bellerine doladıkları keten peştamallarla değiş tokuş ettiler ve oradaki halkla konuştular ve Mısırlıların topraklarını seyrettiler. Yusuf da onları seyrediyordu; bu ticaret ve değişim anında rahat bir soluk alıyordu; onların inançlarını, âdetlerini ve yaşam biçimlerini tadı keskin acı baharatlar gibi algılıyordu; ama bunlar onun için tamamen yeni, yabani ve yabancı şeyler değildi. Kendisinin büyüyüp yetiştiği yerler, yani Ürdün bölgesi, dağları ve bütün sıradağlarla çevrili bölgenin hepsinin birleştikleri yer, yani onun baba vatanı, yaratılış özelliğine uygun olarak bir geçiş ve tampon ülke olarak, güneyden, Mısır'ın yaşam tarzı ve ahlak değerleriyle doğudaki Babil'in egemenliği altındaki topraklar arasında kalıyordu; Firavun'un seferleri bu ülke üzerinden yapılıyordu; onlar burada garnizonları, umumi valileri ve her türlü binaları geride bırakarak giderdi. Yusuf, Mısırlıları gördüğünden giyimlerini biliyordu; her şeye rağmen artık o bu dağların bir çocuğu değil aynı zamanda çok daha geniş bir Ortadoğu mekânlar birliğinin de çocuğuydu; bu ülkelerdeki hiçbir şey ona alışılmadık ve çok ilginç değildi, üstelik o çağın içinde yoğrulmuş ve değişmişti, tıpkı İştar'ın oğlunun çıkışı gibi, o da kuyudan çıkarılmış ve buraya getirilmişti. Zaman, mekânla birlikte birlikteliği oluşturur, dünyaya bakış ve fikir ortaklığı yaratır; Yusuf'un bu yolculuğu sırasında algıladığı asıl yeni olan şeyse kendisinin ve yaşam tarzının bu

dünyada tek olmadığı ve karşılaştırmalara açık bir konuma gelmiş olmasıydı, artık babalarının kafalarında üretip durdukları Tanrıya olan inançları ve kabullendikleri kurgulamalarla ileri sürdükleri şeylerin çoğu, zaman ve mekânın yarattığı farklılıktandı.

Eğer örneğin Abram Malhisedek'le birlikte uzun uzadıya, ısrarla monotonluk, yani tek düze oluş konusunda tartışmışlarsa, Sihemlilerin birleşik Baal'i olan El elyon ile kendisinin Adôn'u arasında aynı monotonluğun olduğunu irdelemişlerse, bu son derece çağına uygun ve dünyanın gidişatına da denk düşen bir hadise ve sorunun içeriği bakımından da çok önemli bir tartışmaydı. İşte Yusuf'un Mısır'a geldiği zaman diliminde de, On şehrinin rahipleri, yani güneş ilahı Atum-Ra-Horahte şehrinin rahipleri kendi kutsal boğaları olan Merver'in bu ufuk bölgesinde oturan halkla olan davasını dogmatik bir tutumla "yaşayan olay tekrarı" olarak belirtmişlerdi; bu ifadede yan yana olmak ve birliktelik fikirleri aynı derecede dile getiriliyordu, bundan dolayı bu fikirler, bütün Mısır'ı çok meşgul etmiş, hatta sarayda da büyük etki yaratmıştı. Hem basit halk hem de imtiyazlı sınıf, bütün dünya bundan söz ediyordu; İsmaililer beş Debenlik laden yağına karşılık bira veya iyi cins sığır derisi almak için yaptıkları ticaret sırasında, karşı taraftaki tüccarla iş gereği yaptıkları konuşmalar sırasında, Atum-Ra ile Merver olayındaki yeni alınan karara da temas ediyorlar; çünkü Mısırlılar alınan bu kararın yabancılar üzerinde nasıl bir etki bıraktığını öğrenmek istiyorlardı. O, onların bu kararına sevinçle olmasa da ilgiyle katılıyordu, çünkü onlar çok uzak diyarlardan gelseler de yine de aynı mekânın insanlarıydı, özellikle de aynı çağı yani aynı zaman dilimini ortaklaşa yaşayan insanlardı, bu yeniliğe de belirgin bir heyecanla yaklaşıyorlardı.

On sözcüğünün anlamı, Güneşin Evi, yani sabahın Hepre'sinin, öğlenin Ra'sının ve akşamın Atum'unun gözlerini açtığı ev demektir; gözlerini açınca ışık, kapayınca da karanlık meydana gelir. Onun adını kızına Eset vermişti: On, bin yıllık Mısırlılar ülkesinde, İsmaililerin güneye doğru gittikleri yol üzerinde bulunuyordu, son derece büyük, ışıl ışıl parlayan cilalı granit yekpare bir kayanın altın yaldızlı, dört köşeli ucundan etrafa ışıklar saçıyordu; orada, yani lotus çi-

çekleriyle süslenmiş şarap testileri, pastalar, bal kâseleri, kuşlar ve her türlü meyve Ra-Horahte'nin kaymak gibi beyaz mermer masanın üstünü kaplamıştı; üstlerinde uzun peştamalları, sırtlarında kuyruklu panter postuyla bu eve girenler, Merver denilen, ensesi metalden, burgulu boynuzları ve okkalı taşakları olan Yüce Boğanın önünde, Tanrının canlı tekrarlanan olayı için kutsal tütsü yakıyorlardı. Yusuf böylesine etkileyici bir şehir görmemişti, bu dünyadaki şehirlerden başkaydı ve aynı zamanda Mısır'daki diğer şehirlerden de çok farklıydı, tapınağı da öyleydi, altın yaldızlı tuğlalarla örülmüş yüksek bir platform üzerinde yapılmıştı, yanında güneş gemisi bulunuyordu ve ana çizgileri ve gösterişi bakımından Mısır'daki diğer tapınaklardan tamamen başkaydı. Bütün şehir pırıl pırıl ve altın güneşle gözleri kamaştıran bir güzellikteydi, öyle ki orada yaşayanların hepsinin bundan dolayı iltihaplı ve sürekli gözyaşı akıtan gözleri vardı; yabancılar bu parlaklıktan gözlerini, ya başlık giyerek ya da üstlüklerini başlarının üstüne kadar çekerek koruyorlardı. Tapınağın etrafını çeviren duvarların çatıları altındandı, bu yüzden altından ışınlar titreşiyordu ve muhteşem güneş ışını dillerinin uçlarından etrafa altın ışıklar saçılıyordu; hayvan şekillerindeki güneş tabloları, aslanlar, sfenksler, tekeler, boğalar, kartallar, şahinler ve atmacalar doldurmuştu her tarafı, tabii bu yetmiyordu; Nil kiremit ve tuğlasından yapılmış evlerin her birisinde, en fakirlerinkinde bile, altın yaldızlı güneş işareti, bir camın kanadı gamalı haçlı güneş kursu veya araba, bir göz, bir balta veya mayıs böceği parıldıyordu, çatısının üstünde altından top veya elma bulunurdu –bütün iskân mahallerinde, depolarda ve On şehrinin civarında bulunan köylerin samanlık ve ahırlarında bile bu simgelerden birisi, bakırdan bir disk, çöreklenmiş yılan, altından bir çoban asası veya yıldızların ışıltısını yansıtan kadehler; çünkü güneş alanıydı burası ve ışıltının hâkim olduğu bölge.

Parıldamak için kurulmuştu bu On şehri, dış görünüşüne göre bin yaşındaydı. Ama iç özelliği ve ruhu bakımından da öyleydi. Yabancıların da derhal hissettikleri, inşaatının yapısında bir öğreticilik öğesi vardı oradaki tapınakta, –bu, insanın porlarından iliklerine işliyordu. Ölçmeyle de ilgili bir öğreticilik öğesiydi bu; sistemin bü-

tün ölçülerine tam tamına uygun, üç misli mekânsal büyüklüğü olduğu düşünülen bir vücudun içinde ve onu belirleyen düzlemlerde, açı yerlerinde, köşelerde ve artık yargılamayacak bir noktada ve mekânın sığışamadığı nokta içinde bulunmasına rağmen görülemeyen nokta içinde işlevlerini birlikte sürdürüyor, kutsallıkları da onlarla beraber. –İşte On'da geçerli olan tertemiz fikirlerle donatılan bu figüre duyulan duygu birlikteliği, bu çok yaşlı şehri şöhretli kılan ve gündüz yıldızının yöresel kült göreviyle açıkça belli olan bir mekân öğretisi mantığı vardı, bu mantık binanın inşaatındaki mimari sistemde kendisini gösteriyordu. Çünkü birbirinden ayrılan nehirlerin denize döküldükleri bu üçgen bölgenin sivri uç noktasındaki bu şehir evleriyle, sokaklarıyla eşkenar bir üçgen teşkil ediyordu. Bu üçgenin sivri ucu, Delta bölgesinin uç noktasıyla örtüşüyordu; işte bu üç noktada da alt kısmı ateş rengi granitten yapılmış, dört yüzeyli, heybetli bir dörtgen şeklindeki yapı yükseliyordu, kenarları tepede birbiriyle buluşup altınla kaplı bir taş sütunla son buluyordu; bu sütun her sabah güneş ışıklarını ilk kabul ettiğinde bir kızıllığa bürünüyordu, şehrin üçgen yüzeyinin tam ortasında bulunan etrafı taş duvarla çevrili tapmakla büyük bir kompleks oluşturuyordu.

Bütün duvarları üç mevsimde meydana gelen olaylar ve sunulan hediyelerin en güzel şekilde resimleriyle donatılan koridorlara açılan bayraklı tapınak giriş kapısının önünde, ağaçlı bir boş alan vardı; işte İsmaililer burada tam bir gün kaldılar; çünkü burası, hem yabancılar hem de gözleri kırpışık On şehri halkı için bir buluşma ve değiş tokuş pazarının kurulduğu yerdi. Bu pazara tapmaktaki İlahın hizmetinde olanlar da geliyordu, ayna gibi parlak kazınmış kafaları ve güneşin-içine-bakmaktan dolayı yaşlar akan gözleriyle, ilk çağlardaki gibi kısa önlükleri ve bir rahip pazıbendiyle halkın arasına karışırlardı ama onlara bilgece bir bilgi aktarma amacıyla konuşma yapmazlardı. Ama göründüğü kadarıyla, insanların onları saygıyla durdurup kendilerine, tapınaklarındaki ilk bilimsel gelenekler ve saygın kültleriyle ilgili bir şeyler sormalarını da beklerlerdi. Bizim ihtiyar, Yusuf'un efendisi de çok kez sessizce durarak, ama açıkça onlardan alınan izinle bu hakkını kullanmış ve bu mey-

danda, güneş âlimlerinden sohbet tarzında bilgiler almış, Yusuf da o sırada bunlara kulak misafiri olmuştu.

Din filozofluğu ve inanç yasasının verileri kendi bünyeleri içinde ölüp gitti, diyorlardı. Onların eskiden beri sahip oldukları şey, kutsal algılama gücüydü. Yani onların hizmet veren ataları ilk önce zamanı bölümlere ayırmışlar, ölçmüşler ve takvim yapmışlar; bu, Tanrının mevcudiyetiyle ilgili temiz ve pak insana öğreticilik bahşeden bir anlamla bağdaştırılıyordu, onun gözünü açmasıyla gündüz oluyordu. Çünkü buradan önce insanlar kör karanlık bir çağda zaman algılamasından yoksun yaşıyorlardı, ölçüsüz ve hiçbir şeyin farkında olmadan; ama O, yani zaman saatlerini yapan –günlerde meydana geldiği için– onların gözlerini kendi âlimleri aracılığıyla açmıştı. Onların ataları güneş saatini bulmuştu, bunu anlamak mümkün. Gece saatlerinin ölçüm cihazı ise su saatiydi, bu pek kesin değildi ama; bunun, timsah şeklinde olan su tanrısı Sobk von Ombo tarafından yapıldığı varsayılıyordu, o da başka bir saygın varlıktı, tam ağlayan gözlerinin içine girerdi; sadece Ra başka bir isimle anılıyordu; onun sembolü yılanın silah gibi göründüğü bir diskti.

İşte bu ayna kafalıların eserlerinin ve öğretilerinin hepsi de toplu bir görünüş arz ediyordu; onlar kendi ifadelerine göre bu öğretiye çok güçlü bir şekilde vâkıflarmış ve On'un Atum-Ra-Horahte'sine bütün bu yörenin ve yakın civarın koruyucusu olarak saygı duyuyorlardı; zaten kendisi ilk ortaya çıkan öğreti sahibi ve yıldız burcu simgesiydi ve kendine özgü bir ilahtı. Onun severek yaptığı şey, çok dağınık şeyleri birleştirmekti ve eğer onlara dikkatle kulak verilecek olunursa aslında sadece iki ilah vardı; birisi canlı, yaşayan, Işık Dağı'ndaki Hor, yani Atum-Ra ve ölü bir bey, yani Usir, azimli göz. Bu göz ise aynı zamanda Atum-Ra idi, yani güneşin yuvarlaklığı ve üstün düşünce sırasında meydana çıkıyordu, gece kayığının beyi olan Usir'in şahsında, herkesin de bildiği gibi, Ra batıdan doğuya gitmek ve alt dünyadakileri aydınlatmak için batardı. Başka bir deyişle, bu iki büyük tanrı kesinlikle aynı ve tek ilahtı. Böylesine geniş kapsamlı bir konuyu bir bütün olarak algılayıp görebilmeyi sağlayan keskin zekâya hayran kalmamak elde değil, hiç

kimseyi incitmemek ve Mısır'ın gerçekten çok sayıda olan ilahlarının her birinin öz yapısına zarar vermemek, öğretmenlerin sanatı olarak da aynı derecede övgüye layıktır.

Bu başarıyı üçgen bilgisi yardımıyla sağlıyorlar. Acaba dinleyenler de aynı şekilde bu muhteşem şeklin yapısını iyi biliyorlar mı? diye soruyorlardı On'lu öğretmenler. Bu üçgenin uçları arasındaki mesafe, halkın inandığı ve ülkelerin şehirlerindeki rahiplerin de benimseyip anlattıkları çok adlı-çok değişik yapılı ilahlara eşittir, diyor bu öğretmenler. İşte bu üçgenin alt kenarının üstünde bu güzel figürün yükselmiş olduğunu ve bu figürün etrafındaki alanı belirleyen çizgilerin meydana getirdiği yer ise "toplu bakış mekânı" olarak adlandırılıyordu; bu yüzeyle zirvedeki noktaya doğru anlamsal olarak da gitgide küçülerek yükseliyor ve sonunda alan kalmıyor, bir noktada birleşiyor. Çünkü en alttaki çizgi ve yüzeyler bir noktada birbiriyle buluşuyor, işte bu birleşme ve kesişme noktasında kendi tapınaklarının efendisi Atum-Ra bulunmaktadır; ama ondan başlayıp aşağıya doğru inildikçe yine bütün genişlikler aynen kalmaktadır.

Bütün çeşitliliği bir bakışta görülebilir hâle getiren üçgen teorisi, işte bu güzel şema... Atum rahipleri bu öğretileriyle öğünüyorlar. Bunu bir ekol hâline getirmiş olduklarını söylediler; her yerde bu görüşün, yani çok yönlü bakışın hâkim olduğunu ve uygulandığını ama bunun henüz bir öğrenci bilgisi aşamasında olduğundan henüz bir sol anlayış hâlinde bulunduğunu, sağ anlayış hâline gelmediğini, yani mantık içeriğinin yerleşmemiş olduğunu, bunun yerine henüz kaba ve zorlu algılatma aşamasının var olduğunu anlatıyorlardı. Örneğin, Yukarı Mısır'daki Teb'de hâkim olan sığırlar ülkesi sahibi ilah Amun, rahipleri vasıtasıyla, kendisini Ra'ya eşit konuma getirmeye çalışıyor ve adının da Amun-Ra olarak tapınakta anılmasını istiyor –iyi; ama bu, üçgen anlayışının içeriğine, mantığına ve barışma zihniyetine uymuyor, bundan sanki kendisinin yani Amun'un Ra'yı yenmiş, onu parçalanmış ve onunla bir vücut olmuş olduğu anlaşılıyor böylece Ra, sanki ona kendisini veren ikincil derecede bir ilahmış konumuna düşüyor– bu ise üçgen anlayışının ve mantığının karşısına çıkan dar görüşlülük, bu öğretinin ka-

baca yıpratılması demek oluyor. Ona, boşuna Atum-Ra, yani ufuk çizgisinde oturan kişi demiyorlar; onun ufku çok geniş ve çok kapsam alanlıydı ve onun birlikte görmeyi ve algılanmayı sağlayan üçgen mekânı çok geniş kapsamlıydı. Evet, o, bütün dünyanın her yerine ulaşan ve dünyaya dostça bakan, en eski ve en eskiden beri hoşgörülü bir ilah anlamını taşıyordu. Kafaları kazınmış olan bu rahiplere göre o, sadece Keme'de ve civarındaki köylerde bulunan insanların taptıkları çeşitli figürlerin içinde kendi öz varlığını yeniden bulmakla kalmıyor, aynı zamanda dünyadaki diğer halkların güneş tanrılarıyla da barışıktı –işte bu durum Teb'deki en son Amun'la ters düşüyordu, çünkü onun ufku öylesine dardı ki ne kendisini ne de Mısır ülkesini bunun içinde görüp bilemez konumdaydı ve buralarda kendisine geçerlilik kazandıramazdı, kendi burnundan öteyi görmeyen felsefesiyle hiçbir şekilde diğerlerini yenip parçalayamaz ve kendi bünyesi içine anlamazdı.

İşte bu rahipler, yani gözleri irinliymiş gibi bakan bu rahipler, Teb'deki genç Amun anlayışına itirazlarını sürdüreceklerini dile getiriyorlardı; çünkü bu sadece kendi ilahlarının yapısı ve öğretisine aykırı olduğundan değil, aynı zamanda onun uzlaşmaz tutumundan dolayıydı. Kendi ilahları, yabancıları kendisinden görüp severdi, bu yüzden bu tapınağın hizmetkârları yabancılarla, ihtiyar kervancı ve ekibiyle görüşüyor, konuşuyordu. Onların hangi tanrılara hizmet ettikleri ve kendi tanrılarına hangi adı verdikleri söz konusu değildi: Hiç tereddüt etmeden bütün yabancılar, tapınaktaki beyaz mermerden Horahte'ye yaklaşabilirdi; durumlarına göre sunağa birkaç güvercin, ekmek, meyve ve çiçek bırakabilirlerdi. Birkaç tel beyaz saçın çevrelediği kelleşmiş başının üstündeki küçük altın takkesi ve bol kesimli geniş elbisesiyle devasa dikili taşın dibinde ve sırt tarafında kanatlı güneş kursu bulunan altın tahtında oturan baba ve başrahibin yumuşak bir gülümsemenin yer aldığı yüzüne bakışta, ona sunulan hediyelerden ötürü mutlu olduğu yüzünden okunuyordu; bu ifadede aynı zamanda Atum-Ra ile oradaki yerli ilahların sunuları kabul edişi ve üçgen simgenin öğretisi altında verilenler için duyulan şükran duyguları da yer alıyordu.

Güneş Tanrısı hizmetkârları ihtiyara ve yanındakilere sarıldılar ve onları öptüler, Yusuf da onlar arasındaydı; baba ve başrahip adına bu kucaklamayı tek tek yerine getirdiler ve daha sonra Atum-Ra, yani Uzak Ufuk Efendisinin propagandasını yapmak için diğer pazar müşterilerine yöneldiler.

Yusuf Piramitlerin Yanında

Nil yavaş yavaş akarak her iki tarafı düz ve kamışlarla dolu yatağında yükseliyordu, ama bazı palmiyeli bölgelerde taşkınlardan arda kalan su birikintilerinde palmiyelerin yansımaları gözüküyordu ve bu bereket bölgesindeki arpa veya buğday ekili tarlalar yeşermeye başlamıştı; beyaz etekli ve önlüklü, ellerinde uzun sopaları olan esmer sığırtmaçlar ve çobanlar, sürülerini bu topraklara doğru sürüyorlardı, oralardan geçen sürülerin ayakları, yumuşak ve ıslak topraklar üzerinde bulunan ekin tanelerinin toprağın içine batmasını sağlıyordu. Akbabalar ve beyaz şahinler, güneş açan mavi gökyüzünde bir şeyler araştırarak süzülüyordu; köylerin bulundukları, hurma ağaçlarının püsküllü tepelerinin yelpaze gibi göründüğü, sulama kanalları civarında kurulmuş yüksek kerpiç duvarlı ve duvarlarının her tarafı tezekle kaplanmış evlerin bulunduğu iskân mahallerine doğru alçalarak uçuyorlardı. İşte burası, insanıyla, nesneleriyle o yerlerin sahiplerinin biçimlendirdiği, Tanrı inancıyla şekillendirilmiş Mısırlılar ülkesiydi; Yusuf memleketindeyken buralardan getirilmiş inşaat ve diğer hayati malzemelerden yola çıkarak burası hakkında izlenimler edinmişti, ama şimdi büyük ve küçük boyutlarıyla bu toprakları artık kendi gözleriyle görüp yaşıyordu.

Köylerin bulunduğu yerleşim yerlerinde, üst üste yayılan yapraklı dallardan yapılmış çardak benzeri yerlerin altında her türlü kanatlı hayvan arasında çıplak çocuklar koşuşuyor, oyun oynuyor ve kanala yanaşan basit sandallardan inen insanlar, çok kötü yollardan evlerine dönüyorlardı. Çünkü bu bereketli nehir, kuzeyden güneye bu ülkeyi yarıp geçiyordu ve sabahtan akşama kadar da her yerde nemli ve dalga dalga yeşillikler içinden geçen ince su yolları geriye bıra-

kıyordu, bunların aralarında da adalar oluşuyordu; yol olarak nitelenen şeyler ise bu tarlalar, çukurluklar ve ağaçlıklar arasından geçen setlerdi ve İsmaililer de işte bu setler üzerinden güneye doğru türlü türlü insanların içinden geçerek ilerliyordu: Eşekler üstünde gidenler, öküz veya katır koşulmuş yük taşıyan arabalar, yaya giden peştamallı insanlar, omuzlarındaki ağaç askıya taktıkları ördekleri ve balıkları pazara götürenler –zayıf, sırım gibi kızılımsı tenli insanlar, omuzları düz, oldukça keyifli, gülüp şakalaşan, hepsinin yüzlerinin alt kısmı ince kemikli, burunları yayvan ve çocuk yanaklı insanlar, ağızlarında, kulaklarının üstünde veya yıkana yıkana renk değiştirmiş çapraz bağlı peştamallarının kemerlerine sokulmuş kamış çiçeğiyle, arka kısmı daha yüksek, alınlarına düz düşen ve kulak memelerine kadar inen saçlarıyla bir sürü insan. Yolları ayaklarıyla düzelten insanlar Yusuf'un hoşuna gitmişti; Ölü Deniz civarından gelenler ve Şeol halkı için bunları görmek eğlendirici oluyordu. Habirli devecilerin bunlara bakıp gülmeleri ve onlarla bu şekilde selamlaşmaları çok hoştu, çünkü yabancısı oldukları bu şeyler onlar için tuhaftı, güldürücüydü. Yusuf gizliden gizliye onların dillerini duyduğu kadarıyla tekrarlıyor ve dilini alıştırıyordu; onlarla yöresel ağızla da olsa rahat ve kıvrak bir dille konuşabilmeyi amaçlıyordu.

Mısırlılar ülkesinin bu bölümü dardı, meyvelik alanlar da şeritler hâlindeydi. Sol tarafta, güneye doğru Arap Yarımadası'nın çöl sıradağları uzanıyordu. Libya'nın kum dağları batıda, ölüm sessizliği içinde, aldatıcı bir ifadeyle –batan güneşin ışınları altında erguvan renginde görünüyordu. İşte tam bu manzaranın önünde, yolcular ileri doğru baktıklarında, çok tuhaf yapılı başka bir dağ silsilesinin yükseldiğini fark ettiler, aynı yükseklikte figürlerle dolu yapısı vardı, Delta düzlüğünün içinden yükseliyordu, bunların düz kenarları devasa bir eğimle en üst noktada birleşiyordu. Ama bunlar yaratılmış dağlar değildi, onların gördükleri bu şeyleri insanlar yapmıştı; bütün dünyanın bildiği ve ihtiyarın Yusuf'a gösterdiği yükseltiler Hufu, Hefren ve ilk zamanlardaki kralların mezarlarıydı. Bunlar yüz bin amelenin kırbaç altında on yıllar boyunca angarya ve kutsal azap içindeki çalışmalarıyla milyonlarca ton ağırlığındaki taş

bloklardan yapılmıştı; bu blok taşlar öte taraftaki Arabistan'a ait taş ocaklarından çıkarılmış, nehirlere sürüklenerek getirilmiş, bu tarafa gemilerle taşınmış ve inle sızlaya güç bela Libya taraflarına kadar kızaklar üstünde kaydırılarak getirilmiş, kaldıraçlarla yerlerine konulmuş ve bir dağ yüksekliğine ulaşılmış; insanların dilleri çöl ateşi altında dışarı sarkmış bir hâlde doğaüstü bir gayret sarf edilerek Tanrı Kral Hufu'nun göğsünde küçük bir mimoza dalıyla derin bir huzur içinde kalacağı küçük bir odayla yedi milyon tonluk bu kitlesel ağırlıktan etkilenmeden kalacağı bir anıt mezar yapılmıştı.

Keme çocuklarının orada yaptıkları bu yapı, insan eseri değildi ve buna rağmen yine de bu zavallı insancıkların eseriydi, hani şu bent yolunu onaran, düzelten, kan revan içinde kalan elleri ve öksürük krizleri içindeki ciğerleriyle, zayıf adaleleriyle gördüğümüz insancıkların, insana özgü yapılarından uzakta kalan ve insanüstü bir çabayla başardıkları ve Güneşin Oğlu, Hufu Tanrı Kralları için yaptıkları bir eserdi. Bu yapıda çalışanları çarpan ve tüketen memnun güneş Rahotep, insanların insanüstü bir çabayla ürettikleri bu eserden memnun olmalıydı; çünkü bu yüce çıkıntılar ve yeniden doğuşlar, temiz düşünceler içindeki bu figüre karşı, yani bu mezar ve Güneş Tanrısının anıt mezarındaki hiyeroglif yazılarıyla uyum hâlindeydi; bu mezarların devasa üçgen yüzeyleri, tabanından tepedeki müşterek uç noktasına kadar cilalanmış bir şekilde pırıl pırıl parlamaktaydı ve gökyüzünün dört yönüne doğru dindarca bir yaklaşım ve titizlikle yönlendirilmişti.

Yusuf gözlerini koca koca açarak bu çok boyutlu mezar dağlarına bakıyordu, Yakup'un tiksindiği Mısırlıların hizmet evi tarzında yapılmıştı ve bu sırada Kral Hufu'yla ilgili olarak uzun uzadıya anlatılan gevezeliklere kulak veriyordu; halkın insanüstü yapının sahibi hakkında kötü bir anımsama olarak anlattıkları üzücü öyküleri, Keme halkının bin yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen bu dehşeti hâlâ yaşadıklarını ve bunu unutmalarının mümkün olmayacağını dinlemişti. Çünkü onun kötü bir ilah olduğunu, içindeki sunuların çalınmasını önlemek için bütün tapınakları kapattığını ve kurbanların sadece kendisine sunulmasını sağlamak için bütün

bunları yaptığını söylediler. Ama daha sonra bütün halkı hiçbir ayırım yapmadan bu mucizevi yapının, mezarın inşaatı için ırgat gibi çalıştırmış ve otuz yıl boyunca hiç kimseye, kendi öz yaşamı için bir saat bile izin vermemiş. Onlar on yıl boyunca kayaları sürükleyip işlemiş ve iki çarpı on yıl boyunca da bütün güçleriyle, hatta güçlerinin de üstünde bir çabayla inşaatı tamamlamak zorunda kalmışlar. Çünkü ancak hepsinin güç birliğiyle bu piramidin inşa edilmesi mümkün olabilmiş. O sırada gerekli olan aşırı güç, Kral Hufu'nun ilahî konumundan onlara bahsedilmişti, ama bu hiç de şükranla yâd edilecek bir ihsan değildi. Bu inşaat için hazineler harcandı ve Tanrı-kralın hazineleri tükendiği için, kral kendi kızını sarayında soymuş ve para veren her adama onu pazarlamıştı, böylece inşaat için gerekli parayı, fahişelik bedeliyle tamamlamıştı.

İhtiyarın sözlerine göre halkın anlattıkları böyleydi. Hufu'nun ölümünden bin yıl sonra anlatılanlara hatalar ve ilave masallar da katılmış olabilir. Ama bundan çıkarılan sonuç, rahmetlinin şükranla anılmadığıdır, herkesin suyunu çıkarmış ve insanları tarifi imkânsız derecede çalıştırmıştı.

Seyyahlar onlara yaklaştıklarında, sivri uçlu bu dağların aralarında büyük boş alanlar olduğu ve üçgen yüzeylerdeki cilalı plakaların parça parça dökülmekte olduğunu gördüler. Bu devasa anıt mezarlar arasında garip bir boşluk vardı; onlar çöl platosunda tek tek ve devasa bir şekilde yalnızlığın içinde, zamanın onların yüzeylerini aşındırmasına fırsat tanınmış gibi bir durum yaratıyordu; her şeyin çoktan yok olmuş ve mezarlarının bile kaybolmuş olduğu bu bin yıllık korkunç zaman dilimine karşı bunlar hâlâ dimdik, zafer kazanmış bir edayla duruyordu; bir zamanlar iç mekânları nasıl dindar bir anlayış ve ihtişamla doldurulmuş ve donatılmışsa hepsi aynen öylece kalmıştı. Eğri yüzeylerinin yaşlandığı ve içinde güneş için ölmüş olan kişiye hizmet etmiş olmanın, "sonsuza kadar" süreceğine inanılan bu ölüler mabetlerine; ölümsüzlüğün sihirli alanına gizli kapalı geçitlerden gidiliyordu, enlemesine büyük kapılardan geçiliyordu, doğu tarafındaki yeşil alanın kenarında giriş yeri vardı; Yusuf bütün bunları, yaşadığı o güne kadar hiç görmemişti ve onun bu görme-

mişliğinin bir daha da böyle bir şey göremeyeceğini bilmiyordu; bu, yokoluşun görülmesi olayıydı. İçinde bulunduğu konuma göre çok genç yaşta yaşanan bir olaydı, hâlâ yaşamakta olan bu devasa matematik olayıyla karşılaşması, yani "ölümün devasa müzelik eşyası" onun ayağına çarpan eski bir eşya gibiydi sanki. Bu üçgen katedralin görünüşünün onda büyük bir şaşkınlık ve saygı yaratmadığına şükürler olsun; ama yapılışından şu âna kadar geçen korkunç süre, onun gözlerinde bir parça itici ve lanetlenmiş bir anının canlanmasına yol açmıştı, o Babil Kulesi'ni aklından geçiriyordu.

Büyük sfenks, Hor-em-ahet'in başörtüsündeki sır da bu kumlar içine herhangi bir yerde asırlarca kalmış ve kalmaktadır, esen kumların etkisiyle kuvvetli bir erozyona uğramış ve her tarafı kumla örtülmüş, her ne kadar firavunların son temsilci Tutmose IV, onun kumlarını temizletip kurtarmış olsa da; kum hep aynı yerde bulunan bu devasa cisme doğru gidiyordu, hiç kimse onun ne zaman ve nasıl, taştan bu şekilde ortaya çıktığını söyleyemiyordu, kum onu göğsüne kadar yanlamasına yükselmişti ve bu bile üç ev büyüklüğündeydi. Ölçülemeyecek kadar büyük Tanrı-hayvan karşında bir bebek büyüklüğünde olan kralın oğlu, dağ kadar büyük göğsün üstünde uykuya dalmıştı; bu sırada hizmetkârlar bir parça uzaklarda bir av arabası görmüştü; ense kısmı iyi korunmuş, sonsuz genişlikte alnıyla, kemirilmiş burnuyla, üst dudağının kaya gibi kabarıklığıyla, onun altındaki geniş ağzıyla, bir nevi sakin vahşi görünümlü ama çekici gülümsemesiyle, zeki ve çok eski çağların sarhoşluğuyla çarkırkeyf olmuş gözleriyle doğuya doğru bakmakta olan ve bugün de aynı şekilde bakmaya devam eden bilmece hâlindeki bu baş bir insan boyundan daha yüksekti.

Bugün de aynı şekilde uzanmış duruyor, önceki zamanı düşünülmeyen Himere, evvelki durumundan hiç kimsenin kesinlikle hiçbir şekilde söz edemeyeceği bu ilah, vahşi ve değişmeyen anlamlı durumuyla Yusuf'u satın alan insanların üzerlerinde yükseliyordu. Bir insan boyundan yüksek taş bir levha, bu ilahın göğsü üzerinde duruyordu ve Mineerliler onun üstündeki yazıyı okuduklarında, yüreklerine bir ferahlık gelmiş ve cesaretlenmişlerdi. Çünkü daha sonra ko-

nulmuş olan bu taş, kesin bir zaman bilgisi veriyordu; temelin üzerinde, ayağın durduğu yerde dar bir platform gibiydi: Bu bir anıt taşıydı, onu buraya Firavun Tutmose koydurtmuştu; kendi rüyasını hatırlatmak ve Tanrının kendisini kumdan kurtarması için ona göründüğünü ifade etmek için yazılmıştı. İhtiyar yanındakiler için bu metni okudu: Prens bu devin gölgesinde uykuya dalmıştı, o sırada güneşin en tepede olduğu saatti ve rüyasında bu muhteşem tanrı Harmahis-Hepere-Atum-Ra'nın, yani babasının ihtişamını görmüştü; o kendisine baba tavrıyla konuşmuş ve ona kendisinin sevgili oğlu adını vermişti. "Benim yüzümün ve kalbimin sana döndüğü andan bugüne uzun yıllar geçti. Tutmose, sana kraliyet vermek istiyorum, her iki ülkenin taçlarını Geb'in tahtında sen taşıyacaksın ve bütün yeryüzü, enine ve boyuna her şeyiyle, her şeyin sahibi olan Bey'in ışık saçan gözlerinin aydınlattığı her şey senin olacak. Mısır'ın hazineleri ve halklardan alınacak büyük cizyeler senin için yeterli olacak. Bu sırada üstünde durduğum bu çölün kumu, beni yani bu tapınılan kişiyi sıkıştırıyor. Bu sıkıntılı durumdan dolayı benim haklı olarak bir dileğim ortaya çıktı. Senin elinden geldiği kadar bu konuda bana yardımcı olacağından kuşkum yok. Çünkü senin benim oğlum ve benim kurtarıcım olduğunu biliyorum. Ben ise seninle birlikte olmak istiyorum." Tutmose uyandığı zaman, Tanrının bu sözlerini hâlâ hatırladığını ve yücelme saatine kadar da muhafaza ettiğini söyler.Ve Mempi civarındaki çölde bulunan büyük sfenks Harmahis'in başına dert olan bu kumun hemen o saatte temizlendiği ifade ediliyor.

Müşterilere gelince. Ve Yusuf da, efendisi olan bu ihtiyarın okuduklarına kulak vermişti ve bununla ilgili bir kelime dahi olsa bir bağlantı kurmaya özen göstermişti; çünkü Mısır diyarında dilini tutması gerektiği şeklindeki ihtiyarın uyarısına uygun davranıyordu ve bu tür fikirler için gerektiğinde sessiz kalabileceğini kanıtlamak istiyordu; her şey onun istediği gibi oluyordu. Ama içinden, Yakup'un vahiyle bildirilen konunun bulunduğu rüyasıyla ilgili olarak öfkeleniyordu ve bu öfke yüzünden konunun üzerine daha fazla gitmedi, öylece bıraktı. Firavun'un bu anıt taşla kendisini olduğundan daha fazla yüceltme gayreti içinde olduğu görüşündey-

di. Sonuç olarak kendisine nasıl bir ihsanda, yüceltmede bulunulmuştu ki? Bu, daha doğuşunda belirlenmiş olanların dışında bir şey değildi, yani her iki ülkenin hâkimi, kralı olması zaten belirlenmişti. Tanrı, belirlenmiş olan ve gelecekte olması gereken bu olanağı ona, ancak kumun kapattığı heykelini kurtarması karşılığında vereceğini vaat etmişti. Bunun açıkça ne anlama geldiğini algıladığında, bunun ne kadar saçma ve gülünç bir şey olduğunu gördü. Heykel kum felaketine maruz kalmıştı ve bu yüzden ilah, dilenci gibi yalvaracak konuma gelmişti: "Kurtar beni oğlum!" ve bu şikâyet edilen duruma karşı çözüm vaat eden tek şey, bir birleşmeye gitmekti. Bu çok mantıksız, saçma sapan bir şeydi. Zaten başka bir birlik orada mevcuttu, Tanrının atalarla yapmış olduğu daha hassas bir birlik anlaşması vardı: O da bir gereksinim sonucunda, her iki tarafın gereksinimi nedeniyle yapılmıştı; her iki taraf da birbirlerini çölün kumundan kurtaracaktı ve birisi diğerinin içinde kutsanmış olarak kalacaktı! Ayrıca kralın oğlu, vakti gelince kral olmuştu, ama çölün kumu, ilahı yeniden büyük ölçüde örtmüştü. Böylesine geçici bir çözüm bulmanın fuzuli bir vaatten daha rahatlatıcı olduğunu Yusuf aklından geçiriyordu ve bu düşüncesini ihtiyarın oğlu Kedma'ya gizlice açıklamıştı, o da Yusuf'un bu şaşırtıcı eleştirisine hayran kalmıştı.

Ama Yusuf'un Yakup'un şerefine böyle bir eleştiri ve iğneleme yapması da doğruydu, onun Mısır'da bulunduğu o âna kadar kendisini şu veya bu şekilde en çok etkileyen şey, bu sfenksin hâliydi, onun görünüşü, genç Yusuf'un kanında bir huzursuzluk yarattığından, buna iğneleyici sözle karşı çıkmayı istemişti ve bu durum onun uykusunu kaçırıyordu. Onlar çöldeki büyük işlerle oyalanırken gece olmuştu; burada çadırlarını kurup uyudular; sabahleyin Menfe'ye doğru yola çıkacaklardı. Yusuf ise Kedma'nın bulunduğu çadırda uyumak için aynı yeri paylaşıyordu, uzaklardan çakal ulumaları geliyordu. Yusuf çadırdan çıktı ve yıldızların altında dolaştı, gitti bu dev-idolün karşısına dikildi, tek başına, kendi isteğiyle, yapayalnızdı; buna tanık olan kişi de yoktu; onu gecenin ışıkları altında yeniden incelemek ve devasa büyüklüğünü sorgulamak istiyordu.

Çünkü onun büyüklüğü, başında kral örtüsü olan hayvan görünüşlü bu yaratık o zamanlarda sadece boyutları bakımından değildi, ilk kez nasıl oluştuğuyla ilgili konu karanlıkta olduğu için de büyüktü. Ondaki bu sır acaba neydi? Onun suskunluğundaydı bütün sır, onun sakin kupkuru sessizliğindeydi; bu yaratık işte bu şekildeki susuşuyla soru soran-soruya cevap bekleyen kişinin üzerinden açıkça ve boş gözlerle ilerilere bakıyordu –mevcut olmayan burnuyla, kulağına doğru çaprazlama inen örtüsüyle sırrını örtmüş gibi etki yapıyordu. Evet, bu, ihtiyarın komşusu Dagankala'nın tarlasıyla ilgili sır gibi mi kalacaktı– ve onun rakamları da böyle örtülmüş mü olacak ve gizemli mi kalacaktı, bu durumda bilinmeyen şeyi bulmak için verileri kullanmak, olayları birbiriyle bağlantılandırmak, kurgulamak ve bunu cesaretle tartışmak belki bir çözüm getirebilirdi. Bu bilmece sadece susuştaydı; onun burnuna göre karar verme cesaretini bulmak gerekirdi; peki, acaba onun bir insan başı var mıydı, eğer varsa böyle bir şeyin olmaması gerekirdi; açık ve seçik olmalıydı.

Örneğin... özellikleri nasıldı –kadın mı yoksa erkek miydi? Buradaki insanlar ona "Işık Dağı'ndaki Hor" diyorlardı ve Tutmose'yi de, bir süre önce yaptıkları gibi, Güneş Beyin bir heykeli, bir tasviri olarak kabul ediyorlardı. Ama bu, yeni çağa ait bir yorumdu, bunun her zaman geçerliliği yoktu. Bu bir Güneş Beyse buradaki heykelin bünyesinde kendisini ne şekilde belli ediyordu –öyleyse bu heykelin cinsiyeti hakkında ne demeliydi ki? Cinsiyet özelliğinin üstü örtülmüş, bir şekilde kapanmış, gizlenmişti; çünkü üstü kumla kaplanmıştı. Ayağa bir kalkabilseydi, o zaman onun muhteşem taşakları On'daki Merver'inki gibi ihtişamla gözükürdü –veya kadınsı özelliği ortaya çıkardı, belki genç, dişi bir aslandı? Buna bir cevap yoktu. Çünkü o daha ilk zamanlarda taş hâlindeyken bu özelliğini gösterebilmiş olsaydı, öyle yapılmış olurdu, tıpkı heykeltıraşların görerek yaptıkları anımsatıcı heykeller gibi olurdu veya öyle gösterilirdi; mevcut olmayan şeyi, görülmemiş şeyi yapmazlardı; yüz tane taş yontucusu getirilmiş olsa da, bu heykelin cinsiyetini belli edecek olan özelliğini sorup, çekiç ve yontu kalemiyle bunu sorgulayıp yapmak akıllarına gelmemişti, böylece heykelin cinsiyeti belirsiz kaldı.

Bir sfenks vardı, bu bir bilmece ve bir sırdı; vahşi bir hayvanımsı, aslan pençeli, taze kan kokusu alan, Tanrının çocuğu için bir tehlike olan ve kutsama vaat eden pençe, kurulmuş bir tuzaktı. Ah şu kral çocuğunun anıt taşı! Bu canavar kadının ön ayakları arasında, kayadan göğsünün üstünde duran bu anıt taşını, ilahî vaat içeren dalgın durma hâlinde bile görmek mümkün değil –son derece zayıf bir olasılık bile değil! O bu ilahî bildiriyle yaratılmış bir şey değildi, dehşet saçan açık gözleri ve zamanın kemirip yok ettiği burnuyla orada duran ve boş bir ifadeyle, dönüşülmesi imkânsız bir konumda nehre doğru bakıyordu, onun tehdit edici bu sırrında böyle bir özellik yoktu. O geleceğe bırakılmıştı, ama bu gelecek vahşiydi ve ölmüştü; çünkü gelecek denen zaman, sadece bir devam ediş süreciydi ve sahte bir sonsuzluktu, sadece beklenen şeydi.

Yusuf duruyordu ve kalbi, yaşanan bu zaman içinde beklenen şeyin ihtişamıyla gülümsemekteydi. O artık ona çok yakındı... acaba bu yaratık ön ayağını kumdan çıkarıp onu, bu çocuğu alıp göğsüne basar mıydı? Yüreğini toparladı ve Yakup'u aklından geçirdi. Merakla duyulan sempati, gevşek duran bir ot gibidir, zafer kazanan bir gencin içinde hissettiği hürriyet duygusudur. Onun ayıp sayılan şeyle göz göze olduğu anlaşılıyordu, çocuğun ruhunda babasıyla olan durumunu burada hissetmek mümkündü.

Yusuf, yıldızların altında bacağının üstündeki avucuna dirseğini dayadığı eliyle çenesini tutarak bu dev bilmecenin önünde, uzun zamandır duruyordu. Yeniden Kedma'nın yanı başındaki yerine yattığında, rüyasında sfenksi gördü, bu dişi sfenks ona şunları söyledi: "Seni seviyorum. Bana bir iyilik yap ve adını söyle bana, benim cinsiyetim ne olursa olsun!" Ama o buna şöyle cevap verdi: "Böyle kötü bir şeyi nasıl yapabilirim ve Tanrıya karşı nasıl günah işleyebilirim?"

Sargılılar Evi

Onlar yüzlerine göre sağda olan, batı sahili boyunca gidiyorlardı ve bu da doğru olan yoldu. Çünkü büyük şehir Mempi'ye ulaşmak

için su yoluyla yolculuk yapmaya gerek yoktu, zaten bu şehir batı yakasında bulunuyordu –Rahel'in ilk çocuğunun gözleriyle gördüğü en büyük, en kalabalık şehirdi, taş ocaklarının bulunduğu çok büyük yükseltiler vardı; bu şehir, kendi ölülerini içinde saklıyordu.

Akıl almayacak kadar eski bir şehirdi Mempi, saygınlığı olan yerdi; kralların soylarının başlangıcında ve onları anma olgusunun ilk başında bulanan Kral Meni idi, bu yeri o belirledi ve kendi ülkesine, bu aşağı ülkeyi bağladı, Ptah'ın Evi de korkunç boyutlu, taştan yapılmış ihtişamlı bir yapıydı ve bu ilk Kral Meni'nin eseriydi; dış taraftaki piramitlerden çok daha eski bir geçmişe sahipti, piramitlerin arkasında hiç kimsenin bulunmadığı günlerden beri mevcuttu.

Ama Mempi'nin görünüşü, orada suskun ve kaskatı duran heykel gibi değildi, aksine cıvıl cıvıl, hareketli bir yaşam ve dipdiri bir zaman yaşanıyordu; bir şehir olarak, yüz bin kişilik nüfusuyla, çeşitli yerleşim bölgelerinden oluşuyordu, –tepe yukarı, tepeden aşağıya inen bir sürü sokaklar, dar sokaklar vardı. Oralarda basit halk yemek pişiriyor, kokutuyor, pazarlık yapıyor, dolaşıyor, zahmetli işler yapıyor, gevezelik ediyordu; merkeze doğru bir çöküntü alanı vardı, buradan kanalizasyon geçiyordu. Zenginlerin refah içinde yaşadıkları semtte, insanın hoşuna giden, sevimli bahçeleri olan güzel kapılı villalar vardı; bayraklarla donatılmış esaslı tapmak bölgelerindeki yüksek holler, kutsal gölcükler içinde yansıyordu. Elli arşın genişliği olan sfenksli bulvarlar ve ağaçlarla süslenmiş onurlular yolu vardı; bu caddelerde şehrin eşrafı, güçlü kadanaların koşulduğu arabalarıyla dolaşıyordu, en önde de nefes nefese koşan ve şöyle seslenenler vardı: "Abrek!", "Merhamet et!", "Dikkatli olun!"

Evet, "Abrek!" Herhâlde Yusuf da hayattan nasibini almış ve refaha kavuşmuş seçkinlerin önünde aptalca bir şey yapmamak için bunu telaffuz etmek ve kalbini güven altına almak isterdi. Çünkü bu Mempi veya Menfe idi, buradaki insanlar onun adını tam telaffuzla şöyle söylüyordu: "Men-nefru-Mirê", yani "Mirê'nin güzelliği kalıcıdır" –altıncı sülalenin kralının adıydı; o, tapmağı sağlamlaştırıp genişletmişti ve içinde kendi güzelliğinin sonsuza dek kalacağı piramidini de onun yakınında inşa ettirmişti. Onu mezarının adı "Men-

nefru-Mirê" olarak kalmıştı ve sonunda gelişen bu şehre onun adını verilmişti: Menfe, yani ülkelerin terazisi, kraliyet mezarı şehri.

Menfe'nin adının, kolayca kurulan bir bağlantıyla, bir mezar ismi oluşu ne kadar garip bir şey! Yusuf buna oldukça kafa yordu. Bu dar, taş oluklu sokakların zavallı insancıkları bu ismi böyle düzenlemişler ve ağızlarına uygun şekilde biçimlendirmişlerdi. Kaburgaları sayılan insanların oturduğu bu semtte, İsmaililerin hanları da vardı: Burada her türlü milletten insan vardı; Suriyeli, Libyalı, Nubyalı, Mitanni ve hatta Giritli insanlarla doluydu. Yusuf bunların arasında dolaşırken, kendi memleketindeki şehirleri anımsamıştı, ama burası daha büyük boyutlarda ve Mısır tarzındaydı. Kanalın her iki tarafında berberler müşterilerini tıraş ediyordu, ayakkabıcılar dişleriyle sırım kesiyordu. Çömlekçiler çamurlu elleriyle çabucak çamuru şekillendiriyor, bir yandan da Keçi Başlı Efendiler Hnum'a ilahiler söylüyordu; mezar yontucuları insan şeklindeki sandukaların yanında uyuyordu; sarhoşlar yalpalayarak yürüyordu, kulaklarına kadar inen kıvırcık saçlarıyla çocuklar onlarla alay ediyordu, birahanelerden dışarıya gürültü taşıyordu. Ne kadar çok insan vardı! Hepsi aynı keten peştamala sarınmışlardı ve aynı saç kesimi yaptırmışlardı; terazi kefeleri gibi düzgün omuzları ve ince kolları vardı; hepsi de aynı şekilde, basit ve utanmaz bir tavırla kaşlarını yukarı kaldırmışlardı. Sayıları çoktu ve hep aynı biçimde olmaları nedeniyle de pek keyifliydiler. İyi ki bu ölüm ismi "Menfe" olarak kısaltmışlardı, yani kendilerine benzetmişlerdi. Yusuf'un göğsünde, bu ismin anılışında olduğu gibi bir heyecan kıpırtısı yeniden baş göstermişti, tıpkı memleketi Hebron'daki tepeden şehre doğru ve iki katlı mağaraya, yani atalarının mirası olan mezarlara doğru baktığında hissettiklerine benziyordu; kaynağı ölüm olan sufilik, yüreğinde, bu şehirdeki insanlara bakınca edindiği sempatiyle birleşmişti. Bu çok hassas ve kendine özgü bir durumu olan sevimli bir karışımdı ve onun çocukken hissettiği, iki misli kutsanma hâlini içinde gizli olarak algılıyordu; bununla şunun arasında bir o yana bir bu yana gidip gelen bir haberci olarak, komik bir olgu yaratıyordu. İşte bu komik olguyu, halkın koyduğu mezar-büyük şeh-

rin isminde de hissediyordu ve kalbi, bu kanalizasyonun her iki tarafında, kemikleri ve kaburgaları sayılan insanlara doğru bir eğilim gösteriyordu; onlarla şakalaşmak, konuşmak, gülmek ve onlar gibi kaşlarını terbiyesizce yukarı kaldırmak istiyordu.

Ayrıca çok iyi bir şekilde sezinlediği bir şey daha vardı, içinden bir ses ona, onların bu alay etme hevesinin sadece çok kalabalık oluşlarından kaynaklanmadığını, bunun sadece dışarıya yönelik olmadığını, aynı zamanda Menfe ahalisinin kendi hâlleri hakkında da alay edici olduklarını, şehirlerinin en eski dönemde ne olduğunu ve uzun zamandan beri de böyle olmadığını alay konusu ederek ifade ediyorlardı. Onların şakaları bu büyük şehrin aldığı çekilmez ve ağlanacak durumla ilgiliydi, yani şekil, şakanın içeriğiydi; Per-Sopdluların sözlerinden ve acınacak hâlde mabetlerini ziyaret edenlerin konuşmalarından yansıyan buydu, –yaşanmış olan eski çağdaki ruhi durum, artık bu çağda bir dalga geçme konusuna, hem kendilerinin hem bütün dünyanın bıyık altından güldükleri kuşkulu bir duruma dönüşmüştü. Olay şöyleydi: Bir kral şehri olarak ülkeler terazisi Menfe, kalın surlarıyla, piramitlerin yaptırıcılarının döneminde, yönetim merkeziydi. En uçtaki, güneydeki Teb'den, yani hiç kimsenin bilmediği bu bölgenin yanında Menfe dünyaca tanınmış bir şehirdi hem de en eski devirlerden beri –kargaşalık ve yabancıların yönetimi altında geçen lanetli zamandan sonra yeni çağ başladı, şu anda hükmeden Güneş Hanedanlığı sayesinde kurtuluş ve yeniden birleşme dönemi başladı. Vêse'nin artık iki tacı oldu, yönetimi Szepter aldı, Menfe ise yine eskisi kadar büyük ve insanlarla dolup taşan bir halk devleti oldu; Menfe bir zamanlar hükmetmiş bir kraliçeydi, kendi yüceliğine uygun mezarıyla ve saygısızca kısaltılıveren ölüm ismiyle bir dünya şehri idi.

Sakın, doğudaki Sopd'daki gibi, Ptah'ın kendi tapmağındaki beylik makamının bir tarafa itildiğini ve zavallı bir ilaha indirgendiğini düşünmeyin. Hayır, onun adı çevredeki köylere varıncaya kadar her yerde yüce ve saygındı; vakıfları, tarlaları ve insana yakın boyları olan hayvanları, hazine daireleri, ambarları, ahırları, samanlıkları, bir kompleks halinde mevcuttu. Kimsenin görmediği

Bey, Ptah –çünkü o sandalında dinî tören düzenlendiği ve burada yerleşik bir başka ilahı ziyaret ettiği sırada, onun boy heykeli, altından perdelerin arkasında gizlenirdi ve sadece ona hizmet eden rahipler onun yüzünü bilirlerdi– evet işte bu Ptah, karısı Sahmet veya Haşmetli Hanımefendi olarak anılan eşiyle evinde otururdu; bu Hanımefendi, tapınağın duvarlarında aslan başlı olarak resmedilmişti ve savaşmayı severdi, her ikisinin evladı olan Nefertêm adlı oğlu, ismi gibi güzel birisiydi ama Ptah'tan ve Sahmet'ten daha silik bir kişiliği vardı. Oğlu bu kadar anlatıyordu, daha fazla bilgi bilinmiyordu ve Yusuf da zaten üstelemedi. Nefertêm'le ilgili olarak yalnız şu kadarı biliniyordu: O, başında bir lotus çiçeği taşırmış, söylendiğine göre, bizzat kendisi mavi bir nilüfer çiçeği olarak bilinirmiş. Onunla ilgili olarak fazla bir şey bilmemek, bu oğlun Menfe'de anne ve babasıyla bir üçlü olarak en çok sevilen kişiler arasında olmasını engellemiyor; kesin olarak kabul edilen şey ise, gök mavisi lotus çiçeğinin onun tercih ettiği çiçek olduğu ve bunun da onun varlığını ifade ettiğidir; bu yüzden onun kaldığı mekân, bu güzel bitkinin demet demet çiçekleriyle çok zengin bir şekilde hâlâ donatılmaktadır. İsmaililer de ona mavi lotus götürmeyi ihmal etmemişlerdi, böylece halkın inanç âlemine tüccarlara özgü bir yaklaşım sergilemişlerdi.

Yusuf, yani kaçırılmış kişi, buradaki kadar hiçbir yerde yasaklarla karşılaşmamıştı, onun geleneğindeki yasak şöyleydi: "Sen kendi heykelini yaptırmayacaksın." Ptah boşu boşuna ilah değildi, kendisi sanat eserleri yaratıyordu, heykeltıraşların ve el sanatkârlarının koruyucusuydu, yani kendi yüreğindeki projeleri gerçekleştirmiş ve aklındakileri yayımlamıştı. Ptah'ın büyük odası resimlerle doluydu; evi figürlerle doluydu ve evinin avluları da öyle. En sert malzemelerden veya kireç, kumtaşı, ahşap ve bakırdan yapılmışlardı, holleri Ptah'ın kafasındaki eserlerle doluydu; değirmen taşı kaideler üzerinde fil gibi yükselen sütunlar, kor kırmızı şekillerle süslüydü, yuvarlak sütun başlıklarında kamış demeti motifleri vardı, bina kirişlerine altın tozu püskürtülerek kaplama yapılmıştı. Her yerde duran, adım atan ve oturanları gösteren eserler, ikili ve üçlü gruplar hâ-

linde etrafta bulunuyordu, tahtın ahşap kollarında çok küçük boyutta onların çocuklarının figürleri görünüyordu veya yalnız, tek başına: Eğri asalı ve şapka şeklindeki tacıyla kral resimleri, eteğinin ön kısmındaki kemer tokası veya başörtüsünün içinde, onun önünde omuzlarına kadar inen şapkanın yan parçaları kulaklarını açıkta bırakıyordu; kibar, ciddi bir yüz ifadesi ve zarif göğsüyle, elleri kalçaları üstünde düzgün bir şekilde açılmış vaziyette –geniş omuzlu dar kalçalı ilk çağın hükümdarı, tanrıçalar tarafından götürülüyor; küçük serçe parmakları korudukları hükümdarın pazılarına değiyor; bu sırada bir şahin onun ensesinde, kanatlarını iki yana açmış bir hâlde duruyordu. Bu şehri geliştirmiş olan Kral Mirê, bakırdan yapılmış heykellerinde küçük oğluyla yürüyor, burnu ve dudakları etli, diğerleri gibi o da adımını yerden kaldırmayı ihmal etmiş görünüyor: Her iki ayak tabanına basarak gidiyordu, gidiş hâlinde duruyor ve giderken duruş hâlinde görünüyordu. Bacakları güçlüydü, başları dik, taştan duvar payandaları onların kaidelerinin arka tarafında yükseliyorlardı. Bağdaş kurmuş kâtipler gibi oturuyorlar ve elleriyle bir şeyler yapıyorlardı; kucaklarında açık bulunan bir ödevin üzerinden kendilerini seyredenlerin yüzüne, zekice bakıyorlardı. Resimler renkliydi, kapalı dizlerle yan yana oturan kadın ve erkeklerin ciltleri, saçları ve giysileri doğal renkleriyle boyanmıştı, tıpkı yaşayan ölüler ve dondurulmuş hayat gibiydiler. Ptah'ın sanatkârları pek çok resimde onların gözlerini, son derece korkunç bir şekilde yapmışlardı –onların doğal yapılarına uygun değildi, gözler derin çukurlara oturtulmuştu: Göz boşluğuna, siyah küçük taş cam emaye yerleştirilmişti, ama onun içine de gümüşten minik bir çubuk koyarak ışık pırıltısı verilmeye çalışılmıştı; resimlerdeki geniş açılmış gözler dışarıya tüyler ürpertici, kor gibi kırmızı bir ifadeyle bakıyorlardı; öyle ki bu bakışlardan insan kendisini kurtaramayacağını anlıyor ve yüzünü elleriyle saklamak zorunda kalıyordu.

Bunlar Ptah'ın sabit fikirleriydi, bu fikirleriyle o, aslan ana ve lotus çiçeği oğluyla birlikte evlerinde oturuyordu. Kendisi insan yapılı olarak yüzlerce defa duvarlarda, tapınak dolapları üstünde resmedilmişti: Hepsi insan yapılı olarak, ama ne garip ki bir bebek ifade-

siyle ve soyut şekilde, tek bacaklı yandan görünüşüyle, uzun gözü, sıkıca oturtulmuş takkeli başı ve çenesinde sahte bir kral sakalıyla. Elleri gibi bütün vücut hatları çok acemice yapılmıştı, ellerinde kudret ifadesi olan asayı tutuyordu; sanki dar bir gömlekten yapılmış bir kılıfın içindeymiş gibi, bezlerle sarılmış ve üstüne merhem sürülmüş gibi görünüyordu... Ptah'a ne olmuştu ve bu Bey'in durumunda nasıl bir hâl vardı? Eğer bu en eski şehir, piramitleri yüzünden mezar adını haklı olarak taşıyorsa, yani kendisine özgü konumundan değil de aksine bu Bey'in evinden dolayı böyle anılıyorsa, o zaman ne oluyor? Yusuf, kendisini satın alanlar tarafından Mısır'a götürüleceğini, yani Yakup'un nefret ettiği ülkeye götürüleceğini ve başma neler geleceğini önceden biliyordu. Kendisi de bunu aynen kabul etmişti, durumundan dolayı o artık buraya aitti ve yasaklanan şey artık onun için yasak değildi, ama o anlamsal olarak verilmişti. Yolda o kendisine bir isim vermemiş miydi, bu isim ona yerli ve onlara ait bir adlandırma değil miydi? Ve o bu yeni çevresine babasının anladığı şekilde, sürekli olarak kin besliyordu ve hâlâ bu ülkenin çocuklarına, ilahlarına ve Mısır ülkesine ilişkin sorular sormak ve onlardan da kendilerinin bile bu konuda hiçbir şey bilmedikleri şeklinde cevap almak için, didinip duruyordu.

Ptah'ın tapınağında Apis-Kurban seremonisi sırasında rastladığı Bata von Mefe adındaki fırıncıyla da böyle bir şey olmuştu.

Şekli belirsiz varlığın kendisi, dişi aslan, belirsiz oğul ve sabit fikirlerin dışında orada oturan kişi, Hapi idi, yani Büyük Boğa, Efendinin "canlı tekrarı", gökyüzünden inen bir ışınla bir ineğin vücudunda yaratılan boğaydı; inek bundan sonra hiç doğum yapmamıştı; onun taşakları da tıpkı On'daki Merver'inkiler gibi okkalıydı. Sütunlar arasında nefis taş işçiliğiyle yapılmış sahne dolgularının bulunduğu, üstü gökkubeye açık, sütunlu avlunun en arkasında bulunan bronz kapıların arkasında oturuyordu; avlunun fayans zemini üstünde çok kalabalık bir halk vardı; bunlar Hapi'nin bulunduğu tapınak mahfilinden loş ışıklar altında kendisine bakanlar tarafından birkaç adım öne çıkarılarak, halkın Tanrıyı canlı vaziyette görmeleri ve ona kurban sunmaları sağlanıyordu.

Yusuf, sahipleriyle birlikte böyle bir töreni seyretti: Menfe halkının, erkeklerinin, kadınlarının ve tepinip duran çocuklarıyla –halk şenliği olarak kutlama yapan canlı bir kalabalığın iyi niyetleri sayesinde bu ilginç ama tiksindirici bir o kadar da eğlendirici kutlamayı izledi; halk Tanrıyı beklerken gevezelik ediyor ve gülerek Mısır incirleri ve soğanlarını "öpüyorlardı", "yemelik" dedikleri kavun dilimlerini ısırıp sularını ağızlarının kenarlarından akıtıyorlar ve avlunun yan taraflarında sunak ekmeği, adaklık tavuk, ördek vs., bira ve tütsülerle, bal ve çiçek satan satıcılarla pazarlık ediyorlardı.

Elyaf terlikli, şişman göbekli bir adam, İsmaililerin yanında duruyordu. Kalabalık onları sıkıştırdığı için, birbiriyle konuşmaya başladılar. Uzunluğu dizlerine kadar inen, kaba dokunmuş ketenden bir peştamalı vardı, üstünde de üçgen bir parça bulunuyordu, gövdesinin ve kollarının etrafında çeşitli şerit bezler sarılıydı, sargılara kutsal düğümler atılıydı. Saçları kısaydı ve alnının üstünde kâküllü kesilmişti, cam gibi patlak gözleri, düzgün hatlı tıraş olmuş ağzıyla konuşurken, iyimser bir bakışla göze çarpıyordu. O, onların nereden gelip nereye gideceklerini sormadan önce, her hâllerinden yabancı oldukları belli olan ihtiyar ve yanındakileri yan taraftan uzun süre incelemişti. Adam, açıkladığına göre, bir fırıncıymış, yani kendi elleriyle ekmek pişirmiyor ve kafasını fırının içine sokmuyormuş. Yanında on tane kalfası, simit ve ekmek satıcısı varmış, ekmekleri ve simitleri sepetlere koyup başlarının üstünde taşıyarak şehirde satarlarmış; eğer onlar, bu sırada dikkatli davranmayıp bir elleriyle simitlerin ve ekmeklerin üstünde uçuşan kuşları kovalamaz ve sepetten bir şeyler aşırmalarına sebep olurlarsa, onların vay hâline! Fırıncı ustası Bata'nın söylediğine göre, böyle bir durumda satıcıya iyi bir "ders" verilirmiş. Adı böyleydi. Şehrin ön tarafında buğday tarlaları varmış, onlardan elde ettiği üründen bunları yapıyormuş. Ama bu yeterli değilmiş, çünkü onun fırını çok ünlüymüş ve işi yeni katılımlarla büyütmek istiyormuş. Bugün Tanrıyı görmek için fırından çıkıp gelmiş, bunun hayırlı olacağına inanıyormuş. Karısı şu anda Eset Evi'nde Büyük Ana'yı ziyaret etmekteymiş, ona çiçek götürmüş, çünkü karısı ona yürekten bağlıymış, oy-

sa kendisi, yani Bata, burada daha huzurlu ve memnun oluyormuş. Ve sizler ticaret amacıyla mı bu ülkelerde bulunuyorsunuz? diye fırıncı sordu.

Öyle, dedi ihtiyar. Artık hedeflerine varmış olduklarını, yani bu muhteşem kapılarıyla, zengin evleri ve sayısız yapıları olan Menfe'de kalacaklarını ve buradan geri döneceklerini söyledi ihtiyar.

Çok memnun oldum, dedi usta. Onlarda öyle olabilirlerdi veya olamazlardı da; çünkü bütün dünya gibi onlar da burasını Amun'un görkemini iyice yücelmek için, bu eski şehri bir basamak olarak kullanırlarmış. Onların bunun dışında, başka amaçla burada bulunan ilk kişiler olduğunu ve onların seyahatlerindeki hedefin Veset, yani Gıcır Gıcır Yeni, Firavun'un şehri olmadığını (yaşasın, varolsun ve sağolsun Firavun!), bu şehirde insanların ve hazinelerin seller gibi akıp gittiğini ve Menfeliler için ise bu eski ismin yeterli olduğunu, bu unvanda Firavun'un saray mensupları ve büyük hadım ağasının, Tanrının başfırıncısının, yani saraydaki fırını gözetleyen ve haklı olarak kendisine "Menfe Prensi" adı verilen fırıncıbaşıyla, bu kadar ihtişamın kendilerine yeterli olduğunu söyledi; çünkü Menfe'deki bütün evlere inek ve salyangoz şeklinde bol bol nefis kurabiyeler pişirip dağıtıldığını ve bütün Amun halkının, kızarmış buğday unundan yapılan kurabiyeleri midelerine memnuniyetle indirmekle yetindiklerini söyledi.

İhtiyar şöyle karşılık verdi: Menfe'de bir süre daha kaldıktan sonra Veset'e de şöyle bir bakacaklarını, hayat şartlarının ne kadar iyi olduğunu görmek istediklerini söyledi –o sırada davul sesleri altında arkadaki büyük kapı açıldı ve Tanrıyı avluya doğru birkaç adım sürdüler– halkın heyecanı doruktaydı. "Hapi! Hapi!" diye bağırıyorlardı, bir yandan da tek ayakları üstünde hopluyorlardı ve kalabalıktan fırlayıp öne atılanlar, yere kapanıp toprağı öpüyordu. Secde edenlerin eğik sırtları görülüyordu, yüzlerce kez tekrarlanan Tanrının adı, her yerde yankılanıyordu. Bu ad aynı zamanda bu toprakları yaratan nehrin de adıydı. Bütün verimliliği, bereketi veren güçleri bünyesinde bulunduran Güneş hayvanının da adıydı, insanlar ona yürekten bağlıydılar; hayatın adıydı, insanlarla bu top-

rakların varoluşunun da adıydı. Herkes coşku içinde kendinden geçmişti; halk öylesine basit ve kolay inanan bir yapıya sahipti, çünkü bütün bu tapınışlarda ümitleri ve korkuları birlikte göğüslerinde her ikisi de huşu içinde yer almıştı. Nehrin sularının bir arşın alçak, bir arşın yüksek sele dönüşmemesini istiyorlardı, yaşamın mevcudiyeti ancak buna bağlıydı; kadınlarının gayretli, çocuklarının sağlıklı olmasını diliyorlardı; kendi vücutlarına sağlık ve işlevlerinin bozulmamasını, zevk ve refah içinde bir yaşam vermesini, bunlar olmadığı takdirde her şeyin berbat ve ıstırap verici olacağını, büyü ve karşı büyüyle bunun güvenceye alınabileceğini; güney, doğu ve batıdaki bu ülkenin düşmanlarına karşı Firavun'un "güçlü boğa" dedikleri ve Teb'deki sarayda besleyip korudukları bu Tanrının, tıpkı buradaki Hapi gibi kendilerini korumasını, onlarla ve onlardan gelecek her türlü belaya karşı kendi şahıslarını da korumasını diliyorlardı. "Hapi! Hapi!" diye korkulu ama sevinçli bir ifadeyle bağrışıyorlardı. Dört köşeli, demirden boynuzlu, sırtından kafasına kadar hiçbir girinti ve çıkıntı olmayan Tanrı-hayvana ve verimlilik simgesi cinsiyet organına, tehlikeye maruz olan hayatlarının yüreklerine saldığı sıkıntısıyla ümit dolu bakışlar sunuyorlardı. "Güvercinlik!" diye bağrışıyorlardı. "Koru bizi ve canımızı!", "Çok yaşa Mısırlılar ülkesi!"

Ptah'ın canlı tekrarı korkunç derecede güzeldi, öyle de olması gerek, zira en bilge kişiler, Elefant Adası ile Delta bataklıkları arasında arayıp bulmuşlardı bu en güzel boğayı –bunun da tabii güzel olması gerekirdi! Siyah bir boğaydı; ilahî demek için, muhteşemdi diyelim! Sırtında taşıdığı erguvan rengi ve kenarları özenle işlenmiş eski örtünün altında simsiyah duruşu pek güzeldi. Önlerinde göbeklerini açıkta bırakan ve arkada, sırtının ortasına kadar uzanan altın işlemeli pileli peştamallar içinde dazlak kafalı iki bakıcısı onun boynuna bağladıkları iki altın halatı, her iki taraftan sıkıca tutuyorlardı. Ve halkın Hapi'nin böğründeki beyaz lekeleri görmesi için, sırtındaki örtünün ucunu hafifçe kaldırıyorlardı; bu beyaz leke, hilal şeklindeydi. Sırtında, üstünde ön ve arka ayakları bulunan bir leopar postu taşıyan bir rahip alnını öne doğru eğdi, sonra bir ayağını öte-

kinin önüne getirdi, boğaya doğru gözlerini dikerek güzel tütsüler kokan çanağı onun kalın, ıslak ve tütsüden gıcıklanan burnuna doğru tutarak üfledi. Boğa hızla ve sert bir hareketle hapşırdı, bu durum halkın daha içten bağrışmalarına ve tek ayak üstünde sevinçten hoplamalarına neden oldu. Yüzlerini semaya çevirip ilahiler okuyan arp sanatçıları ve arkalarındaki koro, elleriyle bu müziğin ritmine uyarak tempo tutuyor ve bu tütsüleme seremonisine eşlik ediyorlardı. Bu sırada kadınlar sahnede göründü, bunların saçları açıktı, birincisi belinde bir kemerle, çok çekici kalçaları olan çıplak bir tapınak kızıydı; ikincisi ön tarafı açık ve gençliğinin bütün güzelliğini gözler önüne seren uzun, tül bir giysi içindeydi. Sahnede etrafa koşar adımlarla giderek başları üzerinde büyük tef ve cırıltı çıkaran müzik aletlerinin ritmiyle dans ediyorlar ve bacaklarını başlarının yanına kadar, insanı hayrette bırakacak şekilde açıp yükseltebiliyorlardı. Boğanın ayakları yanında oturan ve yönünü kalabalığa doğru çeviren hatip rahip, elindeki tomar hâlindeki kitaptan bir metni tecvitle okumaya başladı; bu sırada nakarat kısımlarına halk da katılıyordu: "Hapi Ptah'tır. Hapi, Ra'dır Hapi, Hor'dur, Eset'in oğlu'dur!" Daha sonra tüylerden yapılmış yelpazelerin esintisi altında, omuzlarından şeritlerle bağlı uzun ve geniş dökümlü basit peştamalıyla açıkça üst düzey birisi olduğu anlaşılan, dazlak kafalı, gururlu, elinde içinde kökler ve otlar bulunan altın bir kâseyle tapınağın bir mensubu içeri alındı; bu zat sanatkârca ayağını arkasına doğru gererek açtı, diğer ayağını mümkün olduğu kadar kıvırıp dizi yere değecek şekilde büktü ve elindekini her iki kolunu uzatarak Tanrıya sundu.

Hapi bununla hiç ilgilenmiyordu. Kendisine yapılan bütün bu ayrıntılı seremonilere alışmıştı; bu törensel sıkıcı, melankolik atmosfere uygun olarak ayaklarını iyice açıp küçük boğa gözleriyle, kendisine sunulanların üzerinden, sakin sakin halka bakıyordu, halk hâlâ hoplayıp zıplıyordu, bir ellerini göğüslerine koyup diğerini ona doğru uzatıyorlar ve onun kutsal adını haykırıyorlardı. Onu altın halatlarla bağlı olarak görmekten öylesine memnundular ki ona hizmet veren bakıcılara da güvenlerini belli ediyorlardı. Bu boğa onların tanrısıydı ve onların elinde bir tutsaktı. Onun bu tutsak-

lığına ve güvence altında oluşuna insanlar daha da çok sevinç gösterileri sunuyor ve sevinçten zıplıyorlardı; belki de bu yüzden boğa, onlara düşünceli düşünceli ve öfkeli bir ifadeyle bakıyordu; çünkü insanların kendisine, böyle güvenlik önlemleri olmadan bu kadar saygın davranışlar göstermeyeceklerini anlamıştı.

Fırıncı ustası Bata vücudunun aşırı şişman olmasından dolayı sevinçten zıplayamıyordu, ama kutsal olmayan metni tecvitle okuyan yetkiliye güçlü sesiyle katılmıştı ve tanrıyı çeşitli hareketlerle, elini kaldırarak selamlamıştı.

"Onun görmek, insanın ruhunu rahatlatıyor" diye duygularını açıkladı komşularına. "İnsanı hayata bağlıyor, tazeliyor, içindeki güveni güçlendirip daha etkili kılıyor. Tecrübelerime göre, ben Hapi'yi görmüşsem, o gün hiçbir şey yemek ihtiyacı hissetmiyorum, çünkü bütün vücudumda kuvvetli bir sığır eti yemiş gibi oluyorum, uyku basıyor ve tok oluyorum, hemen gidip yatıyorum ve yeni doğmuş gibi uyanıyorum. Çok büyük bir tanrı o, Ptah'ın yenilenmesi. Onun mezarının batıda kendisini beklediğini her hâlde biliyorsunuz; çünkü emir geldi, onun cesedi tuza yatırıldı ve büyük masraflarla, iyi cins reçineler ve kraliyet keteninden şeritlerle sarılacak ve ölüler şehrinde geleneklere uygun bir şekilde tanrı-hayvanların sonsuza dek kalacakları evde defnedilecek. Emir verildi" dedi fırıncı, "ve öyle olacak. Batıdaki sonsuzluk evindeki taş lahitler içinde iki Usar-Hapi ebedî uykularını uyumaktalar."

İhtiyar, gözlerini Yusuf'un üzerinde dolaştırdı, bununla adama soracağı soruyla ilgili olarak onu yüreklendirmek istiyordu: "Gel bak, bu adam sana Usar-Hapi'nin niçin batıdaki ebedî evinde onu beklediğini açıklasın, burada sözü edilen batı bizim bildiğimiz yer değil, aksine orası canlıların yaşadığı şehir olan Menfe, nehrin hani şu batı yakasında olan ve suyun üstünde hiçbir cenazenin taşınmadığı şehir."

İhtiyar, fırıncıya dönerek, "Bu delikanlı şunları bunları soruyor. Ona cevap vermek ister misin?" dedi.

"Dileğinize uyarak konuşuyordum zaten" diye karşılık verdi Mısırlı, "fikrimi de hiç değiştirmedim. Çünkü biz hepimiz böyle düşü-

nür, böyle konuşuruz, hepsi bu. Bizim dilimize göre batı, batıdır, yani bu ölüler şehri. Şu da doğru, Menfe'deki cenazeler diğerlerinin yaptıkları gibi, su üstünde taşınmaz, aksine canlıların şehri de zaten batıda bulunmaz. Senin delikanlı haklı olarak böyle kuşkulu düşünüyor. Ama bizim konuşma tarzımıza göre bunu doğru ifade ettim."

"Ona şunu da sor bakalım" dedi Yusuf. "Eğer bu Hapi, yani bu güzel boğa, canlılar için canlı olan Ptah ise, onun tapınağında bulunan Ptah da ne oluyor ki?"

"Ptah büyüktür" diye cevap verdi fırıncı.

"Ona söyle lütfen, ben bundan şüphe etmiyorum" diye cevap verdi Yusuf. "Eğer o ölmüşse Hapi, Usar-Hapi demektir, buna karşılık Ptah kendi sandalında Usir'dir ve insan yapılıdır, çünkü onun sandukasında, çenesinde sakalı olan bir figürü var, marangoz böyle bir işleme yapmış, onun sargılar içinde olduğu anlaşılıyor. Peki, bu ne demek?"

Fırıncı, ihtiyara, "Delikanlının kafasına şunu sok" dedi. "Rahip her gün Ptah'ın yanına gider ve elindeki güçlü aletle onun ağzını açar ve ona yemek ve içmek isteyip istemediğini sorar ve her gün onun yanakları üzerindeki hayat makyajını yeniler. Buna hizmet ve bakım denir."

"Bundan sonra bir şey daha sormak istiyorum, izninizle" diye karşılık verdi Yusuf, "eğer Anup onun arkasında duruyorsa, onun mezarı önünde bu ölüye nasıl bir davranış sergileniyor ve burada da, rahibin mumyaya yaptığı bu işlem mi yapılıyor?"

"Onun bundan haberi yok mu sanıyorsunuz?" diye cevap verdi fırıncı. "Onun çöl ahalisinden birisi olduğu, tamamen yabancı ve bu ülkede çok yeni olduğu hemen anlaşılıyor. O hâlde ona söyleyeyim, hizmet denilen şey, öncelikle ağzını açmak görevinde bulunur, biz bunu böyle söyleriz; yeniden yesin içsin diye, kendisine getirilen, adanan, kurban edilen besin maddelerini afiyetle yesin içsin diye rahip yanındaki uygun bir sopayla ölünün ağzını açar. Bu amaçla rahip oraya gelir, tıpkı Usir'in örneğine uygun olarak yapılan, yeniden canlandırma işlemidir bu, mumyaya da bu canlı, çiçek gibi açan makyaj yapılır; bu, yas tutanlar için, teselli edici bir olay olarak görülür."

"Teşekkür ederim, duyduklarım için" dedi Yusuf. "Burada tanrılara yapılan hizmet arasında farklılık bulunmaktadır. Şimdi lütfen Bata'ya sorunuz, Mısırlılar ülkesinde neyle inşaat yapılıyor?"

"Senin bu delikanlı" diye cevap verdi fırıncı, "çok zarif, ama bir parça ahmağa benziyor. Canlılar için yapılan binalar Nil çamurundan tuğlayla yapılır. Buna karşılık, ölülerin evleriyse tapınaklar gibi, sonsuza kadar baki olan taştan."

"Bu açıklamalar için çok teşekkür ederim" dedi Yusuf. "Ama iki şey için aynı işlem yapılıyor, hâlde bu iki şey eş değerli şeylerdir, bu şeyleri değiştirmek ise cezasız kalmaz. Bunlar, yani Mısır mezarları tapınaklardır ise–"

"–tanrının evleridir" diye tamamladı fırıncı.

"Bunu sen söylüyorsun. Mısır'ın ölüleri tanrılardır ve sizlerin tanrıları, peki onlar nedir?"

"Tanrılar büyüktür" diye karşılık verdi fırıncı Bata. "Hapi'yi gördükten sonra üzerime bir ağırlık geldi, doygunluk ve yorgunluk hissediyordum. Eve gitmek istiyorum, yeniden doğmak için uykuya yatacağım. Karım da bu arada anaya yaptığı kutsal hizmetten geri dönmüş olur. Sağlıcakla kalın yabancılar! Mutlu olun ve yolunuz açık olsun, selametle gidin!"

Sonra fırıncı gitti. Ama ihtiyar, Yusuf'a şunları söyledi:

"Bu adam ilahî bir yorgunluk içindeydi ve senin de onu, beni aracı edip böyle uzun uzadıya sorular sorup bezdirmemen gerekiyordu."

"Ama bunlar gerekliydi" diye haklılığını ifade eden bir tarzla konuştu Yusuf, "senin kölenin, bırakmak isteğin Mısır'daki hayata ayak uydurabilmesi için her şeyden haberi olmalı, üstelik burada sürekli kalacağı için bunlar gerekliydi. Bu çocuk için buradaki her şey zaten yeni ve yabancı. Çünkü Mısır'ın çocukları bunlara tapınak veya sonsuzluk evleri deyip dursalar da mezarlarda ibadet ediyorlar; ama biz memleketimizde yeşil ağaçlar altında babamızın geleneğine göre yapıyoruz. Bu çocukların hâline bakıp gülmemek ve duygulanmamak mümkün mü? Yani onların Hapi'si Ptah'ın yaşayan şekli demek oluyor ve böyle bir şekli Ptah çok iyi kullanabiliyor, diye düşünüyorum. Çünkü kendisi belli ki sargılar içinde bir cesettir. Onlar, o-

nu sarıp sarmalamaktan vazgeçmiyorlar ve buna devam ediyorlar, bu pek de doğru değil ama ondan Usir ve bir tanrı mumyası yapmışlar. Menfe'nin batı yakasında bulunması nedeniyle, ölülerini son yolculuklarına su üstünde götürmelerine gerek olmadığını doğru buluyorum; insanlarla dolu büyük şehre rahatlıkla mezarlık ismi vermelerini de olumlu buluyorum. Senin beni teslim etmek istediğin şu Petepêrê'nin Evi, yani bereket vaat eden evin Menfe'de olmayışına üzüldüm; çünkü Mısır şehirleri içinde burası tam bana uygun olanıydı."

"Sen henüz çok toysun" diye karşılık verdi ihtiyar, "senin duygusal ve dindar yapından dolayı bazı şeyleri fark edemiyorsun. Ama ben bunu biliyorum ve bunları sana öğreteceğim; çünkü ben sana karşı kesinlikle bu tutum içindeyim, biliyorsun; sana bir baba gibi davranıyorum, çünkü bildiğimiz gibi, senin annen kuyu çukurudur. Sabahleyin erkenden gemilere gidelim ve dokuz gün boyunca nehir yukarı, güneye doğru bütün Mısırlılar ülkesini gemiyle dolaşalım ve kral şehri Veset-per-Amun'un ışıl ışıl sahillerinde karaya çıkalım."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VARIŞ

Nehir Yolculuğu

İsmaililerin iskeledeki biniş rampasından hayvanlarıyla birlikte bindikleri gemi "Müthiş Hız" adım taşıyordu; iskele meydanındaki açık dükkânlardan dokuz gün yetecek kadar yiyecek içecek bir şeyler aldıktan sonra gemiye binmişlerdi. Geminin adı buydu, bir kaz başıyla süslü ön bölümün her iki yanında yazılıydı –caka atmayı seven Mısırlıların ürettikleri bir isimdi; bu, Menfe iskelesinde bulunabilecek, çok geniş gövdeli, hantal bir yük gemisiydi, çok yük alması için böyle yapılmıştı. Bordası ahşap kaburgalıydı, en ön tarafta önü açık bir tente çekili kamara vardı, kıç kısmındaki bir kazığa sıkıca tutturulmuş ağır bir dümeni vardı.

Bu geminin sahibinin adı Tot-nofer idi, kuzey bölgesinden, kulaklarında küpeleri olan, saçları ve göğüs kılları beyaz olan bir adamdı; ihtiyar, onunla handa tanışmış ve ucuz bir ücret karşılığı anlaşmışlardı. Tot-nofer'in gemisinde inşaat kerestesi, bir koli kral keteni ve bir koli adi keten, papirüs, sığır derileri, gemi halatları, yirmi çuval mercimek ve otuz fıçı kurutulmuş balık yüklüydü. "Müthiş Hız" gemisinde ayrıca, en ön tarafta tahta çıtalar ve çuval beziyle sarılı olarak Tebli zengin bir vatandaşın heykeli de vardı. Bu "İyi Ev" içindi: Heykeli sipariş edenin nehrin batısındaki mezarı için hazırlanmıştı; o aldatıcı bir kapıdan girerek, sahibinin yaşamından sahneler sergilenen duvarlara bakacak şekilde yerleştirile-

cekti. Onun bunları seyredecek gözleri henüz yerlerine konulmadığı gibi canlıyken taşıdığı renklerle de boyanmamıştı, elinde taşıyacağı asası da yoktu. Ama heykelin modeli, heykeldeki tipin çift çeneli, kalın bacaklı olmasına önem vermişti. Sanatkârın elinden de öyle çıkmıştı ve Ptah'ın gözleriyle de böyle görülecekti; son işlemler Teb'in ölüler şehrindeki bir atölyede tamamlanacaktı.

Gemiciler öğleyin iskeleden demir alıp kahverengi, yamalı yelkeni açtılar; yelken kuzeyden esen rüzgârla iyice şişti. Dümenci, arka tarafta geminin sivri pervazına yanlamasına oturarak, aşağıya doğru sallanan manivela koluyla dümeni çevirmeye başladı, bir tayfa da ön taraftaki kaz başının bulunduğu yerden uzun bir sopayla suyun derinliğini kontrol ediyordu; bu sırada Tot-nofer, yani geminin patronu, tanrıların hayırlı bir yolculuk nasip etmesini sağlamak için, İsmaililerin sattığı reçineli tütsüyü kamaranın önünde yaktı. Yusuf'u taşıyan gemi demir aldı, ön ve arka tarafı yukarı kalkık sadece orta kısmıyla suyu yararak nehre açıldı; bu sırada ihtiyar kendi ekibiyle birlikte, kamaranın arka tarafındaki kerestelerin üstünde oturuyordu, hayatla ilgili görüş alışverişinde bulunuyor ve hayatın getirdikleriyle ilgili fayda ve zararları birbiriyle karşılaştırıyor ve sonunda ne çok iyi ne de çok kötü deyip orta yolu benimseyerek dengeyi kuruyordu. Şu anda akıntıya karşı ilerliyorlardı, bunun için kuzeyden esen rüzgâr yelkene dolarak onlara yardımcı oluyordu; akıntının engellemesiyle rüzgârın itiş gücü birbiriyle anlaşarak ileri gidiş devam ediyordu. Eğer akıntı yönünde yolculuk yapılsaydı o zaman keyifli bir gidiş olurdu, çünkü gemi suyun akıntısına bırakılabilirdi; bu durumda küçük bir yanlış hareket her şeyi alt üst edebilirdi, gemi yan yatabilir ve çok zahmetli bir kürek çekme ve dümen faaliyetiyle yolculuk devam edebilirdi. İşte hayat da bu türden olumlu ve olumsuz şeylerle doludur, hesaplanacak olursa sonuç sıfır çıkar ve her şey boşuna olur, en iyisi sağduyulu olmaktır; ne sevincin ne de lanetlemenin yer aldığı orta yol, bu en mükemmeli yakalamak, sonuçta memnun olmak için yeterlidir. Çünkü bu mükemmellik, tek taraflı olarak sadece olumlu şeylerin

olmasıyla elde edilemez, öte yandan sadece olumsuzluklar da hayatı çekilmez hâle getirir. Aksine olumluluk ve olumsuzluk her ikisi birden dengelenmelidir, bu durumda da memnuniyet ortaya çıkar.

Yukarı kalkmış parmağı, eğik başı ve açılmış ağzıyla ihtiyarı dinleyen ekibi, aralarında inatçı ve mahcup bakışmalarla birbirlerine bakıyorlardı; bu durum, kendilerine bir parça üstün bilgi sunulan vasat insanlarda çok görülür; onlar aslında bunları hiç dinlemeseler daha iyi olur. Yusuf da ihtiyarın soyut fikirlerine güçlükle dikkatini verebiliyordu; çünkü su yolunu kullanmak, serin rüzgâr, geminin baş tarafına düzenli vuran dalgaların müzik gibi güzel sesleri, yumuşak salınımlarla geniş suyun üzerinde kayarcasına gitmek, dalgaların çarpmasıyla pırıl pırıl yayılan su damlacıkları ve suyun onların üzerine gelişi onu mest etmişti, tıpkı Eliezer'in giderken toprağın kendisine hızla ve zıplıyormuş gibi gelişine benzer bir duyguya kapılmıştı. Sahildeki neşeli, verimli ve kutsal şekiller sürekli olarak değişiyordu; sütunlu hollere sık sık rastlanıyordu ve bazen palmiye korulukları ve tapınaklara çıkan taşlık arazide insanların yaptığı yollar da seçiliyordu. Yüksek güvercinlikleri olan köylerin önünden geçiyorlardı, verimli araziler, güneşin altın ışınları altında göz kamaştıran şahane, rengârenk şehirler, bayraklarla donatılmış büyük ve devasa çift kanatlı kapılar; ellerini dizlerine koyarak sahilde oturanlar, nehir ve arazi üzerinden gözlerini çöle doğru dikerek kıpırdamadan bakıyorlardı. Bir yaklaşıyor sonra birden yeniden uzaklaşıyorlardı –yani nehrin tam ortasında ilerlediklerinde, nehrin suları bir deniz gibi enginleşiveriyor veya kavisler çiziyordu ve bu kavislerin arkasında Mısır'ın gizli ve yeni tabloları gözler önüne çıkıveriyordu. Ama bu kutsal su yolundaki hayat da ne kadar eğlendiriciydi, Mısırlılar ülkesinin büyük seyehat yolunda ne kadar çok yelkenli vardı, hantal ve değerli olanlar, yelkenleri rüzgârla dolmuş –ve ne kadar çok kürek bu deryaya dalıp çıkıyordu! Su üstündeki insanların sesleri her yeri kaplamıştı, gemicilerin birbiriyle selamlaşmaları ve şakalaşmaları, girdaplara rastlandığında kürek çekenlerin ve dümendekilerin uyarıcı haykırışları, gemici-

lerin kamara üstlerinden yelkencilere ve dümencilere melodik talimatları. Tot-nofer'inki gibi basit yük gemilerinin sayı çoktu, ama ince ve zarif sandallar da bulunuyordu ve "Müthiş Hız"ı geçip gidiyordu veya şunlarla karşılaşılıyordu: Mavi boyalı, daha alçak yelken direkli ve geniş, güvercin beyazı yelkeni, lotus şeklinde bodoslaması ve kamara yerine zarif bir köşkü olan sandallar da vardı. Burun kısmında büyük tablolar ve erguvan renginde yelkeni olan tapınak sandalları da vardı; üst düzey insanların lüks seyehat gemileri vardı; her bir yanında on iki kürekçisi olan, sütunlu kapılarıyla zevk ve sefa evleri ve çatıları üstünde beyefendinin eşyası ve arabasının bulunduğu, kıymetli halılarla kaplanmış duvarları arasında, güzellik ve zenginlik unsurlarının bir arada bulunduğu bu gemide aristokrat kişi, elleri kucağında, sağa sola bakmadan oturuyordu. Bir cenaze alayına da rastlamışlardı, üç gemi arka arkaya birbirine halatlarla bağlanmıştı, sonuncusunda yelken ve kürek yoktu ve gemi beyaz boyalıydı; yas tutanların arasında, Osiris'in renkli başı öne doğru çevrilmiş vaziyette bulunuyordu.

Evet, hem sahil boyunca hem de su üstünde görülecek çok şey vardı. Ve satılık insan Yusuf, ilk kez yaptığı su yolculuğunda gülüyordu; ona göre gün, saatler gibi gelip geçiyordu. Menfe ile Amun'un Evi arasındaki güzergâhta yapılan bu yolculuk ona sanki alışık olduğu bir yolda yapılıyormuş gibi geliyordu! Halıdan mabetleri içindeki asilzadeler gibi, takdiri ilahî gereği hiç kıpırdamadan oturuyordu, öğrenmesi gereken şeyler vardı; çünkü halk bunları ilahlardan ve büyük insanlardan bekliyordu. Bu yüzden akıllıca davranmak ve tanrılarla ilgili konularda maharetli olmak zorundaydı, ne sağa ne de sola bakmadan orada öylece oturması gerekecekti, çünkü o, Batılılar arasında bu konuma gelecek ilk kişi olacaktı. Ama şimdi henüz buna sıra gelmemişti. Şimdilik sağa ve sola bakabiliyordu, hem de istediği kadar; bu ülkeyi ve bu ülkedeki yaşam tarzını aklında ve gönlünde tutmak zorundaydı; merakının, kargaşa ve gereksiz bir aptallıkla yozlaşmamasına özen gösteriyordu, babalarının ve atalarının şerefine uygun olarak uyanık ve kendine hâkim olmak istiyordu.

Akşam oluyor, sabah oluyor ve günler geçiyordu. Menfe, yelken açıp çıktıkları gün gibi gerilerde kalmıştı. Gün batarken çölün rengi menekşe rengine büründüğünde, sol taraftaki uçsuz bucaksız Arabistan semasındaki portakal rengi ışıklar, sağ taraftaki Libya'ya doğru yumuşak yansımalarla yayıldığında, gemiyi babalara bağladılar ve hemen oracıkta, sabahleyin yola devam etmek için uyudular. Rüzgâr, durgun olduğu bazı günler dışında çoğu kez hep uygun esmişti. Durgun zamanlarda kürek çekmek zorunda kalmışlardı; bu sırada satılık Usarsif ve genç İsmaililer de yardımcı olmuşlardı; çünkü gemideki tayfa sayısı çok değildi ve gecikme olunca, Totnofer'i bir telaş alıyordu; zira mezar heykelini tam zamanında teslim etmesi gerekiyordu. Gecikme öyle pek büyük olmadı, çünkü yelken öylesine rüzgârla doluyordu ki sonunda iyi ve kötü duruma düşmeden mutlu bir orta yol bulunmuştu. Ve dokuzuncu günün akşamında, uçuk pembe renkte görünen uzaklardaki girintili çıkıntılı güzel yükseltiler, kırmızı zımpara taşları gibi ışıltılar saçıyordu, oysa oralarda herkesin bildiği gibi, ölüm saçan kuraklık vardı ve Mısır'daki bütün dağlar gibi lanetlenmişti. Bunların Amun dağlarındaki No tepeleri olduğunu, hem geminin patronu hem de ihtiyar onaylamıştı; hepsi uyuyup kalktıktan sonra yeniden yelken açtılar ve sabırsızlıktan dolayı küreklere de asıldıklarında, karşılarında altın renginde bir şimşek çaktı ve gökkuşağının renkleri hoş bir şekilde karşılarında parıldadı. Ve Firavun'un son derece şöhretli şehrine giriyorlardı, henüz gemideydiler ve karaya çıkmadan öncesiydi: Çünkü bu nehir artık şeref yolu olmuştu; akıl almaz muhteşem yapılar sıradağlar gibiydi ve etrafları yemyeşil bahçelerle doluydu; nehrin sağ ve sol kıyısında bir yanda köşkler ve saraylar diğer yanda papirüslü ve lotus başlıklı sütunları olan revaklı yollar arasındaki tapınaklarıyla yaşam ile ölümü sanki birlikte sunuluyordu, ayrıca altın tepeli dikilitaşlar, devasa heykeller, kocaman kapılar arasında ve sahilden çıkan sfenksli yol ve direkleri altın kaplamalı flamalarla süslü geniş kanatlı kapılar: İşte şimşek gibi çakan ışık bunlardan geliyordu; insanın gözünü aldığından bakışların kı-

sılmasına sebep oluyordu; karşılarında resim ve yazılardan oluşan bir renk cümbüşü vardı, tarçın kırmızısı, mürdüm eriği moru, emeraldin yeşili, toprak sarısı ve lapis laciverdi, sanki renkli çeşitli mürekkeplerin buluştuğu engin bir deniz gibiydi.

İhtiyar eliyle işaret ederek "İşte burası Amun'un Yüce Evinin bulunduğu yer olan Epet-Esovet" dedi Yusuf'a. "Elli arşın eninde, elli iki adet çadır direklerine benzeyen sütunları olan bir salonu var ve bu salon, senin anlayacağın, tamamen gümüş bir zeminle kaplı."

"Elbette anlıyorum" diye cevap verdi Yusuf. "Ben Amun'un çok zengin bir ilah olduğunu biliyordum."

İhtiyar tekrar, sol taraftaki kuru dok ve liman bölgesini göstererek "İşte şunlar da muhteşem tersaneleri" dedi. Bellerinde peştamallarıyla Amon'un çok sayıda dülgeri, ellerinde çekiçler, burgular ve külünklerle bir gemi iskeleti üzerinde arı gibi çalışıyorlardı. "Bu Firavun'un ölüm mabedi, bu da yaşam evi" dedi ihtiyar ve oraları gösterdi –batı yönünde ülkenin içine doğru devasa yapı grupları, kısmen de sevimli, görkemli yapılar vardı. "Bu, Amun'un Güneydeki Kadınlar Evi" dedi ve diğer sahile bakan tarafa geçti. Ve nehrin hemen yanından başlayan ve etrafa yayılmış olan tapınak tesislerini gösterdi; bu tesislerin ön cepheleri, dikey düşen ışık yüzünden keskin gölgeli açılar yapıyordu; binaların yüzeyinde, buralarda da insanlar arı kovanındaymış gibi çalışıyorlardı. "Görüyor musun bu güzelliği? Görüyor musun kralın ana rahmine düşüşündeki sırrın bulunduğu makamı? Firavun'un bu hol ve salonun önünde, sütunları buradakilerden de daha yüksek olan bir hol daha yaptırdığını da sakın unutma, tamam mı? Bizi karşılayacak olan bu mağrur kişi, dostum Novet-Amun'dur! Şu araziden geçen Güneydeki Kadınlar Evinden yüce eve çıkan koç yolu dikkatini çekti mi? Onun uzunluğu beş bin arşın, yolun sağında ve solunda, bacakları arasında Firavun'un heykeli olan Amun'un koçları sıralanmıştır."

"Zarif, hem de fazlasıyla" dedi Yusuf.

"Zarif mi?" dedi telaşla ihtiyar, "benim kelime hazinemden öyle kelimeler bulup çıkarıyorsun ki –nereye çekersen çek, çoğu za-

man isabetsiz ve insanı güldürüyor; Veset'in bu görünüşü karşısında bana verdiğin cevaplarla beni pek memnun ediyorsun."

"Söyledim ya, 'zarif' hem de fazlasıyla" diye karşılık verdi Yusuf. "Evet fazlasıyla zarif. Ama beni götüreceğin şu Yelpazetaşıyan'ın evi nerede? Onu bana gösterebilir misin?"

"Hayır, insan onu buradan ayırt edemez" diye karşılık verdi ihtiyar. "Şehrin yoğun olmadığı, doğuda, çöle doğru olan yerde, böylelerin bahçeli köşklerinin bulunduğu yerde."

"Peki, sen beni bugün hemen o eve götürecek misin?"

"Benim seni oraya götürüp hemen satacağımı bekleme! Bu evin kâhyasının seni alıp almayacağı, senin için yeterli ödeme yapıp yapmayacağı ve kendisine de bundan bir menfaat çıkıp çıkmayacağı konusu halledilmesi gerekiyor, tamam mı? Sana ana olmuş kuyudan seni kurtardığım günden bu yana aylar geçti ve yolculuk yaptık, bana bazlama pişirdin, iyi geceler dilemek için güzel sözler bulup söyledin. Bu zaman dilimi sana uzun gelmiş, bizden usanmış ve yeni bir hizmet kapısı istiyor olabilirsin. Ama bununla birlikte bizimle birçok günler yaşamış, bize iyice alışmış olabilirsin, Ma'onlu bu ihtiyar Mineerliden, yani senin bu dünyaya yeniden gelmeni sağlayan, seni oradan alıp ileride yabancı birisine teslim edecek kişiden ayrılman belki de zor gelecektir. Müşterek yaptığımız yolculukların sonunda karşımıza iki imkân çıktı."

"Sonuncular" dedi Yusuf, "en çok bu son günler gerçekten öyle oldu. Elbette, benim senden, kurtarıcımdan ayrılmak için acelem yok. Benim acele ettiğim şey, Tanrının beni almak istediği yere bir an önce ulaşmak."

"Sabırlı ol" diye karşılık verdi ihtiyar. "İskeleye yanaşıp karaya çıkacağız, Mısırlı çocukların yeni gelenlere çıkardıkları ve uzun süre devam edecek güçlüklerle dolu bir dünyaya gireceğiz. Daha sonra şehrin yoğun olduğu bölgede benim bildiğim bir hana gidip geceyi orada geçireceğiz. Ama sabahleyin ben seni o hayırlı evin kapısına Mont-kav'a, yani dostuma takdim edeceğim."

Bu tür konuşmalar yaparak limandan karaya çıktılar; burası tam anlamıyla bir liman değildi ama gemiyi babalara sıkıca bağladıkları bir iskeleydi; gemi nehrin ortasından oraya, gemici Tot-nofer'in yanaşma manevrasıyla iskeleye yanaştığında bu mutlu yolculuk noktalandı; iskeleye yanaşma çok zor ve zahmetli olmuştu ve bir sürü zaman kaybettiren dolambaçlı işler oldu, yani bu tür bir geminin olduğu ve olacağı her yerde görünen şeyler olmuştu. Çünkü yerli ve yabancı birçok geminin önceden yanaştığı kalabalığın içine dalınmıştı, her yerden her kafadan sesler yükseliyordu, geminin halatını fırlatmak ve boş bir yere bağlamak için hayli sıkıntı yaşanmıştı; "Müthiş Hız" liman bekçileri ve gümrük muhafızları tarafından yanaştırıldı; gemideki her eşya parçası herkes bir tutanağa kaydedildi. Bu sırada heykeli sipariş veren adamın limandaki hizmetlileri kollarını heykele doğru uzatarak bağırışıyorlardı, çünkü onu uzun zamandır beklemişlerdi. Ve yine oradaki tüccarlar gemilerden inen yeni ve yabancı insanlara şapka ve ballı kurabiye satmak istiyordu, onların yüksek seslerine hayvan sürülerinden yükselen her türlü böğürtü karışıyordu, bu hayvanlar da yan taraftan karaya indiriliyordu. Yusuf ile yol arkadaşları sakin sakin oturuyorlardı, geminin arka tarafındaki inşaat kerestelerinin üstünde, güverteden ayrılacakları ve hana gidecekleri ânı bekliyorlardı ama bu biraz vakit alacaktı. Çünkü ihtiyar da bizzat gümrükçülerin önünde, kendi adamlarını ve bütün eşyalarını tutanağa geçirtiyor ve malzemeleriyle ilgili liman harçlarını ödüyordu. Resmî görevlilerle öylesine güzel bir iletişim kuruyor ve öylesine insanca bir tavır sergiliyordu ki görevliler gülüyor ve kendilerine sunulan küçük hediyeler karşılığında, bu gezgin tüccarın eşyalarıyla karaya çıkmasına kolaylık sağlıyorlardı; gemi bağlandıktan birkaç saat sonra Yusuf'un sahipleri, develerini iniş rampasına sürebilmiş ve her çeşit giysi ve ten renginde bir sürü insana aldırış etmeden, kendi yollarında ilerlemek üzere liman bölgesindeki kargaşa ortamından sıyrılmışlardı.

Yusuf Vêse'den Geçiyor

Yunanlıların sonradan daha rahat ve kendi memleketlerinin havasına uydurarak "Thebai" şeklinde telaffuz ettikleri bu şehrin, Yusuf'un oraya çıktığı ve yaşadığı günlerdeki şöhreti hiç bu kadar yüksek ve ünlü olmamıştı; İsmaililerin övgüyle bahsettikleri ve duygusallıkla göklere çıkardıkları şöhreti, aslında o kadar da değildi; Yusuf bunları algıladığı anda artık hedefe ulaştığının farkına varmıştı. Bu şehir, kuruluşunun ilk karanlık ve sıkıntılı günlerinden itibaren gelişme gösteriyor ve mükemmel bir güzelliğe sahip olma yolunda ilerlemeler kaydediyordu; muhteşem yapısına kavuşacağı noktaya ulaşması için henüz yapılacak, eksikliği duyulan birkaç şey daha vardı; bu eksiklik, dünyanın yedi harikasından birisini tamamlamakla giderilecekti: Bu ilahın yüce vasfına uygun düşen bu salonu büyük paralar harcayarak Amun Tapınağı'nın kuzeydeki bina kompleksine, her bakımdan, dünyada bir örneği daha bulunmayan bu muhteşem sütunlu salonu, daha sonraki bir firavun olan Ra-messu veya "Güneş onu yarattı" ilave ettirmişti. Yusuf, piramitlerin bulunduğu çevre içinde geçmişten kalan eserler dahil, hiç böylesini görmemişti. Bunun başka bir açıdan açıklanması gerekiyordu: Bu salon henüz tam mânâsıyla bu çağa uygun olarak gerçekleşmediğinden, hiç kimse de bunu, yani bu konudaki düşüncelerini ifade etme cesaretini bulamamıştı. Çünkü bu mümkün olsa bile, bazı şeylerin daha inşa edilmesi gerekiyordu, tabii az sonra buna da alışılıyordu ve insanın yaratıcı zekâsı gitgide artan ve bitmek bilmeyen şeyler talep ediyordu: Örneğin ihtiyarın bildiği ve çadır kazıklarına benzeyen elli iki sütunlu, zemini gümüşten olan Epet-Esovet'teki şenlik salonu, böyle bir yaratıcı zekânın doyumsuzluk örneğiydi ve şu andaki ilahın üçüncü kuşaktaki ilah-Firavun tarafından yaptırılmıştı; Yusuf'un görmüş olduğu şu andaki salon bile nehir kenarındaki güzel tapınağı, yani Amun'un Güneydeki Kadınlar Evini aşacak tarzda yaptırılmıştı. Bu güzellik önceden insanın yaratma gücünde tasarlanmış ve inanç öğeleriyle donatılmıştı, böylece insanın doyumsuz-

luğu bunun üzerine kurulmuş ve en uç noktaya ulaşılmış oluyordu; bunun sonucu, onun yaşadığı zamanda daha da yüceltilmesi mümkün olmayan güzellik, yani Ramses salonunun dünya harikası olması tasavvur edilmiş ve gerçekleştirilmişti.

Yusuf'un ve bizim yaşadığımız çağda henüz gerçekleşmemiş olmamasına rağmen, aksine gerçekleşme yolunda olan bu şehir, Novet-Amun olarak da adlandırılan Vêse, yani Nil Nehri kıyısındaki bu başkent, bütün dünyada bu kategoride bulunuyordu, yani en yüksek derecedeki harika düzeyindeydi, hatta şu şekildeki bağırışlar abartılıydı: İnsanların sevdikleri bir şöhreti anlatmak için yaptıkları bir işbirliğiydi, toplumun tek adammış gibi ifade ettiklerini ve duyduklarını kendi düşünceleriyle birleştirerek belirledikleri bir tanımdı; Mısırlılar ülkesindeki No ölçüleri bakımından çok büyük ve çok güzeldi, inşaat olarak da son derece görkemliydi, kısacası rüya gibi bir şehir olduğu ifade ediliyordu. Biz bu şehre doğru "inmiştik", yani mekânsal anlamda, Yusuf'la birlikte nehrin yukarısındaydık, ama zaman bağlamında da "aşağıda" bulunuyorduk, yani geçmiş zamandaydık; orada normal derinlikte hâlâ gürültü oluyor, her yer kaynıyor, ışıltılar saçılıyor ve onların tapınağı, kutsal göllerin yüzeyinde hiç kıpırdamadan yansıyor ve sanki onun kopyası su yüzeyine içlenmiş gibi bir izlenim bırakıyordu, bunu Yusuf da bizzat böyle hissediyordu: Onu bizler de kuyuda gerçekten böyle görmüş ve onun anlamsız gibi görünen güzelliğini, şu ânda insani ölçülere indirdiğimizden, dedikodulardan uzak bu güzelliği karşımızda kalmıştı.

İlahî güzellikteki No şehrinde de durum böyleydi. Bu şehir ilahî nesnelerden kurulmamıştı, aksine saman karıştırılmış kerpiçten inşa edilmişti, bir başka ev gibiydi; Yusuf'un da saptadığı gibi, sokakları öyle dar, eğri büğrü, kirli ve pislik kokuyordu, tıpkı insanların, gökkubbenin altında her zaman var olduğu ve olacağı büyüklü küçüklü yerleşim yerleri gibiydi –en azından fakir halkın geniş ve uzaktaki yerleşim yerlerinde durum böyleydi ve bu halkın sayısı, çok rahat ve refah ortamında yaşayan zenginlerin sayısından kat kat fazlaydı. Eğer dışarıda, dünyada, denizdeki adalarda ve çok

uzak sahillerde, Vêse'deki "evlerde zengin hazineler bulunduğu" şeklinde şarkılar söyleniyor ve anlatılıyorsa, mabetler bir yana bırakılırsa bu doğrudur, buralarda altın kürek kürek ölçülürdü. Firavun'un zengin yaptığı evlerin sayısı ise çok azdı; zenginlerin çoğunun evinde hazine yoktu, aksine onlar adalarda ve uzak sahillerde yaşayan insanlar gibi fakirdi; Vêse'nin zenginliği, sadece anlatılan efsanelerin ışıltıları içinde bulunuyor.

No'nun büyüklüğü devasa olarak nitelendirilebilirdi ve buradaki "devasa" sözcüğü, sadece kendi kendine yeterli, açıkça belli anlamında değil, aynı zamanda orada veya ilkin orada kullanıma açılmış ve oradaki boyutlarla bağlantılı bir kavramdır ve oradaki olguların sonucu kişiselleştirilmiş ve genelleştirilmiş bir içerik taşımaktadır. Ama dünyanın gözünde Vêse'nin büyüklüğünün asıl işareti ise, açıkça söylemek gerekirse, bir yanlış anlamanın sonucudur: Bu, onun "yüz kapılı" oluşundan yola çıkılarak ifade edilmiştir. Bu Mısır şehrinin yüz kapısı olduğu, Kıbrıs'taki Alaşya'da, Girit'te ve diğer yerlerde anlatılır. "Yüz kapılı" şehir, oralarda mitik ve efsanevi bir hayranlık uyandırmak için söylendiği gibi buna, yüz kapının her birisinden atlı ve silahlı iki yüzer kişilik asker çıktığı da ilave ediliyordu. Şurası gayet iyi görülüyor: Bu dedikoduyu üretenler buna uygun düşen devasa uzunlukta surları olduğunu da hayal etmiş olmalılar ve bu surlar birbirlerinden sanki yüz kapıyla ayrılmışlarmış gibi hayal kurmuşlardı –çocukça bir kurgulamaydı bu; Vêse'yi gözleriyle görmemiş sadece söylentilerden hareket ederek uydurmuş olmalıydılar. Çok kapılı oluş fikri, bir ölçüde Amun şehriyle ilgili olduğunda bu söz konusu olabilir; gerçekten de bu şehirde çok sayıda "kapı" vardı, ama bunlar kale veya sur kapısı şeklinde değildi, hoş görünüşlü, renkli, derin rölyeflerle süslü, şiir şeklinde yazılmış kitabeleri, renkli flamaları ve altın yaldızlı bayrak direkleriyle göze çarpan kapı kuleleri ve çift taçlı kişilerin jübile kutlama alaylarının zaman zaman altından geçtikleri ilahlarla ilgili kutsal eşyaların da süslenerek dolaştırıldıkları takları vardı. Gerçekten bunlar sayıca çoktu ve Vêse gününe kadar da bunlara daha fazla ek-

lemeler yapılarak şehrin güzelliğine daha da güzellik katılmıştı. Ama ne şimdi ne de o zamanlar bu kapıların sayısı "yüz" adet değildi. Ama yüz rakamı yuvarlak bir sayıdır ve bizim dilimizde de "çok sayıda" anlamında kullanılır. Sadece Amun'un kuzeydeki büyük evi Epet-Esovet'in o zamanlar bu türden altı veya yedi büyük "kapısı" vardı ve onun yakınındaki daha küçük boyutlu Honsu, Mut, Mont, Min ve suaygırı biçimli Epet mabetlerinde de bir sürü kapı vardı. Nehir kenarındaki diğer büyük mabet ise Amun'un Güneydeki Kadınlar Evi adını taşır veya basit bir kavramla "Harem" denir; burada da kule kapılar bulunmaktadır ve diğer daha küçük mekânlarda bulunanlar ise buraya özgü değildir; yine de oraya yerleşmiş ve kendilerine yiyecek içecek sunulan ilahların evleridir, bunlar Menfe Ptah'ımn, Thot'un Eset'in ve Usir'in evleridir.

Bu mabetler bölgesinde bahçeler, korular ve göller bulunur ve şehrin merkezini oluşturur, aslında her şey burada, insanların başlarını soktukları mekânlar da bunların arasında yer alır; burası güneydeki liman bölgesinden kuzeydoğudaki Amun'un Harem evinden mabetlerin bulunduğu yere kadar yayılmıştır; Tanrının büyük tören yolu boyunca, koç sfenksleri bulunan bulvar boyunca uzanır gider; ihtiyar bu kısmı Yusuf'a daha gemideyken göstermişti. Çok görkemli bir yoldu burası, beş bin arşın uzunluğunda olan dinî tören yolu kuzeydoğudan Nil'den uzaklaşıp arazinin içine sapıyordu ve yaşanan semt, nehirle bu yol arasında bulunmaktaydı; öte taraftan bu semt, arazinin içlerine doğru, yani doğudaki çöle doğru uzanıyordu ve o bölgede genişliyordu ve daha ilerisinde de asillerin ve seçkin kişilerin bahçeleri ve villalarının yer aldığı semtle son buluyordu (işte buradaki "evler hazineler bakımından zengin" idi) –orası işte bu bakımdan gerçekten büyüktü, hatta devasa büyüklükteydi, denilebilir: Yüz binden fazla insan buralarda oturuyordu; yüz kapılı şeklinde ifade edilen şairane yuvarlama rakamı bundan dolayı abartılmış olmalıydı, bu rakam daha sonra yüz binle ifade edildi ve Vêse halkının zenginliğinin bir ifadesi hâline dönüştü, ama hiç kuşkusuz bu rakam çok daha aşağılara çekilmelidir: Bizim ve Yusuf'un yaptığımız genel bir

gözlem sonucuna göre, burada oturan insanların sayısı sadece "çok" ile ifade edilemez, aksine onlar, çok daha fazladır, büyük olasılıkla iki kat, hatta üç kattır, özellikle karşı taraftaki batıda, yani nehrin öte tarafında "Beylerin karşısında" bulunan, ölüler hariç, yaşayan insanlar dahil edilince kesinlikle bunların sayıları çok fazladır, nehrin karşısındaki insanlar, görevleri gereği, yani elsanatları veya kültle ilgili işlerden dolayı oralarda yaşamaktaydı. Onlar böylece Vêse'ye bağlı ve onu son derece büyük gösteren kendi başlarına bir şehir kurmuşlardı. Firavun da bizzat onlara aitti; yaşayan insanların şehrinde oturmuyordu, dışarıda batıda oturuyordu: Çölün kıyısında, kızıl kayaklıkların altında; onun sarayı çok ferah ve zarafet içinde bulunuyordu, aynı yerde eskiden olmayan ama sonradan ilave edilmiş gölü ve su parklarıyla saraya ait sefa bahçeleri bulunuyordu.

Tek kelimeyle büyük bir şehir –ve sadece coğrafî genişliği ve insan sayısındaki büyüklük bakımından değil, aynı zamanda içerideki canlılık, çeşitli yaşam tarzları ve her türlü ırktan insanın renkli bir tablosunu sunan panayır canlılığıyla, dünyanın merkezî konumu ve odak noktası olarak da büyüktü. Şehir kendisini dünyanın göbeği olarak kabul ediyordu –bu, Yusuf'un gözünde cesurca alınmış bir kabullenme olarak görünüyordu ama iddialıydı da. Ama sonuç olarak, buna göre ters yöne akan Fırat kenarında Babil de vardı, oradan bakılınca da Mısır'ın bu nehri ters akıyordu; her ne kadar mimari bakımından o zamanlarda mükemmel bir güzelliğe ulaşamamış olsa da Bab-ilu'un etrafında da geri kalan dünya hayranlık duyulacak bir daire şeklinde bulunuyordu; Yusuf'un memleketinde Amun şehri hakkında, "Nubyalı ve Mısırlılar güçlerini sayıyla ifade edemeyen Punt ile Libya halkının onların yanında yer almalarıyla" büyük olduklarından boşu boşuna söz etmiyorlardı. Bu dar şehrin ta aşağılarda bir yerde bulunan hana doğru sahil boyunca ilk kez gittikleri sırada, Yusuf şarkıda yer alan, yüz rakamıyla ilgili yüzlerce izlenim edinerek bunun doğruluğunu onaylamıştı. Ona ve yanındakilere kimse durup bakmıyor onlarla ilgilenmiyorlardı, çünkü yabancılık burada günlük, olağan bir durumdu, dikkati çekmeyecek kadar ale-

lade bir olguydu. Böylece o, rahat ve kimsenin rahatsız etmediği bir ortamda etrafı daha iyi gözlemleyebiliyordu; bu kadar büyük bir dünya zaten onun ruhunu oldukça allak bullak etmişti, bu yüzden bir parça çekingenlikle etrafı seyrediyordu.

Limandan bu hana gelinceye kadar neler neler görmüştü! Kubbeli çarşılardan her türlü mallar taşıyordu ve sokaklar her türden ve renkten âdemoğullarıyla kaynıyordu! Vêseli nüfus tamamen ayakları üstündeymiş gibiydi ve hepsi de bir uçtan diğerine ve tersi yönde herhangi bir şekilde hareket hâlindeydi ve ilk yerli halk, dünyanın dört bir yanından gelen insan tipleri ve giysileriyle karışmıştı. İskele bölgesinde olduğu gibi, başlarında devekuşu tüyleri, kalın dudakları ve abanoz ağacı gibi kara tenleriyle zencilerden bir grubun gelmesiyle bir yığılma ortaya çıktı: Erkekler, sırtlarında su tulumları ve sepetler içinde minicik çocukları olan vahşi bakışlı kadınlar. Onlar, çirkin çirkin kükreyen panterleri ve elleri ayakları üzerinde yürüyen Habeş maymunlarını zincirlere bağlamış hâlde yanlarında dolaştırıyorlardı; ön kısmı bir ağaç yükseldiğinde, arkası ise bir at bedeni kadar olan bir zürafa da onların arasındaydı, ayrıca tazılar da vardı; bunların dışında altın yaldızlı ve simli bezlere sarılı, değerli olduğu bu örtülerinden de anlaşılan –altından ve fildişinden kıymetli nesneler de getirmişlerdi bu zenciler. Yusuf'un öğrendiğine göre bunları, Kuş bölgesinden ve nehrin en yukarı tarafındaki Vevet bölgesinin güneyinde bulunan bir yerden getirilen cizye olduğu, bu yörenin son derece küçük, görev dışı ve çam sakızı çoban armağanı olarak düşünülmüş, güneydeki ülkelerin başkanı tarafından, yani Kuş bölgesi prensi ve kral yardımcısı tarafından Firavun'un kalbini kazanmak, ona sürpriz yaparak majestelerinin bu temsilcisini görevden almamasını, bunu aklından bile geçirmemesini, kulağına ulaştırılabilecek dedikodulara kapılarak kendisinin yerine çevresinden başka birisini atamamasını sağlamak amacıyla gönderilmişti. Garip olan şey, liman bölgesi halkının gelen bu sefaret mensuplarını ağızları açık seyretmeleriydi; sokaklardaki çocuklar, palmiye büyüklüğündeki boynuyla oradan geçen zürafayla şakalaşıyordu; bu gösterinin arka

planını, kral vekilinin endişesini ve küçük odada ona duyurulabilecek dedikoduları hepsinin çok iyi bildiği belliydi; Yusuf ile İsmaililerin kulaklarına da bunlarla ilgili bir şeyler fısıldamışlar ve eleştirici konuşmalar yapmışlardı. Onlara nazik olacaktı, diye düşünüyordu Yusuf, onların bu renkli görünüşleri, onun görevden alınmasının yaratacağı soğuk duş etkisiyle hepsinin neşeleri bozulacaktı. Belki de onları bunun dışında özel bir ilgiyle de karşılayabilirdi ve Firavun başkalarının söylediklerine aldırmadan onları çok iyi gözlerle kabul edebilirdi, bu dünyanın içerisinde bulunan sırlardan ve Kuş prensini makamını kaybetmekten korkutup tir tir titreten güvenden dolayı belki de Firavun memnun kalıp onları şaşırtabilirdi de; çevrilen bazı dolapları gizlice öğrenip deneyim sahibi olmak işine de gelebilirdi; çünkü bu onun kendine olan güven duygusunu güçlendirirdi ve aptalca bir duruma karşı da donanımlı olmasını sağlardı.

Mısırlı memurlar tarafından korunup yönlendirilerek gelen bu zencilerden oluşan heyet, Firavun'un kaldığı yere götürülmek üzere kayıklara bindirildi: Yusuf hâlâ onları izliyordu; yolda onların ten rengine sahip birilerini görmüştü. Ama Yusuf obsidyen siyahından her türlü tonlarda siyah ve kahverenginin her tonundan tutun da sarıya ve peynir beyazına varıncaya kadar çeşitli insan teni görmüştü; hatta sarı saçlı, gök mavisi gözler, çeşitli tip yüzlerle türlü türlü kesimi olan elbiseler de görmüştü; o insanlık âlemini tanıyordu. Bunlar, yabancı ülke gemilerinin Firavun'la ticari amaçlı olarak Delta bölgesindeki limanlara gelmelerinden dolayı değildi, aynı zamanda kuzey rüzgârına yelken açıp nehir yukarı ve buralara kadar gelen kişilerden dolayı da böyleydi; bunlar yüklerini, cizyelerini ve değişim mallarını buradaki pazar yerlerinde sergilemek için gelmişlerdi ve hepsi Firavun'un Hazine Binasında buluşuyordu ve bunlarla Amun'u ve dostlarını zengin ediyorlardı; böylece onlar inşaatlarıyla ilgili projelerini en iyi şekilde gerçekleştiriyor ve mevcut olanlara daha üstün katkılarda bulunuyorlardı; ötekiler de hayat tarzlarını daha da kibar ve refah konuma getiriyorlardı, böylece seçkinlik olgusu en uç zirveye oturuyordu, kibarlıktan ve asalet budalalığından uzaklaşıp çılgınlık bataklığına düşüyorlardı.

Böyle açıklamalarda bulundu ihtiyar, bizim Yusuf'a ve bunun için Kuş zencilerinin dışında Vêse halkı için de şunları görüyordu: Kızıl Deniz'in önlerinden Tanrının ülkesinden gelen Bedular; örme etekli, beyaz tenli ve saçları örgülü Libya çöllerinden gelen insanlar ve Amu halkı ve kendisi gibi Asyalılar, renkli yün elbiseli, sakalları ve burun yapılarıyla memleketinin insanları; dar gömlekli ve sık saçlı Amuns sıradağlarının öte tarafından gelen Hattili erkekler; Mitanni tüccarları, üzerlerinde Babil'in gururu olan çok pileli ve etrafları süslü, püsküllü giysileri vardı; adalardan gelen tüccarlar ve denizciler, kolunda demir halkalı, elbiselerinin yırtmacından gözüken kolları ve beyaz yünlü giysileriyle Mikenliler– ihtiyar ağırbaşlı tutumuyla kendi küçük kervanını mümkün olduğu kadar şehrin güzelliğini ve asaletini yaralamamak için, bu şahane yoldan değil de halkın ve garibanların kullandıkları yollardan geçirerek buraya getirmişti; ama yine de o bu güzelliğe bir parça zarar vermiş olabilirdi: Honsu'nun güzel yolu, Tanrının tören yoluna paraleldi, buna "Oğul Yolu" derlerdi, çünkü aya saygı gösteren Honsu, Amun'un oğluydu ve onun Baalat'ı olan Mut'tan olan ise Nefertêm idi, yani Menfe'deki Mavi Lotus; ve o, büyük anne ve babasıyla Veset'teki üçlü grubu oluşturuyordu –onun bu yolu, ana güzergâh olan Abreh Bulvarı'ydı, orada hep iyilikler yapılırdı, kalplerini temiz tutmaları gerekiyordu, işte İsmaililer bu bulvara zorunlu olarak gireceklerdi ve bu caddenin güzelliği pahasına da olsa uzun bir yolculuk yapacaklardı; Yusuf, tuğlalardan ve değerli ahşap malzemelerden yapılmış, pırıl pırıl parlayan renkler içindeki sarayı, Hazine Binasının yönetim dairelerini, zahire ambarlarını ve yabancı prenslerin saraylarını –burada Suriyeli bir şehir prensi yetiştirilmiş, eğitilmişti, geniş ve harika bir binaydı– görecekti. Önlerinden arabalar geçiyordu, bunlar dövme el işçiliğiyle yapılmış altın kaplıydı, asiller bunların içinde ayakta duruyorlardı ve kırbaçlarını arabayı hızla çeken atların sırtlarında şaklatıyorlardı. Bakımlı atların burunlarından ateşli nefeslerin çıktığı ve ağızlarının köpükler saçtığı görülüyordu, bacakları geyik bacakları gibiydi, boyunlarına gömülmüş kafalarında devekuşu tüylerinden yapılmış süsler takılıydı. Ağırbaşlı kişilerin, omuzlarında

asalarıyla hafifçe yaylanarak yavaş bir tempoyla ilerlediklerini ve uzun boylu, altın sırmalı peştamal giymiş delikanlıların omuzlarında taşıdıkları tahtırevanlarda insanlar görüyordu. Bunların tahta kısımları oymalarla süslüydü, altın kaplamalı ve üstü örtülüydü, içlerinde adamlar ellerini göstermeden oturuyorlardı, enselerine kadar düz inen saçlarının alındaki perçemleri yağla parlatılmıştı, çenelerinde küçük bir sakal vardı, yüksek makamlarda olduklarından hiç kıpırdamıyorlardı ve gözleri öne bakıyordu; kamıştan yapılmış bir rüzgâr siperliği, sırtlarında renkli kumaştan yastık vardı. Acaba burada böyle oturup duran ve evin önüne kadar bu şekilde taşınarak götürülen kişi, Firavun'un zengin yaptığı birisi miydi acaba? Bu durum gelecek zamanda belli olacaktı, bu öykülerin anlatılacağı güzel saatler henüz gelmemişti, oysa bütün bunlar orada mevcuttu ve herkes de biliyordu. Şu anda Yusuf sadece bir zamanlar olmuş olan şeylere yabancı ve iri açılmış gözlerle bakıyordu, tıpkı onun üstünde bir yeri olan veya onun karşısında yere kapanan kişi gibi, yabancı ve büyük olan şeylere –genç köle Osarsif, Kuyunun Oğlu, çalınmış ve başlıklı gömleğiyle ve kirli ayaklarıyla, aşağı bölgede satılacaktı; ayaklarını duvara dayamamış bir hâlde otururken birdenbire trompet sesleri altında kalkanlı, oklu, yaylı ve gürzlü bir savaş gücünün "Oğul Yolu" boyunca düzenli adımlarla hızla bu tarafa doğru geldiklerini gördü. Hiddetli bir şekilde Firavun'un silahlı adamlarının düzgün yürüyüşlerine baktı; ellerindeki flamalardan, kalkanlardaki simgelerden, onların Tapınak Askerleri, Amun'un savunma gücü, Tanrının askerî birliği olduğunu ihtiyar fark etti. Yusuf, Amun'un, Firavun gibi bir orduya ve asker topluluğuna nasıl sahip olabildiğini düşünüyordu? Bu hoşuna gitmemişti; bu, askerî inzibatların onu duvara doğru itmesinden değildi. Firavun yüzünden içinde bir kıskançlık duygusu harekete geçmişti; burada en yüce kimdir, sorusuna cevap aradığından dolayı kıskançlık duyuyordu. Amun'un azametine ve şanına yakın olmak onu zaten bunaltmıştı, başka bir yüce kişinin mevcut oluşu, yani Firavun'un varlığı, ona bir denge unsuru gibi görünüyordu ve bir putun kendi bölgesinde aynı şeyi yapması ve savaşçı insanlara sahip olması, onun garibine gitmiş ve

kızdırmıştı; evet, bunun Firavun'u da kızdırdığını tahmin edebiliyordu ve bu zorbalara karşı öteki tarafa geçti.

Onlar az sonra Oğul Yolu'nun güzelliğini varlıklarıyla çirkinleştirmemek için hemen orayı terk ettiler. İsmaililer dar sokaklardan ve fakirlerin bulunduğu yerden ayrıldılar; kervan buralardan geçip "Sippar Hanı" denilen konaklama yerine ulaştı, burasının sahibi Fırat kenarında Sippar'dan gelen Kaldeli bir işadamıydı ve burada özellikle Kaldeli halk çoktu; burası su kuyusu olan avlu gibi bir handı, her yer pislik, gürültü, kötü kokular, hayvan böğürüşleri, kavga eden insanlarla doluydu; Menfe'deki yabancıların kaldığı han avluları hokkabazlarla doluydu. İhtiyar daha o akşam orada küçük bir değiş tokuş tezgâhı açmıştı, çok rağbet görmüştü. Onlar orada paltoları içinde, içlerinden birisi, yani ihtiyar hariç, bütün bir geceyi uyuyarak geçirebilirdi, diğerleri gözlerini açık tutmak, nöbet tutmak zorunda kalıyordu yoksa bu karışık millet onların ıvır zıvırlarını ve ziynet eşyalarını çalabilirdi; kuyu başında sıraya girmişlerdi ve uzun bir bekleyişten sonra yıkanabilmişlerdi; Kaldelilerin burada yaptıkları bir sabah bulamacı yemişlerdi; bu, susamlı bir un bulamacıydı, adına "Pappasu" diyorlardı, bu sırada ihtiyar, Yusuf'a bakmadan şöyle konuştu:

"İşte buradayız dostlarım, sen, damadım Mibsam, yeğenim Efer ve oğullarım Kedar ve Kedma! Sabah güneş doğmadan önce eşyalarımızla çöle doğru yola çıkacağız, mükemmel bir şehre gideceğiz. Orada kendileriyle iş yapmaya hazır, ihtiyaçları olan müşterilerim var; onlara bu eşyalardan toptan almalarını umduğum şeyler satacağız ve onlar bize ödemelerini yapacaklar, bu paralar bizim bütün maliyetimizi karşıladığı gibi, bize çok da kâr bırakacak ve bizi zenginleştirecek, yeryüzündeki ticari itibarımız artacak. Haydi hayvanlara eşyaları yükleyin, benimkinin koşumlarını da takın, size ben önderlik edeceğim!"

Öyle de yapıldı ve "Sippar Hanından" doğu yönüne, zenginlerin bahçelerine doğru ilerliyorlardı. En önde Yusuf ihtiyarın tek hörgüçlü devesinin uzun ipini tutarak yürüyordu.

Yusuf, Peteprê'nin Evinin Önüne Geliyor

Çöl yönüne doğru gidiyorlardı; sabahleyin Ra'nın göründüğü ve Tanrının ülkesinin bulunduğu, çölün altın ışıklar altında bulunan tepelerine doğru ilerliyorlardı, Kızıl Toprak Denizi'nin önünde bulunan o yere doğru. Dotan vadisindeki yola çok benzeyen düzeltilmiş yol üzerinde giderlerken ihtiyarın hayvanını iri fırlak dudaklı Yupa adındaki çocuk değil, Yusuf çekiyordu. Sonra çok uzun ve çok geniş, içinde güzel mısır inciri, dikenli akasya, hurma, incir ve nar ağaçlarının bulunduğu, etrafı çepeçevre daire şeklinde basık bir duvarın bulunduğu yere geldiler; ayrıca burada, üst kısmı beyaz ve renkli badanalı binalar da vardı. Yusuf başını kaldırıp onlara ve sonra Efendisinin yüzüne baktı; onun yüzünden bu evin Yelpazetaşıyan'a ait olup olmadığını anlamak istiyordu, çünkü burası açıkça kutsanmış ev olmalıydı. Ama ihtiyar eğik boynuyla ileriye bakarak duvar boyunca ilerlerken hiçbir şey fark ettirmiyordu; bu durum, duvarda bir kapı girişinin yükseldiği âna kadar sürdü, kapının yolu düzgün döşenmişti; orada durdular.

Kapı yolunun gölgeliğinde kerpiçten bir sedir yapılmıştı ve üzerinde, peştamallı dört veya beş delifişek oğlan oturuyordu ve elleriyle bir oyun oynuyorlardı.

İhtiyar bir süre onlara hayvanın üzerinden baktı; bu onların kendisiyle ilgilenmeye başlamalarına kadar devam etti; ellerini bıraktılar ve sessizleştiler, kaşlarını yukarı kaldırarak alay edercesine onu süzdüler; çünkü onu bocalatmaya çalışıyorlardı.

"Sıhhatler olsun" dedi ihtiyar.

"Sağol" diyerek omuzlarını silkelediler.

"Bu oynadığınız oyun nasıl bir şey" diye sordu. "Benim yüzümden oyunu niye yarım bıraktınız?"

Birbirlerine bakıp güldüler.

"Senin yüzünden mi?" diye birisi tekrar etti. "Bizim canımız sıkıldığı için son verdik, üstelik sen de sürekli olarak boşu boşuna orada duruyordun."

"Sen ihtiyar çöl tavşanı, bildiklerini yeniden tazelemek mi istiyorsun" diye bağırdı başka birisi, "sen hep tam burada, başka bir yerde değil, bizim oyunumuzu soruyorsun?"

"Ben bazen böyle boş bakarım" diye karşılık verdi ihtiyar, "benim yüküm de zaten öyle zengin ve tam değil, çünkü ben eşyaları bilmiyorum, ama sizin canınızın sıkıntısından artık bu oyundan bıktığınızı kabul ediyorum. Bu yüzden yaptıklarınız sadece zaman geçirmek için olmalı, yanılmıyorsam sizler "kaç parmak" oyununu oynuyordunuz."

"Evet, öyle" dediler.

"Bu sırada size bir şey soracağım, sözün gelişi" diye konuşmasına devam etti. "Buradaki ev ve bahçe saygın kişi Yelpazetaşıyan'ın, yani soylu Petepre'nin değil mi?"

"Peki, bunu sen nereden biliyorsun?" diye sordular.

"Tecrübelerim ve anılarım bunu bana öğretti" diye cevap verdi, "sizlerin cevabı da bunu doğruladı. Sizler de herhâlde bu kutsal adamın kapısına bekçi olarak yerleştirildiniz ve tanıdık bir ziyaretçinin geldiğini görünce koşup hemen ona haber vereceksiniz sanıyorum, doğru mu?"

"Sizler bizim tanıdık ziyaretçilerimizsiniz!" dedi birisi. "Yani vahşi ormanlardaki canavar ve haydutlar. Teşekkürler."

"Genç kapıcı ve haberci" diye karşılık verdi ihtiyar, "sen yanılıyorsun ve dünyayla ilgili bilgilerin ham incirler gibi tatsız. Biz haydut ve yok kesenlerden değiliz, aksine onlardan nefret ederiz, biz onların tam tersi dürüst insanlarız. Çünkü biz seyyah tüccarlarız, her yere gidip gelen, zenginler arasında ticaret yapan, güzel ilişkiler kuran ve her yerde memnuniyetle kabul edilen, burada, çok şeylere ihtiyacı olan bu evde de böyle karşılanan kişileriz. Yalnız şu anda senin kabalığın nedeniyle bu konumda görünmüyoruz. Ama sana tavsiye ederim, bu evin yetkilisi ve senin başkanın olan Mont-kav'a karşı suçlu duruma düşme, çünkü o beni dostum olarak niteler ve benim hazinelerini takdir eder! Şimdi sana verilmiş olan görevinin gereğini doğru dürüst yap ve kâhyaya Ma'on ve Mosarlı

gezgin tüccarların geldiklerini bildirmek için, git haber ver, bize Midianlı tüccarlar denir; evin ambarlarını ve depolarını iyi şeylerle bir kez daha doldurmak için buradayız."

Kapı görevlileri kâhyanın isminin geçtiğini işittikleri zaman birbirlerine bakıştılar. Kendisiyle konuşan şişko adam gözlerini kısarak şöyle dedi:

"Seni ona nasıl tanıtayım? Bu sakıncalı bir durum ihtiyar. Haydi yoluna git! Ona koşup gitmemi ve şöyle söylememi mi istiyorsun: Mosar'dan Midianlılar gelmiş, kapıda bekliyorlar, seni rahatsız etsinler mi? Bu yüzden kapıyı bıraktım. O bana köpek oğlu köpek diyebilir ve kulağımı çekebilir. O fırında hesap kapatıyor ve masa başındaki kâtiple sözleşme ve görüşme yapıyor. Yapacak işi çok, senin ıvır zıvırınla uğraşacak zamanı yok. Bunun için haydi çek git!"

"Sana yazık olacak genç kapı bekçisi!" dedi ihtiyar, "sen benimle, uzun zamandan beri dostum olan Mont-kav arasında bir engel çıkaracak olursan, aramıza timsah dolu bir nehir gibi girersen, çok sarp bir dağ gibi durursan yazık olur. Senin adm Şeşi değil mi?"

"Ha, ha, Şeşi!" diye bağırdı kapı bekçisi. "Benim adım Teti!"

"Ben de bunu söylemiştim" diye cevap verdi ihtiyar. "Benim telaffuzum biraz bozuk, yaşlandığımdan ve dişlerim eksik olduğundan başka türlü telaffuz ediyorum. İşte böyle Çeçi (eyvah, daha iyi söylemeyi beceremiyorum), bakayım hele, nehrin ortasından geçen kuru bir geçit, bu dağın aşılmasını sağlayan kıvrım kıvrım bir patika vardır sanırım. Ama sen farkında olmayarak bana bir eşkıya olduğumu söylemiştin" dedi ve elbisesinden bir şey çıkardı, "gerçekte böyle bir şey var ve en güzeli hemen fırlayıp git haber ver; Mont-kav'ın buraya gelmesini sağlarsın herhâlde. Bak, elimden bir şey var. Bu benim hazinelerimden birisi. Bak, bu en sert ağaçtan yapılmış bir kabzadır, iyi tavlanmış ve bir yarığı var. Buradan elmas gibi keskin bir bıçak çıkar ve orada sıkıca durur. Ama bıçağı kabzaya doğru itersen, bıçak yeniden yuvasına girer, tabii onu iyice itmen gerekir, bıçak orada emniyetli bir şekilde kalır ve sen bunu peştamalının içinde saklayabilirsin. Ne dersin?"

Delikanlı ona yaklaştı ve sustalı bıçağı inceledi.

"Fena değil" dedi, "bu benim mi şimdi?" ve onu cebine soktu. "Mosar ülkesinden miydi?" diye sordu. "Ve Ma'on'dan? Midianlı tüccarlar? Biraz bekleyin!

Ve kapıdan içeriye gitti.

İhtiyar onun arkasından gülümseyerek başını salladı.

"Biz Zel Kalesi'ni teslim aldık" dedi, "ve Firavun'un sınır muhafızı ve birliklerinin yazıcısını hallettik. Burada da dostum Montkav'ın yanına gireceğiz."

Ve ağzıyla bir şey yaptı, devesinin dizlerini büküp oturması için işaret verdi, inmesi için Yusuf kendisine yardımcı oldu. Onun diğer deve üstündeki personeli de indi; hepsi bekliyordu.

Bir süre sonra Teti geri geldi ve şöyle söyledi:

"Avluya girin bakalım. Kâhya gelecek."

"İyi" dedi ihtiyar, "bizi görmek için gereken önemi verecek olursa, hemen gitmek zorunda olmamıza rağmen, acele etmeyelim ve onun isteklerine uyalım."

Ve genç kapı bekçisinin refakatinde içeri alındılar, döşeli kapı yolunda yankılar çıkararak avluya girdiler; avlu zemini sıkılaştırılmış balçıkla kaplıydı; yüzünü, açık duran ve yan tarafına gölge yapan palmiye ağaçlarının bulunduğu taraftaki kapıya dönmüştü; bu kerpiçten yapılmış mazgallı dörtgen duvarın kapısıydı; bu kapıdan sütunlu sahanlığa geçiliyordu, üçgen ve batıya açılan rüzgâr girişlerinin bulunduğu çatı, Beyefendinin evi üzerinde yükseliyordu.

Bina arsanın tam ortasındaydı; batı ve güneye bakan iki bölümü vardı, evin etrafı yemyeşil bir bahçeyle kaplıydı. Binaların arasında duvarsız geniş bir avlu vardı, binanın gece bölümünün cephesi güneye bakıyordu ve yeterince rahattı. Bunun en önemli kısmı, içeri girenlerin sağ tarafında, bekçiler tarafından korunan uzun, aydınlık ve zarif bir yerdi ve oraya ellerinde uzun sürahiler ve meyve tepsileriyle hizmetçi kadınlar girip çıkıyordu. Diğer kadınlar evin damında oturup entrika çeviriyor ve şarkı söylüyorlardı. Biraz daha geride batıya doğru ve kuzeydeki duvara karşı bir ev vardı, bu evden du-

man yükseliyordu ve önünde bira kazanları ve zahire değirmenleriyle uğraşan insanlar vardı. Ağaçlı bahçenin arkasında, batı yönünde başka bir ev daha vardı, onun yönünde zanaatkârlar bir şeyler yapıyordu. Bu çevre duvarının kuzeybatı köşesinde, en arkada hayvan ahırları ve merdivenli zahire ambarları bulunuyordu.

Kuşkusuz kutsanmış birisi vardı burada. Yusuf her tarafı inceleyebilmek için hızla gözlerini her yerde dolaştırıyordu ama burasını henüz benimseyebilecek durumda değildi, çünkü içeri girdikten hemen sonra Efendisinin verdiği işi yerine getirmek zorundaydı: Develerdeki yüklerin aşağıya indirilmesine yardım ediyordu ve kapı yoluyla Beyefendinin mekânı arasındaki bu avluda, malları sergilemek için hazırlık yapılmasında ve eşyaların düzgün bir şekilde serginin üstüne yerleştirilmesinde yardımcı oluyordu; bütün bunlar İsmaililerin mallarının hepsini gösterecek şekilde sıralıyor ve kâhyanın alışveriş yapması için, cezp edici bir şekilde yerleştirilmesine çaba gösteriyordu.

Cüceler

Gerçekten de az sonra serginin etrafını meraklı çiftlik halkı çevirmişti, bunlar Asyalıların oraya gelişlerini gözlemişlerdi; pek nadir bulunan nesneler olmasa da, bu olay onlar için yaptıkları işten bir parça uzaklaşıp değişiklik aramaları için çok güzel bir bahaneydi, ayrıca yapacak işleri olmadığından onları seyretmek istiyorlardı. Kadınlar evinin Nubyalı koruyucuları ve hizmetçi kadınları geldi, bu kadınların görünüşleri kendi ülkelerinin geleneklerini yansıtıyordu; bu daha çok onların giydikleri son derece ince dokunmuş patiska kumaşlardan anlaşılıyordu; ana binadaki her kademede görevli olan erkekler, üzerlerinde sadece kısa bir peştamal veya onun üzerine giydikleri daha uzun peştamal ve kısa kollu üstlük elbise vardı; elleri bir parça kaba saba olan mutfak binasındaki uşaklar, seyisler, hizmet binasındaki zanaatkârlar ve bahçıvanlar: Bunların hepsi oraya geldiler ve ellerine şunu bunu alarak onların değiş tokuş değerlerini öğrene-

rek ödeme için gereken gümüş ve bakır miktarlarını hesaplıyorlardı. Vücudu pek gelişmemiş iki kişi de onların arasında bulunuyordu; bunlar cüce adamlardı: Böyle iki kişi Yelpazetaşıyan'ın evindeki personel sayısı için yeterliydi; bu cücelerin boyları üç ayakkabı boyuna ancak erişebiliyordu, ama davranışlarında büyük farklılık görülüyordu, çünkü birisi sevimli bir gerzek, diğeri ise onurlu ve kibirli bir yapıya sahipti; ana binadan gelen ilk kişiydi; gövdesine doğru dumura uğramış gibi olan minik bacakları üzerinde zorlukla adım atarak buraya gelmişti; bir parça geriye kaykılmış gibi tuttuğu gövdesiyle etrafına bakınarak ve gelişememiş minik kollarının arkaya doğru çevrik avuçlarını çırpınıyormuş gibi hızla sallayarak yürüyordu. Ön kısmında üçgen şeklinde bağlanmış kısa ve kalın dokunmuş bir peştamal vardı. Kısa saçlı ve arkaya doğru yassı kocaman kafası, sert bir burnu ve yüzünde ciddi, ağırbaşlı bir ifade vardır.

İhtiyarın önüne doğru giderek, "Sen bu ticaret kervanının sahibi misin?" diye sordu; ihtiyar o sırada malların yan tarafında çömelmişti, onunla zaman zaman konuşma ihtiyacı hisseden bu parmak adam iyi niyetli olarak oraya gelmiş görünüyordu. Sesi kalındı, konuşurken çenesini göğsüne doğru iyice yaklaştırıyordu ve alt dudağını içeri doğru dişleri üzerine çekiyordu. "Sizleri içeri kim aldı? Dış kapı bekçileri mi? Kâhyadan izin alarak mı? Öyleyse iyi. Burada kalabilirsiniz. Ne kadar süreceği bilinmez ama, onun size ayıracağı zaman gelinceye kadar bekleyeceksiniz. Yararlı ve güzel şeylerimiz var mı? Yoksa döküntü mallar mı? Ya da çok değerli şeyler var mı; sağlam, şık ve nadir şeyler? Merhemler görüyorum, asalar görüyorum. En sert ağaçtan yapılmış bir asa alabilirim, tabii güzel işlenmişse. Özellikle takılarınız, süs eşyalarınız, zincirler, boyuna takılacak yakalıklar, yüzükler? Ben konağın sahibinin elbiselerinden ve ziynet eşyalarından sorumlu kişiyim, giyinme odasının kâyhasıyım. Adım, Dûdu. Anne olduğundan dolayı karım Zeset'e iyi bir mücevher hediye ederek sevindirmek isterim. Buna uygun bir şeyiniz var mı? Kristal görüyorum, taklit taşlar görüyorum. Beni ilgilendiren şeyler, altın, elektron, kıymetli taşlar, göztaşı, kornalin, dağ kristali..."

Bu küçük adam böyle şeyler konuşup isteklerini anlattığı sırada kadınlar evinin bulunduğu yerden, kadınların önünde şaklabanlık yapan diğer cüce çıkıp geldi; geç kalmışa benziyordu, çünkü bu olaydan ancak haberi olmuştu ve çocukça bir kıskançlıkla burada olmak için telaşlanmıştı –kalın minik bacaklarının verdiği olanağa göre koşarak ve zaman zaman da koşmaya ara vererek tek ayağı üstünde hoplaya zıplaya geliyordu; cılız ve ince sesiyle, sevinçten tutuk tutuk ve soluk soluğa şunları söylüyordu:

"Ne var? Ne var? Ne var ne yok bu dünyada? Bir yığın insan, bağırış çağırış ne oluyor? Ne var orada görülecek. Bizim avluda merakla nelere bakıyorsunuz? Tüccarlar –çılgın adamlar– kum adamları? Bu cüce korkar onlardan, çok merak etti; hop, hop, koşarak geldi işte..."

Bir eliyle omzundaki uzun kuyruklu kahverengi şebeği sıkıca tutuyordu, şebek oturduğu yerden korkuyla iyice açtığı parlak gözleriyle oraya gözlerini dikmiş bakmıyordu. Bu cücenin giysisi, sanki bir eğlenceye gidiyormuş gibi gülünç bir şeydi, çılgınca bir şeydi bu, baldırlarının üzerine kadar inen, kenarları süslü çok bol gömleğinin ve şeffaf ceketinin ince pileleriyle, yine aynı şekilde pileli kollarının buruşuk ve kirli hâliyle gülünç oluyordu. Minik kolunun bileğinde spiral bir bilezik, yine minik boynunda örselenmiş bir dizi çiçekle yapılmış gerdanlık omuzlarına kadar yayılmıştı; başında kahverengi yünden yapılmış kıvırcık peruk, minik kafasını tamamen örtüyordu, bu peruğun üstünde önceden hoş kokulu adaçayında bekletilmiş, küçük koni şeklinde keçeden bir fes vardı. Bu cücenin yüzündeki ifade, önce geleninkinden daha başkaydı, küçük buruşukları olan, çocuk görünümlü, yaşlı, eçiş bücüş, adamotu görünüşlüydü.

Elbise odasından sorumlu Dûdu'yu etrafta toplananlar kibarca selamladıkları sırada, aynı alınyasını paylaşan ve kardeşi olan diğer cüceyi neşeyle karşıladılar. "Vezir!" diye bağrıştılar (bu herhâlde onunla alay etmek için verilmiş bir addı). "Bes-em-heb!" (Bu, yurtdışından buraya getirilen güldürücü cüce ilahın adıydı ve bu küçük adamın "şenlikte" yaptığı gösterisiyle ilişkilendirilmiş bir simgey-

di). "Bir şeyler satın almak mı istiyorsun Bes-em-heb? Bakın nasıl da koşuyor! Koş, Şepses-Bes! (bunun anlamı "Müthiş Bes", "Muhteşem Bes" demektir.) "Koş ve satın al, ama önce bir rahat nefes al! Bir çift terlik al kendine Vezir, yatak gibi yayıp üstüne şöyle boylu boyunca uzanıp yatarsın ama onun içine hoplayıp girmen lazım!"

Ona bu şekilde laf atıyorlardı. Astımlı ve cırlak bir sesle sanki uzaklardan geliyormuş gibi şöyle karşılık verdi:

"Ne o, geniş insanlar, yine şakalarla bir şeyler yapmaya çalışıyorsunuz? Kendi kafanıza göre bunlarla bir başarı mı elde ettiğinizi sanıyorsunuz? Vezir ise bunlarla ilgili olarak sadece esneyip durur –kıh kıh kıh–; bütün dünyada olduğu gibi, yaptığınız bu şakaların onun için üzücü ve sıkıcı olduğunu sanıyorsunuz; Tanrı onu böyle bir yazgıyla donatmış, her şey, bütün nesneler dev gibi insanlar için yapılmış sanki, işte komik olan ve acı olan da bu. Keşke bu dünya onun ölçülerine göre yapılmış ve onun yeri yurdu olsaydı, bu durumda o kısacık da olsa sıkıntı duymaz ve esneyip durmazdı. O zaman minicik yıllar ve minicik çift saatler olurdu, geceler de minnacık olur, uykular da öyle. Kalp tık, tık, tık diye hızlı hızlı çarpardı ve uçuyormuş gibi geçip giderdi zaman, tabii buna uygun olarak insanların nesilleri de hızlı hızlı gelip giderdi –yeryüzünde o zaman dalga geçmek, iyice şakalaşmak için hemen hemen hiç boş saniye bile olmazdı; böylece tıpkı ışığın yanıp sönüşündeki gibi, her şey gelip geçerdi, her şey bambaşka olurdu. Bu küçük ve kısa yaşam eğlenceli, hoş olabilirdi. Ama böyle, bu cüce koskoca, kapsamlı, geniş bir dünyaya bırakılıverilmiş ve bu cücenin esneyip gerinmesi de işte bu yüzden. Ben sizin bu iri, koskocaman eşyalarınızdan satın almak istemiyorum ve sizlerin yaptığı bu eşek şakalarını da üstüme almıyorum. Ben sadece avlumuzdaki bu dev boşlukta ne gibi yeni şeyler olduğunu görmek istiyorum –bu kadar çok yabancı erkek, zavallı erkekler, kum insanları ve vahşi gezginlerin içinde, normal bir insanın giymeyeceği giysiler içinde acaba ne yeni.... Yazıklar olsun!" diyerek birden cırıldamasına son veren cüce, yüzünü buruşturarak öfkeli bir görünüm aldı. İhtiyarın önünde duran, diğer

kader arkadaşı olan cüceyi fark etti; o minik elleriyle, kıymetli bir şey aradığını ifade etmeye çalışıyordu.

"Yazıklar olsun!" dedi Vezir denilen cüce. "Bak hele, benim aziz arkadaşım da burada! Bu herife de nereden rastladım ki, tam da kendime iyi bir şey arayacaktım –ne talihsizlik! Bakın benden önce gelmiş buraya, sayın bay elbise sorumlusu, saygınlık duyulması için yüksek sesle görüşmeler yapıyor... İyi sabahlar, Sayın Dûdu!" diye cırıldadı; tokgözlü cüce hazretleri, bu sağlıklı şahsınız karşısında en derin saygılarımı sunarım! Kollarıyla sizi saran eşiniz hammefendi Zeset'in sıhhatleri nasıldır Efendim? Mümtaz yavrularınız Esesi ve Ebebi'nin keyifleri acaba nasıl –?"

Son derece hor görücü bir ifadeyle Dûdu başını omzunun üstünden ona doğru çevirdi; onunla göz göze gelmemeye özen göstererek bakışlarını onun ayaklarının bulunduğu yere doğru kaydırdı.

"Hey sen, fare" dedi başını ona doğru sallayarak ve alt dudağını içeri doğru çektiğinden üst dudağı onun üzerinde bir çatı saçağı gibi görünüyordu. "Ne eşinip duruyorsun ve ne fısıldıyorsun? Sana küçük bir yengeç kadar bile saygım yok veya içinden fıs diye azıcık bir hava çıkan, içi fos bir fındık kadar değerin var benim yanımda. Nasıl oluyor da benim karım Zeset'in durumunu soruyorsun; onunla benim gelişip büyüyen çocuklarım Esesi ve Ebebi'yle ilgilenip, gizli gizli alay etmek için aklından neler geçiyor? Bunları sorup araştırmak sana kalmadı; bu senin işin değil, bu sana yakışmaz senin üzerine vazife değil ve seni asla alakadar etmez, adi herif sende, bacaksız..."

"Şepses-Bes" diye anılan cüce, "Bak sen hele!" diye karşılık verdiğinde, kırış kırış ve buruşuk bir ifade belirdi yüzünde. "Bana tepeden bakmak mı istiyorsun, kim bilir ne kadar yüksekten bakacaksın; bu ne kadar şeref ve onur düşkünlüğü böyle, sen daha bir köstebek öbeğinin üzerinden bile bakamayacak konumdayken, çoluk çocuk sahibi bile olamamışken, nerede o senin boynuna kollarını dolayacak kadın? Sen bir cücesin ve cüce soyundan gelmesin ve öyle kalacaksın, senin ailenle ilgili olarak saygıyla hatırlarını sorduğum

için bana haksız yere kötü bir tavır takındın; bana yaptığın bu şey hiç de şık olmadı. Bilmem, ama bu sana yakışıyor herhâlde, senin endamına da uygun düşüyor olmalı, bu iri yarı insanların arasında bir koca ve aile ocağının babası rolünü oynayarak ve iri yarı bir kadınla evlenerek bu küçük insanları inkâr ediyorsun..."

Dalaşan cücelerin birbirlerini karşılıklı karalayan atışmaları, avluda toplanan herkesin neşelenerek kahkahalarla gülmesini sağlamıştı, onların daha da kızışmaları için laf atıyorlardı: "Patlat ona bir tane Vezir!" – "Onun burnundan getir Dûdu, Zeset'in kocası!" –Ama, kendisine "Bes-em-heb" dedikleri cüce kavgayı kesti ve birdenbire kavgaya hiç karışmamış gibi tavır takındı. O, kinleştiği kişinin yanında duruyordu; öteki ise çömelip oturan ihtiyarın önündeydi. Onun yanında Yusuf duruyordu, ama Rahel'in oğlu Yusuf, Bes'in tam karşısında bulunuyordu; ve o bunun farkına vardığı için, konuşmasını kesmişti; onu gözlerini kıpırdatmadan seyrediyordu ve onun hâlâ öfkesini belli eden ufacık kırışık yüzünde bir rahatlama ve düzelme başladı ve kendinden geçmiş bir araştırmacı gibi bir ifade aldı. Ağzı açık kalmıştı ve kaşları neredeydi acaba (kendisinin kaşları hiç yoktu) onun bu tarafları, yani alnı ona göre hayli yüksekte kalıyordu. İşte böyle, onun, yani bu genç Habirlinin yüzüne doğru alttan yukarı bakıyordu ve omzunda oturan şebek de aynı onun gibi sabit bakışlarla onu inceliyordu: Boynunu öne doğru iyice uzatmış ve gözlerini iyice açarak Abram'ın torununun yüzüne gözlerini dikmişti.

Yusuf onların bu incelemelerine aldırmadı. Cücenin bakışına gülümseyerek karşılık verdi ve öylece kaldı. Bu sırada ciddi cüce Dûdu, ihtiyara hâlâ isteklerini sıralayıp duruyordu ve diğer çiftlik halkının dikkatleri yeniden, yabancılara ve getirdikleri mallara yönelmişti.

Sonunda cüce adam minik parmağıyla göğsünü göstererek son derece derinden ve uzaktan gelen sesiyle şunları söyledi:

"Se'ench-Wen-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amun."

"Ne söylemek istediniz?" dedi Yusuf...

Cüce bu cümleyi bir kez daha tekrarladı ve bu sırada yine göğsünü gösteriyordu. "Adım!" diye açıkladı. "Bu küçük adamın adı. Vezir değil. Şepses-Bes değil. Se'ench-Wen-nofre..." Ve aynı cümleyi üçüncü defa tekrarladı; bu onun tam adıydı, öylesine uzun ve şahane, bizzat kendisi ne kadar kısa boylu olsa da. Onun anlamı şuydu: "Hayırlı Varlık Korusu" (yani Osiris) "Tanrıların sevgilisi" (veya Habip) "Amun'un Evin'deki Yaşam". Yusuf da bunu anlamıştı.

"Güzel bir isim!" dedi.

"Evet, güzel ama doğru değil" diye cüce uzaktan fısıldadı. "Ben memnun değilim, ben Tanrının habibi değilim, ben sadece pusuda bekleyenim. Sen hoşa gidensin, Neteruhotpe'sin, bu öylesine güzel ve hakikidir."

"Bunu nereden biliyorsunuz ki?" diye sordu Yusuf gülümseyerek.

"Görmek!" Bu söz, yerin altından geliyor gibiydi. "Açık ve seçik görmek!" Ve küçük parmağını gözüne doğru götürdü. "Zeki" diye ilave etti. "Küçük ve zeki. Sen küçük insanlardan değilsin, ama zekisin. İyi, güzel ve zeki. Sen bu adama ait birisin değil mi?" Ve ihtiyarı işaret etti, ihtiyar Dûdu'yla pazarlığa koyulmuştu.

"Ben ona aitim" dedi Yusuf.

"Çocukluktan beri mi?"

"Ben onun için dünyaya getirilmişim."

"O senin baban mı?"

"O bana baba oldu."

"Senin adın ne?"

Yusuf hemen cevap vermedi. Önce gülümsedi, sonra cevap verdi.

"Osarsif" dedi.

Cüce gözünü kırptı. Onun ismini yorumluyordu.

"Sen kamışlar içinde mi doğdun?" diye sordu. "Sen hasır kamışları içindeki Usir misin? Yolunu şaşırmış annen seni sulak bir yerde mi buldu?"

Yusuf susuyordu. Cüce adam göz kırpmaya devam etti.

"Mont-kav geliyor!" diye çiftlik halkı seslendi ve buradan uzaklaşmaya başladılar, çünkü evin üst katındaki adamın, ağızları açık

bir hâlde onları eğlenirken suç üstü yakalamasını istemiyorlardı. Haremlik ile selamlık denen binaların arasından, bu avlunun bulunduğu yere doğru bakınca onu görmek mümkün oluyordu. Bu avlu, mülkün kuzeybatı köşesinde bulunan büyük binaların önünde bulunuyordu: Yaşlıca ve güzel beyaz elbise giymiş bir adam, yazı divitlerini kulaklarının üstüne koyan, ona doğru eğilen ve onun sözlerini elindeki yazı tahtalarına yazan köle kâtiplerle birlikte oraya gidiyordu ve orada kaldı.

Yaklaştı. Çiftlik halkı dağılmıştı. İhtiyar ayağa kalkmıştı. İşte tam bu hareketlilik arasında Yusuf yeraltından yukarıya doğru fısıltı şeklinde zayıf bir ses duydu:

"Bizim yanımızda kal, genç kum adamı!"

Mont-kav

Müdür ana binanın mazgallı duvarı içindeki açık kapının önüne gelmişti. Ona doğru dönerek, omuzları üzerinden, yaygı üzerinde bulunan eşyaların yanındaki yabancı gruba doğru baktı.

"Ne bu?" diye oldukça haşin bir tavırla sordu. "Bunlar da kim?"

Görünüşe göre, kendisine ulaştırılan haberi yoğun işleri arasında unutmuştu ve saygıyla eğilerek yapılan selamların pek faydası yoktu, bu arada ihtiyar bulunduğu mesafeden ona doğru yöneldi. Bir kâtip elindeki yazı tahtasını işaret ederek bu olayı kaydettiğini belirterek durumu ona hatırlattı.

"Evet, öyle, Mosar veya Ma'on'dan gelen gezgin tüccarlar" dedi evin kâhyası. "İyi, iyi, ama benim, zaman dışında hiçbir şeye ihtiyacım yok ve onlar da bunu satamıyorlar!" Ve ihtiyara doğru yürüdü, o da çok meşgulmüş gibi davranarak onu karşıladı. "Ne haber ihtiyar, nasılsın, aradan epey zaman geçti?" diye sordu Montkav. "Bizi yeniden kafeslemek için, yine mallarınla bizim evin önünde görünüyorsun?"

Hepsi güldü. Her ikisinin de ağızlarında, alt çenelerinde iki köpek dişi vardı, bunlar kazık gibi duruyorlardı. Müdür ya da evin

kâhyası elli yaşında, alımlı bir başı, kararlılık ifade eden bir yüzü ve makamının verdiği ağır ve iyi niyetli, bir parça yumuşak tavırlı oldukça kısa boylu bir adamdı. Göz altlarındaki gözyaşı keseleri iyice doluydu ve şişkinlikten ötürü aşağı doğru sarkmıştı; bu yüzden gözlerinin etrafı şişti ve gözleri küçüktü, neredeyse çekik gözlü gibiydi, kaşlar sık ve simsiyahtı. Güzel şekli olan burnunun her iki tarafından ağzına doğru iki derin kırışıklık iniyordu, yan taraflarda bir parça kavisliydi, yanakları ve üst dudağındaki sakalları sinek kaydı tıraşlıydı, yanakları yüzünde top top duruyordu. Çenesinde grileşmiş bir keçi sakalı vardı. Alın iyice açılmıştı, sadece kafasının arka taraflarında saç vardı, ama ensesinin üstünde saçları sıktı. Kulaklarında altından halka şeklinde küpeleri vardı. Montkav'ın fizyonomisinde bir parça kurnaz köylümsü, bir parça da esprili gemici özellikleri vardı; koyu kahverengi teni, elbisesinin çiçek gibi beyaz rengine zıt düşüyordu –ah şu Mısır'ın taklit edilmesi mümkün olmayan ketenleri, bunlar çok güzel bir şekilde katlanabiliyor; onun göbeğinin altından tutturulmuş ve genişleyerek aşağıya doğru inen eteği ne kadar hoş pilelenmişti. Kısa eteğinin içine uçları sokulmuş gömleğinin yarım kolları da çok ince yan pilelerle donatılmıştı. Gövdesi kaslıydı ve patiskasının içinden vücudunun bütün kılları belli oluyordu.

Dûdu adını taşıyan cüce, hem ona hem de ihtiyara yarenlik ediyordu, çünkü her iki cücenin orada kalma hürriyetleri vardı. Dûdu küçük kollarını kürek çeker gibi sallaya sallaya onlara iyice sokulmuştu.

Yere yapışık gibi duran bücür vücuduyla, "Korkarım ki Müdürüm, sen kıymetli zamanını bu adamlarla boşuna harcıyorsun. Ben sergilenenleri inceledim. Gösterişli ama değersiz, ıvır zıvır şeyler görüyorum. Bu yüce çiftliğe ve eve yakışacak çok değerli ve ciddiyet artırıcı şeyler yok. Bu dilenci heriften bir şeyler alarak, ona yaranacağımı ve ondan teşekkür alacağımı sanmıyorum."

İhtiyar üzülmüştü. Hareketlerinden bu durum anlaşılıyordu, onun samimiyetine ve çok şey vaat eden neşeli durumuna çok yazık ol-

muştu; bu duygular onda, Müdürün hoşça karşılayan selamlamasında ortaya çıkmıştı ama bu güzel konum Dûdu'nun sertliği yüzünden bozulmuştu.

"Ama bende takdire şayan bir hazine var!" dedi. Takdire şayan olan bu şey, belki sizin gibi üst düzeydeki kimselere veya Beyefendiye böyle gelmeyebilir, bunu söylemiş olmayayım. Ama bu çiftlikte ne kadar çok hizmetli var; fırıncılar, kızartma yapan aşçılar, bahçe sulayanlar, ayak oğlanları, bekçiler ve duvar muhafızları –kum gibi kaynıyor, ama bunlar yine de Firavun'un dostu olan bu Muhterem Peteprê gibi yüce birisi için az bile. Bu yüzden bunların sayısını, yerli veya yabancı işe yarar bir veya birkaç iyi yapılı ve becerikli kişilerle artırmak mümkün olmalı. Ben bunu basitçe söyleyebilecekken niye dolandırıp duruyorum: Onların başı olarak birçok şeyi ve onların ihtiyaçlarını sen üstüne alıyorsun, sayın Başkâhya. Size bu konuda yardımcı olmak bu ihtiyar Mineerlinin, yani bu gezgin tüccarın işidir. Şu toprak lambalara bak, güzel boyanmış, Ürdün'ünün üst tarafında Gilead'dan –bana ucuza mal oldu, bunu size, benim velinimetime, nasıl daha pahalıya satabilirim ki? Buyurun alın bunlardan birkaç tane, hediyem olsun, yeter ki bana lütfunuzu gösterin, bu bana yeter! Öte yandan şu cımbız ve sürme şişesi, inek boynuzundan yapılmış kaşıklar –onların değerleri yüksek ama fiyatları değil. Şunlar kazma, her zaman gerekli aletler, tanesini iki tencere balla değişirim. Şu küçük çuvalın içindekiler de çok kıymetli: Çünkü onlar Askalun soğanları, Askalun'dan geldiler, nadir ve zor bulunur, bütün yemeklere baharat olarak konur, tadı çok ekşidir ama lezzet verir. Fakat şu testilerdeki şaraplar, Fenike ülkesinin Hazati bölgesinin sekiz kez iyi kaliteli şaraplarıdır, zaten üstünde yazılı. Bak, mallarımı yığıyorum, en az değerlisinden en kıymetlisine kadar; onların içinde en seçkin olanı da var, bunlar benim tanıdığım ürünler. Çünkü buradaki merhemler ve tütsü reçineleri, teke bağırsağından ipler, kahverengi laden reçinesi, bunlar benim tüccarlığımın gurur duyduğu malları ve evimin en önemli maddeleri. Biz dünyaya bunlarla ün saldık ve iki nehir arasından bunları getiriyoruz, is-

ter gezgin ister yerleşik tüccar olsun, bizden başkası bu terletici mallar bakımından bizden daha güçlü değildir. 'Bunlar Midianlı İsmaililer' derler bize, 'onlar baharat, merhem, mür yağı taşır Gilead'tan Mısır'a'. Halkın ağzındaki şöhretimiz böyledir –sanki biz daha başka şeyler taşımıyor ve sevk etmiyormuşuz gibi, ölü ve diri, yaratılmış veya yaratık her şeyi; bizim bir evimiz yok ilgilenecek, ama pek çok evimiz var bakacağımız. Artık susuyorum."

"Ne, sen susuyor musun?" diye şaşırdı Müdür. "Sen hasta mısın? Eğer sen sunarsan, o zaman seni tanımam, aksine yumuşak sözlerin sakalının üzerinden etrafa yayılınca –kulağımda bir önceki konuşmaların çağrışım yapar ve seni tanırım yeniden."

"Söz vermek" diye karşılık verdi ihtiyar, "insanın şerefi değil mi? Kendi sözlerini ifade etmeyi arzu eden insanın bir üslubu vardır; buna ilahlar ve insanlar alkış tutar ve o insan kendisini dinleyecek kulaklar bulur. Ama senin hizmetçin ifade tarzından nasibini az almış ve kelime hazinesine hâkim değil, bunu açıkça söylüyorum, onun sözlerinde kararlılık göstermesi ve ona akıcılık kazandırması gerekir, ancak bu durumda seçkinlik kazanır ağzından çıkan sözler. Çünkü bir tüccarın söz söyleme konusunda becerili olması gerekir ve onun dili müşterilerinin hoşuna gidecek şekilde olmalı, yoksa hayatını kazanamaz ve müşterisine yedi parçadan hiçbir şey satamaz..."

"Ama altısını satar" diye bir ses duyuldu; bu, cüce Habip'in ince, cırlak sesiydi, yakında durmasına rağmen uzaklardan geliyor gibiydi. "Altı parça sundun, sen ihtiyar: Lambalar, merhemler, kazmalar, soğanlar, mür yağı ve şarap. Yedincisi nerede?"

İsmaili ihtiyar kulak kepçesini sağ eliyle kaldırdı ve sol elini gözlerine siper edip aramaya başladı.

"Orta boylu, tertemiz giyimli beyefendinin işaret ettiği şey hangisi?" diye sordu.

Kendi adamlarından birisi ona hatırlatma yaptı.

"Ah, evet" diye buna cevap verdi, "bu da bütün her şeyin içinde, herkesin dilinde dolaşan mürrü bir tarafa bırakalım, onlar için de dilimi döndüreceğim, ısrar edeceğim, belki Mısırlılar gibi seç-

kinlik kazanmış olmayacak ama, ben o malı bu adama ve bu eve getireceğim; İsmaililer bu maldan ötürü isim yapacak, Mısır'a her türlü şeyi getirip sevk ettiklerini herkes öğrenecek."

"Çok iyi insanlarsınız!" dedi Müdür. "Yani siz benim burada kalmamı mı söylemek istiyorsunuz ve ben sizlerin, Ra'nın günlerince gevezeliğinizi mi dinleyeyim? Neredeyse gün ortası, insaf edin! Beyefendi her an Batıdan gelebilir ve saraydan çıkıp az sonra burada olabilir. Her şeyi kalfaların insafına mı bırakayım; yemek odasında kızarmış ördeklerin, pastaların, çiçeklerin yerinde olup olmadığıyla, Beyefendinin Hanımefendiyle ve üst kattaki kutsal anne-babasıyla birlikte alışık olduğu gibi yemeklerinin doğru çıkıp çıkmadığıyla mı uğraşayım? Haydi gidin artık, haydi! Benim eve gitmem lazım. Açıkça söylemek gerekirse ihtiyar, ben senin sunduğun bu yedi şeyi kullanmayacağım–"

"Çünkü onlar dilencilere verilecek şeyler" diye katkıda bulundu evli cüce Dûdu.

Müdür, aşağıya doğru cüceye şöyle bir baktı.

"Ama senin bala ihtiyacın var, sanırım" dedi ihtiyara. Şu hâlde, ben sana şuradaki iki kazmaya karşılık, seni kırmamak ve tanrıları da üzmemek için, bizim baldan iki tencere vereyim. Sonra bana beş çuval acı soğan ver; ananın ve oğlunun adına beş tulum rezene şarabı ver!... Bunu nasıl hesaplıyorsun? Sakın fırsatı ganimet bilen satıcı gibi normalden üç misli para isteme, gel oturalım ve pazarlık edelim, en fazla iki misli fiyat belirle ki, işimizi çabucak halledelim ve ben de eve gidebileyim. Buna karşılık sana yazmak için kâğıt ve kendi ürettiğimiz ketenden vereyim. İstersen, bira ve ekmek de alabilirsin. Haydi çabuk, hemen gideceğim!"

Kemerinden el terazisini çıkararak "İstediklerinizi hazırlayacaklar!" dedi ihtiyar. "Hizmetkârınız, bir işaretiniz ve bir sözünüzle isteklerinizi memnuniyetle yerine getirecek. Ne söylüyorum ben: memnuniyetle! Bu iş olmasaydı sana her şeyi bedava verirdim. Çok az bir kârla, senin hizmetinde olmayı daima isteyen bir kimse olarak sana önemli bir şey yapacağım. –Heda!" dedi omzu üzerinden

Yusuf'a doğru. "Hazırladığın eşya listesini al, siyah olan şeyleri, ağırlıklarını, miktarlarını ve fiyatlarını ayak üstü çıkar; bu memleketin birim değerlerine çevir, Deben ve Lot cinsinden söyle, bakalım bu malların değeri bakır cinsinden ne kadar tutuyor; sonra bunu bu evin ürettiği keten ve yazı kâğıdı cinsinden takas değerini söyle! Velinimetim, kontrol etmen için senin gözünün önünde bu malları bir kez daha ölçerim, tartarım."

Yusuf'un elinde malların listesi zaten hazırdı, onları alıp öne doğru çıktı ve listeleri açtı. Onun yanı başında üstat Habip duruyordu; uzaktan listeyi okuyamıyordu ama listeleri açan ellere dikkatle bakıyordu.

"Emredersiniz Efendim, köleniz iki misli satış fiyatını mı yoksa normal olanı mı söylesin?" diye sordu sakince.

"Abuk sabuk ne söylüyorsun sen? Normal olanını söyle yeter" diye azarladı ihtiyar.

"Ama yüce kâhya, iki katını söylemeni istedi" diye karşılık verdi Yusuf çok kibar bir ciddiyetle. "Ben normal olanı söyleyeyim, bunu o iki katı söylenmiş gibi kabul etsin ve sana onun yarısını önersin –bu durumda nasıl yaşayacaksın? En iyisi, o belki iki misli teklifi normal olarak kabul etsin ve o senin teklifine bir parça daha eklerse bu durumda sen de zar zor yaşarsın."

"He, he" yaptı ihtiyar. "He, he" diye tekrarladı ve buna ne dersin dercesine müdürün yüzüne baktı. Köle kâtipler, kulaklarında yazı divitleriyle gülüyorlardı. Cüce Habip ise ellerini bacağına vurarak gülüyordu, öteki ayağıyla da zıplıyordu. Cücenin buruşuk yüzü zevkten daha da çok buruşup kırışmıştı. Tabii ondan daha kısa boylu olan erkek kardeşi Dûdu, üst dudağını ciddi bir şekilde ileri çıkarmıştı ve başım sallayıp duruyordu.

Mont-kav'a gelince, o âna kadar hiç dikkat çekmeyen bu akıllı genç liste taşıyıcısına hayranlıkla bakıyordu; daha sonra bu hayranlık büyük bir etkilenmeye yol açtı ve çok kısa bir zaman geçtikten sonra hayranlığı bir parça değişik ama daha derinden iz bırakan bir simgeye dönüşmüştü. Biz sadece bir tahminde bulunmak istiyoruz.

Bir iddiaya girmeye cüret etmiyoruz –birçok şeyin bağlı olduğu bu anda, Yusuf ile ilgili olarak onun ata-babalarının planlayıcı Tanrısının bir şey yaptığı, onun üstüne uygun bir ışık düşürdüğü, onu seyreden kişinin yüreğinde bu amaca uygun bir sezgi meydana getirdiği anlaşılıyordu. Kendisinden söz edilen bu kişi, bizim yüzümüzü, kulaklarımızı ve bütün duyu organlarımızı kendi yaşama sevincimiz için serbest bırakmıştı; bunları, planladığı amaçlarının daha az veya daha çok algılanması için, duyu âlemimize etki edecek şekilde görevlendirmişti –bu yüzden bütün bu doğal olan hadiseye onun doğaüstü özelliği uygun ve makul görünmeseydi –ki bu durumdan biz vazgeçebilmeye hazırdık– bu iş, işte bunun için Tanrıya ve Onun takdirine bırakılmış ve Ona sığınılmıştı.

Burada doğal ve açık seçik yorumlamalar tam yerini bulmuş oluyor, çünkü Mont-kav bizzat açık zihinli ve doğal tabiatlı bir adamdı; bu gibi hadiselerden çok uzak bir dünya adamıydı, onun için sokakta güpegündüz bir ilahla karşılaşmak çok olağan ve sıradan bir şeydi. Ama onun dünyası, bu tür fırsatlar ve gerçekleşmeler bakımından bizim dünyamıza daha yakındı; tamamen açık ve seçik, özgün olarak, sözleriyle de yarı yarıya belli oluyordu. Öyle de oldu, Rahel'in oğlunu ilk kez gördüğünde, onun güzel oluşunu gördü. Onun yüz yüze geldiği bu güzellik imajı ve algılaması onda tutulu kaldı, bu onun için yaşadığı çağda hükmünü sürdüren Thot takım yıldızı Cehuti'nin, yani ölçülü ve düzenli oluş, bilgelik, büyüleyicilik ve yazı yazan kişinin ustası ve koruyucusu olan Hmunu, onun ay projesine uygun olarak gerçekleştiriliyordu. Ve Yusuf elinde bir tomar yazıyla onun karşısında duruyordu ve bir kölenin lehinde söz ediyordu, hem de yazmayı bilen bir köle için; çok şakacı ve sivri zekâlı ve akıllıca sözler söyleyen birisi olarak –onun düşünceleri arasına rahatsız edici bir şekilde girivermişti. Genç Bedu ve Asyalının omuzları üstünde bir turna kafası yoktu, yani kesin kez bu bir insandı, bir ilah değildi; Hmunu'nun Thot'u hiç değildi. Ama fikir bakımından onunla aynı şeyler yapacak konuma sahipti ve bazı malum sözler gibi bu da çift anlamlı görünüyordu; bir ör-

nekle açıklayalım, "ilahî" bir takdirdi diyebiliriz: Bu kelime, "ilah" kökünden türetilmişti ama anlamında bir parça yumuşama vardı; Tanrının durumunu ve muhteşem konumunu sadece ifade etmekle kalmıyor, aynı zamanda Onu anımsatma işlevini de bünyesinde barındırıyordu, yani ne tam olarak kendisini ifade ediyor, ne de anlam kaymasına sebep oluyordu, anlam salınımları gösteren bir konumda, "ilahî" sözcüğü, onu algılatan bir özellikteydi ve Tanrının kendisini gösterme şeklini ifade ediyordu.

Mont-kav'da da Yusuf'a ilk kez baktığı ve dikkatini çekip içinde bir heyecanlanma olayı başladığı anda, bu tür çift anlamlı algılama olayı meydana gelmişti. Burada yine bir yeniden meydana gelme, tekerrür etme hadisesi gözüküyordu. Diğerlerinde de böyle veya benzeri şey hem olmuştu hem de ileride yine benzeri şekilde yeniden görülmesi mümkün olacaktı. Onu seyreden kişide bu heyecanın çok güçlü olduğuna inanılmamalı. Onun bu sırada nasıl bir duyguya sahip olduğunu, bizim "Şeytan da öyle!" sözünde ifade ettiğimiz anlamda da bulabileceğimizi söylemek isteriz. O bu duygusunu söylemedi. O sordu:

"Bu nasıl bir şey böyle?"

"Nasıl" sözüyle o, bir parça görmesini ve dikkatli olmasını belirtiyordu ama bu aynı zamanda ihtiyarın rahatça cevap vermesini de sağlamıştı.

Bıyık altından gülerek, "İşte bu yedinci malım" diye karşılık verdi.

"Çok acayip bir alışkanlığın var" diye karşılık verdi Mısırlı, "bilmece gibi konuşuyorsun".

"Benim velinimetim, bilmeceyi sevmez mi?" diye karşılık verdi ihtiyar. "Ne kadar yazık! Ben ise daha çok bilmek isterdim böyle bilmecelerden! Bu bilmece çok basit aslında: Mallarımdan altı tanesinin verileceği bildirilmişti yedincisi değil, oysa bu yedincisi de çok güzeldir ve ben onunla iftihar ederim. İşte benim yedinci malım, listemi hazırlamış olan bu genç köledir, Kenanlı bir delikanlı, onu ben çok ünlü olan mür şaraplarımla birlikte Mısır'a ge-

tirdim ve o satılıktır. Bu, o benim işime yaramıyor, diye onu satıyorum anlamına gelmez. O fırın işinden anlar, yazı yazabilir ve çok aydın bir kafası var. Ama böylesine değerli bir ev için, yani senin evin gibi bir yerde çok gerekli birisi, kısacası: eğer ona iyi bir fiyat verirsen, yani kısa ömrümde beni geçindirecek kadar bir ödeme yaparsan, onu sana satarım. Çünkü onun iyi bir kapıda nasibini bulmasına vesile olmak istiyorum."

Müdür başını bir parça telaşla sallayarak "Bizim her şeyimiz tamam!" diye açıklama yaptı. Çünkü o çift anlamlılığa yanaşmazdı, ne kötü anlamda ne de çok daha yüce anlamda; kendi emrinde çalışanlarla ilgili alanlarda özellikle gerçekçi ve temkinliydi. Bu yüzden çözüm üreten ve iş bitiren bir insandı, kurduğu düzen sistemine, yani "ilahî" yapıya aykırı bir sızmaya karşıydı ve bunu aynen korumayı arzu ediyordu.

"Bizde boş yer yok, evimizin kadrosu tamam" dedi. "Ne fırıncıya, ne yazıcıya ne de aydın ve uyanık birisine ihtiyacımız var, çünkü evimizde her şeyi düzen içinde tutmak için benim kafam yeterli henüz. Sen yedinci malını yanına al götür de sana yardımcı olsun!"

Dûdu, yani Zeset'in kocası, ciddi bir ifadeyle "Çünkü o bir dilencidir ve bir dilenci ve bir dilencinin dilencisi!" dedi. Ama başka bir zayıf ses ona donuk bir tınıyla şöyle cevap veriyordu: Bu, Habip'in cırlayan sesiydi, hani şu deli dolu cücenin, şunları fısıldıyordu:

"Yedinci mal en iyisi. Onu satın al Mont-kav!"

İhtiyar yeniden sözü aldı:

"Kendi kafan ne kadar aydın ve akıllı olursa olsun, diğerlerinin kafaları karanlıksa, onların yüzünden sıkıntı, sabırsızlık ve acı çekersin. Aydın zeki bir kafanın aydın insanlardan oluşan bir ekibe ihtiyaç vardır. Bu hizmetçiyi ben senin evine layık görmüştüm, seninle benim aramda çok büyük mesafe ve zaman varken onu alıp senin kapına kadar getirdim; senin gibi birisine, bu malla bir dostluk ve tercihli bir öneri yapmayı arzu etmiştim. Çünkü bu genç, aydın ve ağzı da iyi laf yapar, sözünü dinletir ve dil hazinesinden son derece zarif sözler dile getirir ve bu sözler senin çok hoşuna gider.

O sana yılda üç yüz altmış gün her defasında değişik bir ifade şekliyle iyi geceler diyebilir ve geri kalan beş artık gün için de yeni şeyler üretir. Eğer o iki kez sana aynı şeyi söyleyecek olursa, ödediğin parayı geri alarak onu bana iade edebilirsin."

"Dinle ihtiyar!" diye karşılık verdi Müdür. "Her şey iyi. Ama sabırsızlıktan söz ettiğimiz için –ben artık sabrımın iyice taşacağı âna geldim. İyi niyetimi sana göstereyim ve senin mallarının içinden bir çift cicili bicili şey alayım, aslında benim bunlara ihtiyacım yok, sadece senin Tanrılarının hatırına ve nihayet eve gidebilmek için– sen de beni hâlâ, iyi geceler dileyen köleyle ilgili lafa tutmak istiyorsun; sanki onun, bu ülkenin yaratılışından beri Petepre'nin Evi için belirlenmiş birisi gibi yapıyorsun."

Burada, elbise odası sorumlusu Dûdu'nun "Hoho" diye yüksek sesle alay eden gülmesi duyulduğunda Müdür ona aceleyle öfkeli bir bakış gönderdi.

"Bu senin malın, böyle güzel konuşmayı nereden öğrenmiş ki?" diye sözlerine devam etti; Yusuf'un yaklaşarak kibarca takdim ettiği malların listesini içeren kâğıt tomarını, oraya bakmadan almak için oraya uzandı. Mont-kav kâğıt tomarını açtı ve uzaktan tutarak baktı, çok okunaklı yazılmıştı. Bu arada ihtiyar şöyle cevap verdi:

"Söylediğim gibi. Benim velinimetimin bilmeceden hoşlanmaması ne kadar üzücü. Ben bu oğlanı nereden aldığımı ona cevaplamayı çok isterdim."

Malların listesini inceleyen Müdür şaşkınlık içinde, "Bir bilmece mi?" diye tekrarladı.

"Lütfen, bil bakalım!" dedi ihtiyar. "Bu nedir? Kuruyup gitmiş bir anne onu benim için doğurdu. Bunu çözebilir misin?"

"Yazı yazmayı da biliyor muydu?" diye sordu Mont-kav onu incelerken. "Hm –geri çekil sen! Bu sofuca ve zevkle yazılmış, süslenerek anlam yüklenmiş, bunu inkâr edemem. Bu parça, duvar süsü olabilirdi ve kitabe için de uygun. Onun başka ne marifetleri var, bunu bilemem, çünkü bu çok girift bir dil. –"Kurumuş?" diye sordu, çünkü ihtiyarın sözlerini yarım kulakla dinlemişti. "Kuruyup

gitmiş anne? Ne diyorsun sen? Bir kadın kuruyup gitmiş veya çocuk doğurmuş. Bu iki şeyi nasıl birleştirebileyim ki?"

"Bu bir bilmece beyim" diye açıkladı ihtiyar. "Ben bunun cevabını, şaka yollu bilmecenin içine kolayca yerleştiriverdim. Hoşuna gittiyse, cevabını söyleyeyim. Buralardan çok uzaklarda suyu çekilmiş bir kuyuya rastladım, içinden inilti sesleri geliyordu. İşte bu karında üç gün bulunmuş olan bu çocuğu oradan çekip çıkardım, ona süt içirdim. Böylece bu kuyu bana göre bir annelik yapmıştı ve o kurumuştu."

"Evet" dedi Müdür, "bu senin bilmecenle ilgili bir şey, insan buna katıla katıla güler. Kibarlık olsun diye belki gülümser geçer."

"Belki" dedi ihtiyar sessizce duygulanarak, "sen bunu şaka yapıyormuşum gibi kabul ettin galiba, keşke bizzat sen bunu çözebilseydin."

"O zaman sen çöz bakalım" dedi Müdür, "çok daha zor olan başka bir bilme, yani ben acaba hâlâ niye burada duruyorum ve seninle gevezelik yapıyorum ki? Sen bunu, kendininki gibi çöz bakalım, çünkü benim bildiklerimin içinde, kuyuda çocuk yapmak, diye ve bu kuyunun doğum yaptığına dair bir şeytanlık yok. Nasıl oluyor da bu çocuk, kuyunun karnına giriyor ve kuyuya tutsak, esir oluyor?"

"Onun ilk sahipleri olan sert, haşin beylerden onu satın aldım" dedi ihtiyar, "onlar onu bu kuyuya küçük bir hatası yüzünden atmışlar, bu hata bilgelikle ilgili bir şeydi ve 'bu ki' ile 'böyle ki' arasındaki hassas farklılığı bilmekle ilgiliydi –aslında söz etmeye bile değmez bir şey yüzünden. Ben onu yeniden dünyaya döndürdüm; çünkü onun değerini ve bana kazandıracağı şeyi çoktan parmaklarımın arasında hissetmiştim, her ne kadar onun soyu sopu karanlık olsa da bu çocuk her bakımdan pırlanta gibi. Ayrıca o kendi hatasını kuyudayken anlayıp pişman olduğundan, kendisine verilen ceza onu suçtan aklamış. Bana çok değerli hizmet verdi ve sadece güzel konuşma ve yazı yazma yeteneğine sahip olmakla kalmıyor ayrıca kızgın taş üzerinde son derece özel lezzeti olan bazlama da pişiriyor. Onun nitelikleri övülmekle bitmez, bunları olağanüstü ve-

riler olarak belirtmek daha doğru olur; bu sert cezayı çekerek aklanmış olan çocuğun aklı ve hünerleri için dil hazinesinde bir sözcük var: Olağanüstü özellikler. Ve senin gözün bir kez onun üstüne düştüğü ve ben bir çılgınlık yapıp seni bilmecemle üzdüğüm için, barışmak istiyorum ve onu sana hediye ediyorum, benden Peteprê ve onun evi için bir hediye, sen de onun amiri ol! Senin bana bir hediyeyle karşılık vereceğini çok iyi biliyorum, Peteprê'nin zenginliklerinden bazı hediyeler vermeyi düşünüyorsun, ki ben bunlarla yaşamamı sürdüreyim ve ileride senin evine yine malzemeler getireyim ve daha da zengin hâle getireyim diye."

Müdür Bey Yusuf'a bakıyordu.

Bir parça ölçülü bir sertlikle "Senin ağzının iyi laf yaptığı ve hoşa giden deyimler ürettiği doğru mu?" diye sordu.

Yakup'un oğlu Mısır dilinde bildiği bütün lügatini toparladı aklında.

Halkın kullandığı bir deyimle "Hizmetçinin sözü söz değildir," diye cevap verdi. Büyükler konuşurken, küçükler dillerini tutar, bu söz her kitabın başındadır. Kendimi adlandırdığım ismim de, susmanın bir adıdır."

"Nasıl bir şey bu! Senin adın ne ki?"

Yusuf tereddüt ediyordu. Sonra gözlerini açtı.

"Osarsif" dedi.

"Osarsif mi?" diye tekrarladı Mont-kav. "Bu ismi bilmiyorum. Gerçi yabancı değil, onu anlamak mümkün, çünkü içinde Sonsuz Sessizliğin Efendisi Abôdu geçiyor. Ama bu yine de bu ülkede pek rastlanmayan bir isim, Mısır'da böyle bir adlandırma yapılmıyor, ne şimdi, ne de daha önceki kralların döneminde. Mademki senin susmak anlamına gelen bir adın var Osarsif, o zaman senin sahibinin söylediği şey, yani çok hoş dilekler söyleyebilmen ve çok çeşitli türde iyi geceler dileğinde bulunabilmen nasıl oluyor? Şimdi, bu akşam ben de yatmaya gideceğim ve güvenilen özel odadaki yatağımın içine büzülüp yatacağım. Bana nasıl bir söz söylersin?"

Yusuf içtenlikle, "Günün yorgunluğunun ardından mışıl mışıl uyuyun! Dolaştığı yolların sıcaklığından sızlayan ayak tabanların,

barışın engin yosunları üzerinde sakin sakin dolaşsın ve gecenin mırıltılar çıkararak coşan kaynakları, senin yorgun düşen dilini serinletip canlandırsın!" diye cevap verdi.

"Vay be! Bu son derece dokunaklı bir şey" dedi Müdür ve gözlerinde yaşlar belirdi. İhtiyara bakıp başıyla onay verdi, yaşlı adamda ona aynısını yaptı ve bıyık altından gülerek ellerini ovuşturdu. "Benim gibi bir insanın bu dünyada eziyet çekmesi durumunda, kendisini mükemmel ve ayrıcalıklı hissetmediği anlarda, birisinin bir acı duyması hâlinde, ötekinde de bu acıyı paylaşma durumu olur. Böyle birisine" dedi kendi kâtiplerine dönerek, "Set aşkına, böyle genç bir köleye ihtiyacımız olabilir mi, lambaları yakma işi veya yerlere su serpip serinletici olarak görev verebilir miyiz? Ne dersin Ha'ma't?" dedi, sarkık omuzlu, uzun boylu ve kulaklarının üstünde yazı divitleri olan birisiydi. "Böyle birisine ihtiyacımız var mı?"

Kâtipler kararsızlık ifade eden bir tavır sergilediler. Evet ile hayır arasında bocaladılar; dudaklarını büzüp öne doğru uzatarak başlarını omuzları arasında aşağıya doğru çekip elleriyle havada bir işaret yaptılar.

"Nedir bu 'kullanmak'?" diye cevap verdi Ha'ma't denilen kişi. 'Kullanmak': 'bir şeyin eksik olduğu ve onsuz yapmanın mümkün olmadığı' anlamında mı? –böyleyse, ihtiyacımız yok. Ama zaruri olmayan bir şey de bir gün kullanılabilir, olur. Bu ise fiyata bağlı. Bu vahşi adam sana yazmayı bilen köleyi satmak istiyorsa onu kov gitsin, çünkü bizim yeterince kâtibimiz var ve böyle birisine ne ihtiyacımız var ne de onu kullanabiliriz. Ama o adam köpekleriniz veya banyo daireniz için daha az değerli bir kişiyi sunuyorsa, onun için bir fiyat verebilirsiniz."

"Durum böyle ihtiyar" dedi Müdür, "haydi acele et! Bu kuyudan çıkardığın oğlun için ne istiyorsun?"

"Artık o senin!" diye cevap verdi İsmaili. "Sözü ona getirdiğimiz ve sen de bana onu sorduğun için, artık o çoktan senin. Hakikaten, benim onun karşılığında almayı düşündüğüm takas hediye için bir fiyat belirlemem şık olmaz, bunu sen de biliyorsun gibi ge-

liyor bana. Ama sen emredersin –şebek de o zaman terazinin yanına oturur! Ölçüyü ve ağırlığı kim bozacak olursa, ayın gücü ve kudretiyle başka bir dünyaya yollanır. Bu kölenin alışılmadık olağanüstü becerilerinden dolayı, bedeli iki yüz Deben bakır ediyor. Soğanları ve Hazati şarabını da bunun yanında bedava, yani dostluğumuz için ikram olarak alacaksın."

Fiyat el yakıyordu, ayrıca ihtiyar, yabani Askalot soğanlarına ve halkın çok sevdiği mür şarabına ikram karakteri vermekle çok da iyi bir şey yapmıştı, hepsini de genç köle Osarsif'in değerine ilave etmişti –ünlü mür şarabı dahil, bu gezgin tüccarın yedi çeşit malına çok arsızca bir fiyat biçmişti; böylece bunları Mısır'a taşımaya değmişti; evet, İsmaililerin sadece bir tek ikramda bulunmuş olmaları, genç Yusuf'u ta bu aşağılara Mısır'a kadar getirerek yaptıkları plan gerçekleşmiş ve onların hayatlarına, bir açıdan bakılınca, büyük katkıda bulunmuştu. Bu işle ilgili olarak işin aslını sezdirecek en ufak bir iz, ihtiyar Mineerlinin vicdanında yoktu, zaten bir haksızlık yaptığına dair de hiçbir şekilde suçlamaya cüret edilmemişti; Müdür Mont-kav için de böyle bir anlayış çok uzaklarda kalıyordu, eğer cüce Dûdu bu işe karışmamış ve onu engellememiş olsaydı bu aşırı talebe karşı protestoda bulunabilecekti belki, ama böyle bir şey olmadı. Üst dudağı yine çatı gibi ileri çıkmıştı ve küt kollarının ucundaki minik elleri böğründe tuhaf hareketler yapıyordu.

"Çok gülünç bir şey bu!" dedi. "Bu kadar da olmaz ve acımasız bir şey bu, bundan derhal vazgeç müdür! Bu ihtiyar hırsız herifin dostluktan söz etmesi son derece edepsizlik, sanki seninle, yani Mısırlı büyük, zengin bir adamla, çöllerin bu vahşi adamı arasında eşdeğer bir şey varmış gibi yapıyor! Onun ticaret dediği şey, aslında bir ökse otu, bir tuzak; bu yobaz herif, çöllerin böyle sümüklü bir herifi ve ne idiği belirsiz bir dilenci malı için senden iki yüz Deben bakır almak istiyor, hayret bir şey" –ve yanında durduğu Yusuf'a avucuyla bir tokat patlattı– "Çünkü bu benim için çok endişe verici, şüpheli birisi; gerçi tatlı sözler söyleyebiliyor, mırıldayan kaynaklar ve yosunlardan söz edebiliyor ama kim bilir, nasıl bir suçtan dolayı

tanışmak zorunda kalmıştı kuyuyla, oradan da bu ihtiyar hokkabaz herif güya çekip çıkarmış. Sözümü ifade edeyim, sen bu herifi satın almamalısın, bu benim nasihatim, onu Peteprê için sahip olmamanı tavsiye ederim, çünkü o sana bunun için teşekkür etmeyecek."

Dûdu'nun, yani ziynet eşyalarının sorumlusunun dedikleri işte böyle. Onun sesi tıpkı çimenlerdeki bir cırcır böceğinin sesi gibi geliyordu: "Vezir" lakaplı Habip'in şenlik kıyafeti içinde çıkardığı ses de aynıydı; o da Yusuf'un öte yanında duruyordu –onu aralarına almışlardı.

Ayak parmakları üstünde dikilerek "Satın al Mont-kav!" dedi yavaşça. "Bu kum delikanlısını satın al! Bu yedi çeşit eşya içinden sadece onu satın al, çünkü en iyisi o! Bu küçük adama inan, o bunu görüyor! İyi, güzel ve akıllı bu Osarsif. Kutsanmış birisi o ve bu eve hayırlar ihsan edecek. Bu nasihatimi tut!"

Buna karşılık diğer cüce "Bu adi nasihate uyma, güvenilir olanı kabul et!" diye bağırıyordu. "Bu kart herif nasıl güvenilir nasihat verebilir; çünkü bizzat kendisi güvenilmez adamın birisidir ve ona kesinlikle inanmamak gerek, içi kof bir cevizdir o! Bu dünyada onun ağırlığı yoktur, şehirliler içinde de, tıpkı bir mantar gibidir; hoplar, zıplar, eğlenir; –bu durumda o nasıl çok değerli nasihat verebilir; dünyadaki şeyler, nesneler, mallar ve insanlarla satılık insan hakkında nasıl karar verebilir ki?"

"Aman, sen namus bekçisi zavallı adam, ne kadar da safmışsın ki!" diye bağırıyordu Bes-em-heb ve onun cüce yüzü öfkeden binlerce kırışıklık içindeydi. "Sana ne oluyor da böyle karar veriyorsun, en ufacık bir güzel nasihat vermiyorsun, dönek ve asi bacaksız! Sen küçük bilgeliğini de tükettin, çünkü cüceliğini inkâr edip iri yarı bir kadınla evlendin ve uzun boylu, direk gibi çocuklar doğurttun, Esesi ve Ebebi adlarını verdin ve şerefli bir adam gibi havalara girdin. Gerçi bu endama göre bir cüce olarak kaldın ve tarlanın sınır taşından ötesini göremiyorsun. Ama senin aptallığın tam gelişmiş; bu eşyalar, insanlar ve satılık insanla ilgili kararın tamamen yersiz!..."

İnanılacak gibi değildi; Dûdu bu acı sözler ve sitemler altında ne kadar öfkelenmişti ve onun öfkelenişi ruhi durumunu belli ediyordu. Yüzü kaşar peyniri gibi sararmıştı, üst dudağı çatı saçağı gibi titriyordu ve Habip'in saçmalıklarına ve değer biçme konusundaki eksikliklerine ilişkin, zehir zemberek sözlerle karşılık veriyordu, namus bekçiliği yüzünden kabalık ediyordu. Bu küçük beyler, elleri dizlerinin üzerinde ve Yusuf'un iki tarafında ve onun etrafında birbirine yüklenip kavga ediyordu, tıpkı bir ağacın etrafında dolaşıp duruyor gibiydiler. Orada toplanmış olan bütün Mısırlı ve İsmaililer ile Müdür bu küçükler arasındaki kavgaya bakıp bakıp gülüyorlardı –sonunda birdenbire her şey duruverdi.

Potifar

Ana yolda uzaktan sesler yükseliyordu, gittikçe daha da gürültülü olmaya başladı: Atların nal sesleri, tekerleklerin takırtıları ve insanların ayaklarını yere vurarak çıkardığı rap rap sesleri ve dikkatleri çekmek için hep bir ağızdan çıkan uyarı seslenmeleri; gittikçe artan bir hızla yaklaşıyordu ve az sonra da kapının önünde olacaklardı.

"İşte geldiler" dedi Mont-kav. "Beyefendi. Yemek odası hazır mı? Teb'in üç ilahı, bütün zamanımı soytarılıklarla boşu boşuna harcadım! Sakin olun, adi insanlar yoksa kırbaçlanırsınız! Ha'ma't, alışverişi tamamla, ben Beyefendinin evine geçiyorum! Bu malları makul bir fiyata satın al. Sağlıcakla kal ihtiyar! Beş veya yedi yıl sonra tekrar bizim buraya uğra bir daha!"

Ve hemen telaşla dönüp gitti. Kapı bekçileri kerpiç bankın bulunduğu yerden avluya doğru bağırıyordu. Çok çeşitli yönlerden birçok hizmetli koşup geldi, Beyefendilerini kapının girişinde hürmetle karşılamak istiyorlardı. Ve araba sarsılarak durdu. Piyadelerin ayak sesleri kapı girişindeki bölmenin taş zemini üzerinde yankılanıyordu: Peteprê içeri girdi, nefes nefese uyarı sesleri duyuluyordu, yanlarda yelpaze taşıyıcılar, arkada iki tekerli küçük saltanat arabasına koşulmuş parlak derili, güzel takımlı, devekuşu tüyleriyle süs-

lenmiş bir çift doru at vardı; saltanat arabası, hafif salınımlı tekerlek düzeneği olan gösterişli bir makam aracıydı; yalnız iki kişilik ve bir de sürücüsünün ayakta durup gidebilecekleri bir araçtı –yanındaki kişi sadece ona refakat etmek üzere binmişti; çünkü Firavun'un dostu bizzat arabayı kullanıyordu. Yüzüne ve süs eşyalarına bakılır bakılmaz, onun Beyefendi olduğu derhal anlaşılıyordu; orada dizginleri elinde tutan ve kamçısını kullanarak arabayı süren kişi: Çok iri yarı, şişman ve küçük ağızlı bir adamdı, Yusuf ana hatlarıyla onu böyle görmüştü, ama onun asıl dikkatini çeken şeyse, arabanın tekerleklerinin ispitlerindeki kakma, renkli, kıymetli taşların güneş altında tekerleklerin dönüşü sırasında etrafa kıvılcım kıvılcım yaydıkları renkli ışık oyunuydu –buna benzer bir gösteriyi Yusuf, küçük kardeşi Bünyamin'e yapmıştı; buradaki ışık oyununun güzelliğin de, Peteprê'nin şahsında da aynı etkiyi yaptığını fark etti, yani aynı olay tekrar ediyordu; onun boynundaki süslü yaka, şahane bir sanat eseriydi; uzunlamasına ve dar kısımları birbirine değecek şekilde sıralanmış çok sayıda ince emaye ve her renkte değerli taşların üzerine yerleştirildiği uzunlamasına plakacıklardan yapılmıştı ve üzerine düşen kuvvetli beyaz ışık altında, en yüce ilah ve onun yeri Veset, muhteşem bir parıltıyla görülüyordu.

Piyadelerin vücutları tir tir titriyordu. Hayvanların koşumları tertemizdi; atların burunlarından hızlı hızlı solumalar geliyordu, ayaklarıyla yere vuruyor ve gözlerini döndürüyorlardı; bir seyis yumuşak konuşmalar yaparak onları sakinleştirmeye çalışırken eliyle de terli boyunlarına hafif hafif vuruyordu. Araba tam da palmiye ağaçlarının bulunduğu yerde, ana binanın çevresini kuşatan duvardaki ana kapının bulunduğu yer ile gezgin tüccarların oluşturduğu grup arasındaki yerde durdu; kapının önünde Mont-kav selamlama vaziyeti aldı; eğilerek, gülümseyerek, mutlu bir tavır takınarak ve hayranlıkla başını sallayarak ona yaklaştı; Beyefendinin elinden tutup inmesini kolaylaştırmak istiyordu. Peteprê koşumları ve kamçıyı arabayı süren adama verdi; küçük elinde tuttuğu kamçı, altın işlemeli deriden yuvarlatılarak ve sap kısmı daha kalın ve uca doğru

incelecek şekilde yapılmış çok ince bir işçilik ürünüydü. Elindeki deri kırbacı atlara doğru kaldırıp amirane bir tavırla "Şarapla yıkayın, iyice örtün ve etrafta biraz gezindirin!" dedi kibar bir sesle; sonra elini indirdi ve arabadan hoplayıp indi, ağırlığına rağmen canlıydı, hareketliydi, aslında sakince oradan inebilirdi.

Yusuf onu büyük bir dikkatle izliyor ve dinliyordu; özellikle, araba yavaş yavaş ahıra doğru yoluna devam ederken Beyefendiyi ve Müdürü rahatça görmeleri için İsmaililerin önünü açmıştı. Bu saygın kişi belki kırık yaşlarındaydı veya otuz beş ve gerçekten kule gibi uzun boyluydu. –Onun sütun gibi uzun bacaklarına bakınca Yusuf'un aklına Ruben geldi; ayak bileklerine kadar inmeyen elbisesinin kraliyet keteninden yapıldığı görülüyordu, peştamalının aşağıya sarkan kuşaklarından ve pilelerinden uzun bacakları belli oluyordu; ama yine de onun vücut ölçüleri, kahraman erkek kardeşininkinden tamamen farklıydı: Çok yağlıydı, özellikle üstlüğünün zarif patiskasının altındaki göğüs bölgesi, şişmanlıktan bir çift tepe gibiydi; gereksiz yere arabadan hoplayarak indiği sırada bu tepeler dışarıya doğru fırlayıp sallanıyordu. Şişmanlığı ve uzun boyuyla kıyaslanınca başı çok küçüktü. Asil bir yapısı vardı, kısa kesilmiş saçları, kibar kavisli burnu ve zarif ağzı, hoş bir şekilde ileriye fırlayan çenesi ve uzun kirpikleriyle, gururlu ve süzgün bakışlı gözleri vardı.

Müdürle palmiyelerin gölgesinde durarak, düzenli adımlarla oradan uzaklaşan atların arkasından baktı bir süre.

"Çok ateşli hayvanlar" dediği işitildi. "Veser-Min-Vepvavet'ten daha ateşli ve delişmen. Benimkilerin arasından geçmek istedi ama ben onun üstesinden geldim."

"Bunu ancak sen yaparsın" diye cevap verdi Mont-kav. "Çok şaşırtıcı bir durum. Senin arabanı süren kişi bunu beceremezdi, onlarla uğraşmaya cüret edemezdi. Suriye atları böylesine mükemmel ki evdeki hiç kimse buna cesaret edemez. Onların damarlarında kan değil ateş dolaşıyor. Onlar at değil, sanki şeytanın ta kendisi. Ama sen onlara hâkim oluyorsun. Onlar beylerinin ellerini hissediyor ve onların azgınlıkları buna boyun eğiyor ve koşumları altında dizgin-

lenmiş bir şekilde gidiyor. Ama sen, bu vahşi yaratıklarla yaptığın başarılı bir mücadele sonunda bir parça yorgun düşmüş olsan da Beyim, arabadan göze pek bir çocuk gibi hoplayıp indin!"

Peteprê küçük ağzının çukurlaşan uçlarıyla hafifçe gülümsedi.

"Bugün öğleden sonra" dedi, "Sebek'e nezaket ziyareti yapmaya niyet ediyorum ve su avcılığına gitmeyi istiyorum. Gerekli önemleri al ve beni, eğer uyuyorsam, tam zamanında uyandır. Sandalda kargılar ve balık yakalamak için mızraklar olsun. Ayrıca zıpkın da bulunsun, çünkü durgun nehrin kolundan güçlü bir su aygırının kaçıp benim avlanmaya gideceğim yere girdiği haberini aldım; işte ben asıl onunla uğraşacağım; çünkü onu yakalayıp öldürmek istiyorum."

Müdür, gözleriyle yere bakarak "Ama Hanımefendi Mut-emenet bunu duyunca korkudan tir tir titreyecek" diye cevap verdi. "Su aygırıyla tek başınıza mücadele etmemenizi rica edecektir ve bu tehlikeli girişimi hizmetçilerinle aşmanı ve işi onlara bırakmanızı isteyecektir! Hanımefendi..."

"Bundan hoşlanmam" diye cevap verdi Peteprê. "Ben mızrağı kendim saplayacağım."

"Ama Hanımefendi çok korkacak ve titreyecek."

"Varsın titresin!" dedi. Ani bir hareketle Müdüre dönerek –evde her şey yerinde mi? Kötü bir şey veya bir hadise oldu mu? Hiçbir şey? Peki, kim bu insanlar? İyi, gezgin tüccarlar. Hanımefendinin neşesi yerinde mi? Üst kattaki muhterem anne ve babamızın sağlıkları yerinde mi?"

"Sıhhat ve afiyettedirler, her şeyleri tamamdır" diye cevap verdi Mont-kav. Çok sevimli ve gönül çalan Hanımefendi öğleye doğru, Amun'un sığırlardan sorumlu müdürün eşi Renenutet'e, ilahi söyleme çalışmaları yapmak üzere tahtırevanla gitmişti. Sonra geri geldi ve evin kâtibi Tepem'anh'a masal okumasını emretmişti, bu sırada senin kölenin ona getirdiği tatlıları, alışık olduğu gibi tattı. Üst kattaki pek muhterem anne ve babanız, su yoluyla, güneşle birleşmiş ilahın babasının, yani Tutmose'nin Ölüler Tapınağı'nda kurban vermek için dinleniyorlar. Batıdan geri dönen kız kardeşiniz ve oğlan

kardeşiniz Huiy ile Tuiy, bahçendeki havuz başındaki küçük dinlenme evinde sevgi dolu ve huzur içinde, el ele tutuşarak senin eve dönüşünü bekliyorlar ve birlikte yemek yemeği arzu ediyorlar."

"Sen onlara da haber ver" dedi evin sahibi, "ve bir ara usulcacık bugün su aygırını avlamak üzere gideceğimi söyleyiver: Onların bunu bilmeleri gerek."

"Yalnız, üzgünüm ama" diye karşılık verdi Müdür, "onlar da bundan dolayı çok büyük bir korkuya kapılacaklar."

"Zararı yok" diye açıkladı Peteprê. "Onlar burada, öğleden önce keyiflerince yaşarlarken, ben Merima't Sarayı'ndaki toplantıda yeterince sinirlendirici olaylar yaşadım" diye ekledi.

Mont-kav endişelenerek "Öyle mi?" dedi. "Bu nasıl olur, Saray'daki bu iyi ilah..."

Beyefendi yüzünü çevirirken yaptığı konuşmada "Şu başkomutanla" dediği duyuldu –ve güçlü omuzlarını bu sırada silkeledi–, "ve başsavcı yüzünden, böyle olur. Ama şu takdirde... ve böyle birisi var..." Sözleri kaybolup gitti. Kendisini dikkatle dinleyen, ona cevap verirken saygıyla eğilen ve onun arkasından yürüyen evin başkâhyası, onunla birlikte hizmetçilerin kaldırdıkları kapıdan geçip onun evine doğru gitti. Yusuf ise "Potifar"ı, yani o âna kadar sadece ismen bildiği Mısır'ın büyük şahsiyetini bizzat görmüştü; kendisi işte bu adama satılmıştı.

Yusuf İkinci Kez Satılıyor ve Yüzüstü Düşüyor

Çünkü bu şöyle oldu. Uzun boylu kâtip Hamat, Müdürün adına, cücelerin de orada bulunduğu sırada, ihtiyarla işi yürütüyordu. Ama Yusuf, ne olup bittiğine, değerinin ne kadar olduğuna dikkat etmemişti; sürekli düşünüp taşındığından dalıp gidiyordu; yeni sahibinin kişiliğiyle ilgili edindiği ilk izlenimlerle çok meşguldü. Altınlar ve pırıl pırıl taşlarla süslü yakası, aşırı yağlı ve şişman oluşundan ziyade mağrur kişiliği onu etkilemişti; onun arabadan hop-

layıp inişi; yağcılıklar, yani Mont-kav'ın bu azgın atlara hâkim oluşuyla ilgili cesaretini ve gücünü övdüğü sözler; kendi başına su aygırıyla mücadele edeceğine ilişkin niyeti, muhterem eşi Mut-emenet'in kardeşleri Huiy ile Tuiy'in, anne ve babasının bundan dolayı korkudan titremelerine aldırış etmeyişi, (onun bu "aldırış etmeyişi" şeklindeki tavrı asla onun bıkkınlığı anlamına gelmiyordu); öte yandan onun evdeki düzenle ilgili sorusu ve eşinin neşesinin yerinde olup olmadığını sorması; hatta çiftliğinde en ufak bir olumsuzluğun olup olmadığıyla ilgilenişi ve bununla ilgili yürürken yaptığı konuşmalar: Bütün bu durumlar Yakup'un oğluna üzerinde düşünmek, incelemek ve danışmak fırsatını vermişti; sakin sakin bunlarla ilgili çalışmalar yapıyordu, tıpkı değişik olaylar ve pozisyonlarla ilgili fikir cimnastiği yapan efendisi gibi bunların sebeplerini bulmak, yorumlamak ve tamamlamak istiyordu; bu konuda da mümkün olduğunca acele ediyordu, çünkü kendisi de bu konuma gelebilirdi ve bu tür olayları da hesaba katmak zorunda kalabilirdi.

Acaba, günün birinde kendisinin "Potifar"ın yanında arabada ayakta durup onun atlarını sürüp süremeyeceğini mi aklından geçiyordu? Acaba ölü Nil kolunda ava giderken ona refakat edebilecek miydi? Gerçekten de ister inanın ister inanmayın, daha evin kapısına getirildiği saatte Yusuf bu düşüncelere dalmıştı; buradaki insanlar ve olan bitenler hakkında aceleyle ve dikkatle yaptığı ilk gözlemlerden sonra, eninde sonunda, ama kesinlikle bu Beyefendinin yanında yer alabileceğini, bu çevre içindeki, yani Mısırlılar ülkesindeki en yücesi olmasa da bu yüce insanın yanı başında olabileceğini –ilk ve daha ilerideki hedeflerde bulunacak kaçınılmaz zorlukları bu yüce insanla birlikte, eksiden olduğu gibi yenebileceğini gözlerin önünde canlandırabiliyordu.

Durum işte böyleydi; biz onu çok iyi tanıyoruz. Bu ülkeye getirdiği şeylerle ilgili olarak daha az istekleri olabilir miydi? O yeraltı dünyasındaydı, bu dünyanın giriş kapısı kuyuydu –o artık Yusuf değildi: Usarsif'ti; mevcut görevlilerin en alt kademesinde bulunuyordu, bu durum uzun süre böyle kalmamalıydı. Bakış açısma

derhal yakınlık duyma ve elverişsizlik konusu girdi. Mont-kav iyi birisiydi. Çok yumuşak bir selam sırasında gözlerinde yaşlar belirmişti, çünkü o sık sık kendisini ayrıcalıklı hissetmişti. Küçük çılgın Habip de iyiydi ve açıkça kendisine yardım etmek için madden ve manen hazırdı. Dûdu bir düşmandı –var oldukça da öyle kalacaktı; ama o, ona diş geçiremeyecekti. Kâtipler kıskançlıklarını belli etmişlerdi; çünkü Yusuf da bir kâtipti: Bu kötü duygu karşısında dikkatli olmak gerekirdi. Geleceğiyle ilgili diğer şeylere karşı temkinli olması gerekiyordu –bundan dolayı onunla iyi geçinmeliydi ve onun çok az gayretli birisi olduğunu asla söylememeliydi. Yusuf böyle birisi değildi ve onun fikirleri de böyle kararlar içermiyordu. O daha üstün görevleri düşünüyor ve onunla ilgili kurgulamalar yapıyordu. Tanrı, onun bir zamanlar çılgın olan hayatına bir son vermişti, o hayatı kapatmıştı ve ona yeni bir hayata dönüşü nasip etmişti. Tanrı onu, İsmaililer aracılığıyla bu ülkeye götürülmesini sağlamıştı. Onun her konuda olduğu gibi, burada da hiç kuşkusuz büyük emelleri vardı. Büyüklüğüne inanmadığı hiçbir şey yapmazdı ve karar verdiğinde de kendisindeki bütün zihinsel güçlerin yardımıyla el ele samimiyetle yola çıkardı; amaçlarını, işe yaramaz ve güvenilmez tembellikle kötürüm hâle getirmezdi. Tanrı, hayalcinin aklından çıkarmaması gereken rüyalar göndermişti: Başak demetleri ve yıldızlarla ilgili rüyaları bunlardandı. Bu rüyalar hem bir ihsan hem de bir yol göstermeydi. Onlar şu veya bu şekilde gerçekleşmeliydi; bunun nasıl olacağını, sadece ve sadece Tanrı biliyordu ama onun bu ülkeye getirilmesi bunların başlangıcıydı. Bunlar kendiliğinden olacak şeyler değildi –ancak yardımla gerçekleşebilirdi. Tahminlerde bulunmak veya inanışlara göre yaşamak, Tanrının, birisiyle ilgili olarak bir tek şeyin olmasına niyet etmesi, küçümsenecek bir gayretlilik değildir ve bunun için hırs veya ihtiras sözcüğü de doğru değildir; çünkü bu, Tanrı için duyulan bir ihtirastır ve bunu da ancak iman eden kişiler kazanır.

Yusuf kendisiyle ilgili olarak yapılan ikinci pazarlık olayına hiç ilgi göstermedi ve bununla, yani fiyatının ne olacağı konusuyla da

hemen hemen hiç ilgilenmedi, –o edindiği izlenimleri irdeleyip değişik olaylara hâkim olmak istediğinden çok meşguldü. Kulağının üstünde divitler bulunan uzun boylu Hamat, her şeyi şaşılacak derecede dengede tutuyordu; çünkü onlar lehimle yapıştırılmış gibi otuyorlardı ve aralarından su sızmıyordu, pazarlık ederken kılı kırk yarıyordu. Fiyatı düşürmek için, "kullanmak" ve "belki kullanabilmek" kavramları arasında karar vermek için kıvırtıp duruyordu, o sırada ihtiyar buna karşı eski ve güçlü bir ispat belgesini ortaya koydu: Onu yaşatmak için takas olarak verilecek, daha doğrusu hediye edilecek maddenin değeri yeterli olmalıydı çünkü kendisi ileride bu eve hizmet edebilecekti; ve o bu gereksinmeyi öylesine makul bir şekilde anlatmıştı ki kâtip kendi zararına olan bu açıklamayı asla tartışma konusu yapmayı düşünmedi. Kâtiplerden birisi, elbise odasından sorumlu Dûdu tarafından desteklenmişti ve üç parça mal alması önerilmişti, oysa bu cüce hem "kullanmak" hem de "kullanabilmek" konularını inkâr etmişti: Soğanları, şarabı ve köle çocuğu alacaklarını dile getirdi; diğeri ise cücelere özgü keskin zekâsını geçerli kılan ve Osarsif'in ilk önerilen fiyat üzerinden, pintilik yapmadan alınmasını önerdi, bu kişi Şepses-Bes idi. Ve en son ve tamamen geçici olarak satılık köle bizzat olaya karıştı ve kendisi için önerilen yüz elli Deben'i çok az bulduğunu, en azından yüz altmış Deben'e yükseltilerek konunun kapatılmasını söyledi. O bunu Tanrı için duyduğu ihtiras yüzünden yapmıştı; usanmak bilmeyen bir kişi olarak bilinen kâtip Hamat, ticaret konusu olan malla ve fiyatla ilgili konuya karışıp öneride bulunmasından dolayı Yusuf'u takdir etti, böylece o da sesini çıkarmadı ve olay bu şekilde kaldı.

Sonunda Hamat'ın ahırdan çıkardığı genç benekli bir boğayı gördü, ne kadar garip bir durumdu, kendisiyle ilgili değer ve değer biçme, dışarıdaki bu hayvanla karşılaştırılarak mı yapılmıştı –garip olan başka bir şeyse, her ne kadar bu ülkede insanı üzecek bir şey olarak kabul edilmese de, birçok ilah, kendilerini hayvan şeklinde gösterilmesini, kabul edilmesini ve onunla yan yana ve bir vücut olarak birleşen bir düşünce sistemi yaratmanın tadını çıkarıyor olmalıydı.

Ayrıca bu genç boğanın değeriyle ilgili konu üzerinde durmadılar, onun değeriyle Yusuf'a takdir edilen değer aynı şey değildi, daha başka mallar da vardı: Sığır derisinden yapılmış bir zırh, tomar tomar kâğıtlar ve adi keten kumaşlar, panter derisinden yapılmış iki şarap tulumu, ölüleri dezenfekte kullanılan koruyucu bir koli natron, yani soda, olta takımı ve birkaç süpürge daha kefeye konulması gerekiyordu; böylece şebek tarafından beklenen terazinin kefeleri dengelenebildi. Tabii bu, yazıp hesaplamak yerine alelusul, göz kararıyla saptanmıştı; çünkü ticarette rakamlara dayanarak işlem yapmaktan, tek tek her mal için uzun süren pazarlıktan sonra anlaşmaya varmaktan vazgeçiliyor ve her iki taraf pek fazla kandırılmadıklarının duygusuyla alışverişe razı oluyorlardı. Yüz elli ve yüz altmış Debenlik bakır ağırlığı, takas değeri olarak kabul gördü; böylece Rahel'in oğlu ikram edilen ilave mallarla birlikte Peteprê'nin, yani Mısır'ın bir büyük şahsiyetinin malı oldu.

Bu iş de böylece bitmişti. Midianlı İsmaililer, hayatlarının amacı olan arzularını Mısır'da gerçekleştirmişlerdi; malları teslim ettiler, artık yola devam etmek ve ortalıkta fazla gözükmemek istiyorlardı –zaten başka bir şeye ihtiyaçları da kalmamıştı. Onların alınyazısının bu şekilde cereyan etmesi, kendilerine güvenlerini hiçbir surette bozmamıştı; artık kendilerini bugüne kadar olduğundan çok daha önemli kişiler olarak kabul ediyorlardı, başlarına açtıkları bu işten dolayı asla boşuna bir şey yaptıklarını sanmıyorlardı. Bu iyi kalpli ihtiyarın arzusu ve babalarının da sebep olduğu bu kayıp çocuğu bulup onunla ilgilenmeleri, onun kendilerinin tamdığı en iyi eve kapılanmasına sebep olmaları, ahlak dünyasında kendi ağırlığınca bir onura sahip olması, başka açıdan bakıldığında, onun psikolojik konumunun bu olayda sadece bir araç ve alet olduğunu ve onlar kendisinin sezemediği hedefe ulaştıran bir araç olduğu doğru değil miydi? Göze çarpan hadise, onun sanki öyle olması icap ediyormuşçasına Yusuf'u ikinci kez satması olayı idi, –bunun ona kazandırdığı şeyse sadece "hayatım devam ettirmek"ti ve bu, bir tüccar olarak onun vicdanını bir parça rahatlatıyordu. Ama o gerçekte bunu sırf kazançlı olmak için yap-

manıştı. Eğer doğru irdeleyecek olursak, bu kuyunun oğlunu aslında yanında alıkoymayı seve seve isterdi, onun iyi geceler demesini arzu ettiği gibi bazlama pişirmesini de isterdi. Sırf kendi çıkarı için böyle yapmadı, bunu ticaretin gereği olarak uygulamaya çalıştı. Ama burada "kendi çıkarma" ne demek oluyor? O bunu Yusuf'a bakmak ve hayatta onun başını iyi bir çatı altına sokmak için yapmıştı ve bu arzusunun gerçekleşmesiyle kendi çıkarına da hizmet etmiş oluyordu, işte bu son arzu onun içinde ağırlığını hissettiriyordu.

Yusuf da hürriyetin verdiği şeref ve onura tamamen saygılı bir delikanlıydı ve bu hürriyeti insanca kullanılmasının gerekliliğine bütün ruhuyla inanıyordu; ticaret bittikten sonra ihtiyar ona şunları söylemişti: "Şimdi bak Heda veya Usarsif, artık benim malım değilsin, bu evin malısın adını nasıl istersen öyle söyle; kafamdan geçirdiklerimi gerçekleştirmiş oldum." –Bunun üzerine Yusuf herkesin görebileceği şekilde onun elbisesinin eteğini birkaç kez öptü ve kendisinin kutsal kurtarıcısı olduğunu söyledi.

"Sağlıcakla kal oğlum" dedi ihtiyar, "hayırlı işler yaparak onurlu ve şerefli kal! Herkese karşı zekânı kullan ve nazik davran! Diline hâkim ol, ağzına gelen her şeyi söyleme, her şeyde kusur bulma ve aktif bir çalışma sergile! Bu saygın kişiyle daha yaşlı olanlar arasında seni gözden düşürerek işlere girişme yoksa, bunlar seni mezara götürür! Senin ağzına bal sürülmüş ve iyi geceler dilemesini çok sevimli bir şekilde söylemeyi ve tabii başka şeyleri de çok iyi bilirsin –bu tutumunu değiştirme ve insanları hoş tut, onlarda kusur bulmaya çalışıp üzerlerine gitme, bu iyi olmaz. Kısacası bu, sağlıcakla kal! Mezara gitmene sebep olacak hatalar yapma: Güveni kötüye kullanma, körü körüne ve uygun düşmeyen bir talepte bulunma, bunlarla ilgili olarak seni aslında uyarmama gerek yok, çünkü senin artık akıllanmış olduğunu ve uyanık bir kişiliğin bulunduğunu düşünüyorum. Bunun nasıl olduğunu yakından araştırmadım ve senin özel sorunlarını derinlemesine öğrenmeye çalışmadım, çünkü gürültü patırtılı bu dünyada, pek çok sırrın gizlendiğini bilmek bana yeter; tecrübelerim her türlü çeşitliliğin mümkün olabileceğini bana

öğretti. Senin örf, âdet ve geleneklerinle verilerin bana şöyle bir tahminde bulunmama neden oldu: Kendini sevgi yağıyla yağladığını, bunu kuyunun vücuduna girmeden önce de böyle yaptığını, sana iyi niyetle bir urgan salındığını ve onunla çıkarılmak istendiğini, senin de buna uygun gelen hareketi yapıp kurtarıldığını ve benim de seni bu eve sattığımı biliyorum, bu böyle. Kal sağlıcakla, üçüncü kez söylüyorum! Çünkü daha önce bunu iki kez söylemiştim ve bir şey üç kez söylenirse bu güç verir. Yaşlıyım ve seni bir daha görüp görmeyeceğimi bilmiyorum. Senin Tanrın Adôn, bildiğim kadarıyla batan güneşe eşdeğer, seni korusun ve atacağın adımlarının tökezlenmemesini sağlasın. Ve Tanrının selameti üzerine olsun!"

Yusuf bu babanın önünde diz çöktü ve yeniden onun elbisesinin eteğini öptü; ihtiyar bu sırada elini onun başının üstüne koymuştu. Satılan bu genç, Mibsam'a ve Eidam'a da veda etti ve kendisini kuyudan dışarı çektiği için teşekkür etti, sonra yeğen Efer'e ve ihtiyarın oğulları Kedar ve Kedma'ya, daha sonra da yükleme kölesi Ba'almahar'a; Yusuf'un yaptığı işi yapan, yani genç boğayı boynundaki iple güden iri dudaklı çocuk Yupa'ya da veda etti. Ve sonra İsmaililer avludan, yankılar yapan kule yolundan geçerek geldikleri gibi gittiler; yalnız bu kez Yusuf yanlarında yoktu; o burada duruyordu, kalbinin derinliklerinde bir acı ve korku hissederek arkalarından bakıyordu, ama bunun ayrılıktan mı yoksa kendisini bekleyen yeni ve belirsiz olaylardan dolayı mı olduğu belli değil.

Onlar gözden kaybolduklarında Yusuf etrafına bakındı, bütün Mısırlıların kendi yollarına gittiklerini ve kendisinin yalnız başına veya hemen hemen yalnız kaldığını fark etti; çünkü onun yanında kalmış olan kişi Se'enh-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amun, Habip, yani alay konusu olan Vezir, omzunda şebekle onun yanı başındaydı ve kırış kırış gülümsemesiyle ona doğru bakıyordu.

"Şimdi ne yapsam acaba; kime, nereye başvursam ki?" diye sordu Yusuf.

Cüce cevap vermedi. Sadece ona doğru bakıp başını eğdi ve sevinçli olduğunu söyledi. Birdenbire de korkuya kapılıp başını döndürdü ve fısıldadı:

"Yüz üstü yere uzan!"

Aynı şeyi kendisi de yaptı ve alnını yere değdirdi; karnı üstüne yığılmış küçük bir tepecik gibiydi, üstünde de şebek oturuyordu; çünkü bu hareketi her ikisi de çok uyumlu olarak yapmışlardı; şebek, sahibinin omzuna göre kendisini daha rahat hissettiği sırtında kuyruğunu büküp oturmuş ve korkuyla kocaman açılmış gözleriyle dik dik karşıya bakıyordu; onun nereye baktığını Yusuf algılayamıyordu; çünkü o Habip'i örnek almıştı, ama ellerini dirseklerini hafifçe kaldıracak şekilde ellerini yere koymuştu ama alnını yere değdirmemişti; çünkü etrafı görmek, kimin önünde veya neyin önünde yere kapandığını bilmek istiyordu.

Kadınlar evinden bir grup avludan çaprazlama geçerek erkeklerin bulunduğu selamlığa doğru gidiyordu: Önde peştamallı, küçük keten takkeli beş köle, arkada başları açık beş cariye ve bunların ortasında Nubyalı kölelerin çıplak omuzları üstündeki altın kaplamalı tahtırevanda, minderler ve yastıklar içinde bacak bacak üstüne atmış Mısır'ın en önemli hanımı salma salına taşınıyordu; hanım çok bakımlıydı, kıvırcık saçlarının bukleleri arasındaki mücevherler parıldıyordu; boynunda, parmaklarında ve zambak gibi zarif kollarında altın yüzükler, bilezikler vardı; bu beyaz ve hoş kolunun birisi tahtırevanın yan tarafından aşağı doğru sallanıyordu –Yusuf kadının başını süsleyen mücevherle donatılmış tacının altında, onun moda olana inatla karşı koyan son derece hoş ve çok nadir görünen profilini, makyajla alnına kadar uzatılmış gözlerini, minik burnunu, yanaklarındaki gölgeli gamzelerini; dar, yumuşak ve uçlarında çukurluk bırakan yılan gibi kıvrımlı ağzını gördü.

Bu, Mut-em-enet'ti, yani bu konağın hanımefendisi, muhteşem Peteprê'nin eşiydi ve yemeğe götürülüyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÜCELER YÜCESİ

Yusuf, Potifar'ın Yanında Ne Kadar Kalacak

Bir adamın, tarlayı sürerken kullanılan boyunduruğu taşımak istemeyen ve her defasında silkeleyip yere fırlatan inatçı bir ineği vardı. Bu adam ineğin danasını ayırıp süreceği tarlaya götürmüştü. İnek, yavrusunun böğürmesini duyunca, onun bulunduğu yere götürülmesine ve boyunduruk takılmasına razı oldu.

Dana tarladaydı, onu oraya bu adam getirmişti ama böğürmüyordu, ölüm sessizliği içindeymiş gibi davranıyordu; bu yabancı tarlada etrafına ilk bakındığında, bunun bir ölüler tarlası, yani mezarlık olduğunu zannetti. Sesini duyurmak için henüz erken olduğunu hissetti; ama bu, adamın amacına uygun bir düşünceydi ve uzun sürede edindiği kurnazlıklardan birisiydi; bu dana Yehosif veya Osarsif idi. Bu adamın tanıdığı ve öğrendiği şey, tahmin edildiği gibi olmuştu; onun tarlaya, yani evindeyken çok inatçılık yaptığı bu topraklara nasıl geldiğini gayet açık ve seçik biliyordu artık, bunun bir şeyle alakası yok değildi, aksine bu bir planlamaya göre olmuştu ve bu projede biri diğerini yanına çekiyor, birbirinin sebebi ve sonucu oluyordu. "Yanına çekmeye sebep olmak" ile "peşi sıra getirtmek" konusu bunlardan birisiydi; bu onun zeki ve hayalci ruhunda meydana gelmişti, yani gökyüzünde ay ile güneşin aynı anda görünmesi gibi, karşılıklı oturup musiki terennüm edercesine olmuştu; ay motifi, ışık saçarak yıldız ilahlarının yolunu, yani onun kardeşlerinin yolu-

nu açıyordu, bu da bu oyun içinde yer alıyordu. Yusuf, bu dana –kendiliğinden ve kendi eliyle, her ne kadar bu adamın önerileriyle uyumlu olsa da Gosem bölgesinin parlayan çayırlarıyla yüz yüze bakarak kendi düşüncelerini hazırlamış mıydı? Kendi anlayışına göre, vaktinden önce ve çok daha önceden oyuna giren fikirleri, şimdilik seslerini çıkarmadan durmak zorundaydı. Çünkü birçok şeyin yerine getirilmesi, gerçekleşmesi lazımdı; onların zamanı gelince buraya getirilmesiyle henüz tamamlanmamış olan bu koşullar tamamlanmış olacaktı; ama başka bir şeyin daha buna katılması gerekiyordu; bunun için de çocukça bir saflıkla ve gizlilikle çok sessiz bir şekilde beklemek, iyimserlik ve güven gerekiyordu, ama bunun nasıl doğru yola sokulacağını ve geliştirileceğini bilmek, şimdilik mümkün değil gibi görünüyordu. Orada tarlaya danasını getiren adamın elindeydi, burada da Tanrının elindeydi.–

Hayır, Yusuf'un evdeki donup kalmış olan ihtiyarı hatırlamaması olmazdı; onun susması, birçok yılların susmasıydı ve hiçbir ân acı ve serzenişli düşünmeye yol açılmaması gerekiyordu –durup kaldığımız ve duygusal olgulardan söz ettiğimiz o anda, en azından, bir saçın diğerine benzer olduğu öyküler, onun hikâyeleridir. Belki bizden bu âna kadar olan hikâyemizi genişletmemiz beklenebilirdi ve sanki biz her şeyi yeni baştan anlatıyormuşuz gibi zannedilebilirdi; eğer yeniden farkına varmak, "daha önce görülmüş" ve "daha önce rüyada görülmüş" bir şeyin bizde özel bir duygusallık yaratarak ona bağlı kalmamız için bizi teşvik ediyorsa –bu durumda bizim kahramanlarımızın vaktiyle edinmiş oldukları şey, bu aynı deneyimdi: Bir uyum, görüş birliğiydi, bununla o kendi düzenini sağlıyordu. Bunu, dilimizdeki babaya bağlılık sözüyle ifade ediyoruz; bu, daha derin ve içten duyulan bir bağlılıktır, daha geniş ve değişik bağlamda ise Tanrıya bağlılıktır ve bu şu anda olağandışı bir yoğunlukla kendisini hissettiriyordu; bu bağlılık nasıl olur da onunla birlikte, onun yanında olamazdı ve onun dışında kendisini gizleyebilirdi? Onun yaşamış olduğu şey, bir taklit etme ve onun benzeriydi; çok hafif bir değişiklikle onun bu hâlini babası önceden yaşamıştı, yani ona ma-

lum olmuştu. Buna seyirci olmak ise sırlarla dolu, bir şeyin tıpkı benzeri olma görüntüsünde bile bile şu girişimde bulunulur, öyle ki kimin taklit ettiğiyle daha önce yaşanmış olan şeyin tekrarının planını kimin hazırladığı konusu fark edilemez hâle gelir: Bu kişi midir yoksa alınyazısı mı? İçeride hissedilen dışarıya çıkıp yansır ve görünüşe göre sanki istemeyerek bu olayda gerçekleşmiş olur; bu, kişinin duygu âlemine bağlıdır ve başından beri de zaten hep onunla birliktedir. Çünkü biz izleri takip ederek dönüşürüz ve bütün hayat, mitolojik şekillerin yaşanan zamanla doldurulmasıdır.

Yusuf her türlü taklit etme olaylarıyla ve inançla dolu olarak kendisini değiştirme hadiseleriyle oynuyordu; bunlarla o, insanları bir an için de olsa kazanmak istiyordu. Ama şu anda o, tamamen babasına bağlılığını, hikâyelerinin tekrarını ve onun kendi içinde yeniden canlanışını derinden yaşıyor ve tamamen bunlarla meşgul oluyordu: O, babası Yakup'la özdeşleşmişti. Laban ülkesine girmiş ve yeraltı dünyasına çalınıp getirilmişti; evde barınması artık çekilmez olmuştu, kardeşinin kininden kaçıp duruyordu; onun, yani Kızıladamın ilk doğum hakkını ve kutsamayı kıskançlıkla istemesinden dolayı kaçıyordu, –bu kez Esau on kez dönüşüm yaşamıştı, bu da bir dönüşümdü ve Laban da yaşanan zamanda biraz değişik bir şekilde görünüyordu: Tekerlerinden kıvılcım çıkararak renk oyunları yaratan bir arabanın üstündeydi ve kraliyet keteninden elbiseler giyerek buraya gelmişti; atları dizginlemeyi başaran şişman, yağlı ve yürekli Potifar'dı, onun uğruna herkes tir tir titredi. O, hiç kuşkusuz bu kişiydi; hayat, aynı şeyin hep yeni şekilleriyle oyununu oynamayı istiyordu. "Bir zamanlar" olmuş olanın vahiyle müjdelenmesinden sonra, Abram'ın soyundan birisi, kendisine ait olmayan ülkede yabancı olarak bulunuyordu; Yusuf, sanki Laban'a hizmet verecek gibiydi, yalnız Mısır'daki adıyla, tekrarlanan bir hadisede hizmet verecekti, bu adamın adı "Güneşin Armağanı" anlamına geliyordu –ama o bu adama ne kadar hizmet edecekti?

Biz Yakup'un yanındayken böyle sormuştuk ama bu soru mantıken ortadan kalktı. Bu kez onun oğlunun durumuyla ilgili olarak

kararlılıkla tekrar böyle soruyoruz ve bu kez de her şeyin doğruluğunu kanıtlamak ve gerçeklik içindeki rüyaya özgü konumu pekiştirmek istiyoruz: Zaman ve yaş sorusuyla ilgili olarak gerçekleşen duraksama, Yusuf'un hikâyesinde daima çok ihmal edilmişti. Yukarıya doğru hayal kuran fantezi, bu tipe değişmezlik ve zaman bakımından dokunulmamışlık özelliklerini yüklüyor; bunları Yakup'un gözleriyle kazanmak mümkün olmuştu, çünkü o Yusuf'un ölmüş ve vahşi hayvan tarafından parçalanmış olduğunu kabul ediyordu ve bunları gerçekten sadece ölüm hâli verir. Babasının fikrine göre sonsuzluk özelliği kazanan bu çocuk ise aslında hayattaydı; yıllar geçti ve Yusuf'un günün birinde muhtaç duruma düşen erkek kardeşleri, onun makamındaki koltuğunun önünde durup saygıyla eğilecekleri, Yusuf'un kırk yaşında, şanlı, yüksek mevki sahibi ve değerli elbiseler taşıdığı, aynı zamanda da zamanın onun şahsında meydana getirdiği değişiklikleri görecekleri ve bu acizlerin de onu tanıyamayacakları günler geçerliydi ve gerçekleşecekti.

O zamanlar Esau'nun kardeşlerinin onu Mısır'a satmalarının üzerinden yirmi üç yıl geçip gitmişti –Yakup'ta işte tam bu kadar yıl "dönüşü olmayan" ülkede yaşamıştı. Şu anda Abram'ın soyundan birisinin yabancı olarak bulunduğu bu ülkede, ötekine göre Yusuf on dört ve altı ve beş yıl ya da yedi yıl kalmayacaktı, on üç ve beş yıl da değil, aksine gerçekten ömrü boyunca kalacaktı ve ancak ölünce memleketine dönecekti. Tamamen belirsizdi ama bu böyleydi; onun kutsanmış hayatının birbirinden kademeler hâlinde yücelen dönemlerinin birbirinden bölümlerle nasıl ayrıldığı konusu çok az düşünülecek –yani Potifar'ın evinde kaldığı ilk ve kesin yıllarla yeniden atıldığı kuyuda geçen yıllar.

Bunların toplamı on üç yıl, bu ilk iki bölümde geçen yıllar, tıpkı Yakup'un Mezopotamya'da doğan on iki adet çocukları için geçen yıllar gibi; Yusuf da başını dik tuttuğu ve emri altına girenlerin başına geçtiği yıla kadar otuz yıl yaşadı. Şunu da belirtmek gerekir ki Yusuf'un o zamanlar şu kadar yaşta olduğunu –veya orada, yani olması gerektiği sanılan yerde bulunmadığını gösteren ve bizim

için esas teşkil edecek yazılı bir belge bulunmamaktadır. Ama bu yine de her yerde kabul edilmiş olan bir varsayımdır, ispatlanmasına gerek görülmeyen bir aksiyomdur; tıpkı annesinin kendisini dünyaya getirmiş olmasıyla güneşin de aynı şeyi yapmış olması "doğru bir davranış" olgusudur. Çünkü bu hep böyledir. Otuz yıl hayat basamaklarını çıkan bir insan için doğru bir yaştır, o zaman dilimini yaşıyordu Yusuf da; otuz yaşındayken karanlık ve çöl gibi yeknesak bir hazırlık döneminden çıkılıyor ve hayatta etkin olma dönemine adım atılıyor; arzuların ve beklentilerin artık uygulanmaya, gerçekleştirilmeye geçirileceği dönem, görünür hâle gelmiştir. Böylece Yusuf'un Firavun'un önüne çıkmasına kadar aradan, yani Mısır'da yaşadığı on yedi yıllık ömründen on üç yıl geçmişti, bu kesin. Peki, Potifar'ın evinde acaba kaç yıl yaşadı ve bunun sonrasında ne kadar zindanda kaldı? Belgelerde bu belli olmuyor; hepsi çok az açıklayıcı beyanlar hâlinde; bizim tarihimizin içinde zamanla ilgili durumların açıklığa kavuşturulması gereken belirsizlikler var. Nasıl tarihleme verebileceğiz bu durumda? Zaman dilimlerini hangi sıralamaya göre yapmamız gerekir?

Bu soru pek şık görünmüyor. Kendi tarihimizi iyi biliyor muyuz yoksa bilmiyor muyuz? Hikâyeyi anlatan veya yazan kişinin verdiği olaylar ve tarihlemeler, belirli düşünceler ve genelden sonuç çıkarma şeklinde mi hesaplanarak hikâyenin yapısına uygun hâle getirilmiş ve ona yapıştırılıvermiştir? Yazar başka bir yerde de olabilir, yani anonim bir kaynak olarak anlatılan veya kendisini ifade eden tarihin bulunduğu asıl yerde bulunmayabilir, bu durumda anlatılanların doğruluğu kesin mi yoksa kuşku uyandıracak şekilde mi olur? Şu hâlde hikâyeyi yazanın veya anlatanın, bu tarihî olguyla birlikte olması, onu yaşamış olması, onun dışında bulunmaması, onun zamanını hesap etmiş ve belgelemiş olması lazım. Ama Tanrı bunu nasıl yapmış olabilir? Abram'ı tasarlayıp yaratmış ve onu tanıyıp onaylamıştı? O ateşin içindeydi, ama kendisi ateş değildi. Yani bu durumda onun, hem içinde hem de dışındadır. Burada ikili bir olgu söz konusudur: Bir şey olmak ve onu seyretmek. Ve her ikisi-

nin aynı anda olduğu düzlemler ve katmanlar vardır: Gerçi yazar, tarihin ve hikâyenin içindedir, ama kendisi tarih veya hikâye değildir; onun bir mekânıdır, ama hikâye ve tarih, anlatıcı veya yazarın hikâyesi değildir; yazar, hikâyenin dışındadır aynı zamanda; kendi varlığının dönüşümüyle hikâyeyi/tarihi irdeleme konumuna geçer. Biz hiçbir zaman hayal kırıklığı yaratmak için yola çıkmadık, biz Yusuf'un tarihinin, hikâyesinin ilk kaynağı olduğumuzu asla iddia etmiyoruz; bu hikâye anlatılmadan önce yaşanmıştı, olup bitmişti; bütün olan biten olayların çıktığı pınardan doğmuştur bu hikâye. O günden itibaren dünyada vardı bu hikâye; her insan bunu biliyor veya bildiğini zannediyor ve zaman hesabı yapmadan, bilginin hayal edilmesi gibi doğallıkla kabul ediyor. Bu hikâye yüz kez anlatıldı ve yüz çeşit öyküleme biçimiyle sunuldu. İşte şimdi burada, bugün kendi bilincimize ve kendi anılarımıza yeni bir kazanım elde etmeyi amaçlıyoruz, biz bu hikâyenin aslında kesin ve gerçek olan yüzünü belirlemek, yani onun hem kaynağını hem de irdelenip anlatılmaya başlandığı zamanı ve konumu göstermek istiyoruz.

Örneğin bu hikâyede, Yusuf'un satılmasından başını yeniden dik tuttuğu âna kadar, aradan on üç yıl geçtiği söyleniyor. Bu kadar yılın geçmesi kesinlikle inandırıcıdır; Yusuf'un zindana düşünceye kadar ki yaşam dilimi, yani Yusuf'u İsmaililer'in Peteprê'nin evine getirdiklerinde küçük bir oğlan çağında olmadığı bellidir; onun bu evde kalış süresi, on üç yıllık yaşamının büyük bir bölümünü oluşturuyor. Bunun böyle olduğunu, kesinlikle ispat edebilirdik; ama biz bunun başka bir şekilde olabileceğini sorgulamayı arzu ettik; bir sosyolog gözüyle bakıldığında, Yusuf'un Mısırlıların yanma ayak bastığında on yedi veya henüz on sekiz yaşlarında olduğu, kendi evinde yaşadığı zamanını da gerçekten orada geçirdiği bu zaman dilimi konusu hiçbir değer ifade etmiyor. Bu bir sıfır. "Potifar" Habirli bu köleyi ikinci veya üçüncü gün, mallarına bakması için görevlendirmedi ve onları yönetmesi için Yusuf'un ellerine de bırakmadı. Bu olaym gerçekleşmesi için aradan bir süre geçti. –O ve diğer şahsiyetler bu karara varmak, yani onun için önemli olan bu

yaşam süresinin başlaması için zaman gerekiyordu. Ayrıca onun sert bir çıkış ve yükseliş gösteren hayat grafiğindeki ekonomi ve yönetimle ilgili işleri de uzun yıllara yayılmıştı; bu süre zarfındaki olaylar, onun için bir ön okul, bir hazırlık dönemiydi, ancak bunun sonunda onların düşündükleri şey oldu: Yani en büyük ölçütte bütün mali işlerden sorumlu bakanlık makamı verildi.

Sözün kısası: Yusuf, Potifar'ın yanında on yıl kaldı ve bunun sonunda yirmi yedi yaşında Ebreeli bir "adam" olmuştu, ondan böyle söz ediliyordu, bazı malum çevrelerce de arada sırada, "Ebreeli köle/uşak" olarak adlandırılıyordu, bu söz ise insanı illet eden, kara kara düşündüren bir vurgulamayı üzerinde taşıyordu; aslında o zamanlarda Yusuf uzun zamandan beri "köle/uşak" değildi. Pozisyonu ve saygınlığına göre böyle bir konumun sona erdiği bu noktayı kesinlikle bilmek ve belirlemek mümkün değil, –bugün de öyle çok az, o zamanlarda da öyleydi. Aslında iyice düşünülecek olursa Yusuf, hep bir "kalfa" ve "kâhya", bir köle olarak olgun erkeklik çağma kadar kalmıştı ve hayatının sonuna kadar da öyle kaldı. Çünkü onun satıldığını ve yeniden satılmış olduğunu okuyoruz; ama onun azat edildiğine veya serbest bırakıldığına dair hiçbir belge yok. Onun olağanüstü hayatı, aslında kendi kölelik konumunu görmezlikten gelmektedir ve hiç kimse onun birdenbire zirveye yükselmesiyle ilgilenmiyordu. Ama Peteprê'nin evinde de kötü anlamda olmayan, bir kâhya olarak uzun süre kalmadı, ama kutsamayla ilgili yükselişinde Eliezer'in makamına ulaşamadı, yani bir evin harcamalarından sorumlu müdürlük yapmadı. Bu, Potifar'ın bulunduğu yıllarda gerçekleşmedi. Bu yedi yıl sürmüştü, bu makama ulaştığı kesinlik kazanmıştır, geri kalan on yıl karışıklık içinde geçti ve mutsuz bir kadının duyguları tarafından meydana gelen ve bu dönemin kapanmasına yol açan hadiselerle gölgelendi. Geleneksel belgeler doğruyu söylüyor, en azından genel olarak, yaklaşık bir ifadeyle bu süreyi belirlemek için veriler sunuyor; yani bu karışıklığın, Yusuf'un bu eve girişinden hemen sonra başlamadığını, onun makamının yükselişiyle aynı zamana denk gelmediğini, aksine Yusuf'un üst düzeyde

bir göreve ulaşmasından sonra bunların baş gösterdiğini bildirmektedir. "Bu hikâyeden sonra" onların başlamış olduğu söyleniyor: Yani bu hikâyeden sonra, Yusuf'un en yüce güveni elde etmesinden sonra demektir; bu durumda, talihsiz gönül sızısı sadece üç yıldan fazla sürmüştü, –bu olaya katılanlar için hayli uzun bir zaman!– Sonu felaketle biten bir zaman.

Tarihin kendisini bu şekilde kontrol etmesi, sonuçta onun başka bir şekilde kontrolünü gerektirmez. Bu sonuca göre, Potifar'ın hikâyesi, Yusuf'un on yılma mal olmuştur; böylece bunu takip eden ve üç yılı ilgilendiren diğer hikâyeye, hapishane bölümüne geliyoruz. Ne fazla ne de eksik; bu gerçekteki hakikat ile olasılık başka hiçbir yerde bu kadar güzel bir örtüşme göstermez. Yusuf'un Dotan'da kuyuda geçirdiği üç güne uygun düşecek şekilde, onun bu çukurda üç yıldan daha uzun veya daha az süreyle kaldığını, daha açık, mantıklı ve doğru olarak ne açıklayabilir? Bunu daha da ileriye götürüp Yusuf'un bizzat kendisinin daha ilk başta bunu tahmin ettiğini, hatta bildiğini ve doğru olarak kabul ettiği bir şey olduğunu, başka bir olanak bulunmadığını iddia edebilir –burada alınyazısının doğrudan gerekli oluşu ve işe karışmış olması onaylanmaktadır.

Üç yıl –onun böyle olmuş olması yeterli değil, zaten bundan başka türlüsü de asla olamazdı. Ve geleneksel belgede yer alan zaman verisi, alışılmadık bir kesinliktedir ve bu üç yılı kendi içinde bölümlere ayırmıştır: Birinci bölümde, Yusuf'un başfırıncı ve başsakiyle olan ünlü yaşantısı yer alıyor. "İki yıl sonra" Firavun bir rüya görmüş deniliyor. Yusuf onun bu rüyasını yorumlamıştı. Ne gibi bir şeyden iki yıl sonra acaba? Bunu irdelemek gerekir. Şöyle söylemek istemiş olabilirler: Firavun'un Firavun olmasından sonra geçen iki yıl, yani Firavun'un tahta çıkmasından sonra, bu bilmece gibi rüyayı görmesi muhtemeldir. Veya belki şu anlamda da olabilir: Yusuf'un Beyefendilerine rüyalarını yorumladıktan ve bilindiği gibi, başfırıncının boğularak öldürülmesinden iki yıl sonra. Aslında tartışmaya hiç gerek yok, çünkü her iki ifade de bu bağlamda doğrudur. Evet, üzerlerine suç atılan saray mensuplarıyla yaşadığı

hadiselerden iki yıl sonra Firavun bu rüyayı görmüştü; bu aynı zamanda onun firavun ilan edilişinden iki yıl sonrasına da denk düşüyordu; çünkü Yusuf'un hapishanede kaldığı sırada, tam da birinci yılın sonunda, şöyle bir olay meydana gelmişti; o, Amenhotep III adıyla güneşle birleşmiş olanın oğlu, yani bu rüyanın sahibi, başına iki taç birden giymişti.

Böylece bu hikâyede hiçbir yanlış olmadığı, Yusuf'un otuz yaşına gelinceye kadar yaşadığı on ve üç yılla ilgili her şeyin gerçek ve doğru olduğu görülüyor.

Torunların Ülkesinde

Hayatın oyunu, eğer bundan, insanların birbiriyle olan ilişkileri anlaşılıyorsa, yine bu insanların ilişkilerinin geleceği konusunda hiçbir şekilde haberlerinin olmayışı, bu ilişkiler birbirlerini ilk kez gördükleri sırada çok ince, daha hafif, daha geniş kapsamlı, daha yabancı ve önemsiz değilse, günün birinde birbirlerine düşmanca bakış karakteri taşımıyorsa ve birbirlerinin nefeslerini yakından hissedip dayanışma yaratmışsa –bu oyun ve habersizlik olgusu, her şeyi önceden bilen ve gözlem yapan birisine, başını sallayarak anımsayacağı bir konu olur.

Yusuf avludaki toprak zemin üzerinde karnının üzerine doğru iyice eğrilmiş ve adı Şepses-Bes olan, bizim Habip dediğimiz cücenin yanında çömelmiş ve ellerinin arasından, tamamen bilmediği bu manzaraya merakla bakıyordu; ondan birkaç adım uzakta altından bir aslan kafesi önünden geçiyordu, –bu alt dünyaya özgü yüksek medeniyet örneğini reddetmekle birlikte, bir saygı duygusu da belirdi ve aklından bu düşünceden başka bir şey geçmiyordu: "Aman Tanrım! Bu Hanımefendi olmalı! Potifar'ın karısı, onun için korkup titreyen kadın. Acaba bu kadın iyiler veya kötüler sınıfından hangisine giriyor? Onun görünüşü bunun ayırt edilmesine imkân vermiyordu. Mısır'ın çok büyük bir hanımefendisi. Baba onu böyle görseydi ayıplardı. Ben ondan daha iyimserim, bu konu-

da karar vermek gerekirse ama bu benim için solda sıfır..." Hepsi buydu. Ama Hanımefendinin nazarında bu daha da az değer taşıyordu. Omuzlar üzerinde tahtırevanla süzülüp giderken kendisine tapınırcasına saygı gösterenlere doğru bir an için başını çevirdi. Onları görüyor ama görmüyor gibiydi –onların üzerlerine küçümseyen, öyle donuk ve görmezlik içinde bir bakış attı ki. Büyük olasılıkla cüceyi fark etmişti, çünkü onu iyi tanıyordu ve onun makyajla uzatılmış emaye gözlerine bir saniyelik bir gülümseme yerleşmiş olduğu görülüyordu; kıvrık dudağının iki ucu gülümsediğinde hafifçe çukurlaşmıştı –elbette bunu da irdelemek gerekir aslında. Onun yanındaki kişiyi tanımıyordu ama bunun hesabını da verecek değildi ya. Sırtında, İsmaililerin verdiği rengi atmış, kapüşonlu paltosuyla göze çarpmıştı ve Yusuf'un saç biçimi de alışılmışın dışındaydı. Kadın bunu görmüş müydü acaba? Belki. Ama bu algılama, hesaplaşma alanına kadar kadının mağdur bilincinde pek rağbet görmemişti. Eğer o buraya ait değilse, buraya nasıl geldiğini ilahlar bilmeliydi, –zaten ilahların bunu bilmesi yeterliydi; bu kadına Eni deniliyordu, asıl adı Mut-em-enet idi, bunu düşünmek bile, onun ne kadar değerli birisi olduğunu gösterir. Yusuf'un ne kadar yakışıklı ve güzel olduğunu görmüş müydü acaba? Ne biçim sorular bunlar! Onun bakması, görmek anlamında değildi; gözleri görmeye kapalıydı, oysa burada bu gözlerin görmesi için bir sebep vardı, ama... Bu ikisinin hiçbirisinde bir şeyleri tahmin etmek için en ufak bir dalgalanma ve gölgelenme olayı meydana gelmedi, yani önündeki birkaç yıl içinde kendileriyle ilgili bir şeyin olacağına ve aralarında bir şeylerin meydana geleceğine dair hiçbir belirti yoktu. Bu bir sürü bilinmezlik yığınının gösterdiği saygının, günün birinde onun biricik ve her şeyi, sonsuz sevinç ve çıldırtan öfkesi, aklından çıkarıp atamayacağı bir takıntısı olacağını, onun duygusunu alt üst edeceğini ve çılgınca işler yaptıracağını, bütün aklını, onurunu ve hayatındaki düzeni paramparça edeceğini –bu kadın aklından geçirmiyordu. Bu kadın onun için ne kadar gözyaşları dökecekti; ilahın gelini olarak başındaki tacı büyük tehlikeye sokacağı-

nı, tek bir saçı uğruna deli divane olup ilahla çatışmasına yol açacağını, rüyalar gören Yusuf'un bütün bunları rüyasında bile görmediğini, tahtırevandan sarkan beyaz zambak gibi bir kolun ileride bunlara sebep olacağını o anda hiçbirisi bilmiyordu. Bu hikâyeyi bütün safhalarıyla önceden bilen gözlemci, bu hikâyenin içinde bulunan ve onun dışında da olmayan bu kişilerin, olacaklardan habersiz oluşlarını, bir an için başını sallayarak seyrediyordu.

Geleceğin perdesini aralayıp içerisini serinleten merakını bir yana bıraktı ve o andaki bu şaşalı saatle ilgilendi. Bu muhteşem saatler yedi yıl sürdü; işte o andan itibaren Peteprê'nin evinde akıl almaz bir şekilde yükselişinin yılları başladı; orada, Hanımefendinin önlerinden süzülüşünden sonra, avludaki çılgın cüce Bes-em-heb Yusuf'un kulağına şunları fısıldamıştı:

"Sana yeni bir elbise biçelim ve seni yeniden giydirelim, sen de buradaki herkes gibi olasın–"

– ve onu hizmetçilerin kaldığı evin hamamcılarına teslim etti, onlar bu küçük adamla şakalaşarak Yusuf'un saçlarını Mısırlılar tarzında kesip biçim verdiler; tıraştan sonra, tıpkı setlerde toprak sıkılayan bir işçi gibi görünüyordu; oradan çıkıp aynı binadaki elbise odasına ve peştamal deposuna gittiler, orada bir kâtip Yusuf'a mevcut elbiselerden verdi. Bunlar Peteprê'nin belirlediği iş ve boş zaman giysileriydi, böylece o tamamen Keme'nin bir delikanlısına benzedi ve belki de Yusuf'un kardeşleri bile onu bir bakışta tanımayacakları hâldeydi–

– babasının yaşamış olduğu yılların bir taklidi ve bir tekrarı olan bu yedi yıl, oğlunun hayatında yer almıştı; babasının bir dilenci olarak başlayıp çok zengin ve Laban'ın kaçınılmaz bir ortağı olarak yaşadığı ve kutsama kudreti sayesinde ekonomik yaşamlarını düzelttiği zaman dilimine de aynen uyuyordu. Bu saat kaçınılmaz ve önlenemezdi –neler oldu ve Yusuf bunu nasıl yaptı acaba? O da Yakup gibi hemen su kaynağı mı bulmuştu? Bütün bunlar gereksizdi. Peteprê'nin bulunduğu yerde istemediği kadar bol su vardı; çünkü sadece Lotus Gölü bunun için yeter de atardı bile, aynı zaman-

da sebze bahçeleriyle koruların bulunduğu yerler arasında kare şeklinde havuzlar yapılmıştı; bunların kendileri doyuran kişiyle hiçbir ilişkisi yoktu; ama buna rağmen havuzlar kaynak suyuyla dolu olduklarından bahçelerin su ihtiyaçlarını gideriyordu. Su sıkıntısı yoktu; Potifar'ın evi de içindeki yaşam tarzı bakımından kutsanmamış bir ev olsaydı –tam tersine idi, yani hemen görüldüğü gibi bütün şöhretli görünüşünde, çılgınca ve utandırıcı şeyler olan ve her türlü uğursuzlukların kaynadığı bir evdi– ama ekonomik bakımdan hiç tartışmasız refah ortamında bulunuyordu; burada insanın bir şeyi "daha da artırması" zor olduğu kadar, aslında buna gerek de yoktu; çünkü o dönemde mülkün sahibinde, malvarlığının yabancı delikanlının elinde daha iyi yönetileceğine, onu kendisi için kullanabileceğine, onun yönetimiyle artık hiçbir şekilde endişe duymayacağına dair bir kanaat oluştuğunda, üst düzey bir makama gelmek için, alışık olunduğu üzere, yeterli oluyordu. Geniş kapsamlı bir güven ortamının yaratılmasında, öncelikle bu kutsanma gücü yeterli olmuştu; ve doğal olarak hissedilen ve böyle bir güven duyma konumunda ortaya çıkan tiksinti, bu ortamda en çetin ve zorluk yaratan da buydu –aldatıcı, beklentileri boşa çıkarıcı da olabiliyordu; bu durumda bu işle görevlendirilmiş olana muhteşem gücüyle yardım eden şey, Tanrının yardımı ve kutsamasıydı; böylece Tanrıyla anlaşmazlığa meydan verilmiyordu.

Yusuf için ortaya çıkan bu dönem, Laban ile yaşanan döneme eşitti, ama yine de babasının vücudunun yaşadığından tamamen farklıydı ve onun soyundan olan mirasçısının yaşamında başka şeyler meydana geliyordu. Çünkü tekrar olayı değiştirilme olgusudur, tıpkı içinde renkli parçacıkların bulunduğu bir boruya bakmak ve onun döndürülmesiyle aynı parçacıkların değişik görünüşler arz etmesine benzer; işte hayat oyunu da aynı ve eşit olan şeylerden hep yeni şeylerin ortaya çıkarmasıdır, aynı parçadan, yani babasının hayatını yaratan yıldızdan, oğlunun yıldız şekli oluşmuştur. Bunları seyrederek eğlenmek ise insana çok şeyler öğretir; çünkü bu oğlun yaşamına bu parçacıklar ve tanecikler, Yakup'un hayatındaki man-

zara gibi, kim bilir ne kadar farklı görünümler meydana getirecekti –ne kadar zengin ve karmaşık şeyler; tabii daha çirkin görünüşler de olacaktı! Çünkü bu daha sonra, daha da çetin bir durumda Yusuf'un "nazik" hadisesinde olduğu gibi, yani oğlunun yaşayacağı hayattaki olaylar, yine de babasınınkine göre daha eğlendirici ve daha hafif, yine de daha zorluklar, acılar ve ilginç durumlar içeren bir hayat, onun hayatında tekrarlanan olaylar, babasının ön yaşamındaki basit temellere ve örneklere benzerliği kolayca fark edilmeyecek şekilde meydana gelecekti. Örneğin ondaki Rahel-tasavvuru ve Rahel-örneği, yani klasik sevgi motifinde nasıl bir değişik durum olacaktı –karışık ve insan hayatını tehdit eden arabesk bir görünüm nasıl olacaktı!– Şu durum gayet net bir şekilde görünüyordu: Orada şu anda hazırlanan şey, daha önce oynayıp bitmiş, yaşanmış bir şeydi, aslında hikâyenin kendisini anlattığı şeydi; zamanın ve olayların sıralama yasasına göre ilk yaşananın aynısının görünmesine henüz sıra gelmemişti –işte bizi güçlü kollarıyla ve dehşet verici bir şekilde olayın içine çeken de bu; bunu merak ediyoruz, bu merak daha da değişik, her şeyi bilen ve bunu hem tecrübeye dayanarak hem de daha canlı ve şu andaki muhteşem saatin ruhuna uygun ve eğlendirici olarak bizi kendisine bağlıyor. İşte "bir zamanlar" sözcüğündeki çift anlamlılıkta gizlenen sırrın etkisi burada görülüyor; eğer gelecek zaman geçmiş zaman olsaydı, her şey çoktan rolünü oynayıp bitirmiş olurdu; onun rolünü yeniden oynaması için uygun zaman ise yaşanan zamandır!

Sabrımızın dizginlerini bir parça gevşetmek için, bizim yapabileceğimiz şey, yaşanan zaman kavramının ender anlamını bir parça genişletmek ve peş peşe sıralanan kapsamlı olayları bir bütün hâlinde toplamak ve serbest olarak yönetilen ve yönlendirilen bir eş zamanlılık konumunda hepsini bir araya getirmeye çalışmaktır. Böyle bir genel görünümde yılların oluşturduğu periyotlar, yani dilimler çok rahatlıkla fark edilecektir; Yusuf'un Petepre'nin özel hizmetine girmesi, sonrada başyönetici konumuna geldiği zaman dilimleri belli olacaktır; hatta bu yıllar, böyle gruplandırmayı ge-

rektirmektedir, özellikle de onun başarısında katkısı olan hadiseler (bunların periyotlaşmayı engellemek zorunda oldukları düşünülse bile) ve bu hadiselerin bütün bu zamansal dilim yüzeyine yaptıkları etkiler, hatta bunların daha da genişleyip yayılması ve daha başlangıçta belirleyici bir rol oynadıkları da göz önünde bulundurulmalıdır; bütün bu dilimin atmosferinde yer alan ilişkileri göz önüne almadan, bu zaman dilimini ifade etmek mümkün değildir.

Yusuf'un başka birisine satılması gerçeğini kesinleştirdikten sonra, onun sıkı sıkıya tutunduğu söz: Yusuf artık "Mısırlı Beyefendisinin evindeydi" cümlesiyle ifade ediliyordu. Artık, tabii o oradaydı. Başka nerede olacaktı ki? O bu eve satılmıştı ve bu evde bulunuyordu, –bu cümle zaten kesin olan bir durumu perçinliyordu ve lüzumsuz yere bunu tekrarlayıp duruyordu. Demek ki doğru okunmuştu. Yusuf'un Potifar'ın evinde "olduğu" ifadesi, onun orada k a l d ı ğ ı n ı açıkça vurgulayarak öğretiyor, yani daha önce saptanmış ve bitmiş bir durumu değil, aksine vurgulamaya değen bir yeniliğin işaretini veriyor. Yusuf, satın alındıktan sonra, Petepr̂e'nin evinde kalıyordu: Tanrıya şükürler olsun; o, Mısırlının emlaklerinin bulunduğu evin dışındaki topraklara gönderilmekten, gündüzleri yakıcı sıcak altında yanıp geceleri de soğuktan tir tir titreyeceği ve oralardaki düşük ahlaklı bir yöneticinin emri altında, kişiliksiz, karanlık ve yoksunluk içinde günlerini heba edeceği felaketten sıyrılmıştı.

Onun başının üstünde bir kılıç sallanıp duruyordu ve onun Yusuf'un üstüne düşmemesinden de hayranlık duymaktayız. Yusuf, Mısır'a satılmış olan bir yabancı, Asyalı bir genç erkekti, bir Amuçocuğu, bir Habirli veya Ebreeli idi. Ve onun böyle oluşu, aslında yaratılmış ülkelerin içinde en muhteşemi ve gururlusu olan burada hor görülürdü, onun için bir gevşeme veya hatta yükselmeyi açıklamadan önce, karşı taraftan gelen olumsuz etkiler nedeniyle, insanların gözlerinin ta içine iyice bakmak gerekirdi. Başkâhya Mont-kav birkaç saniye içinde kendi benliğiyle mücadele etmişti, çünkü Yusuf'u bir an için yarı yarıya bir ilah yerine koymuştu; bu

durum Mont-kav'ın Yusuf'u özellikle yarı yarıya ya da fazla birisi, yani onu normal bir insan olarak kabul ettiğini kanıtlamaz. Açıkça söylemek gerekirse aslında o böyle bir şey yapmadı. Onun vücuduyla mukayese edilemeyecek yapıdaki atalarının bu kutsal nehrin dalgalarından su içtiği, benzersiz yazıları ve figürleriyle dolu bu vatan topraklarının Güneş Beyinin o zamanlardaki kralı şahsında bulundurduğu bu Keme vatandaşı, kendisini özenle "insan" olarak adlandırıyordu, yani kesin kez kendisini Mısırlı-olmayan birisi, belki de Kuş zencisi, örgü saçlı Libyalı ve sakalı bitli bir Asyalı gibi bir yakıştırma ve değerlendirme yoluna gitmemişti. Pislik ve bitli kavramı Abram'ın soyundan gelen birisinin bulduğu bir şey değildi, Nuh peygamberin oğlu Sam'ın soyundan gelen çocuklarda da asla bu mevcut değildi. Birkaç şey hem onlarca hem de Mısır halkınca nefret edilen şey olarak kabul ediliyordu: örneğin domuz. Ayrıca onlar için Ebreeliler nefret edilen bir şeydi, onlara karşı mesafeli dururlar ve onurlarını korumak için onlarla birlikte ekmek bile yemezlerdi –bu onların sofra geleneklerine aykırı sayılırdı; kaldığımız noktanın üzerinden birkaç yirmi yıl geçtikten sonra, yani Yusuf'un Tanrının izniyle bütün alışkanlıkları ve davranışlarıyla tamamen bir Mısırlı olduktan sonra, malum barbarları sofrasının başında gördüğü zaman, Mısırlılardan oluşan çevresindekilere bu durumu fark ettirmeden, önce onlara servis yaptırırdı, böylece onları kirletmemiş oluyordu.

Mısırlılar ülkesinde yaşayan Amu ve Haru halkıyla olan ilişkilerde durum böyleydi; Yusuf oraya ulaştığında, kendi durumu da aynen onlarınki gibiydi. Onun bu evde kalması ve arazide körelip gitmemesi bir mucizedir –veya bu şaşılacak bir olaydır; çünkü bu kelimenin tam anlamıyla sadece Tanrının bir mucizesi değil, aynı zamanda bu oyunda daha çok, insanca normal olan çağın moda anlayışıyla ilgili bir olaydı –kısaca, daha önce sözünü ettiğimiz dışarıdan gelen aykırı etkilerin, artık zayıflamış hatta kaldırılmış olduğu anlaşılabilir. Ayrıca bunda şu da yararlı olmuştu, örneğin Zeset'in kocası Dûdu'nun faydası olmuştu: O, Zeset'in kocasıyla tem-

sil ediyordu; o, Yusuf'un tarlalarda çalıştırılmasını istiyordu ve bunu önermişti. Çünkü o sadece bir erkek –veya cüce adam– olarak çok değerli ve güvenilir kişiliğe sahip birisiydi, aynı zamanda eski kutsal geleneklerin ve göreneklerin ciddiyetini savunan ve bunlara gönülden bağlı bir kişiydi, ilkelere bağlı bir cüceydi; bu davranışıyla o parti karşıtı bir adamdı, bunu savunan aynı görüşteki kişilerle bir ekol ve felsefe tarzını yaratmıştı; bu anlayışa göre her türlü ahlaki-resmî inancı azaltan iradeyi açıklayan görüşleri vardı, doğal ve irdelenebilen bir birlik oluşturmuşlardı, ülkenin her yerinde diğerlerine karşı kendi belirli yerleri vardı, daha az tutucu ve geleneklere daha az bağlı olduklarını iddia ederlerdi ve üsleri Petepre'nin mülkündeki kadınlar evinde bulunmaktaydı; daha kesin bir ifadeyle Mut-em-enet Hanımefendinin kendi özel odalarındaydı, buraya bir adam girer ve çıkardı, bu adamın, haklı olarak, ciddi kişiliği, bu ekolün çalışmalarının odak noktasını ve toplanma merkezini oluşturmaktaydı: Bu, Amun'un ilk peygamberi olan Beknehons idi.

Onu daha sonra anlatacağız. Yusuf onunla ilgili şeyler duyuyordu ve onu bir süre sonra ilk defa gördü; burada belirttiğimiz ilişkilerin ve durumların içine girip bir parça bilgilenmesinden sonra oldu, yani evdeki diğer hizmetçilerle ilk sohbetleri ve görüş alışverişleri sırasında uygun ve uygun olmayan durumlar konusunda bilgi topladıktan sonra onu gördü; her hâlde bu sırada dikkatli olamamış olduğu anlaşılıyordu. Bu sırada onun kendine özgü bir tavrı vardı, sanki her şeyi çok önceden biliyormuş gibi yapıyor ve böylece ülkenin içerisindeki sırlara ve güvenlik bilgilerine normal bir vatandaş gibi ulaşıyordu. Onun konuştuğu Mısırca, başkalarının kulaklarına biraz komik geliyordu, ama o kelime seçiminde son derece dikkatli ve cin gibi uyanıktı, aslında daha düzgün cümleler kurmak için pek acele etmiyordu, bunun için de kendi konuşma tarzını onlara "lastikli konuşuyorum" şeklinde söylüyordu –bunu da bile bile yapıyordu; onun bu tarzı, Nubyalı zenciler için kullanılan bir takma ad oluvermişti. Nubyalılar onu nehir üzerinden Efendinin huzuruna çıkması için götürürken görmüştü; ayrıca Kuş eyaleti prensliğinin genel va-

lisinin yüzüne karşı söyleyemedikleri bu takma adı, beyefendiler sabahleyin bulundukları odada kıskanarak eleştirdikleri sırada kullanıyorlardı; çünkü bu vali, Firavun'un kalbini sürpriz olarak getirdiği cizyelerle kazanmayı ve diğerlerinin hayatını tehlikeye sokmayı becermişti. Buna sanki kendilerine yeni bir şey anlatılıyormuş gibi çok gülmüşler ve onu matrağa almışlardı; çünkü sık sık tekrarlanan ve herkesin bildiği bu dedikodu, onları rahatlatıyordu; onlar Yusuf'un yabancılık taşıyan konuşma tarzıyla neşeleniyorlardı, hatta bir bakıma da hayran kalıyorlardı; konuşurken cümlelere karışıveren Kenanca kelimelere kulak kabartıyorlardı; böylece Yusuf için, hoşlanılan ve hoşlanılmayan şeyler ortaya çıkıyordu.

Onlar bizzat kendileri, ellerinden geldiği kadar iyi bir şekilde bunu yapıyorlardı. Bizzat kendileri Akatça-Babilce, hem de Yusuf'un konuştuğu dilden aldıkları yabancı kelimeleri kendi konuşmaları içine karıştırmaya çalışıyorlardı; Yusuf bu olayı saptamadan önce, şunu da hissetmişti: Onlar bu tarz konuşmayla asil insanlara benzemeye çalışıyorlardı ama bu da yeniden, yalnız kendi içlerinde bir çılgınlığa yol açmakla kalmıyor, aynı zamanda daha yüksek bir alanı, yani sarayı da taklit etmiş oluyorlardı. Söylendiği gibi Yusuf onları değerlendirmeden önce, onların bu bağımlılıklarını kavramıştı. Gerçekten durum böyleydi, bunu Yusuf gizli bir gülümseyişle saptamıştı: Kendilerine sınırsız bir gurur payı çıkartmak isteyen bu zavallı halk, doğdukları bu memleketlerin tanrılarına gönülden bağlı olarak özdeşleşip Nil suyuyla büyümüşlerdi; dünya çevresinin tersine akan Fırat nehrine kadar fethetmiş olan ve sınır taşlarını en kuzeyde Retenu'ya, en güneyde çöle ve Nil nehrinin kavis yaptığı yerdeki kabilelere kadar ilerletmiş olan Ahmose, Tutmose ve Amenhotep adlı kralların savaşarak elde ettikleri şöhretleriyle gırtlaklarına kadar dolu olan ve ilk kurulmuş ve asla tartışılmamış ve etraftaki dünya devletlerinden daha üstün olan medeniyetlerinden asla kuşku duymayan bu halkın, artık sadece öfkeyle değil aynı zamanda gülerek de onlara bir cevap vermiş olması gerekiyordu –kendileriyle ilgili konularda böylesine emin olan bu za-

vallı halk aslında aynı zamanda işte böylesine zayıf ve çocukça bir ruha sahipti; Yusuf'u, anadili Kenanca olmasından dolayı kıskanıyorlardı ve onun bu konuda doğal bir yeteneği olduğunu ve herkesinkine göre daha iyi bir akla sahip olduğunu ve onun beyninden yararlanmanın büyük bir kazanım olacağını düşünüyorlardı.

Niçin? Kenanca kibar bir dil olduğu için. Peki, niçin kibardı? Çünkü o, yabancı bir ülkenin diliydi ve onlara yabancıydı. Ama yabancı bir ülkeye ait olan bir şey, daha adi ve acınacak bir değerde değil miydi? Orası öyle, ama buna rağmen bu dil kibardı ve onların bu mantıksız değer yargısı kendi fikirlerine göre sadece çocukça bir zayıflık değil, aynı zamanda hür fikirli oluşlarını da anlatıyordu –Yusuf bunu sezmişti. Yusuf bunu dünyada sezen ilk kişiydi; çünkü dünyada ilk kez böyle bir görünüş, bir fenomen ortaya çıkmıştı. Bu, oradaki halkın hür düşünceli olduklarının göstergesiydi; bu halk, acınacak hâlde olan yabancı dünyayı yenmekle, kendi egemenlikleri altına almakla kalmamış, aynı zamanda onlara bakmakla yükümlü olmuş ve onların dillerini kibar bulduklarını ifade etmeyi de kabullenmişlerdi. Buna ülkenin büyük şahsiyetleri örnek olarak gösterilebilir. Peteprê, yani Yelpazetaşıyan'ın evi bunu Yusuf'a açıkça göstermişti, çünkü Yusuf onları yakından ve daha iyi tanıdıkça, onların hazinelerinin büyük kısmının limanlardaki mallardan ibaret olduğuna emin olmuştu, yani bunlar ithal edilen yabancı devlet ürünleriydi; bunların çoğu özellikle de Yusuf'un geniş ve dar memleketinden, Suriye'den ve Kenan'dan gelmişti. Bu onu bir parça şımartmıştı, aynı zamanda kendisini biraz da aklı kıt kişi olarak görmesine sebep oldu; çünkü onun Nil Deltasından Amun'un Evine kadar yapmış olduğu uzun yolculuğu sırasında, Firavun'un dış ülkelerle yaptığı güzel ve kendine özgü mal taleplerinin neler olduğunu gözleme fırsatını bulmuştu. Potifar'ın atları Suriye atlarıydı –ve bu hayvanları en iyi koşullarda oradan veya Babil'den sağlıyorlardı; Mısır'da yetiştirilen at cinsi daha az önemliydi. İspitlerinde ateş saçan asil taşlarıyla Potifar'ın arabaları da aynı şekilde ithaldi; onun büyükbaş hayvanlarını Amoritler ülkesinden

getirmiş yay boynuzlu yerli, sevimli sığır ırkı olan mahzun bakışlı gözleriyle Hathor ineklerine ve Merver ile Hapi'nin seçilmiş güçlü öküzlere bakıldığında bunun hiç de moda bir çarpıklık olduğu düşünülemez. Firavun'un dostu Suriye'den ithal edilmiş kakmalı bir asayla yürüyordu ve onun içtiği bira ve şarap da oradan getirilmişti. "Limandan", bu içkilerin sunulduğu testiler, silahlar ve onun odalarını süsleyen müzik aletleri alınmıştı. Evin hem kuzey ve güneyindeki sütunlu hollerindeki renkli nişlerde bulunan süslü kaplar hem de yemek odasındaki platformun her iki tarafında bulunan adam yüksekliğindeki şahane kapların altını, hiç kuşkusuz Nubya'daki ocaklardan çıkarılmıştı, ama bu vazolar Şam ve Sidon'da üretilmiş ve ailenin yemek odasının önünde bulunan güzel kapılı misafir kabul ve ikram salonuna yerleştirilmişti; ayrıca Yusuf'a daha eksantrik şekilli ve boyalı testiler de gösterilmişti, bunlar Edom ülkesindeki keçi dağlarından başka bir yerden getirtilmiş olamazdı; bunlar ona artık yabancı olan amcası Esau'dan sanki bir selam getirmiş gibi geldi; buradakiler herhâlde bu amcasını da aynı şekilde kibar bir insan olarak telakki ederlerdi.

Buralılar Emor ve Kenan, Baal ve Astarte ilahlarını da çok nazik ve hoş buluyorlardı: Yusuf, Potifar'ın hizmetçilerinin tavırlarından bunları böyle değerlendirdiklerini fark etmişti; onlar bu ilahları Yusuf'unkiler olarak kabul etmişlerdi, onlar hakkında bilgiler edinmişler ve onlarla ilgili olarak övgüler yağdırmışlardı. Ülkeler ve uluslar arasındaki siyasi ilişkilerin ve davranışların, aslında toplum düşüncesinin cisimlendirilmiş hâli olan tanrıların bünyelerinde yansıtıyorlardı ve bu onların kişisel yaşamların bir ifadesi olarak görüldüğünden masum bir inanç olayı olarak son derece etki ediyordu. Tabii, burada asıl konu neydi ve bunun görünüşü nasıldı? Gerçek olan hangisiydi, onun değişik göstergesi ne şekildeydi? Bu sadece bir konuşma tarzı mıydı? Yani Amun'un Asya'daki tanrıları yendiğinin, onları cizye ödemeye mahkûm ettiğinin ve bununla aslında Firavun'un Kenan krallarını kendi egemenliği altına almış olduğunun bir söylemi miydi? Yoksa mecazi anlamda bunu mu anlatmak istiyorlardı?

Yusuf bunu ayırt etmenin kolay olmadığını biliyordu. Gerçek ve simge, asıl ve mecaz birbirinden ayrılmayacak şekilde iç içe bir bütünlük oluşturuyordu. İşte bu yüzden Mizraim halkı Amun'u sadece belli bir ölçüde terk ediyordu ve bunu Baal ve Aşerat'ı saygıdeğer bulduklarını, Şam'ın soyundan gelen çocukların her şeyi berbat eden sözlerini, kendi tanrılarının konuşmaları ve cümleleri içine karıştırıp ifade ederek belli ediyorlardı: "Kâtip" yerine "yazman" veya "nehir" yerine "ırmak" kelimelerini kullanıyorlardı. Bunlar Kenanca "sofer" yani Mısırca "kâtip" anlamında ve "nahal" Mısırca "nehir" yerine kullanıyordu. Bu, gerçekten hür düşünceli olmanın bir ifadesiydi ve bunlar, ahlaki yaşamlarında, psikolojik durumlarında ve moda olarak kullanılan şeylerin temelinde yer alıyordu; ayrıca Mısırlıların Amun'una olan davranışlarında da bu hür düşünce yer almıştı. Artık Semitik-Asyatik olanlara karşı kesin bir nefret olgusunun görülmeyişi bu hür düşüncenin etkisiyle olmuştu; olumlu ve olumsuzluk defterine Yusuf bu durumu olumlu olarak kaydetti.

Yusuf orada ortalıkta dolaşan düşünce çeşitliliklerini, fikir akımlarını ve karşı fikir akımlarını öğrendi ve bu ülkede doğup büyümüş olanlar kadar bu konuda bilgi sahibi oldu. Potifar bir saray adamı, yani Firavun'un dostlarından birisi olduğu için, yurtdışıyla olan ilişkilerde dostluk girişiminde bulunan ve batıda, "nehel" yani nehrin karşı tarafında Yüce Ev'de edebî uykusunda olan Amun'a karşı olan zihniyetin kaynağı olarak varsayılıyordu. Acaba Amun'un ordularının ve meydan savaşına katılan birliklerin, "Oğul Yolu" üzerinde, insanları duvara doğru iten mızraklı mabet koruyucularıyla bir ilgisi var mıydı, diye aklından geçirdi Yusuf? Bu konuda Firavun'un hoşnutsuz oluşu, Amun'un kendi toprakları üzerinde çok güçlü bir devlet tanrısı olarak, onunla rekabet içinde olduğunun bir ifadesi miydi acaba?

Çok tuhaf ve çok çetrefilli ilişkiler var! Firavun'un, Amun veya onun tapınağı hakkındaki hoşnutsuzluğu öylesine büyüktü ki; belki de Yusuf'un tarlalara gönderilmeyip Beyefendinin evinde kalması ilerleyen saatlerde onun bu arazilere bir köle olarak değil de

bir müfettiş ve üst düzey yönetici olarak görevlendirilmesinin altında yatan asıl sebep bu olmalıydı. Bu ilişkiler, onun bu kıpırdanmalardan sakin sakin kendi lehine yararlanmasına neden olmuştu ve bu durum genç köle Osarsif'i memnun etmişti ve büyük Beyefendisinin yardımıyla en yüce kişiye bağlanmasını sağlamıştı. Başka bir diyardan buraya getirilip yurtlandırılan, bu dünyadan kendi yüzüne doğru esen iyi ve kötü şeyleri ona sezdiren ve geniş delikli güzel burnuyla kokusunu aldığı güzel şeyler, onu daha da memnun ediyordu; kendi varlığına güvenle teslim edilen bir unsurdu bu ve o bunun içinde kendisini tıpkı sudaki balık gibi iyi ve rahat hissediyordu. Sonbaharın son zamanlarıydı, atalarının örnek insanlar olarak alındıkları ve kurmuş oldukları şeylerin mirasçılarının ve torunlarının oluşturdukları toplumdan artık çok uzaklardaydı; buradakilerin onlar üzerinde kazandıkları zaferler, yenilmiş insanları kibar ve saygın kimseler olarak değerlendirebilme konumuna getirmişti. Bu, Yusuf'unda hoşuna giden bir davranıştı, çünkü kendisi de zaman ve fikir bakımından onların bir oğlu ve torunu olarak bu olaya kolayca, garip, zor ve ilginç bir şekilde girivermişti. İşte bunun için burası kendisini tıpkı sudaki bir balık gibi hissetmesini sağlamıştı ve gelecekle ilgili güzel beklenti bütün benliğini sarmıştı; kendisi, Tanrının yardımıyla, Firavun'un aşağı ülkesinde, şerefle uygun bir konuma gelecekti.

Saray Adamı

Evli olan cüce Dûdu, geçmişe bağlı ve geçmişe özlem taraftarlarının kurduğu parti yandaşı olarak davranış sergiliyordu; Montkav'a derinden gelen sesiyle, telaşlı bir tarzla ve kısacık kolunu aşağıdan yukarıya ona doğru kaldırarak şöyle bir uyarıda bulundu, kısa bir süre önce alınan Habirli genç uşağın, arazileri yönetmesinin uygun olacağını, çünkü onun düşman tarafının tanrılarından geldiğini ve saraya ait olmadığını söyledi. Ama bu evin Başkâhyası başlangıçta, bu konuşmayla ne söylenmek istediğini çıkarama-

mıştı; bu cücenin bununla kimi kastedildiğini anlayamamıştı –acaba bu Amu kölesi miydi? Mineerlilerden satın aldıkları? Osarsif adındaki köle mi? Tamam, öyle! Mont-kav, unutkanlığı yüzünden buna yeterince önem veremediğini belirttikten sonra, kendisine bu uyarıyı yapan cüceye, konuyu inceleyeceğini ve bu konudaki duyarlılığından dolayı kendisine hayran olduğunu ifade etti; elbiselerden sorumlu cüce ona sadece fikir vermekle kalmıyor, aym zamanda mantıklı sözler de söylüyordu. Dûdu zaten ona nazik bir üslupla cevap vermişti. Bu saray mensuplarının böyle bir insanla ekmek yemeyeceklerini, bunun aşağılayıcı, tiksindirici bir şey olduğunu söyledi. Ama başkâhya, ihtiyarlara bakan İştarummi adındaki Babilli kadın hizmetçiyle kadınların ve kadınların çok iyi geçindiklerini söyleyerek bunun son derece hassas bir şey olduğunu kabul etmedi. Amun! dedi ziynet eşyalarının sorumlusu. İnandıkları Tanrının adını andı ve gözlerini onunkilere dikti, tehdit edici olmasa da Mont-kav'a dik dik baktı. Amun'un aşkına, dedi cüce. Omzunu silkeleyişini gizlemeyerek "Amun uludur" diye karşılık verdi Müdür. "Ayrıca ben bu satın aldığımız kişiyi", diye sözlerine ilave etti, "belki araziye göndereceğim. Onu belki oraya sürerim, belki de sürmem, eğer böyle bir şey yapacak olursam, buna ancak ben karar veririm. Benim düşüncelerime müdahale edilmesinden hoşlanmam, birisinin benim başıma kâhya kesilmesini istemem."

Tek kelimeyle, uyarısını yaparak Zeset'in kocasının işini bitirmişti –kısmen her hâlde, çünkü artık ona tahammül edemiyordu, bunun görünen ve görünmeyen sebepleri vardı. Onu istemeyişinin sebebi, onu kızdıracak hâle getiren, bu cücenin kendini üstün gören bağlılığıydı; görünmeyen sebep ise Beyefendisi Peteprê için büyük ve gerçek bir hizmet etme sadakatiydi, bu da aslında küstahlık derecesine çıkıp üzücü ve sinirlendirici oluyordu. Bunun açıkça anlatılması gerekecek. Ama yine de Mont-kav'ın duymazlıktan geldiği tek sebep Dûdu'nun kuvvetli kişiliğine duyduğu tiksindirici durum değildi. Habip dediğimiz çılgın cüce, Dûdu'yla olan ilişkilerinin tersine dönmesinden dolayı oldukça acı çekiyordu –Dûdu ona kar-

şı da böyle davranmış ve başından savmıştı, çünkü o da bu olaydan çok daha önce tam karşı bir anlamda, Yusuf'tan dolayı kendisine başvurmuştu. Onun kulağına güzel, iyi ve zekice bir şeyler fısıldamıştı; ona, onun genç bir kum adamı olduğunu ve tanrıların sevgili kulu olduğunu söylemişti; her ne kadar adı Habip olsa da, aslında o böyle birisi değildi; bozulmamış cüce zekâsıyla bir şeyin farkına varmıştı; Müdürün, Osarsif'e hem evin içinde hem de dışında hizmet etmesi için bir iş vereceğini ve bu görevde onun yeteneklerinden yararlanacağını fark etmişti. Bu olayda da kâhya başlangıçta hiçbir şeyi hatırlamak istemiyormuş gibiydi ve sonra bu soru üzerinde derin derin düşünmekten bıkarak, bunu yapmayacağını söyleyip onu başından savmıştı, yani rasgele ve fuzuli olarak, hatır için aldıkları bu kişiden evde nasıl yararlanacağı konusunu uzun uzun düşünmemişti. Gerçekten bunun acelesi yoktu ve Mont-kav daha başka bir şeyi aklından geçiriyordu.

Böyle söylenir ve böyle dinlenir; aşırı çalışma temposu içindeki, üstelik böbrekleri de rahatsız olan bir adam için, bu çok kibarca verilmiş bir cevaptı. Habip bunun karşısında sesini çıkarmaz olmuştu. Bu yüzden Müdür, Yusuf'la ilgili hem tek başına hem de başkalarıyla olduğunda hiçbir şey bilmek istemiyordu, onu unutmuş gibi yapıyordu, çünkü kendisi çift anlamlı fikirler veya izlenimlerden utanıyordu; bunlar aslında, cin gibi diri olan bu satılık adamı ilk kez gördüğünde, onu satın alma konusunda içinde garip bir gelişme olmuştu: Yarı yarıya Tanrı, yani beyaz maymunların efendisiymiş gibi hissetti. İşte bu yüzden kendisinden utanıyordu ve bunun hatırlatılmasını istemediği gibi, onunla ilgili tavsiyeler de duymak istemiyordu, onlara uymuş olsaydı, kendi gözlerinde bu izlenimlere taviz vermiş konumuna düşerdi. Satın alınan bu insanı, ne tarlalara göndermek ne de ev işlerinde kullanmak gibi bir düşüncesi olmadığını söylemişti, çünkü onunla ilgili hiçbir şey yapmamak ve elini tamamen onun üzerinden çekmek arzusundaydı. Bu iyi insan farkında değildi ve kendisinden bile bir şeyi saklıyordu, kendisinin ilk izlenimlerinden vazgeçmekle, içinde gizlediği bir ar-

zuyu yerine getiriyordu. Bu, çekingenlikten kaynaklanıyordu; laf aramızda, yerin altında duran bir duygudan kaynaklanıyordu ve tabii bu, Mont-kav'ın ruhunun temelleri üstünde yer alan bir beklentiden doğmuştu.

Sonunda olan oldu, Yusuf Mısır diline hâkim olmuştu ve kendisine yeni bir elbise giydirilmişti, haftalarca ve aylarca hiçbir şey yapmadan veya sözün gelişi, bir orada bir burada, bugün böyle yarın şöyle, ite kaka ve dağınık bir şekilde, sadece son derece kolay ve önemsiz işler yaptı. Peteprê'nin avlusunda avare avare dolaştı, bundan başka göze çarpan bir şey olmadı; çünkü bu hayırlı evdeki zenginlik yüzünden ayak altında boş boş dolaşan çok sayıda kişi vardı. Bir bakıma bu durum onun hoşuna gidiyordu ve tam ona göre bir şeydi, kendisiyle ilgilenen kimse yoktu; vaktinden önce kendisine ciddi ve şerefli bir şey yaptırmak için zaman henüz uygun değildi. Onun kariyerinde yanlış veya dolaşık bir durumun başlaması için bir neden bulunmuyordu, onun bir meslek öğrenmesi ve böylece geri hizmete alınma söz konusu olmadı. O zaten bundan sakınıyordu ve tam zamanında ortadan kaybolmasını bildiriyordu. Rahat rahat oturuyor ve büyük kapının yanındaki kerpiç bankın üstünde, kapı muhafızlarıyla gevezelik yapıyordu; konuşmalarına Asya dillerinden sözcükler katarak onları güldürüp duruyordu. Fırına pek uğramıyordu, çünkü orada öyle nefis küçük ekmekler yapıyorlardı ki onun alışılmadık derecede güzel bazlamalarıyla övünmesine ve gösteriş yapmasına gerek yoktu. Ne terlikçinin, ne kâğıt yapıştırıcının ne de renkli palmiye liflerinden dokuma yapanın veya marangoz ve çanak çömlekçinin yanına gidiyordu. İleride olacaklara saygı nedeniyle içinden bir ses ona, onların arasında acemi, salak, sakar bir oğlan gibi olmaması için akıl veriyordu.

Buna karşılık arada bir çamaşırhaneye iniyordu ve ambar görevlileri için bir liste veya hesap yapıveriyordu, artık bu ülkenin yazısıyla ilgili yeterli bilgiye sahipti. Sonra listenin altına şöyle bir not yazıyordu: "Yurtdışından genç bir köle olan Osarsif tarafından onun yüce Beyefendisi Peteprê için yazılmıştır; ah, dilerim hayatı

boyunca kendisi hep böyle esirgenmiş olsun! Ve bütün malvarlıklarının sorumlu kâhyası ve makamının en yeteneklisi olan Mont-kav'a, onların on binlerce yıllık ömrünün, kaderinin son bulduğu anda bile, Nil taşkınının olacağı Ahet mevsiminin üçüncü ay günlerinde Amun tarafından bereket verilmesini niyaz ederim." Yusuf, Kutsamalar sırasında o memleketin durumuna uygun, sanki onların dinine geçmiş birisi gibi Tanrıdan dileklerde bulunuyordu; bunu belki de kendi durumu ve gereksinimi uğruna, güven sağlamak ümidiyle bile bile ve haklı bir gerekçeyle böyle yapıyor olmalıydı. Mont-kav bu listeleri ve altındaki notları ve imzaları görüyordu ama bunlarla ilgili tek kelime söylemiyordu.

Yusuf, ekmeğini hizmet edenlerin kaldığı binada Potifar'ın adamlarıyla birlikte yiyor ve gevezelik yaparak birasını içiyordu. Kısa süre sonra o da onlar gibi oldu ve gevezelikleri de onlar gibi yapmaya başladı; onların el becerileri değil, dil becerileri onu daha çok ilgilendiriyordu; zamanı gelince onlarla sohbet etmek ve daha sonra da emredebilmek için onların yöresel konuşmalarını iyice dinliyor, lehçelerini öğreniyordu. Şöyle söylemeyi öğrendi: "Çok yaşa kral!" ve "Yeb'in Beyefendisi, Yüce Hnum Aşkına!" Şunu da öğrendi: "Dünyalar kadar sevinç duyuyorum" veya "Bütün odaların alt tarafındaki odalardadır", yani zemin kattadır veya öfkeli bir ustabaşından bahsederken: "Tıpkı Yukarı Mısır'daki bir leopar gibiydi." Yanındakilere bir şey anlatırken işaret zamirlerini de yerli halkın diline göre kullanıyor ve sempatiyle karşılandığından hep bu tür konuşmayı sürdürüyordu: "Ve bu aşılmaz kale önlerine geldiğimizde, bu iyi kalpli insan olan ihtiyar, bu subaya şunları söyledi: 'bak bu mektuba!' Bu genç komutan bu mektubu görünce, şöyle dedi: 'Amun aşkına, bu yabancılar geçip gidiyorlar'." Böyle sözler onların hoşuna gidiyordu.

Mevsimine ve takvimdeki belirli günlere göre her ay, birkaç kez şenlik ve bayram oluyordu. Örneğin, Firavun'un mahsul mevsimini açmak için başakların içine adım attığı gün kutlaması veya tahta çıkış günü ve her iki ülkenin birleştiği gün veya kaynana zırıltıları

ve maskelerle yapılan gösteriler sırasında Usir'in kazığını dikme günleri, ayın göründüğü günlerde hiç konuşulmaması; baba, anne ve oğul üçlüsünün büyük ve önemli günlerini kutlamaları –böyle kutlama günlerinde hizmetlilerin bulunduğu evde kaz kızartması ve kızarmış dana budu yenirdi; ama onun boyca gelişmemiş dostu Habip, Yusuf'a bugünlerin dışında da her türlü iyi yiyecek ve tatlılardan getirirdi; bu ekstra yiyecek ve tatlıları, kadınlar evinde bir tarafa onun için ayırırdı: Üzüm ve incir, uzanmış inek şeklinde pasta ve ballı meyveler getirdiğinde ona fısıldayarak şöyle söylerdi:

"Al bunları çöl adamı, ekmekle pırasa yemekten daha iyi bunlar, bu küçük adam bunları onlar yemeklerini yiyip çekildikten sonra senin için ihtiyarların masasından aldı. Zaten onlar ıvır zıvır, çerez atıştırmaktan ve her gün kaz dolması yemekten iyice şişmanladılar; onlar bunları yerken ben onların önünde dans edip oynarım. Bu cücenin sana getirdiği bu yiyecekleri al ve afiyetle ye, çünkü diğerlerine bunlar verilmez."

Yusuf, kendisine bu yiyecekleri sunan cüceye teşekkür ettikten sonra "Peki, Mont-kav benden yararlanmayı henüz düşünmüyor mu?" diye sordu.

Habip başını sallayarak "Pek öyle görünmüyor henüz" diye cevap verdi. "O seninle ilgili olarak henüz beklemede ve ağzından tek kelime çıkmıyor ve bunun hatırlatılmasını da istemiyor. Ama bu küçük adam, senin geminin rüzgârın önüne katılması ve ona hâkim olması ve onu etkilemesi için gayret ediyor ve işi ayarlamaya çalışıyor! Kafamdaki düşünceye göre, Osarsif'in Peteprê'nin karşısına çıkarılması gerek, bu da olacak."

Yusuf ondan, herhangi bir şekilde, mutlaka Potifar'ın karşısına çıkması için bir şeyler düzenlemesi konusunda ısrarla ricada bulunmuştu ama bu aslında yapılması mümkün olmayacak bir şeydi; yardımcı olacak kişinin adım adım ve deneye deneye tezgâhı kurması gerekiyor. Beyefendinin şahsına yapılan hizmetler de son derece karmaşık ilişkilere dayanıyordu; oda hizmetini yapanlarla, onun şahsına hizmet edenler sağlam ve kıskanç kişilikli insanlardı. Yu-

suf'un, onun Suriye kökenli atlarının koşumlarını takıp çıkarması, kaşağı yapması gibi seyislik görevine girmesi de mümkün olmamıştı. Hâlâ koşumları bile görmemişken nerede kaldı Beyefendinin yanına yaklaşmak, onun arabasını süren Neternah'a bile ulaşamıyordu. Hiç olmazsa bir basamak yaklaşmak mümkün olabilseydi ama bu basamağa ulaşmak da imkânsız. Şimdilik Beyefendisiyle konuşmak mümkün değildi, sadece hizmetçiler, onun hakkında yapılacak konuşmaları dinliyor ve yine sadece onlar onun kendisi ve Yusuf'un satılmış olduğu bu evle ilgili gerekli şeyleri arayıp bulmakla yetkiliydi, onunla ilgili olarak bir şeyin yapılmasını sağlamak hayli güçtü: Özellikle ilk başta evin kâhyası Mont-kav'a düşerdi bu iş, satışın yapıldığı öğlen vaktinde olduğu gibi.

Her seferinde de hep aynı şeyler olurdu, onu görür ve dinlerdi: Mont-kav, Beyefendiye tatlı diller döker, onun ağzına bir parmak bal çalardı; bu deyim, Mısırlı bir beye artık ne kadar uyar bilinmez ama, neyse, onu ikna ederdi –işte bu en uygun ifade olmalı–, onun hayatını, parıltılı, göz kamaştıran zenginliğini ve şöhretini göklere çıkarır, onun sevk ve idaresindeki gücünü, atlara hâkim oluşunu ve avcı olarak yürekliliğini ve bütün dünyanın onun canıyla ilgili olarak büyük ihtimam gösterdiğini ballandırarak anlatırdı, –bütün bunları, Yusuf'un da kesinlikle fark ettiği gibi, kendisini şirin göstermek ve öne çıkarmak için değil, sadece Beyefendinin hatırını almak için yapardı, yani asla bunu bir hizmet gereği ve yaltaklanma olarak yapmıyordu; çünkü Mont-kav temiz yürekli bir adam görünüyordu. Ne kendi altında bulunanlara karşı acımasız davranıyor ne de amirlerine karşı yaltakçılık yapıyordu –aksine burada sevgiyle, candan hizmet etmek söz konusu olması gerekiyorsa– bu söz burada en doğru anlamdaydı ve sadece bu şekilde anlamak gerekiyordu; Müdür, Beyefendiyi seviyordu ve samimi olarak hizmetini sadakatle ve yağcılık yapıyormuşçasına sitemlerle ona yardımcı olmayı istiyordu. Bunlar, Yusuf'un edindiği izlenimlerdi ve bunu zarif, aynı zamanda melankolik ve gurur verici bir gülümsemeyle pekiştiriyordu; kule gibi uzun ama Yusuf'un kardeşi Ruben'e benze-

meyen Firavun'un dostu, bu tür sevgi belirtilerini memnuniyetle karşılıyordu; zamanla bu evin meselelerini daha iyi kavradıkça, Mont-kav'ın Beyefendiyle aralarındaki ilişkinin bu evde yaşayanların birbiriyle olan ilişkilerinin değişik bir şekli olduğunu Yusuf daha iyi anlamış oldu. Hepsi de saygıdeğer insanlardı ve birbirleriyle olan davranışlarında samimi, onurlu ve yağcılık sayılmayacak bir kibarlık ve saygı gösteriyorlardı; birbirlerine yardımcı olurken son derece titiz ve bir parça gerilimli bir nezaket uyguluyorlardı: Potifar eşi Hanımefendi Mut-em-enet'e ve o da ona karşı böyleydi; en üst kattaki "kutsal anne-baba"nın oğulları Peteprê'ye, o da onlara karşı böyleydi; yine oğlunun eşi, yani gelinleri olan Mut'a, o da onlara karşı böyleydi. Dışarıdaki değişik olaylarla onların şeref ve haysiyetlerinin çok uygun gibi gözükmesi, hepsinde bu ortak tavrın nedeni, onların bilinçaltında güçlü kalmayı istemelerindendi; çünkü bu olgu henüz iyice yerleşmemiş ve bir parça boş ve sahteymiş gibi görünüyordu; bundan dolayı hepsi karşılıklı olarak zarif bir saygıyı ve yüreklerindeki haysiyet duygusunun gereğini sevgiyle hürmet etme olgusunu iyice pekiştirmek ve güçlendirmek istiyorlardı. Eğer bu hayırlı ve uğurlu evde bir parça çılgınca ve nahoş bir şey olduysa –sebebi bunda yatıyordu ve içinden bir endişe hortlayıp çıkıyordu– burada da bunun bir işareti vardı. O henüz ismini söylememişti ama Yusuf bunu algıladığını söylüyordu. İçindeki bir ses ona şunu söylüyordu: İçi boş bir haysiyet.

Peteprê'nin birçok unvanı ve şöhreti vardı; Firavun onun başını yüceltmiş ve ona ihsan penceresinden aşağıya, pek çok kez kraliyet ailesinin ve bütün saray halkının huzurunda altın yağdırmış ve onu ödüllendirmişti; bu sırada hizmet edenler kendisini sevinç çığlıklarıyla alkışlamışlar ve saygı gösterilerinde bulunmuşlardı. Hizmetçilerin kaldığı evde bunları Yusuf'a anlatmışlardı. Beyefendinin unvanı, Yelpazetaşıyan ve kralın dostu ve sağ kolu idi. Ümidi ise günün birinde "Kralın biricik dostu" unvanını almaktı (bunlardan pek az kişi vardı) ve bunun da sebebi vardı. O saray ordusunun başkanı, hâkimlerin başkanı ve kraliyet hapishanelerinin kumandanı

idi –bunun anlamı şudur: Onun adı böyleydi, amiri olduğu sarayda birçok daire vardı; ayrıca içi boş veya hemen hemen boş şeref payeleri de vardı –bunları hizmetçilerden duyup öğrenmişti Yusuf– haşin bir askerdi ve Firavun'un hassa birliğinde albaydı ve idam cezalarının infazının başkanı; Haremheb veya Hor-em-heb adını taşıyan yüksek rütbeli bir subaydı ve saraydaki eylemsiz komutan ve cezaevinin şeref müdürü olarak görevlendirilmişti, ama bütün bunlar tabii formalite gereğiydi. İnce sesli, şişman Ruben gibi kule boylu, yüzünde melankolik bir gülümseyişi olan birisi olarak, insanların sırtına beş yüz kırbaç vurarak parçalatmak ve onları, söylediklerine göre "işkenceler ve idam evine göndermek" zorunda kalmadığına, "ceset rengine döndürmek" zorunda olmadığına sevinmeliydi, çünkü bu onun için pek şık bir şey olmadığı gibi, zevkine de uygun bir şey değildi; Yusuf bunu anlamıştı, böyle bir durumdan dolayı Beyefendinin sık sık öfkelenmesine ve başının ağrımasına sebep oluyordu ve bazı olaylar da onun alçakgönüllüğünü ortaya çıkarıyordu.

İşte durum böyleydi: Potifar'ın subaylık ve komutanlık unvanları, sadece sembolik bir anlam ifade ediyordu, bir çam fıstığı tanesi kadar zarif ve zayıftı, ama onun sağ koluydu, şerefli bir yeri vardı; bunun canlı ve ayakta kalması için sadece sadık Mont-kav değil, ayrıca bütün dünya ve dışarıdaki bütün değişik hadiseler onu her saat destekliyordu, ama o gerçek olmayan ve içi boş olan bu görünüşleri kendisi dahi bilemiyor sadece hissediyordu. Ama işte bu süslü püslü adam, kendisi, içi boş haysiyetin nasıl simgesiyse, onun benzeri de –Yusuf'a böyle geliyordu– çok daha derinlerdeki köklerinde de bulunmaktaydı; bu arada hizmet, meslekî bir görünüş olmaktan çıkmış, doğal, insana özgü bir içeriği olan şeref ve haysiyet hâline gelmiştir; bu, resmî makamların içeriksiz ve boş oluşları, kökleri olan şeref ve haysiyet için de yine bir örnek teşkil ediyor olmalıydı.

Yusuf'un kendi dışında olan bu hadiselerle ilgili anıları vardı, örneğin âdetlerde, geleneklerde yer alan ve insanın vicdanının karanlık ve sessiz kalan derinliklerindeki haysiyet olgusu, gündüzün

aydınlığı altında bile değişmeyen onursal isimler, toplumun anlayışındaki değerlerle ne kadar az örtüşür. Yusuf burada kendi annesini hatırlamıştı –evet, yeterince garip ve tuhaftı, kendi sahibi ve efendisi olan Mısırlı Peteprê'nin yaptıklarının içeriğini kendi içinde izini sürerek, sevgili annesi, yani Rahel olgusuyla zihninde bir bağ kurdu; çünkü onun bu karmaşık durumunu kendisi biliyordu; bu, âdetler ve ön hikâyesi olan başlı başına bir bölümdü onun yaşamında, çünkü Yakup zaman zaman açıkça söylemişti; Rahel'in Tanrının takdirine göre bir süre ona çocuk veremez olduğunu, bundan dolayı da Rahel'in Yakup'un koynuna Bilha'yı almasına müsaade ettiğini ve Bilha'nın doğurduğu çocuğu Rahel'in kucağına verdiğini anlatmıştı. Yusuf acı gülümseyişiyle bunu, yani Tanrının eskiden hor görülen annesinin gösterdiği acı gülümseyişi aynen görüyormuş gibiydi –işte annesinin haysiyetini gösteren bu onur verici durumun ifadesi olan bu gülümseyiş, insanların verdikleri bir onursal isimdi, gerçek değildi; Rahel'in vücudundaki et ve kan hücrelerinde bulunmuyordu, yarı mutluluk, yarı aldatıcı zorunluluktan dolayı, âdetlerle uyum sağlamak üzere verilmiş bir isimdi, ama aslında içi boş ve tiksindiriciydi. Yusuf, Efendisinin görünen işlerinin anlamını çözmek için araştırmalar yaptığı ve onları irdelediği sırada, âdetlerin verdiği onursal katkıyla insanın kendi etinin içinde, yani vicdanındaki gerçekle ne ölçüde çelişkili olduğunu göstermek için böyle bir örnek olaydan yararlanmıştı. Potifar'ın durumundaki kuvvetlendirici, teselli edici ve taviz verici durumlar, aklında yer alanlarla çok daha güçlü ve daha verimliydi; oysa Rahel'in anneliğiyle ilgili durumda bunlar daha az görülmüştü. Potifar'ın zenginliği, değerli taşlar ve devekuşu tüyüyle süslü yaşamındaki bütün bu onursal ihtişam, yere kapanan kölelerin çizdiği tablo, hazinelerle dolu oturma ve misafir odaları, dolup taşan ambarlar, kilerler, depolar ve kadınlar evi, bir hükümdar hayatının cıvıl cıvıl sesleriyle dolu yalanlar ve çerezlerle dolu harem hayatı ve bunların içinde zambak kollu Mut-em-enet, yani başhanım ve evdeki sağ kol –bütün bunlar Potifar'ın şeref ve haysiyetinin bilinçal-

tında yaşatılması ve ayakta tutulması için oluyordu. Ve orada, Rahel'in sessiz bir şekilde yaşadığı rezaletten utanç duyduğu yerde Yusuf, gizliden gizliye bu adamın gerçekte hassa birliğine kumanda eden albay olmadığını, aksine bunun sadece kof bir unvan olduğunu ve Mont-kav'ın bunu onu "tatlı dil dökerek tavlamak" için zorunlu olarak kullandığını çok iyi biliyordu.

O bir saray mensubu, bir maliye sorumlusu ve kralın hizmetkârı, en üst derecede bir makam sahibi, payelerle ve hazinelerle bol bol donatılmış, ama sadece ve tam bir saray makamı memuru idi; bu sözcüğün pis pis gülümseten bir yan anlamı da vardı veya dahası: iki akraba kavramı iç içe taşıyordu; bugün bu sözcük ilk zamanlardaki anlamında kullanılmıyor artık, aksine mecaz, yani başkasına aktarılmış anlamda ve asıl anlamını kaybetmeden kullanılıyor, böylece bu kelime hem şeref ve haysiyetli hem şeytani bir gülümseyişi ve de kutsama ifade eden çift anlamla kullanılıyordu ve bu çift anlam da tatlı dille ikna etmenin sebebi oluyordu: Yani şeref ve haysiyet adına, onun şerefsizliğini ve haysiyetsizliğini de birlikte taşıyordu. Yusuf'un dinlediği bir konuşmaydı bu –ve asla sinsice bir tarzda değildi, açıkça ve mesleği icabı bunu dinlemişti; Yusuf için oradaki işlerin içeriği hakkında bazı ayrıntılı bilgiler sunuyordu.

Görev

Şeref ve madalyalarla donatılmış bu eve girişinin üzerinden doksan veya yüz gün geçmişti ki Yusuf'a, cüce Se'enh-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amun aracılığıyla hayırlı ve basit, her ne kadar bir parça yorucu-eziyetli olsa da bir görev verilmesi nasip oldu. Yine Potifar'm evinin avlusunda, etrafta avare bir şekilde dolaşırken, iyi veya kötü kendi saatinin gelmesini sakin sakin beklerken, kırışık şenlik elbisesiyle başında koni şeklinde keçeden fesiyle cüce koşarak ona geldi ve fısıldayarak onun için iyi, güzel ve mutlu bir haberi olduğunu söyledi; bu iyi bir çalışma fırsatıydı. Bu işi Mont-kav'dan elde etmişti. Mont-kav ne hayır ne de evet demişti

ama müsaade etmişti. Hayır, Yusuf, Petepre'nin karşısına henüz çıkmayacaktı. "Dinle Osarsif, senin yapman gereken şeyi, bu cücenin onu nasıl ikna ettiğini ve onun seni düşünmesini nasıl sağladığını dinle bakalım: Bugün öğleden sonra saat dörtte, yemeğin ardından şekerleme yaptıktan sonra, üst katta oturan anne ve babası, güzel küçük tapınağa gitmek için güzel bahçeye indiler, güneşten ve rüzgârdan korunmuş bir yerde oturup suyun serinliği altında yaşlılığın verdiği huzur âlemine dalıp dinlendiler. Onlar orada iki sandalye üzerinde el ele oturmayı severler, bu sükûn ortamında onların etrafında kimse olmaz, sadece uzak bir köşede dilsiz bir hizmetçi elinde, içinde serinletici bir şeyler bulunan kâseyle diz çökerek otururdu; burada sakin otururlarken yorulduklarını hissettiklerinde serinletici şeylerden alıp içerlerdi. İşte bu dilsiz hizmetçi sen olacaksın. Mont-kav böyle emretti veya yasak da koymadı; sen bu kâseyi elinde tutacaksın. Diz çökecek ve kâseyi elinde tutacaksın, ama hiç kımıldamayacaksın, gözlerini kırparak dahi onlara bakmayacaksın, yoksa onların huzurlarını bozarsın ve varlığınla onlara küstahlıkta bulunmuş olursun. Tamamen dilsiz bir hizmetçi olmak zorundasın, tıpkı bir Ptah figürü gibi, onlar buna alışıklar. Sadece, bu ihtiyar kardeşler yorgunluklarını işaretle belli edince, o zaman derhal hareketleneceksin ama ayağa kalkmayacaksın ve serinletici şeyleri onların yanına yaklaştıracaksın, dizlerinin üstünde ilerlerken tökezlemeyeceksin ve giyiminle onlara uğursuzluk vermeyeceksin. Onlar ferahlayınca, sen yine aynı şekilde kıvrak ve hızlı bir şekilde köşene çekilecek ve dizlerinin üstünde oturacaksın, vücuduna hâkim olup sakin duracaksın, soluk alışın fark edilmeyecek ve bir sakarlık yapmayacaksın, aksine derhal yeniden dilsiz bir hizmetçi olacaksın. Bunu yapabilecek misin?"

"Elbette, tabii!" diye cevap verdi Yusuf. "Teşekkür ederim Habip'ciğim, bunu tıpkı senin dediğin gibi yapacağım, hatta gözlerimi camdan yapılmış gibi sabitleyeceğim, tıpkı bir heykelmiş gibi cansız bir varlık olacağım, bana bu atmosferde bir mekân verilinceye kadar –buna harfi harfine aynen uyacağım. Bu yaşlı kardeşler benim

yanımda konuşacak olursa, onlara fark ettirmeyecek şekilde kulaklarımı iyice ve daima açık tutacağım, onlar bana evdeki durumları da doğrudan söyleseler bile bunları kendi içimde saklayacağım."

"Yeter artık" diye karşılık verdi cüce. "Ama sakın bunu kolay bir şey zannetme, yani dilsiz bir hizmetçi ve Ptah heykeli gibi uzun süre kıpırdamadan orada durmak ve elinde serinletici şeylerle dizlerinin üstünde oraya buraya hareket etmek hiç de kolay değil. Sen bunu bir parça şimdiden çalışmaya başlasan iyi olur. İçecek masası kâtibi, serinletici şeyi, mutfağın bulunduğu evde değil, aksine Beyefendinin evindeki kilerde hazırlayıp sana teslim edecek. Bu evin kapısından hole gir; merdivenin bulunduğu yerden sola dön, bu merdiven Mont-kav'ın yatak odasına, özel halvet yerine gider. Oradan çaprazlama geç ve sağdaki kapıyı aç, karşına uzun bir oda veya koridor açılır, burası yemek odasının ihtiyacı olan erzakla doludur, işte burası erzak odasıdır. Sana gerekli malzemeyi teslim edecek olan kâtibi orada bulacaksın ve ihtiyar anne-baba bahçeye inmeden önce, onu alıp dökmeden bahçeden ve evin önünden geçip oraya yerleşeceksin. Oradaki köşede dizlerinin üstünde oturup kulağını açacaksın. Onların geldiklerini duyar duymaz, kirpiklerini bile oynatmayacaksın, onlar günün içinde bitap düşünceye kadar hiç belli etmeden nefes alacaksın. Görevini artık biliyor musun?"

"Tamamıyla" diye cevap verdi Yusuf. "Adamın birisinin bir karısı varmış, kepazeliklerin olduğu yere dönüp baktığı için tuzdan bir sütuna dönmüş. Ben köşemde, elimde kâseyle aynen öyle kalmak istiyorum."

"Bu hikâyeyi bilmiyorum" dedi Neteruhotpe.

"Bunu sana uygun bir fırsatta anlatmak isterim" diye karşılık verdi Yusuf.

"Benim sana sağladığım dilsiz hizmetçilik görevinin teşekkürü olarak öyle yap Osarsif!" diye mırıldandı küçük adam. Bana bir kez de ağaçtaki yılanın hikâyesini anlat, kanı soğuk sevimsiz hayvanın hoş ve sevimli hikâyesini, başını vurup nasıl öldürdüğünü ve sele kapılmış adamın sandıktan gemisinin hikâyesini de! Ayrıca kurban

olması engellenen oğlan çocuğunun hikâyesini de severek dinleyeyim bir kez daha, annesinin üstüne post giydirip kıllı insana benzettiği parlak çocuğun ve karanlıkta doğru olmayan kadını bilen adamın hikâyelerini de anlat!"

"Peki" dedi Yusuf, "bizim hikâyelerimizi dinlettireceğim sana. Şimdi dizüstü ileri ve geri gitme alıştırmaları yapmak istiyorum, güneş saatinin gölgesini izleyeceğim ve tam zamanında görevinin başında olmak için kendi bakımını yapayım ve erzak odasından serinletici şeyleri gidip alayım. Senin söylemiş olduğun şeylerin hepsini yapmak istiyorum."

Öyle de yaptı ve aslında yürümeyi taklit edebileceğini söylemek istemişti, kendisini mesh etti ve saçlarının bakımını yaparak onlara çeki düzen verdi, bayramlık giysilerini giydi, içine ve onun üstüne daha uzun ve içini gösteren peştamalı giydi, daha koyu ve beyazlatılmamış ketenden yapılmış gömleğinin uzun eteklerini peştamalının içinde topladı; alnımn etrafına ve göğsüne oradan seçerek topladığı çiçekler takıp süslenmeyi de ihmal etmedi. Sonra güneş saatine baktı; bu beylerin evi, hizmetçilerin evi, aşevi ve mutfakla kadınlar evi arasındaki avlu boşluğunda bulunuyordu, çevre duvarından içeri girip ev kapısından Potifar'ın ön holüne girdi, burada kırmızı ahşaptan, ince ve geniş oymalarla süslenmiş kapı vardı. Bu kapıyı yuvarlak sütunlar taşıyordu; bunlar da kırmızı renkli, pırıl pırıl cilalanmış ahşaptandı, kaidelerinde taş vardı, sütunun üst kısmında yeşil taş başlıklar bulunuyordu; bu holün zeminini burçlar âlemindeki yıldızlar süslüyordu, yüzlerce figür vardı: Aslan, su aygırı, akrep, oğlak ve boğa, ilahlar ve kral tiplemelerinden oluşan bir dairenin içinde yer almışlardı, ayrıca koç, maymun ve tepeli şahin de vardı.

Yusuf bu zemini çaprazlama geçti ve odalara ve odaların üzerindeki odalara gidilen merdivenin altındaki bir kapıdan geçip akşamları Mont-kav'ın oturup kafasını dinlediği özel halvet odasına girdi. Hizmetçiler evinde diğer uşaklarla birlikte zemin üzerinde herhangi bir yerde paltosuna bürünüp uyuyan Yusuf, bu özel odayı dikkatle inceledi; deri kaplama zarif bir yatak, hayvan ayakları üs-

tünde kuruluydu; yatağın başucundaki tahta kısmında şekerleme yapanı koruyacak ilahların, yani kambur Bes, Epet ve Hamile Nil Aygırının resimleri; yanda ise taştan bir yıkanma havuzcuğuyla küçük bir sandık, mangal, şamdan vardı. Yusuf kendi kendine, Mısırlılar ülkesinde böylesine özel bir rahatlama imkânına sahip olmak için yüksek ve güvenli bir makamda olmak gerektiğini düşünüyordu. Bunun için kendi işinde ilerlemesi gerektiğini anladı ve uzun kilere girdi; burada payanda ve sütuna rastlanmıyordu, çünkü çok dardı, evin batıdaki arka cephesine kadar gidiyordu; burası sadece konuk kabul ve yemek odalarına bağlanmakla kalmıyor, aynı zamanda batı tarafındaki üçüncü sütunlu hole de çıkıyordu; bunun dışında doğudaki ön holden başka, bir tane de kuzeyde vardı –Petepre'nin evi işte böylesine ferah ve büyük yapılmıştı. Kilere giden koridorsa cücenin de belirttiği gibi, kap kacak, raflar, dolaplar, erzak ve yemek odası takımlarıyla dolup taşıyordu: Meyveler, ekmekler, pastalar, baharat kapları, kâseler, bira tulumları, uzun boyunlu şarap amforaları çiçeklerle süslenmişti; buradaki kişi, Yusuf'la görüşen uzun boylu kâtip Hamat'tı: Kulaklarının arkasında divitleriyle odada bir şeyler sayıyor ve divitleriyle meşgul oluyordu.

"Sen misin acemi çaylak, kumdan korkan?" dedi Yusuf'a. "Nasıl da güzel, temiz olmuşun? Bu insanların ülkesinde ve ilahların yanında olmak herhâlde hoşuna gidiyor ha? Evet, sen kutsal annebabayı bekleyecekmişsin, öyle duydum –senin adın kayıtlı buradaki listede. Herhâlde bu işi sana sağlayan kişi Şepses-Bes'tir; yoksa sen bu işi nasıl bulurdun ki? Ama o senin hemen satın alınmayacağını bildiğinden bedelini gülünç derecede ucuzlatmıştı. Çünkü sen aslında bir öküz fiyatmdasın, dana seni?"

Sözlerine dikkat et diye aklından geçirdi Yusuf, çünkü gün gelecek bu evde senin de üzerinde bir konuma geleceğim.

Yüksek sesle ise şöyle söyledi:

"Ne olursun, kitapların bulunduğu binanın yatılı öğrencisi Ha'ma't; okumayı, yazmayı ve sihir yapmayı bilen kişi, bu zavallı ricacıya Huiy ve Tuiy için serinletici şeyler ver! Dilsiz bir hizmet-

çi olarak bu muhterem ihtiyarlara yoruldukları saatte onları hazır edip sunayım."

"Bunu zaten yapmak zorundayım" diye karşılık verdi kâtip, "çünkü listede senin adın yazılı, deli herif bunu becerip sana verdirmeyi sağladı. Benim tahminime göre sen bu içeceği, kutsal insanların ayakları üstüne dökeceksin ve sana da aklını başına getirecek serinletici bir dayak için götürülecek ve iflahın sökülünceye kadar dayak yiyeceksin."

"Tanrı biliyor ya, ben bunun tam aksinin olacağını düşünüyorum" diye cevap verdi Yusuf.

Uzun Hamat gözlerini kırpıştırarak "Öyle mi, bunu yapabilecek misin?" diye sordu. "Buyurun, bu artık senin elinde. Serinletici içecek ona teslim edildi ve kaydedildi: Gümüş kâse, nar suyuyla dolu bir küçük altın sürahi, yanında altından bardaklar ve beş adet deniz midyesi kabuğu içinde üzüm, incir, hurma, dum meyvesi ve bademli mini pasta. Sakın bunları atıştırma veya çalayım deme, tamam mı?"

Yusuf onun yüzüne şöyle bir baktı.

"Öyle, demek bunları yapmayacaksın" dedi Hamat bir parça şaşıracak. "Bu senin için daha iyi olur. Öyle laf olsun diye sormuştum zaten, çünkü senin burnunun ve kulaklarının kesilmesini istemeyeceğini düşünmüştüm ve bundan başka bu senin alışkın olduğun bir şey değil zaten" diye sözlerine devam etti; çünkü Yusuf susuyordu, "zaten herkes biliyor, senin önceki sahibin, küçük bir yanlıştan dolayı, bunu ben bilmiyorum, sana kuyu cezası verilmiş ve bu da yerine getirilmiş diye karar vermiş olmalıdır, –her hâlde bu ceza az olmuş olmalı; bu ne seni ne de beni ilgilendirir, yine benim bilmediğim bir bilgelikle ilgili şeyden dolayıymış; duyduğumuza göre bu ceza, seni iyice arındırmış; öyle ki bu sonunun genel olarak doğru olduğuna inanıyorum..."

Buna ne diyeyim ki, diye aklından geçirdi Yusuf, onun bu sözlerini bağışlasam mı acaba? Kendi hâlime şaşıp kalıyorum, içimden konuşmaya devam etmek geliyor, ağzıma geleni ve gerekli olanı söylemek istiyorum, yine de en iyisi böyle kalayım.

"Bir hizmetçinin dürüstlüğüne inanmam için görevim icabı sormam gerekiyor" dedi, "ben de sordum; bu benim görevim, bunu kendi isteğim ve merakım yüzünden yapmıyorum; çünkü bu eşyalardan bir parçası bile kaybolsa benden hesap sorulur. Ben seni tanımıyorum, çünkü senin geçmişin karanlık, tıpkı bir kuyudaki karanlık gibi. Belki onun ilerisi daha aydınlıktı, ama sana verilmiş olan isim –Osarsif, senin adın bu değil mi?– bu ismin üçüncü hecesi yorumlanacak olursa sen, bataklık kamışları içinde bulunmuş biri olmalısın, belki de sen sazdan yapılmış bir sepetin içinde dolaşıp durdun ve bu, seni su dolduran bir kişi sudan çekip çıkarıncaya kadar sürdü –buna benzer olay bu dünyada hep tekrar tekrar görülür. Ayrıca senin adının başka bir amacının da olması mümkün, bunu ben açıkça orada görüyorum. Her neyse, görevim gereği sana soru yönelttim veya belki de bu kesinlikle yapmam gereken bir görev de değildi, ama laf olsun diye, böyle alışılmış bir işti bu. Bu lafın gelişi böyle, insanlar genç bir köleyle benim konuştuğum gibi konuşur ve ona yine bilindiği gibi, acemi çaylak anlamına dana derler. Aslında ben sana gerçekten dana olarak hitap etmek istemezdim, –zaten böyle bir şey nasıl olurdu ki. Aksine ben sana sadece herkesin bildiği tarzda söyledim. Bu benim önceden bir şeyi fark ettiğim ve bir beklentim olduğu anlamına da gelmez, yani senin nar suyunu kutsal kişilerin ayaklarının üzerine dökeceğin; bunu bir kabalık yapıp söyledim ve bir bakıma yalan yanlış söyledim. İnsanın bu dünyada çoğu zaman asıl söylemek istediği şeyi söylememesi, aksine inanmadığı ve başkasının hoşuna gideceği bir şeyi söylemesi ve bilinen örneğe göre konuşması ne tuhaf değil mi?"

"Artan serinletici şeyleri iş bittikten sonra kaplarla birlikte sana getiririm" dedi Yusuf.

"İyi, Osarsif. Bu odanın sonundaki kapıdan dışarı çıkabilirsin ve özel halvet odasından geçen yolu kullanmana gerek yok. Buradan doğruca çevre duvardaki küçük kapının önüne çıkarsın. Oradan geçince, ağaçların ve çiçeklerin bulunduğu yere varacaksın ve havuzu göreceksin ve karşına bahçedeki minik ev çıkacak."

Yusuf dışarı çıktı.

"Amma gevezelik yaptım ha" diye düşündü orada kalan Hamat, "Tanrı beni affetsin! Bu Asyalı benim hakkımda acaba neler düşündü, bilinmez. Keşke diğerleri gibi konuşsaydım ve alışık olduğu laflar etseydim, böyle olmayacak şeyleri keşke söylemeseydim, elimde olmayarak atıp tuttum, hatırladıkça yanaklarım kızarıyor! Hınzır oğlu hınzır! Yeniden gözlerim onu görecek olursa yine ona âdet olduğu üzere kaba davranmak istiyorum.

Huiy ile Tuiy

Bu arada Yusuf çevre duvarındaki küçük kapıdan geçip Potifar'ın bahçesine girdi; kendisini çok güzel firavun inciri, hurma ve dum palmiyeleri, incir, nar ve perse ağaçları içinde buldu; bunlar bir sıra hâlinde duruyorlardı ve aralarından kızıl kumdan yollar geçiyordu. Ağaçlar arasında yarı yarıya saklanmış bir hâlde, hafif bir yokuşla çıkılan dolgu tepecik üzerinde küçük sefa evi bulunuyordu ve etrafı kâğıt sazlıkla çevrili küçük göl şeklindeki havuza bakıyordu, havuzun yeşilimsi bir ayna gibi görünen yüzeyinde güzel tüylü ördekler yüzüyordu. Lotus gülleri arasında hafif bir sandal duruyordu.

Yusuf ellerinde serinletici içecek ve çerez kabıyla bu küçük sefa evinin basamaklarını çıktı. Muhteşem görünüşlü bu yapıyı tanıyordu. Bu havuzun üzerinden çift kuleli büyük kapıya giden çınarlı bulvar görülüyordu; bu kapı güneydeki dış surlara açılıyordu, o taraftan da doğruca Potifar'm kutsal mülküne giriliyordu. İçi kaynak suyuyla dolu küçük havuzlu meyve bahçesi, havuzun doğudaki kenarından itibaren devam ediyordu ve sonra bir bağa ulaşılıyordu. Çınarlı bulvarın her iki tarafında ve bu küçük sefa evinin etrafında sevimli çiçek tarlaları da vardı. Başlangıçta kurak ve çorak olan bu yerlere, bu bitkiler için verimli toprakları Mısırlıların hizmetliler evindeki çocuklar kan ter içinde kalarak taşımışlardı.

Havuza bakan tarafı tamamen açık olan bu küçük evin, kırmızı kanallarla beyaz bir zemin üzerine yapılmış küçük sütunlarla yan ta-

rafları çevriliydi, içerisi çok iyi döşenmişti ve çok hoş, gizli bir dinlenme yeri olarak yapılmış; bahçenin güzelliğinin içine saklanmış, hem bireysel yalnızlığın ve huzurun tadını çıkarmaları, hem de çok özel bir şekilde baş başa kalmaları veya iki kişinin yan taraftaki dama taşları gibi birlikte oturmaları için düzenlenmişti. Duvarlar, beyaz zemin üstüne yapılmış hoş ve doğal tablolarla kaplıydı, bir kısmı çiçek süslemeleriydi: salkım çiçekler, sarmaşıklar, mavi peygamber çiçekleri, asma dalları, kırmızı gelincikler ve beyaz lotus çiçeklerinin yaprakları, kısmen de tatlı hayattan sahneler içeriyordu; çünkü anıran eşek sürüsü görülüyordu, iri göğüslü semiz kazlarla süslü bir pervaz, kamışlar arasında yeşil gözleriyle bakan bir kedi, çok açık pas renginde, mağrur mağrur uçuşan turnalar, hayvan kesen, dana butlarını ve kanatlı kümes hayvanlarını kurban alayı hâlinde taşıyan insanlar ve gözleri bayram ettiren daha birçok resim. Bütün bunlar, neşeli ve zengin bir hayal gücüyle azıcık da ressamın konuyla ilgili alaycı tutumuyla nefis bir şekilde yapılmıştı, biraz cüretli ama yine de inançlı bir yürekle seyreden birisinin gülerek şöyle sesleneceği bir üslupla tablolar çizilmişti: "Evet, evet, ha evet, bu nefis kedi, gururlu turnalar!" Her şeye rağmen çok ciddi ama aynı zamanda eğlendirici hoş bir atmosfer hâkimdi, yüksek bir zevki yansıtan bir nevi cennet tablosu ortaya çıkmıştı; gözlerini buralarda dolaştıran Yusuf, bunun adını algılayamamıştı ama bunların anlamının nereye vardığını çok iyi algılamıştı. Ona yukarıdan aşağıya doğru bakan, gülümseyen bu şeyin adı kültürdü. Abram'ın en son torunu ve Yakup'un en genç oğlu, bir parça laikti, yani dünyevi hayata dönük birisiydi, hürriyete meraklıydı, sempati duyuyordu; genç insan onu bir zafer sevinciyle onu benimsemeye yatkındı, onun buna olan sevincinin geçmişe dayanan sebebi, babasının çok sofu oluşuydu, çünkü babası her türlü resmi reddediyordu. Bu çok güzel bir şey, diye aklından geçirdi, bırak böyle kalsın ihtiyar İsrael; Keme'nin çocuklarının yaptıkları bu tablolar ve zevkin üst düzeyde dönüşümünü yansıtan bu dünyevi sanat, belli ki bizzat Tanrının da hoşuna gitmiş olmalı, bu yüzden onları azarlama! Bak, ben bunlarla dostum, bunun çok zarif bir şey ol-

duğunu hissediyorum, bilinçaltımda, kanımda bunlar saklı kalacak, bunların en gerçek ve en önemli şey olmaması da mümkündür; yüksek, çok ince bir ruhun ifadesi olan bu zevkin gökyüzüne taşıdığı bu şey, önemli değil belki ama gelecekte olacakların, Tanrının izniyle, zorunlu olarak bunlara da ihtiyacı olacaktır.

Evet, artık her şey kendi başına kaldı. Bu küçük evin döşenişi de ilahî bir güzelliğe sahipti; ayakları aslan bacağı şeklinde abanoz ağacı ve fildişinden yapılmış kibar bir yatak, kaz tüyü yastıklar ve panter derisinden yatak örtüsü çok sanatkârane bir baskı işiydi ve deri altın yaldızla işlenmişti; önünde, yatağa çıkmak için ayak koyulacak tabure duruyordu; yastıkların kenarları dantelliydi; bronzdan buhur şamdanlarından nefis kokular yayılıyordu. Bunun içerisi hem oturulmaya uygun bir barınak ve ev sıcaklığı içeriyor hem de bir ibadethane anlamı taşıyordu; çünkü gümüşten bir Terafim, başlarındaki tanrısal taçlar bir sıra hâlinde, çiçek demetleriyle birlikte çıkıntı üzerinde bulunuyordu ve buradaki her türlü kült aletlerinin bu amaçla kullanıldığını gösteriyordu.

Hazır bulunmak ve kollarını bir parça dinlendirmek için soğukluk kâsesini hasırın tam ortasına koyan Yusuf, girişteki köşede diz çöküp oturdu. Uzun süre böyle kalmadı, hemen kâseyi eline aldı ve kendisini hareketsiz konuma getirdi, çünkü Huiy ile Tuiy gaga şeklindeki terliklerini sürükleyerek bahçede ilerliyorlardı; her birisi hizmet eden bir çocuğa bir koluyla yaslanmıştı; ince dal gibi küçük kollarıyla iki küçük kız çocuğu, ağızları da alık insanlarınki gibi açıktı. Çünkü ancak böyle hizmetçi kızlar, bu ihtiyar kardeşlerin bakımını üstleniyor ve onlara tahammül ediyorlardı; hizmetçiler tarafından iteklenerek rampayı çıktılar ve küçük eve geldiler. Erkek olanın adı Huiy, kızın ise Tuiy idi.

Yaşlı Huiy kısık sesiyle, "Hanımefendi ve Beyefendinin önünde saygıyla eğilelim!" diye istirhamda bulundu.

"Pekâlâ pekâlâ öyle olsun" diye onayladı iri, oval ve açık renk yüzlü ihtiyar Tuiy. "İlkin gümüşten olanların önünde, bu sefa kulübesindeki huzur içinde sandalyelerimize oturmadan önce eğilelim!"

Sonra onlar, çocuk yapılı hizmetçiler tarafından Terafim'in önüne desteklenerek getirildiler, solgun ellerini Terafim'in önünde yukarı kaldırdılar ve sırtlarını kamburlaştırıp eğildiler, zaten bunu yapmadan da sırtları kamburdu; çünkü onların bel kemikleri yaşlılıktan dolayı zaten bükülmüştü. Erkek kardeş Huiy'in başı, hem öne hem arkaya bazen de yanlara doğru kuvvetli bir şekilde sarsılıyordu. Tuiy'in boynu ise henüz sağlıklıydı. Buna karşın onun göz kapakları gözlerinin üstüne iyice düşmüştü, bir çift çizgi hâlindeydi ve zor fark ediyordu, gözlerinin renkleri ve bakışları görülmüyordu ve onun kocaman yüzünde hareketsiz bir gülümseme bulunuyordu.

İhtiyar anne ve baba ibadetlerim yaptıktan sonra, ince kollu kişiler onları iki koltuğa götürdüler, bu koltukların önü evin açık tarafına çevrilerek onlar için hazırlanmıştı; derin derin nefes alan ihtiyarları oraya oturttular, ayaklarını toplayıp düzeltiler ve altın iplerle etrafı işlenmiş ayak koyma sehpasının üstüne koydular.

"İşte böyle, işte böyle, işte böyle, evet, evet, evet, evet!" dedi Huiy yeniden kısık sesiyle fısıltı hâlinde, çünkü onun başka tonda bir sesi yoktu.

"Artık gidin uşaklarımız, sizler bize baktınız, görevinizi yaptınız, ayaklarımız iyi duruyor, dinleniyor ve her şey iyi. Böyle kalsın, böyle kalsın, ben oturuyorum. Benim yatak arkadaşım ve kardeşim Tuiy, sen de oturuyor musun? Öyleyse iyi, haydi siz tekrar çağırıncaya kadar gidin ve gözükmeyin etrafta, ördekli havuz başında, kamışlara ve güvenlik duvarının içindeki büyük sütunlu kapıya kadar uzanan ağaçlıklı yola bakarak ömrümüzün son dönemindeki bu güzel saatleri, sadece ikimiz baş başa kalarak zevkle yaşamak istiyoruz. Hiçbir şekilde rahatsız edilmeden ve hiç kimse tarafından görülmeden burada oturmak istiyoruz ve ihtiyarlığın verdiği gizli konuşmalarımıza hiç kimsenin kulaklarını dikip dinlemesini istemiyoruz!

Bu sırada Yusuf elindeki malzemeyle onların önünde, yanlamasına köşede diz çökerek oturuyordu. Ama onlar, onun dilsiz bir uşak olduğunu biliyordu, en ufak bir değeri olmayan birisiydi onların gözünde ve cam gibi sabit bakışlı gözlerini ihtiyarların başlarının önünden uzaklara dikmişti.

Tuiy, erkek kardeşi ve eşinin kısık sesine karşılık daha canlı ve nazik bir sesle "Haydi kız, bu nazik emri yerine getir!" dedi. "Gidin, ne pek uzakta ne de çok yakında durun, bizim ellerimizi çırpıp sizi isteyebilecek bir yerde bulunun. Çünkü üstümüze bir şey gelip bizi zayıf anımızda yakalayabilir veya beklenmedik bir anda ölüm üzerimize gelebilir, onun içi ellerimizi çırpıp size işaret vererek bize yardımcı olmanızı bekleriz veya böyle bir durumda ağızlarımızdan can kuşlarının kanatlarını çırparak uçup gitmelerini sağlamanızı umarız."

Küçük kızlar yere kapandılar ve kalkıp gittiler. Huiy ile Tuiy sandalyelerde yan yana oturuyorlardı; yüzüklü ihtiyar ellerini koltukların yan kollarının üzerinde birleştirmişlerdi. Saçları buz grisiydi, saf olmayan gümüş rengindeydi, her ikisinin de öyleydi; başlarının tam orta yerinden ayrılmış seyrek saçları, kulaklarının üzerinden omuzlarının bir parça üstüne kadar iniyordu, sadece kız kardeş Tuiy'in birkaç tel perçemi aşağı tarafta örgü şeklinde toplanmıştı ama saçlarının inceliğinden dolayı bu da pek başarılı olmamıştı. Buna karşılık Huiy'in çenesinin altında matlaşmış gümüş renginde küçük bir sakalı vardı. Onun da kulaklarında küpe vardı ve bu altın küpeler saçlarının arasından gözüküyordu; bu sırada Tuiy'in yaşlı başında, siyah-beyaz emayeden yapılmış ve alnı üzerinden geçen çiçek yapraklarıyla donanmış bir tacı vardı –son derece ustaca işlenmiş bir sanat eseriydi; bunu taşıyacak olana fazla ağırlık vermemesi için özenle üretilmişti. Biz gençler böylesine güzel objelere karşı kıskançlık duyarız ve bunun, neredeyse kurukafa hâline gelen böylesi bir başta durmasını pek arzu etmeyiz.

Ayrıca Peteprê'nin annesi çok zarif şeyler giymişti: Boynu, hacca gidenlerin giydikleri gömleklerin yaka kısmı gibi olan çiçek beyazı elbisenin belinde, çok kıymetli, çeşitli renkli iplerle örgülü bir kemer vardı; bunun uç kısmı, lir şeklinde çıkıntılıydı ve bunlar elbisenin eteğine kadar iniyordu; yaşlanmış göğsünü, tacının yapıldığı maddeden üretilmiş enli bir kolye kaplıyordu. Sol kolunda bir demet lotus çiçeği vardı, bunu erkek kardeşinin yüzüne doğru uzatmış tutuyordu.

"Haydi, benim yaşlanmış canım efendim!" dedi. "Bu kutsal çiçekleri, bataklığın güzelliğini kokla! Üst kattan inip bu sefa yerine gelen yorucu yoldan sonra bu çiçeklerin anason kokusunu burnuna çek ve ferahla!"

İhtiyar Huiy kısık sesiyle, "Teşekkürler, güzel gelin!" dedi; onun sırtında beyaz yünden dokunmuş büyük bir pelerin vardı. Katılaşmış yaşlı ve asil bir insan tavrıyla ona doğru eğilerek "Yeter, bırak artık, kokladım ve ferahladım. Sağol!" dedi.

"Sen de!" diye karşılık verdi kadın. Sonra bir süre hiç konuşmadan oturdular; bahçenin güzelliğini, ördekli havuzun aydınlık manzarasını, ağaçlıklı yolu, çiçek tarlarını ve kuleli koca kapıyı gözlerini kısarak seyrettiler. Erkeğin bakışları kadınınkine göre daha yaşlanmıştı, zorlamayla bakan gözleri ferini kaybetmişti; ağzında, dişsiz çeneleri arasında bir şeyler çiğniyordu; bu sırada alt çenenin altındaki küçük sakal aynı tempoda aşağı yukarı hareket ediyordu.

Tuiy de böyle kıpırtı yoktu. Onun iri ve yana doğru eğilmiş yüzü sakindi; gözlerindeki fersiz ve görmeyen çizgi şeklindeki gözleri ve sabit gülümsemesiyle çok sakindi. Beyefendisinin ruhunu canlı tutmak ve etraftakilere ilgisini çekmek için gayret göstermeye alışkın olmalıydı ki, şunları söyledi:

"İşte böyle, benim küçük kurbağam, burada oturuyoruz ve gümüş ilahın izniyle iyiyiz. Gençliğin zarafetine sahip kişiler bu güzel sandalyelerdeki yastık ve minderleri, ikimiz baş başa kalalım diye, bizim için saygıyla hazırlamışlar, tıpkı annenin karnındaki tanrı çifti gibiyiz. Bizim mağaramız karanlık değil, bu süslü küçük manzara ve güzel döşenmiş hareketli mobilyalar içinde büyük bir zarafetle yaşayalım. Bak, yeryüzünde uzun süre hacılar gibi koşturup durmaktan bitap düşen ayaklarımızın dinlenmesini sağlamak için ayaklarımızın altına yumuşacık tabureler konulmuş. Bu yüce boşluğun giriş kapısı üzerinde gözlerimizi yukarıya kaldırdığımızda, güneşin yuvarlak yüzü renkli kanatlarını üzerimize açacak, yılanla bizi koruyacak ve karanlık ve sevişme oğlu, Lotusun Beyi Hor bizi esirgeyecek. Bir mermer ustasının şekillendirerek bir ala-

basterden yaptığı lamba Mer-em-opet, alt taraftaki komodinin üstüne konulmuş; sağ taraftaki köşede dilsiz uşağımız diz çökmüş oturuyor, ellerinde küçük tatlı çerezler var, bize sunulacak. Canın bir şeyler istiyor mu, benim telli balaban kuşum?"

Korkunç kısık bir sesle erkek kardeşi cevap verdi:

"Tabii canım bir şeyler istiyor, benim küçük tarla farem! Ama içimde bir kuşku var, bunları ağzım ve canım çekiyor ama midem istemiyor, midem bulanıyor; vaktinden önce yersem soğuk ter döker, ölüm korkusuna kapılırım; en iyisi oturmaktan ve dinlenmekten yoruluncaya kadar bekleyelim, buna ihtiyacımız olacak."

"Tamam öyle olsun, benim beğendi çiçekçiğim" diye karşılık verdi kadın, sesi ötekininkinden daha tok ve yumuşacıktı. "Ölçünü bil, böylesi daha akıllıca, daha çok uzun ömür yaşayacaksın ve bu dilsiz uşak da zaten elindeki soğukluk çerezlerle kaçıp gitmiyor ki. Bak, o güzel ve genç birisi. Bütün güzel şeyler gibi o da seçilmiş ve biz kutsal ihtiyarların gözleri önüne sunulmuş. O tıpkı şarap testisi gibi çiçeklerle süslenmiş; ağaç çiçekleri bunlar, kamış çiçekleri ve tarla çiçekleri. Onun hoş, siyah gözleri senin kulaklarının önünden geçip karşıya bakıyor, bizim oturduğumuz yere değil arkalardaki evlere de değil, sanki onlar gelecek zamana bakıyor. Kelime oyunumu anlıyor musun?"

İhtiyar Huiy zorlanarak kavga yaparcasına bir sesle "Bunu anlamak çok kolay" diye cevap verdi. "Çünkü senin sözlerin, bu evin ölülerinin bir süre sakladığı bu süslü kulübecikteki koşul ve talimata uyuyor ve onları hissettiriyor; arkamızdaki resim çerçevesi içindeki gümüş ilahın önünde cenazenin iç organları, hekimler ve sargıcılar tarafından boşaltıldıktan ve hint sümbülleriyle doldurulup ipliklerle kapatıldıktan sonra gemiye götürülüp konulmuş ve akıntıya uyularak Abôdu'ya götürülmüş ve orada âdetlere göre defnedilirken onlar için güzel bir cenaze merasimi yapılmıştı; yani Hapi'nin tercih ettiği ve Merver ile Firavun'un arzu ettikleri tarzda yapılmış, sonunda iyi ve sonsuz evin duvarlarında onun hayatından sahnelerin yansıtıldığı çok renkli duvar resimleri olan, ahşap destekli salonun üstü kapatılıp kilitlenmişti."

"Doğru, haklısın benim bataklık kunduzum" diye karşılık verdi Tuiy. "Benim sözlerimdeki oyunu ve amacı açık zihninle hemen kavradın, tıpkı benim gibi anında algıladın ve bunu çok güzel sözlerle süsleyerek ifade ettin; çünkü biz ikimiz yaşlı eş ve kardeş olarak hayatın bütün oyunlarını birlikte oynadık, daha öncesinde de çocukluk ve sonra ergenlik çağı oyunlarını oynayıp birbirimize iyice alıştık ve uyumlu olduk –senin bu yaşlı küçük kör fareciğine öyle edepsiz şeyler söylemez, aksine gizliliğin anlamının bilincindedir; tabii biz bu minik evde tek başımızayız."

"Öyle ya, öyle ya" dedi yaşlı Huiy özür dilercesine. "Başlangıçtan sona kadar geçen iki kişinin hayatıydı bu ömür. Biz bu dünyada birlikte uzun yaşadık ve dünyadaki insanlar arasında ömrümüzü geçirdik, çünkü biz asil insanlar olarak dünyaya geldik ve tahta yakın olarak doğduk. Aslında ikimiz, kardeşliğimizin minik evinde, tıpkı buradaki gibi hep baş başaydık, yalnız başımızaydık: İlkin annemizin karnındaki mağarada, bebekliğimizin geçtiği zarın içinde, sonra evlilik hayatının yaşandığı karanlık odada. Şimdi de ikimiz yaşlanmış olarak bu çok hoş görünümlü ve manzaralı küçücük evde yaşlılığımızı geçiriyoruz, güzel bir gün, sisler içindeki bir yığın gibi. Ama batıdaki bu direkler üstündeki mağarada, bu kutsal çifte sonsuz bir sığınak sunuluyor; burada çok sayıda anma törenleri yapılacak, ömrümüzün sonuna kadar ve karanlığa gömülen duvarlarda yaşamın hayalleri gülümseyecek."

"Doğru, benim tepeli balıkçıl kuşum!" diye cevap verdi Tuiy. "Bizim şu saatte bu minik tapınağın ön tarafında koltuklarımız üzerinde oturup sohbet etmemiz olağanüstü bir şey –ama bir parça arka taraftaki aslanlı sedir üzerine uzanıp ayaklarımızı yukarıda tutarak dinlenelim ve yüzümüzü dışarıdaki çenesi sakallıya: Usir Huiy ve Usir Tuiy'e çevirelim. Sivri kulaklı Anup bizim üzerimize eğilsin, ne dersin?"

Karga gibi bir sesle "Herhâlde bu çok olağanüstü bir şey olur" diye cevap verdi. "Ama ben ona böyle bir açıklamada bulunamam ve böyle sıkıntıya da gelemem, çünkü kafam yorgun buna karşılık

senin düşüncelerin henüz güçlü ve senin boynun henüz sağlıklı. Bunu ben sakıncalı buluyorum; sen bu tazeliğinle benimle birlikte veda etme, koltuğunda öylece otur, ben uzanırken bırak bu dar patikada tek başıma gideyim."

"İyimser ol haydi, benim kukumav kuşum!" diye cevap verdi kadın. "Senin kör faren yalnız başına gitmene izin vermez, ağzına bir parça yoğurt otu alıp yeniden canlılık kazanır ve biz ikimiz baş başa kalırız. Ölümden sonra, kesinlikle senin yanı başında olmam gerek, mahşerdeki mahkemede sana durumları açıklamana ve düşüncelerini söylemene yardım edeceğim."

"Mahşerde mahkeme kurulacak mı?" diye sordu Huiy huzursuzlanarak.

"Bunu hesaba katmak gerek" diye cevap verdi kadın. "Dinî kural bu. Ona ne kadar uygun olduğumuz bilinmiyor. Bazı dinî kurallara göre bizler, terk edilmiş evleriz; onlar sapa sağlam ayakta durur ve böylece sonsuza kadar kalır ama içlerinde oturan kimse yoktur. Ben Amun'un büyük peygamberi Beknehons'la görüştüm ona kalp terazisiyle adalet dağıtan tanrıçaların yanında, batı ilahının önünde yapılacak, her iki tarafında kırk iki haşin görevlinin bulunduğu sorgulamanın nasıl bir şey olduğunu sordum. Beknehons net bir cevap vermedi. O, senin bu köstebeğine cevap olarak, dinî öğreti doğrudur, dedi. Mısırlılar ülkesinde her şey sonsuza dek doğrudur, eski ile yeni eşittir, bunun yanı sıra kurulmuş olan eserler de, yani heykel, yapı ve öğreti, totem ve canlı olanlarla dolu olan bu ülke, sonsuza kadar böyle kalacaktır, insanlar bunların arasında dolaşıp dönüşecektir. Çünkü ölü, ölmüş olduğu için daha çok kutsaldır, hakikatin mumyasıdır ve yeni kuşakların akıllarından çıkmış olsalar bile halkın içinde sonsuza kadar korunacaktır. Böyle söyledi Beknehons denilen bilge kişi. Ama o Amun'un en güçlü hizmetçisidir ve Tanrısına heyecanla bağlıdır. Altındaki, elinde eğri asası ve yelpazesi olan krala daha az ilgi gösteriyor; bu yüce Tanrının hikâyeleri ve öğretileri onu daha fazla ilgilendiriyor. Bu bilge, onları terk edilmiş yapılar olarak niteliyor ve hakikatin sargılı hâli diyor;

bizim oraya, halkın inandığı şekilde çıkmak zorunda kalacağımız da kesin olarak söylenemez ve bizim suçsuz olduğumuzu açıklaması ve kalplerimizi oradaki terazide tarttırması, Thot'un bizi kırk iki günahtan arındırıp affetmesi ve bu oğlun ellerimizi tutup bizi babaya götürmesi bilmem nasıl olacak. Bunları hesaba katmak gerek. İşte bunun için kukumav kuşun kesinlikle senin yanında olacak, tıpkı hayattayken olduğu gibi, ölünce de o büyük divanda, tahtta oturanın ve haşin görevlilerin önünde söz alacak ve yaptıklarımızın açıklamasını yapacak; bazı sebepler senin aklından çıkmış ve bunların savunulması için aklına bir şey gelmediği zaman tam karar anında ben yanında olacağım. Çünkü benim küçük yarasamın kafasında bir parça karamsarlık olduğu görülüyor."

Huiy son derece boğuk sesiyle, "Böyle söyleme!" dedi. "Nitekim ben karamsarım, uzun uzadıya böyle zor konularda düşünüp nedenleri ve bunların açıklamalarını yapmak için de çok yorgunum; neden karamsar olduğunu da, bırak bu karamsar adam anlatsın. Bu kutsal karanlık âlemde kurban verme ve barış yapma fikrini ortaya atıp herkese benimseten ben değil miyim? Sen bunu inkâr edemezsin çünkü ben erkeğim; sen ve benim oluşturduğumuz kardeşlerden soy yaratıcı olan kişiyim –gerçi bizim çiftleştiğimiz özel kutsal kraliyet dairesinde evlendiğin erkek kardeşin olarak karanlık bir adamım, ama ne de olsa erkeğim; işte bu adamın aklına bu eski kutsal mekânda yeni ve kutsal olan bir şey için ödün verme fikri geldi ve bu fikri ateşledi."

"Ben bunu inkâr mı ediyorum sanki?" diye karşılık verdi Tuiy. "Hayır, bunu senin yaşlı varlığın bu fikri ortaya çıkarıp tekrar güncelleyenin bu karanlık adam olduğunu asla inkâr etmiyor; onun kutsallık olgusuyla şan ve şöhret olgusu arasındaki farklılığı anlamaya başladığını, yani yeni bir dünya görüşünün artık gündeme geldiğini ve bu bilinçle yola çıkılarak onunla barışmanın bir kurban sunmayla mümkün olabileceğini söyledi. Çünkü senin bu minik faren böyle yanlış şeyler düşünmüyor," diyerek sözlerine ilavede bulundu; göz kapakları kırışıklıklarla kapanmış olan abla, yüzünü sa-

ğa sola tıpkı körlerin yaptığı gibi salladı, "Eski-kutsal âlem içinde, yeni olarak gündeme gelen konuyu algılamak için yetersiz kalmıştı ve huzur içindeydi."

"O kadar da değil" diye karşı çıktı karga gibi sesiyle Huiy, "benim ortaya koyduğum yeni fikri sen gayet iyi anlıyorsun, çünkü en üst düzeyde öğrenim görmüş birisisin, her ne kadar dahice buluşlar yapacak derecede olmasan da, ama erkek kardeşinin gündemle ilgili düşüncesini ve Eon'dan ötürü duyduğu sıkıntıyı sen çok iyi anlamıştın, –aksi takdirde kurban vermeye ve böylece borcunun bir kısmını ödemeye nasıl razı olurdun? Ama ben 'razı olmak' diyorsam, bu tabii her şeyin yeterli olduğu anlamına gelmez; çünkü senin, sadece Eon'la ve gündemle ilgilenmeni istemiştim, bizim kutsal evliğimizden olan karanlık oğlumuzu, muhteşem itibarı olan yeni birisiyle takdis etmek istediğimiz ve onu eskisinden ayırıp uzaklaştırmak arzusunda olduğumuz şeklinde aklımıza gelen fikir, ilk önce senin aklında meydana gelmiş olmalı."

"Hayır, sen iyi ve dürüstsün –!" dedi yaşlı hanım ve kırıtıp nazlandı. "Sen benim kurnaz bıldırcın kralımsın, lakin bunları gündeme benim getirmiş olduğumu, yeraltı kralının haşin gözlemcileri ve görevlilerinin önünde bütün bunların sorumluluğunu benim üzerime atmam kabul etmem mümkün değil! Seni düzenbaz herif! Sen, karanlık oğlumuz Hor'u bana verdikten, yani saray mensubu Peteprê'ye senden hamile kaldıktan ve onu aydınlık bir oğul hâline getirdikten sonra, kendisine yine senin aklmdan çıkan ve vahiy olarak sana gelen bir fikirden, benim sonradan sahip olduğum bu gündem konusunu, ben sadece besleyip büyüttüm ve Eset-Anne olarak günü gelince dünya getirdim, yani bunu ben sadece senden edindim ve bu şekilde anladım. Ama artık hesaplaşma, yani hâkim karşısında kendimizin yanlış bir davranış ve bir günah işlediğimizi ikrar etme konumuna geldiğimizde artık bunun açıklanması gerektiği için, bu pisliği yapanın kendin olmadığını söyleyip bunu benim yarattığımı, tek başıma dünyaya getirdiğimi ve bunun sadece benim elimden çıkan bir şey olduğunu aklından geçiriyorsun demek!"

"Yok, böyle bir şey yok!" diye karga sesiyle sinirli bir şekilde cevap verdi ihtiyar adam. "İyi ki bu mekânda sadece ikimiz varız ve hiç kimse bu saçmaladığın yanlış anlama olayını duymuyor. Çünkü ben, bizzat şunu kabul etmek istemiştim, yani bu vahyi karanlıkta ışıklandırıp ortaya çıkaran adam bendim, ama sen, hamile bırakılmayla doğumun birbiriyle bitişik bir şey olduğunu, bunun bataklığa benzer bir şey, yani nehirdeki bataklığın siyah rengindeki durum gibi bir şey olduğunu, yani için için kaynayan bir ana maddenin kendisini sarmalaması ve karanlıkta dölleyip can vermesi gibi bir oluşumdan söz ederek bütün suçlamayı ve yükümlülüğü bana, benim üstüme yıkmak istiyorsun ama böyle bir şeyi daha yüce bir âlemde, yani erkeğin kendi eşi olarak kadını doğal olarak ziyaret etmesini bu şekilde değerlendirmen doğru değil."

Hafifçe öksürdü ve ağzında bir şeyler geveledi. Başı iyice sarsaklaşmıştı.

"Ne dersin" dedi ihtiyar adam "sevgili şom ağızlı kara kurbağacığım, şu dilsiz hizmetçiyi harekete geçirme ve bize serinletici bir şeyler sunma zamanı gelmedi mi? Çünkü bu fikirler yüzünden senin yeşil kurbağan çok bitkin düştü. Bu durumu meydana getiren sebepleri güncelleştirmekten ve işin doğruluğunu kanıtlamak için açıklamalar yapmaktan bütün gücümü kaybettiğimi zannediyorum."

Yusuf, hiç kıpırdamadan ve donmuş bakışlarla onların tarafına, ileriye bakarak dizüstü yürümeye hazır vaziyette bekliyordu; ama bu hazırlığı da boşa gitti, çünkü Huiy sözlerine devam ediyordu:

"Ama benim serinletici yiyecek ve içecekleri istememdeki asıl sebep, bu çabanın meydana getirdiği heyecanlanma olmalı yoksa yorgunluk hâli değil, işte bu heyecanlanma mideme vurmuş olduğu için bunu istediğimi zannediyorum. Bu dünyada Eon ve gündemle ilgili konular hakkında fikir yürütmekten daha heyecan verici bir şey yok; bunlar en önemli konulardır ama insanın bunlardan önce bir şeyler yemesi gerekir. Onun önce bir şeyler yemesi ve karnının doymuş olması gerekir, ama o duyduktan hemen sonra işte bu endişe ortaya çıkıverir; insanın aklına gelen şey, bu kutsal ilahla ilgili fikir yü-

rütmedir ve onun hâlâ kutsal olup olmadığı, yeterince sevilip sevilmediği bilinmiyor, çünkü yeni bir Eon'un ortaya çıkmış olduğunu, gelecekte neler olacağını ve gündeme neler geleceğini bildirmek için, ona kurban vererek barışmak ve anlaşmak üzere acele etmek gerektiğini bildirmemiz gerek. Biz artık zengin ve saygın, evli eş ve kardeş olduğumuz için en iyi şeyleri yemek bizim en doğal hakkımız, bundan daha önemli bir şey yok, bundan daha heyecan verici şeyler de bulunmuyor artık, senin bu ihtiyar kurbağanın kafasını uzun zamandan beri, insanın kolayca acemilik yapıp günah işlemesini mümkün kılan bu hadise heyecanlandırıyordu ve bu hatanın da ancak barışma yoluyla çözümleneceği düşüncesi yer almıştı..."

"Sakin ol benim penguenim" dedi Tuiy, "bu tür heyecanlarla boşuna ömrünü kısaltma! Eğer ilahî mahkeme varsa, dinî kural geçerlilik kazanır, bu kadarını söylemek isterim ve her ikimiz için de bu söz geçerlidir ve günahla ilgili olaya da bu açıklık kazandırır, ilahlar ve haşin gözlemci ve görevliler bunu böyle anlar ve kırk iki günah buna eklenmez, çünkü Thot bizi affeder."

"Evet, doğrusu böyle olacak" diye karşılık verdi Huiy "senin söylediklerin doğru, çünkü bunları sen daha güncelleştirilmiş olarak biliyorsun, bundan dolayı da aşırı heyecan duymuyorsun, çünkü bu vahyi sen benden öğrendin ve bunu özümsedin ve böyle anladın, bunun için daha iyi konuşuyorsun. Ben, bir yaratıcı olarak aşırı heyecan yüzünden kolayca şaşırabilirim ve dilim dolaşabilir, bu hâkimlerin karşısında başarısız kalabiliriz. Bu durumda senin her ikimizin dili, tercümanı olması gerekiyor; çünkü karanlık bir mekânda dil, senin de bildiğin gibi, iki çeşit yapıya sahiptir; bu, her iki cins için de yararlı olur, oysa daha yüce bir düzende bir erkeğin kendi kadınını ziyaret etmesinden önceki hâli, tıpkı bataklık arazi içinde kaynayıp duran çamur gibi, kendisini kucaklar durur."

Ablak yüzünü körlerin yaptığı gibi sağa sola sallayarak "Ama sen beni hep iffetli bir kişi olarak ziyaret etmiştin, yani bir erkek olarak kendi eşini ziyaret eden kişiydin" dedi yaşlı hanım. "Ben seninle evlenmeden ve nasip olup da evli bir hâldeyken hamile kal-

madan önce, sen bu kız kardeşini uzun süre ve sık sık ziyaret etmek zorunda kalmıştın. Çünkü anne ve babalarımız bizi daha ömrümüzün başlarında bizi kutsayarak birbirimize eşlendirmişlerdi, aradan birçok değişik olay ve yirmi yıl kadar bir zaman geçti, sonunda bizim bu kardeşliğimiz verimlilik kazandı ve çocuk sahibi olduk. O zaman ben sana, saray mensubu Peteprê'yi, güzel lotus ve Firavun'un dostu, Hor'umuzu verdim; şimdi biz ihtiyarlar onun en üst katında son günlerimizi yaşıyoruz."

"Doğru öyle, doğru öyle" diye Huiy onayladı. "Böylece ben sana her şeyi gizlice, senin belirttiğin gibi, ciddi hatta kutsal bir davranışla bildirdim ama yine de Eon'a gösterilen şefkat ve ihtimamla gündemde kalması istenen en son bilgiyle ilgili gizli endişe ve tahminde bir zorluk vardı. Çünkü biz, erkek ve karısı, saygın bir şekilde birleşmiş ve çocuk yapmıştık ama bunu, kardeşler olarak kaldığımız karanlık odada yapmıştık; buna erkek ve kız kardeşin birbiriyle kucaklaşması diyorum ben, bu derinlikte meydana gelen şey, ne kendi kendisiyle yapılmış bir kucaklaşma ne de ana maddenin için için kaynayan yaratıcı işine benziyor, ışıktan ve yeni gündemde yer alan güçlerden nefret etmiyor mu?

"Evet, bir eş olarak bunu benim aklıma sen düşürdün" dedi yaşlı kadın "ve ben bunu yüreğime attım ve sana gizlice biraz kin duydum, çünkü sen bizim güzel evlilik hayatımızı, için için kaynama olarak adlandırmak istemiştin, oysa bu evlilik kutsaldı: iman edilmiş, Tanrı katına kadar şerefi korunmuş, asil âdetlerimize uygun, ilahların ve insanların hoşnutluğunu kazanmış ve hepsiyle uyumlu bir hâldeydi. İlahların benzeri olarak yapılan bu olaydan daha hayırlı olan bir şey var mı? Ama ilahların hepsi kendi kanları içinde yaratıyorlar, can verdiriyorlar, anne ve kız kardeş evlilik bağı içinde birlikte bulunuyorlar. Dinî belgede şunlar yazılı: 'Ben, kendi annesini hamile bırakmış Amun'um.' Böyle açıklıyor, çünkü her sabah ilahî âlemdeki ana rahminden ışık saçan yaratık dünyaya gelir, ama öğleyin o bir erkek olmuş olur ve kendisini kendi annesinden yeniden yaratır, bu da yeni ilahtır. Eset, Usir'in kız kardeşi, annesi

aynı zamanda karısı değil mi? Çok daha önceden ve doğmadan önce ana rahmindeki zor mekân içinde, yani çok karanlık ve dilin bulunduğu yer gibi kaygan ortamda, bir bataklığın derinliğindeki gibi bir yerde, bu yüce erkek ve kız kardeşler birbirleriyle meşru bir evlilik ilişkisinde bulunmuşlardı. İnsanların gözünde ve kararlarında bu karanlık kutsaldır ve tanrılara ait bu olayın benzeri olan bu evlilik olayı da son derece saygındır."

"İyi söylüyorsun ve doğru söylüyorsun" diye cevap verdi zorla çıkan kısık sesiyle ihtiyar adam. "Ama bu karanlıkta yanlış erkek ve kız kardeş Usir ile Nebthot da birbirleriyle birleşmişlerdi, bu çok ayıp ve hataydı. Böylece ışık, muhteşem varlık intikamını aldı ve karanlık anadan nefret etti."

"Evet, böyle konuşuyorsun, erkek ve beyefendi olarak da böyle konuşuyordun" diye cevap verdi yaşlı kadın "ve doğal olarak hep beyefendiye yakışandan yanasın; ama ben anne kadınım, ilahî olandan ve eski inançtan yanayım, bunun için senin görüşlerin beni üzüyor. Biz asilzadeyiz, biz ihtiyarız ve tahta yakınız. Ama yüce hanımefendi, çoğu zaman ilahî örneğe göre Firavun'un kız kardeşi değil miydi, kız kardeş olarak da tanrının eşi, yani tanrıça olacağı önceden belirlenmemiş miydi? Adı rahmet olan Tanrı Men-heper-Ra-Tutmose, eğer onun kutsal kız kardeşi Haçepsut olmasaydı, Tanrının annesi olarak kimi kucaklayacaktı? Kız kardeşi ona eş olsun diye doğmuştu ve her ikisi de tanrılara özgü et idi. Erkek ve erkeğin eşi bir et olmalıdır, böylece onların evlilikleri saygındır ve için için kaynama hâli değildir. Böylece ben de seninle birleşmek için dünya geldim ve bir birliktelik durumu için doğdum, anne babalarımız bizi doğduğumuz gün birbirimiz için söz kestiler; çünkü onlar, geleceğin Tanrı ailesinin daha rahimdeki zar mağaraları içindeyken birbirlerini kucaklamış olduklarını kabul ediyorlardı."

"Bu konuda ben hiçbir şey bilmiyorum ve bununla ilgili hiçbir şey anımsamıyorum" diye karşılık verdi kısık sesiyle ihtiyar adam. "O mağarada bizim yine tartıştığımız ve birbirimize tekme attığımız da olmuştur, bunu da zaten hatırlamam; çünkü insan, yaşamın bu

evresini hatırlayamaz. Biz bazen dışarıda da kavga etmiştik, bunu gayet iyi bilirsin, eğer birbirimize tekme atmamışsak, bunun sebebi asil ve saygın kişiler olarak yetiştirilmiş olmamızdandır; halkın beğenisini kazanmış insanlar olarak mutlu bir yaşam sürüyorduk ve asil bir töreyle uyumlu kişilerdik. Ve sen, benim kör farem, tıpkı mutlu bir yüz ifadesi olan kutsal inek gibi ruhen tamamen memnun ve mutluydun, özellikle de Peteprê'ye, yani bizim Hor'a hamile kaldığın andan itibaren, sen kız kardeşim, zevcem ve annem."

"Öyleydi" diye hüzünlü bir şekilde başını öne eğerek onayladı ihtiyar kadın. "Kör faren ve dindar ineğin, mutluluk odamızda ilahî bir mutluluk hissediyordu."

"Ama ben tam bir erkektim" diye devam etti ihtiyar adam, "aklım ve fikrim o günlerde çok güçlüydü ve soyuma uygun olarak bu dünyada muhteşem biriydim, kutsal-ihtiyar konumuna gelmeyecek şekilde ateş gibi birisiydim. Çünkü tıka basa yemeğimi yiyordum, karnım toktu ve düşünüyordum. Evet, karamsarlığımın kaybolup aydınlığa kavuştuğunu hatırlıyorum. Bu ânı ahir zaman mahkemesi önünde dile getirebilmeyi isterdim. Çünkü bizler, tanrıları ve kralları örnek almış kişiler olarak yaşıyorduk ve insanların saygınlığını kazanmıştık ve törelerle uyumluyduk. Ama yine de benim içimde, erkek olarak bir diken vardı ve ışığın intikamından dolayı endişe içindeydim. Çünkü ışık, göz kamaştırıcı bir ihtişam içindedir, yani erkeksi bir hâldedir; karanlık, ananın için için kaynayıp durmasından nefretle kaçmıştır, yani bize hamile olan ve bizim ona göbekbağıyla henüz bağlı olduğumuz karanlık, anadan uzaklaşmıştı. Bak, bu göbekbağını kesip koparmak gerekiyor, yani dananın ana inekten kendisini kurtarması ve ışığın boğası olması gerekiyor! Hangi öğretiler hâlâ geçerli? Son nefesimizi verdikten sonra bir mahkemenin olup olmadığı, işte bu asla önemli değil. Önemli olan sadece Eon'la ilgili soru, çünkü bizim yaşamımızı belirleyen düşüncelerin hâlâ gündemde olup olmadığıdır. İşte sadece bu önemli, bunu uzun zamandır seziyordum; Eon'la inek arasındaki erkekçe olan şey, göbekbağının kopmasını istiyor ve dünyanın tahtına ana maddenin hâkimi olarak oturmak istiyor ve ışığın gündemini belirlemeyi arzu ediyor."

"Evet, bunu sen bana böyle öğrettin" diye karşılık verdi Tuiy. "O kutsal mağarada ne kadar mutluydum, yine bunu hüzünle yüreğimde taşıyorum ve buna senin için katlanıyordum. Çünkü kadın kocasını sever ve onun fikirlerini de öyle sever, kabul eder, kendi görüşlerine uymasa da. Kadın, Yüce Varlığa aittir, ama kocası ve beyefendisinin hatırı için ihtişamlı oluşu sever. Ve böylece biz kurban olayına ve barışma olayına geldik."

"Bu yoldayız henüz" diye anlatılanları onayladı ihtiyar adam. "Alttaki kralın önünde bunu bugün açıkça anlatmak istiyorum. O karanlık yerde Usir ve Eset kardeşler olarak dünyaya getirdiğimiz, şu bizim Hor'u bu karanlık alandan kurtarmak ve onu daha da arındırmak üzere takdis etmek istemiştik. Bu, yeni bir yaşa girmesine karşılık yaptığımız anlaşmanın peşinatıydı. Onun görüşünü sormadık, aksine bizim yaptığımız gibi, bunda da aynısını yaptık ve belki de bu, iyi niyetli bir hataydı."

"Eğer o bir hata idiyse" diye karşılık verdi ihtiyar kadm, "bunda her ikimizin de sorumluluğu var, çünkü bunun böyle olmasını birlikte planlamıştık, bu karanlık yavrumuz için böyle kurgulamıştık; fikirler senden çıkmıştı ama benim fikirlerim de vardı. Çünkü bir anne olarak benim payıma düşen şeyde onun tam ışık olmasını pek yürekten arzu etmemiştim ve oğlumuza bu dünyada yücelik ve şerefli olma konumunu arzu etmiştim: Onu bir saray mensubu ve bir mabeyinci yapmak istiyordum; kralın yanındaki bir makam için hazırlamıştım, en üst düzey görevlisi olması için zekâsı elverişliydi ve bu makam için firavunun ihsanı ve takdirinin onun üzerine olmasını istemiştim. Açıkça söylemeliyim ki bunlar benim fikirlerimdi; barışmakla bu düşüncelerim barışmış oldu, çünkü barışmak benim için sıkıntılı bir şeydi."

"Senin benim vahyimi kendine göre taşımış olman doğruydu" dedi ihtiyar adam, "ve bu vahye sen kendi görüşlerini de kattın, böylece bundan bizim işimiz meydana geldi, bunu bizim oğlumuzun üzerinde sevgiyle uyguladık, çünkü yavrumuz henüz fikir sahibi değildi. Ben bunun faydalarını da göz önünde bulundurmuştum,

yani senin kadınca düşündüklerine göre bu tür hazırlık sonucu ortaya çıkan ve takdis edilen bu yavrumuza aktarılan yararları da; ama benimkiler bir erkeğin fikirleriydi ve ışığa yönelmişlerdi."

"Ah, benim eski erkek kardeşçiğim" dedi ihtiyar kadın, "ona aktarılan yararlar, son derece gerekliydi; bunları aşağıdaki salonda bulunan oğlumuza dikkat çekmek için, onun önünde bizzat yapmıştık. Çünkü o, bizim gibi görmüş geçirmiş saygın kişilere karşı son derece saygılı ve zarif bir tavır sergiliyor ve kendi evinde böylesine asil anne ve babayı bulundurmak onu yüceltiyor ve değerine değer katıyor; böyle şeyler aklımdan geçirmiştim ama onun yüz ifadesinde bize karşı bir parça bozuk çaldığını görmekten korkuyordum, çünkü biz onun fikrini almadan, oğlumuzun saray mensubu olması için emrivaki yapmıştık, karşı çıkmasın diye böyle bastırmıştık."

"Yani bunun anlamı" diye heyecanla ilave etti Huiy, "o içinden üst kattaki kutsal anne babaya karşı kim bilir neler homurdanmıştır! Çünkü o, bunları Eon'la barıştırmak zorundaydı ve kutsanacak evlat olarak bunu gündeme getirmek onun göreviydi ve her şeyi yoluna koyacak olan bu gönül okşayıcı yararlar yüzünden, söylenenleri yaptı ve bize karşı gelmedi, çünkü o doğuştan ve ruhen tam bir erkekti, bu yüzden ihtişam dolu bir konuma yakındı, benim de bundan hiç kuşkum olmadı; o, anne ve babasının barış eylemine razı oldu ve gururla bunu aklına yazdı."

"İyi, gayet iyi" diye başıyla onayladı ihtiyar kadın. "Ve sen hâlâ emin değilsin benim ihtiyar adamım, oğlumla karanlık anne arasındaki göbekbağının kesildiği bu kesme işleminin bir hata olup olmadığı konusundan emin değilsin. Çünkü bu sayede senin kutsanan oğlun güneş boğası olmuştu, değil mi? Hayır, aksine ışığın sarayında bir hizmetli şu anda."

"Benim vicdan azabımı tekrarlayıp durma!" diye kestirip attı kısık sesiyle ihtiyar adam, "çünkü o ikinci sıradaki bir şüphe. En üst sıradaki şüphe, Eon'a gösterilen ihtimamdır ve barışmak için yapılan itiraf ve gündeme getirme olayıdır. Bunun çok temiz olmadığı ve bir parça kusurlu ve acemice, ama iyi niyetli bir şey olduğu yapılan itirafta da bulunuyor."

"İyi, gayet iyi" dedi ihtiyar kadın yeniden. "Hiç kuşkusuz bizim Hor'umuz gönül okşayıcı tesellilerden hoşnut kalmıştır, güneşin mabeyincisi ve ihtişam dolu bir mevki sahibi olarak itibarı son derece yükselmiştir, bundan şüphe edilemez. Ama bizim minik gelinimiz Eni de var, güzel kadın, bu evin başhanımı, Peteprê'nin karısı Mut-em-enet. Ben bir anne ve kadın olarak onunla ilgili zaman zaman düşüncelerim oldu, çünkü o biz kutsal kişilere karşı öylesine sevecen ve saygı duyuyordu ki; ama ben yine de onun ruhunun en altında bir yerde hafifçe bir rahatsızlık duyduğundan ve anne-babaya karşı gizliden gizliye bir sitemi bulunduğundan şüphe ediyordum; çünkü oğlumuzu saray beyefendisi yapmıştık ve onun gerçek bir general olmadığını ve bunun sadece bir unvan olduğunu kabul ediyor. Bizim şu Eni inan bana tam bir kadın, onun bir parça gizliden gizliye dudak büküşünün sebebi bu yüzden ve ben bunu gizlemediği zamanlarda onun yüzünde bu ifadeyi yeterince gördüm."

"Git ordan!" diye cevap verdi Huiy. "Eğer o imanlı göğsünde bu tür bir hoşnutsuzluk gizliyorsa bu tam anlamıyla bir nankörlüktür! Çünkü ona teselli ve en üst derecede teselli veren öylesine çok şey var ki bunlar Peteprê'ye yapılanlardan da fazla; ben onun içine kıskançlık kurdunun düştüğüne inanmak istemiyorum, hem de bu dünyadaki bir şey yüzünden, çünkü bu kadın ilahî bir yücelişe ulaştı ve adı Teb'deki Tanrı Amun'un Evi'nde kuma olarak geçiyor! Bu hiçbir şey midir veya bu küçük, önemsiz bir şey midir; Hathor, yani Ra'nın yüce eşi olmak ve Amun'un karşısında, vücuduna yapışık, Tanrının eşine özgü giysileriyle, diğer kadınlarla birlikte dans etmesi, onun önünde elinde tefiyle şarkılar söylemesi, üstünde boynuzları ve güneş kursu olan altından başlığıyla oynaması önemsiz şeyler mi? Bu ne hiçbir şeydir ne de küçümsenecek bir şeydir, aksine en muhteşem görünüşüyle ve bizim oğlumuzun, saray beyefendisinin şerefli karısı olarak son derece üstün bir teselli vesilesidir ve kendileri de onların gösterdikleri bu davranıştan ve ona ilk ve başhanımefendilik getiren bir evlilik vermelerinden dolayı çok hoşnut olması gerekir, çünkü evlendiklerinde her ikisi de

henüz çocukluk çağındaydılar, aralarında etlerinin temasıyla hiçbir şekilde bir birleşme ve eş olma olayı meydana gelmemişti: Bu akıllıca bir şeydi, çünkü bu, fahri bir evlilikti ve böyle de kaldı."

"Evet, evet" diye karşılık verdi Tuiy, "bu zorunlu olarak böyle kaldı. Onu gerçek bir kadın olarak düşünmem çok acımasız bir şey; gün ışığında onun şatafat içinde pırıl pırıl bir görünüşü var, ama geceleyin o bir dert oluyor. Bizim oğlumuzun karısına Mut deniliyor, çöl vadisinde Mut ve onun bir ataanne adı var. Ama oğlumuzun sarayda üst düzey bir makamı olmasından dolayı onun anne olması mümkün değil, olmasına da izin verilmez, korkarım ki işte bu yüzden bize gizli bir kin ve garez besliyor ve gösterdiği nezaketin arkasında bir kırgınlık bulunuyor.

"O bir kaz olamaz" diye konuşmaya girdi Huiy, "suya gebe bir dünyada bir kuş olamaz! Dudağını bükecek olursa, benim ona, geline, bu sözlerimi söyleteceğim! Oğlunun hesabına, senin geline bu sözü söylemen anne ve kadın olarak sana yakışmaz, bunu asla duymak istemem! Sen bu ifadenle, Hor'umuza çok fazla yaklaşmış oluyorsun, yani oğluna bu sözü söyletmeyi düşünüyorsan onu bu dünyada küçük düşürürsün, en iyimser tutumla onu karnı iyice şişmiş dişi bir Nil aygırı olarak görmüş olursun. Sen doğal yapın itibarıyla sadece bir kör dişi faresin ve yeni Eon düşüncesini ve bunun bedelinin ilk kaporasını bir erkek olarak ben sana öğrettim. Yoksa sen bunu alamaz ve anlayamazdın, eğer kadın olarak yaratılmış kişiliğinden muhteşem, tertemiz konuma giden bir yol olmasaydı onunla ilgili ona hiçbir şekilde kendinden bir pay vermemiş olsaydın bizim oğlan çocuğumuzla ilgili günah eylemimizi de asla anlayamazdın! Onun simgesi ve bir parçası sadece bu kara gebe toprak mı olmalıydı? Asla, aksine ay sarhoşluğu içinde bir rahibe olarak da bu kadın onurlu bir şekilde görülebilirdi. Ben ona, yani gelinin Eni'ye şunu söyleteceğim: Kaz olmasın! O bu ülkenin en önde gelen hanımlarından birisidir, bizim oğlumuzun ilk ve namuslu eşi olarak onun büyüklüğü, kraliçe ve Tanrının karısı Teye'nin kız arkadaşının adını taşımasındandır; kendisi güneydeki Kadınlar Evi'nde ve Hathoren

Tarikatı'nda Tanrı Amon'un karısı; bu makam yüce peygamber Beknehons'un karısının makamından daha üstündedir çünkü o aynı zamanda ilk harem cariyesidir. İşte dinî bakımdan böylesine dallı budaklı bir üstün teselli olgusu vardır, kısacası kadın başında boynuzları ve güneş kursu bulunan bir tanrıça ve bulunduğu kutsal makam itibarıyla da beyaz bir ay rahibesidir. Onun, yeryüzündeki evliliğini bir fahri evlilik ve kocasını da bir günah erkeği ve ışığın da bir saray mensubu olarak görmesi, kendisine yakışmıyor mu yani? Benim görüşüme göre bunlar ona şahane bir şekilde yakışıyor ve ben ona bu durumda ne söyletirim, bu yakışık düşen konum için onun aklında biraz noksanlık var dedirtirim, bunu bilirsin!"

Ama Tuiy başını sallayarak şöyle karşılık verdi:

"Ben ona bunu söyleyemem ihtiyar efendim, çünkü gelinimize böyle bir serzenişte bulunmak için hiçbir sebep yok, eğer senin emrine göre ona bir kaz ismi takıp çağıracak olursam bu nasıl söylenir, damdan düşer gibi bir şey olur. Bizim gelinimiz tıpkı kocası olan oğlumuz Peteprê gibi, çok gururludur. Her ikisi de gündüzün gururu, ay rahibesi ve güneş mabeyincisinden başka şeyler bilmezler. Onlar gündüz vakti, törelerle uyum hâlinde son derece saygın ve mutlu bir yaşam sürmüyorlar mı ve insanların hoşnutluğunu kazanmamışlar mı? Onların gururuna ilişkin daha ne bilsinler ki? Ve eğer onlar başka bir şey bilmiş olsalardı, onu nasıl sıraya koyacaklarını bilemezler ve ruhları buna müsaade etmezdi, aksine hepsi sadece bu gurura saygı sunarlardı. Ben bu geline nasıl bir kazsın diyebilirim, çünkü o bir kaz değil, aksine Tanrının özenle seçip bir yere ayırıp yedekte tuttuğu bir nedime olarak çok gururlu birisi ve bütün vücudu mersin ağacı yaprakları gibi insanın içini buran bir koku salmıyor mu? Bir kusurdan ve elemden söz ettiysem, bu durumda bunun gündüz olmadığını, aksine sakin gece ve susan ana karanlıkta olduğunu söylemek istemiştim, gecenin karanlığına da bir kaz ismiyle seslenmek uygun olamaz. Sen bizim karanlıktaki evlenmemizi, ışığın bir intikamı olarak algılayıp korkmuştun, bu durumda ben de kadını, ana karanlığın intikamı olarak algılayıp korkuyordum."

Burada Huiy kıkır kıkır gülmeye başladı, bunun üzerine Yusuf irkildi ve elindeki serinletici çerez kabıyla hafifçe sarsıldı ve sağırdilsiz hizmetçi olarak bir an için ipin ucunu kaçırdı. Bakışlarını hemen kulübenin arka planından çekip ihtiyarların bulunduğu yere çevirdi ve korkarak kıpırdanışını fark edip etmediklerini öğrenmeye çalıştı; bunu fark etmemişlerdi; onlar birlikte yaptıkları eylem hakkındaki konuşmalara kendilerini iyice kaptırmışlardı ve onun bu davranışına dikkat etmemişlerdi, tıpkı Mer-em-opet'in heykelciğini simgeleyen alabaster lamba gibi. Bunun için Yusuf gözlerini yan tarafa kaydırdı, Huiy'in kulaklarının önünden geçirip arka tarafa, cam gibi sabit bir şekilde dikti. Ama nefesini hâlâ iyi tutuyordu ve her yere ihtiyar Huiy'in kıkır kıkır gülmesi yayılmış ve her yerden bu işitiliyormuş gibi –geliyordu Yusuf'a.

"Hi, hi" yaptı Huiy. "Korkulacak bir şey yok, karanlık dilsizdir ve kendine kızıldığının farkına varmaz. Küçük oğlumuz ve gelinimiz mağrur kişiler; bu zavallı ihtiyar anne ve babalarına karşı, onların kendilerine vaktiyle yaptıkları şeyler yüzünden kin duymak ve gücenmek nedir bilmezler, çünkü çocukken, fikir söyleyecek durumda değildi, kendini savunmasını bilmeyen, yerinde durmayan kıpır kıpır kıpırdayan birisiydi. Hi, hi, hi, korkmana gerek yok! Kin ve gücenme sonsuza kadar karanlığın içine sürüldü ve bir parça başlarını gösterdikleri takdirde, bu kez de dinî geleneklerin içine sürülür; biz, üst katta oturan sevgili insanlar karşısında, riyakârca bir saygı gösterecekler, onlara küçükken oynadığımız oyuna benzer bir şeyi bir daha yaşamamak için! Hi, hi, hi, iki kez sürgün olmak, iki garanti demek, iki kez mühürlenip kapatılmış demek, bu zavallı ihtiyar anne-babalarına karşı hiçbir şey yapamayacaklar demek –işte buna hilebazlık ve yaşamın cilvesi denmez mi?"

Tuiy başlangıçta eşinin ve kardeşinin bu tavrını tereddütle ve huzursuzca karşılamıştı, ama onun sözlerini dinleyince ona hak vermişti; görmeyen gözlerini kırışıklar içinde bir çizgi gibi kısarak onun gibi kıs kıs gülüyordu. Bu yaşlı çift, ellerini karınlarının üstünde kavuşturmuş, omuzlarını öne doğru hafifçe eğmiş, yaşlı baş-

larını içeri doğru çekmiş bir hâlde, şatafatlı koltuklarında oturuyor ve sessiz sedasız içlerinden gülüyorlardı.

"Evet, hihihi, haklısın" diye gülüyordu Tuiy. "Senin kör fareciğin, hayatın bu cilvesini, bu saf çocuklara oynadığımız oyunu çok iyi anlıyor, gücenmenin iki kez sürgün olmasını ve üstüne iki kez kilit vurulmasını ve bize artık bir şey yapamayacağını da anlıyor. Bu son derece kurnazca ve hoş bir şey. Bu köstebekçiğimin neşesinin yerinde olmasından ve aşağıdaki mahkemede yapılacak sorgulamayla ilgili endişesinden kurtulduğu için memnunum. Artık vücudunda yorgunlukla ilgili bir belirti görülmüyor mu, bu dilsiz hizmetçiye bize biraz serinletici bir şeyler sunması için işaret edeyim mi?"

"Böyle bir belirti yok!" diye karşılık verdi Huiy. "Yorgunluk belirtisi diye bir şey yok benim hafızamda. Aksine, gevezelik yaptığımız bu an beni canlandırdı, kendime getirdi. Haydi gel, bu iştihamızı akşam yemeğine kadar saklayalım; kutsal soyluların birlikte yemek odasına gelip birbirlerine özenle koklamaları için lotus çiçekleri uzatacakları âna kadar bekleyelim. Hihi! Önce hizmetçiyi el çırparak çağıralım, ağaçlı bahçede bize destek vererek dolaştırsınlar, çünkü kaslarımın bir parça hareket etmesi gerektiğini düşünüyorum."

Ve ellerini çırptı. Küçük kızlar telaş içinde ağızları açık bir hâlde koşarak geldi, incecik kollarını ihtiyarlara uzattılar ve onları tümsekten aşağı indirip oradan uzaklaştılar.

Yusuf derin bir nefes alarak giysisini yere koydu. Kolları kurşun gibi olmuştu, eskiden olduğu gibi ağrıyordu, tıpkı İsmaililerin onu kuyudan dışarı çıkardıkları anda olduğu gibi.

Bunlar çılgın insanlar, diye aklımdan geçirdi, şu zavallı ihtiyar anne ve baba! Ve ben bu hayırlı evde dönen dolapları öğrenmiş oldum, Tanrı korusun! Görülüyor ki sırf gökyüzündeki âlemde rahat ve huzur içinde olmak için çılgınlığın önüne geçilemez, en feci günah ve hatanın da. Babama bu imansızların Tanrıya karşı işledikleri aptalca davranışlarını anlatabilsem keşke! Zavallı Potifar!

Hamat'a serinletici çerezleri iade etmeden önce, dilsiz bir hizmetçi olarak verdiği hizmetten ağrıyan organlarını dinlendirmek için oradaki yaygının üstüne uzandı.

Yusuf Şunları Düşünüyor ve Değerlendiriyor

Görevi gereği yaşadıklarından heyecanlanmış ve şaşırıp kalmıştı; bu fikirler o zamanlar kendisini son derece meşgul etmişti. Bu kutsal anne ve babaya karşı antipati duyuyordu ve akıllıca gösterdiği saygı ve hürmetten dolayı oraya bağlanmış ve onlar da Yusuf'un cazibesi altında kalmışlardı; ne bu ihtiyarların sorumsuzca yaptıkları Tanrıya ilişkin aptallıkları konusunda duyduğu öfke ne de kendilerine karşı yapılacak ithamlardan dolayı kendilerini güvende hissetmenin vermiş olduğu rahat ve hoşnutluktan duyduğu nefret, hiçbir zaman bilgisizliğin verdiği karanlıktan değildi, bunlar kendisi hakkında en ufak bir açıklama getirmiyordu.

Ama bizzat kendisinin orada bulunarak edindiği deneyimler, Abram'ın torunu için öğretici olmuştu, yani hiçbir şey boşa gitmemişti; eğer iyi niyetli olmasaydı bunun faydasını görmeseydi, o, Yusuf olamazdı. İşitmiş olduğu şeyler, bakış açısını ve ufkunu genişletmesi için sonradan işe yaradı; bunlar onun için birer uyarı niteliğindeydi, samimi olduğu ve kafasında yaşattığı memleketi olan babalarının dünyasında ve onların Tanrı yolunda yaptıkları çabalarda, onların soyundan gelen ve onların öğretileriyle büyüyen bir kişi olarak, bunlar yegâne ve tek, eşi benzeri olmayan deneyimlerdi. Sadece Yakup değildi bu dünyada endişe içinde yaşayan. Bu her yerde insanların içinde bulunuyordu ve her yerde insanın efendisini ve çağını anlamak için yeterince endişe ve keder vardı; acemilik yüzünden şurada burada yanlış bilgiler ortalıkta dolaşıyordu ve tabii Yakup'un mirasçıyla ilgili düşüncelerine bir deneme fırsatı vermişti, bununla Tanrının ahlak ve gelenekle ilgili iradesindeki mesafeyi bulmak zorundaydı, bu da onu endişelendiriyordu.

Her neyse, burada da karşımızda yine bir suçlu çıktı! Eskiden Laban'ın ve onun toprak küpte saklanan küçük oğlunun durumunu incelemeye gerek kalmıyor. Geleneğin nefret edilen bir hadiseye dönüşmesi sorunu için o zamanlar buna çözüm getiren hiçbir düşünce yoktu. Ama işte bu tür değişiklikler için ortaya çıkıp gelişen duyarlılık ise –nasıl da yanıltıcı oluyordu! İşte böyle bir durum, Ya-

kup'un bayramla ilgili olayda kara kara düşüncelere sevk etmiş ve onun bu şenliği ve âdetleri kökten yok etmek için yanlış ve pis işler yapmasına sebep olmamış mıydı? Oğlu, gölge veren sivri tepeli büyük ağaç köklerinden çıkarıldığında kuruyacağından, onu kurtarmak maksadıyla babasına çok yalvarmıştı. Yusuf bunun korunmasını istiyordu, köklerinden sökülüp çıkarılmasına karşıydı. Sununda her zaman olduğu gibi olmayan Tanrının bünyesinde esirgeyen ve yok eden bir Tanrıyı görmüştü. O, Tufan olayında son ferde kadar ve insanlığın kökünün kazınmasına ramak kalıncaya kadar bir şey yapmamıştı, ama birden aklında onları kurtaracak bir gemi fikri ortaya çıkmıştı. Akıl ve esirgeme, Yusuf'un görüşüne göre, kardeş fikirlerdi ve giysilerini dönüşümlü olarak giyiyorlardı, hatta adları da aynıydı: İyilik. Tanrı Abram'dan oğlunu getirmesini istedi, ama sonra onu almadı, aksine bunun ona ders olması için koçu indirdi. Buradaki insanların geleneği, zevkler âlemine yükselmekti, ne yazık ki böylesine akıllıca hikâyeler yoktu –ama onların kusurları mazur görülüyordu; onların çocuklarına karşı oynadıkları oyun, yani hatalı davranış hakkında gülüşmeleri, aslında çirkin bir şeydi. Baba ruhu, onlara bir emir vermişti, rasgele etrafta dolaşan ve bizzat karanlıklar ülkesinde bulunmuş olan bir ruh şeklinde ona şunu emretmişti; eski kutsal şeyleri, gelenek ve rütbeleri aşarak daha aydınlık olana çıkmalarını istemiş ve onlardan kendisine kurban vermelerini ummuştu. Ama onlar tıpkı Laban'da olduğu gibi eski âdetleri uygulama konusunda ısrar etmişlerdi ve dünyadaki yeniliğe taviz vermemişlerdi! Çünkü bu Tanrıya inanmayanlara, ışığın koçu yapmaları için gökten kendilerine bir koç indirilmemiş Potifar bahşedilmişti, şu çırpınıp duran küçük oğulları onun yerine verilmişti.

Buna, Tanrıya inanmayanlara özgü bir davranış şekli, adı rahatlıkla verilebilir ve bu, muhteşem varlığa ve dünyadaki yeniliğe karşı yapılan çılgınca bir beceriksizlik olarak nitelendirilebilir! Çünkü Yusuf'un düşüncesine göre, baba ruhu yaklaşımı, kökten yok etmeyle meydana gelmedi ve çift cinsiyetlilik ile mükemmellik ve saray mensubu olma durumundaki iktidarsızlık arasındaki fark çok büyüktü.

Her iki cinsiyet güçlerini kendi bünyesinde birleştiren erkek-kadınlık olgusu, tıpkı erkek ve kadın göğüslü Nil tiplemesi, ayın erkek olması ve güneşin erkek-kadın olması gibi ilahî bir şeydi, ama dünya erkekti ve ineği dölleyip boğayı yaratıyordu; Yusuf'un hesabına göre saray mensubu olan bu adam iki kez sıfır durumundaydı.

Zavallı Potifar! Arabasının ateş saçan tekerleklerinin bütün ihtişamı ve Mısırlıların içindeki büyüklüğüne rağmen Potifar bir sıfırdı. Genç köle Usarsif, Beyefendisine sıfır değer takdir etmişti, Ruben gibi kule büyüklüğünde ama kudretsiz ve yanılma olasılığı olan birisiydi, kusurlu bir kurban, korumasız ve kabul edilmemiş, insanlık dışında Tanrı tanımama, ne şu ne de bu olan, son derece mağrur, kendisini yücelten kişilerce gündüzleri şerefle anılan, ama geceleyin kudretsizliği nedeniyle bir sıfır olduğunun bilincinde olduğundan Mont-kav'm şereflendirme ve yaltakçılığına son derece ihtiyacı olan birisiydi.

Sorgulanan kişinin şahsında, pohpohlayan bir hizmetçi sadakatini yeniden gözlemlemiş ve onu taklit etmeye değer bulmakta tereddüt etmemişti. Bu şöyle oldu: Dilsiz bir hizmetçi olarak yaptığı inceleme sonucuna dayanarak, Mısırlı Beyefendisine, eline geçen her türlü fırsatta, Mont-kav gibi "yardımcı" olmaya karar verdi, hatta buna karşılık Beyefendiden daha çok teşekkür alacağından da kuşku duymuyordu. Kendi kendine şöyle söyleniyordu: Bu şekilde hareket ederek diğer beyefendiye de "yardımcı" olabileceğini ve başka bir yeri yurt edinmiş bu genç köle Osarsif'in bu dünyada daha da ileri konumlara geleceğinden kuşku duymuyordu.

Kendisiyle yapılacak soğuk ve sahte kurgulamalardan sakınmak için, hakikati devreye sokacak ve ahlak hocalığı yapmak için her çareye başvuracaktı. Ahlak konusundaki törelere öyle kolayca dil uzatılamayacaktı. Çünkü bu evin en yaşlı kâhyası Mont-kav'ı da uzun süre gözlemlemiş olan Yusuf, onun hakkında şöyle bir karara varmıştı: Mont-kav terbiyeli ve dürüst bir adamdı, onun Beyefendi karşısındaki sevgiyle hizmet edişine daha başka bir ad vermek yakışırdı; buna sevgi hizmeti demek yerinde olurdu. Buradan yola çıkarak, unvanca albay olan Peteprê, sevgi hizmetine layık bir kişi konumun-

da olmalıydı, şeklinde bir sonuç çıkarmıştı –bu sonuç Yusuf'un Beyefendinin şahsıyla ilgili bu kanaatini doğrulayan, kendi izlenimleriydi. Mısır'ın bu büyük adamı çok ince ruhlu, asil ve şerefli bir adamdı ve Yusuf'un kanaatine göre iyi kalpliydi; çünkü herkesin onun hayatına tir tir titreyecek kadar önem vermiş olması ilginçti; dinî bilgilerin öğretilmemiş olması, onların kafalarında onun bir kurban olarak algılanmasına yol açmış olabilirdi: Yusuf, onun yaptığı bazı kabalıkları da hoş görmek gerektiği görüşündeydi.

Görülen şu: Yusuf önce kendisine karşı ve kendi düşünceleri kapsamında Potifar'a hizmette bulunuyordu, onu savunuyor ve yardımcı olmaya çalışıyordu, yani önce onunla işe başlamamıştı. Özellikle bu Mısırlı, onun Beyiydi, kendisi ona satılmıştı, en yakın çevresi içinde en yüce insan oydu; Bey ve yüce insan fikri, Yusuf için doğal bir şeydi ve yaşı itibarıyla da böyleydi, sevgiyle hizmet veren ve esirgenmesi gereken bir unsurdu; bu kavram, ilahî yücelikten daha alt kademeye indirgenebilirdi, bir bakıma yeryüzündeki bir kişiye, yani bir sonraki çevredeki bir olaya da indirgenip kullanılabilirdi. Bunun böyle anlaşılması doğrudur! Bey ve yüce insan düşüncesi bir birlik sistemi yaratıyordu, bir bakıma semavi yüceliğin daha aşağıdakilere verilmesiyle, ortaya bir karışıklık ve eşitleme olayının doğmasına yeşil ışık yakılmış oluyordu. Bu eğilimi güçlendiren şey, Yusuf'un bu planlar yapan Beyefendiye hülyalarıyla en iyi şekilde yardımcı olabileceğine karar vermesiydi ve "yardımcı oluş" şeklini de Mont-kav'ın Beyefendi Peteprè'ye gösterdiği hizmet örneğinden aldı. Ama buna daha fazla şeyler de katılıyordu, onun ilahî Efendiye olan ilgisi, ateş çakan tekerlekli Beyefendiyle olan ilgisi yüzünden bir derece gölgelenmişti. Yusuf, Potifar'ın, evin kâhyasının pohpohlamalarına melankolik, mağrur ve gizlice teşekkür ifade eden bir gülümsemeyle cevap verdiğini fark etmişti, –bunda, onun muhtaç olduğu yalnızlık kendisini sergiliyordu. Belki şunu söylemek çocukça sayılabilir, ama Yusuf bunda atalarının Tanrısının dünya dışındaki yalnızlık ile Ruben gibi kule boylu ama iktidarsız olan bu adamın ihsanlarla donatılmış

mağrurluğu içinde insanlık dışı bir yalnızlık içinde bulunuşu arasında birbirine benzeyen bir akrabalık bulmaktaydı. Evet, Tanrı da, Efendimiz de, kendi büyüklüğü içinde tek başınaydı. Bu, Yusuf'un kanında ve hafızasında bulunuyordu; karısı ve çocukları olmayan Tanrının tek başına oluşunu en iyi açıklayan şeyse, Onun büyük bir kıskançlıkla insanlarla yapmış olduğu birlik anlaşmasıdır.

Yalnızlık içindeki birisine verilen koruyucu ve esirgeyici hizmet sadakatini –ve yine böyle birisine sadakatsizlik sunmanın onda yarattığı son derece özel sızının neden olduğu çok özel bir haz ve nimeti hatırladı. Tanrının kendi yapısına uygun şekilde ölüm ile çocuk yaratma kudretini yaratmış olduğunu görmezlikten gelemedi, çünkü Tanrı, Baal ve Baalat olarak bir bütündü ve bir tekti; iki ile sıfır arasındaki muazzam fark onun aklından hiç çıkmadı. Buna rağmen bu olayla ilgili olarak birkaç söz söyleyerek yardımcı olalım: Sempati ve koruyuculuk duyguları onda bir bütünlük olarak belli belirsiz gözüküyordu, yani muhtaç olan bu sıfır adama, insani bir sadakat göstermeye karar vermişti, tıpkı onun çok daha muhtaç olan iki yaşlı insana gösterdiği sadakat gibi.

Yusuf, Potifar'ın Karşısında Konuşuyor

Böylece Yusuf'un Potifar'la en etkili ve kendisiyle ilgili son kararı verdirecek karşılaşmasına, ağaçlı bahçede yaptığı sohbete sıra geldi. Bu bölüm ne Doğu'ya ait ne de Batı'ya ait, ne de kurgulanmış hikâyelerin hiçbirisine benziyor ve bu konuda elimizde ne düzyazı ne de şiir şeklinde bir metin var; bizim gün ışığına çıkardığımız bu sahnede, bilinen pek çok ayrıntının ve kesinleşmiş verilerin yanında, yine de çok az bilinen şeyleri güzel sanatlarla da birleştirdiğimiz bu metni kıvançla sunuyoruz.

Yusuf'un uzun zamandan beri özlemini çektiği ve gerçekten de onun geleceği için kesin kararın verileceği bu buluşmayı yine, alaycı vezir Bes-em-heb'in aracılık yaparak sağladığı kesindir, her ne kadar bu cüce bir ön zemin hazırlanmış olsa da. Bu şöyle oldu, şu-

rada burada avare avare dolaşan ve hiçbir işe yaramayan bu genç köle Osarsif'e güzel bir günde Potifar'ın bahçesinde bahçıvanlık görevi verildi –başbahçıvanlık görevi değildi bu tabii: Başbahçıvan Dedi'nin oğlu, şu bildiğimiz Hun-Anup, yani Kızılgöbek denilen kişiydi, çünkü göbeğinin altında sıkıca bağlanmış eteğiyle, batan güneşe benzeyen ve herkesin dikkatini çeken kıpkırmızı bir göbeği vardı –Mont-kav'la aynı yaşlardaydı, her ne kadar alanında ve işlerinde şerefli bir yere sahip olsa da ondan daha alt düzeydeydi, onun uzmanlık alanı şuydu: Bitkileri ve onların yaşamlarını çok iyi tanıyan birisiydi, sadece süs bitkileri ve endüstriyel bitkileri tanımıyor aynı zamanda bunların zehirleri ve şifa verici güçlerinin de uzmanıydı, yani o, bu evde sadece bahçıvan değil, aynı zamanda ağaçların ve masalara konulan çiçeklerin bakımından da anlayan bir başbahçıvan olduğu gibi eczacı ve bitki özlerinden anlayan ve bu konularda düşük çeneli birisiydi; kaynatılarak elde edilen bitki çaylarından, bitki esanslarından, merhemlerden, lavmandan, kusturucu ilaçlardan ve yakılardan anlayan bir üstattı; bunları insanlar ve hayvanların rahatsızlıklarını tedavi etmek için hazırlardı, ama bunlardan sadece hizmetliler yararlanırdı; çünkü hükümdar sınıfı için ölüm ve yaşamlarından sorumlu tek hekim Tanrı tapınağından görevlendirilmişti. –Bu Hun-Anup'un kel kafası da kıpkırmızıydı, takke giymeyi beğenmezdi, tıpkı kulağının arkasında divit bulunan bir kâtip gibi kulağının arkasına bir lotus çiçeği takıp dolaşmaktan hoşlanırdı. Eteğinde her zaman denemek amacıyla türlü türlü bitki demetleri veya kök ve filiz gibi bitki parçalarını taşırdı; bunları, dolaşırken bir bahçe makasıyla, belindeki çapayla veya küçük testeresiyle kesip toplardı. Bu tıknaz adamın yüzü koyu renkteydi ve pek sevimsiz bir ifade yoktu: Patates burunlu, bezgin mi yoksa rahat ve huzur içinde mi olduğu kesinlikle bilinmeyen, kendine has garip bir görünüşü olan ve burnuna doğru kolluk bir ağzı ve rasgele çıkmış ve hiç berber yüzü görmemiş sakalı, tıpkı tel tel bitki kökleri gibi çenesini kaplamıştı, bu tellürik sakalları güneşin kızıl ışıkları altında Kızılgöbek'in çehresine derin bir ifade kazandırıyordu. Onun kı-

sa, toprak rengi –Sinop kırmızısı ve havuca benzeyen parmağı, çalışmakta kusurlu olan zavallı hizmetlileri tehdit ediyordu.

Şu sevimli Habip işte bu başbahçıvana yeni satın alınan kişiyle ilgili ricada bulunmuş ve ona, Yusuf'un toprak işlerinden çocukluğundan beri çok iyi anladığını, bu konuda çok becerikli ve çalışkan olduğunu, memleketinden buraya gelmeden önce arkadaşlarıyla birlikte babasının Retenu'daki zeytinliğinde çalıştığını, zeytinlere olan sevgisinden dolayı arkadaşlarıyla tartıştığını, çünkü onların taş atarak zeytinleri topladıklarını, zeytinleri kaba saba ezip yağ çıkardıklarını ve bu yüzden onlarla kavga ettiğini onun kulağına usulca fısıldamıştı. Ayrıca Yusuf'un ona, yani cüceye, kendisinde bir sihir olduğundan veya daha doğrusu bir kutsama bahşedildiğinden de söz ederek kendisini inandırdığını, bu kutsamanın çifte ihsan olduğunu, hem semavi âlemden hem de yerin derinliklerinden bahşedildiğini de anlattı. İşte bu, tam da bahçıvanın istediği bir şeydi. Hun-Anup bu delikanlının avare avare dolaşmasının buradaki ekonomiye zarar vereceğinden onu kendi emri altında çalıştırmak üzere yanına almayı istedi. Küçük bilge ona ayrıca bu işten zararlı çıkmayacağına dair de tavsiyede bulundu.

Vezir işte böyle şeyler söyledi; Yusuf'un arzusunun, yani Beyefendinin karşısına çıkma dileğinin, onun bahçede çalışmasıyla son derece iyi bir şans yakalayacağını ve dileğinin de gerçekleşeceğini çok iyi biliyordu. Çünkü tıpkı herhangi bir büyük Mısırlı gibi bu Yelpazetaşıyan da iyi sulanmış bakımlı bahçesini seviyordu ve günün çeşitli zamanlarını burada geçiyordu, orada duruyor ve bahçeye bakanlarla konuşuyordu, tabii keyfi yerindeyse: O sadece başbahçıvanla değil, orada çalışan insanlarla, çapa yapanlarla ve sulayanlarla da görüşürdü. Cüce, planını bunun üzerine yapılandırmıştı ve bu da çok mükemmel bir şekilde başarılı oldu.

Gerçekten de Yusuf, Kızılgöbek tarafından bahçe bakımı için göreve alındı; onun iş yapacağı yer gerçi ağaçlı bahçeydi –daha kesin bir ifadeyle ana binanın güneyinde, ördekli havuzun doğu tarafmdan biraz daha doğuya doğru uzanan saray avlusuna doğru giden ve ba-

ğa geçişi olan palmiye bahçesiydi. Ama bu palmiyeli bahçe de aslında üzüm bağıydı, çünkü her yerde palmiyelerin uzun tüylü gövdelerinden asma dalları sallanıyordu; bunlar şurada burada bağlanmadan duruyordu ve bu, palmiye korusunda kendilerine serbestçe gelişme imkânı veriyordu. Bu verimli meyveler bir birliktelik oluşturmuşlardı –çünkü asmalar üzümle doluydu ve tüylü gövdeli palmiyelerde yüzlerce litrelik hurma yetişiyordu– bir cennet görünümündeydi ve gözleri mest ediyordu; öyle ki buna şaşmamak lazımdı, çünkü Petepre bu palmiye bahçesinde şurada burada bulunan sulama havuzlarının yanında takılıp kalıyordu; sık sık oralara bir yatak koydurup uzanıyor veya kâtiplerin sunduğu raporu dinliyordu.

İşte Yakup'un oğluna çalışmak üzere burası gösterildi ve bu öyle bir işti ki onun bundan önceki hayatında korkunç bir şekilde kaybolan çok değerli bir şeyini acı bir şekilde hatırlatmıştı: Çok renkli elbisesini ve peçesini, yani hem kendisinin hem de annesinin olan *Ketônet passîm*'ini anımsamıştı. Onun üzerindeki işleme resimlerinden birisi, babasının çadırında, babası gelin elbisesini kolunda tuttuğu sırada gözüne çarpmıştı: Bu bir kutsal ağaç resmiydi, onun iki tarafında iki sakallı melek karşılıklı duruyordu, ağacın meyve vermesi için gereken tozlaşmayı sağlamak amacıyla bir dalla çiçeğin erkek organına dokunuyorlardı. İşte Yusuf'un işi de onların işiydi. Hurma palmiyesi iki evcikli bir ağaçtır ve onların tozlaşmaları ise erkek ve dişi çiçekler arasında rüzgârın yardımıyla olur. Ama insanoğlu işte ta o zamandan beri bu işi memnuniyetle üstlenmiş ve erkek ağaçtaki erkeklik organını kesip döllenecek ağacın çiçeğiyle temas ettirerek döllenmesini sağlamıştır. Bu olay, peçenin üzerindeki kutsal ağacın yanındaki melekler tarafından da aynen böyle yapılıyordu; Yusuf işte bunu fark etmişti ve bu iş de ona verilmişti; Dedi'nin oğlu Kızılgöbek, yani Potifar'ın başbahçıvanı ona bu görevi verdi.

Genç olması ve çevikliği nedeniyle ona bu görevi vermişti; çünkü bu çok zahmetli bir işti, insanın yükseklere tırmanmasını ve başın dönmemesini gerektiren bir çalışmaydı. Hem kendi vücuduna hem de palmiye gövdesine sarılan özel olarak yapılmış bir urgan

yardımıyla, sırtında küçük bir sepet veya küfeyle gövdedeki kesilmiş yaprakların çıkıntılarından tutunarak tozlaşma için gerekli çiçek tozlarının bulunduğu ağacın tepesine çıkması, tıpkı arabadaki atların koşumlarını fırlatan sürücünün yaptığına benzeyen bir hareketle elindeki halatı ağacın tepesindeki erkek organına taktıktan sonra onu çekip kesmesi ve kesilen parçayı sepette toplaması, onunla birlikte ağacın gövdesinden aşağı kayarak inmesi, sonra meyve verecek olan dişi organlı ağaca tırmanması ve oradaki çiçek salkımları içine "polenleri salması", yani dişi organın içine erkek organı sallaması, böylece onun döllenmesini ve açık sarı hurmalar vermesini sağlaması gerekiyordu; böylece bunların toplanması ve yenebilmesi mümkün olacaktı; bunlar çok sıcak aylar Paofi ve Hatir zamanında ancak olgunlaşabileceklerdi.

Hun-Anup Sinop kırmızısıydı ve havuç gibi görünüşü olan parmağıyla palmiyeler arasında çok az sayıda bulunan erkek palmiyeleri Yusuf'a gösterdi; çünkü bir ağaç ancak otuz ağacın döllenmesinde kullanılabilirdi. Ona ülkede üretilen en iyi halattan bir tane verdi; bu halat, kenevirden yapılmamıştı, aksine kamış lifleri iyice yumuşatıldıktan sonra dövülüp esnekleştirilmesiyle elde edilmişti, önce kendisi halata sarılarak kontrol etti; çünkü o, Yusuf'tan sorumluydu. Bu delikanlının ağaçtan düşüp iç organlarının dışarı fırlamasını ve Beyefendinin verdiği paranın boşa gitmesini istemiyordu. Genç çocuğun bu işte yetenekli olduğunu gördükten sonra, yani onun bu işi ip kullanmadan büyük bir çeviklikle ağaç gövdesindeki çıkıntılardan tutunarak tepeye çıktığını fark etmişti; bundan sincapların bile utanması gerekirdi çünkü bu işi özenle ve akıllıca yerine getiriyordu. Bu yüzden işi bitirmesi için onu serbest bıraktı; zamanla iyi bir bahçıvan olması için ona bahçede başka görevler de vereceğinin sözünü verdi, tabii bu görevini başarıyla bitirdikten bol bol meyve alınacağının ağaçlarda görünmesinden sonra.

Kendisini canla başla Tanrıya adamış olan Yusuf, aynı şekilde buradaki cazip ve anlamlı işini de çok severek yapıyordu; hızlı ve mükemmel iş çıkararak başbahçıvan üzerinde iyi bir izlenim bırak-

mak istiyordu –herkesin dikkatini çeken bir hareketlikle, canla başla bütün gün ve ikinci gün de akşama kadar, büyük bir hırsla güneş batıncaya kadar çalışmıştı. Günbatımı, batıda lotuslu gölün arkasındaki şehre ve Nil Nehrine, al kırmızısı ve lale kırmızısı renklerle baş döndürücü bir atmosfer veriyordu; bahçe bu sırada diğer çalışanlar tarafından terk ediliyordu; sadece o, ağaçların yanında, aslında onların arasında dolaşıp vakit geçiriyor ve çok hızlı batıp kaybolan ışıktan arta kalan ortamda, "tozlaşma işlemine polenleri kaydırarak" devam ediyordu. Yine çok yüksek bir ağacın sallanan tepesinde dikkatle otururken, alt tarafta bir ayak sesi ve fısıltılı bir konuşma sesi duydu ve aşağı baktığında cüce Habip'i fark etti; cüce, bir mantar gibi görünüyordu, küçük kollarıyla yukarı doğru hareketler yaparak bazı işaretler yapıyordu, sonra ellerini ağzına götürüp boru gibi yaparak bütün gücüyle şunları fısıldadı: "Osarsif! O geliyor!" –Sonra hemen oracıktan kayboluverdi.

Yusuf yaptığı itinalı işi yarıda keserek acele toplandı ve çıktığından daha hızlı bir şekilde aşağıya indi ve gerçekten de gölün bulunduğu yerdeki üzüm bağlarının açıklığından bulunan patika üzerinden Potifar'ın, yani Beyefendinin küçük cüceyle birlikte palmiyeler arasından kendisine doğru yaklaştığını gördü –iri vücuduyla ve beyaz giysiler içinde gökyüzünün kızıllığı altında, yanında kâhya Mont-kav ile biraz çaprazlama arkasında ve ondan biraz daha uzakta ziynet eşyalarından sorumlu Dûdu ile evin iki kâtibi ve sözcü Bes-em-heb kendisine refakat ediyorlardı; sözcü daha çok gizli yolları kullanarak peşi sıra geliyordu. Yusuf, gözlerini Beyefendiye yönelterek, Bak işte orada, ortalık serinlediği için bahçede dolaşıyor, diye aklından geçirdi. Bu grup kendisine iyice yaklaştığında, Yusuf ağacın dibine kendisini atıp secde eder gibi alnını yere değdirerek ve ellerini de gelenlere doğru kaldırarak uzandı.

Kamburlaşmış beliyle secde edercesine duran kişiye, Peteprê yolun yanında durup baktı ve yanındakiler de aynı şeyi yaptı.

"Ayağa kalk" dedi kısa ve yumuşak bir ifadeyle; ve Yusuf âni bir hareketle hemen bu emre uydu. Masum bir ifadeyle ağacın göv-

desine iyice sokulmuş ve başını öne eğerek ellerini çaprazlama boynu üzerine koymuştu. Kalbi heyecanla doluydu ve her şeye açıktı. Onunla ilgiliydi bu: Potifar'ın önündeydi Yusuf. Potifar orada durup kalmıştı. Hemen oradan ayrılacağa benzemiyordu. Nasıl oldu da orada kalmıştı ve acaba nasıl bir soru yöneltecekti? İnşallah bu duraksamaya değecek uygun bir cevap verme olanağı bulunabilirdi. Gözlerini yere indiren Yusuf bekliyordu.

"Sen bu evden misin?" sorusunu Potifar, yine zarif bir tonla yöneltmiş, cevabını bekliyordu.

Bu soru, geçici olarak, çok az fırsat olasılığı verdi. Onun nasıl ve ne sorularıyla karşılık vermesi için, nezaket kurallarına uymak, en hafif bir deyimle, onun dikkatle dinlemesini ve oradan hemen ayrılıp gitmemesini sağlayacak bir cevap gerekiyordu. Yusuf hafif bir şekilde mırıldandı:

"Yüce Beyefendim her şeyi bilir. Efendimizin en son ve kölelerinin içinde en alt düzeyde olanı bendenizim. Bu son ve en alt düzeydeki hizmetçiniz mutlu ve size duacıdır."

Ölçülü olmalı! diye aklından geçirdi Yusuf. Hemen buradan ayrılıp gideceğe benzemiyor galiba? Hayır, önce bana, niçin hâlâ burada olduğumu soracak. Ben ona çok hoş bir üslupla cevap vermeliyim.

"Sen bahçıvanlardan birisi misin?" diye kısa bir süre sessizlikten sonra yine yumuşak bir sesle yöneltilen soruyu işitti. Şöyle karşılık verdi Yusuf:

"Ra'nın kendisine bahşettiği üzere, Beyefendim her şeyi bilir ve görür. Efendimin bahçıvanlarının en alt düzeyinde olanıyım."

Bunun üzerine onun sesi duyuldu:

"Ama senin hâlâ buradan ayrılıp gitmeyişin neden? Oysa arkadaşların çoktan paydos etti ve akşam yemeklerini yemekteler."

Yusuf başını, ellerinin üzerine daha da eğdi.

"Firavun'un ordularının önderi olan ve ülkelerin büyük insanlarının içinde en yücesi olan muhterem Beyefendim!" diye ricacı bir ifadeyle konuştu. "Sen, gökyüzünde refakatçileriyle birlikte sanda-

lıyla dolaşan yüce Ra'ya benziyorsun. Mısır'ın yönlendiricisi ve dümencisi sensin ve bu imparatorluğun gemisi senin iradene göre yol alır. Hiç fark gözetmeden her şeye düzen veren Thot'tan sonra geliyorsun. Fakirlerin koruyucu bendi sensin, aç olan bir adamın açlığını gideren ve onu doyuran şey gibi benim üzerime senin merhametin ihsan oldu. Çıplaklığı kapatan bir elbise gibi bana armağan verdin, ben sizin ağaçlarınızla ilgili çalışmalara öylesine dalmışım ki sizin bahçede olduğunuzu şu âna kadar fark edemedim ve yolunuza istemeyerek engel oldum!"

Sessizlik oldu. Bu, Yusuf'un bir parça pürüzlü de olsa vermiş olduğu son derece eğitilmiş ricacı üslubu, Peteprê'nin yanındaki refakatçilerine doğru bakmasına sebep olmuştu; Yusuf'un konuşması, becerikli ve düzgündü, her ne kadar resmî bir dil olsa da son derece samimi ve candan bir ifade sergiliyordu. Yusuf, onun yanındakilere doğru baktığını görmüyordu ama böyle bir şeyin olmasını umuyor ve bekliyordu. Eğer ona dikkatle kulak verilecek olunursa Firavun'un dostunun hafifçe gülümseyerek şöyle cevap verdiği fark edilirdi:

"Resmî dairede gayretli olmak ve evde fazla mesai yapmak Beyin öfkelenmesine neden olmaz! Görüyorum ki sen işinde canla başla çalışan birisisin, bu işini seviyor musun?"

Bunun üzerine Yusuf başını kaldırdı; onun yüzüne bakma cesaretini kendinde buldu. Ondaki bu derin ve Rahel'inkiler gibi siyah gözleri, Beyin ceylan kahverengisi, yumuşak ve biraz hüzünlü bakışlı, uzun kirpikli, gururlu ama iyi kalpli bir yaklaşım sergileyen araştırıcı bakışlarıyla karşılaştı. İri yarı, şişman ve çok zarif giyimli Potifar onun karşısında duruyordu, üst kısmı kristallerle süslü uzun gezinti asası elindeydi, diğer elinde sinekleri savan bir yelpaze vardı. Boynundaki emaye tasma üzerinde çiçek süslemeleri vardı. Baldırlarını deriden bir tozluk koruyordu. Yine deriden yapılmış, bronz süslemeli ve sicimden bağları olan ayakkabıları vardı, ayakkabıları başparmağından bir iple ayağına tutturulmuştu. Başı çok güzel bir şekilde tıraş edilmişti, saç ayrımının alnına doğru

inen kısmında taze bir lotus çiçeği takılıydı ve Yusuf'a doğru yönelerek kulak vermişti:

"Bu bahçıvanlık makamını sevmemek benim ne haddime" diye cevap verdi Yusuf, "orada nasıl gayretle çalışmayayım benim yüce Beyefendim, çünkü orada tanrıların ve insanların hoşnut olacağı her şey var ve çift-çubuk, çapa, kazma ve pırıl pırıl sabanla çalışmak ne güzel? Çünkü bahçenin Efendisine şeref ve saygı duyuyor ve seçilmiş insanlar ilk yaratıldıkları günlerde de böyle işler yapıyorlardı. Yüce Tanrı İşullânu, bahçıvan değil miydi, Sin'in kızı ona güzel bakışlarını yöneltmemiş miydi, Tanrı ona her gün çiçek demetleri getirir ve kızın masası üzerine koyup ferahlık saçmaz mıydı? Sonra, bir hasır sepetin içine konulup dışarı bırakılan bir çocuğun hikâyesini duymuştum, sular gelip bu çocuğu alarak su olan Akki'nin önüne kadar götürmüştü; Akki de bu çocuğa bahçe sanatını en iyi şekilde öğretmişti; bahçıvan Şaruk-inu, gönlünü İştar'a kaptırıp ona âşık olmuştu ve ona imparatorluk nasip etmişti. Sonra yine büyük bir kral biliyorum, adı Urraimitti; İsin'de bu kral, bahçıvanı Ellil-bani ile şakalaşır, sohbet ederdi, hatta rol icabı bahçıvanı alır kendi tahtına oturturdu ve onu kendisi gibi kral yapardı."

"Bak sen hele, şuna bak!" dedi Peteprê ve gülümseyerek kâhya Mont-kav'a baktı, o ise utangaç ve sıkılgan bir yüz ifadesiyle başını sallayıp duruyordu. Kâtipler de aynen onun gibi yapıyorlardı, özellikle de cüce Dûdu, başını sallıyordu ama cüce Habip, yani Şepses-Bes başıyla buna alkış tutarcasına önüne eğerek onlara katılıyordu. Bu saray adamı Akkadça, "Sen bütün bu hikâyeleri nereden biliyorsun? Sen Karduni-yaş'lardan mısın?" diye sordu; çünkü onun söylediği bu isimle kastettiği Babil'deydi.

"Orada dünyaya getirdi annem beni" diye cevap verdi Yusuf yine aynı şekilde Babil diliyle. "Ama Zahi diyarında, sana ait olan Kenan ülkesinin vadilerinde, babasına ait sürülerin yanında büyüdü."

"Öyle mi?" sesi duyuldu Potifar'ın ağzından, Babilce sohbet etmekten hoşlanırdı ve aldığı cevapta, özellikle "babasının sürülerinin yanında" ifadesindeki şairane vurgulamayla ima ettiği şey onu

etkiledi –ve aynı zamanda da bir parça utandırdı. Aslında onu hiç ilgilendirmeyen özel yaşama ait bir şeyler öğrenmek üzere yöneltilen soruları ve işittiği şeyler onda birazcık korku rüzgârı estirdi; içinde uyanan merak, bu adamın ağzından daha fazla şeyler öğrenme arzusuyla dikkatini Yusuf'a çevirmişti.

"Sen Kral Kadaşmanşarbe'nin dilini hiç de kötü konuşmuyorsun" dedi. Hemen Mısırcaya geri dönerek: "Bu hikâyeleri sana kim öğretti?"

"Ben onları okudum Beyim, babamın en yaşlı kâhyasıyla."

"Nasıl, sen okumayı biliyor musun?" diye sordu Peteprê; buna hayret etmesinden memnundu Yusuf; onun babası ve en yaşlı kâhyası hakkında bir şeyler bilmek istemiyordu.

Yusuf başını, sanki kendisini suçlu hissediyormuş gibi daha çok eğdi.

"Yazı yazmayı?"

Başını biraz daha aşağı eğdi.

"Hangi işti o" diye sordu Potifar bir anlık tereddütten sonra, "hani şu yarım bıraktığın iş?"

"Tozlaşma yaptırıyordum Beyim."

"Öyle mi? –arkamdaki ağaç erkek mi, yoksa dişi mi?"

"Meyve verecek ağaç bu, Beyim, meyveleri olacak. Ama bunu dişi olarak veya erkek olarak isimlendirmek aslında doğru bir şey değil? Çünkü halkların bununla ilgili çeşitli fikirleri var. Mısırlılar ülkesinde meyve veren ağaca erkek ismi veriliyor. Ama ben Alaşya ve Girit Adası halkıyla konuştum, onlar meyve verenleri dişi, meyve vermeyenleri erkek olarak adlandırıyor, yani sadece tozlaşma polenini taşıyanlara erkek diyorlar; bunlar, kartlaşmış bekârlardır."

"Yani dölleyebilen bir ağaç" dedi başkomutan kısaca. "Peki, bu ağaç kaç yaşında?" diye sordu; çünkü bu tür sorular aslında kendisine soru yöneltilen insanın meslekî bilgilerini kontrol etmek amacını güder.

"On yıldır çiçek açıyor Efendim" diye cevap verdi Yusuf gülümseyerek, kısmen içinden gelen bir ilhamla (çünkü ağaçları çok

seviyordu), kısmen de bunun kendisine yararı dokunsun diye. "Ve onu fidan olarak diktikleri andan bugüne kadar on yedi yıl geçmiş. İki veya üç yıl sonra tam kapasiteyle meyve verecek –veya meyve yapacak– ve onun verimliliği zirvede olacak. Ama şu anda sana yılda iki yüz Hinlik çok iyi kalite meyve veriyor, son derece güzel ve iri, rengi kehribar gibi, şu anda tozlaşması tamam, artık iş rüzgâra kalmadı, aksine insan eliyle ağacın tozlaşması yapıldı. Bu senin ağaçlarının içinde en gösterişli olanı" dedi büyük bir telaş ve heyecanla, elini ağacın sütun gibi ince gövdesine koydu, "Mısır halkının ifadesiyle, kudretli yapısıyla gururlu bir erkek ağaç; ama denizde yaşayan ada halkının ifadesiyle sunacağı meyvelere göre de dişi bir ağaç. Kısaca bu ağaç, eğer bu hizmetçine müsaade buyurursanız, senin ifadenle uyumlu olarak ve halkların ağzında olandan daha değişik bir sözle: ilahî bir ağaç."

"Bak sen hele" dedi Peteprê alay edercesine, "bana ilahî olan şeyden de mi bir şeyler söylemek istiyorsun? Herhâlde evindeyken ağaçlara tapıyor olmalıydın?"

"Hayır Beyim. Ağaçların altında ibadet ederdim ama ağaçlara tapmadım. Ama bizler ağaçların kutsallığına inanırız, çünkü onların etrafında kutsal bir şeyler vardır ve söylendiğine göre ağaçlar topraktan bile daha yaşlıymış. Kölen, hayat ağacı denilen bir şey duymuştur, onun içinde her şeyi meydana getiren bir güç ve kudret varmış. Acaba her şeyi meydana getiren bu güç ve kudrete erkek mi yoksa dişi mi demek gerek? Menfe'deki Ptah'ın sanatkârı ve Firavun'un ressamı burada, bunlar yapıları itibarıyla ihtişamlıdır ve güzel figürlerle dünyayı doldururlar: Hem yaratıcı hem dünyaya getirici bu güç ve kudrete erkek mi yoksa dişi mi demek doğru olur? Bunu kesin olarak tanımlamak mümkün değil, çünkü bu güç ve kudrette iki cins de mevcuttur, çift cinsiyetlidir, ağaçların çoğu da böyledir ve kendi kendisini hamile bırakıp yaratan Hepre, yani güneş böceği de öyle. Bak, dünya cinsiyet konusunda parçalanmış bir hâlde, erkek veya dişiden söz edip duruyoruz, bunu fark etme konusunda hiç de birleşmiş değiliz; çünkü bütün halklar, toz üreten

ağaca erkek veya kartbekâr adını veriyor. Ama dünyanın temeli ve hayatın ağacı ne erkek ne de dişidir, aksine her iki cinsiyet bu tek olan yapıda bulunur. Tek yapıda bulunan iki şey ne demek oluyor? Her ikisi de aslında cinsten uzak, yani onlar hiç dokunulmamıştır, tıpkı sakallı tanrıça gibi kız oğlan kızdır, yaratılmış oldukları hâliyle baba ve annedir aynı anda, çünkü onlar cinsiyet kavramını aşmışlardır ve bu parçalanmış hâlleriyle onların bahşedici faziletleri hiçbir şey yaratmaya kâdir değildir."

Potifar susuyordu, güzel asasına yaslanmış kule gibi adam, sınav yaptığı Yusuf'un ayakları önündeki yere çevirmişti gözlerini. Yüzünde bir sıcaklık, göğsünde ve bütün azalarında hafif bir heyecan hissediyordu; bunlar onu buraya bağlamıştı ve yola devam etmesini istemiyorlardı; dünyanın en becerikli ve tecrübeli insanı, bu sohbetin sonucunun nerelere uzanacağını bilmiyordu. Kibarca bir tutum ve çekingenlikten dolayı, bu köle delikanlının kişisel davranışı ve geçmişi hakkında daha çok şey işitmeyi hiç istemiyordu; şimdi üzerine başka türlü bir çekingenlik gelmiş görünüyordu, bunun yerine geçecek olan ve daha çok, sohbet tarzında bir şey hissediyordu içinde. Yoluna devam edebilirdi ve bu genç yabancı çocuğu ağacın yanında öylece bırakabilirdi; ama bu isteği duymadı içinde ve bunu yapmasına da izin verilmedi. Tereddüt ediyordu, bu çekingen davranışına, cüce Zeset'in kocası Dûdu'nun onu uyaran şu sözleri karıştı:

"Yüce Efendim, artık yeniden yürüyüşünüze devam etseniz ve adımlarınızı evinize doğru yönlendirseniz iyi olmaz mı? Gökyüzünün ateşi artık solgunlaşıyor ve her ân ortalık çöl tarafından buraya gelen soğukla kaplanabilir ve nezle olabilirsin, çünkü sırtında palton yok."

Dûdu kızdı, ama Yelpazetaşıyan ona hiç kulak asmadı. Başına saplanan sıcaklık, onun kulaklarını cücenin tane tane söylediği sözlerine kapatmıştı. O şunları söyledi:

"Derin düşüncelere sahip bir bahçıvan olduğunu anlıyorum Kenanlı delikanlı." Ve Yusuf'u ses ve içerik bakımından da etkileyen bir soru yöneltti: "Çok büyük müydü babanın sürüleri?"

"Çok büyüktü Beyim. Bu ülke onlara artık yetişmeyecek hâle gelmişti."

"Babam önlem almayan, endişe etmeyen birisi miydi?"

"Beyim, Tanrı endişesi dışında, başka bir kuruntusu yoktu."

"Tanrı endişesi ne demek?"

"Bu, bütün dünyada yaygındır Efendim. İnsanlar, az veya çok, kutsama ve kader hakkında Tanrıdan endişeyle bir bekleyiş içindedir. Ama benim ait olduğum insanlar, uzun zamandan beri böyle bir sorumluluk taşımaktadır, özellikle sürüler kralı babama, aynı zamanda Tanrının prensi gözüyle bakarlar."

"Onu bir kral ve prens olarak adlandırıyorsun! Sen çocukluk günlerini büyük bir refah ortamında mı geçirdin?"

"Senin bu kölenin" diye karşılık verdi Yusuf "çocukluk günlerini sevgi dolu, güzel bir unvan ve sosyal düzeyde yaşamış olduğu söyleyebilir. Çünkü babası onu diğer kardeşlerinden daha çok severdi ve sevgisinden dolayı da hediyelerle donatırdı. Böylece ona kutsanmış bir elbise hediye etti, üstüne ışıltılı her türlü renk ve yüce simgeler işlenmişti –büyüleyici bir etkisi olduğu gibi insanı dönüştüren bir elbiseydi, annesi tarafından kendisine miras bırakılmıştı. Ama kıskançlık yüzünden onun elinden alınıp parça parça edilmişti."

Potifar, onun yalan söylediği izlenimini taşımıyordu. Delikanlının geçmişe bakan gözleri ve konuşmasındaki samimilik bunu sağlamıştı. Onun yabancı oluşundan dolayı ifade tarzındaki bir parça bulanıklık olmasına karşın, anlattıkları kabul görüyordu, ama içinde kesinlik ifade eden bir nüve vardı ve bu da yalan ve aldatmacaya izin vermezdi:

Rütbe sahibi canlı bir şekilde "Nasıl oldu bu–" dedi. Kibarca ifade etmek isteyerek şöyle sordu: "Geçmişteki bu hâlinden şimdiki hâle nasıl döndün?"

"Ben o zamanki yaşamımda ölümü tattım" diye cevap verdi Yusuf, "ve senin hizmetinde bana yeni bir hayat nasip oldu Efendim. Kendi hikâyelerimle kulağınızı rahatsız etmeyeyim ve hayatımdaki

istasyonlarla rahatınızı bozmayayım? Ben kendime Acı-Sevinç-İnsanı adını vermek zorundayım. Çünkü hayatı bahşedilen bu insan, çöllere ve zarurete sürüklendi, çalındı ve satıldı. Mutluluktan sonra acıyı ve ıstırabı kana kana içti, onun gıdası acı çekmekti. Çünkü kardeşleri ona duydukları kinden dolayı onu sürüklediler ve ayağına pranga vurdular. Ayaklarının önünde mezar kazdılar ve onun yaşamını bu çukura gömdüler, karanlıklar ona mekân oldu."

"Kendinden mi söz ediyorsun?"

"Senin en son kölenden Efendim. O yer altında üç gün elleri ve ayakları bağlı kaldı ve gerçekten son derece kötü pislik kokuyordu; çünkü bir koyun gibi kendi pisliğine bulanmıştı. O sırada seyyah tüccarlar geldi ve acıyarak onu dışarı çıkardılar ve merhametle uçurumdan kurtardılar. Yeni doğmuş bebek gibi ona süt verdiler ve çıplaklığını bir elbiseyle kapattılar. Daha sonra onu, senin evinin önüne getirip indirdiler ve sen merhamet edip bahçende bahçıvan yaptın, ağaçlarının bakımı için rüzgârın yardımcısı yaptın ve onun bu yeniden doğuşu, ilk doğuş gibi öylesine mucizelerle dolu."

"Nasıl birinci doğuşu gibi?"

"Oldu bitti ve söz verildi Efendim, senin hizmetçin şaşkınlık içinde böyle söyledi. Benim ağzım onun söylediği şeyi söylemek istemiyordu."

"Sen, dünyaya gelişinin mucizevi olduğunu mu söyledin."

"Ağzımdan kaçıverdi yüce Beyim, senin karşında konuştuğum için. Bu iffetli bir doğumdu."

"Bu nasıl bir şey?"

"Sevimli bir peri gibiydi annem" dedi Yusuf, "peri gibi güzellik ve sevimlilik ona Hathor'un öpüşüyle bahşedilmişti. Ama onun vücudu uzun yıllar kapalı kaldı, hamile olmadı, hiç kimse onun periler kadar sevimliliğini hamile kalmayla donatamadı. On iki yıl sonra hamile kaldı ve doğudaki yıldız takımı başak burcuna girerken doğaüstü acılar çekerek doğum yaptı."

"Bunun için mi buna iffetli kız doğuruşu diyorsun?"

"Hayır Beyim, yanlış algıladınız."

"Bu doğum, genç kızın burç simgesi olan başak burcunda oldu, diye bu annenin genç kız olarak çocuk doğurduğu söylenemez."

"Sadece bundan dolayı değil Beyim. Bundan sonraki olayları da hesaba katmak gerekiyor, onun peri güzelliği ve Tanrının kızı olarak vücudunun hamileliğe uzun yıllar kapalı kalışı. Bütün bunların bu simgeyle ilişkilendirilmesi gerekiyor."

"İffetli ve genç kıza özgü bir doğum olayı yok."

"Hayır Efendim, sen böyle söylüyorsun."

"Yoksa senin görüşüne göre böyle bir şey var mı?"

"Hem de binlerce defa Beyim!" diye konuştu Yusuf sevinçle. "Bu, dünyada binlerce kez oluyor, cinsiyet ayırımı yapılmış bu dünyada, hamile bırakma ve doğum olayı bu cinslerin üzerlerine yükümlü kılınmış. Çiftleşme zamam gelen ineğin vücudunu ay ışığı kutsamıyor mu; ve bu inek Hapi'yi dünyaya getirmiyor mu? Eski bilgiler bize, arıların ağaç yapraklarından yaratılmış olduğunu öğretmiyor mu? İşte yine karşımıza ağaçlar çıkıyor, yani senin hizmetçinin bakımını yaptığı ağaçlar ve onların sırrı, bünyelerindeki cinsiyetleriyle bu yaratmayı sağlamaları, bunları bir bütün hâlinde birlikte bulundurması ve keyfine göre onları kendi içlerinde dağıtması ve böylece bunlardan birisi bir kez olur, başka bir zaman da diğeri, yani hiç kimse bu düzeni ve bunun adını, cinsiyetini bilmez veya bunun böyle bir şey olduğunu fark etmez ve halklar bunları tartışıp dururlar. Çünkü bir cinsin soyunu sürdürmesi için bu sık olmaz, aksine kendi cinsinin dışındakilerle olur, –ne tozlaşmayla ne de hamile kalmayla, aksine bir yere koyma işlevini yapanla ve filizlenmeyle ya da daldırma yoluyla bahçıvan bu fidanları diker ama çekirdeğin dişi mi yoksa erkek mi olduğunu bilmediğinden palmiye ağacının çekirdeklerini dikmez. Ama bitkiler kendi soylarını sürdürürlerse bunlar, bazen çiçeklerindeki tozlarla veya dişi organla olur, bazen aynı ağacın çiçeklerinin içinde bulunur, bazen de bir bahçede çeşitli ağaçlarda erkek ve dişi olarak ayrı ayrı bulunur, onların tozlaşıp meyveye hamile kalma olayını ise rüzgâr yapar. Düşünülecek olursa bu olay bir hamile bırakma ve hamile kalma olayı mıdır? Eğer değilse, rüzgâr ne yapmış oluyor, ay ışığının inekte hamile kalışı sağ-

laması, bir aracılık olayı veya daha yüce bir hamile bırakma ve iffetli bakire kıza özgü hamile kalma olayına geçiş olayı mı bu?

"Onu hamile bırakan rüzgâr değildir" dedi Potifar.

"Yüceliğinle öyle söyleme Beyim! Sık sık duyduğum bir şey var, Zefir'in tatlı nefesi kuşları daha kızışma dönemi gelmeden döllermiş. Çünkü o, Tanrının nefesidir ve onun ruhundan gelir. Rüzgâr da bir ruhtur ve Ptah'ın ressamının dünyayı güzel figürle doldurması gibi; onun bu işinin erkek mi yoksa dişi işi mi olduğunu kimse fark edemez, çünkü bu her ikisi birdendir ve her ikisinden birisi değil, yani bakire kıza özgü verimli oluş demektir –işte böylece dünya üreticilikle dolar ve bunlar ruh esintisiyle döllenip ürün olarak meydana çıkmıştır. Dünyanın babası ve yaratıcısı Tanrıdır ve bütün yaratılmış olan şeylerin de, yani onlar tohumlarla yaratılmış değildir, aksine yaratılmamış olan şey başka bir güçle yaratmayı sağlayacak sebep maddesini içine yerleştirilir, bu madde onu dönüştürür ve çeşitli şekiller hâlinde değişikliğe uğratır. Çünkü Tanrının düşüncesinde, önce çok çeşitli görünüşleri olan şeyler vardır ve Onun fikrinde oluşan eseri, nefesle taşınan söz yaratır.

O güne kadar Mısır ülkesinde ve sarayında olmamış olan garip bir sahne sergileniyordu. Potifar, asasına dayanmış vaziyette ayakta söylenenleri dinliyordu. Zarif yüz hatlarında fark ettirilmemeye çalışılan sabır dolu bir olay, sempatiyle karışıyor ve güçlü bir sevinç duyma konumuna geliyordu, buna mutluluk demek daha doğru olurdu –çünkü burada, gerçekten mücadele denebilecek bir şey yoktu, aksine gözle görülebilen bir memnunluk ifadesi yer almıştı.– Yanında evin başkâhyası, keçi sakallı Mont-kav vardı ve şişkin göz altlarıyla şaşkın, inanamayan, memnun ve hayranlık duyan kanlanmış küçük gözleriyle, satın alınan bu genç çocuğun konuşmalarını dile getirdiği yüzüne bakıyordu –onun bu konuşmasında, öğrendiği hizmet sadakati, asil Beyefendiye olan sevgi, çok daha yüksek, daha zarif ve daha etkili bir şekilde ifadesini bulmuştu. –Ayrıca orada, onun arkasında, Zeset'in kocası Dûdu da bulunuyordu; Beyefendinin onun uyarıcı sözlerine kulak vermeyişinden dolayı alınganlık göste-

riyor ve öfkeleniyordu. Beyefendinin genç köleye gösterdiği dikkat, onun bu konuşmayı ve sohbeti yeniden kesme cesaretini engellemişti; oysa bu züppe cüce, bunu rahatlıkla kesip atacaktı. Çünkü ona göre bu, bir kölenin terbiyesizce ve tamamen uygunsuz konuşmasıydı; ama Beyefendi bunu bir su gibi içiyordu ve bu durum cücenin şeref ve onurunu bir parça zedelemiş gibiydi; kendi hayatının değerli gururu, küçük, basit kişilerin üstündeki ağırlıklı konumlarını önemli ölçüde etkilemişti. –Küçük insanlarla ilgili olarak, orada bunlardan başka, yerden bitme, cüce Habip de vardı, kendi koruması altına aldığı Yusuf'un muhteşem başarısından dolayı büyük bir kıvanç duyuyordu; onun bu ânı değerlendirmesinden, haklı olarak onu destekleyip bu ortamı sağlamış olmaktan ve bunda ne kadar haklı olduğunu kanıtlamaktan memnundu. –Onların yanındaki kâtipler ise böyle bir şey yaşamamışlardı, hem Beyefendinin ve başkâhyanın yüz ifadelerini incelemeleri, hem de kendi izlenimlerinin sonucunda gülüşmeleri kursaklarında kalmıştı. Bu dinleyici grubun karşısında ağaca yaslanmış vaziyetteki Yusuf'un gülümseyen dudaklarından büyüleyici sözleri akıyordu. Kölelere özgü davranışları çoktan bırakmıştı, artık bunlar başlangıçta olduğu gibi elini kolunu bağlamıyordu, çok hoş bir hürriyeti yaşıyordu; bu, onun hitap edişindeki tavırla uyum içindeydi. Bu sözler onun ağzından zevkle ve sevgi bahşeden bir ciddiyetle dökülüyor ve daha yüce birinin algılama ortamına ulaşıyor ve bu fikir rüzgârı yaratıcılık işlerini yerine getiriyordu. Bu ağaçlı bahçenin gurup vaktindeki sütunlu yapısı, bir mabet görünümüne bürünmüştü; orada Tanrı muhteşem görünüşünü Yusuf'un bünyesinde göstererek onun dilini çözmüştü, artık o habercisi olarak duyurusunu yapıyor ve öğretmenlerini hayretler içinde bırakacak derecede kelam öğretisi yapıyordu.

"Tanrı tektir" diye sevinçle sözlerine devam etti, "ama dünyada tanrısal olan pek çok şey vardır, ne erkek ne de dişi olan, aksine bütün cinsiyetlerin üstünde olan ve parçalanmış cinsiyetlerle hiçbir şey yaratmayan, ihsan edici bir fazilet vardır. Müsaade edin Beyim, bu çözülmüş dilimle, böylesine fazilet sahibi birisinin karşısında bulun-

duğum için müsaadenizle övgü dizeleri terennüm edeyim! Çünkü rüyamda gözlerim açıldı ve kutsanmış bir evde birisini gördüm; onun çok uzak ülkede refah içinde bir çiftliğini, evlerini, ambarlarını, bahçelerini, tarlalarını, atölyelerini, insanlarını, sayısı bilinemeyen hayvanlarını gördüm. Orada canla başla çalışmalar ve başarılar, ekim ve hasat olayları vardı; yağhanelerden yağlar, şaraphanelerden şaraplar, hayvanların memelerinden yağlı sütler ve peteklerden tatlı altın sular gibi ballar çağıldıyordu. Bütün bu düzenin hükümdarı kimdi, bunlar nasıl oluyordu ve nasıl gelişiyordu? Evet, işte bunların başında, onların sahibi olan Bey vardı! Çünkü her şey onun gözlerindeki bir işarete bakıyordu, nefesini nasıl alıyor ve veriyorsa, buna göre her şey olup bitiyordu. O birisine 'Git!' derse o giderdi, başka birisine 'Bunu yap!' derse o kişi onu yapardı. Onsuz hiçbir şey yaşayamaz, aksine kuruyup gider ve ölürdü. Onun rahmetinden her şey nasibini alıyor ve onun adını anıp göklere çıkarıyorlardı. O, aynı anda anne ve babaydı bu evde ve işlerde, çünkü onun gözündeki bakış, ineği hamile bırakan ve onun ilahı doğurmasına sebep olan ay ışığıydı! Onun sözlerindeki esinti, ağaçtan ağaca tozlaşmayı yapan rüzgâr gibiydi, onun kucağından bütün başlangıçlar ve gelişmeler tıpkı petekten akan bal gibi kaynayıp taşardı. Ben buradan çok uzaklarda, yardımsever fazilet sahibi birisini rüyamda gördüm, hamile bırakma ve verimli olmanın varolduğunu işittim; ama bu, tür ve cinsiyete göre, yeryüzünde olan bir şey değildi, yani etle ilgili bir şey değildi, aksine ilahî ve ruhî bir şeydi. Bak, orada meyve veren bir ağacın erkek olup olmadığını veya tozlaşım mı yoksa üretim mi olduğunu tartışıp duruyor halklar ve bu konuşmalarında birlik yok. Acaba niçin birleşemiyorlar? Çünkü kelime ruhtur; ama nesneler ruh içinde kavga hâlindedir. Bir insan gördüm –sende tiksinti uyandıracak birisi Beyim, muhteşem vücutlu ve etinde müthiş bir güç olan birisi, bir yiğit ve bir dev, ama onun ruhu sığır derisindendi. Aslanlara meydan okur, yabani boğaları, timsah ve gergedanı öldürür, hepsini yere sererdi. Ama ona 'Korkmuyor musun?' diye sorulacak olsa, şu cevabı verirdi: 'Korku da ne demek?' Çünkü korku nedir bilmiyordu. Ama ben bu dünyada

başka bir insanoğlu daha gördüm, onun ruhu, eti gibi yumuşacıktı ve korkuyordu. O zaman bir kalkan ve bir mızrak aldı ve şöyle konuştu: 'Haydi gel üstüme, korkum!' Ve aslanı, yabani hayvanı, timsahı ve gergedanı vurup öldürdü. Beyim, bu köleni sınamak ve ona, bu iki tip insandan hangisinin diğerinden daha değerli olduğunu sormak ister ve aklından geçerse –belki Tanrı bana bunun cevabını verir."

Potifar uzun gezinti asasına yaslanmış ve bir parça öne doğru eğilmiş bir hâlde duruyordu, başında ve diğer uzuvlarında hoş bir sıcaklık vardı. Böylesi bir ferahlık duymuştur insanlar içlerinde, onlara bu duyguyu, bir gezgin veya bir dilenci veya herhangi bir akraba veya tanıdık bir insan görünümünde Tanrı bahşetmiştir, onlarla karşılıklı konuşma yapmak için. Onun şahsında Onu bulmuşlardı ve Onu tanımışlardı, denilir, hatta içlerinde mutlu bir kuşku oluşur. Onların gönüllerine sular gibi akarak dolan bu garip ferahlık, bu insanlara verilmiş bir işaretti; gerçi onlarla konuşan bir gezgindi veya bir dilenci veya şu ya da bu tanıdık veya akrabalardan birisiydi. Onların sağduyuları bu gerçeği algılayabiliyor ve ona göre davranış sergiliyorlardı ama üzerlerine çöken bu ferahlamaya bakılınca, bu konuda aynı zamanda diğer olasılıkları da birlikte fark ediyorlardı. Doğal olan ile nesnelerin oluş biçimi, aynı zamanda iç içe gerçekler olarak kamuflajlı bir şekilde görünüyordu; buradaki dilenci sadece basit bir dilenci değildir, çünkü belki de onun içinde Tanrı değişik bir görünüşle kendisini göstermektedir. Bu nehir, bir Tanrı değil midir, öküz görünüşü altında veya çift göğüslü erkek-kadın da öyle değil midir, bu ülkeyi o yaratmadı mı ve beslemedi mi? Onun nesnel davranışı, su olmasını engellemez, o aynı şeydir: İçilir, üstünde gidilir, içinde keten kumaşlar yıkanır ve içerken ve yıkanırken sadece hoş bir rahatlama hissi duyulur; bu daha yüce bir bakış noktasına eşdeğerli olan bir uyarı olabilir. Yeryüzüne ait olan ile semavi olan arasındaki sınır akıcıdır ve senin yapman gereken şey, gözünü sadece bir görünüş üzerine dikmektir, böylece ikinci görüntüyü yakalarsın. İlahî alanın ara ve ön basamakları da vardır: imalar, yarım kalmış şeyler, geçişler. Bu delikanlının ağacın gövdesine yaslanıp önceki hayatından

bahsettiği şeylerde, güvenilir, yaramazlık anıları ve uyarıda bulunan veriler vardı; buna bir dereceye kadar edebî hatıralar olarak bakmakta yarar vardı, ama bunların ne kadarının uydurma, ne kadarının gerçeğe uygun bir sıralama takip ettiğini, ne kadarının da gerçekten yaşanmış bir temele sahip olduğunu söyleyebilmekse oldukça güç: Gerçek yaşamdan ilahî yaşama geçen, selamete çıkarıcı, huzur verici, teselli edici ve kurtarıcı iyi eylemler yapan kişilerin gösterildiği sahneler ve ayrıntılar. Genç bahçıvan bu ayrıntıları çok iyi biliyordu; onları hafızasında iyice özümsemiş ve benimsemişti, onlarla kendi yaşam verilerini uyumlu bir hâle getirmeyi becermişti. İşte bu onun alıntılarla renklendirdiği kurnaz zekâsının bir eseriydi; ama bu sırada ona yardıma koşmuş olan şeyler, Potifar'ın içinde güzel bir duygunun meydana gelmesine sebep olmuştu sonunda. O şunları söyledi:

"Ben seni denedim ve inceledim dostum. Sen bu sınavı çok hoş bir şekilde başardın. Ama kız oğlan kız hâlinde yapılan bir doğumdan bahsedilemiyor" diye ders verici bir ifadeyle, dostça bir görüş ilave etti ve buna, uyarıda bulunan şu cümleyi de ifade etti: "Sadece, bakire kızın simgesi olan başak burcundaki doğum olayı var. Bunu gözden kaçırma." O bunları sağduyuyla gerçeğin kendisine dönük tarafından yola çıkarak Tanrıyı fark ettirmemek için söylemişti ama o Tanrıyı onda fark etmişti. "Bu akşamı arkadaşlarınla birlikte kutla ve güneşin ilk ışıklarıyla ağaçlarımla olan işine yeniden başla" dedi. Bundan sonra kıpkırmızı kesilmiş yüzüyle ve dudaklarında tebessümle yürümeye başladı ama onun ayaklarının dibinden ayrılmadan kendisini takip edenlere doğru, iki adım attıktan sonra, dönerek yine durdu ve geri adım atmamak için işaret ederek Yusuf'u yanına çağırdı.

"Senin adın ne?" diye sordu. Çünkü bunu sormayı unutmuştu.

Uzun uzadıya düşünme gereği duymadan ve ara vermeden, Yusuf ciddi bir şekilde ona bakmak:

"Osarsif" dedi.

Yelpazetaşıyan çabucak ve kısaca "İyi" diye karşılık verdi ve tekrar hızla yürüyüşünü sürdürdü. Onun sözleri de hızlı bir şekilde

söylenmişti, yani giderken Mont-kav'a, kâhyasına söylediği aşağıdaki cümleleri (bunları cüce Habip işitmiş ve hemen Yusuf'a bu haberi uçurmuştu):

"Denediğim bu hizmetçi, olağanüstü zeki birisi. Ağaçların bakımı işinin güvenilir ellerde olduğuna inanıyorum. Ama onu bu işte uzun süre tutmanın mümkün olmayacağını düşünüyorum."

"Emredersin, dediğiniz anlaşıldı" diye cevap verdi Mont-kav ve ne yapması gerektiğini biliyordu.

Yusuf Bir Birlik Kuruyor

Biz bu görüşmeyi boşu boşuna yapmadık, kelimesi kelimesine, hiç kimsenin aklından geçmediği şekliyle, bütün eğrisi ve doğmasıyla, tamamen olduğu gibi buraya aldık. Çünkü Yusuf'un Potifar'ın evindeki ünlü yaşam çizgisi, onun kendisinden yola çıkılarak belirlendi; Mısırlının onu kendisinin özel hizmetçisi yapması ve bunu takiben, her şey üstünde ve her an elinin altında olacak şekilde özel görev vermesi, yukarıda anlattığımız bu karşılaşmadan sonra gelişti: Çok hızlı bir hayvan gibi bu rapor yedinci yılda bize ulaştı. Yakup'un oğlu yeni bir ölüme atlayıştan önce hayatının yeni bir zirvesine ulaşmıştı. Çünkü satılmış olduğu bu evde neyin önemli bir koşul olduğunu anlamış ve böylece sınavı da başarmıştı: Birbirlerine nazik ve okşayıcı ifadelerle yardımcı olmak ve ona koruyucu bir sempati gösterisiyle hizmet etmek, onun içi boş onurunu desteklemek gerekiyordu. O sadece bunu anlamakla kalmadı, aynı zamanda kendisine verilen işleri diğerlerine göre daha iyi ve daha becerikli bir şekilde yerine getireceğini de kanıtlamıştı.

Bu olay Mont-kav için, yani asil Beyefendinin ruhuna hizmetini büyük bir sadakatle ve gayretle yürütürken, bunun Yusuf'un akıl almayacak derecede becerikliliğiyle ve gönül okşayıcı sözlerle kendisinden daha üstün bir başarı elde etmesini –kıskançlık duymadan boyun eğmesi iyi bir deneyim olmuştu; onun sevgi gösterisi hizmeti ile sevgiyle hizmet etme arasındaki önemli farkı ve kendisinin buradaki ol-

gun ve sevgi dolu davranışını saygıyla karşıladığımızı bildirmek isteriz. Gerçekten de hükümdarca emir veren Beyefendinin bu tutumuna aslında hiç gerek yoktu, yani bahçeye girdikten sonra, daha yeni aldığı bu çocuğu, meslek hayatının en alt basamağındaki karanlıktan çekip çıkarmasına ve onun yeterliliğini kabullenerek daha aydınlık ve önü açık olanaklar için kapıları açmasını sağlaması ve evin bunca yıllık kâhyasına böyle bir emir vermesi şık düşmemişti. Bu rolü oynayan kişi içinde bir dönüşüm hissetmişti ve Potifar'ın bahçede bu genç köleyle yaptığı görüşme sırasında gönlünden geçen hislerle yakın bir ilişki kurması ve bundan dolayı duyulan çekingenlik, onun elini kolunu bağlamıştı, zaten biz bunu başından beri biliyorduk.

İşte bunun için ertesi gün daha güneş doğar doğmaz, Yusuf'un sabah çorbasını içip Hun-Anup'un kalfası ve rüzgârın yardımcısı olarak çalışmaya yeniden başlamaya gittiği anda, onu yani Ebreeliyi yamna çağırdı ve ona mesleğinde yaptığı radikal değişikliği bildirdi; kendisinin de bu değişiklikleri gecikmiş işler olarak kabul etmesini ve bu gecikmedeki suçun bir parça da Yusuf'tan kaynaklandığını söyledi. İnsanlar nasıl oluyor da konuları ve şeyleri evirip çevirip başka bir şekilde sunmasını beceriyorlar! Bu sırada o, çok haşin bir insan rolünü oynuyordu. Onun emir verdiği bu kişinin şanslı olduğunu bu şekilde bildirmesinde resmen garip bir tavır vardı, onun güya kabahatliymiş gibi gösterilmesiyle işi uzatarak aslında sağlama almak istiyordu.

Hizmetçiler evinin, mutfağın ve kadınlar evinin arasında ve ahırların yakınındaki avlu bölgesinde Yusuf'u kabul etti.

"Nihayet geldin!" dedi kendisini selamlayan Yusuf'a. "Çağrıldığında hemen gelmen çok iyi. Bunun hep böyle gideceğini ve ağaçların arasında güneş batıncaya kadar dolaşıp duracağını mı düşünüyorsun? Bu düşüncen yanlış, bunu söylenmiş bil! Şimdi başka bir şey organize edeceğiz ve artık avarelik bitti. Seni iç hizmetlere alıyorum kısaca. Saray erkânına hizmet edeceksin, yemek salonunda kâse, tabak sunacaksın ve Firavun'un dostunun sandalyesinin arkasında duracaksın. Sana öyle pek çok şey sorulmayacak ve se-

nin fikrin alınmayacak. Zaten sen uzun uzadıya aykırı maskaralıklar yaptın ve kendini daha yüksek hizmetlere getirilmeni sağladın. Ne bu hâlim böyle? Üstün başın ağaç kabukları ve bahçenin tozu, keten elbisene ve yüzüne gözüne bulaşmış! Git hemen temizlen! Arz odasına git sana gümüş simli bir önlük versinler ve saçına çiçek bahçıvanları sana yakışacak bir çelenk yapsın –veya sen Peteprê'nin sandalyesinin arkasında nasıl durmak istediğini söyle?"

"Orada öyle duracağımı aklımdan geçirmedim" diye sakince cevap verdi Yusuf.

"Evet, senin aklından geçenlere göre olmayacak. Haydi toparlan bakalım; yemekten sonra, Beyefendi uyumadan önce, kuzeydeki serin sütunlu holde ona kitaplardan yüksek sesle bir şeyler okuyacaksın, bu senin ilk denemen olacak. Bunu başaracağından emin misin?"

"Thot bana yardım edecektir" dedi Yusuf rahat bir şekilde, kendisini Mısır'a kadar esirgeyip buraya gelmesini sağlayan kişiye güvenerek şu temel ilkeye göre hareket edecekti: "Ülkeye ve törelerine uygun." "Pekiyi bugüne kadar bu okuma işini kim yapıyordu?" diye ilave etti.

"Bu âna kadar kim mi? Amenemuye, kitaphanenin yatılı öğrencisi. Niye sordun ki?"

"Çünkü gizli emellerle bir başkasının alanına girmek istemem" dedi Yusuf, "ve hiçbir kişinin sınırlarını ihlal etmek istemem, onun bulunduğu ve şerefi olan makamı zorla elinden olmak istemem."

Mont-kav hiç beklemediği bu itiraftan dolayı son derece etkilenmiş ve memnun kalmıştı. Mont-kav dünden beri –acaba sadece dünden beri mi– bu genç insanın becerilerini ve manevi yeteneğini keşfetmişti; bu evdeki resmî işler yürüten bürolardan hangisine ve hangi makama getireceğini, hatta daha ilerisini düşünmüştü ve onu kişi ve makam olarak, Beyefendiye yüksek sesle bir şeyler okuyan Amenemuye'den daha üstün bir yere getirmeyi istiyordu; onun içindeki bu sezgi, Yusuf'un Ruben-insanlarından olup olmadığı düşüncesine de önem vermeden, onun ruhundaki mutluluk ve şeref kavramlarının "adil ve insaflı oluş" temelinde şekillendiğini algılamıştı. Bir başka

ifadeyle bu kavramlar, kendi görevini bırakma anlamında bile olsa, daha üst ve yüce güçlerle birleşme planları içirmekteydi. İşte Mont-kav'ın sevinci, saygınlığı doğuştan beri bu şekildeydi; artık sağlıklı değildi, böbrekleri sık sık onu zor durumda bırakıyordu. Buna rağmen, şunu yinelemek isteriz ki Yusuf'un bakımını hoş karşılıyordu:

"Başkalarıyla olan davranışlarında saygılı olduğunu görüyorum. Amenemuye'nin şerefini ve makamını bırak ben düşüneyim! Ağaçla ilgili olarak saygılı davranışın bu tür bir gelişme gösterdi. Emri aldım."

"Bunu o yüce insan mı emretti?"

"Kâhyanın emri emirdir. Ben sana şu anda ne emrettim?"

"Gitmemi ve temizlenmemi?"

"Haydi, öyle yap!"

Yusuf eğilerek selamladı ve geri geri çıkıp uzaklaştı.

"Osarsif!" diye seslendi kâhya yumuşak bir sesle ve Yusuf yeniden ona doğru yaklaştı.

Mont-kav elini onun omzuna koydu.

"Beyefendiyi seviyor musun?" diye sordu. İri göz altı keseleri olan küçük gözleri acı ve derin bir ifadeyle Yusuf'un yüz ifadesini izliyordu.

Yusuf'a çocukluğundan itibaren anılarının tümünü harekete geçiren, çok tuhaf ve etkileyici bir soruydu bu! Aslında Yusuf'u dizleri üstüne çekip oturtan babası Yakup'tan itibaren başlayan anılar sorulmuştu bir anlamda; Mont-kav'ın göz altlarında iyice torbalar oluşmuş kahverengi gözleri, çocuğun yüzünde hüzünlü bir şekilde dolaşıyordu. Satılmış insan Yusuf elinde olmayarak, bu durumda da hep sürüp gelen olayla ilgili olarak, simgesel bir deyim kullanıverdi. Ama bu ifade onun iç dünyasında gerçek olaya hiçbir zarar vermedi:

"Bütün ruhumla, bütün kalbimle ve bütün duygularımla."

Kâhya Mont-kav, tıpkı bir zamanlar Yakup'un yaptığı gibi, memnuniyetini gösteren bir ifadeyle başını öne eğdi.

"Doğrusu da bu" dedi. "O iyi ve büyük insandır. Dün hurma bahçesinde övgüye değer bir şekilde konuştun, hem de hiç kimsenin beceremeyeceği bir şekilde. Senin, iyi geceler demekten çok

daha fazla şeyler bildiğini anladım. Sen de yanlışlar yapmış ve yaşamışsın, hani şu bakire kızın simgesi olan başak burcunda olduğundan doğum olayını bakirenin yaptığını söylemen gibi –tabii bu senin çocukluğuna verilerek mazur görülebilir. İlahlar sana çok hassas ve ince düşünceler bahşetmiş ve bunları ifade etmen için dilini çözmüşler, çok sıralı, birbiriyle güzel uyumlu ve kaynaşık cümlelerdi söylediklerin. Beyefendi bunları büyük bir zevkle dinledi ve senin artık onun sandalyesi arkasında durman ve hizmet etmen gerekiyor. Ama benim çırağım ve kalfam olarak benimle de birlikte olacaksın, evin içinde dolaşıp etrafı kontrol edeceksin, ben çarşıya gidince burada avluda, tarlada ve etrafta gözlem yapıp bilgi sahibi olacaksın ve zamanla gelişip benim yardımcım olacaksın, çünkü ben bu dünyada zorluklarla karşılaşıyor ve sık sık da kendimi, öyle ayrıcalıklı birisi olarak hissetmiyorum. Memnun musun?"

"Beyefendinin sandalyesi arkasındaki görevimle ilgili olarak kimseyi görevinden etmemişsen ve senin yanında çalışacaksam, evet" dedi Yusuf, "bu durumda elbette memnun ve müteşekkir olacağım, en küçük bir memnuniyetsizlik olsa dahi. Çünkü samimiyetle itiraf ettim, ben kimim ve ne yapabilirim diye? Sürüler kralı babam, bana yazı yazmayı ve konuşmayı öğretti; bunun dışında kendimi hep mutluluk yağlarıyla yağladım, hiçbir el sanatı bilmem, ne ayakkabı yapmayı, ne yapıştırmayı ne de çanak çömlek yapmayı bilirim. Bu durumda nasıl ve hangi cesaretle onların arasında dolaşabilir, orada oturup bunu veya şunu yapan kişileri kontrol ederek onlara hâkim olacak genel görüş sahibi olabilirim ki?"

"Benim ayakkabıcılıktan anladığımı ve yapıştırmayı bildiğimi mi zannediyorsun?" diye karşılık verdi Mont-kav. "Ben de çanak çömlek yapmayı bilmem, ne sandalye ne de tabut yapabilirim, bunlar gerekli değil ve hiç kimse –yani en azından elinden bu işler gelenler– de benden bunları istemiyor. Çünkü ben onlardan başka şekilde meydana gelmişim ve benim başka bir mayam var ve benim genel ve kamusal algılamaya uygun bir kafam var, bunun için müdür oldum. İşletmelerde çalışanlar sana elinden ne geliyor diye sormazlar, aksine sen kimsin diye sorarlar, çünkü bu başka bir beceri ve

yetenektir, bu iş için yaratılmış, yani kontrol yeteneğidir. Onların içinden kalkıp Beyefendinin önünde senin gibi konuşabilecek kim var ki; senin gibi hassas ve ayrıntılı fikirleri olan kim var, onlar gibi eğilip bükülüp oturmayan ve benim yanımda onların arasında dolaşmaya layık kim var ki? Çünkü hükmetmek ve her şeyi gözetim altında tutmak, elle olmaz sözle olur. Buna ilave edecek bir şeyin var mı veya benim fikirlerimde aşırı derecede titizlik buluyor musun?"

"Hayır, büyük kâhya. Aynı fikirde olduğumu teşekkürlerimle ifade etmek isterim."

"Osarsif, bu bir sözdür! Seninle benim aramda, yaşlı bir insanla genç bir insan arasında; görevde ve asil Beyefendi Peteprê'nin, Firavun'un başkomutanının sevgisinde anlaşmış olduğumuz bir söz; onun hizmetinde olduğumuz konusunda bir anlaşma yapmalıyız, ona sonuna kadar sadık bir şekilde hizmet edeceğimize, yaşlı kişinin ölümünün de bu anlaşmayı bozmayacağına, aksine bunun babadan oğula geçecek veya onun babasını koruyan ve ona bakan, ölümünde bile bu asil Beyefendiye gerekli ve uygun davranışı sergileyen mirasçısına devredilecek bir anlaşma olacak bu. Bunu fark edebiliyor musun ve aklına yattı mı? Yoksa bu sana uçuk ve acayip mi geliyor?

"Kesinlikle hayır, Babacığım ve Müdürüm" diye cevap verdi Yusuf. "Senin sözlerin tıpkı benim düşüncelerim ve aklımdan geçenler gibi, çünkü ben uzun zamandan beri Beyefendiyle beraber bulunmak ve onun sevgisinin hizmetinde olmak için, bu tür bir birliği ve anlaşmayı kabul ettim, bu benim için uygundur; en ufak bir uçukluk ve rahatsız edici bir durum görmüyorum. Babamın başı ve Firavun'un hayatı üzerine yemin ederim: Ben seninle birlikteyim."

Onu satın alan kişinin bir eli hâlâ onun omzunda duruyordu ve diğerini de öteki omzuna koydu.

"İyi" dedi "Osarsif, iyi. Git haydi ve temizlen, Beyefendinin okuma ve diğer hizmetlerine hazır ol. Seni bıraktığında bana gel; seninle evdeki diğer bölümleri dolaşalım ve sana genel bir görüş kazanman için bilgiler vereyim!"

BEŞİNCİ BÖLÜM

KUTSANMIŞ KİŞİ

Yusuf, Özel Koruma ve Okuma Hizmetinde

Alt sınıftan insanların tam ortasından, onların bile yakından tanımadıkları birisinin, görünüşe göre haksız ve hiçbir şekilde algılayamadıkları yükselişi ve yüce bir makama getirilişi üzerine nasıl gülümsedikleri ve gözlerini yere indirip nasıl yan yan baktıklarını bilen var mı acaba? İşte o çağda bütün günler boyunca Yusuf, onların birbirlerine bakışıp gözlerini yere indirmelerini ve gülümsemelerini, süklüm püklüm oluşlarını, kıskançlıklarını, kabalaşmalarını ve sonradan pişmanlık duyup hoşgörülü olmalarını, hatta bir bakıma onun, yani üst makamda olanların ruhi durumlarına, şans ve kaderin bu aşamasında duyulan keyifli ânlara razı olarak memnun kalışlarını algılıyordu; ilkin o zamanlarda, daha bahçedeyken Mont-kav'ın kendisini görmek istediği söylendiği –herkesin bulunduğu bir zamanda ağaçlara tırmanarak hurmaların tozlaşmasını yapan bu genci çağırdığı– anda ve daha sonraki zamanlarda hep bunları algılıyordu. Çünkü kaderi gülmüştü ve onun başı üst üste dik tutulmuş ve yükseltilmişti: Onun Potifar'ın en yakınında görev alması ve daha sonra da bu evin yönetiminin yavaş yavaş Ebreelinin ellerine teslim edilmesi, bütün bunlar önceden hazırlanmıştı ve bir tohumun filizlenip gelişmesi gibi Mont-kav'ın sözlerinde ve Yusuf'la yaptıkları birliktelik anlaşmasında yer alıyordu. Bunlar, gelişip ağaç hâline gelmesi yıllar alan tohum gibiydi, ayrıntılar için sadece zamana ihtiyaç vardı.

Böylece Yusuf'a gümüş simli önlük ve başına çiçeklerden yapılmış bir çelenk verildi; bunlar, yemek odasında hizmet verenlere özgü bir giyim tarzıydı ve bu giysiler içinde onun ne kadar önemli bir pozisyonda olduğunu açıklamaya herhâlde gerek kalmıyordu. Çünkü Petepré'ye ve onun yakınlarına yemekte bu şekilde hizmet verilmesi icap ediyordu; ama sevgili annenin bu oğlunun vücudunda fizikî olarak görünmeyen, daha yüce bir nur da vardı; bu nur, ruh ve cisimde mutlu bir şekilde birleşmiş ve birbirlerini yücelterek bütün o insanların üstünde bir konuma getirmişti.

Kürsüde Petepré'nin sandalyesi arkasında görevlendirilmişti veya daha çok, önceleri taş kaplamalı duvarın önündeki dar, yan bölümde, metalden bir testi ve kupaların bulunduğu taş zeminli platformda duruyordu. Çünkü bu yüce aile bireyleri yemeğe, kuzey holünden veya batıdakinden geldiklerinde, bir basamakla çıkılan bu yüksek kısımda onların ellerini yıkamaları için su dökülüyordu. Yusuf'un işi, Potifar'ın küçük, beyaz, mühür ve mayıs böceği taşlı yüzükler takılı ellerine su dökmek ve ellerini kurulaması için hoş kokulu havlu vermekti. Beyefendi ellerini kuruladığı sırada Yusuf, salonun içindeki hasır ve dokuma yolluk üzerinden sessizce geçerek karşı taraftaki Beyefendi ve Hanımefendinin, üst kattaki kutsal anne ve babanın ve oğullarının ve onun eşi Mut-em-enet hanımefendinin koltuklarının bulunduğu yere giderdi. Potifar'ın koltuğunun arkasında bulunması gerekiyordu; gümüş simli önlükleri olan başka hizmetlilerin ona verdikleri şeyleri, Beyefendiye sunması gerekiyordu. Yusuf'un oraya buraya koşuşturup bir şeyler alması ve sunması gerekmiyordu, diğerleri bu işi yapıyor ve ona getiriyorlardı. O da Firavun'un dostuna, onun seçtiği yiyecekleri kendi elleriyle sunuyordu.

Yemek odası, tavanlı ve aydınlıktı; ışık oraya doğrudan girmiyordu, aksine bu salona komşu olan diğer mekânlardan, özellikle de batıdaki dış holden içeriye açılan yedi kapıdan geçip geliyordu, ayrıca bu kapıların üstündeki oyma taşlı pencerelerden de ışık huzmeleri içeri süzülüyordu. Yalnız bütün duvarlar bembeyazdı ve aydınlığı güçlenderiyordu, aynı şekilde gök mavisi ahşap sütunlar

üzerindeki tavanın etrafını saran kuşak, çepeçevre beyaz zeminli ve resimli süslemelerle bezenmişti, gök mavisi sütunların yuvarlak kaideleri de beyazdı. Bu gök mavisi ahşap sütunlar çok zarif ve güzeldi, insanın gönlünü açan cıvıl cıvıl taşlarla ve her türlü bezeme unsurlarıyla donatılmıştı Potifar'ın her gün yemek yediği bu oda: Beyefendi ve eşlerinin ve yakınlarının abanoz ağacından ve fildişinden yapılmış koltukları aslan başlarıyla süslenmişti, kuştüyü dolgulu minderleri, duvarlarda üç ayaklı şamdanlar ve buhurdanlıklar vardı; ayaklı kâseler, geniş saplı ve çiçeklerle süslü şarap testileri ve hizmet için kullanılan her türlü kap kacak bu salonda pırıl pırıl ışıldıyordu. Bunların tam ortasında çok zengin yemekler, tıpkı Amun'un kurban ziyafetlerinde olduğu gibi, öbekler hâlinde bulunuyordu; hizmetliler, yemek odasındaki yüce insanlara yemeleri için bunları servis personeline ulaştırıyordu: Fırınlanmış kaz kebapları, ördek kızartmaları, dana butları, sebzeler, pastalar ve ekmekler, salatalıklar, kavun ve karpuzlar, Suriye'den gelmiş bol ve çeşitli meyveler. Altından yapılmış ayaklı meyve tabağı bu yiyeceklerin ortasında göze çarpıyordu; bu, Petepré'ye Firavun'un verdiği bir yılbaşı armağanıydı, dallarına maymunların tırmandığı yabancı ağaçların içindeki bir mabedi tasvir ediyordu.

Petepré ve yakınları masaya oturduklarında salonda bir sessizlik olurdu. Hizmetçilerin çıplak ayaklarının sesleri bile duyulmazdı, yemektekilerin konuşmaları da saygılı ve zorlukla işitilebilecek bir tondaydı. Birbirlerini saygıyla eğilerek selamlarlardı ve yemek aralarında her biri diğerine koklaması için lotus çiçeği tutardı, birbirlerinin ağzına tatlı çerezler sokarlardı ve onların birbirlerine karşı gösterdikleri bu ihtimam, endişe vericiydi. Koltuklar aralarında küçük boşluklar bırakılarak çift çift yerleştirilmişti. Petepré, onu dünyaya getiren annesinin yanı başında, Hanımefendi Mut ise yaşlı baba Huiy'in yan tarafında otururdu. Onu her zaman bu şekilde, yani Yusuf'un onu avluda ilk kez gördüğü, üstüne altın tozu serpilmiş kıvırcık saçlarıyla önünden kuğu gibi süzülüp gittiğindeki gibi görmek mümkün değildi. Hanımefendi çoğu zaman omuzlarına kadar inen mavi, sarı veya kahverengi peruk takardı; bu peruklar çok küçük kıvırcıklar hâlinde

hazırlanmıştı, alt tarafında bukleler, saçın üst tarafında ise mücevherlerle süslü bir taç vardı. Yarı sfenks başörtüsüne benzeyen saçının, beyaz alnının üstüne gelen kısmı kalp şeklinde kesilmişti ve şakaklarından her iki yanağına sarkan bir çift perçemi vardı, kadın bunlardan birisini parmağına dolayıp oynardı, bu perçemler karşıdan bakıldığında, onun güzel yüzünü çerçevelenmiş gibi gösterirdi, bu çerçeve içinde gözleri sanki ağzıyla kavgalıymış gibi görünüyordu. Çünkü bakışları ciddi, karanlık ve yavaş hareket ediyordu; ağzı ise yılan gibi kıvrıktı ve uçları garip bir şekilde çukurlaşıyordu. Meleklerinki kadar güzel olan çıplak, beyaz, düzgün ve parlak kolları sanki Ptah'ın heykeltıraşlarının elinden çıktığı rahatlıkla söylenebilirdi. Hanımefendi yemek yediği sırada bunlarla hoş hareketler yapıyordu, uzaktan göründüğü kadar yakından da çekiciydi.

Firavun'un dostu kendisine sunulan yemeklerden zarif ağzıyla bol bol yiyordu; çünkü onun, etten yapılmış kule gibi gövdesine iyi bakması gerekiyordu. Ayrıca yemek sırasında uzun boyunlu sürahiyle sık sık bardağını doldurmak gerekiyordu, çünkü şarap ısıtarak ona keyif veriyordu. Hor-em-heb'e rağmen kendisinin gerçekten ve tam bir başkomutan olduğuna inanıyordu. Buna karşılık, etrafında incecik, zarif bir cariyenin özel hizmet için koşuşturup durduğu Hanımefendi Mut-em-enet ise çok az yemek yiyordu, ama üzerinde sanki çıplakmış gibi gösteren bir elbise vardı (baba Yakup'un bunu görmemesi iyi olurdu) sadece gelenek ve seremoni gereği tabağına çok az yiyecek alıyordu: Kendisine kızarmış ördek servisi yapıldı, göğüs tarafından ağzını iyice açmadan bir parça ısırıp kopardı ve gerisini servis tabağına fırlattı. –Kutsal ihtiyar anne babanın hizmetinde küçük yaramaz kızlar vardı (çünkü onlar kendilerine yetişkin hizmetçilerin bakmasına izin vermiyor ve onlara tahammül etmiyorlardı) –ihtiyarlar mızıldanarak ve hep kusur bularak bir şeyler seçmeye çalışıyorlardı; sırf âdet yerini bulsun diye sofraya oturuyorlardı, çünkü herhangi bir sebze yemeğinden veya kızartmadan iki veya üç lokma almakla yetiniyorlardı; özellikle yaşlı baba Huiy daha fazla alacak olursa midesi bulanıyor ve kan ter içinde kalıyordu. –Bazen, bekâr cüce, bizim Habip dediğimiz Bes-em-heb yemek odasının gi-

rişindeki merdivenin eşiğinde katır kutur bir şeyler yiyordu, aslında o yemeklerini seyisler sofrasında yerdi; bu sofraya bizzat Montkav, mücevher sandıkları sorumlusu Dûdu, başbahçıvan Kızılgöbek ve birkaç kâtip, kısacası evdeki üst düzey hizmetlerde bulunan görevliler katılırdı ve az sonra da onlara Osarsif denilen Habirli özel hizmet kölesi Yusuf da katılıp karnını doyurdu – alaycı Vezir bu büyük ziyafet masası etrafında eğlendirmek için dans ederdi. Uzaktaki bir köşede çoğu kez yaşlı bir harp çalgıcısı müzik yapardı; ince, eğri büğrü parmaklarıyla harpın tellerine dokunur ve belli belirsiz mırıltı hâlinde şarkılar söylerdi. O kör bir ses sanatçısıydı ve tutuk tutuk, kesin olmayan ifadelerle kehanette de bulunurdu.

Peteprê'lerin günlük yemek saatleri işte böyle geçiyordu. Peteprê çoğu zaman nehrin öteki tarafındaki Merima't Sarayı'nda, Firavun'un yanında bulunuyordu veya bu ilaha, kraliyet gemisi üzerinde Nil'in yukarısına veya aşağısına, taş ocaklarını, maden ocaklarını, tarım ve sulama işlerini ziyaret etmek için gidişinde refakat ediyordu. Böyle günlerde yemek servisi yapılmıyordu, mavi salon boş duruyordu. Ama Beyefendi öğle yemeğinden sonra gitmek üzere hazırlandığında kutsal ihtiyar anne ve babaya nezaket duygularını ifade ettikten sonra onlar, yardımcılarının desteğiyle tekrar üst kata çıkıyordu. Onların kayınvalidesi olan ay rahibesi, ya dinlenme odasına geçerdi, bu oda ana binada sadece ona aitti ve kocasının yatak odasından kuzeydeki büyük sütunlu holle ayrılmıştı; ya da kendisine önden yol gösteren refakatçiler arasında aslanlı tahtırevanı üzerinde evlerine geri dönerdi; –böylece Yusuf da, Potifar'a bitişikteki hollerden birisine kadar refakat ederdi; bu odanın üç duvarında boyalı nişler vardı ve oda çok ferahtı, ön tarafı açıktı, hafif ahşap sütunlar arasındaydı: Bunun kuzey tarafı, yemek ve selamlık dairesinin ön tarafında, ileri doğru çıkmış bir mekândı; ya da batıdaki odalardan birisine geçerdi, burası çok daha güzeldi, çünkü bahçeye, bahçedeki ağaçlara ve yükseltilmiş yerdeki küçük sefa köşküne bakıyordu. Buna karşılık diğerinin bir avantajı vardı, Beyefendi oradan atölyelerin bulunduğu bölümü, ambarları ve ahırları görebiliyordu. Orası aynı zamanda daha serindi.

Burada da oradaki gibi çok güzel eşyalar vardı. Yusuf hayret, şüphe ve alay karışımı bir ifadeyle bunları seyretti; böylece Mısır ülkesinin yüksek sosyetesinin zarafetini görmüştü: Bunlar Firavun'un Maliye bakanı ve unvan albayını ödüllendirme hediyeleriydi, bunların bir örneği yemek odasındaki altından şahane bir eserdi; eşyalar küçük sandıklar üzerinde duvarların etekleri boyunca serpiştirilmiş, bir kısmı da duvarlara asılmıştı: gümüşten, altından veya abanoz ağacıyla fildişinden yapılmış küçük heykelciklerdi; bunların hepsi, kraliyet mensubu yardımsever, şişman ve kısa boylu Neb-ma-ra-Amenhotpe'yi farklı cübbeler, taçlar ve saç modelleriyle tasvir ediyordu; aynı şekilde Tanrının başını taşıyan metalden yapılmış sfenksler de vardı; hayvan şeklinde her türlü sanat eserleri, yürüyen fil sürüsü, oturmuş maymun veya ağzında çiçek bulunan bir karaca; değerli kaplar, ayna, yelpaze ve kırbaçlar; ama her şeyden önemlisi silahlar, çok sayıda savaş silahları ve her türlü malzeme: Baltalar, kamalar ve zırhlı elbiseler, kalkanlar, üstlerine deri gerilmiş yaylar ve bronzdan hilal şeklinde kılıçlar; meydan savaşları için uygun bir erkek olmayan bu Firavun, nasıl oluyor da büyük fatihin yerine geçmişti, çünkü sürekli projeler yapan bir inşaatçı ve zengin bir barış prensiydi, ama kendi saray mensubunu bu kadar çok savaş malzemesiyle donatmasına insan şaşırıyordu; –Ruben gibi kule boylu bu adam, ki onun yaratılışı da savaştan yana olmadığını belli ediyordu, çölde yaşayan ve sakız çiğneyenleri kanla boğmak istemiyordu.

Hollerdeki mobilyalar arasında, güzel ve simgelerle bezenmiş kitap dolapları vardı ve Potifar et yığını koca gövdesini saraylı yatağına yatırdığı sırada, bu yatağın kendiliğinden çöküp dağılacağı sanılırdı, işte bu sırada Yusuf, yüksek sesle okuyacağı eseri seçmek üzere bu kitap dolaplarına ve raflarına doğru giderdi: Acaba devler adasında geçen bir macera eserini mi alıp okumalıydı; Kral Hufu ve kesik başını yeniden gövdesine yerleştirmeyi başaran Dedi'nin hikâyesini mi; Yoppe şehrinin fethinin hakiki ve tam tarihini mi –majesteleri Men-heper-Ra-Tutmose III'ün ünlü subayı Tuti, beş yüz askerini çuvallara ve küfelere saklayıp şehrin içine sokarak bu şeh-

ri fethetmişti–; Hathor kâhinlerinin bir timsah, bir yılan veya bir köpek tarafından öldürüleceğini önceden haber verdikleri kral çocuğunun masalını mı yoksa daha başka bir şeyi mi seçmeliydi? Koleksiyon çok zengindi. Peteprê'nin güzel ve çok çeşitli konular içeren bir kitaplığı vardı; bunları her iki holde bulunan kitap dolaplarında sergiliyordu, bunların bir kısmı hoşça vakit geçirtecek hayvan hikâyeleriydi, örneğin "Kedilerle Kazların Savaşı", kısmen tartışmalar ve keskin eleştiri mektuplarının yer aldığı felsefi görüşlerin toplandığı yazılardı, bunlar Hori ile Amenemone arasında kaleme alınmıştı, din ve sihir konuları karmaşık ve ağır bir dille tartışıyordu, çoktanrılı dönemlerde yaşamış kraliyet listeleri, her bir güneşin oğlunun tarihî değeri olan olayları, hükümdarlık süreleri ve yabancı çoban krallar hakkında, ayrıca olağandışı alınan vergiler ve önemli kutlama törenleri hakkında da bilgiler içeriyordu. "Nefes Kitabı", "Sonsuzlukta Dolaşmak", "İsimdeki Sır" ve "Öteki Dünya Topografyası" gibi eserler de vardı.

Potifar bunların hepsini çok iyi biliyordu. Bildiği bir konuyu tekrar dinlerken de, tıpkı aynı melodiyi bir kez daha dinlercesine, aynı zevki tadıyordu. Okunan eser onun için biraz daha yakınlık kazanıyordu, ciddi konularda yazılmış eserler çoğunluktaydı ve sıra, kısa hayvan hikâyelerine hiç gelmiyordu; ama onun için asıl önemli olan şey, okuma tarzındaki az rastlanan üslup, zarafet ve seslendirmeydi, yani üslup özelliklerindeki estetik yapıydı kısaca. Yusuf, ayaklarını altında toplayarak veya bir üniversite veya dinî tören kürsüsünden okurcasına ayakta durarak muhteşem bir seslendirmeyle metni okurdu: Akıcı, net, iddiasız, uygun tiyatro üslubu ve kelimenin doğal yapısına tam hâkim olarak en zor, en çetrefilli yazı dilinin kullanıldığı metni doğaçlama yaparak okuyuverirdi ve tabii onun metinlerdeki farklı konuşma türlülerine uygun seslendirmeye yatkın bir ağız yapısı vardı. Okudukları şeyler, dinleyenin yüreğinin en derin köşesine kadar ulaşırdı ve Mısırlının Yusuf'a tanımış olduğu ayrıcalıkların ve yüceltilmesinin temelinde, bu okuma seanslarının rolünün çok büyük olduğuna dikkatleri çekmek isteriz.

Potifar bu şekilde dinlerken çoğu kez uyuyup kalırdı, sanki ona ninni söylenmiş gibi olurdu, tabii bu da akıllıca ve kolayca olan bir şeydi onun için. Ama sık sık da okunan metindeki konulara karışırdı; Yusuf'un seslendirmesini düzeltirdi; kendisi metni alıp dikkatle ve güzel okuma sanatı kurallarına göre okuyup örnekleme yapardı veya anlamı bir parça karanlık olan bir kısım varsa onu açıklığa kavuşturan edebî eleştiri de yapardı, tabii bunu Yusuf'la birlikte irdeleyerek yaptığı da olurdu, çünkü Yusuf'un keskin bir zekâsı ve dinî konuları algılama ve yorumlama yeteneği güçlüydü. Güzel sanatların bu alanında yazılmış belirli eserler için kişisel ve duygusal bir eğilimi vardı ve bunu Beyefendinin yanında geçen zaman içinde açıkça gösterebiliyordu: Örneğin Yusuf'un okuma hizmetinin arttığı günlerde, "Ölümün Övülmesi İçin Hayatından Bezmiş Kişinin Şarkısı" için sık sık tercihini dile getiriyor ve sürekli olarak bunun okunmasını istiyordu; bu şarkıda ölüm iyi ve çekici yönleriyle, özlem dolu monoton bir seslendirmeyle: ağır bir hastalıktan sonraki nekahet durumuyla, lotus ve mür çiçekleriyle, rüzgârlı günlerde rüzgârlık altında oturmakla, deniz kenarında içilen soğuk bir içecekle, "yağmur altındaki bir yolla", savaş gemisinde görevli bir tayfanın memleketine dönüşüyle, uzun yıllar süren esaret hayatından sonra evine ve aile ocağına yeniden gelen birisinin duygularıyla ve diğer arzu edilen şeylerle kıyaslanarak anlatılıyordu. Bütün bunların hepsinin önünde, ölüm durmaktadır, diyordu şair. Potifar, Yusuf'un itinayla şekillendirerek dudaklarından döktüğü bütün bu ifadelere, tıpkı çok iyi bildiği bir musiki dinler gibi kulak veriyordu.

Onu çok etkileyip bağlayan ve sık sık onun karşısında okunmasını istediği başka bir edebî eserse her iki ülkede görülen keşmekeşliğin karamsarca ve tüyler ürpertici bir şekilde kâhince ifade edildiği, bütün her şeyin feci bir şekilde tersine döndüğü, zenginlerin fakir, fakirlerin zengin olduğu, bir mabedin yok olup gittiği ve her türlü ibadetin tamamen terk edilmesiyle ortaya çıkan durum ve diğer sonuçların anlatıldığı eserdi. Peteprê'nin bu betimlemeleri niçin böylesine severek dinlediği, kesinlikle bilinmiyordu; belki tüyler

ürpertici olmasına ve geçici de olsa zenginlerin zengin ve fakirlerin fakir olmasından hoşlanmasına bağlıydı; keşmekeşliğin olmaması isteniyorsa bu durumda belki de ilahlara kurbanların verilmesi gerekiyordu. "Hayatından Bezmiş Kişinin Şarkısı", ayrıca "Neşe Veren Şarkılar" hakkında hiçbir şey açıklamadığı gibi, bu konuda da hiçbir şey anlatmıyordu, yani bal damlayan sözler ve aşk ıstıraplarını konusunda da onun sustuğunu gözlemliyordu Yusuf. Bu aşk şiirleri, sevdalanıp çılgına dönmüş bir kuş avcısı kadının sevinçlerini ve ıstıraplarını dile getiriyordu, bu kadın bir delikanlıya cilveli diller döküyor ve onu delicesine arzu ediyordu; onun karısı olmak ve sonsuza kadar onun kollarında yatmak istiyordu. Delikanlı geceleyin ona gelmeyecek olursa, kendisinin mezardaki ölüden farksız olacağını, bal damlaları gibi akan cümlelerle feryat ediyordu çünkü bu delikanlı sağlık ve hayattı. Ama burada bir yanlış anlama vardı, çünkü o erkek de kendi hesabına bir yatak odasında uzanmış yatıyordu ve hastalığıyla hekimlerin sanatını berbat ediyordu, çünkü onun hastalığı aşktı. Ama sonra kız onu kaldığı yerde bulduğundan kalplerindeki sızı daha fazla sürmüyordu, aksine her ikisi bu dünyanın ilk insanları oluyordu, el ele mutluluğun çiçekli bahçesinde, yanan yanaklarıyla dolaşıyorlardı. Peteprê zaman zaman bu cilveli konuşmaları okutup dinliyordu. Bu sırada yüzünde en ufak bir kıpırtı olmuyordu; gözlerini odanın içinde yavaş yavaş dolaştırıp dikkatli ve soğuk bir ifadeyle dinlerken hiçbir şekilde hoşlandığı veya beğenmediği bir şarkı olduğunu belirtmiyordu.

Aradan uzun zaman geçmişti; bir gün Yusuf'a "Neşe Veren"in kendisi için nasıl bir anlam taşıdığını sormuştu; böylece ilk kez bir Beyefendi ve hizmetçi yeniden palmiyeli bahçede dolaşan kişinin denemek için yaptığı konuşma alanına girmişlerdi.

"Çok iyi" dedi Potifar, "sen bana o kadının şarkılarını aynen kuş avlayan kızın ve onun âşığının ağzından çıkıyormuş gibi seslendiriyorsun. Bunlar sanırım senin de hoşuna gidiyor, ne dersin?"

"Benim bütün çabam" diye cevap verdi Yusuf, "senin memnun olmanı sağlamaktır yüce Beyefendim, her şeyin merkezinde bu amacım var."

"Olabilir. Ama böyle bir çabaya, az veya çok okuyanın yüreğinden ve mantığından da bazı şeyler katılıyor olmalı, diye düşünüyorum. Diğer şeyler bize daha yakın veya daha uzaktır. Ama şunu da söylemek istemiyorum: Sen bu kitabı diğerlerine göre daha iyi okuyorsun. Ama bu durum, senin diğerlerini isteyerek ve severek daha iyi okumana engel olmamalı.

"Senin önünde" dedi Yusuf, "senin önünde Beyefendim, seve seve okurum bunu ve diğerlerini."

"Evet, iyi. Sadece ben senin kararını duymak istemiştim. Yani sen bu şarkıları güzel buluyorsun, öyle mi?"

Beyefendi, Yusuf'un yüzüne, kasıntılı ve inceleyici bir edayla bakıyordu.

"Çok güzel" dedi dudaklarını sivrilterek. "Her yönden güzel ve bu kadının sözlerinin hepsinden bal damlıyor. Bir parça saf ve aptalca belki; ama fark edilemeyecek kadar az."

"Saf ve aptalca mı? Ama bu safça şeyi mükemmel bir şekilde ifade eden ve insanoğulları arasında geçen ve örnek teşkil eden bu örnek ve orijinal bir elyazmasıdır, yıllarca da sayısız kopyaları yapılmıştır. Bu konuşmaların örnek alınacak şeyleri örnek alınacak şekilde ifade edilip edilmediğine karar vermek için yaşın yeterli."

"Bana öyle geliyor ki" diye karşılık verdi Yusuf mesafe bırakarak, "bu kuş avcısı kadının ve yatak düşkünü gencin örnek saflıkları çok isabetli bir şekilde duyguları ifade etmekte ve birbiriyle örtüşmüş gibi geliyor bana."

"Sana öyle mi geliyor?" diye sordu Yelpazetaşıyan. "Senin tecrübeni bilmek isterdim. Sen gençsin ve görünüşün güzel. Ama asla böyle bir şey yaşamamış gibi yapıyorsun, sanki çiçekli bahçede böyle bir kuş avcısı kadınla dolaşmamış gibisin, öyle mi?"

"İnsan çocuklarını bir taç gibi kuşatan gençlik ve güzellik, bahçedeki süslerden çok daha değerli bir anlam taşır," diye karşılık verdi Yusuf. Senin bu kölen Efendim, hep yeşil kalan bir cezayir menekşesini biliyor; bu, gençliğin ve güzelliğin simgesidir, aynı zamanda da kurban süsüdür. Bunu taşıyan kişi, esirgenir, korunur ve o kime süs olmuşsa o bütünüyle korunmuş bir kişi demektir."

"Sen mersin ağacından mı bahsediyorsun?"

"Ondan. Ona bizimkiler ve ben, yani bizim oralarda, bana dokunma otu veya kına çiçeği derler."

"Sen bu çiçeği süs olarak taktın mı?"

"Benim özüm ve soyum bu çiçeği takarız. Bizim Tanrımız, bu çiçekle bizi nişanlamıştır ve büyük bir heyecanla bizimle kan bağı kurmuştur. çünkü O büyük bir yalnızlık içindedir ve sadakate önem verir. Bizler ona bir gelin gibi sadakatle bağlıyız ve bizler kutsanmış ve seçkin kişileriz.

"Nasıl, hepiniz birden mi?"

"Prensip olarak hepimiz, Efendim. Ama bizim soyumuzdaki imam edenler ve kabile reislerini Tanrı, seçilmiş kişiler olarak esirger ve korur, özellikle de bu süsü taşıyan gençliği. Babadan kendi oğlunu Ona bir kurban olarak sunacağını beklemişti. O bunu yerine getirebilirse, onu gerçekleştirir. Bunu yerine getiremezse, o zaman ona bir şey yapılır.

Yattığı yerde ileri geri hareket ederek, "Bunu pekiyi duyamadım" dedi Potifar, "birisine bir şey yapılır dedin, yani o istemez ve onu yapamazsa. Konuş Osarsif, öteki şeyden bahset!"

"Bunu hemen anlatıp sizi sakinleştireceğim" diye cevap verdi Yusuf "çünkü bir bütün olarak kurban verme esnasında, bir parça hoşgörü ve bu kurbanla bir dileğin gerçekleşmesi beklentisi vardır. İşte böyle bir şey arzu edildiği için bunun yapılmasına mâni olunmuş ve bunu yapmak günah sayılmıştır; onun yerine kurban edilen hayvanın kanı, kurban edilecek oğlun kam yerine geçmiştir."

"Sen orada nasıl bir kelime kullandın? Neden dolayı günah sayılır?"

"Yüce Efendim günah olduğu için. Günah sayılmıştır."

"Nedir bu, günah denilen şey?"

"İşte, bu, muhterem Efendim: İstenilen şeydir ve yine bu istenilen şeyin yapılması öngörülmüştür, ama yapılması kesinlikle lanetlenmiştir. Biz bu dünyada günahın ne olduğunu çok iyi biliriz."

"Bu çok karmaşık bir öğreti olmalı Osarsif ve benim için çok çelişkili bir şey."

"Tanrı bizim günahlarımızdan dolayı üzüntü duyuyor ve bizler de Onun bu üzüntüsüne katılıyoruz."

"Peki, bu durumda" diye sordu Potifar, "sizlerin anlayışınıza göre bu kuş avcısı kadının bahçedeki dolaşması günah mı sayılıyor?"

"Günah olayına çok büyük ölçüde katkıda bulunmuş Efendim. Bana soracak olursan –kararım, evettir. Her ne kadar bu tarz şarkıları "Neşe Veren Şarkılar" gibi zorunluluk hâlinde meydana getirmiş olsak da bu şarkıyı ayrıcalıklı olarak sevdiğimi söyleyemem. Bu bahçe işte burada da mevcut, –sadece bizim Şeol diyarındaki bir bahçe değil söz konusu– daha ileri gitmek istemiyorum. Bu bahçe bizim için nefret edilecek bir yer değil, ama yadırgatıcı, ürkütücü bir yanı da var, şeytanca dürtülere yol açabilecek bir ortam, Tanrının kıskançlığının ve lanetinin bulunduğu, yasaklanmış eylemin mevcut olduğu esrarengiz bir mekân. Bunun önünde iki hayvan bulunuyor: Birisin adı 'utanç' diğerinin adı 'günah'. Dalların arasından adı 'alaycı kahkaha' olan üçüncü bir hayvan daha görünüyor."

"Bütün bunlardan sonra" dedi Peteprê, "senin, 'Neşe Veren Şarkılar'ı, niçin basit olarak nitelediğini anlamaya başlıyorum. Buna rağmen örnek alınacak –sade, basit bir şeyin ve alay ederek gülümsemenin bir insan soyuna günah olarak yasaklanışına, bir parça garip ve hayati tehlikesi olan bir şey olması düşüncesine, pek katılamıyorum."

"Bizim oralarda bunu açıklayan bir hikâye var Efendim; bunun zaman ve hikâyeler içinde kendine özgü bir yeri vardır. Önce örnek alınması gereken şey konusunu, sonra bunun çeşitlemelerini görelim. Tanrının dostu bir adam vardı, ama güzel ve sevimli bir kadına, tıpkı Tanrıya olan yürekten bağlılığı kadar, sevgi ve bağlılık duyuyordu ve bu, ataların hikâyelerinde de örnek alınacak bir saflık, temiz yüreklilik misali olarak yer almıştı. Ama Tanrı kıskançlık duyarak kadını onun elinden aldı ve onu ölümlülük deryasına batırdı ve buradan çıkan kadın başka bir özellikle, yani bir delikanlı-bir oğul görümüyle babasının karşısına çıktı; baba, oğlunun bu yeni görünümü ve özelliğinde sevgili eşinin özelliklerini bularak sevgisini gös-

terdi. Yani ölüm bu sevgili kadından bir oğul yapmıştı ve bu oğlun şahsında sevgili kadın yaşıyordu ve bu oğul, ölümün gücüyle yaratılmış bir genç çocuktu. Ama babanın oğluna olan sevgisi, sadece ölüm tarafından dönüştürülmüş bir sevgiydi, yani yaşamın içinde olamayan aksine sadece ölümün yapısında yer alan bir tutkuydu bu. İşte görüyorsun Efendim, bu tarihin bütün sayfalarında pek çok kez yer aldığından, örnek alınma değeri azaltılmış misallerden birisi."

"Genç oğul" dedi Potifar gülümseyerek, "senin uzun ve geniş açımlı olarak söyleyip durduğun şey, bu çocuğun kız oğlan kızlık bir durumda doğmuş olmasıyla aynı şey, bu doğumun bakire kızla simgelenen burçta olmuş olmasıyla aynı şey değil mi?"

"Belki sen, Efendim, kendi inayetinizle, lütfederek" diye karşılık verdi Yusuf, "bunları söyleyen kişiye yöneltilen serzeniş ve sitemleri daha ılımlı olarak değerlendirecek ve onu belki de daha da yücelteceksinizdir kim bilir? Çünkü annesi ölüm görünümünde olan ve ölümle yaratılmış bir oğul var burada, tıpkı kitapta yazılmış olduğu gibi; bu genç çocuk akşamleyin bir kadın, sabahleyin bir erkek gibidir –senin de irdeleyerek bulduğun gibi, onun kız oğlan kızlık konumuyla ilgili bir söz edilmez mi? Tanrı benim sülalemi seçti, sülalemin bütün bireyleri, sevgiliye bağlılığın ifadesi olan kurban sürüsünü taşır. Ama bunu bir kişi kıskançlık duyanın esirgemesi ve koruması altında bir kez daha taşıyor."

"Bunu bırakalım" dedi Hazine sorumlusu, "konuyu kapatalım dostum. Basitten çok katlıya derken yaptığımız bu konuşmaya dalıp esas konudan uzaklaştık. Tabii sen benden seninle ilgili bir şey yapmam için başvurursan, ben sana yöneltilen serzeniş ve sitemleri azaltabilir, hatta hiçbir iz kalmayıncaya kadar onu silip ortadan kaldırabilirim. Şimdi bana biraz başka şey oku! Bana güneşin alt dünyadaki on iki evin arasından geçip gece yolculuğuna çıkışını oku –bunu uzun zamandır dinlemedim, oysa anımsadığına göre onun içinde son derece güzel birkaç özlü söz ve seçkin cümle var."

Ve Yusuf büyük bir zevkle güneşin yeraltına yaptığı yolculuğu okuyordu; öyle ki Potifar kelimenin tam anlamıyla bundan keyif alı-

yordu: Ona keyif veren sadece okuyan kişinin sesi değil, bu sesin dinleyene sunduğu rahatlama duygusuydu, bundan önceki konuşmanın verdiği rehavetin üstüne bu çok iyi gelmişti, tıpkı kurban ocağının üstündeki alevleri körüklemek gibi bir şeydi, yani ateşin altını beslersin, üst taraftan nefis görünümlü alevler elde edersin ya, işte öyle bir şeydi; –Ebreeli bu köle Firavun'un dostuna yeni yeni heyecanlar yaşatmasını biliyordu; bu hem onun kendi şahsına hem de hizmetçinin şahsına olan güveni de pekiştiriyordu. Her şey güven duymaya bağlıydı, bunu Potifar Yusuf'a karşı iki amaçla yapıyordu; çünkü bu güvenin gelişmesini istiyordu; bu hikâyenin daha eski baskılarında pek önemsenmeyen Yusuf'la bahçedeki karşılıklı konuşma, aslında onu iyiden iyiye inceleyen Beyefendinin güven duygusunun iyi bir şekilde başlamasına ve gelişmesine neden olmuştu.

Bu güvenmenin verdiği keyifli ânı besleyen ve bunun artık kesin bir tercihe dönüşmesini sağlayan diğer sohbetlerin hepsini burada anlatmayacağız, ama sonunda Yusuf mutluluğu ve şansı elde etmişti. Yusuf'un uyguladığı metodu, yani Beyefendiyi "tavlama" ve ona hizmet ederek "yardımcı olma" yöntemini göstermek, böylece iyi insan Mont-kav'la Potifar konusunda yapmış olduğu birlik anlaşmasını açıklamak için birkaç isabetli örnek yeter. Evet, yukarıdaki hadiseden doğabilecek soğukluktan korkmadan, "metot ve yöntem" konusundan söz edebiliriz; çünkü biz, Yusuf'un Efendisine gösterdiği davranışıyla konuşma sanatındaki samimiyet ve çıkar hesabını çok iyi biliyoruz; daha önce onun derin yalnızlıklar içinde olduğu ânlarda, ilişki ve davranışında tamamen benzeri metotların uygulandığı görülmüştü. Bundan başka şöyle bir soru da sorulabilir: Acaba hiçbir menfaat gözetmeksizin, sadece güven sağlamak ve keyif hâli oluşturmak amacıyla samimi ve akıllıca uygulanacak bir yöntem olabilir mi? İnsanlar arasında güven çok nadir sağlanır; ama Potifar'ın etinin özelliğine sahip beyefendilerde, yani unvan-beyefendileri ve yanlarındaki unvan-hanımefendilerinde, herkese karşı, yani kendileri gibi olmayanlara karşı, genel olarak, belirsiz bir kıskançlıktan kaynaklanan bir güvensizlik vardır, bu yüzden onlara, alışık

olmadıkları ve onları daha da mutlu kılacak güven duygusunu tattırmak ve bunun, yaşamın temeli olduğunu göstermek gerekirdi. Bu, tıpkı telaş içindeki birçok insan içinden saçında yeşil süs taşıyan birisini keşfetmek gibi bir şey, oysa tedirgin bir karakteri olan bu şahsın aşağılanmış onurunu teselli eden bir simgeydi sadece. Bu bir şeyin beklentisi ve ümidin simgesiydi; Yusuf'un, Potifar'a bu keşfi yapması için sunduğu bir yöntemdi. Bunun bir şeylerin başladığının işareti olmasını ve bu imkânı iyi kullanmasını dileyelim; bizim anlattığımız bu hikâyeyi önceden bildiğini ve bunu ileriye yönelik olarak iyi kullanmasını hatırlayarak, Yusuf'un meydana gelen güven duygusunu hayal kırıklığına döndürmemesini, aksine yapılacak kötü işlerle ortaya çıkacak fırtınada, gerçek sadakatini göstermesini ve Mont-kav'la yaptığı anlaşmaya uygun olarak, yani Yakup'un başı için ve bunun yanı sıra Firavun'un canı üzerine yaptıkları anlaşmaya uymasını hatırlatmak isteriz.

Yusuf, Kaynağın Başındaki Birisi Gibi Yetişiyor

Efendisine verdiği özel hizmet bitince Yusuf, baba dediği müdürle birlikte herkesin gözlerini yere indirerek gülümsemeleri altında, onun çırağı ve bekâr kalfası olarak iş yerinden geçiyor ve bir genel görüş öğrenimi alıyordu. Ayrıca bu kâhyanın etrafında, eşya teslim tezgâhındaki yazıcı Hamat, ahırlardan ve kümeslerden sorumlu, malum Meng-pa-Ra gibi şahıslar da bulunuyordu. Ama bunlar vasat insanlardı, işlerinin dar ve özel alanına göre çalışmalarını sürdürürlerdi; kâhyayı memnun etmek için insan, hayvan, aletler ve hesap cetvellerini yazılı olarak düzenli bir şekilde tutarlardı; her şeyi genel olarak kavrayan ve pratik bir kafa yapısını gerektiren daha kapsamlı ve üst düzey şeylerle ilgilenmezler ve kendilerine dikte ettirilen şeyleri severek yazan, tükenmiş zavallı beyinlerdi; kendilerinin de genel bir görüşe, yöneticilik ruhuna ve yeteneğine sahip olabilecekleri yolunda hiç kafa yormazlardı, bu yüzden de durumları bu hâldeydi. İnsanın sadece şunu düşünmesi gerekir. Tanrı bir kişiye bir şeyi nasip ederse ona yardım etmek zo-

runda kalır: O kişinin gönlü genişler ve aklı başına gelir, toparlanır ve her şeyi yoluna koymasını, onların üzerinde hâkimiyet kurmasını öğrenir, tıpkı Peteprê'nin hayırlı evinde olduğu gibi; şu Yukarı Mısır'da, Vêse'de bulunan bu evde çeşitli işleri kontrol edebilirdi.

Çünkü orada her şey çok çeşitliydi ve iki misli iş olurdu; Yusuf, Potifar'a teselli edici-kaçınılmaz özel hizmetli olmuştu ve sonradan bu kişi, evin bütün işlerini onun ellerine teslim etmişti; işte bu ikinci kişi konumuna getirilmesi, görevleri arasında en zor olan bölümü teşkil ediyordu. Bunun sayesinde evin bir parçası konumuna gelen Yusuf'un müdürü Mont-kav, haklı olarak bu dünyada çok çile çektiğinden yakınıyordu: Her şeye aklı eren Mont-kav, böbrek ağrıları yüzünden kendisini hiç de çok şanslı birisi olarak hissetmeyen bir adamdı ve bu yüzden yanına genç bir yardımcı bulmak için iyi bir fırsat bulmuştu ve onu kendisine vekil olarak yetiştirmek için seve seve çalışıyordu, çünkü böyle birisini bulmak için sessizce etrafta arayıp duruyordu.

Firavun'un dostu Peteprê, saray birliklerinin başkomutanı ve başyargıçtı (sadece unvan olarak) ve çok zengin birisiydi, yani Yakup'un Hebron'da sahip olduğu zenginlikten, çok daha büyük boyutta malvarlığına sahipti ve göründüğü kadarıyla daha da zengin olacaktı; çünkü o, saray mensubu olarak sadece maaş almakla kalmıyor, aynı zamanda krallık tarafından da ödüllendiriliyordu, hediyelerle donatılıyordu, ayrıca onun ekonomik varlığı, kısmen miras olarak, büyük çoğunluğu ise tanrının bahşettiği büyük arazilerdi; bu bağlamda ihsan devam ediyor ve onu geliştiriyordu, –bu da tanrının ihsanına sahipti ve bu ona bol bol zenginlik bahşediyor, ama Peteprê bu durumun başka bir açıklamasını bilmiyor, sabreden bir tutumla sadece büyük vücudunun bakımı için yemek yiyor, bataklıkta avlanmayı erkeklik bilincinin göstergesi sayıyor ve aklını doyurmak için kitaplarla vakit geçiriyordu; bunun dışında her şeyi, evin yönetimini elinde tutan müdürüne teslim etmişti ve eğer ona dil dökerek sıkıştıracak olursa harcamaları ve hesapları kontrol ediyordu, ama rasgele ve sadece şunları söyleyerek, gözden geçiriyordu:

"İyi, iyi, Mont-kav, kadim kâhyam, hepsi çok iyi. Senin beni sevdiğini ve işini elinden geldiğince iyi bir şekilde yaptığını biliyorum, ayrıca sen bunun üstesinden gayet iyi geliyorsun, bunlar belli oluyor. Buğdaylar ve delicelerin vaziyeti nasıl, doğru mu bunlar? Tabii doğrudur, görüyorum zaten. Sen bana bir altın gibi sadıksın, canla başla bana bağlısın. Bundan başka bir şey olabilir miydi ki? Çok yakın olman, senin tabiatına ve saygınlığına yakışmayan bir tavır olurdu. Bana olan sevgiden dolayı benim bütün işlerimi kendine aitlermiş gibi yapıyorsun –iyi, senin bu sevgin yüzünden her şeyi sana bırakıyorum, işinle ilgili olarak senin yanlış bir şey yapacağına ve ihmal edeceğine ihtimal vermiyorum. Bundan başka, gizli olan nasıl olsa bir gün açığa çıkar ve sen daha sonra bundan acı duyarsın. Bana incelemem için sunduğu şeylerin hepsi doğru. Bunları tekrar yanına al, sana çok teşekkür ederim. Senin hâlâ karın ve çocukların yok –kimin için benim zarara girmemi isteyeceksin ki? Senin için mi? Çünkü sen çok sağlıklı değilsin –gerçi kuvvetli ve kıllı bir vücudun var ama içinde bir parça kurtlanma var, bu yüzden sık sık sararıyorsun, gözlerinin altındaki torbalar büyüyor ve olasılıkla ileri yaşlara varamayacaksın. Bana sevgini göstermen için kendini zorlamana gerek yok ve beni zarara uğratmak için ne gibi bir sebebin olabilir ki? Ayrıca senin benim hizmetimde yaşlanmanı bütün kalbimle arzu ediyorum, çünkü senden başka kime güveneceğimi bilmiyorum ki. Şu geveze adam Hun-Anup senin sağlığınla ilgili olarak memnun mu, nasıl? Sana doğru dürüst ve güvenilir, şifalı otlar ve kökler veriyor mu? Ben bunlardan hiç anlamam, öyle kıllı tüylü birisi değilim ama sağlıklıyım. Fakat sana verecek doğru dürüst bir ilaç bilmiyor ve senin hastalığın ağırlaşıyorsa, tapınağa birisini yollayalım ve bir hekim getirtelim. Zira sen hizmetli olduğundan hastalanınca Kızılgöbek'in tedavi gerekir, ama sen benim için yeterince değerli olduğundan, senin vücudunun ihtiyacı olursa öğrenim görmüş bir hekim getirtirim. Teşekkür etmene gerek yok dostum, bunu senin bana olan sevgin nedeniyle yapıyorum ve senin hesapların da açıkça doğru çıktığı için bu yaparım. Al onları tekrar ve her şeyi yine aynı şekilde yürüt!"

Böylece Potifar, bu vesileyle evinin müdürünü belirlemişti. Çünkü hiçbir şeyi uhdesine almıyordu: Çok hassas bir kibarlıktan ve kendi varlığının buna uygun olmayışından, yani hayattaki uygulamalardan çekinen bir yaratılışı olduğundan ve başkalarının kendisi için, yani bu et yığını kuleye gösterdikleri ihtimam ve sevgiye güvendiği için. Bu konuda haklıydı; gerçekten Mont-kav ona sevgi dolu bir yaklaşımla hizmet verdiğini kanıtlamıştı; önlemler alarak ve kendi çıkarını gözetmeden, titiz çalışmalarıyla onun hep daha zengin olmasını sağlamıştı, bu başlı başına önemli bir şeydi. Ama bu başka türlü olmuş olsaydı, her şeyin yönetimini elinde tutan evin kâhyası onun mallarını ve tüm varlığını soyup mahvolmasına neden olsaydı, etrafındakilerle ve yakınlarıyla birlikte onu fakirlik ve zaruret içine düşürmüş olsaydı, o zaman onun hâli nasıl olurdu? O zaman bunun suçunu kendinde araması gerekirdi, böylece ona güvenini kaybetmiş bir insan serzenişi yapılmazdı. İşte bu yüzden Potifar zarif bir şekilde ve insanı yürekten etkileyecek derecede, güvenilir kişi kimliği yaratmaya ve bu konuda çok fazla güven kazanmaya çalışıyordu, güneşin kralı olarak, herkes tarafından bunların zorunlu olarak kendisine gösterilmesi gerektiğine inanıyordu, –biz burada, bu konuda bir karar vermek için tarafsız kalmak konumundayız.

İşte böyle, o hiçbir şeye fazla kafa yormadan sadece yiyor ve içiyordu; ama Mont-kav'ın bu dünyadaki çilesi ve angarya işleri de o derece artıyordu, kendi şahsi işlerinin yanı sıra, Efendisinin işleri de onun peşini bırakamıyordu ve hepsi birbiriyle birleşip koca bir yumak oluşturuyordu. Çünkü onun ekonomiyle ilgili kazancı şunlardan geliyordu: Tahıl, ekmek, bira, kaz, keten ve deri işleri, doğal olarak o bütün gelirini yiyerek ve içerek tüketemezdi; bu durumda yukarıdaki ürünlerin pazarlanması ve belirli değerler karşılığında takas ticareti yapılması ve malvarlığının zenginleşmesi gerekiyordu. Esas itibarıyla onun emri altındaki mallarda da durum aynıydı, kendi ürettikleriyle dışarıdan ilave edilen ürünler için de aynı durum söz konusuydu.

Yelpazetaşıyan'ın, Firavun'un özel harcamalarında da liste başında yer aldığı görülüyordu, aslında içeriği olmayan ama verilmiş

unvanından dolayı, varlığına hürmeten ona çok aşırı ödüller ve diğer nemalandırmalar oluk gibi akıyordu. Güzel Tanrı ona her yıl önemli miktarda altın, gümüş ve bakır; elbiseler, iplikler, buhur maddeleri, reçine, bal, yağ, şarap, sebze, tahıl ve dokuma malzemesi; kuş avcılarının avları, sığır ve kazlar, ayrıca koltuk ve sandalyeler, sandıklar, aynalar, arabalar ve ahşaptan kayık ve gemiler ihsan ediyordu. Bunların sadece bir kısmı evin ihtiyaçları için kullanılıyordu; kendisi ise sadece el sanatı, tarla ve bahçe ürünleri üretiyordu. Bunların büyük bölümü satılıyordu, gemilere yüklenip nehrin aşağı ve yukarı kısımlarındaki pazarlara götürülüyor ve işlenmiş veya işlenmemiş metaller satan tüccarlarla takas yapılıyor ve Potifar'ın hazine dairesi bu gelirlerle doluyordu. Bu karmaşık ekonomik düzende ürettiklerinin muhasebesiyle ilgili çok iş oluyordu. Hepsi de büyük bir dikkat ve her şeyi görüp algılayabilme becerisi gerektiriyordu.

Çalışanlarla hizmetlilere de yemeleri, içmeleri, barınmaları için ortam hazırlamak gerekiyordu: Günlük ekmekleri, biraları, arpa unu bulamacı ve mercimek yemeği, bayram günlerinde kaz eti verilirdi. Kadınlar evi için ayrı bir ekonomik düzen vardı ve bunların her gün sipariş edilmesi, temin edilmesi ve hesaplanması gerekiyordu. Elle üretim yapanlara, fırıncılara, ayakkabıcılara, papirüs yapıştırıcılarına, bira üretenlere, hasır ve kilim dokuyanlara, marangozlara ve çanak çömlek yapanlara, dokumacılara ve iplikçilere hammadde sağlanması ve onların ürettikleri malların kısmen kendi ihtiyaçları için paylaştırılması, kısmen de depolara konulması veya bahçelerdeki sebzeler ve yararlı ağaç ürünlerinin dışarıya götürülmesi gerekiyordu. Potifar'ın mevcut hayvanlarının bakımları ve eksik olanlarının tamamlanma işleri de vardı: Onun arabasını çeken atlar, köpekler ve kediler: o bunlarla avlanmaya giderdi; –çöldeki avlanmalar için yetiştirilmiş büyük ve vahşi köpekler; yine çok büyük, jaguara benzeyen kediler: bunlarla bataklık bölgedeki kanatlı hayvanları avlamaya giderdi. Ayrıca çiftlikte sığır da vardı ama Potifar'ın sığır sürünün büyük bölümü dışarıdaki arazideydi, yani nehrin ortasındaki bir adadaydı, bu ada nehrin aşağı çığırına doğru Dendera taraflarında-

dı ve orada Firavun'un sevgi ve sempati duyduğu ve kendisine bağışladığı bir Hathor Evi de bulunmuyordu: Bu arazi beş yüz rut, yani on yedi bin metrekarelik bir yüz ölçümüne sahipti; her otuz dört metrekarelik bölümden bir çuval buğday, arpa ve kırk sepet soğan, sarmısak, karpuz-kavun, enginar ve su kabağı ürün alınıyordu: Her bir rutluk ürünü beş yüzle çarpınca ortaya gerçek ürün miktarını ve elde edilecek geliri, şöyle bir düşünmeniz yeterli olacaktır! Gerçi oradaki araziyi yöneten bir kâhya da vardı, işine çok düşkün birisiydi; ürünleri kaydeden bir kâtip ve arpaları kile kile ölçen bir görevli vardı; bu, Efendisi için buğdayı ölçerken hile yapardı. Kendisini mezarlık kitabelerindeki üslupla öven kendini beğenmiş bir adamdı; sonuç olarak ona pek güvenilmezdi; her şey başkâhya Mont-kav'ın iradesine bırakılmıştı, üretilen her türlü tahıl vs. konusundaki hesaplar, zeytinyağı, şarap, büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar, kısaca üretilen, harcanan, ihraç edilen bütün hesaplar onun elinden ve onayından geçerdi, ayrıca sonunda bizzat kendisi dışarıdaki bu arazileri teftiş eder ve her şeyi yoluna sokardı, çünkü bütün bu mal ve mülkün sahibi, saray mensubu Potifar idi ve bu kişi de hiçbir şeyi görüp inceleyecek konumunda değildi, zaten yaratılışında da bu yoktu.

İşte böylece Yusuf tam zamanında ve çok uygun koşullarda bu topraklarda göründü –ve Tanrıya şükürler olsun ki haksızlığa uğramadı ve yanlış da yapılmadı. Çünkü Yusuf oraya angaryaya tâbi olmak için gelmemişti, evli cüce Dûdu'nun sözünü geçireceği ve dünya görüşünü uygulayacağı birisi olmadığı gibi çölden gönderilmiş zavallı bir çocuk da değildi, Potifar'ın önünde konuşma cesareti göstermeden önceki durumu da öyle değildi, aksine Yusuf, Müdürün, yani başkâhyanın yanında yer alan ve ona refakat eden bekâr bir kalfaydı; çevresini üst düzeyde algılayabilecek bir konuma gelmek için şu anda çıraklık aşamasındaydı, eli kalem tutuyor ve kâtiplikten anlıyordu; kürek çeken tayfaları olan yelkenli bir nehir gemisiyle Mont-kav'ın yanında aşağı yöne doğru, Potifar'ın tahıl üretilen adasına gidiyorlardı; Yusuf'un daha önceleri ilk nehir yolculuğu sırasında önünden geçen gemilerde görmüş olduğu üst dü-

zey mensupları gibi burada da başkâhya halıyla kaplanan kabinde kıpırdamadan oturuyordu ve onun arkasında bizzat kendisi ve diğer kâtipler oturuyordu. Onlarla karşılaşanlar ise bu geminin sahibini tanıyorlardı ve kendi aralarında şöyle konuşuyorlardı:

"İşte bak, orada Peteprê'nin evinden sorumlu Mont-kav yola çıkmış, görünüşe göre teftişe gidiyor. Ama onun yanındakiler arasında şu yabancı görünüşlü genç ve yakışıklı kişi de kim acaba?"

Sonra hepsi gemiden indiler ve verimli adaya geçtiler, ekilenleri biçilenleri kontrol ettiler, hayvanları çıkartıp incelediler; "kileleri tıka basa dolduran" hilekâr kişiye, korkutmak için gözlerini iyice açarak baktılar; başkâhyanın her şeyi gösterdiği genç delikanlıya ada görevlisi hayranlık duydu ve kendi konumuyla ilgili olarak da ona doğru ilerleyip ihtiyatla onun önünde eğildi. Yusuf ise, bu adamın angaryacılara hükmeden bir bey konumuna ne kadar kolayca gelebildiğini aklından geçirmişti; eğer uygunsuz bir zamanda bu tarlaya gelmiş olsalardı, onu karşısına alıp şunları söylerdi:

"Sakın bu kileleri aşırı doldurarak kendi çıkarına ölçüm yapmış olmayasın be adam! Biz bunu hemen fark ettik ve sen, yayın balıklarına yem alacaksın bu gidişle!"

"Yayın balıklarına yem olmak" Mısır'da bilinmeyen ama Yusuf'un memleketinde kullanılan bir deyimdi. Ama bu, tahılların kâtibini korkutmak için yeterli olurdu.

Yusuf çiftlikte Mont-kav ile birlikte el sanatkârlarının arasında dolaşırken ve ürettikleri maddeleri dikkatle gözden geçirirken, bu sırada başkâhyanın önünde her üretim alanı kâtibinin raporlarını ve başkâhyanın açıklama ve yorumlarını dinlerken, böyle bir şeyi başardığı ve çalışanlar arasında saygın bir yere geldiği için kendi kendisini kutladı; böylece hiçbir şeyden anlamayan ve bir şey öğrenmemiş olarak böyle bir işin başına getirilmediğine şükretti; yoksa çok zorlulukla karşılaşacaktı, her şeyin üzerinde göz-kulak olmak ve denetleyici konumda bulunmak hayli zor olacaktı. Ama bir insanın yeteneğini keşfedip ona iş yaratmak ne kadar da zormuş meğer, Tanrının amaçlarına uygun seviyeye gelmek, orta düzeyde bir yere ulaş-

mak bile ne kadar zormuş meğer; Tanrının Yusuf'la olan niyetleri ise çok daha büyük boyutlardaydı ve onun da bunları, bu emirleri yerine getirmesi gerekiyordu. Eskiden uzun süre oturur, evle ve ekonomileriyle ilgili hesaplar üzerinde çalışırdı, sayıları ve sayısal işlemleri göz önünde bulundurur ve aklından geçenleri gerçeklere doğru yönlendirirdi ve onlardan kendisine kâr payı çıkarma hesapları yapardı. Baba dediği Mont-kav ile birlikte özel odada güven içinde çalışıyorlardı ve Mont-kav onun zekâsındaki kıvraklığına ve hızlı tempoya hayran oluyordu; onun kafasındaki hazine değerindeki bu yetenek, nesnelerle ve ilişkilendirilmeye yönelik irdeleme ve bağlantılar kurma, hatta durumu iyileştirmek için kendi görüşlerini önermesi hayranlık uyandırıyordu. Çünkü bahçede üretilen firavun incirlerinin çoğu, şehre, özellikle de batıdaki Ölüler Şehri'ne sevk edilip orada satılıyordu; şehirdeki Ölüler Tapınağı'ndaki kurban tezgâhına ve sunağa bu meyveler koyuluyordu, ölünün yanına koyulacak maddeler, ölen kişilerin ahiret yaşamında bunları yemeleri için çok miktarda tüketiliyordu, bunun için Yusuf'un aklına bir fikir geldi; evdeki çömlek atölyelerinde bu meyveye benzeyen kilden incirler yapılarak doğal rengine uygun boyandı ve mezarlardaki doğal meyveler gibi aynı amaç için kullanılmaya başlandı. Bu amaç büyüleyici olduğu için, bu ürünlere sihirli yorumlar da kattılar; böylece bu sihirli incirlere olan talep hızla arttı, bunları üretenlere çok ucuza malolan ve istenildiği kadar üretilebilen bu ürünler Potifar'ın ev endüstrisi dalında çok revaç buldu; çok sayıda işçi bu alanda çalıştı ve Beyefendinin bütün zenginliğiyle kıyaslandığında hiç de yabana atılmayacak miktarda katkıda bunuyordu.

Kâhya Mont-kav, asil efendiyle ilgili olarak geçmiş günlerde yaptıkları anlaşmaya uygun davranış sergileyen Yusuf'a teşekkür etti. Onun açık fikirli oluşunu ve buluş yapma yeteneğini takdirle gözlemliyordu ve bu olaylar onun Yusuf'la ilgili başlangıçta, yani kâğıt rulosuyla karşısına çıktığında mevcut olan ikilemli duygularını artık sağlam bir zemine oturmuştu ve artık onun zekâsındaki çeşitliliği kabul etmişti.

Mont-kav, ticari yolculuklara da artık onu gönderiyordu, yani bu genç Eleven'i kendi başına, mallarla birlikte pazarlara yolluyordu: Hem Aşağı Nil'de Abôdu'ya doğru, Menfe'deki mezar bölgesine kadar, hem de Yukarı Nil havzasının güneydeki filler adasına doğru gidiyordu; böylece Yusuf gemide bey konumundaydı veya Peteprê'nin mallarını sevk eden kişi olarak daha değerli konumdaydı: Bira, şarap, sebze, hayvan pöstekileri, keten, toprak mutfak malzemesi ve hint yağı, yanıklara karşı ve iç organları düzenleyici yağlar götürüyordu; böylece kısa bir süre sonra nehirde karşılaşanlar şöyle konuşuyorlardı:

"Bak, işte Mont-kav'ın yardımcısı, yüzü güzel ve davranışları şık Asyalı delikanlı, Peteprê'nin evinden çıkmış yelkenliyle pazara mal götürüyor; Mont-kav ona güveniyor ve bunda haklı da, çünkü onun gözlerinde bir sihir var. Bu insanların dilini senden benden daha iyi konuşuyor, kendi mallarını satmasını iyi beceriyor ve istediği fiyata da satıyor, Firavun'un dostu için bu ne kadar sevindirici bir şey."

Önlerinden geçip giderken Nehel'deki gemiciler aşağı yukarı bunları söylüyorlardı. Bunlar isabetli sözlerdi; çünkü Yusuf'un yaptığı işlerde kutsama vardı, köy ve şehirlerdeki pazarlarda müşterilerle olan ilişkilerinde çok nazikti ve onun konuşmalarındaki ifade şekli herkesin ruhunda bir rahatlama yaratıyordu, yani ona iyice yaklaşıyorlar ve onun ürünlerinden satın anlıyorlardı, böylece Mont-kav'a onun hedeflediği kazançtan çok daha iyisini getiriyordu, hem de diğer uzmanlarınkinden de daha iyisini. Mont-kav, Yusuf'u bu tür yolculuklara daha sık gönderemiyordu, yolladığında da çabuk geri dönmesini istiyordu; çünkü Peteprê bu hizmetlinin yemek odasında bulunmayışından hoşlanmadığı gibi eline su dökecek, yemeklerini servis yapacak, içeceklerini sunacak ve uyumadan önce ona bir şeyler okuyacak olanın yokluğunu ve ondan mahrum kalmayı asla istemiyordu. Evet, düşünülecek olunursa, Potifar'a özel hizmet ve okuma görevi, Yusuf'un çok çeşitli hizmetleri yanında yer alan bir diğer görevdi; ev ekonomisi hakkında genel bir görüşe sahip olmak için öğrenmesi gereken çok şey vardı ve bütün

bu taleplerin ciddiyeti ölçüye vurulunca, Yusuf'un kafasının o zamanlar çok dolu ve gergin olduğu anlaşılır. Ama o ne de olsa gençti ve kendisini daha yüksek konuma getirecek olan Tanrının hedeflerine uyacak bir kararlılık içindeydi; bunun için büyük bir heyecan duyuyordu. Artık alt sınıf insanları içinde sonuncusu değildi; çünkü onun önünde saygıyla eğilme olayları başlamıştı. Ama çok değişik bir şey daha oldu, o Tanrıyla ilgili işleri inançla yürütüyordu artık onun önünde sadece birkaç kişi eğilmiyordu, aynı zamanda Yüce Efendisi dışında, ki o buna hizmet vermekle yükümlüydü, herkes onun önünde saygıyla eğiliyordu; Abram'ın torunu yaşamının yönünü tam anlamıyla ve inançlı olarak belirlemişti. Ama bunun nasıl olacağı ve onu nerelere getireceği konusunu bilmediği gibi gözünün önünde de canlandıramıyordu; ama Tanrının onun ayakları altına serdiği bu yolda, istekle ve cesaretle ilerlemesi gerekiyordu, yani bir insana nasıl verilmişse, onu aynen uygulamalıydı; yolu sarp da olsa hiç tereddüt etmeden gitmek zorundaydı, çünkü en yüce konuma ulaşmak vardı bu yolun sonunda.

Ekonomiyi ve ticareti gittikçe artan bir şekilde kafasına yerleştirerek, kendisini günden güne daha çok aranan kişi konumuna getirmek için, bıkmak bilmeden çabalıyordu; Potifar'la ilgili olarak başkâhyayla yaptıkları anlaşmaya sadık kalarak Mont-kav'm yanında daha da aranan kişi oluyor; onun en yakınında bulunan iyi kalpli yüce Efendiye kendisini onun özel maddi ve manevi hizmetlisi olarak adamış ve güvenini daha sıkı bir şekilde kazanmıştı, hani bir zamanlar ağaçların yanında ona kuş avcısı kadının bahçesiyle ilgili konuşma sırasında elde etmiş olduğu güveni iyice perçinlemişti. Böyle yapmak ve başarmak için çok güçlü bir zekâ ve sanat becerisi gerekiyordu ve Beyefendiye ona derinden mutlu ve memnun edecek şekilde yardımcı olmak ve onun yemek masasında içtiği şarabın vereceği sıcaklıktan daha samimi duygularla ısıtmak onun yardımıyla gerçekleşiyordu. Ah bir de o iş olabilseydi! Ama Yakup'un oğlunun elde etmiş olduğu bu iş için neler yapmamıştı ki şöyle bir anımsayalım, hem evin kâhyasına yardım ediyordu hem de Beyefendiye yardımcı oluyordu; ayrıca her gece Mont-kav'a ha-

yırlı geceler dileğinde bulunuyordu; bunu da her defasında dil hazinesinde bulunan çok değişik cümlelerle ifade etmek zorunda kalıyordu; çünkü sırf bu işi yapması için ilk başta buraya satılmıştı ve Mont-kav daha ilk denemede bundan çok memnun kalmış ve çok duygulanmıştı, daha sonra bu zevki bırakma ihtiyacı da göstermedi. O kötü uyuyan birisiydi, gözlerinin altındaki büyük torbalar onun uykularını kaçırıyordu. Bütün gün yaptığı işlerle dolu olan kafasını bir türlü doğru dürüst dinlendiremiyordu; ayrıca başında, böbrek sancıları vardı, bunlar onun doğru yöntemi bulmasına engel oluyordu ve böylece gündüzün sona erdiği anda, duygularını yumuşak bir dilek ve tatlı seslendirilmiş bir ifadeyle kapatması iyi oluyordu. Bunun için gece bastırmadan Yusuf onun yanına gidiyor ve kulağına sakinleştirecek şeyler fısıldamayı ihmal etmiyordu, bunun için de Yusuf'un çeşitli işler arasında bir parça da bu sözleri düşünüp hazırlanması gerekiyordu; çünkü bu sözlere bir ifade şekli, bir üslup vermesi gerekliydi.

"Selam, babacığım, hayırlı geceler!" diyordu Yusuf ellerini yukarı kaldırarak. "Bak, gün ömrünü tüketti, gözlerini yumdu, yorgun düştü ve bütün dünyayı sessizlik ve sükûn kapladı. Dinle, ne kadar garip! Ahırdan bir tepinme sesi duyuluyor ve bir köpek mızıklıyor ama sonra sessizlik daha da derinleşiyor; bu, insanın ruhuna da yumuşacık bir şekilde giriyor, sonra da uyku basıyor; çiftlik, şehir, ekili araziler ve çölün üzerinde Tanrının güzelim kandilleri ışıldıyor. Tam zamanında akşam olduğu için tüm halklar seviniyor, çünkü yorgun düşmüşlerdi ve uyuyarak canlarına can kattıktan sonra sabahleyin gözlerini yeniden açacaklar. Tanrının düzenlemeleri ne kadar da iyi işliyor, gerçekten, şükürler olsun! Çünkü insana gece yokmuş gibi gelir ve onun önünde zahmetli yol tekdüze ve hiç bölünmeden uzar gider. İnsan nasıl ümitsizliğe kapılmaz, nasıl dehşete düşmez? Ama Tanrı gündüzleri yaratmış ve her birisine hedefini belirlemiş, biz zamanı gelince kesinlikle ona ulaşırız: Kutsal dinlenmemiz için gecenin korusu, kollarını açmış bizi davet ediyor, başımı arkaya doğru kaldırarak, dudaklarımız açık ve bahtiyar gözlerimizle kendimizi onun nefis güzel kollarına atarız. Düşünme artık hiçbir

şey, sevgili Beyim, yatağında dinlen ve r a h a t ol! Dinlenmeyi hak ettiğini d ü ş ü n artık ve bunun büyük bir lütuf olduğunu anla, böylece sakin ve rahat ol! Şöyle uzanıp yat babacığım, tatlı uyku senin üstüne çöksün ve ruhunu tamamen huzur ve sükûn kaplasın, eziyet ve belalardan uzak, Tanrının göğsünde rahat rahat soluklan!"

"Teşekkür, Osarsif" dedi sonra kâhya ve eskiden olduğu gibi, yani Yusuf güpegündüz ona ilk kez iyi geceler dilediği zamanda olduğu gibi gözleri bir parça nemledi. "Sen de artık iyice bir dinlen! Dün bir parça ahenkli konuşmuştum, ama bugün konuşmaların teselli ediciydi ve afyon gibi etkilediğinden uyanık kalsam bile bana yardım edecek. Benim uyumam gerektiği ve uyuyup kalmamam gerektiği arasındaki farkı belirtmem de çok tuhaftı, bunlar senin sözlerinde böyle yer aldı; bunu düşünmek niyetindeyim, bu benim için bir çıkış noktası olacak. Nasıl oluyor da sözlerine böyle büyülü bir ifade verebiliyorsun ve 'senin üstüne ve senin üzerinde, bütün ruhunu tamamen sarsın' diyebiliyorsun? Bunları sen kendin söyleyemezsin. İşte böyle, haydi iyi geceler oğlum!"

Amun Yusuf'a Şaşı Bakıyor

İşte durum böyleydi, birçok ve çok çeşitli cüretkâr beklentiler o zamanlar Yusuf'tan talep ediliyordu ve onun bu istekleri gerçekleştirmesiyle de yetinilmiyordu, böylece onun talihiyle ahenkli olması için de bir endişe yaratıyordu; çünkü bu gülümseyiş ve gözlerini yere çevirme olaylarında aslında çok kötülük gizlenmişti; insanlar onun yükselişini bu tavırlarla karşılıyorlardı; Yusuf da bunları aklını kullanarak, gerçekleri yüzlerine vurarak, sağa ve sola zarif bir hüner sergileyerek yatıştırmaya çalışıyordu: Uyanıklık ve tedbir gerektiren bir talepti bu. Bir kaynak başında Yusuf gibi büyümüş birisi başka birisinin tarlasına girmemeli ve bazı adamların sınır taşlarını oynatmamalıydı ama bu mümkün olmuyordu çoğu kez; bazı hilelere başvurulması onu yapanın yaşamıyla bağlantılı olduğu için, bunun önüne geçemiyordu Yusuf; ve onun aklının iyi bir bölümü bu-

na hoşgörüyle yaklaşıyordu; gölge düşürenler ile emir altında bulunanlar onun varlığıyla barışık olmak zorundaydılar. Kuyudaki ve kuyudan çıkan Yusuf, bu tür gerçeklerle ilgili olarak hiçbir duygusal tutum yaşamamıştı; herkesin onu tıpkı kendisinin sevdiği gibi sevdiklerini zannetmesi, bu olaylara karşı kendisini duyarsız kılmıştı. Ölüm hâlinde ve Osarsif olarak artık akıllanmıştı veya daha zeki olmuştu, akıllanmak korur insanı, artık Yusuf önceki yaşamındaki çılgınlıklardan kendisini koruyordu, denilebilir; Mont-kav ile okuma dairesinde kendinden önce çalışan Amenemuye ile ilgili yaptıkları konuşma sırasında ortaya çıkan bu cılız sakıncalı durum, ilk planda bizzat kâhyayı hedef seçmişti, ona karşı bu yetenekli adamın görevden memnuniyetle alınmış olmasından dolayı içinde böyle bir duygu belirmişti. Aslında Amenemuye'nin durumuyla ilgili olarak o elinden geldiğince en iyisini yapmıştı; onun yanına gitmiş ve onunla kibarca ve ağırbaşlılıkla konuşarak bu kâtibin kalbini kazanmıştı; o, samimi olarak, okuma dairesinden alınmasının yerinde bir karar olduğunu ve kendisinin yerine alınan kişinin ona nazik davrandığını söylemişti. Çünkü Yusuf, ellerini göğsü üstünde tutarak heyecanlı sözlerle ifade etmişti, sanki ruhunda üzücü bir karar ânını ve Beyefendinin kutsal duygusunu yaşar gibi olmuştu ve bunların ifade edilişini elinde olmayarak yapmıştı, bunun için en iyi kanıt, Amenemuye, yani bu kitaplar evinin görevlisinin kendisinden daha iyi okuduğundan emin oluşuydu, çünkü o kara toprağın bir oğlu idi, Osarsif ise bu dili çat pat konuşabilen bir Asyalıydı. Ama o bir kez bahçede Beyefendinin önünde konuşmak zorunda kaldığı bir olay yaşamıştı; bu konuşma sırasında paniğe kapılarak ona ağaçlardan, arılardan ve kuşlardan bir şeyleri, yani tesadüfen bildiği şeyleri anlatmıştı; bunlar akıl almaz derecede Beyefendinin hislerine tercüman olmuştu ve çok acele bir düşünce sonunda bu büyük ve kudretli insan işte bu kararı almıştı –tabii bu daha sonra anlayacağı gibi, onun iyiliğine değildi. Çünkü o sık sık ve hep yeniden Yusuf'a, Amenemuye'yi örnek almasını söyler ve şunları dile getirirdi: Benim senden önceki okuyucum olan Amenemuye bunu şöyle okur ve şu

şekilde vurgulama yapardı, sen de onun gibi okumalısın, tabii benim yanımda iltifata layık olmak istersen; çünkü ben eskiden beri böyle şımartılmışım." Sonra Yusuf da aynen öyle yapmaya çalıştı, böylece eski okuyucunun nefesini sanki yanı başındaymış gibi hissediyordu. Büyük insanlar asla yenilgiyi kabul etmek istemediklerinden dolayı beyefendi sadece bu sebepten emrini geri alamaz, kendine zarar verecek şekilde emretmezdi. Bunun için Yusuf, Efendisinin hissettiği bu pişmanlığı yatıştırmaya, onu teselli etmeye çalışıyor ve her gün şu sözleri söylüyordu: Beyefendim, bu Amenemuye'ye iki bayramlık elbise hediye etmen ve ayrıca onu iyi bir göreve getirmen lazım, mesela ihtiyarların şekerleme ve serinletici gereksinimlerinin kâtipliğine getirebilirsen, senin için kolay bir iş olur ve benim için de aym şekilde, onun hatırı için alınmış iyi bir şey olur."

Tabii bütün bunlar Amenemuye'ye ilaç gibi geldi. O kendisinin çok iyi bir okuyucu olduğunu hiç bilmiyordu, çünkü çoğu kez daha okumak için ağzını açar açmaz Beyefendi hemen uyuyup kalıyordu; onun bu durumu öğrenebilmesi için, işinden ayrılması gerekiyordu ve zaten kendisi de bu işi bırakmaya dünden razıydı. Onun yerine geçen kişinin vicdanı artık rahattı, Beyefendinin itiraf edemediği pişmanlığı da giderildiğinden ruhunda bir hafifleme olmuştu; o bayramlık elbise aldığında, ayrıca Peteprê'nin kadınlar evindeki şekerleme ve serinletici içecekler bölümünde çok güzel bir göreve getirilince, bunu Yusuf'un Beyefendisine kendisi için öneride bulunduğunun bir işareti olarak algıladı, bu durumdan sonra Kenanlı delikanlıya karşı, içinde asla kötülük hissetmedi, aksine ona hep iyilikle yaklaştı ve onu en çok seven bir kişi olarak davrandı.

Başka birisine iyi bir mevkide iş bulup yerleştirmek, Yusuf için tabii pek önemli bir şey sayılmıyordu; çünkü kendisi Tanrının izni ve yardımıyla hepsine hükmedecek yolda ilerliyordu; henüz uzakta da olsa, Mont-kav'ın yanında, genel görüş ve kavrayış yeteneğini öğrenip geliştirecekti. Bu evde görevli bir memur olan ve Peteprê'nin kuş ve balık avına gittiği, adı Merab olan kişiye de aynısını yapmıştı. Çünkü Potifar, erkeklere has eğlenceler için de kendi ka-

natları altındaki insanı, yani Osarsif'i yanında götürüyordu, artık Merab ile ava çıkmıyordu, tabii bu onda bıçak yemiş gibi bir darbe yarattı hem de zehirli bir bıçak gibi Merab'ın etine saplanmıştı. Ama Yusuf bıçağın keskinliğini ve ucundaki zehri yok etti; Amenemuye'yle yaptığı gibi Merab ile de görüştü ve ona da onurlandırıcı bir hediye ve iyi bir görev yeri sağladı: Onu bira üretim yerinin sorumlusu olarak yerleştirdi; böylece onu düşman edineceğine, onunla dost oldu ve Merab herkesin önünde Yusuf ile ilgili olarak şunları söylüyordu: "Gerçi çöldeki bedevi ahaliden ve fakir Retenu'dan birisi ama çok kibar bir insan doğrusu, bunu belirtmem gerek, çok iyi ve saygın bir yaşam tarzı var. İlahlar hakkı için! Bu insanların dilini konuşurken hâlâ hata yapıyor ama bu doğal bir şey ve başka türlü de olamaz, ona saygılı olmak gerek, bırakalım öyle yapsın ve onun önünde saygılı olunduğunda, bir adım geri çekilindiğinde gözleri ışık saçıyor. Onun neden böyle olduğunu kimse açıklayamıyor, çünkü bunu kimse beceremiyor ve sadece üç aşağı beş yukarı laf ediyorlar; ama onun gözleri ışık saçıyor."

İşte böyle diyordu Mısırlı sade vatandaş Merab; adı Se'enh-Vennofre ve böyle devam ediyordu, bununla ilgili olarak cüce Habip, onun insanların arasında bu tür konuşmalar yaptığını Yusuf'un kulağına fısıldamıştı. "Öyleyse her şey yolunda" diye cevap verdi Yusuf. Ama o herkesin bu şekilde konuşmadığım da gayet iyi biliyordu; çocukken yaptığı çılgınlık, herkesin onu kendisinden bile çok sevdiği düşüncesi bitmişti; onun Potifar'ın evindeki yükselişi, bazılarını kızdırıyordu ve üstelik yabancı kökenli birisinin böyle bir yerde oluşu kızgınlığı arttırıyordu ve o "bir çöl insanı" ve İbrimli birisi, şeklindeki münasebetsiz değerlendirmelerle onu zedelemek istiyorlardı. Burada yine, içerideki çelişkili tutumlara ve taraf tutmalara girmiş olduk; bunlar torunların ülkesinde şu anda yaygındı ve bunların arasında Yusuf'un hayat çizgisi ve kariyeri uzanıyordu; onun kariyerine karşı olan ve hemen hemen onu etkileyecek hâle gelen, belirli dindar ve milliyetçi hareketlerin derhal bu alanı terk etmesi bekleniyordu. Yine başka belirli hür düşünceli ve sabırlı veya

modaya uygun ve önemsiz diyebileceğimiz bir grup ise onun yükselişine uygun bir zemin hazırlıyordu. Bu sonuncu grubun lideri Mont-kav idi, bu yüzden bu konu kolayca gelişiyordu, çünkü onlar Sarayın Büyük insanı Beyefendi Peteprê'nin konusuydu. Ama niçin onun konusuydu ki? Elbette, çünkü onlar saraya ait şeylerdi; çünkü Amun'un Tapınağı'nın kudretiyle ilgiliydi ve bu artık rahatsız edici ağır bir yük hâline gelmişti; son zamanlarda ülkede milliyetçilik anlayışını temel alan, sıkı bir ahlak felsefesinin gerçekleştirilmesi için çalışıyorlardı. Bundan dolayı saray büyükleri başka bir Tanrı kültünü öne çıkarma eğilimine girmişlerdi –ve hangisine olduğu da tahmin ediliyordu. Bu üçgenin zirvesinde, On'daki Atum-Ra'nın hizmeti bulunuyordu, bu çok eski ve ılımlı bir ilahtı ve Amun'a eşdeğer tutuluyordu, ama gönül rızasıyla bağlılık değil zor kullanılarak ona bağlılık isteniyordu, öyle ki adı Amun-Ra olan bu ilah, Devletin ve Güneşin tanrısıydı. Ra ve Amun, her ikisi de güneşti ve onun gemisi içindeydi, yalnız anlayış ve tarzları farklıydı ve birbirine eşdeğer değildi! İşte tam bunların olduğu yerde Yusuf tecrübe kazanmıştı, çapaklı gözleri olan Horahte rahipleriyle yaptığı görüşmede, bu Tanrıyla ilgili duygulu ve sevinç verici-öğretici güneşin anlamını açıklayan bilgiler edinmişti; onun yayılma arzusunu ve eğilimini biliyordu, yani halkların her türlü olası güneş ilahlarıyla dünya çapında bir uzlaşma yapmak istiyorlardı, yani Asya'daki güneşin oğullarıyla anlaşmak istiyorlardı, güneşin odasından bir damat edasıyla çıkan, neşe dolu bir kahraman gibi yollarda dolaşan, battığında da hüzün veren ve sadece kadınların üzüntülerini dile getirdikleri ilahlarla uzlaşmak istiyorlardı. Göründüğü kadarıyla Ra, tıpkı bir zamanlar İbrahim gibi Malhisedek'in El elyon'uyla kendi Tanrısı arasında kalmış gibiydi, Ra kendisiyle onlar arasında hiçbir fark olmasını istemiyordu. Günbatımında onun adı Atum idi, bu konumuyla çok güzeldi ve hüzünlenmeye değer bir hâldeydi; ama geçenlerde yayılan spekülasyondan yola çıkarak onun peygamberleri aracılığıyla, bütün ve genel bir güneş âlemi için aynı şekilde seslendirilen bir isim yarattığını duyurdu, bu isim sadece onun batışını değil, sa-

bahını, öğlesini ve akşamını da kapsıyordu: Kendisine Atôn adını vermişti –bu hiç kimsenin aklından çıkmayacak, kendine özgü tınısı olan bir isimdi. Çünkü o böylece adını, erkek domuz tarafından parçalanan delikanlının adına yaklaştırmıştı, bu delikanlıya Asya'daki korularda flütle ağıtlar yakılıyordu.

Böyle yabancı bir havası olan, canlı ve dünyaya sempatiyle yaklaşan eğilim, Ra-Horahte'nin güneş anlamıydı ve sarayda çok değer kazanmıştı; Firavun'un âlimleri, düşünce yapısı bakımından ona benzeyen daha iyi bir şey tanımıyorlardı. Firavun'un babası olan, muhteşem ve zengin hazineleri olan evinde, yani Karnak'ta bulunan Amun-Ra buna karşılık, en çok Atum-Ra'nın tam tersiydi. Asık suratlı ve sertti, her türlü genelleşmeye gitmek isteyen spekülasyona ezeli bir düşmandı, yabancı ülkelere düşmanca tutumu vardı ve irdelenmesi mümkün olmayan halk geleneğine karşı acımasızdı. Kutsal soydan geleni ısrarla desteklerdi ve bütün bunlar, onun On'daki ilaha göre çok daha genç olmasındandı; burada son derece eski tarihli inanç daha hareketli ve dünyaya sempatiyle yaklaşan bir tutum sergilerken, yeni inanç eğilip bükülmez bir tutum gösteriyordu, böylece insanların akılları ve fikirleri karma karışık hâle gelmişti.

Ama Karnak'taki Amun'un, saraydaki Horahte'nin Atum-Ra'sına nasıl şaşı baktığını Yusuf gayet iyi bir şekilde hissediyordu, saray mensubunun özel koruması ve okuyucusu olan yabancı insana da aynı şekilde şaşı bakıyordu o; uygun olan ve olmayan arasında yaptığı fikir cimnastiği sonunda, Ra'nın güneş anlamının kendisi için daha uygun olduğunu, Amun'un ise uygun olmadığını anladı ve işte bu uygunsuzluk, büyük bir saygı ve anlayışı gerektiriyordu.

Amun anlayışının en hararetli temsilcisi ise ziynet eşyaları sandığından sorumlu, hava atıcı Dûdu idi. O, onu kendisinin sevdiği kadar sevmezdi, aksine çok daha az severdi, bu daha işin ta başından belliydi, Yakup'un oğlunun o zamanlar ne çok zahmet çektiğini söylemeye gerek yok; evet, bu güvenilir cüceyle yıllarca uğraşmıştı, Yusuf son derece titiz ve terbiyeli olarak sadece ona karşı değil, onun kollarını boynuna doladığı karısı Zeset'e karşı da davranış ser-

gilemişti. Zeset'in kadınlar evinde üst düzeyde bir pozisyonu vardı, aynı şekilde Yusuf onun uzun boylu ama iğrenç derecede çirkin çocukları Esesi ve Ebebi'yle de barışmaya ve onların dostluğunu kazanmaya çalıştı ve onların sınırlarına en küçük bir zarar gelmemesi için son derece titiz davrandı. Potifar'ın bilinen sıcak yardımı sayesinde Dûdu'yu bir tarafa itekleyivermek ve elbiselerden sorumlu birisi olarak atanmayı sağlamak aslında onun için çok kolaydı, buna ne şüphe; Beyefendi zaten bundan iyi bir şey arzu etmezdi, yani onu gitgide, kendi hizmeti için, daha çok yanına almayı arzu ederdi ve şurası da oldukça kesindi, onu başgardropçu makamına istemeye gerek kalmadan getirebilirdi, özellikle burnu Kaf Dağı'nda olan evli cüceyi, Mont-kav'ın itirazlarına rağmen oraya aldığını Yusuf da fark etmişti, işte bu yüzden Beyefendi artık ona tahammül edemiyordu. Ama Yusuf kendisine yapılan bu teklifi ağırbaşlıkla ve kesinlikle reddetmişti; birincisi, genel görüş ve kavrama konusunu öğrenmek istediğinden, yeni bir daire ve özel hizmet almaya müsait değildi; ikincisi, bu onurlu küçük adamın sahasına girip onu yenmeyi istemediğini, üstünde vurgu yaparak açıklamıştı.

Belki de sizler şöyle diyeceksiniz, peki bu cüce bundan dolayı ona müteşekkir oldu mu acaba? Kesinlikle böyle bir şey olmadı –bu bağlamda Yusuf yanlış ümitlere kapıldı. Daha ilk günden itibaren Dûdu'nun ona karşı duyduğu düşmanlık, hayır, daha ilk saatten itibaren bu görülmüştü; onun oraya gelişiyle Yusuf'u arka plana atmaya çalışmıştı, bunda hiçbir saygı ve koruma duygusu yoktu veya bunu yumuşatacak bir tavır da görülmemişti; bütün bu hikâyenin temelinde yer alan motifleri ve nedenleri görmek ve bunları açıklamak için, Mısırlı Parti adamının yabancı kökenli adama arka çıkılmasına ve ona uygun pozisyonlar yaratılmasına karşı neden direndiğini bilmek gerekiyordu. Bu olaylarda Yusuf'un Beyefendiye "yardımcı olmasında" uyguladığı sihirli yöntemin gücü de kesinlikle yer almaktaydı ve onu Yusuf kendi lehine kullanmayı çok iyi beceriyordu ama Dûdu da bunlar hakkında yeterince deneyim kazanmıştı. Dûdu bunlardan son derece nefret ederdi, çünkü ona göre bunlar, değerleri ve

üstünlükleri zedelediği gibi fizikî olarak gelişememiş yaşamının gururunu ve güvenilirlik değerini de düşüren davranışlardı.

Yusuf da bunu sezmişti. Hurma bahçesinde üstüne basa basa yaptığı konuşmayla, birisine iyilik yaptığını ama hiç istemediği hâlde başka birisinin ruhunda derin yaralar açtığını, yani şu evli cücenin tarlasına girmiş olduğunu gizlememişti. İşte bundan dolayı Dûdu'nun karısına ve bu evlilikten olan çocuklarına öylesine büyük şefkat gösteriyordu. Ama bunun hiç faydası olmuyordu, bu adam ona bunu ispatlıyordu, aşağıdan yukarıya doğru, elinden geldiği kadar, çekememezliğini belli ediyordu, özellikle de onurlu, eski törelere sıkı sıkıya bağlı bir vurgulamayla, Yusuf'un, Habirli bir yabancı olarak pis olduğunu söylemiş ve bunda da başarılı olmuştu. Çünkü evdeki yüksek rütbeli hizmetliler, Yusuf ve kâhya Montkav ile birlikte ekmek yedikleri sırada, o üst dudağını ileri çıkarıp alt dudağının üstünde bir çatı şeklinde tutarak, insafsızca, Mısırlıya ve Ebreeliye özel yemek servisi yapıldığını söylemişti; hâtta kâhya ve diğerleri Atum-Ra'nın güneş anlayışına göre davranış sergilemedikleri takdirde, Amun'a inananlara sırt çevirdiğini, böylece nefret uyandırdığını, dört bir yana tükürdüğünü, etrafındaki her şeyi afsunlayarak kovduğunu ve kirliliğini büyülerle örtbas ettiğini herkese söyleyerek Yusuf'u incitmişti.

Keşke sadece böyle bir şey olsaydı! Ama Yusuf, Dûdu'nun kendi aleyhine çalıştığını ve kendisini bu evden kapı dışarı ettirmeye çalıştığını, sevgili küçük dostu Habip'ten, yani Bes im Feste'den, sıcağı sıcağına ve en ince ayrıntısına kadar öğrenmişti; çünkü bu adam minik yapısıyla çok iyi gözlem yapıyor ve gizlice dinliyordu; bu konuda çok yetenekliydi, gizli işler için tam biçilmiş kaftandı, nerede gizli bir şeylerin işitilmesi gerekiyorsa o hemen orada bitiyordu ve çok güzel saklanıyordu, hem de uzun boyluların asla akıllarının ucundan bile geçiremeyecekleri yerlerde. Cüceler soyundan gelen Dûdu, yapısı bakımından bu küçük dünyanın ölçülerine uygundu ama keşke kaba saba ve saldırgan olmasaydı. Sevimli Habip'in bu iri yapılı insanların dünyasıyla yaptığı bağlılık sayesinde,

onları küçük insan yaşamının bazı inceliklerine doğru yönelttiğini ve bunu kendisindeki güvenilir kişi kimliğiyle başardığını, böylece cücelere özgü bu zarif hareketin bu olayda da biraz katkısı olduğunu açıklamak istiyordu, tabii bu da onun hakkıydı. Yeterli, cüce kendisini fark ettirmeden usulca sokulup onu aşağılayan kardeşinden bazı şeyler öğrendi. Yusuf'un gelişmesini engellemek için Dûdu'nun izleyeceği yollar gayet iyi biliyordu: Bu yollar yaşlı anne babasının bulunduğu eve çıkıyordu, yine bu yollar Potifar'ın unvanlı eşi Mut-em-enet'e açılıyordu; cücenin bu kadının önünde söyledikleri şeyler sanki onun yanında olmuş veya kendisine gizlice söylenmiş gibi tekrar tekrar anlatıp kadını ikna ediyordu, cüce onun yanına Peteprê'nin kadın evine, yanında kudretli birisiyle, Amun'un birinci peygamberiyle birlikte her odaya girip çıkıyordu.

Potifar'ın kötü niyetli ihtiyar anne ve babasının kendi aralarında yaptıkları konuşmalardan da bilindiği gibi, Yusuf'un Hanımefendisinin, son derece önemli devlet tanrısı Amun-Ra'nın tapınağındakilerle çok yakın ilişki içinde bulunduğu belli olmuştu. Bu Hanımefendi sosyetedeki pek çok sayıdaki kadın gibi, örneğin Amun'un sığırlarından sorumlu müdürün eşi Renenutet gibi, sosyetik Hathoren Tarikatı'na mensuptu. Bu tarikatın başkanı olan kadın ise Firavun'un başhanımıydı; aynı zamanda da sofu Beknehons zamanında Karnak'taki Tanrının evinin baş sorumlusunun eşi ve bu tarikatın başkanıydı. Bu tarikatın merkezi ve fikir yuvası, nehir kenarındaki "Amun'un Güneydeki Kadınlar Evi", yani kısaca "Harem" denilen yerdeki tapınaktı; Koçlar Bulvarı bu tapınağı Karnak'taki Büyük Ev'e, yani o sırada yüksek sütunlu salonları daha da genişletmeye niyet etmiş olan Firavun'a bağlardı; "Amun'un haremindeki kadınlar" belli bir seremoniyle verilen tarikat üyeliği nişanına sahiptiler, onların başhemşireleri, başrahibin eşiydi ve "Haremin Birinci Kadını" unvanını taşıyordu. Bu kadınlara "Hathoren" denmesinin nedeni, belki de Amun-Ra'nın büyük hanımı Mut veya "Ana" adını taşımasıydı ve Hathor sözcüğü onun yüzünün güzelliğine denk düşen "inek gözlü" anlamına geliyordu ve bu kadın daha çok On'daki Beyefendi Ra-Atum'un

hanımefendisi oluyordu, kim bilir belki de bu yüzden? Evet, işte Mısırlılar ülkesindeki nazik durumlar ve devlet siyasetinin kurnazca yaptığı denkleştirmeler böyleydi! Çünkü Amun siyasi açıdan seviliyordu, kendisini Atum-Ra'yla denk tutmuştu, bu durumda Mut, yani oğlun anası da kendisini zorunlu olarak Hathor'la denk tuttu ve Amun'un yeryüzündeki Harem kadınları, Teb yüksek sosyetesinin kadınları da aynı şeyi yaptı: Onların her birisinin şahsında bir Hathor vardı, yani birer sevgi hanımefendileriydiler; dar giysiler içinde, güneşin hanımefendisi maskesiyle, altından takke üzerinde inek boynuzları ve arasında takımyıldızlarla Amun için yapılan büyük şenliklerde müzik yaparlar, dans ederler ve yüksek sosyetedeki kadınlar kadar güzel şarkılar söylerlerdi; onlar sadece seslerinin güzel tınısı yüzünden seçilmemişlerdi, aynı zamanda asalet ve zenginlik de bunda rol oynardı. Potifar'ın ev sahibesi Mut-em-enet, çok güzel şarkı söylerdi ve diğer kadınlara da bunu öğretirdi, tıpkı sığırların sorumlusunun karısı Renenutet gibi, güzel şarkı söyleme dersi verirdi; bu, Tanrının kadınlar evinde geçerliydi ve onun tarikattaki yeri, başhanımefendinin hemen yan tarafındaydı; ve onun kocası olan Beknehons ise Amun'un yüce peygamberiydi ve hanımefendiyle birlikte dini bütün ve güvenilir bir dost olarak her yere girer çıkardı.

Beknehons

Yusuf, bu asil beyefendi hazretlerini uzun zaman önce görüp tanımıştı; sık sık ziyaret maksadıyla geldiği sarayda ve kadınlar evi önünde dururken görmüştü onu, ama onun buraya gelip ihtişamla ve devletle Firavun'un mahremine girmesine içerlemişti: Onun tahtırevanı önünde Tanrının ordusu ellerinde mızraklar ve gürzlerle koşuyorlardı; tahtırevan ayna kafalı on altı tapınak hizmetlisinin omuzlarında süzülerek ilerliyordu; diğer bir asker grubu da tahtırevanın peşi sıra geliyordu ve devekuşu tüyünden yapılmış yelpazeler onun iki yanında ilerliyordu, tıpkı Amun'un kayığının şenlik için törensel gidişindeki gibi devekuşu tüyünden yapılmış yelpaze-

ler onun iki yanında ilerliyordu; hepsinin önünde ellerinde asalarıyla diğer görevliler son derece heyecanlı bir tempoyla konvoyun gelişini etrafa ve eve hâkim olan kişiye ulaştıracak şekilde bağırarak haber veriyordu; bu üst düzey konuk, bizzat Peteprê olmasa da, kapının eşiğinde karşılanıyordu. Potifar bu tür olaylarda kendisinin evde olmadığını söyletiyordu, ama Mont-kav zorunlu olarak orada bulunuyordu ve onun arkasında da Yusuf pek çok kez yer almıştı; gözleriyle bu çok yüce Zat'ı inceliyordu, çünkü Yusuf onun şahsında, güneşteki düşmanca anlamın bu yüce ve çok uzakta kalan şahsiyetin varlığında gerçekleşmiş olduğunu fark etmişti; onu en yakından ve en küçük şekilde taşıyan kişi ise Dûdu idi.

Beknehons iri yapılıydı ve omuzlarını geriye çekip göğsünü kaburgaları belli olacak tarzda gururlu ve sert bir şekilde öne çekmiş, çenesini yukarı kaldırmış bir hâlde duruyordu. Kafasında hiçbir örtü yoktu ve yumurta şeklindeki kafası ayna gibi kazınmıştı, derinden ve keskin bir ifadeyle bakan gözleri, yüzündeki sert ifadeyi tamamlıyordu; bu zat gülümserse bu küçümser bir tarzda oluyordu ve bunun değeri ve karşılığı ise ona derin bir saygı göstermek olurdu. Başrahibin sakallardan temizlenmiş ve kalemle çizilerek düzgünleştirilmiş gibi olan hareketsiz çehresinde, fırlak elmacık kemikleriyle, burun deliklerinin etrafında derin çizgileriyle ve sert ağzıyla, insanların ve bütün her şeyin üzerinden son derece kibirli ve azametli bir ifadeyle uzaklara dalmış görünüyordu; çünkü şu anda geçerli olan dünyadaki bütün varlıkları reddetmiş olarak geliyordu, yüzyıllardan hatta binlerce yıldan beri bütün yaşamın devamı ve gelişiminin bir şekilde reddedilişi ve hepsinin mahkûm edilişi bu ifadede okunuyordu, ayrıca giydiği elbiseleri çok kaliteli ve değerliydi, ama eski frank modeliydi, çünkü bütün o çağdaki modadan rahiplere özgü bir tarzda geri kalmıştı: açıkça görülüyordu ki o omuzlarının altından ayaklarına kadar inen üstlüğünün altında, ketenden çok basit, dar ve kısa bir peştamal taşıyordu, tıpkı Eski İmparatorluğun ilk hanedanlarının giysileri gibiydi ve çok daha uzaklarda kalan ve dindarlığın daha da hâkim olduğu dönemlerde kut-

sanmış leopar derisi kullanırlardı. Rahip bunu omzundan aşağı sarkıtarak taşırdı: Leoparın kafası ve ön ayakları sırtına gelecek şekilde omuza atılır, arka ayakları omzunun üstünde kavuşturulurdu ve bunun üstünde de şerefini belli eden diğer nişanlar bulunurdu: Mavi bir kurdele ve altından yapılmış koç başı.

Leopar derisini yakından inceleyecek olursak onun azamet ölçüsü olduğu görülür, çünkü On'daki Atum-Ra'nın birinci peygamberinin giydiği bir elbiseydi ve Amun'un hizmetinde bulunanların bunu giyme hakları yoktu, başka hiç kimse onu taşıyamazdı; onun, insanların ilk giysisini, bu kutsal hayvan derisini niçin sırtında taşıdığını Yusuf da dahil hiç kimse anlayamamıştı: O bununla âleme şunu ilan ediyordu: Atum-Ra, Amun'un şahsında yeniden doğmuştur; Teb'deki Yüce Varlığın görünüş şekli buydu, bir ölçüde onun tebaasındandı ve sadece bir bakıma, bir ölçüde değil. Çünkü Amun demek, şu anlama geliyordu: Beknehons bunu ulaşıp elde etmişti, Ra'nın On'daki başpeygamberi Teb'deki Amun'un ikinci rahibinin makamını da liyakati nedeniyle kabul etmek zorunda kalmıştı, böylece yüce rahibin onun üzerinde bulunan üst makamı ve onun haklarını burada kendi nişanıyla gün ışığına çıkmıştı. Elbette On'daki de bizzat Ra'nın makamında, makamca öne çıkmış bir değer taşıyordu. Çünkü Beknehons kendisini "Teb'deki bütün tanrıların rahiplerinin başkanı" olarak adlandırdığından –ve aynı zamanda "Aşağı ve Yukarı Mısır'ın bütün tanrılarının rahiplerinin başkanı" unvanına da sahip olduğundan Atum-Ra'nın Evi'nde de en yüce ilk kişi kimliğini taşıyordu: Neden leopar postunu burada taşıma cesaretini bulmasın ki? Bu ihtişamı içinde ona korkmadan bakmak mümkün değildi; artık Yusuf da Mısırlıların diyarının içine girmiş ve hayatlarına karışmıştı ve düşünüp taşınmaktan da kalbi yüksek tempoda çarpıyordu, çünkü Firavun, bu kudretli insanı hâlâ besleyip duruyordu, hazineler ve mülkler bağışlayarak sonsuz nimetlerle onun daha da kibirli hâle gelmesine yol açıyordu; böylece Firavun'un gönlünde, kendi babasının Amun olduğu ve ona iyiliklerde bulunmasının kendisine de hayırlı olacağı inancı beliriyordu. Yusuf, Amun-Ra'yı put olarak görüyordu, diğerlerini de; ama başkalarının bunu

fark etmemesi için –odasında bir koç, Yeor'da gezintiye çıkan saltanat gemisindeki kutsal eşya sandığında da bir idol bulunduruyordu: Yusuf burada Firavun'a göre daha serbest ve daha keskin bir şekilde farkı görüyordu; onun yaptıklarını iyi ve akıllıca bulmuyordu, hele babası olarak aklından geçirdiği adamı daha da zenginleştirmesini asla kabullenemediğinden endişesi büyüktü. O, böyle bir endişe içindeyken Amun'un yüce kişisi, kadınlar evinde gözden kaybolmuştu ve kendi selameti için akıllıca davranıp dışarı çıktı, oysa bu adamın içeride şüphe verici konuşmalar yaptığını pekâlâ biliyordu.

Potifar'ın evindeki sevimli cüce Habip'ten öğrendiği kadarıyla Dûdu'nun pek çok defa kendisi hakkında Hanımefendi Mut'un karşısına geçip şikâyette bulunmuştu: Bunu da akıl almaz bir şekilde saklandığı yerden cüce Habip onların konuşmalarına kulak vermiş ve hepsini Yusuf'un kulağına en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı; elbiselerden sorunlu Dûdu'nun kalın kumaştan önlüğüyle Hanımefendinin önünde durduğunu, üst dudağını uzatıp alt dudağının üstünde bir çatı gibi yaptığını, kısa kollarıyla da hareketler yaparak Hanımefendiyi öfkelendirecek kışkırtıcı şeyler söylediğini, gözleriyle gördüğünü söylemişti. Kendisini Osarsif olarak adlandıran bu kölenin Habirli zavallı bir züppe olduğunu ve onun bu evde yetişmesinin bir rezalet olacağını, bu eve bir yengeç gibi zarar vereceğini söylemiş. Kendisinin hayırlı önerisine rağmen onu çok pahalıya, yüz altmış Deben'e satın alındığını, onun cezasını çekmesi için konulduğu kuyudan çöldeki seyyah tüccarlar tarafından kurtarılmış hatta çalınmış olduğunu, bu adamlardan satın alındığını ve Peteprê'nin evinde şaklaban Şepses-Bes'in yanına yerleştirildiğini. Onu, yani bu yabancı hödüğü araziye angarya işleri yapmak üzere göndermek yerine, tıpkı saygın insanlar gibi başkâhyanın emrine verildiğini, onun da onu rahat rahat etrafta dolaşmasına ve sonra da hurma bahçesinde Peteprê'nin karşısında konuşmasına müsaade ettiğini, aslında onu urganla yola getirilmesi gerektiği hâlde, ona çok yumuşak davrandığını. Nitekim onun Beyefendinin kulaklarına bir sürü safsata sözler söylediğini, bunlarla Amun'a küfrettiğini ve Yüce Güneşin kudretine karşı günah işlediğini; ama kutsal Beyefendi-

nin aklına ve ruhuna etki ettiğini ve onu affedilemeyecek derecede büyülediğinden, Beyefendinin özel koruması ve okuyucusu olarak yücelttiğini, bunun dışında Mont-kav'ın onu oğlu gibi önemsediğini, hatta bu evin oğlu gibi önemli şeyler ve ekonomi öğrendiğini, sanki onun mirasçısı gibi yetiştirildiğini ve başkâhyanın yardımcısı gibi bir tavır takınıp rol oynadığını –Mısırlı bir evde, böyle uyuz bir Asyalı! Dûdu'nun Hanımefendi hazretlerine bu feci durumu bu şekilde arz etmiş olduğunu, bunun üzerine onun bunu yapan ve buna göz yumanlardan intikam alınması gerektiği konusunda Hanımefendiyi hiddetlendirmiş olabileceğini söyledi.

Yusuf ona "Hanımefendi ne cevap verdi?" diye sordu. "Bana onun cevabını tam olarak söyle Habip'ciğim, mümkün olduğu kadar onun söylediği sözleri aynen tekrarla."

"Onun sözleri" dedi küçük adam, "şunlardı. 'Ziynet eşyalarından sorumlu kişi konuşurken' dedi kadın, 'onun kimden söz ettiğini ve kimi şikâyet ettiğini, hangi yabancı köleyi kastettiğini düşündüm; çünkü onun kim olduğunu bulamadım ve bu kişiyi boş yere araştırıp durdum. Bu evde çalışanların hepsini aklımda tutacağımı benden isteyemezsin, onlardan herhangi birisinden söz edince de onu hemen gözlerinin önüne getiremem. Ama bana zaman tanıdığınızda, kendi kendime bir tahminde bulundum, senin şikâyette bulunduğun kişi, henüz genç olan, bir süreden beri eşim Petepre'nin bardağına yemekte içecek sunan kişiydi bu. Aklımı bir parça zorlayınca, hayal meyal anımsadığım gümüş sırmalı önlüğü olan kişiydi bu.'"

"Hayal meyal?" diye Yusuf şaşırarak karşılık verdi. "Nasıl olur da Hanımefendi tarafından hayal meyal hatırlanabilirim; çünkü ben bütün gün onun karşısındayım, yemek sırasında Beyefendinin yanındayım ve herhâlde Beyefendinin önünde ve Mont-kav'ın karşısında bulunmuş olmamı Hanımefendi tamamen unutmuş olmalı? Kadının uzun süre düşünüp taşınması ne kötü. Dûdu'nun kastettiği kişiyi sonunda bulmuş olmasını doğrusu çok yadırgadım. Başka ne söyledi?"

"Dedi ki" diye devam etti cüce sözlerine "kadın dedi ki: 'Ne ilgisi var anlattığınızın benimle, bunu bana niye söylüyorsun, elbiselerden sorumlu adam? Amun aşkına! Sen bununla benim öfkemi

ayağa kaldırıyorsun. Söylediğin gibi, Tanrı buna şiddetle kızıp gazaba gelecek, buna göz yumamaz. Ben de ne yapacağımı bilemem, buna tahammül edemem, başıma felaket gelmemesi ve beni korumak amacıyla bunları bana duyuruyorsun.'"

Yusuf, bu sözlere gülmüş ve onları takdirle karşılamıştı. "Ne kadar enfes bir cevap, ne kadar akıllıca bir tersleme! Bana Hanımefendiden bir parça daha anlat küçük Bes! Bana her şeyi tam tamına tekrar et, umarım sen her şeye iyice dikkat etmişsindir!"

Habip karşılık olarak "Kötü kalpli Dûdu daha çok şeyler söyledi" dedi. "Çünkü o kendisini haklı çıkarmak istiyordu ve şöyle konuştu: 'Ben Hanımefendinin bu felaketten haberdar olmasını istedim ve ona her şeyi açıkladım, Hanımefendinin buna göz yummamasını ve onu derhal işten çıkarmasını bekledim; Hanımefendiye olan sevgimden dolayı Amun'a bir hizmet yapıp bunu kanıtlaması için fırsat yarattım, yani Hanımefendiye Beyefendinin, bu pis uşağı evden atmasını söylemesini önerdim, çünkü Beyefendi satın alınmış bu uşağı sürüp arazide angarya işler yaptırabilir, zaten onun asıl yeri de orası, oysa onu burada usta yapmak ve ülkenin evlatları üstünde hâkim bir konuma getirmek isteniyor.'"

"Son derece çirkin" dedi Yusuf. "Kin dolu, çok kötü bir konuşma! Ama, Hanımefendi bunun üzerine ne dedi?"

"O şöyle cevap verdi" dedi Habip: "Ah ciddi cüce, Hanımefendinin Beyefendiyle baş başa oturup evle ilgili görüşmeler yapması, çok nadir nasip olur ve benim onunla karşılaşmam senin karın Zeset ile olduğu gibi değil. Zeset senin boynuna kollarını dolamak için senin yanına gelir ve sana sokulup candan, yürekten seninle konuşur, her şeyden, kendisiyle ilgili şeylerden söz eder ve seni şu veya bu konuda yönlendirebilir. Çünkü senin karın bir annedir ve sana iki evlat, Esesi ve Ebebi'yi vermiştir ve sen bu kadına şükran borçlusun, sana bu bereketi sağlayan hanımına kulak vermen ve onun arzularına dikkat edip uyarılarına karşı önlem alman için bir sebebin var. Ama ben Beyefendi için nasıl bir anlam ifade ediyorum ve onun beni dinlemesi için ne gibi sebep var? Bildiğin gibi, o kendisini çok

beğenir, gururludur ve keyfine göre hareket eder, dışındakilere karşı duyarsızdır; onun karşısında kendi aklımdan geçenleri ifade etmekten mahrumum ve elimden de bir şey gelmez.'"

Yusuf susmuştu ve küçük dostunun üzerinden düşünceler içine dalıp gitmişti, cüce kırışıklarla dolu yüzünü endişeli bir şekilde avuçları içine almış, öylece duruyordu.

"Peki. Elbiselerden sorumlu kişi ne dedi bunun üzerine?" diye sorgusuna devam etti Yakup'un oğlu bir süre sonra. "Ona bir cevap verdi herhâlde ve bu konuyu bir parça da eşelemiştir sanırım?"

Ama buna cüce hayır dedi. Dûdu bu cevap üzerine hiç sesini çıkarmadı; buna karşılık Hanımefendi ise başrahip babayla en kısa zamanda bu konu hakkında görüşeceğini söyledi. Çünkü Peteprê güneşle ilgili konuları onunla görüştükten sonra yabancı kölenin elinden tutup onu yüceltti; bundan şöyle bir sonuç çıkıyordu, burada siyasi bir oyun oynanmakta ve bu durum da Beknehons'u, yani Amun'un yüce insanı, dostu ve günahları affediciyi daha çok ilgilendiriyordu: Onun bu durumu bilmesi gerekiyordu. Kadın onun baba yüreğine rahatlamak için her şeyi boşaltmak, anlatmak istiyordu. Dûdu'nun önlem alınması için yaptığı uyarıyı da ona bilgi için sunacaktı.

Cücenin verdiği haberler işte bu kadar. Ama Yusuf daha sonra, Bes-em-heb'in kendisinin yanında çok daha uzun süre kaldığını, kendisine nasıl bakım yaptığını, peruğunu nasıl düzelttiğini, çenesini ellerine dayayarak kara kara yüzüne nasıl baktığını gözlerinin önünde canlandırarak hatırladı.

"Hayrola, niye öyle bakıyorsun, Amun'un Evindeki Habip" diye sormuştu. "Bu şeylerle ilgili olarak mı kara kara düşünüyorsun?"

Cüce ise cırlak sesiyle cevap verdi:

"Ah, Osarsif, bu küçük adam hiç de iyi şey olmayacağı için, kötü kalpli karındaşım, Hanımefendi Mut'un karşısında senin hakkında çok kötü şeyler konuştuğu için kara kara düşünüyorum, hiç de iyi şeyler değildi, asla!"

"Tabii" diye karşılık verdi Yusuf. "Bunu bana niye söylüyorsun? Ben zaten bunu biliyorum, bunlar iyi şeyler değil ve hatta teh-

likeli. Ama bak, ben bunu sevinçle kabulleniyorum, çünkü ben Tanrıya güveniyorum. Hanımefendi, Peteprê üzerinde pek etkili olamayacağını kendi ağzıyla itiraf etmemiş miydi? Tek kelimeyle beni tarlaya angarya işine yollatması yeterli olmaz, onun için kafanı yorma, sahip çık!"

"Nasıl sakin olayım ki" dedi Bes fısıldayarak, "senin için başka türlü tehlike devam ediyor; kötü kalpli karındaşım, Hanımefendiye uyarıda bulundu ve seninle ilgili olarak onun karanlık zihnini aydınlattı."

Yusuf, "Bunu anlıyorum, elinden geleni yapsın!" diye bağırarak cevap verdi. "Bunu anlamıyorum ve senin bana yaptığın edebiyatı da karanlık buluyorum. Başka türlü de tehlikeli diyorsun, peki, hangi yöndenmiş bu? Sen burada fısıldayarak ne türlü karanlık şeylerden söz ediyorsun?"

"Ben korkumu ve sezdiklerimi sana fısıldıyorum" dedi Habip yeniden, "senin aklından geçmeyen şeyden dolayı seni korumak için fısıltıyla konuşuyorum. Çünkü karındaşım kötülük yapmayı istiyor ama elinde olmayarak iyi şeyler de yapabilir, umarım iyi olsun, ama ya yeniden kötü yanı tutarda yapmayı düşündüğünden daha da berbat şeyler yapacak olursa."

"Şimdi, küçük adam, bana sakın darılıp gücenme, mantıklı olmayan şeyi, insan anlayamaz. Kötülük, tamam, çok çok iyi, ama daha da kötüsü ne ki? Bu cücelere özgü mırın kırın ve önemsiz boş laflar, ben en iyi niyetimle bile bunlarla yola çıkamam!"

"Öyleyse, senin suratın niye kıpkırmızı kesildi Osarsif ve az önce Hanımefendinin karanlıkta olduğunu sana haber verdiğim zaman niçin hırçınlaştın? Bu küçük bilgi, senin kadının nazarında hep karanlıkta olmanı arzu ediyor, çünkü bu tehlikeli, hem de iki misli tehlikeli, kötü niyetli karındaşımın gözlerinden fışkıran kötülükten de tehlikeli. Ah" dedi küçük adam ve küçük kolları arasında büzüldü, "bu cüce, düşmanın olan boğadan, onun ateş fışkıran soluğunun bütün toprakları harap etmesinden çok korkuyor!"

"Hangi toprakları diyorsun?" diye Yusuf üstüne vurgu yaparak anlaşılmayan şeyi sordu. "Peki, bu ateş püskürten boğada nasıl bir

şey? Sen bugün biraz tuhafsın, sana bir şeyler olmuş, bu durumda ben teselli edemem. Git de Kızılgöbek'ten sakinleştirici bir ot-kök suyu al iç, aklın başına gelsin. Ben işime gidiyorum. Yoksa Dûdu'nun Hanımefendiye şikâyet etmesine sebep olurum, böylece yine bir tehlike ortaya çıkabilir! Ama sen benim Tanrıya güvendiğimi biliyorsun. Haydi sen yine çok dikkatli ol ve Dûdu'nun Hanımefendinin karşısında konuşacaklarından hiçbir şeyi kaçırma, özellikle de kadının ona verdiği cevapları kelimesi kelimesine bana bildir. Çünkü bunlardan haberimin olması çok önemli."

İşte o zamanlar bu tarz bir konuşma olmuştu (ve Yusuf bunu daha sonra hatırlamıştı), Habip böylesine tuhaf bir korkuya kapılmıştı. Bu sadece Tanrıya güvenme miydi ve bunun dışında başka bir şey yok muydu? Çünkü Yusuf, Dûdu'nun attığı adımlardan haber aldıktan sonra neden bu kadar sevinmişti?

Hanımefendi için Yusuf, o âna kadar bu mekânda önemli olmayan bir parça eşyaydı, tıpkı Huiy ile Tuiy için dilsiz hizmetçinin durumu gibi bir şeydi. Dûdu kötü şey yapmayı planlamıştı, ama orada bir değişiklik meydana gelmişti. Şu anda salonda yemek vaktiydi; Yusuf Beyefendiye yemek servisi yaparken ve kadehini doldururken Hanımefendinin bakışları Yusuf'un üstündeydi; bu bir rastlantı sonucu veya bakışı bir şeye isabet etmiş gibi değildi, aksine kadm ona bile bile onun şahsına bir şey ararcasına ve bir bağlantı kurma bahanesiyle bakıyor gibiydi, tabii bu dostça da olabilirdi veya kızgınlıktan da, bunun sebebini iyice düşünüp bulmak gerek. Sözün kısası, onun Hanımefendisi, kısa bir süreden beri onu dikkatle izliyordu. Doğal olarak kadm bunu hiç belli etmeden, göz ucuyla yapıyordu; eğer onun gözleri Yusuf'un üstünde uzun uzun kalsaydı, bunun anlamı açıkça belli olurdu. Ama bu, şu anda sadece bir an devam ediyordu; sonra bir başka kez –aklında olana göre ve onunla ilgili olarak Beknehons'a söyleyeceği şeyleri düşünerek araştırıcı gözlerle ona bakıyordu. Yusuf kirpiklerinin arkasından bu anları saptıyordu: Petepre'ye verdiği hizmet sırasında, bütün dikkatiyle çalışmasına rağmen hiçbir anı kaçırmıyordu, böyle anlar sadece bir veya iki kez olsa da, Hanımefendinin ve hizmet edenin göz-

lerinin birbirleriyle açıkça karşılaştıkları anlarda –Hanımefendinin bakışları donuk, gururlu ve ciddiydi, Yusuf'unkilerse saygılı ve korku ifade eden bakışlar, göz kapağının altında çabucak alçakgönüllü bir ifadeye dönüşüveriyordu.

Dûdu'nun Hanımefendiyle görüşmüş olduğu zamandan itibaren buna benzer şeyler oldu. Böyle bir şey daha önceleri hiç olmamıştı ve laf aramızda, Yusuf böyle bir şeyin olmasını aslında pek istemezdi. O bunun içinde bir gelişme olduğunu gördü ve Dûdu'ya, yani düşman olan insanın yaptığı bu açıklama için, kendisine teşekkür borçlu olduğunu da anladı. Ayrıca bir kez de Beknehons'un kadınlar evine girdiğini gördüğü anda da böyle bir şey oldu; bu fikir hiç de fena sayılmazdı, belki onunla ilgili ve onun gelişimi hakkında konuşulabilecek bir şeydi; memnunluk veren bu fikre, küçük bir sevinç dalgası ilişkilendirildi –oysa içinde pek çok sakınılacak ve endişe yaratacak şey vardı.

Bu konuşmanın nasıl olduğunu da yine dalgacı Vezir'den haber almıştı; bu cüce herhangi bir şekilde, kıyıda köşede saklanıp bir şeyleri gizlice öğrenmişti: Önce rahiple tarikat üyesi bu Hanımefendi ibadetle ve kendi sosyetelerini ilgilendiren konulardan söz etmişler ve görüş alışverişinde bulunmuşlar –yani Keme'nin torunlarının ve çocuklarının kullandıkları Babilce bir deyim olan "birbirlerine dil dökmüşler", başka bir deyişle buna, başkentlilerin birbirlerine dedikodu taşımaları da denir; sonra laf Petepre'ye ve onun evine gelmiş ve Hanımefendi bu ruhani dostuna Dûdu'nun şikâyetini gerçekten nakletmiş ve bu bağlamda evdeki münasebetsiz Ebreeli köleden söz etmiş; kendisine, eşinin, saray mensubu bu kişinin ve onun başkâhyasının son derece büyük ilgi göstererek göze batacak şekilde daha üst düzeye çıkmasını teşvik ettiklerini ifade etmiş; Beknehons bu ifadeleri başını eğerek dinlemiş, sanki Hanımefendi, genel olarak onun zihnini bulandıran beklentilerine parmak basmış gibiymiş ve bu diğer dönemlere karşı Tanrı korkusunun gitgide yitirilmesinin bir sonucu olarak, yaşanan zamandaki çöken ahlak anlayışına da bir örnek teşkil ediyor gibiymiş, çünkü Beknehons'un dar ve kısaltılmış peştamalın-

dan da bunun örneğini görmek mümkün oluyordu. Bunun çok ağır bir görünüm olduğunu ve hiç kuşkusuz kötü bir alamet olduğunu rahip ifade etmiş. Bunun ta ilk zamanlardan beri gelen halk düzenine saygısızlık ve bir gevşemenin işareti olduğu, başlangıçta çok nazik ve sevinç veren bu olayın, daha sonra çöle dönüşmesi ve yabancılaşması, böylece bu kutsal bağın sarsılarak parçalanması, ülkelerdeki insanları çileden çıkarak örneğin sahillerdeki devletlerin asalarının düşmesi ve devletin günden güne kudretini kaybetmesi karşısında korkuya kapılmamak mümkün değil, demiş. Ve Amun'un başrahibi, Habip'in verdiği rapora göre, bu konuyu hemen kesip daha büyük bir girişim yapmış, hükmetmenin ve kudretin korunmasının nasıl olacağına ilişkin devlet yönetimiyle ilgili sorunlara geçmiş ve elleriyle gökyüzündeki çok sayıda yönleri göstererek, geçmişin derinlerine dalmış ve konuyu şöyle irdelemiş: Mitanni kralı Tuşratta'dan söz etmiş, onun bir gece yarısı Hatti İmparatorluğu'nun büyük kralı Şubbilulima tarafından engellendiğini ama onu yine de tam olarak engelleyemediğini, çünkü savaş delisi Heta, Mitanni Devleti'ni kendine bağlayacak ve güneye doğru yayılıp ilerleyecek olursa, bunun Firavun'un Suriye'deki hâkim durumunu, yani burayı fetheden Menheper-Ra-Tutmose'nin yüksek gelirlerini tehlikeye düşürmüş olacağını, böylece günün birinde, Mitanni'nin yönetimi altında, Amanus ile Sedir dağları arasında deniz kenarında bulunan Amki Devleti'nin, gazaba gelen ilahlar tarafından sular altında bırakılacağını söylemiş. Amki ile Hanigalbat arasında kalan bu devletin Firavun'un eyalet valisi tarafından yönetildiğini, dünyanın satranç tahtası üzerindeki Abdaşirtu figürünün buna karşı koyacağını, böylece Şubbilulama'nın güneye doğru genişleme siyasetine bir set çekeceğini söylemiş. Ama bu durumun Amoritler'in yüreklerinde Firavun'un sevgisinin Hattilerin verdikleri korkudan daha büyük olduğu sürece böyle kalacağını, aksi takdirde onun bunlarla anlaşıp Amun'a ihanet edeceklerini söylemiş. Çünkü Suriye'nin fethedilmesiyle vergi ödemeye mahkûm edilmiş olan kralların hepsinin, üzerlerindeki korku ve tehlike azaldığı zaman ihanet ettiklerini, bunun en son Bedularda ve bozkırdaki göçebe aşi-

ret toplumlarında da görüldüğünü, bunların verimli topraklara saldırıp korkusuzca Firavun'un şehirlerini yerle bir ettiklerini söylemiş. Kısacası, Mısırlılar ülkesini huzursuz kılacak ve öfkelendirecek pek çok endişe vardı ve yönetim asasını elden düşürmemek, bu korkuyu yenmek ve devleti korumak için erkekçe savunmak gerekiyordu. Bunun için de ilk zamanlarda olduğu gibi, halkın ahlak değerlerine ve dinine sahip ve sadık olması gerekiyor, demiş.

Anlatılanları dinledikten sonra "Kudretli bir adam" diye aklından geçirdi Yusuf. "İşte bunun için Tanrının adamıdır ve Beyefendinin karşısında dazlak bir adam olarak bulunmaktadır, yoksa aşağıda kendi çevresinde bir babadır ve elini, yolundan sapanlara şefkatle uzatan bir kişidir –bunun için, onun bu dünyaya ilişkin yapacak çok işi var ve devlet yönetimiyle ilgili yetenekleri bulunmaktadır, bunu takdir etmek gerekir. Laf aramızda Habip'ciğim, bu devletin sorunu olmalı, halkların korkusunu kaldırma işi Firavun'a, yani onun sarayına bırakılmalı, o bunun için gereken düzenlemeleri yapıp uygulatmalıdır; hiç kuşkusuz bugünlerde saray ile tapınak arasında bunlar görüşülmüş ve kararlaştırılmıştır. Ama bizim Hanımefendi, onun bu sözlerine hiçbir şekilde karşılık vermedi mi?"

"Buna nasıl bir cevap verdiğini duydum" dedi cüce ve "kadın dedi ki: 'Ah, babacığım, öyle değil bu: Mısırlılar ülkesi kendi geleneklerine inançla, halk da gönülden bağlıydı, o zamanlar ülke küçük ve fakirdi, güneye doğru akıntı hızıyla zenciler ülkesine ve kuzeye doğru ters yönde akan suların önlerine kadar sınırları genişlemiş ve halklar vergiye bağlanmıştı. Böylece fakirlikten, zenginliğe ve refaha çıkılmış küçük ülke koskocaman bir devlet olmuştu. Ortalıkta her ülkeden insanlar kaynıyordu, yabancı ülkelerden hazineler ve zenginlikler oluk oluk akıyordu ve her şey yeni olmuştu. Eski olanlardan yenilikler olmuştu, bunu hak etmiş olanlar, bu yeni durumdan sevinmesinler mi? Baba Amun'un halkının, tıpkı ilk baharda nehrin taşan suları gibi bol bol verdikleri vergileri Firavun, kendi keyfine göre inşaatlar yapmak için feda etti. Bu durumda babam, en eski devirlerden beri devam eden bu dünyanın gidişatına aynı şekilde razı olacak mı?"

Habip'in raporuna göre Beknehons, "Tamamen doğru" diye cevap vermişti. "Kızım ülkelerin içinde bulundukları sorunlara çok isabetli bir şekilde değiniyor. Çünkü onların görünüşleri şöyle: Eski iyi olanın bünyesinde yeni olan da bulunmaktadır, yani imparatorluk ve zenginlik onun hakkıdır; ama hak olan, yani imparatorluk ve zenginlik, kendi içinde bir gevşemeyi de bulundurur, yani aynı zamanda gevşeyip yıpranma ve zayiat da vardır. Bu durumda yapılacak şey nedir, bu hak edilenlerin lanete dönmemesi, yani iyiliğin sonunda, kötülükle ödüllendirilmemesi için ne yapılmalı? Soru işte bu. Karnak'ın Efendisi, imparatorluğun tanrısı Amun şöyle cevap veriyor: Eskinin yeni olanın bünyesinde hâkim olması ve devletin başına halkı medeniyete götürecek kuvvetli kişilerin getirilmesi gerekir, ki gevşemeye bir yön verilsin ve kazanılan haklar kaybedilmesin diye, çünkü bu haklar artık onun mevcudiyeti demektir. Çünkü sadece yeni olanın oğullarına değil, aynı zamanda eski olanın oğullarına da bu imparatorluk gereklidir ve taçlar da hükmünü sürdürmelidir; kırmızı, beyaz, mavi taçlar ve bunların yanı sıra tanrıların taçları da!"

"Çok etkileyici" dedi Yusuf bunları dinledikten sonra. "Habip'çiğim, senin küçük boylu olman sayesinde işitmiş olduğun bu sözler, çok etkileyici, açık ve net bir konuşma. Benim açımdan sürpriz olmasa da, dehşete kapıldım; aslında ben Amun'un söylediklerini, ilk kez oğlun yolu üzerinde sürülü tarlaları gördüğüm zaman sezmiştim. Bizim Hanımefendi benden çok az söz etti. Beknehons büyük konulara daldı ve benimki onların altında kalıp tamamen unutuldu. Acaba daha sonra benimle ilgili bir söz söylemediler mi?"

Şepses-Bes, bunu sadece en sonunda yaptıklarını, rapor etti. Amun'un başrahibi giderken ona söz verdi, Peteprê'yi en kısa zamanda tapınakta ibadet için kabul edeceğini ve ona bu imtiyazlı yabancı kölenin hadisesine dikkatini çekeceğini ve onu eski geleneklere uyması konusunda bilgilendireceğini, söylemiş.

"Bu durumda Amun benim gelişmeme son verecek diye titremem lazım" dedi Yusuf. "Eğer o bana karşı ise, o zaman nasıl yaşarım ki? Durum kötü Habip'ciğim! Mahsulü kayda geçen kâtip be-

nim karşımda eğildikten sonra, tarlaya angarya işi yapmak üzere derhal gönderilirsem, bu durum çok üzücü ve sinir bozucu olacak; böylece ben cehennem gibi gündüzün sıcağında mahvolabilirim ve gecenin dondurucu soğuğunda tir tir titreyebilirim. Amun'un buna müsaade edeceğine ve benimle ilgili böyle bir yanlış uygulamayı yaptıracağına inanıyor musun?"

"O kadar da aptal değilim" diye kısık sesiyle cevap verdi Habip. "Ben aklını yitirmiş, evli cüce değilim. Gerçi ben –doğrusunu ifade etmem gerekirse– Amun'dan duyulan korkuyla büyüdüm. Ama seninle birlikte çoktandır bir Tanrı olduğunu keşfettim Osarsif, Tanrının Amun'dan daha kudretli ve daha akıllı olduğunu artık biliyorum. Amun'un sana el atacağına asla inanmıyorum ve seninle ilgili olarak tapınakta, senin için çizilen hedefe doğru gelişmene engel olmaya izin verilmeyecek."

Küçük adamın omzuna canını yakmayacak şekilde vurarak "Şu hâlde uyanık ol Bes-em-heb!" diye bağırdı Yusuf. "Benimle ilgili olarak iyi şeyler olacak! Sonunda ben de Beyefendinin kulağına eğilip şunu bunu gizlice anlatarak onu endişeli hâle getirebilirim, hem de bunlar onun Efendisi olan Firavun için de belki endişe verici olur. Böylece o ikimizi de, yani Beknehons ile beni dinleyecektir. Başrahip ona bir köle hakkında konuşacak; köle ise ona bir Tanrı üzerine konuşma yapacaktır: O zaman göreceğiz bakalım Firavun kime daha çok ilgi duyacak ve kulaklarını açma eğilimi gösterecek –beni iyi anla, ben kime demek istemiyorum, hangi konuya, neye ilgi duyacak diyorum. Ama sen uyanık ol dostum ve gizlenip yarıklardan benimle ilgili şeyleri dinle ve gör, eğer Dûdu Hanımefendinin karşısına geçecek olursa, onun söyleyeceği sözleri ve Hanımefendinin konuşmalarını bilmek istiyorum!"

Öyle de oldu. Çünkü elbiselerden sorumlu bu küçük adam Dûdu, Mut-em-enet'in karşısında sadece bir tek şikâyet için bulunmuyordu, aksine daha önce anlaştıkları gibi, kadını hiç rahat bırakmıyordu ve cezalandırmak üzere konulduğu kuyudan kurtarılıp göze batacak derecede iltimas gösterilen yabancı hakkında zaman zaman Hanımefendinin karşısında şikâyetlerini dile getirerek, hadise-

yi canlı tutuyordu. Habip ise görevi başındaydı ve ona her şeyi naklediyordu, Dûdu'nun attığı her adımla ilgili olan biteni aynen onun bilgisine sunuyordu. Eğer o daha dikkatsiz ve beceriksiz olmuş olsaydı, Yusuf yine de, bu evli cücenin kendi gelişmesiyle ilgili bir şikâyette bulunduğunu öğrenebilirdi. Çünkü yemek salonunda bazı önemli anlar yaşanıyordu. Evet, birçok günün hiçbir olay meydana gelmeden geçmiş olması Yusuf'u öylesine üzüyordu, bir şeylerin yeniden ortaya çıkmasını istiyordu, Hanımefendinin onu yeniden ciddi bir şekilde, şahsına değil de, daha doğrusu bir konuyla ilgili incelemesini ve kendisinin bulunduğu yere doğru bakmasını ve Dûdu'nun geçenlerde ona şikâyet ettiği konuyu açık ve seçik olarak görüp algılamasını istiyordu. Gerçekten de böyle bir an oldu ve Yusuf kendi kendine şunları söyledi: "Dûdu bu konuyu ona hatırlattı. Ne kadar tehlikeli bir şey bu!" Ama Yusuf bununla şunu da kastediyordu: "Ne kadar sevindirici bir şey bu!" Dûdu'ya bir bakıma bunun için şükran borçluydu, Hanımefendinin aklına bu konuyu yeniden getirttiği için.

Yusuf Gözle Görülür Derecede Mısırlı Oluyor

Babasının gözlerinden artık çok uzaktı, ama bulunduğu yerde bütün vücuduyla ve ruhuyla capcanlıydı ve aklı başındaydı; böylece Yusuf Mısırlıların yaşadıkları hayata heyecanla girmişti –zor koşullar içinde çalışıyordu oysa ilk hayatında hiçbir görev ve yükümlülüğü olmayan bir çocukluk dönemi yaşamıştı, canının istediği gibi davranıyordu– ama artık şu anda kendisini Tanrının hedeflediği yolda yükseltmek için canla başla çalışıyordu; kafası rakamlarla, konularla, değerlerle, işle ilgili sorunlarla ve bunun dışında insanlarla ilgili nazik ve sürekli dikkatleri çeken hassas ilişkilerle ilgili sorun yumağıyla doluydu; bunların ipleri Potifar'ın, Mont-kav'ın ve evin cücesinin elindeydi, Tanrı bilir daha kimlerin elindeydi, evin içinde ve dışında kim bilir daha kimler vardı; bütün bu canlı olaylar hakkında evvelce, yani daha önce yaşadığı Yakup'un ve

kardeşlerinin bulunduğu yerlerde, bunlarla ilgili hiçbir şey, ne duymuş ne de hayal edebilmişti.

Artık bunlar çok gerilerde kalmıştı ve onlardan on yedi günlük bir mesafedeydi, belki de daha fazla uzaktaydı; Yakup'un Mezopotamya'da günlerini geçirip yaşadığında İshak'ın ve Rebeka'nın uzakta oldukları kadar uzakta o. O zamanlar Yakup ve Yusuf'un kardeşleri bu oğulla ilgili, onun sorunları ve yaşayıp yaşamadığına ilişkin hiçbir şey tasavvur edemiyorlardı; Yusuf, onların yaşadıkları günlerden çok çok uzaklardaydı. İnsan neredeyse, dünya oradadır, –yaşamak, tecrübe sahibi ve etkin olmak için dar bir çevre; geri kalan ise sistir. Gerçi insanlar kendi yaşam noktalarını bir kez olsun başka yere taşımak ve daha önce yaşadıkları yeri sis bulutu içine gömmek ister ve yeni bir günü yaşamayı arzular. Onların içine naftalinin itici kokusu sinmişti; sisler içinde koşuşturan ve sadece kendileri hakkındakileri bilen bu halka, bilmeye değer birkaç şeyi evlerine götürmeleri için burada olup bitenlerden haberdar etmek lazımdı. Kısacası, bir hareket, bir fikir alışverişi vardı. Bir tarafta çok uzak ve sapa yerlerde yaşayan Yakup'un halkının bulunduğu diyarla diğer tarafta Potifar'ın ezelden beri yaşadıkları bu yerler arasında da aynı şeyler vardı. İlk-gezgin olan kişi de, bataklık ülkesinde yaşarken, kendi görüş alanını değiştirmeye alışık değil miydi, her ne kadar Yusuf'un bulunduğu bu aşağılara inmemiş ve kendi eşi ve kız kardeşi, Yusuf'un "ilk ata-annesi" olan ve bir süre için Firavun'un kadınlar evine de aitti; o zamanlar henüz Vêse'de bulunmayan aksine daha yukarıda, Yakup'un ruhani alanına yakın bulunan ve onun ufkunda parlayıp duran birisiydi. Bu ruhani alanlar arasında da sürekli ilişkiler vardı ve bunlardan birisinde şimdi Yusuf bulunuyordu, çünkü koyu esmer İsmail bu bataklık diyarın bir kızını kendisine eş olarak almamış mıydı, böylece bu karışım evlilikten İsmaililerin soyu var olmamış mıydı, onlar yarı yarıya Mısırlıydılar; Yusuf'u ta buralara getiren seçkin kişiler de onlardan değil miydi? Tıpkı onlar gibi bu nehirler arasında daha pek çok gidiş-gelişler oldu ve önlüklü elçiler elbiselerinin enli kıvrımlarında

kil tabletler hâlindeki mektupları, bin hatta binden fazla yıldan beri bütün dünyada dolaştırıp duruyorlardı. Eğer bu naftalinli yaratık çok daha önceki zamanlarda da var olmuş ve Yusuf'un dönemindeki gibi yaygın ve bilinen bir hadiseyse; Yusuf'un ikinci yaşamını sürdürmek için getirilip yerleştirildiği bu ülke, onun kelimenin tam anlamıyla torunlarının da ülkesi olan bu memleket –artık Amun'un hep istediği gibi, kendi içine kapalı ve dindar bir halk yoktu aksine bu halk dünyaperest yaşamaktan hoşlanan ve ahlak değerleri gevşemiş bir haldeydi, bu da buraya getirilmiş Asyalı bir delikanlı için sadece iyi geceler dileme ve sanat âleminde belirli ölçüde bir kurnazlık ve hilekârlık yapmasına sebep oluyordu, sıfırdan iki yapmak gibi bir şeydi, Mısırlılara ait büyük bir kişinin özel hizmetine girmek ve daha da ilerisini hedeflemek için bu kurnazlıkları uygulamaktan başka çaresi yoktu!

Yakup'un bulunduğu yerler ile sevgili oğlunun bulunduğu yer arasında iletişim olanakları yok değildi, ama sevgili oğul bu olanaklara sahip olsaydı bunları kullanabilirdi (çünkü kendisi babasının bulunduğu yerleri biliyordu, ama babası onun bulunduğu yerleri bilmiyordu ki). Keşke bu iletişimi, başkâhyanın sağ kolu olarak kolayca kurabilmiş olsaydı, bir bakışta her şeyi kavrama yeteneğine kavuşmuş birisi olarak bu haberleşme fırsatını da çok iyi anlayan birisi olurdu –ama bunu uygulamadı. Bizim daha önce anlatıp açıklığa kavuşturmuş olduğumuz nedenler yüzünden, bunu uzun yıllar boyunca yapmadı, bunu herkesin bilmesi için tekrar açıklamakta yarar var: Bir beklentisi olduğu için. Bu küçük dana ses vermiyordu, hiç sesini çıkarmadan duruyordu, tıpkı bir adamın danasını hangi tarlaya götürüp bıraktığını ineğe söyleyemeyen bir dana konumundaydı, adamın onayıyla oradaydı ve bir şeylerin olması bekleniyordu, bu durum belki ineğin çok üzülmesine neden oluyordu ve bunun için inek, yavrusunun vahşi hayvanlarca parçalanarak öldürüldüğünü zannediyordu.

Ne kadar garip ve garip olduğu kadar da insanın düşüncelerini allak bullak eden bir durumdu bu; Yakup, yaşlı hâlinde orada arka-

larda bir yerde sisler içinde, oğlunu hep ölmüş olarak biliyordu, akıllara durgunluk verecek bir hâldeydi; aslında insanın onun için bir yandan sevinesi geliyordu, çünkü bu bir aldanıştı öte yandan bu aldanış yüzünden hep acı içinde sızlanıp duruyordu. Çünkü sevgili oğlunun ölümü, bilindiği gibi, her ne kadar biraz boş ve sıkıcı olsa da onu seven kişi için birçok fayda sağlıyordu. İyice incelenecek olursa, bu memlekette ıstırap çeken ihtiyara iki kez merhamet etmek gerekir, çünkü o Yusuf'u ölmüş olarak kabul ediyordu, ama o ölmemişti. Baba kalbinde –binlerce sızı vardı ama onu kesin olarak ölmüş bildiğinden– bir parça da teselli buluyordu; Hulda adlı beyaz eşekle evinden ayrılmış birisi olarak onun ölümün kollarında esirgenmiş ve korunmuş olduğunu ve bu konumun hiç değişmeden, hiçbir şekilde zarar görmeden, hiçbir koruyucu önleme ihtiyaç olmadan hep on yedi yaşında bir delikanlı olarak kalacağından: bu büyük bir hataydı, gitgide ağırlığını şiddetle hissettiren sızılara yol açan bir hataydı bu. Yusuf, böyle bir atmosfer içinde yaşıyordu ve hayatın getireceği her türlü tehlikelere karşı tek başına kalmıştı. Zaman onu böyle olduğu gibi bırakmadı; o on yedi yaşında olarak kalmadı, aksine büyüdü ve kaldığı topraklarda olgunlaştı on dokuz, yirmi ve yirmi bir yaşına girdi, elbette hep aynı Yusuf'tu, ama babasının bile ilk bakışta hemen tanıyamayacağı birisi olmuştu. Sağlıklı ve güzel formunu muhafaza ediyordu, ancak yaşamındaki madde değişmişti; olgunlaşıyordu ve bir parça genişlemiş ve daha sert görünüşlü olmuştu; ergenlik çağındaki bir genç değildi artık, bir delikanlıydı. Birkaç sene daha. Yakup, Rebeka'yı veda ederken kucakladığı Yusuf'un vücudundan hemen hemen hiçbir şey kalmayacaktı,– veya çok az bir şey kalacaktı, sanki ölüm onun etini bozup bitirecek gibiydi, ama buradaki fark, ölümün artık onu değiştirmeyişiydi, aksine hayat, Yusuf'un şeklini bir parça muhafaza etmişti. Esirgeyen ve koruyan ölüm, onu ruhunda aynen bulundurmuş ve bunu aldatıcı bir şekilde Yakup'un ruhunda da gerçekten uygulamış olduğu gibi, vücut şekline çok daha az sadık ve gerçek görünümünü daha az belirten şekilde korumuştu. Madde ve şekil itibarıyla, ölümün mü

yoksa hayatın mı, bu farklılığı yaratıp insana bunu böyle görüp algılatmak istediği konusu oldukça düşündürücüdür.

Ayrıca bu konuya şu da giriyor, Yusuf'un hayatının tamamen başka bir ruhani atmosferden alınıp, olgunlaşma sürecinde meydana gelen değişiklikler arasında ve işte bu değişim olgusu içinde, bu maddeye, Yusuf'un şeklinin ve onun özelliklerinin hafifçe ve andırıcı şekilde verilmiş olması da, insanın üzerinde iyice düşünmesi gereken konudur; çünkü buna benzer olay daha önce Yakup'un gözleri önündeki değişim hadisinde de fark edilmişti. Mısır'ın havası ve öz suları onu besliyordu, Keme'nin yemeklerini yiyor, bu ülkenin suyunu içiyor ve vücudunun hücreleri bunlarla dolup gelişiyordu ve bu ülkenin güneşi onu bütünüyle sarıyordu; dokuduğu keten kumaşını giyiyordu, onun toprakları üstünde dolaşıyordu; bu topraklar içindeki yıllanmış gücünü, kudretini ve şekillendirme unsurlarını sakin sakin onun vücuduna sokup onun içinde yükseliyordu, günler boyunca sakin ve kesin olan ve her şeyi bağlayan temel mantaliteyi insan elinden çıkmış ve gerçekleşmiş hâli gözle görülür bir şekildeydi, bütün bunlar kendi yapısı içinde bütün özellikleriyle görülüyordu; dil, dudak ve çene yapısı farklı olmasına rağmen bu ülkenin dilini konuşacak şekilde değişikliğe uğruyordu ve kısa süre içinde babası Yakup'un ağzından neredeyse şu sözlerin çıkacağı bir değişim sürecini yaşıyordu: "Damu, benim pirinç tanem, ne oluyor senin ağzına? Artık ben onu tanıyamaz durumdayım."

Kısacası, dış görünüşü itibarıyla, fizyonomisi ve tavırlarıyla bir Mısırlı olmuştu ve bu değişim onda çok çabuk, kolay'ye fark edilmeden gerçekleşmişti, çünkü o bu dünyanın bir evladı olarak, ruhen ve bedenen her şekli alabilecek uygun bir yaratılıştaydı, tabii bu ülkeye geldiğinde çok gençti ve yumuşak huyluydu; bu yüzden onun bir insan olarak yeniden şekil kazanması daha bir istekle ve rahatça gerçekleşti ve bu ülkenin üslubunu aldı; birincisi vücuduyla, Tanrı onun fizikî görünümüne zaten bir parça Mısırlılara özgü bir özellik vermişti, omuzları terazi kolu gibi düz; elleri, kolları, bacakları inceydi; ikincisi, ruhen bakılınca, "bu ülkenin evlatları" ara-

sında yabancı olarak yaşabilme özelliğine sahipti, bu yeni bir şey değildi, eskiden beri ve eski geleneklere göre de bu ruhi yapıya sahipti: Memleketlerinde bile Yusuf ve onun sülalesi olan Abram halkı, bu memleketin çocukları arasında hep "Gerim" olarak misafir konumunda oturmuş, onlara uyum sağlamış, bağlanmış ve onlarla aynı koşullar altında yaşamışlardı, ama gerçek Kenanlıların iğrenç-ruhi Baal geleneklerine maddi ve manevi olarak mesafe bıraktıklarından, kendi inançlarını korumuşlardı. İşte Yusuf da Mısır'da aynen bu durumdaydı; onun dünyaya dönük çocukluk dönemi, uyum ve öz inancını koruma konularıyla rahat bir şekilde geçti, çünkü onu bu ülkeye getirmiş olan Elohim'e karşı sadakatsizlik yapamayacak bir öze sahipti; fakat Yusuf diğer bütün görünen fizikî parçalarıyla her şeyi Mısırlılar gibi yapıyordu ve dıştan bakılınca da tamamen Hapi'nin çocuğuna benziyor ve Firavun'un tebaasından birisi olmuştu –ama içindeki o öz inancı korumak kaydıyla. İşte onun bu dünyaya dönük çocukluğu döneminde, kendine özgü böyle bir şey vardı; bu şey, onun Mısır halkıyla uyumunu sağlamış, onlarla iyi bir dostluk kurmuş ve onların güzel kültürlerini benimsemişti; ama sonra, sakin ve başka bir görünüm de vardı, bu dünyaya dönük insanlara yine iyi niyetle ve mesafeli bakıldığında geleneklerine ve âdetlerine karşı zarif bir nefret vardı ve bu, insanın kanındaki alaycı ruhtan kaynaklanıyordu.

Mısırlıların bir yıl boyunca yaptıkları etkinlikler onu çok etkilemiş ve tabiattaki zaman dilimleriyle birlikte etrafını saran çevre içinde meydana gelen şenlikler ilgisini çekmişti ve bunların hepsi görülmeye değer şeylerdi: Suların kabarıp taştığında yapılan yeni yıl şenliği, bu inanılmaz derecede yoğun ve umut dolu bir gündü –ama Yusuf için, görüleceği gibi, son derece vahim bir gündü– veya Firavun'un tahta çıkışının kutladığı günde sevinç çığlıklarıyla kutlamaya katılan halkın bütün umutları, daha ilk firavunluk gününden beri, bu yeni dönem ve hükümdarlık başlangıcında da hep bir şeylere bağlanmış olarak yineliyordu: Yani adaletin haksızlığı ortadan kaldırması, mutlu ve refah içinde yaşanması –veya anma

günleri ve günlük eğlenceler yapılması isteniyordu; çünkü bu, tekrarlanan olayların, bir yörünge içinde dolaşımıydı.

Yusuf'un Mısır'daki yaşama girişi, nehrin sularının çekilmeye başladığı döneme rastlamıştı, topraklar işlenmiş, tohumlar ekilmişti. İşte Yusuf bu dönemde satılmıştı, sonra yeni bir yıl içine dalıvermişti ve yılın diğer dönemlerini de yaşamıştı: Hasat zamanı gelmişti, bu adından belli olduğu gibi yakıcı yaz mevsiminin ortalarına kadar, bizim haziran ayı dediğimiz dört hafta boyunca sürer; suları iyice çekilmiş olan nehir, bütün halkın yürekten katıldıkları bir kutlamayla yeniden su toplayıp büyümeye başlar ve yavaş yavaş kendi kıyılarını aşar; Firavun'un memurları tarafından iyi gözlemlenen ve sürekli su ölçümü yapılan bu nehir, ne çok zayıf ne de çok hızlı, çok ölçülü bir şekilde sularını zenginleştirir, bu olay da şöyle açıklanır: Keme'nin çocuklarının karınları doymalı ve bereketli bir vergi yılı olmalı ki Firavun bu paralarla inşaatlar yaptırabilsin. Altı hafta boyunca suları yükselir ve bu besleyip büyüten ana, son derece sakin ve hücreden hücreye geçerek, gece ve gündüz oralara girerek, insanlar uyurken bile onları büyütür, buna inanır insanlar. Ama sonra, bizim haziranın ikinci yarısı dediğimiz yakıcı yaz ayında, ki buna Mısırlı çocuklar Paofi ayı derler, ikinci mevsim, yani onların Ahet dedikleri dönem başlar; bu dönemde nehir suları iyice kabarır ve iki tarafındaki tarlaları su basar, dünyada eşi benzeri bulunmayan özel ve yegâne topraklar tamamen sular altında kalır ve Yusuf'un başlangıçta şaşırıp kaldığı ve hatta güldüğü bu topraklar, birden kutsal dev bir göle dönüşür; Yusuf'un bulunduğu yerin yüksek olması nedeniyle, buradaki şehirler ve köyler birbirlerine setlerle bağlanmış birer ada görünümü alırdı. Böylece Tanrı dört hafta boyunca bereketi, suların tabanındaki besleyici çamur ve bataklığa indirir, çökeltir ve tarlalara yayar, sonunda ikinci mevsim Peret, yani kış dönemi başlar: İşte bu anda sular çekilip yeniden iyice azalır – Yusuf bu olaya, "sular akıp gider" der; böylece bizim Ocak ayı dediğimiz dört hafta içinde nehir eski yatağına çekilir, burada gitgide daha da sularını azaltır ve yaz mevsimi gelinceye kadar iyice incelir; yetmiş iki gün sürer bu,

yetmiş iki tövbekârın günleridir bunlar, kışın kurak geçtiği günlerdir, bu günlerde Tanrı yoktur ortalıkta ve ölmüş olarak kalır, ta ki Firavun'un nehir gözlem istasyonundakiler suların tekrar kabarmaya başladığını haber vermelerine ve yeni bir bereketli yılın başladığını, yeterli ve/veya çok bereketli olacağını bildirdikleri âna kadar; Amun, açlık çekilmemesi ve Firavun için kötü bir vergi geliri olması için esirgeyici ve koruyucu olsun, ki Firavun sonunda hiçbir bina yapamayacak duruma gelmesin.

Hepsi çok çabuk geçiyordu, böyle geliyordu Yusuf'a, yeni yıldan yeni yıla veya onun bu ülkeye ayak bastığı yıldan yine aynı yerdeki bu yıla kadar her şey hızla akıp geçiyordu Yusuf'un hesabına göre, başından bitimine kadar üç mevsim vardı: Su taşkını, ekim ve hasat mevsimi olmak üzere. Her biri dörder ay süren bu mevsimler, şenliklerle süsleniyordu; bunlara daha yüce bir hoşgörü ve güvenle ama yine de içten bir haklılık duygusuyla katılıyorlardı; ama bu şenliklere Yusuf, yüzünde mutlu bir ifadeyle katılmak zorundaydı, çünkü ilahlar için yapılan bu şenliklere ekonomik beklentiler de katılıyordu, kendisi Peteprê'nin hizmetinde olan bir kişi ve Mont-kav'ın işlerini yürüten üst düzey bir memuru olarak pazar yerlerinden ve panayırlardan da sorumlu olduğundan, bunlar da kutsal organizasyonlarla işbirliği yaptıklarından böyle davranış sergilemek zorundaydı; çünkü insanların sayıca akın akın geldikleri bu topraklarda, her yerde ticaret yapılıyordu. Teb'deki tapınağın ön avlularında pazar kuruluyordu, ayrıca sürekli dükkânlar da vardı, bunlarda kurbanla ilgili işletmecilik yapıyordu; nehrin yukarı ve aşağı yöreleri boyunca kutsal ziyaret yerlerinin sayıları oldukça fazlaydı ve buralara her yerden gruplar hâlinde insanlar akın ediyordu; eğer orada burada Tanrı adına bir şenlik düzenliyorsa, Tanrının evi süsleniyor, kehanetlerde bulunması için hazırlanıyor, aynı zamanda dinî bir törenle kitlesel kutlama törenleri, eğlenceleri, panayır havası ve hareketliliği yaratılıyordu. Sadece Bastet değil, aşağıdaki Delta'da kediler de kendi şenliklerini düzenliyordu, bunları Yusuf başkalarından dinlemişti. Mendes veya Cedet denilen ve Keme'nin çocuklarının

ifadesiyle teke şenlikleri oradan pek uzakta değildi, buralara her yıl uzaktan ve yakından, tıpkı bir halk gezintisi gibi, çok daha neşeli bir şekilde gidiliyordu; bu şenlikler Per-Bastet'inkinden daha canlıydı, çünkü kaba saba ve şehvetli Bindidi denilen teke, halkın ruhuna daha uygun düşüyordu ve bu şenlik, kedi şenliklerinden daha gösterişliydi, bu tören sırasında teke ilah açıkça herkesin içinde bu yörenin genç kızıyla birleşiyordu. İş icabı böyle bir teke panayırına gitmiş olan Yusuf, bu olaydan sonra etrafına bakamamıştı, aksine sadece başkâhyanın güvenilir adamı olarak sadece ve kesinlikle kâğıt, kapkacak ve sebzelerini halka arz etmişti.

Bu ülkede, özellikle ülkenin şenliklerinde ortaya çıkan daha pek çok âdet ve gelenekler vardı –çünkü şenlik, geleneklerin en üst düzeyde görüldüğü ve övüldüğü yerler ve günlerdi–, Yusuf bunlarla Yakup'un düşüncesine uygun olarak, ilgilenmez veya onlara sadece son derece serin kanlı bir davranışla, donuk bir ifadeyle bakardı. Bu ülke çocuklarının içkiye düşkünlüklerini de sevmiyordu: Nuh peygamberi anımsadığından buna sempati duyamıyordu, ayrıca ruhunda babasını örnek almış bir yaratılış vardı, her ne kadar aydın ve neşeli bir kişiliği olsa da, baş döndürüp insanı sallayan bulanıklıktan nefret ediyordu. Buna karşılık Keme'nin çocukları bundan daha iyi bir şey tanımıyorlardı, çünkü kadm ve erkekler, her fırsatta, bira ve şarapla iyice sarhoş olup kendilerinden geçiriyorlardı. Bu kutlamalar sırasında herkese bol bol şarap veriliyordu, dört gün boyunca karıları ve çocuklarıyla doya doya içerlerdi ve bu sırada hiçbir iş yapacak konumda olmazlardı. Ama çok daha güzel içki günleri de vardı, örneğin eski bir hikâyenin şerefine yapılan büyük bira şenliği gibi; buna göre yüce ilahe Hathor, yani dişi aslan başlı Zahmet, insanların içinde öfkeye kapılarak onları yok etmek istediğinde, insan soyunun tamamen yok edilme tehlikesi Ra'nın kurnazlığıyla önlenmişti: Ra çok hoş bir hileyle kan gibi kırmızı hâle getirdiği birayı tanrıçaya içirerek sarhoş etmiş. İşte bu yüzden Mısırlı çocuklar böyle bir kutlama sırasında kendilerinden geçinceye kadar bira içerlerdi: Bu, adı Hes olan koyu bir biraydı, balla yapılmış,

çok çarpan bir içkiydi –limandan getirilirdi, üretildiği yer olan Dendera şehrinden Hathor'un bulunduğu yere getirilirdi ve herkes bu amaçla oraya kutsal ziyarete gider ve Sarhoşluk İlahesinin Evi olarak bilinen "Sarhoşluk Makamında" bu birayı içerlerdi.

Yusuf onlarla pek fazla ilgilenmezdi, sadece kibarlık olsun diye bir parça bira içerdi, tabii bu iş icabı ve uyum sağlama gereğiydi. Bunlardan başka halk gelenekleri daha vardı, örneğin yılın en kısa gününde, güneş ölünce, Ölüler Âleminin Efendisi Usir'in anısına yapılan büyük şenlik sırasında da ortaya çıkan bu âdetleri Yusuf yine Yakup'un hatırına çok mesafeli olarak gözlemlerdi; bu şenliği, oyunları ve gösterileri ilgiyle ve dikkatle takip ederdi. Çünkü bu törenlerde, parçalanmış ve gömülmüş olan Tanrının çektiği acılı günler yeniden canlandırılıyordu; onunla ilgili olaylar, rahipler ve halk tarafından son derece güzel maskelerle yapılan oyunlarla canlandırılıyordu, onun korkutucu yanları ve yeniden diriliş sevinci, halkın toptan ayakları üzerinde sevinçle hoplayıp zıplamasıyla ve her türlü çılgınlık ve yaşlarına başlarına uymayacak hareketler yapmalarıyla kutlanıyordu: İnsanların çok değişik gruplar oluşturdukları ve bunların birbirleriyle çok sert dövüşmeleri, bunların bir grubuna "Pe Şehri sakinleri" diğerine de "Dep Şehri sakinleri" denildiğinde –ama hiçbirisinin bu şehirler hakkında hiçbir bilgileri olmadığı bu tür kavgalar gerçekleştirdikleri izleniyordu veya büyük anırma sesleriyle koca bir eşek sürüsü şehrin etrafında sert kırbaç darbeleri altında dolaştırıyordu. Bu olay belli bir anlamda bir çelişkinin ifadesiydi; eşek sürüsünün, sadece erkeklik uzvunun simgesel benzerliğinden dolayı, alay ederek ve kırbaçlanarak tepelenip koşturulması yaratılış değerlerine ters düşüyordu, çünkü öte yandan ölmüş ve gömülmüş bir ilahın anısı için yapılan kutlamaydı, onun erkekliğinin yeniden dirilmesini, Usir'in mumya sargılarını parçalaması ve Eset'in bir dişi akbaba olarak ondan hamile kalıp intikam alacak oğlunu doğurması umuluyordu ve yılın bu günlerinde kadınlar övgüler söyleyerek bir arşınlık erkeklik simgesini, törensel konvoylar hâlinde köy köy dolaştırıyor ve ucuna bağladıkları iple onu çekişti-

rip duruyorlardı. Bu şenlikte dayak atma ve alaya alma olayları, övgü nameleri içinde gerçekleşiyordu ve bunun esaslı bir sebebi vardı: döllenme olayı, hem sevgi dolu bir yaşamın hem de soyun sürdürülmesini sağlayan bir eylem demekti, öte yandan da ölümün ifadesiydi. Çünkü Usir ölmüştü, dişi akbaba ondan hamile kalmıştı; bütün tanrılar, ölümün içinde soy sürdürücü bir simge hâline gelmişlerdi ve laf aramızda, işte bütün sır ve sebep burada bulunuyordu, bundan dolayı Yusuf kişisel olarak parça parça edilmiş Usir şenliğine sempati duymasına rağmen, şenlikteki bazı âdetlere mesafe koyuyordu ve onlara sırtını dönerek kendi iç âlemine dalıyordu. Peki, buna ne gibi bir sebep yol açmıştı? Evet, bunu birisi biliyor ve diğeri hâlâ görememişse bundan söz etmek çok nazik ve bir anlamda çok zor, –o zaman onun affedilmesi doğaldır, Yusuf'un kendisi de bunu görmüş sayılmazdı ve bunun sadece yarım kalmış bir hâlde ve dörtte birinin hesabını karanlıkta vermişti. Sadakatsizlikten dolayı vicdanında bilemediği hafif bir korku dalgalanıyordu, yani "Rabbine" karşı duyduğu vicdani bir sadakatsizlik korkusuydu bu –şu anda kelimenin anlamında şu veya bu şekilde yer alıyordu. Unutmamak gerekir ki Yusuf kendisini ölmüş ve ölüler âlemine ait bir kişi olarak görüyordu, bu âlemde gelişmişti ve yetiştiği ve kabullendiği âlemin adına bunu uygulamaktaydı. Bunu yapmaya yeltenmek o kadar da önemli değildi, çünkü Mizraim'in çocukları bunu çoktandır böyle uyguluyordu, yani içlerinden her birisi, yani en adi insan bile, öldüğünde Usir oluyordu ve kendi ismi, parça parça edilmiş bu ilahla, Hapi, yani boğayla birleşiyordu, ölümde Serapis oluyordu, yani bu birleşmenin söylemek istediği şu şey: "Tanrı uğruna ölmek" veya "Tanrı gibi olmak" gerçekleşiyordu. İşte bu "Tanrı olmak" ve "ölmek" olgusunu, mumya bezlerini parçalayan, hamile bırakma düşüncesi meydana getiriyordu; ve Yusuf'un yarı baygın ve bilinçsiz bir hâlde vicdanında duyduğu bu korku, gizlice var olan görüşle bağlantılıydı; Dûdu tarafından yaratılan korku verici-sevindirici özellikli ânlar, onun yaşamında da oyunlarını sergilemeye başlamıştı ve geniş açıdan bakılınca ilahî

bir ölüm sertliği ve sadakatsizlikle donatılmış olarak tehlikeli bir olayın meydana geleceği seziliyordu.

Nihayet mümkün olduğunca az söz söyleyerek, Yusuf'un Usir şenliğinde halkın âdetlerine göre, köylü kadınların dinî törenler sonrasında şu veya bu şekilde eşeklerin dövüldüğü ayrıntılara neden bakmadığını ortaya koyduk. Yoksa Yusuf şehir ve arazide, Mısır'da yapılan yıllık kutlamalarda, bayramlıklarla dolaşıp etrafı seyretmeyi severdi. Yine geçen yıllar içinde bir veya iki kez Firavun'u bile görmüştü... çünkü bu ilahın kendisini gösterdiği anlar olurdu: Sadece seçilmiş kişinin huzurunda, onu tebrik için "Görünüş Penceresi"nden aşağıya ödülleri attığı anlarda değil, aynı zamanda sarayının bulunduğu ufuk çizgisinden pırıl pırıl dışarı çıktığı ve bütün halkın toplandığı yerin üzerinde bütün ihtişamıyla ışıl ışıl göründüğü anda, bütün halk onu görünce öngörüldüğü gibi ve yerli insanların da yürekten inanarak ayakları üzerinde hoplayıp sevinç gösterisi yaparlardı. Yusuf'un fark ettiği kadarıyla Firavun, şişman ve tıknaz birisiydi, yüzünün rengi hoşa giden şekilde değildi, en azından çok iyi değildi, Rahel'in oğlu onu ikinci veya üçüncü kez de öyle görmüştü ve onun yüz ifadesi, böbrek ağrıları geldiği anlarda Mont-kav'ın yüzünde oluşan ifadeyi andırıyordu.

Gerçekten de Amenhotep III, yani Neb-ma-ra, Yusuf'un Potifar'ın evinde yaşadığı ve orada büyüdüğü yıllarda hastalanmaya başladı ve tapınaktaki sağlık rahibinin ve kitaplar evindeki sihirbazın kanaatine göre onun vücudu, Güneş Tanrıyla birleşme eğilimi gösteriyordu. Bu eğilimi yönlendirebilmek için sağlık elçisinin elinden hiçbir şey gelmiyordu, çünkü onun bu durumunda doğal, meşru bir hakkı vardı. IV. Tutmose'nin kutsal oğlu ve Mitannili Mutemveye, Yusuf'un Mısır'da geçen ikinci yılında, Hebsed denilen, hükümetin başına geçiş kutlaması yapılıyordu: Yani onun çok sayıda resmî yıl dönümü kutlamaları yaptığı ve başına çifte taç giymesinin otuzuncu yılıydı bu yıl.

Savaşlardan uzak kalmış muhteşem bir yönetim hayatı, rahibin başında bulunduğu dinî tören kafilesiyle ülke yönetim temsilcileri-

nin de altın pelerinlerle geçide katıldıkları bir tören, av partileri, bunların anısına çıkarılmış böcek taşları, gerçekleştirilmiş inşaat projeleri, onun geriye bıraktıkları şeylerdi ve artık doğası zayıflamaya başlamıştı, Yusuf'unki ise artış gösteriyordu: Eskiden bu ilah hazretlerinin sık sık sadece diş kurdundan şikâyeti olurdu; bu, hoş kokulu şekerlemelerin tüketilmesiyle ortaya çıkardı ve bir yanağı şiştiğinden taç salonunda hiçbir resmî kabul töreni yapamaz olurdu. Hebsed'den itibaren (Yusuf bunu saraydan çıkan Firavun'da fark etmişti) onun diğer organlarından vücuduna ağrılar yayılıyordu: Firavun'un kalbi arada sırada tekliyordu veya göğsündeki nefesi kesiliyordu; vücudunda kalması gereken maddeler dışkıyla çıkıp gidiyordu, bu da vücudunun kilo kaybetmesine yol açıyordu; çok sonraları sadece bir yanağı değil, karnı ve bacakları da şişmişti. Bunu daha önceleri, bu ilahın uzaktan ve kendi ruhani çevresinde de tanrısal değeri bulunan kardeşi ve mektup arkadaşı, Mitanni diyarı kralı Tuşratta da yaşamıştı, yani Şutarna'nın oğlu, Mutemveye'nin babası, Amenhotep'i annesi olarak nitelediği bu kral –yani Fırat bölgesindeki kayın biraderi ona sağlık getirmesi için İştar'ın heykelini, çok güvenli bir örtü içinde, çok uzaklardaki başkentinden Teb'e göndemişti; çünkü Firavun'un vücudundaki ağrıları duymuş olan bu zat, kutsal heykel sayesinde kendisinin bazı şikâyetlerden kurtulduğuna inanıyordu (bilindiği gibi Şutarna kızı prenses Giluhipa'yı o kendi kadınlar evine ikinci kadın olarak almıştı). Zencilerin bulunduğu yerden deniz kıyısına kadar bütün Yukarı Mısır'da, Aşağı Mısır'da ve başkentte herkes Merimat Sarayı'ndaki kutsal hediyeden söz ediyorlardı ve Potifar'm evinde de günlerce sadece bundan söz edilmişti. Ama şurası kesindi, yolun İştar'ı da çare bulamamıştı, şifa sunamamıştı, Firavun'un nefesi sıkışıyor ve şişkinlikleri sadece geçici olarak iniyordu, yerli haktan olan sihirbazın hazırlandığı sağlık verici zehirler bile önemli bir değişiklik yaratmamıştı, onun yeniden güneşle birleşme eğilimi her şeyden daha kuvvetliydi ve yavaş yavaş durmadan kendisini hissettiriyordu.

Yusuf, Firavun'u Hebsed zamam, Tanrının sarayından çıkışını görmek, onun törensel davranışlarını ve resmî törenlerini bu kutla-

ma günü boyunca izlemek üzere bütün Veset'in ayağa kalkıp toplandıkları yerde görmüştü. Bu kutsal makam yerine giriş, tahta çıkış, taç giyme, ilahların maskelerinin takılarak rahipler tarafından gerçekleştirilen arınma yıkanmaları, tütsülemeler ve ilk olayların simgesel canlandırılışı, çoğu saray içinde yapılan ve sadece saray ve ülke büyüklerinin gözleri önünde yapılan törenler; bu sırada halk, dışarıda bu gösterilere kendilerini kaptırarak içiyor ve dans ediyordu; zaman bu günle kendisini temelden yeniliyordu; kutsama, adalet, barış, mutluluk ve genel olarak kardeşlik atmosferi bu günle birlikte yeniden başlıyordu. Neşeli bir şekilde kutlanan bu olay, insanın olmadığı bir dönemden, taht değişiminin yapıldığı ilk orijinal güne yürekten inanan insanlar tarafından, her yıl aynı gün bir parça daha zayıflamış ve yüzeyselleştirilmiş şekilde tekrarlanıyordu. Hebsed'de her şey capcanlıydı ve bütün yüreklerde şenliğin heyecanı yer alıyordu, her türlü deneyimin, beklenen her kültün üzerinde olan bir inancın zaferi kutlanıyordu; bu inanç, insanın kalbine daha yüce birisinin eliyle bizzat ekilmişti. –Firavun'un saraydan çıkışı ise, güneye doğru, yani Amun'un Evi'ne doğru, ona kurban vermek üzere yol alıyordu; bu, halkın da izleyeceği gösterişli bir çıkış olayıdır ve aralarında Yusuf da bulunduğu halkın çoğunluğu sarayın önünde batıda onları bekliyordu, diğer kabalık ise yolun etrafını doldurmuştu; kraliyet konvoyu bu yoldan karşı sahildeki yere, şehrin içinden geçerek gitmek zorundaydı, Amun'un şölen yolu, koç sfenksli geniş yoldu.

Kraliyet sarayının adı, Firavun'un Büyük Evi idi, Firavun da zaten bu soyadının sahibiydi, yani Firavun, "Büyük Ev" demekti, bu kelime Mısırlı çocukların ağzında başka bir anlam da taşıyabilirdi; "Firavun" kelimesi tıpkı "Potifar" kelimesinin "Peteprê" olması gibi, özel bir konumda olabilirdi; çölün kenarında, Teb'deki parlak renkli yüksek kayalıkların eteklerinde, kapılarında korumaların bulunduğu etrafı yüksek surlarla çevrili bölgenin tam ortasında bulunan bu saray, Tanrının güzel bahçeleriyle çevrili, yabancı kökenli ağaçlar ve çiçekler arasında sevimli bir gölü bulunan bahçenin do-

ğusunda, eşleri Büyük Hanımefendinin, yani Teye'nin sefa sürmesi için –bu sözü Amenhotep söylemişti– yapılmıştı; pırıl pırıl olduğundan gözleri kamaştırıyordu.

Boyunlarını iyice uzatarak bakan halk, Merimat'ın ışıklı ihtişamını pek iyi göremiyordu; halk, kapıların önündeki saray muhafızlarının kama şeklinde deri şeritleri ve miğferlerindeki tüyleri görüyordu, sürekli esen rüzgârda güneş altında kıpırdayıp duran ağaç yapraklarını, zarif çatıları, altın direklere takılmış dört renkli uzun şeritlerin dalgalanışını ve dışarıdan görünmeyen bu bahçedeki Suriye'den getirilip dikilmiş çiçeklerin dalga dalga etrafa yayılan hoş kokularını soluyorlardı ve bunu Firavun'un ilahî özelliğiyle bağdaştırıyorlardı, çünkü insanın içini kadın bu hoş koku, çoğu kez bu ilahî kişinin peşi sıra yayılırdı. Ama daha sonra kapının önünü neşeli-heyecanlı gevezeler, şapır şupur öpüşenler, toz yutanlardan oluşan bir grup doldurdu; Ra'nın tahtırevanı en yüksek noktaya ulaştığı anda büyük bir haykırış duyuldu, kapıdaki zırhlı korumalar mızraklarını kaldırdılar ve bayrak direkleri arasındaki bronz kapılar açıldı, mavi kum döşeli sfenksli yol göründü, bu yol bahçenin ortasından geçiyordu; bu yoldan Firavun'un arabası ve konvoyu ana kapıdan çıkarak kenarlara doğru toz gibi kaçışan, sevinç ve korkudan bağrışan kalabalığın içine daldı. Çünkü halkın içine elleri sopalı kişiler girmişti, bunlar arabaya ve atlara yol açıyor ve sürekli olarak da şöyle bağırıyorlardı: "Firavun! Firavun! Sana can feda! Açılın! Yol verin! Çıkış için açılın, açılın, yol verin!" Ve yığın yığın kalabalık, bir ayakları üzerinde hoplaya zıplaya fırtınadaki dalgalar gibi dalgalanıp cılız kollarını Mısır'ın güneşine doğru kaldırarak heyecanla, elleriyle öpücük gönderiyorlardı; kadınlar ise ağlar gibi yaparak ellerindeki su kaplarını arkaya fırlatıp atıyor, elleriyle göğüslerine vuruyorlar ve bağrışlar, çığrışlar ve özlemle seslenişler her yanı sarıyorlardı: "Firavun! Firavun! Annesinin güçlü boğası! Milyonlarca yıl yaşa! Sonsuza kadar yaşa! Bizi sev! Bizi kutsa! Seni seviyoruz ve sana tapıyoruz! Altın Şahin! Hor! Hor! Sen tüm vücudunla Ra'sın! Hepre'sin sen! Hebsed! Hebsed! Çağı değiştiren! Zorluklara son veren! Refahın güneşi!"

Böylesine bir halk sevinci, insanı sarsıyor ve yüreğine işliyor, sadece ilgili kişinin değil, yürekten ayrı düşmüşlerin de. Yusuf da onlarla birlikte biraz sevinç çığlığı attı ve bu ülkenin çocukları gibi hoplayıp zıpladı, çok etkilenmiş bir şekilde etrafına uzun süre baktı. Ama onu bu derece etkileyen şey ve onun telaşlı bir şekilde bakmasındaki hedef, Firavun'du; içinde çok eskilerden kalan ve bu dünyaya yönelmiş bir tavırla bir parça yozlaşmış güce uygun olarak saraydan yıldızların ortasındaki ay gibi dışarıya çıkan bu yüce kişiye karşı yüreğinde bir heyecan belirmişti; işte insan sadece böyle birisine hizmet edebilir. Daha eksik olan çok şey vardı, Firavun'dan hemen sonra gelen yüce kişi Potifar'ın önünde de durup kalmıştı, bizim de fark ettiğimiz gibi, onun duyguları sonuncu önemli kişiye bu fikrinin ve idealinin gerçekleşmesi için yönelmişti. Onun her işe burnunu sokan tavrının burada da nüksettiğini göreceğiz.

Firavun'un görünüşü harikaydı. Arabası saf altındandı ve başka bir şey kullanılmamıştı –arabasının tekerlekleri, etrafı ve oku altındandı ve kakma resimlerle kaplıydı, ama onların farklı olduklarını ayırt etmek zordu, çünkü öğle güneşinin parıltısı altında gözleri alıyordu ve araba öylesine ışık saçıyordu ki insanın gözleri buna dayanamıyordu; tekerleklerinden ve koşulu atların nallarından çıkan toz bulutları, dalga dalga uçuşarak tekerleklerin etrafını sarıyor ve Firavun'un sanki duman ve ateş dilleri içinden çıkıp geliyormuş gibi korkutucu ve çok hoş bir tablo oluşturuyordu. Ayrıca Firavun'un arabasına koşulmuş "büyük ilk koşumdaki" atların burunlarından da, halkın söylediğine göre, ateş fışkırması bekleniyordu, böylece süslü koşumlarıyla, göğüslerinde altından kalkanlarıyla, parlayan kaslarıyla kadanalar sanki dans ediyormuşçasına hızla arabayı çekiyordu; başlarının üstündeki altından aslan başları ve onların yanlarından yükselen renkli tüyler hareketlere uygun olarak bir yükseliyor bir öne eğiliyordu; Firavun arabayı kendisi kullanıyordu; bu ateşli bulutlar içinden gelen arabada tek başına ayakta duruyordu; sol eliyle koşumları tutuyordu, sağ elinde ise kırbacı ve eğri asası vardı; siyah ve beyaz renkli asasını, mücevherle süslü yakasına doğru eğerek tutuyordu.

Firavun oldukça yaşlanmıştı; bu, ağzından, yorgun bakışlarından ve lotus beyazı keten üst giysisinin altındaki küçük kamburlaşmadan anlaşılıyordu. Elmacık kemikleri etsizdi, sanki üstüne bir parça allık sürülmüş gibiydi. Kalçasından aşağı doğru, elbisesine çok çeşitli ve renkli amblemler, iplerle ve birbirine dolanmış şeritlerle bağlanmıştı, bunlar onun korunması için hazırlanmış tılsımlardı! Başı, kulaklarının arkasından ensesine kadar inen mavi tören tacıyla kaplıydı. Bunun alın tarafında ise, Firavun'un burnu üzerine doğru yönelmiş parıldayan emayeden yapılmış, Ra'nın koruyucu, sihirli tılsımı, zehirli engerek yılanı duruyordu.

Yukarı ve Aşağı Mısır'ın kralı işte bu şekilde sağa ve sola bakmadan arabasını sürüyordu. Yusuf'un gözleri önünden de böyle geçip gitti. Onun üzerindeki devekuşu tüyünden büyük yelpazeler sallanıp duruyordu, özel muhafızlar, zırhlı adamlar, ok ve yay taşıyanlar, Mısırlılar, Asyalılar ve zenciler, tekerleklerin yan tarafında bayrak ve flamalar arasında koşuşturuyordu; subaylar arabalarla onun arkasından gidiyordu, onların arabalarının üstü mor deriyle kaplanmıştı. Halk yeniden dualar ederek yüksek sesle haykırıyordu, çünkü onların arkasından, tekerlekleri altından ve tozlar içinde ilerleyen tek kişilik bir araba daha geldi; içinde sekiz veya dokuz yaşlarında, zayıf kollarında bilezikler olan bir erkek çocuk vardı; devekuşu tüyünden yelpazeler altında arabayı kendisi sürüyordu. Yüzü uzun ve solgundu; bu solgun yüzde dolgun, ahududu kırmızısı dudaklarıyla bağıran insanlara ürkek ve sevimli bir şekilde gülümsüyordu, zorla açabildiği gözlerinde mağrur veya hüzünlü bir bakış vardı. Bu çocuk Amenhotep idi, yani ilahî bir filiz ve veliaht prensti, tacın ve tahtın vârisiydi, onun önündeki kişi olan Firavun güneşle yeniden birleşmeye karar verdiğinde, Firavun'un biricik oğlu ve vârisi, yaşlılık döneminin bir çocuğu, onun Yusuf'uydu bu. Etrafta bağıranların hedefi olan bu çocuğun, cılız göğsü ve gövdesinin üst kısmı, kollarındaki bileziklere ve boynundaki kor kırmızısı yakaya kadar çıplaktı. Onun sırt kısmı biraz yüksek kesimli olan, altın kumaştan yapılmış pileli, önlüklü giysisi baldırlarına kadar

iniyordu, altın işlemeli kemerinin bulunduğu ön tarafta, göbeğinin oldukça altında dışa doğru kıvrım yapıyordu ve bir zenci çocuğunun dümbelek şeklindeki karnını açıkta bırakıyordu. Yine altın kumaştan olan başörtüsü, alın tarafında düz bir şekilde duruyordu, tam orada babasındaki gibi bir engerek yılanı bulunuyordu, başının diğer kısmını bu örtü kaplıyordu; çocuğun ensesinde bir tutam saç vardı, kralın oğlunun, çocuksu perçemleri bir kulağının üstünde enli püsküllü bir kurdele şeklinde sallanıyordu.

Halk gırtlakları patlarcasına bu genç vârise, yani henüz doğmamış olan doğu ufkunun altındaki bu güneşe, yarının güneşine sesleniyorlardı. "Amun'un huzuru!" diye bağırıyorlardı. "Tanrının oğlu çok yaşa! Gökyüzündeki nurlu makamda ne kadar güzel görünüyorsun! Kıvırcık Saçlı Hor! Mucizeler Dolu Şahin! Babanın koruyucusu, bizi koru!" –Daha çok seslenecekler ve daha çok tapınacaklardı; yarınların güneşinin arkasından hızla giden güruhtan sonra, üstü güneş şemsiyeli ateş arabası geldi; içinde öne doğru eğilmiş sürücünün arkasında Teye ayakta duruyordu; Teye, Tanrının eşi, Firavun'un büyük hanımı, ülkelerinin Hanımefendisiydi. Kısa boyluydu, yüzü koyu esmerdi; uzunlamasına göz makyajı içindeki gözleri, şimşek saçarcasına bakıyordu, onun hafif eğimli, zarif, küçük kemikli tanrısal burnu ona karanlık bir ifade veriyordu, iri dudakları gülücükler dağıtıyordu. Onun başındaki hotoz ve tacın güzelliğinin dünyada eşi benzeri yoktu, çünkü altından yapılmış tam bir akbaba modeliydi, kuşun öne uzattığı başı Hanımefendinin başındaki tam orta yere rastlıyordu, çok güzel bir işçilik eseri olan kuşun kanatları Hanımefendinin yanakları üzerinden bir çift dik tüy yükseliyor ve tanrıların tacına kadar uzanıyordu; başının önünde, Hanımefendinin alnında eğri gagalı akbaba başından başka, ayrıca birde kraliyet simgesi, zehirli yılan Ureus vardı. Yüce nişanlar ve ilahî simgeler öylesine çoktu ki, halk bunlara bakıp galeyana geliyor ve neredeyse baygınlık geçirecek derecede şöyle bağıracaklardı: "Eset! Eset! Mut, Semavi Ana İnek Tanrıça! Tanrıyı Doğuran Ana! Sarayı sevgiyle dolduran, tatlı kadın Hathor, bize merhamet

et!" Halk kralın kızlarına da aynı şekilde sesleniyordu, bunlar arabada, atlara doğru iyice eğilmiş bir sürücünün arkasında ayakta duruyorlardı ve sonra çiftler hâlinde geçen, kolunda şeref yelpazesi olan saray hanımlarına, Firavun'un güvendiği ve yakında bulunan, gerçek ve yegâne dostları, sabah odasına girme izni olan kişi ve diğer büyükler de kafileye katılmışlardı. İşte bu Hebsed kafilesi Merimat Evinden, arazi boyunca ilerleyip halkın içinden geçerek, renkli gemilerin bulunduğu nehirdeki limana indi; Firavun'un "Her İki Ülke Yıldızı" adım taşıyan muhteşem saltanat gemisine, Tanrı, doğum yapmış ana, veliaht ve bütün saray erkânı bindiler; nehrin doğu sahilinde canlıların şehrinden çift koşumlu arabalarla gelenler, sokaklarda ve çatılarda bulunan herkes bağrışıyordu –Amun'un Evine ve büyük buhur ve tütsü evine doğru ilerliyordu.

Böylece Yusuf "Firavun"u görmüştü, tıpkı kutsal evdeki avluda ilk defa "Potifar"ı gördüğü gibiydi; Potifar onun en yakın çevresindeki en üst düzey bir adamdı ve Yusuf ve yapıp edip onun yanında yer almak istediğini, o sırada aklından geçirmişti. Akıllıca yaptığı konuşmalar sayesinde artık oradaydı; ama tarihin bilmek istediği şey, Yusuf'un kendisini, Yüce Varlığın kesin ve ezelden beri süregelen yardımıyla öne çıkarıp belirlenen hedefe götürmüş olması ve bununla da kalmayıp çok daha ilerisi için kendisine daha üst makamı hedeflemiş olmasıdır. Ama bu nasıl bir şey? Yani bir yüce makam var, bir de onun üstünde olan bir makam daha mı var? Hiç kuşkusuz evet; eğer bir insanın geleceğine ilişkin bir fikir onun kanına girmişse, yani yarınların en üst düzeydeki makamı. Yusuf, kalabalığın bu sevinç gösterisine biraz mesafe bırakarak katılmıştı, gözlerini ateş arabasının içinde duran Firavun'a heyecanla dikmişti. Ve henüz yüreğinin derinliklerinde, gönlünde bu ihtiyar tanrıya büyük bir içtenlikle katılım ve merak duygusu yoktu, aksine ondan sonra gelen, kıvırcık saçlı, hasta görünümlü gülümseyen dudaklarıyla Firavun'un çocuk yaştaki veliahtıyla daha çok ilgilenmişti. Onun arkasından, cılız sırtına ve altınla süslü saç demetine, zayıf, ince bilekli kollarıyla arabayı kumanda edişine bakıyordu; onu ayrıca ken-

di ruhundaki gözleriyle de izliyordu. Her şey bitip kalabalık Nil'e doğru indiğinde onun aklı, Firavun'da değil, küçük veliahtta, yani yarının insanındaydı; Mısırlı çocukların, haklı olarak, önlerinden geçen Firavun'dan çok, genç Horus'un göründüğü sırasında daha çok çığlık atıp sevindiklerini ve ona dua ettiklerini görmüştü. Çünkü gelecek denen şey ümittir ve Tanrı insana bu zamanı ihsan etmiştir. En yüce makamdaki insanın önünde durmayı ve yanında yer almayı hedefleyen Yusuf'un bu fikrinin gerçekleşmesinden önceki konumu, acaba onun arzusu için yeterli olacak mıydı? İşte bu Hebsed şenliğinde onun bulunduğu bu yerden, yaşadığı bu yüksek hatta daha yüksek makam üzerinden gelecekteki ve henüz doğmamış olan güneşin yanındaki bir hedefi seçmiş olması için, elinde iyi bir sıçrama makamı ve pozisyonu vardı.

Mont-kav'ın Sakin ve Sessiz Vefatı Hakkında

Babası oğlu Yusuf'u kutsayarak ve endişeler içinde evinden yola çıkarışının üstünden yedi yıl geçmişti; Mısır'da yaşadığı ve oradaki bütün olaylarla haşir neşir olduğu Yakup'un oğlu çok sevdiği ve kendisiyle akrabalık kurduğu gökteki kutsal ay, kırk sekiz kez yörüngesinde dolaşıp ona kendisini göstermişti ve onun yaşamındaki değişiklikte artık eski görünümünden hemen hemen hiçbir şey kalmamıştı; Tanrının ona nasip ettiği ve hiçbir lifi ve ipliği eski dönemden olmayan, tamamen yeni, uzun bir elbise vardı üzerinde: Mısır ürünlerinden dokunmuş bir elbise, elbisenin içinde ise Yakup'un bile görünce kolayca tanıyamayacağı ve inanamayacağı birisi vardı ve o kendisini şöyle tanıtıyordu: Yusuf benim. Uyuyarak ve uyanık kalarak, düşünceler, duygular, işler ve olayların sanki birer günmüş gibi geçiverdiği bu yedi yılın anlamı şuydu: Ne hızlı ne yavaş, aksine hepsi eşit değerde geçip giden yıllar, yaşı şu anda yirmi dörttü, çok güzel fiziği ve yüzü olan bir delikanlı, sevgili bir annenin, büyük bir aşkın oğluydu. İş alışkanlıklarındaki davranışları ve tavırları daha olgun ve daha kararlıydı, önceleri çatlamalı olan

çocukluk sesi artık olgunlaşmıştı; bu evde çalışan insanların ve kalfaların arasından geçerken, yöneticilik bakışına sahip birisi olarak talimatlar veriyordu veya başkan yardımcısı olarak Mont-kav'ın talimatlarını birinci ağızdan iletme konumundaydı. Çünkü Yusuf'un, aylardır, günlerdir onun gözü, kulağı ve sağ kolu olduğu söylenebilir. Ama evdeki ahali ona bir ad takmışlardı ve şöyle söylüyorlardı: "ağız", çünkü bu, Beyefendinin tam yetkisine sahip kişi anlamına gelen Mısır dilinde bir deyimdi; işte bu ağızdan emirler çıkıyordu ve Yusuf'un durumunda, ağız kelimesi bilinen anlamı dışında ikinci yeni bir anlam taşıyordu; çünkü bu delikanlı Tanrı gibi konuşuyordu son derece arzu dolu, hatta Mısırlı çocukların sevinçle gülmeleri ve mutluluk duymalarına sebep olan bir söylem tarzıydı; böylece onlar Yusuf'un bu güzel ve akıllı konuşmalarıyla kendisine nasıl yol açtığını veya Beyefendinin ve Mont-kav'ın yanında nasıl yer aldığını da anlamış oluyorlardı.

Mont-kav ona bütün konularda güveniyordu; yönetim, hesap işleri, denetim ve ticaret konuları artık ona verilmişti ve eldeki kanıtlara göre, Potifar evin bütün işlerini Yusuf'un ellerine teslim etmişti ve kendisi, yemek ve içmek dışında, hiçbir şeye elini sürmüyordu ve her şey şu kayıtta açıkça belirtilmişti: Beyefendiden başkâhyaya ve ondan da satın alınmış olan kişiye verilen görev anlaşması, bu kişinin Beyefendiye sevgiyle dolu hizmetlerde bulunmasını gerektiriyordu; bu işi yapacak tek kişi ise Yusuf'tu ve başka birisi olamazdı, bu yüzden Beyefendinin ve evde yaşayan herkesin içi rahattı, sadece bu görevler değil, tüm ekonomik yaşam da buna katılmıştı; çünkü Yusuf son derece becerikli ve sadakatle Beyefendisine hizmet ediyordu ve onun gelecekteki plan ve projelerine de vâkıftı ve gece ve gündüz bu evin yararına kafasını yoruyordu, ihtiyar İsmailinin sözlerine tamamen uygun düşecek ve kendi adına da yakışacak bir şekilde, bütün bu işlerin üstesinden gelmekle kalmıyor aynı zamanda üretimin artmasına da sebep oluyordu.

İşte Mont-kav bu zaman diliminin sonunda, yani yedi yıl dolarken, Yusuf'a gitgide daha fazla görev vermiş, sonunda da evin bü-

tün yönetimini emanet etmiş olmasından, onun tam bir güvenle elini ayağını bütün işlerden çekmiş olduğu ve kendisinin özel dairesine kapandığı anlaşılmaktadır. Bundan önce şunu da belirtelim, kötü niyetli Dûdu bütün gayretine rağmen, Yusuf'un yolunu tıkamayı başaramamıştı; Yusuf yolunda mutlu olarak ilerliyordu; yedi yıl su gibi akıp bitmeden önce, evde çalışanların üzerinde, hatta Potifar'ın cüce yapılı ziynet eşyalarından sorumlu kişinin konum ve makamından daha üstün bir yere yükselmesi ona nasip olmuştu. Gerçi Dûdu'nun makamı çok saygın bir yerdi ve bu küçük adama şan, şeref ve saygınlık gibi yüksek değerler sağlıyordu ve Beyefendinin yakınında bulunmasını da gerektiriyordu, ama o kendi doğası ve huyu gereği, bu imtiyazını Yusuf'la ilgili olarak tehditkâr bir şekilde kullanıyordu. Ama Potifar, evli cücenin acı çekmesine gönlü razı olmadı; onun önemi ve şöhreti Beyefendinin ruhunda artık değer taşımıyordu ama gönlü onun elinden bu makamı geri almaya el vermiyordu; bu yüzden ona daha düşük bir ara makam olarak sabah odası ve elbiselerin bulunduğu oda hizmeti görevini verdi; bu, kendisiyle elbiselerle ilgilenen diğer kişiler arasında ortada kalan bir pozisyondu; artık o, ziynet eşyalarını, elbiseleri, nişanları, madalyaları kollayacaktı, Beyefendinin yanına gereksiz yere kesinlikle yaklaşamayacağı bir konuma getirildiğinden Dûdu onun yanında konuşamıyordu; yabancı çocukla ilgili düşüncelerini ve onun bu evdeki gelişimine ilişkin öfkesini artık dile getirme fırsatı bulamıyordu.

Ama koşullar ona bunu yapması için fırsat vermiş olsaydı da, o bunu ağzına almaya cesaret edemezdi –Beyefendinin bizzat önünde bile. Çünkü o, onun kendisine, yani bu ciddi cüceye karşı duyduğu tiksintiyi çok iyi biliyordu, içinde gizli gizli duyduğu üstünlük duygusundan dolayı bu konuyu tartışma konusu yapmak ve tartışmak da istemiyordu; Amun'un en yüce güneş kudreti olduğuna inanan taraftarlığı yüzünden de böyle davrandığını biliyordu, Peteprè'nin karşısında ifade edeceği sözün hiçbir etkisinin olmayacağından korkuyordu. Zeset'in kocası olan Dûdu böyle bir deneyime girişmekten bir zarar görür müydü? Hayır, orta yollu bir çıkış bulmayı tercih

ederdi: Beyefendinin karısının karşısına çıkıp şikâyet etmişti ve Hanımefendi kendisini dikkatle dinlemişti; bunu, Hanımefendi üzerinden uygulayabilirdi; bunu da Amun'un güçlü adamı Beknehons'un yardımıyla yapabilirdi; çünkü bu adam, Hanımefendiyi ziyaret ediyordu. Cücenin çok sağlıklı iri yarı karısı Zeset de Mut-em-enet'in yanında hizmetlerde bulunuyordu, işte o da Hanımefendiyi kıskançlıkla ilgili konuda etkileyebilirdi.

Bu gayretli cüce de başarısız olabilir de –kadın Zeset kocası olan bu cüceye çocuk doğurmamış olsaydı, onun kafasında bu örneğe uygun bir kurgu oluşturabilirdi; ama bu girişiminde Dûdu başarısız oldu, çünkü bu iyi insana Tanrı çocuk vermek istemiyordu. Amun'un birinci adamı Beknehons'un, bir gün sarayda, Firavun'un ön salonundaki diplomatik dinî bir ayinden önce Peteprê'nin yanına gidip, bu üzücü olayla ilgili kötü kalpli cücenin sözleriyle, bu Tanrı Evindeki inancın sarsılacağından söz ederek, bir baba gibi sitem ve ikaz etmesi artık kesin kez olacaktı. Ama Yelpazetaşıyan'ın onu anlamadığı, gözlerini kırpıştırıp durduğu ve kafasının karışık olduğu görülüyordu; Beknehons'un, konumu itibarıyla, bu saray mensubunu küçük bir ayrıntı olan bu konuya bir anlık zaman ayırmasını sağlamak için elinden bir şey gelmiyordu: Uzun uzadıya irdelemeye vakit ayıramıyordu; bunun üzerine, derhal dehşete kapılarak, ruhani âlemdeki dört yöne işaret ederek, kudretini korumak ve geçerli kılmak üzere devlet yönetiminde bulunanlara özgü bir zekâyla konuşmaya başlamıştı, sözlerini yabancı diyarlardaki krallar Tuşratta'ya, Şubbilulima'ya ve Abd-aşirtu'ya getirmişti ve böylece yaptığı konuşma, büyük salonda dağılıp gitmişti. –Ama Hanımefendi Mut, bu konuda kocası, Beyefendiye bir söz söyleme cesaretini başlangıçta bulamamıştı, çünkü onun duyarsızlığını çok iyi biliyordu, ayrıca onunla ele avuca sığacak bir konuda konuşmaya alışık değildi, sadece son derece mahrem ayrıntılara girebilirdi ve bu anda ondan herhangi bir talepte bulunmak Hanımefendinin hoşuna gitmiyordu. İşte bütün bunlardan dolayı Hanımefendi her şeyi oluruna bırakan bir davranış sergiliyordu. Ama bizim gözümüzde Yusuf'un orada bulunduğu yedi yılın so-

nunda, Yusuf'un varlığı konusunda Hanımefendinin soğukkanlı davranışı ve geniş yüreklilik göstermesi, Yusuf'un evden ve saraydan uzaklaştırılmasını o sırada istemediğinin de bir işaretiydi. Yani bunun için zaman uygun değildi. Yusuf'un görevinin başka yere verilmesi ve onun gözden düşürülmesi için arzu edilen zaman, Mısırlı bu kadın için henüz gelmemişti; zira bu konuda kendisiyle ilgili de korkusu vardı, gururu incinebilirdi. Ve aynı zamanda bu konuda mucizevi bir şey de oldu: Hanımefendi, Yusuf'u bir daha görmemesinin kendisi için daha iyi olacağını fark etti, Peteprê'ye söyleyip işinden atılmasını sağlamanın doğru ve uygun olmadığını da fark etmiş görünüyordu; –Dûdu fikrini değiştirip Habirlinin taraftarı olmuştu; Dûdu ona güzel davranmaya ve hizmette kusur etmediğini gösteren sahte bir oyun sergilemeye başlamıştı, böylece Hanımefendiyle cüce arasında bir rol değişimi olduğu bunun da kıskançlıktan kaynaklandığı görünüyordu; ama onun Yusuf'u övmesi ve göklere çıkarması, kininden dolayı asla mümkün olamazdı. Yusuf'un orada olmayışı da Hanımefendi için arzu edilen bir durum olamazdı, bu yani onun uzaklaştırılmasını istemesi sadece bir kendi kendini aldatma anlamanı gelirdi. Ama Dûdu bunun kokusunun çıkacağını ve bundan bir yarar sağlayamayacağını fark etti ve sinsi bir plan uygulamayı aklından geçirdi; Yakup'un oğluna daha iyi bir zarar verebilmek için, onunla dostluk ve arkadaşlık kurmanın daha iyi olacağını umdu.

Ama bütün bunların hemen, birazcık altında başka bir konu vardı. Bütün bu olayların değişmesine sebep olan hadise, aynı bu zamanda meydana geliyordu; bu, Başkâhya ve Beyefendiye özel hizmet sunma konusundaki birliktelik anlaşmaları Yusuf'un hizmet arkadaşı Mont-kav'ın ölümcül hastalığıydı –bu hem Beyefendi hem de Yusuf için acı veren, onu yürekten sarsan ve vicdanen çok üzüntü veren bir olaydı; sade bir yaşam süren ve her şeyin farkında olan bu adamın acısına katlanmak, onun öteki âleme göç edeceği bilinci zorunlu olarak onda bu vicdani rahatsızlığı yaratmıştı. Çünkü Yusuf, bu eve getirilmesini, müdürünün bir ölüm evladı olmasını ve önceden belirlenmiş takdiri ilahiye göre bu müdürün ölmesini, bir

bakıma, kurban edilmeye eşdeğer olduğunu düşünüyordu. Onun çok uzun zamandan beri böbrek rahatsızlığı çekmesinden, görevi bırakmayı düşünmüş ve böyle bir hazırlık yapmış olması övünç verici bir durumdu. Onun ruhundaki ve aklındaki eğilimin vücuduna bu şekilde yansımış olması da mümkündür, tıpkı düşüncelerin sözle ifadesi gibi tıpkı sözün hiyeroglifle ifadesi gibi bir şeydi, yani Müdürün hayat ağacı içinden "ayrılma" bir hiyeroglif simgeyle yer almıştı.

Mont-kav'a niçin önem veriyoruz? Onun hakkında çok fazla söz söylemeden kendisi hakkında duygusal bir durumla karşı karşıya olduğumuz için onunla ilgili sadece şu kadarını söyleyebiliriz: Alçakgönüllü ve dürüst birisidir, bu bir: aynı zamanda pratik ve duygulu bir insandır –bir zamanlar bu topraklarda ve Keme diyarında dolaşmış, dönüşmüş bir insan, erken veya geç, nasıl kabul edilirse, ona bu ömrü vermiş olan zaman, geç de olsa, mumyalanmış vücudunu rüzgâra kaptırıp dağıtacak ve bütün her yere toz gibi serpecek değil mi? O, aklı başında bir dünya insanıydı, çok daha üstün olanı yaşamayı aklından geçirmemişti ve daha üstün ve daha yüce bir makama ulaşma girişimini aklına getirmemişti; –bu, onun kendisini küçümsemesinden dolayı değildi, aksine alçakgönüllü oluşundan, yüce, gizli ve sır dolu âlemle iletişim kurabilmiş olmasından kaynaklanıyordu, bu iletişimle o Yusuf'un hayatında son derece önemli bir rol oynayacak konuma gelmişti ve ona tıpkı bir zamanlar koca Ruben'in yaptığı gibi, çok iyi davranış sergilemişti: Mont-kav, başı öne düşmüş Yusuf'un önünde, üç adım geriye çekilerek gizemli ve sembolik bir konuşma yapmıştı ve sonra sırtını dönüp oradan uzaklaşmıştı. –İşte onun şahsında, alınyazısının ondan oynamasını istediği bu rol böylece görevini yerine getirmiş oluyordu. Onunla ilgili bu yükümlülükleri bir yana bırakacak olursak, bu adamın böylesine sade ama son derece hassas ve ince ruhlu, hiçbir şekilde aşırılık taşımayan bir yaşamı olduğunu, sihirli, sevecen ve akıllı bir yaşamı olduğunu, bu bakımdan binlerce yıl sürecek bir iz bıraktığı sonucuna ulaşırız.

Mont-kav, Karnak'taki Montu Tapınağı'nın hazine dairesinde görevli, orta hâlli bir memurun oğluydu. Beş yaşındayken babası

onu ilah Thot adına, Ahmose adını vererek kutsadı ve tapınağa bağlı, son derece disiplinli ve yiyecek bakımından çok kıt koşullarda ama dayak atma (çünkü burada geçerli olan söz öğrencinin sırtında kulakları vardır ve eğer öğrenci dövülecek olursa o bu kulaklarıyla işitir) ve eziyet vermede çok bonkör olan bir okulda ders aldırdı ve orada şahin başlı savaş tanrısı Montu'nun memurunun oğlu olarak büyütüldü. Bu okula her sınıftan, alt veya üst düzey sosyete çocukları gelirdi; genel olarak edebiyat eğitimi, Tanrı kelamı, yazı, güzel yazı yazma sanatı ve güzel üslup öğretimi verilirdi ve mezun olanlar kâtiplik makamında ve bilim adamı kariyerlerinde çalışırlardı.

Ahmose'nin oğlu, bilim adamı olmak istemiyordu: Bu işi, aptal olduğu için değil, aksine alçakgönüllü ve kanaatkâr olmasından ve daha başlangıçtan itibaren ölçülü ve alçakgönüllü birisi olmaya karar verdiği ve bundan asla vazgeçmek istemediğindendi. Babası gibi hayatı boyunca Montu'nun küçük memurluk bürosunda dosya hazırlayan kâtip olarak çalışmak istemediğinden büyük bir adamın evinde kâhya oldu –hatta bu iş bile onun kendi iradesi dışında oldu; çünkü öğretmenleri ve amirleri onu oradaki iş için tavsiye etmişlerdi ve onu, kendisi hiçbir talepte bulunmadan en üst düzeyde bir göreve getirmişlerdi, saygılı olan ve onun verilerine ve çekingenliğine çok uygun düşen bir görevdi bu. Bu okulda yediği dayaklardan kaderini belirleyen bir şey elde etti: Başkasının sözlerine kulak vermek ve ona itaat etmek. Bu onun payına düşen en iyi şeydi. Çünkü maymunlarda görülen bir çabuklukla yazı yazmayı öğrenmişti, genel olarak her şeyi hemen kavrayan bir kafası ve temiz bir zekâsı vardı; bu zekâsıyla ona öğretilen bilgileri, resmî kuralları ve davranışları, kâtipler sınıfındaki çok eski çağlardan kalan örnek mektupları, eğitici şiirleri, uyarıda bulunan konuşmaları ve övgü üsluplarını, uzun cümleler hâlinde kendi okul kâğıtlarına yazmıştı ve aynı zamanda depoya giren hububat çuvallarıyla ilgili muhasebe işlemlerini ve kayıtları yazıp, iş mektupları hazırlamayı ve hububat çuvallarının üzerine gerekli kayıtları düşmeyi daha ilk baştan bu uygulamaları yönetim hizmetlerinde kullanıp uygulamıştı –bunları kendi iradesiyle de-

ğil daha çok babasının arzusu üzerine yapmıştı; çünkü babası onun kendisinden daha üst düzeyde bir şeyler olmasını istiyordu, onu Tanrının bir peygamberi, büyücü veya kâhin yapmak istiyordu, oysa Mont-kav daha küçük bir çocukken alçakgönüllü, pratik ticari çalışmalar yaparak hayata kendisini hazırlamıştı.

Onun bu doğuştan olan çekingenliğinde yine ona özgü olan bir şey vardı, bu onun çok güzel konuşma tarzında kendisini gösteriyordu ve hayatın belirsizliklerine karşı gösterdiği sabırda ortaya çıkıyordu; oysa başkaları bunlar karşısında avaz avaz bağırıp çağırarak ilahlara şikâyet ve itirazlarda bulunurdu. Mont-kav oldukça erken yaşlarda babasının çalıştığı dairedeki bir arkadaşının kızına gönlünü kaptırmış ve onunla evlenmişti. Ama karısı ilk doğum sancıları çektiği sırada bebeğiyle birlikte ölmüştü. Mont-kav çok acı gözyaşları döktü ama kaderin bu darbesi onu aslında pek de şaşırtmadı ve tanrılara isyan etmedi, çünkü bu ilahî takdirdi. Tekrar yuva kurup mutluluk arayışında da bulunmadı, aksine dul ve tek başına kaldı. Onun kız kardeşi Teb'deki bir mahzen sahibiyle evliydi; boş ve rahat zamanı olunca kız kardeşini ziyaret ederdi ve onu pek fazla rahatsız etmezdi. Öğrenimini tamamladıktan sonra Montu Tapınağı'nın yönetiminde görev aldı, sonra Tanrının birinci peygamberinin evinin kâhyası oldu, daha sonra da saray mensubu Petepre'nin güzel evindeki yönetimin başına geçti, orada on yıl güler yüzlü ve kibar bir şekilde ama makamının otoritesine sıkı sıkıya bağlı olarak yönetimde bulundu; işte İsmaililer ona üstün yetenekli yardımcısını, Beyefendinin sevgi hizmetini üstlenmek ve aynı zamanda kendisinin bir çırağı olarak getirdiklerinde bu durumdaydı.

Yusuf'un onun yardımcısı ve yerine geçecek insan olarak seçilmesini, Mont-kav önceden sezmişti; çünkü o, her şeye göz yuman ve olgunlukla karşılayan sade görünümü altında sezgisi çok güçlü bir adamdı ve denilebilir ki, onun bu sadeliği bile, kendi kanaatkârlığının ve feragatinin bir ifadesiydi, sezme yeteneğinin bir ürünüydü: Onun güçlü vücudunda gizlenmiş olan hastalığı, gerçi onun yaşama şevkini çok azda olsa olumsuz etkilemişti, ama onun örneğin

Yusuf'la karşılaştığı ilk anda duyduğu hazzı ve onun ruhunda yarattığı derin etkileşimi hafife almadı. İşte o günlerde bir zafiyet yaşıyordu, Kızılgöbek denilen sağlıkçının ifadesiyle, onun sırtında, sol böğründe derinden derine sık sık ağrılar oluyordu, bu ağrıları daha sonra kalbinin bulunduğu yere kadar yayılıyordu ve sık sık baş dönmesi, sindirim bozukluğu, uykusuzluk ve aşırı idrar zorluğu çekiyordu ve sağlıkçıya göre onun böbreklerinde kurt vardı.

Bu hastalık sık sık kendisini saklıyor ve gizli gizli ilerliyordu, daha gençliğini yaşadığı yıllarda onun vücuduna iyice kök salmıştı ve arada sırada ona sağlığına kavuşmuş gibi bir rahatlama veriyordu ve onun yüzünde böyle anlarda sağlığına kavuşmuş bir insanın ifadesi beliriyordu, ama ardından yine ilerlemiş hastalığın izleri görülüyordu. Mont-kav'ın anımsadığına göre, daha on iki yaşındayken idrarından kan gelmişti ama bu sadece bir kez olmuştu ve sonra uzun yıllar görülmemişti ve dehşet veren hadise tamamen kendisini unutturmuştu. Ama yirmi yaşına gelince, o tekrar kendisini gösterdi, yukarıda sıraladığımız şikâyetlerle birlikte, başı dönüyor ve şiddetli baş ağrısı çekiyor ve kusma ihtiyacı duyuyordu. Ama bunlar da geçti; o günden itibaren canla başla ama sakin bir şekilde yaşamını sürdürdü, aralıklı olarak görülen mücadeleler, aylarca, hatta yıllarca, zaman zaman onu rahatlatmış bir hâlde sürdü, ama yine bu hastalığın saldırgan pençesi bütün haşmetiyle kendisini hissettiriyordu. Bu hastalığının meydana getirdiği sade yaşam tarzı artık sık sık derinden duyulan bir isteksizliğe, şevksizliğe ve vücuduyla ruhunun çökmesine neden olmasına rağmen Mont-kav günlük işlerini kahraman edasıyla sessiz ve sakin bir şekilde yerine getiriyordu; sağlık uzmanları veya bu konuyla ilgili kişiler, onun damarlarını açmak için savaşım veriyorlardı. Onun iştahı yerinde ve dili temiz, terlemesi normal ve nabız atışları oldukça normal tempoda seyrettiği için, sağlıkçılar ciddi bir müdahalede bulunma gereğini düşünmüyorlardı, ancak bir gün eklem yerlerinde ve ayaklarında sarı ödem kendisini gösterdi, bunlar yarılınca içinden sıvı boşalıyordu. Evet, işte bu boşaltma işlemleri onun kaslarını rahatlatıyor ve yüreğine bir parça

cesaret veriyordu, hatta bu operasyonla hastalığın akıp gittiğine ve artık kaybolduğuna inanıyordu.

Onun Yusuf'un bu eve ayak basmasına kadar ki on yılı, Kızılgöbek ve onun bitkisel ilaçlarının yardımıyla çok acı ve ıstırap içinde geçirdiği söylenebilir; ekonomik işlerin başkanı olarak çalışma yeteneğinin arada sırada sarsıntı geçirmesine rağmen, onun ağırbaşlı istem gücü, gittikçe ağırlaşan hastalığını dizginleyebiliyorsa bu, Kızılgöbek'in halk tıbbına özgü uyguladığı sanatı sayesinde mümkün oluyordu. Ellerinin ve bacaklarının bu tür ödemle geçirdiği ilk ve gerçekten çok ağır vakada, ellerine ve bacaklarına sargılar dolamıştı; zonklayan baş ağrısı, mide bulantısı, kusmayla gözlerinin kararması, Yusuf'un satın alınmasından hemen sonra birden bıçak gibi kesilmişti; evet, bu olay, onun İsmaililerle yaptığı pazarlık ve satın alınacak maddelerin kontrolü sırasında başlamak üzereydi. En azından biz böyle bir tahmin yürütüyoruz; çünkü sanki onun hassas sezileri Yusuf'a baktığı sırada ve bu köle çocuğun yaptığı ilk deneme sırasında, yani ona iyi geceler dilemesiyle yüreğinde garip bir etkilenme yaratmış, krizin belirtisi ve hastalıklı bir duygunun verdiği hassasiyet belirtilerini ortaya çıkarmıştı, durumu biz böyle görüyoruz. Ama öte yandan tıbbi görüşler de mümkün olabilir, yani onun bu sakinleştirici iyi geceler dilekleri onun bünyesine, hastalığa karşı direncine belirli bir rahatlama vermişti, gerçekten de Yusuf'un her akşam söylediği iyi geceler temennileri başkâhyanın bünyesinde böylesine memnuniyet verici oluşunun, onun yaşamını sürdürme, hastalığına karşı iradesizce verdiği savaşta bilmeyerek yarar sağlamıştı; ama bunun asla yararlı olmayacağından endişelenmeye başlamıştık.

Mont-kav'ın başlangıçta Yusuf'la iyice ilgilenmeyişi, çektiği bu acı krizlerden ötürüydü; kriz onun girişimde bulunmasını yok ediyordu. Daha sonraları bu kriz bazen daha zayıf bazen de şiddetli bir şekilde seyrediyordu, Hun-Anup'un yaptığı hacamatlar, sülük çekmeler, hayvani ve bitkisel maddelerle yaptığı karışımlar ve böğrüne çektiği sıcak yakılar sayesinde bu sonuçlar alınıyordu. İyileş-

me veya sahte iyileşme yeniden görülüyordu ve başkâhyanın ömrünün geri kalan kısmını mümkün mertebe uzatıyordu; bu, Yusuf'un evde bulunduğu ve onun birinci yardımcısı ve yönetici konumuna yükseldiği zamanda da böyle oluyordu. Yusuf'un orada bulunuşunun yedinci yılında, Mont-kav yakın akrabasının –mahzen sahibi enişte sinin ömrünü tamamlayıp dünyasını değiştirdiği zaman gittiği cenaze töreninde kendisini üşütmüştü; bu üşütme onun mahvolmasına sebep oldu ve onu yatağa düşürdü.

Bu öldürücü hastalığa yakalanmış olmak, bir başka ifadeyle mezarlıktaki avluda cereyana kapılarak "çok ıstırap verici bir duruma" gelmesine yol açmıştı, bu çok rastlanan bir olaydı, o zamanlarda da öyleydi bugünde böyle. Yaz mevsimiydi ve çok sıcak vardı. Mısır'da sık sık görüldüğü gibi hava çok rüzgârlıydı –bu çok tehlikeli bir olaya neden oluyordu; –esinti, insanın teri buharlaştırarak ani serinlemeyi hızlandırıyordu. Evde işler yığılmıştı, başkâhya işlerini yarım bırakmak istemiyordu ve yapılacak törene geç kalma tehlikesi belirlemişti. Acele etmesi gerekiyordu, kan ter içinde kalmıştı, daha nehir üzerinde ilerleyen cenaze alayında, gemide yeterli kalın bir şeyler giymediği için donmuştu. Daha sonra, mahzen sahibinin Usir'in elinden kurtarıp aldığı küçük kaya mezar önünde beklemişlerdi ve mezarın gösterişsiz ana kapısının önünde köpek Anubis maskeli bir rahip mumyayı dik tutuyordu, bu sırada başka bir rahip mistik dana ayağıyla mumyanın ağzını açma seremonisi yapıyordu; yas tutanlardan bir grup insan, küle bulanmış ellerini başlarına koyarak, sihir ve büyü sahnesini seyrediyorlardı; mağaradan esen havayla buz gibi esen rüzgârın oluşturduğu cereyana dayanmak çok zordu; bu, Mont-kav için de öyle oldu ve nezle oldu; idrar zorluğuyla eve döndüğü ertesi gün Yusuf'un önünde kollarını ve bacaklarını oynatamayacak kadar ağırlaştığını söyledi; hislerini kaybediyor gibiydi, evde yapılacak işlerden uzaklaşıp kendini zorunlu olarak yatağa attı. Başbahçıvan onun dayanılmaz baş ağrısına karşı şakaklarına sülük yapıştırmıştı; Mont-kav kusuyordu, gözleri yarı yarıya göremez olmuştu, bu krizin sonunda felç oldu.

Yusuf çok korkmuştu, Tanrının niyetini anlamıştı. Buna karşı insanların aldıkları tedbirlerin anlamı, ona göre günah sayılacak bir girişim değildi, her şeyi tasarlayana karşı yapılan, Onu yok etme girişimi değildi, bunun adı gerekli olan bir denemeyi yapmaktı. Bunun için Potifar hemen, Amun'un Evi'ne birini gönderdi ve âlim bir hekimin gelmesini sağladı; Kızılgöbek buna bir parça alındı ve gücendi, ama yine de zorluğunu kendisinin çok iyi bildiği bu yükten sorumluluğun alınmasından dolayı da biraz rahatlamıştı ve geri plana çekildi.

Kitaplar evinden gelen sağlıkçı, Kızılgöbek'in aldığı önlemlerin çoğunu derhal bıraktırdı; onunkilerle bahçıvanın hazırladıkları ilaçlar arasındaki fark, kendisinin ve bütün dünyanın gözünde halk anlayışına uygun olduğundan tıbbi değeri yoktu: Bunlar halk için yapılmışlardı, ama üst sınıfa ait insanlar için daha hoş ve iyi şeyler yapmak gerekiyordu. Böylece tapınak bilgesi, bahçıvanın hastanın karnına ve göğsüne koyduğu yağda yumuşatılmış eski kâğıtları çıkartıp attı ve iyi mendiller üstüne yayılmış keten tohumlarından yapılan sargılar istedi. Kızılgöbek'in halk tipi yapılmış olan ve yaşlı ve hasta Ra için bir zamanlar tanrılar tarafından bulunmuş olduğu söylenen, kırk yedi çeşit iğrenç şeyden yapılan ve her derde deva terkiplere de burnunu kıvırdı, bu terkipte şunlar vardı: Kertenkele kanı, dövülmüş domuz dişi, domuz kulağı kiri, lohusa kadının sütü, çeşitli boklar: antilop, kirpi ve sinek bokları, insan idrarı, buna benzer daha birçok şey; ayrıca bu bilge hastaya şunları yutturmuştu, ama bunlar öyle iğrenç şeyler değildi, yani bal ve balmumu, daha sonra banotu, haşhaş özü, turunç kabuğu, ayı üzümü, soda ve altınkökü. Bahçıvanın çok önemsemiş olduğu, birayla keneotu tanelerinin çiğnenerek yutulmasını bu hekim de onaylamıştı; aynı şekilde müshil olarak kullanılan keskin reçineli kökten parçacıkların yutulmasını da. Buna karşılık Kızılgöbek'in her gün uygulamış olduğu hacamat yapma işlemine son vermişti; çünkü bu, kafada acı veren zonklamalara ve bulanık görmeye sebep oluyordu, bu yüzden bu işlemin çok dikkatli uygulanması gerekiyordu; çünkü hekimin

açıklamasına göre, hastanın solgun görünmesinin sebebi, hayati önemi haiz kan unsurlarının yüksek ölçüde kaybedilmesiymiş.

Burada çözülmesi mümkün olmayan bir ikilem söz konusudur; çünkü hayati değeri olan maddelerin, unsurların azalmış olduğu açıkça ortadadır ve zararlı olan kısmın atılmasına yol açan ama yine de kaçınılmaz bir madde olan kan, gizli bir şekilde gelişen iltihaplanmayı da meydana getiriyordu; vücudu değişik ve aynı zamanda ortaya çıkan hastalıklarla kaplıyordu, bunların hepsi bu vücudun içinde doğrudan doğruya mevcuttu ve her iki hekimin de bildiği gibi, bunların yerleştikleri kaynak, bozuk yaratılmış böbreklerdeydi. Böylece onun sağlığıyla ilgilenen ve hizmetinde bulunanlar Mont-kav'a bu kötü belirtilerin gerçek adını söylediler; bunların peş peşe ve yan yana, göğüs ve karın cidarında, kalp zarında ve akciğerlerde iltihaplanmalar yüzünden olduğunu buna bağlı olarak da kusma, körlük, kan dolaşım bozukluğu, flebit ile uzuvlarda kramplar görülüyordu. Kısacası, ölüm ona her taraftan çullanmıştı ve bütün silahlarıyla darbeler indiriyordu; yatağa bağlanmış bu adam haftalarca buna karşı direnç gösteriyor ve bazı hastalıkları mucize eseri, tek tek yenmeyi biliyordu. Çünkü o, vücudu güçlü bir hastaydı; ama kendisini ne kadar koruyup canı için savaşım verirse versin sonunda ölmeye mahkûmdu.

İşte Yusuf'un ilk teşhisindeki durum buydu, bu sırada Hun-Anup ve Amun'un tıp bilgesi başkâhyaya yardım ediyor ve onun sağlığına kavuşmasını umuyorlardı. Yusuf da bunu canu gönülden arzu ediyordu: Bunu sadece kendisine iyilik edip, alınyazısına karışmış olmanın verdiği bir şükran borcu olarak değil, bu alınyazısına karışma olayı konusunda o da "ıstıraptan-memnun-insanlar"dan birisiydi, Gılgamış karışımı gibiydi, hem mutlu sonuç verici ve aynı zamanda son darbeyi vurucu olarak –bilakis ve özel olarak Yusuf, onun çektiği bu ıstıraptan ve ölümden, vicdanında bir sonuç yargısına ulaşmıştı; çünkü bu insan açıkça söylemek gerekirse, onun gelişiminde, lehine çok şeyler yapmıştı ve bu zavallı Mont-kav Tanrının planlarında artık bir kurbandı: yoldan uzaklaştırıla-

caktı, bu açık ve seçikti ve Yusuf Tanrının planlarıyla ilgili şöyle bir görüş bildirisinde bulunmayı çok isterdi: "Tanrım! Yapmış olduğun bu olay, Senin düşüncene göre oluyor, benimkine göre değil. Şunu önemle açıklamak zorundayım: Benim bu olayla hiçbir ilgim yok, inşallah bu benim için ve benim lehime yapılmış hadise değildir ve benim bunda suçum varsa –boynum kıldan incedir!" –Ama artık bunun da yararı yoktu, bir dostunun fedakârca ölümünden vicdani bir ders almış ve şunu fark etmişti, genel olarak burada bir günah söz konusuysa, bu günahın Ona, yani bu hadiseden yararlanacak kişinin üstüne atılıyorsa, elinden bir şey gelmezdi, çünkü Tanrı günah denen şeyi bilmezdi. İşte bu şey, yani Tanrının yaptığı her şey, bizim vicdanımızda bir sonuç çıkarmamıza ve ders almamıza yol açar, diye aklından geçiriyordu Yusuf, çünkü biz bunu Tanrı için yapacağız. İnsan, Tanrının suçunu ve günahını taşır ve Tanrının bir gün gelip biz insanların suçunu ve günahını taşımaya karar vereceğini, aklımızın ucundan bile geçirmeye hakkımız yoktur. Kutsal-suçtan-ırak-birisinin nasıl olacağını da bilmek mümkün değil. Benim görüşüme ve kanaatime göre bu amaca uygun tek varlık, ancak insan olabilir.

Yusuf, acılar içinde yatağa düşmüş fedakâr, kurban kişinin yanından dört veya beş hafta boyunca ayrılıp gidemedi; çünkü o üstüne çullanan ölüme karşı hâlâ direnç gösteriyordu –onun çektiği bu hazin durum, Yusuf'un vicdanında yukarıdaki sonucu yaratmıştı. Bu hasta adama gece demeden gündüz demeden fedakârca baktı, sözün doğrusu, hasta kurban idiyse, Yusuf da kendisini feda edercesine ona baktı ve uykusunu feda etti, yemedi içmedi incecik kaldı. Bu güvenilir insana tahsis edilen özel odada, hastanın yanı başına kendi yatağına serdi ve her saat onun istediklerini yerine getirdi: Bezler ısıtıp vücuduna kompres yaptı, ilacını içirdi, cildine karışım yapılmış merhemleri sürdü, tapınak hekiminin tarifine göre hazırladığı bitkileri kaynar suya atıp buharlarını koklattı, kriz geldiğinde onun sarsılan el ve ayaklarını tuttu, vücuduna taşlar üzerinde iyice ısıtılmış bitkileri koyup kokularını koklattı; çünkü son

günlerde bu tür krizler ve kramplar iyice artmış, acısı çoğalmıştı. Öyle ki ölümün acımaz pençeleri altında, sanki ona teslim olmak istemiyormuş gibi bas bas bağırıyordu. Özellikle Mont-kav uykuya dalmak istediği zaman, ölüm pençesini onun üzerine atıyor, yorgun ve bitap düşmüş vücuduna kramplar girerek, hastayı yatağından fırlatacakmış gibi yapıyordu, sanki bununla şöyle demek istiyordu: "Ne, uyumak mı istiyorsun sen? Haydi kalk, kalk ve öl!" İşte böyle bir anda Yusuf'un sakinleştirici iyi geceler dilekleri devreye giriyordu; Yusuf bunu, çok büyük özen göstererek ve belagatle uyguluyordu, biraz peltek ve deruni konuşarak bu dileklerinin başkâhyanın içine işlemesini sağlıyordu, böylece o, özlediği huzur âleminin patikasını bulacak ve hiç rahatsız edilmeden ve sargılarla bağlı olan sol ayağı ve bacağını kullanmadan, çektiği acı günü ve ağrı korkusunu duymadan yürüyüp yukarıya yükselecekti.

Bu yapılan gerçekten doğru bir uygulamaydı ve bir noktaya kadar da yardımcı oluyordu. Ama Yusuf, kendisi de bunu fark ettiği için biraz korkuya kapılmıştı, kendisinin huzur ve sükûn vaat eden bu konuşmalarının sonunda, çok daha fazla yardımı olacağına inanıyordu; başkâhya, uzun yıllar hiç de iyi uyuyamamış olan ve neredeyse uykuya hasret kalmaya başlayan bu adam, kendisini zehrin eline teslim ederek kendinden geçmek istiyordu, bu takdirde bu iyiye giden patika kötüye gidene dönüşecekti ve bu yolda yürüyecek adamın da dönüşü, düşünmesi mümkün olmayacaktı. İşte bu yüzden Yusuf başka türlü bir kurgu geliştirdi, ona ninniler söylemek yerine, şuracıkta eli ayağı sargılar içinde olan dostuna, hayata bağlayan ruhları çağırıp mırıldanarak hikâyeler anlatıyordu, bu hikâyeler çok derinlerde kalmış –tarihin kökenlerinde yer alan kısa kısa öykücüklerdi; Yusuf daha çok küçük bir çocukken bunları babası Yakup'tan ve Eliezer'in derslerinde öğrenmişti. Çünkü Müdür, Yusuf'un, yani satın alman bu çocuğun ilk yaşamıyla ilgili olayları seve seve dinlerdi, onun Kenan diyarındaki çocukluğunu, yolda vefat eden sevgili annesini ve babasının büyük ve kendine özgü muhteşem zarafetini dinlemişti ve bu anne sevgisinin onun giydiği gelinlik peçeli elbiseyle oğluna da mi-

ras olarak geçtiği ve bu elbise sayesinde annesiyle bir sevgi yumağı oluşturduğunu dinlemişti. Erkek kardeşlerinin duydukları vahşice kıskançlığı ve Yusuf'un bilmeden çocukça bir davranışla üstüne yıkılan günahı, parçalanışı ve kuyuya atılışını da dinlemişti. Ayrıca müdür, Potifar ve evdeki herkes, Yusuf'un geçmişi ve çocukluğunu geçirdiği ülkesini daima çok uzaklarda ve toz-kir içinde, fakir bir diyar olarak gözlerinin önünde canlandırmışlardı, tabii bunun hızlı bir yabancılaşma olduğu belliydi, alınyazısı onu bu insanların içine ve bu ilahlar diyarına getirmişti; artık Mısırlılardan birisi olan Yusuf'la çocukluk yıllarını yaşadığı barbarlar diyarıyla hiçbir şekilde bağlantı kurmuyordu, artık onlardan vazgeçmiş bir hâldeydi; bu herkes tarafından yadırganıyordu, aslında kendisi de bu durumuna şaşırıyordu. Ama işte bu dünyanın hikâyelerini Mont-kav daima seve seve dinliyordu; son rahatsızlığı sırasında ellerini önünde bağlayarak, çok sevimli ve sakinleşmiş bir hâlde, kendisine perişan durumda bakan bu delikanlıya kulak veriyordu, soyuna ve sülalesine ait anılarını ne kadar da güzel ve heyecan verici bir üslupla, aynı zamanda neşeli ve zevkle anlatıyordu, kaba saba olanın karında kaygan ortamla buluşmasını ne kadar güzel anlatıyordu; kutsama hilesini ve şöleni ve alt dünyaya bu kaygan nesnenin gidişini; kötü kalpli dayı ve çocukları ve onun düğün gecesi çocuklarını değiştirerek hile yapışını ve bu şakacı delikanlının üçkâğıtçılık yaparak nasıl zengin olduğunu anlatmıştı. Orada ve burada, her yerde bu değiştirme, aldatma olayı vardı, ilk doğanın kutsanmasında, gelinlerin değiştirilmesinde ve mal sahiplerinde bunlar hep vardı. Sunak yerinde kurban edilecek oğlun, meleyerek gelen bir hayvanla değiştirilmesi ve hayvanının onun yerine kurban edilmesi. Yusuf, kendisini dinleyen bu adama, değiştirme ve aldatılma hikâyelerini öyle çekici ve keyifli bir üslupla anlatıyordu ki dinleyeni tamamen kendisine bağlıyordu; çünkü birisinin aldatılmasından daha cazip ne var ki? Işık ve yakamoz ışıldıyordu kıpır kıpır anlatılan kişiyle anlatan arasında: aldatıcı ışık ve aldatıcılığın çekiciliği, bu hikâyelerden çıkıp onun üstüne düşüyordu, ayrıca bunları anlatanın kendi şahsındaki ışık da ortaya çıkıp onlara katılıyor ve annesiyle değişimli olarak giydikleri bu sevgilinin peçeli elbi-

sesinin ışıkları da sanki üstlerine vuruyordu ve Mont-kav'ın gözlerinde sevecen ve aldatıcı bir ifade beliriyordu ve hemen onun aklına yeni bir anı getiriyordu, hani Yusuf ilk önce onun karşısına elinde bir yazılı ruloyla çıkmıştı ve gülümseyerek onu kandırmıştı ya, Mont-kav onu Tanrı turnasıyla karıştırmıştı.

Artık Mont-kav hemen hemen hiç görmüyordu, elinizi ona doğru tutup parmaklarınızı gösterdiğinizde kaç tane olduğunu söyleyemiyordu. Ama işitebiliyordu ve yatağında kendisine anlatılan bu yabancı ve garip hikâyeleri, komadaki bir hastanın yarı uyanık hâliyle dinliyor ve sanki ona zehir sunan kanını aldatmak istiyor gibiydi: Efendisiyle doğudaki kralları yenen ve gelin almaya giderken yolun kendisine doğru hoplaya zıplaya geldiğini söyleyen Eliezer'in hikâyesini dinliyordu. Kuyu başındaki bakire, deveden indikten sonra, yüzünü peçeyle örtüp ona talip olanın yanına gelmişti. Çöldeki vahşi kardeşinin yerine geçerek onun gibi konuşan ve üstüne deri giyerek babasını kandıran, babasına hayvan kesip yemesi için ikram eden kişinin hikâyesini dinlemişti. Bütün insanların babası, ilk gezginin ve onun burada o zamanlarda eşi ve kız kardeşiyle Mısır'da başlarına gelenleri; erkek kardeşi Lut'u, onun kapısının önündeki melekleri ve Sodomluların akıl almaz edepsizliklerini. Kükürt yağmurunu, Lut'un insanların başına gelenlerle ilgilenmesi nedeniyle tuzdan heykele dönüşmesini. Sinear'daki Nemrut'u ve yüksekliği ölçülemeyen kuleyi; insanların ikinci atası Nuh'u, yani ilk akıllı insanı ve onun gemisini, doğudaki bahçede topraktan yaratılmış olan ilk insanı ve onun kaburgasından yaratılan dişi insan ve yılanı. Yusuf kendisine kadar gelen bu miras hazinesinden hikâyeleri, ölümcül hastanın yatağı başında otururken güzel bir dil ve şakalaşarak bol bol anlatıyordu, böylece vicdanını rahatlatıyordu. Mont-kav da sonunda bu öğretici ruhun esinlemesine ayak uydurarak konuşmaya başlıyordu; sırtına bir yastık koydurarak bir parça doğruluyordu ve kendisine iyice yaklaşan ölümden heyecana kapılmış bir yüz ifadesiyle, oğullarını eliyle dokunarak arayıp bulan çadırdaki İshak'mış gibi eliyle yoklayarak Yusuf'u arıyordu.

"Gel, seni gören ellerimle göreyim" demişti Mont-kav, yüzünü yorganına çevirerek, "beni hikâyelerdeki kutsamalarla son derece güçlü hâle getiren ve bol bol bakıp besleyen, sonum gelmeden önce kutsamak istediğim oğlum Osarsif olup olmadığını bilmek istiyorum! Evet, bu sensin, görüyorum ve körlerin algıladığı gibi seni algılıyorum ve bundan hiçbir kuşkum yok, yanıltılmış da değilim, çünkü benim kutsayacağım bir tek oğlum var, bu sensin Osarsif; çünkü ben seni, yıllar önce annesiyle birlikte göçüp giden küçük yavrumun yerine koydum, annesinin rahmi çok dar olduğu için doğamamış ve boğulup ölmüştü. Yolda mı? Hayır, bu çocuğa hamile iken evde kendi odasında ölüp gitti ve ben karımın çektiği ıstıraplarının doğaüstü olduğunu ve çok acımasız acılar içinde bulunduğunu söylemeye dilim varmıyor, öyle ki yere kapandım ve bütün ilahlardan onu kurtarmaları için, ölüm meleğini göndermeleri için yalvardım. Ama onlar yavrumun da canını aldılar, oysa ben bunun için yalvarmamıştım. Ama karım olmayınca, bu çocuğa da nasıl bakardım? Karımın adı 'Zeytin Ağacı'ydı, hazineden sorumlu memur Kegboy'un kızıydı. Ona Beket adı verilmişti ve ben onu sevmek için hiçbir şekilde kabalık yapmadım, tıpkı senin kutsal babanın Naharin'in sevgili evladı, yani senin anneni sevdiği gibi hiç haksızlık etmedim. Ama çok sevimliydi o, ipek gibi yumuşak kirpiklerindeki güzelliğini unutmam mümkün değil, ben ona yüreğimden geçenleri ifade ettiğim zaman, o bu güzelim kirpiklerini gözlerinin üstüne indirirdi, o zamanki şarkılarda yer alan sözler benim sözlerim oldu, onlarla o zamanlar, o güzelim zamanlarda özdeşleşmiştim. Evet, birbirimizi seviyorduk, çok geceler onun için ağladım, ta ki sonunda zaman ve işler, benim gözyaşlarımı kuruttu – gözyaşlarım bitti, tükendi, geceleri artık ağlamıyordum, ama onların içinde bulunan bazı duygu yoğunlukları, gerçi çok küçüktü, ama çok dokunaklıydı; bunlar daha sonra geceler boyu sürüp gitti – emin değilim, şöyle veya böyle, olan olacak, Beket için gözyaşı döken gözlerim kapanacak, orada da bu yeryüzünde olduğu gibi aynısı olacak, onunla aynı duygulaşımı orada yaşayacağım, öleceğim. Ama benim gözyaşlarım

tükendiği ve kuruduğu andan beri kalbim boş ve çöl gibi kalmıştı; gözlerin gibi, yüreğim de küçülmüş ve iyice daralmıştı, cesaretsizdi, her şeyden vazgeçmişti, ölü doğmuş bir sevgiydi bu. Ama insanın yüreğinde vazgeçme olgusunun dışında çarpacağı bir sebebi olmalı ve bir şeyi yapmak için çarpmalı, bir işte yararlı olmak ve kazanım elde etmek için de çarpmalı. Ben Peteprê'nin evinde en yaşlı kâhya idim, onun evinin ihtişamı ve çok güzel gelişmesinden başka bir şey düşünmezdim. Çünkü vazgeçen insan, bir başka iş yapmak için uygun birisi olur. Bak, benim bu küçülmüş kalbim için çarpamaya değer şey neydi: Efendim Peteprê'ye sadık bir şekilde hizmet etmek ve ona yardımcı olmak. Çünkü ondan daha muhtaç ve sevgi bekleyen birisi var mı? Elini hiçbir şeye sürmez, çünkü o her şeye yabancıdır ve iş yapmak için yaratılmamış. Yabancı, zarif ve gururlu birisidir, sadece unvanı olan bir makam sahibidir, özellikle insanlarla olan işlerde çok vicdanlıdır, esirgeyicidir, senin için de böyle yaptı, çünkü o iyi insandır. Benim yanına gelmemiş miydi? Beni hastalığımda ziyaret etmemiş miydi? O buraya gelip benim yatağımın başında bulunmuştu, o sırada sen işlerin başındaydın; bu hasta adama ne lazımsa yapılması için uğraşmıştı, fark edildiği gibi yumuşak kalplidir, hastalık nedir bilmediği için yabancılık çekti, ürkek davrandı, çünkü o hiç hastalanmamıştı; insanlar ne düşünür bilinmez ama onun aklına öleceği gelmez; onun sağlıklı birisi olduğuna inanırlar –bense buna pek inanmam; çünkü hasta olmak için sağlıklı olmak ve ölmek için de yaşamak gerekir. Ama bu ona ilgi gösterilmesini azaltır mı ve onun bu nazik haysiyetine yardımcı olmayı pek gerektirmez mi? Tam tersine! İşte bu ihtimam gösterme gerekliliği, kazanımların dışında benim kalbimi çarptıran bir sebepti ve onun bu haysiyeti için kendisine sevgiyle yaklaşan bir hizmette bulunmam gerekiyordu ve bunu ona gurur duyarak anlattığımda, bunu aynen öyle anlıyordu ve anlayabiliyordu. Ama sen Osarsif, bunları kıyaslanamayacak kadar daha iyi yapacak durumdasın, çünkü ilahlar senin aklını çok hassas özelliklerle donatmışlar ve benimkine göre seninkine çok yüce güzellikler bahşetmişler, çünkü benim aklım

daha yüce olanlara ulaşamayacak ve bunu göze alamayacak kadar duyarlı değil. Bunun için ben seninle ona bu hizmeti verme konusunda bir anlaşma yaptım, ben ölecek olursam, artık mevcut olmayacağın için, bunu sen yapmak zorundasın; ben seni kutsamakla yükümlüyüm ve sana bu evin başkâhyası olarak benim makamımı vasiyetle bırakmak zorundayım, sen bana bu ölüm döşeğimde, sadece bu evi koruyup kollamayacak ve işleri Beyefendinin lehine yönlendirecek ve sahip olduğun ticaret ve iş yeteneğini ve zekâ kıvraklığına göre yöneteceksin ve aynı zamanda yaptığımız bu güzel anlaşmaya sadık kalarak, Peteprê'nin ruhuna ve şerefine hitap edecek şekilde sevgiyle hizmet ederek onu koruyacak ve hünerlerini kullanarak kollayacaksın ve ona söz veya icraatla asla zarar verecek bir girişimde bulunmayacaksın, onun korkuya kapılmasına sebep olmayacaksın. Bana bu konuda, bunları yerine getireceğine dair bütün mukaddesatınla söz verir misin, oğlum Osarsif?"

Vasiyette bulunana "Bütün mukaddesatımla ve seve seve söz veriyorum" diye karşılık verdi Yusuf. "Bundan dolayı hiç endişen olmasın babacığım! Sana yemin ediyorum ki anlaşmamıza ve insan insana olan sadakate uygun olarak onun ihtiyaçlarını titizlikle ve sadakatle yerine getireceğim; senin hatıran için, ona herhangi bir şekilde ayrı bir acı verecek her türlü girişimden sakınacağım, onun için ve bu yalnız adama sadakatsizlik yapana karşı mücadele edeceğim –bana güven!"

"Bu beni çok rahatlattı" dedi Mont-kav, "ölümün kendisini hissettirmesi beni çok sarstı; çünkü hiçbir şey ölümden daha bayağı değildir ve benim gibi basit bir adamın, gözü hiç yukarılarda olmamış birinin ölümü de öyle olacak: Benim ölümüm de yüce bir ölüm değil ve bunu da büyütmek istemem, benim biricik Zeytin Ağacı'ma olan sevgimin yanında ve onun çektiği doğaüstü acıların yanında bu hiç kalır. Ama ben seni kendi oğlum yerine koyarak, hiçbir seremoni yapmadan kutsamak istiyorum Osarsif, çünkü bu kutsama kendisi zaten muhteşem bir şey; bu kör olan adamın elinin altındaki her şey senin önünde saygıyla eğilecek! Evi barkı

her şeyi sen oğluma vasiyet ederek bırakıyorum. Beyefendim, büyük saray mensubu Peteprê'nin başkâhyalık makamının vârisi de sensin, bu görevimi senin lehine bırakıp çekiliyorum, bu benim ruhum için büyük bir hoşnutluk yaratıyor –evet, işte bu hoşnutluk bana ölümü getirecek, artık görevimi teslim edebilir ve sevinerek ölümü karşılayabilirim, bundan başka da bir şey düşünmüyorum. Sana her şeyi teslim etmiş olmam, Beyefendinin de iradesine göre oldu; o, hizmetliler içinde parmağıyla seni işaret etti ve benim ölümünden sonra senin başkâhya olmanı belirledi. Tanrı ondan razı olsun, beni son ziyaretinde bana çaresizlik içinde baktığında, onunla bir konuda anlaştık; onun eliyle sadece seni gösterdiğini ve senin ismini söylediğini benden ilan etmemi istedi, eğer ben gözlerimi yumacak olursam, içim rahat bir şekilde, bu ev ve bütün işlerle ilgili olarak gönül rahatlığıyla göçüp gideceğim. 'Evet' dedi o, 'benim ihtiyar adamım Mont-kav, tamam, artık yeter, öyle olacak. Ben, gerçekten sen aramızdan ebediyen ayrılırsan onu işaret edeceğim, –seninle ilgili olarak üzüleceğim ama hepsi bu kadar, anlaştığımız gibi, başka birisine işaret etmeyeceğim, sözüm söz, kimse bana başkasını tavsiye edemez, benim iradem bir cevherdir ve Rehenu'daki taş ocaklarından çıkan granit gibidir. O iradesini bizzat beyan etti ve ben de ona bu kararında onay verdim. İçimde bana olan güveninden dolayı büyük bir heyecan var, seninle olduğum zamanlardaki gibi, sık sık şuna dikkati çekmek gerektiğine inandım; ona bir Tanrı veya birçok Tanrı yardım ediyor, onunla birlikte, elini nereye atsa başarıyor. O da nasıl olsa az çok benim izimde gidecek, senin gibi yapacak, çünkü o memleketindeki evinde günahın ne olduğunu biliyor, başında da kurban süsü gibi bir şey var, bu onu günaha karşı koruyor. Kısacası söz verildi Osarsif, senden sonra evi yönetecek ve benim yapamayacağım her şeyi üstlenecek. Benim parmağım onu gösteriyor.' –Beyefendinin sözleri işte bunlardı– bunlarm hepsini ben aynen muhafaza ettim. O beni bu şekilde kutsadıktan sonra ben de artık seni böylece kutsuyorum, çünkü bundan başka yapılacak ne var ki? Zaten sadece kut-

sanmış kişi kutsanır ve şanslı olana şan dilenir. Çadırdaki kör insan da kusursuz olanı kutsamıştı, çünkü o zaten kutsanmış olarak doğmuştu, kaba saba adam değil. Daha fazla bir şey yapılamaz. Hayırlı olsun kutsanman! Sen yürekli, cesur birisin, yukarılarda senin yokluğun hissediliyor; annenin çektiği acıların doğaüstü olduğunu ve yeniden doğumunun hiç el değmemiş bir kuyu dibinden çıkarılarak olduğunu belirtmen, bütün bunlardan seninle ilgili bir sonuç çıkıyor: Bunlar kutsama işaretleri, bunlar bende yok ve bunun için ben sana bunları devredemem ama sana kutsama dileyerek hayırlı dualar edebilirim ve bunlara böylece katkıda bulunabilirim, çünkü ölüm hâlindeyim. Başını benim elimin altına iyice yerleştir oğlum, yüce mevkilere layık ve çıkacak birisinin başı, mütevazı bir insanın elinin altına gelsin. Ben evi, bütün çiftliği ve tarlaları, emrinde olduğum ve onun adına yönettiğim Peteprê adına sana vasiyet ederek teslim ediyorum; ona bolluk ve bereket ve zenginlik ihsan olsun, onları ve bütün işleri, mutfak ve kiler, Beyefendinin yemek işleri, kadınlar evinin ihtiyaçları, zeytinyağı değirmenleri, şaraphaneler ve bütün buralarda çalışan insanları sen yönetip kollayacak ve gerekeni yapacaksın. Umarım, daha başka bir şey unutmamışımdır. Tanrı katına çıkar ve Osiris'e benzer olursam beni sakın unutma Osarsif. Babasını koruyan ve onun haklılığını ve bağışlanmasını dileyen Hor'um ol ve mezar taşındaki kitabemi iyi okunacak şekilde hazırla ve oradaki yaşamımla ilgilen! Usta Min-neb-mat'a söyle, bu mumyacı usta ve yardımcıları benim vücudumu güzel bir şekilde mumyalasınlar, siyah olmasın, güzel sarı renkte olsun, bunun için gereken her şeyi geride hazır bıraktım, mumyacılar bunları yiyip tüketmesin aksine benim sonsuza ulaşmam için bunları sodayla karıştırsınlar, kara günlük ağacı, ardıç, sedir ağacı reçinesi, fıstık ağacı sakızı, damla sakızından hazırlanmış çok hoş ve iyi bir mumya merhemi kullansınlar, vücudumu çok ince mumya şeritleriyle sarsınlar, olmaz mı? Dikkat et oğlum, benim sonsuza kadar kalacak olan kabuğumun üstü güzel motiflerle ve resimlerle bezensin ve içine koruyucu kutsal

sözler yazılsın, hiçbir şekilde delik ve çatlak bir yer olmasın, tamam mı? Bana söz verir misin, batıdaki cenaze rahibi, vakfiyeye bıraktığım ekmek, bira, zeytinyağı ve buhur malzemelerini sakın çocukları arasında paylaştırmasın, aksine bunların, babanın yanında kalmasını ve onun ebedî yaşamında yiyecek ve içecekleri olarak özellikle de bayram ve şenlik günlerinde kullanmasını, sağlar mısın? Senin bütün bunlara yüreğinin derinliklerinden gelen imanlı bir sesle söz vermen ne kadar güzel ve iyi, çünkü ölüm bayağıdır, ama bu onun endişeleriyle ilgili bir şeydir ve insanoğlu kendisini her bakımdan güvenli kılmak zorundadır. Benim mezar odama küçük bir mutfak koydur, burada yardımcılar bana dana eti kızartsınlar! Alabaster, yani mermerden bir kaz kızarması yaptırıp ötekinin yanına koydur, ahşaptan bir şarap testisi yaptır, ayrıca senin kilden yaptığın firavun incirlerinden de çokça koydur! Senin bana bunları yapacağına dair, beni rahatlatan söz vermeni memnuniyetle dinliyorum. Küçük bir kayık yaptır, içinde kürek çekenler de olsun, bunu benim tabutumun yanı başına koydur, ne olur ne olmaz; ayrıca içine peştamallı birkaç hizmetçi de yerleştir, bunlar bana, cenaze rahibi kendi verimli topraklarında görev emri verince, hemen haber versinler, çünkü benim her şeyi derhal kavrayan bir kafam var; kontrol ve denetim yaparım ama çift süremem, orakla ekin biçemem. Of, aman, bu ölüme hazırlanmak da ne kadar zahmetli bir şeymiş! Çok şey istiyor! Acaba unuttuğum bir şey var mı? Benim unuttuğum bir şey varsa onunla ilgileneceğine söz ver; örneğin, kalbimin olduğu yere yeşim taşından güzel bir mayıs böceği koymayı unutmasınlar; onu bana büyük bir hatırşinaslıkla Peteprê hediye etmişti ve onun üstüne sözleri yazdırmıştı: Yüreğim mizan terazisine konulduğunda benim aleyhime şahitlik etmesin! Bu taş böcek hemen sağ tarafta, benim iki yakalıkla birlikte porsuk ağacından yapılmış kutunun içinde duruyor, bu yakalıkları sana miras olarak bırakıyorum. –Artık yeter, vasiyetimi burada bitiriyorum. Her şeyi düşünmek mümkün değil, geriye pek çok huzursuzluk kalıyor, bunları bizzat ölümün kendisini getiriyor ve bütün bu hazırlıklar da işte bunun için olmalı. Bu-

radan göç ettikten sonra acaba orada nasıl bir yaşam süreceğimize dair soru bile belirsizlik ifade ediyor, bu aslında ölümün verdiği rahatsızlık ve huzursuzluk için bir bahane ve aklımızda şekillendirdiğimiz bir oluşum, zaten benim fikirlerim ve düşüncelerim hep huzursuzluğun ifadesi. Acaba kuşların arasında bir kuş olarak ağaç dallarına mı konacağım? Şu veya bu şekilde keyfî verilen bir görev mi yapacağım: Bataklıkta bir balıkçıl, kendi bokunu top yapıp yuvarlayan bir mayıs böceği mi, suda bir lotus çiçeği mi? Yoksa kendi odamda oturan ve vakfımdan sunulacak adaklara ve sunulara sevinecek birisi mi olacağım? Ya da geceleyin Ra'nın aydınlattığı ve her yerin bir bütünmüş gibi göründüğü gökyüzünün, yeryüzünün, nehrin, tarlanın ve evin bütün olarak göründüğü yerde mi olacağım, yine Peteprê'nin en yaşlı kâhyası mı olacağım, hani buna alışık olduğum için? Şöyle, böyle, başka çeşit bazen de hepsi bir arada çok şeyler duydum ve hepsi birbiriyle bağlantılı ve ayrı, hepsi bizim huzursuzluğumuz için yaratılmış, ama uykunun mışıl mışıl rahatlığında bütün bunlar yok olup gidiyor. İşte bu uyku da bana seslenip yanma çağırıyor. Beni tekrar yatağıma uzat oğlum, çünkü gücüm kuvvetim kalmadı ve artık rahmet ve sonumla ilgili arzum kaldı. Başımın üstünde hışırtılarını duyduğum uykuya kendimi teslim etmek istiyorum artık, ama kendimi ona teslim etmeden önce bilmek istediğim tek şey, acaba ben, batıda Nil kıyısında, elimden göçüp giden sevgili eşim Zeytin Ağacı'ma yeniden kavuşacak mıyım? Son ânımda beni yeniden endişelendiren şu isteğime bir bak, uykuya daldığımda, kramplar beni artık geriye getirmesin. İyi geceler de bana oğlum, benim ayağımı ve elimi düzgünce yerleştir, bunu nasıl yapacağını biliyorsun ve dualar ederek bu krampı benden uzaklaştır! Bu son kutsal görevini de yerine getir –son kez! Ama bunu uyguladığın son kişi ben olmayacağım; çünkü Nil kıyısında da her şey, buradaki gibi nurlar içinde, sonra sen Osarsif, benim kalfam olarak benim yanımda olacaksın ve akşamleyin bana hayırlı dualar edeceksin, senin bu hayır işlemenden sonra her gece, sevimli bir âleme dönüşecek. Çünkü sen kutsanmış birisin ve hayırlı, kutsama dolu eylemler

yaparsın, oysa ben sadece senden bu uğurda başarılı ve mutlu olmanı dileyebilirim – – Artık daha fazla konuşamıyorum dostum! Ölüm anındaki konuşmalarım bitti. Fakat bu, senin sözlerini dinleyemeyeceğim anlamına gelmez!"

Yusuf'un sağ eli vefat edenin solgun elleri üzerindeydi ve sol eliyle onun baldırını sıkıca tutup yerine yerleştiriyordu.

"Nur içinde yat!" dedi Yusuf. "Huzur içinde uyu! İyi geceler babacığım! Bak, uyanığım ve senin vücudundaki azalarınla ilgileniyorum, bu sırada sen teselli âlemine giden patikada endişelerden uzak yürümene devam et, artık merak edecek bir şeyin yok, bunu bil ve hoşnut ol: Artık hiçbir şeyi düşünme! Ne vücudundaki uzuvlar, ne evdeki işler, ne de kendinle ve başına neler gelecek diye endişelen, bu hayattan sonraki hayat nasıl olacak diye üzüntüye kapılma, –işte hepsi bu kadar, bitti, artık bundan sonrası senin için değil, endişelenmene gerek yok, huzursuz olmana gerek yok, her şeyi öylece bırak gitsin, nasıl olursa olsun, çünkü nasıl olsa bir çözüm bulunur, şu veya bu şekilde her şey olacağına varır, her şey yerine getirilir, ama sen her şeyi tam olarak yerine getirdin ve gelecekle ilgili hazırlıklarını, hazırlamış olduğun gibi kullanabilirsin. Bütün bunlar ne kadar muhteşem ve huzur verici bir şey değil mi? Artık zorunluluk yok, izin almak yok; bir şey yaparken, sana akşamleyin dilediğim hayırlı duada geçtiği gibi, artık düşüneceğin bir şey yok, dinlenmen ve huzur içinde olman gerek, buna da iznin var değil mi? Bak, artık yapabiliyorsun! Artık bütün zorluklar, eziyetler ve her türlü üzücü şeyler bitti. Artık aşk hasreti yok, ne nefesi zorlaştıran baskılar, ne de kramp gelecek korkusu! İğrenç ilaçlar yok, ne yakıcı sargılar, ne ensedeki hacamat aleti, ne de sülükler. Seni rahatsız eden her şey, bodrumdaki mezar çukurunda kaldı. Artık sen buradan dönüşerek dışarı çıkıyorsun ve süzüle süzüle ilerideki teselli âlemine giden patikaya gidiyorsun, her atacağın adımla bu teselli âleminin derinliklerine gireceksin. Çünkü başlangıçta benim sana her akşam yaptığım dualar sonunda sana malum olan bu âlemin uçurumları üzerinden geçip gideceksin, benim burada ellerimle tuttuğum vücudundan, senin de çok iyi bildi-

ğin gibi, sana yük olan nefesini ve ruhunu serbest bırakacaksın. Hemen sonra –seni öbür tarafa götürecek olan adıma dikkat edemeyeceksin– seni engin çayırlar, çimenler kolayca kollarına alacak, bunlar artık uzaklarda değil ve sana buradaki meşakkatler gibi bir şey vermeyecekler ve seni her türlü endişe ve kuşkularından aynı şekilde kolayca kurtarıp alacaklar, sana gerektiği gibi davranış sergileyecekler ve sen, neden bu kadar endişe edip durduğuna şaşırıp kalacaksın, çünkü her şey, nasılsa öyledir ve hepsi de doğaüstü bir davranış içinde olur, en doğru şekilde, en iyi şekilde, kendini en iyi şekilde mutluluk duyacağın bir konuma getirileceksin ve sen Mont-kav sonsuzluk içinde hep böyle kalacaksın. Çünkü olan şey, bu şeydir ve olmuş olan şey de olacaktır. Sen senin sevgili Zeytin Ağacı'nı öteki dünyadaki bu diyarlarda bulup bulamayacağını, en zor anında bile kuşkuyla aramıyor muydun? Korktuğun şey olmayacak, endişe ettiğin bu şeye güleceksin, bak işte karın yanı başında, –ve senin olan bu kadın, niçin yanında olmasın ki? Ve ben de senin yanında olacağım, ben Osarsif, rahmetli Yusuf, ben bu adla sana geleceğim – İsmaililer beni sana getirecekler. Sen keçi sakalınla hep avluya çıkacaksın kulaklarında küpelerinle ve gözlerinin altındaki şişliklerle; bunlar senin Beket için gizli gizli döktüğün gözyaşlarıyla, yani sevgili karın Zeytin Ağacı uğruna ağlamakla geçen gecelerin eseriydi. Sonra şöyle soracaksın: 'Ne bu? Bunlar nasıl insanlar?' ve şöyle söyleyeceksin: 'Tamam öyle olsun! Ra günlerinde, sizlerin gevezeliğinizi mi dinleyeceğim, bunu mu söylemek istiyorsunuz?' Çünkü sen Mont-kav'sın ve sana verilen rolün dışına çıkamazsın ve bu insanların karşısında bir saygınlığın var; ben Osarsif olarak satışa sunulan yabancı köle çocuktan başka birisi değildim, ama bu sana gizliden gizliye malum olmuştu; sen benim önceden kim olduğumu ve ilahların ülkesine giden yola kardeşlerim tarafından gönderildiğimi gösterişsiz sezginle biliyordun. Yolun açık olsun, haydi, babacığım ve müdürüm! Nur ve huzur âleminde seninle ikimiz yeniden görüşeceğiz."

Burada Yusuf ağzını kapadı ve iyi geceler sözünü söylemedi, çünkü başkâhyanın kaburgaları ve karnı artık kıpırdamıyordu;

onun sessizce ve hiç fark ettirmeden yemyeşil çayırların bulunduğu âleme gitmiş olduğunu anladı. Eline bir kuş tüyü aldı, sık sık yaptığı gibi gözleri önünde gezdirerek onun görüp görmediğini kontrol etti ve kuş tüyünü dudaklarının üstüne koydu. Kuş tüyü hiç kıpırdamıyordu. Onun gözlerini kapatmasına gerek yoktu, çünkü o zaten sakin bir şekilde gözlerini uykuya dalarken yummuştu.

Cenaze hekimleri geldiler ve Mont-kav'ın cesedini kırk gün boyunca tuzladılar ve baharatladılar, vücudu sargılar içindeydi; onun vücuduna tam uyan bir sandukanın içine yerleştirdiler ve renkli bir Osiris birkaç gün bahçedeki küçük evin arkasında, gümüşten yapılmış beyefendi ve hanımefendilerin önünde kaldı. Daha sonra ceset bir gemiye bindirilip nehirden aşağı doğru, Abôdu'nun kutsal mezarına, batıdaki beyefendinin son ziyareti için götürüldü, burası Teb'deki dağlar içinde, orta derecede ihtişamlı bir yerdi ve sonra kaya mezar odasına yerleştirildi.

Yusuf gözlerinde yaşlarla, bu babasını yâd ediyordu. Gözleri insanı yanıltacak şekilde annesi Rahel'in gözlerine benziyordu, sanki Yakup'un onu birbirleriyle kavuşmayı bekledikleri zamanda olduğu gibi sabırsızlıkla hâlâ gözyaşlarıyla bekleyip duruyordu.

ALTINCI BÖLÜM

DUYGULANMIŞ KADIN

Değerini Takdir Etmeme Sözü

Bu hikâyeden sonra, Beyefendinin karısının gözlerini Yusuf'a çevirmesi ve onunla konuşmasına sıra geldi–

Bu sözü bütün dünyanın bildiği gibi, Potifar'ın unvan sahibi karısı Mut-em-enet söylemiş, çünkü bu kadın, kocasının genç başkâhyası Yusuf'a gözlerini "dikmişti" ve biz asla şunu inkâr etmek istemeyiz ve inkâr edemeyiz, bu kadın bir gün son derece aklı karışmış bir hâlde ve şiddetli bir ümitsizlik ateşi içinde kıvranırken, sonunda böyle bir ifadeyi kullanmıştı; evet, elimizdeki belgelere göre bu sözler, beklenmedik bir şekilde onun ağzından fırlayabilmiş ve doğrudan bir insanın yüzüne söylenebilmiş sefil ve değersiz bir teklif olarak ağzından çıkmıştı; oysa bunun kadının ruhunda ve vücudunda eksikliğini duyduğu kaçınılmaz bir arzunun son bir çığlığı olarak nitelendirilmemesi gerekir. Açıkça söylemek gerekirse, hayatın içinde yer alan bir anlık acı ve titizlik gerektiren anlarla ilgili olarak verilen bu haberdeki kısaltılmış ifadeden korkuya kapılıyoruz, bu olaydaki gerçeği aydınlatan az ve öz bir ifade şeklidir ve insanda haksızlık olduğu duygusunu uyandırır. İfade edilen veya edilemeyen ya da nezaket icabı susulan ve ortalıkta dolaşan bu azarlamaya karşı, bizim duyarsız olduğumuz söylenemez. Bizim burada ifade etmeye çalıştığımız bütün bu konular, tarihle bir hesaplaşmadır; olayın yaşandığı ortamda olup biteni, inandırıcılık esasına göre ortaya ko-

ymaktadır; bu yöntemin doğru olmadığı, yaptığımız şeylerin faydasızlığı anlamına gelmez. Ne zamandan beri bir yorumlama, kendi metniyle bir çakışma, örtüşme içindedir ki, diye sorulmalıdır. Ayrıca "ki" ile başlayan bir belgeye, yaşama daha çok saygınlık ve hayati bir önem kazandırmak için "nasıl" sözcüğüyle başlayan bir yorumlama yapmak uygun düşmez mi? Evet, yaşam, ancak bu "nasıl" sözcüğünün içinde amaca uygun olarak gerçekleşmez mi? Eskiden ne düşünüldüğünü hatırlatmakta yarar var; hikâye ilk kez anlatılmadan önce, bu hikâye kendi kendisini anlatıyordu –hem de hayatın bütün zorluklarının üstesinden gelen, anlatıcı için asla ümit edilemeyen, çıkış yolu bulunmayan güçlüklerin nasıl üstesinden gelindiğini çok açık ve net bir şekilde anlatıyordu. Bu anlatın, hayatın nasıl olması gerektiği konusuna çok sadık bir şekilde hizmet ettiği, ayrıntılarına ancak yaklaşabilecek bir anlatımla ulaşabilirdi, ancak bunu da "ne" sözcüğünün anlamının müsaade ettiği kadarıyla anlatabilirdi. Fakat bu yorumdaki sadakat kendini haklı gösterirse tıpkı Potifar'ın karısıyla ilgili anlatılanlarda olduğu gibi ele geçen belgelere göre ona uygun düşeni ifade etmiş olacaktır.

Yusuf'un Hanımefendisiyle ilgili olarak çizilen imaj veya zorunlu ve karşı konulamayacak şekilde yapılan girişim, korkarız ki, bu dünyada çok geniş çevrede gerçekten yaygın olan imajdır ve bu, çok yanıltıcı bir öykülemedir; insan gerçeğe ve orijinal metindeki gerçeğe sadakatle yaklaşacak olursa bu, orijinal metin için de bir kazanım olacaktır –işte bu yazılanlar arasında sadece bu ilk yazılmış olanı veya daha doğru bir ifadeyle, kendisini dile getiren yaşamı algılamak mümkün olacaktır. Şehvet dolu bir ruh hâlindeki çılgınlık ve utanma duygusunu yitirmiş bir fettanlık, yani gönül çelme olgusunu yansıtan yanıltıcı görünüm, Yusuf'la birlikte bahçedeki küçük sefa evinde saygınlığını hâlâ koruyan ihtiyar Tuiy'in oğlunun karısı, yani gelini hakkında ağzından çıkan ifadeyle eşdeğerli ve örtüşür durumdadır; burada bir parça daha ayrıntılı ve gerçeklere uyan bir hayat kendisini göstermektedir, yani kötü de olsa birbiriyle örtüşmektedir. Peteprê'nin annesi, gelinini "mağrur" olarak niteliyordu, ona

kaz ismi vererek çıkışıyor ve bunun böyle bir şey olmaması gerektiğini açıklıyordu; kaynanası ona son derece kibirli diyordu, mehtap rahibesi ve içinden pazarlıklı birisi olarak niteliyordu, hatta onun vücudunun mersin yaprağı gibi buruk bir kokusu olduğunu söylüyordu. Bir hanım böyle mi konuşur, geleneksel metin bunu bu şekilde mi ifade ediyor? Buna rağmen, o böyle konuşuyordu, hatta kelimesi kelimesine, tekrar tekrar böyle konuşuyordu, yani onun gururu bu aşk tutkusuyla tamamen kırıldıktan sonra –böyle olduğunu biz de onaylıyoruz. Ama geleneksel metin bir şeyi buraya ilave etmeyi ihmal etmiştir, çünkü kadının güya şöyle konuştuğu, sırrımı açıklamaktansa dilimi ısırırdım şeklinde ifade ettiği olaym üzerinden kim bilir ne kadar zaman geçmişti, kadın ağrılar ve sızılar içinde anlaşılması güç bu duygularını ilk kez dudaklarından dökmüş ve böylece kendisinin sonsuza kadar bir gönül çelici, baştan çıkarıcı, fettan olarak damgalanmasına yol açmıştı. Baştan çıkarıcı bir kadın mı? Bir kadının üzerine hep böyle gelinirse, o kadın tabii ki baştan çıkarıcı olur –baştan çıkarıcılık denen şey, onun buna müptela oluşunun fizyonomik bir görünümü ve olgunun görünen dış yüzüdür; onun gözlerini ışıldatan ya da süslenirken göze damlatılan şeylerle elde edilen ışıltılardan daha tatlı yapan şey, etkileyici şeydi; doğasında olan bir şeydi; dudaklarının kırmızısını daha da çekici yapan şey, makyaj malzemesindeki kırmızı toz boyadan değildi; insanın ruhunu çok anlamlı bir şekilde okşayan ve coşkuyla dolup taşıran şey, onun gülümsemesiyle oluşuyordu: Buna ve vücuduna uygun düşen ve yaratılışına sadece bir parça ve gerçekten de oldukça farklı ifade katan, çocukça yaptığı makyajla ve süslerle ifadesini bir hayli de katılaştıran giysileriyle, insanı baştan çıkaran bir cazibe ortaya çıkıyordu. İşte başından beri, esasen Yusuf'un Hanımefendisinin sonunda ona söylemek istediği şey buydu ve başka bir anlama kesinlikle gelmiyordu. Ama onun içinde olan ve bu şekilde dışa doğru gelişip yansıyan olgu nedeniyle bu kadını sorumlu tutmak mı gerekir? Bunu şeytanlık olsun diye mi yaptı? Bu giysi ve ifadeyle dışa karşı böylesine cazip ve şuh görünüşünün, bizzat kadına verdiği işkence ve ıs-

tırapla ne alakası var, acaba kadın bunu biliyor mu? Kısacası, kadın cazibeli ve şuh yaratılmışsa, bunun için kadın baştan çıkarıcı, gönül çelen, fettan birisi midir?

İşte özellikle ve öncelikle bu baştan çıkarma kavramının şeklini ve türünü, yani kadında doğuştan gelen ve eğitimiyle oluşan bu baştan çıkarıcılığı, farklı ve yeniden tanımlamak gerekecek. Ailesi içinde Eni veya Enti olarak adlandırılan Mut-em-enet'in insanı baştan çıkaracak kadar etkileyen bu konumunda güya şuh bir sokak kadını gibi davranmış olduğunu ifade eden kanaate karşı, onun çocukluk dönemine bakıp yeniden düşünmek gerek, çünkü çocukluğu, yeterince asil bir sınıfa mensup olmayan bir aile çevresinde geçmişti. Mont-kav, samimi ve dürüst olarak, Yusuf'un kaderi üzerinde daha değişik bir etkisi olan bu kadının konumunun bu yönünü haklı buluyor ve kadına hak veriyordu: yani kadının aile kökeninde bunu aramak gerekiyordu.

Yelpazetaşıyan denilen Peteprê'nin hanımı, bir taşçının veya birahane işletmecisinin kızı değildi; bunu duyunca kimsenin şaşırmaması gerekir. Bu hanım, şu anda belki az veya çok bilinen, çok eski bir eyalet hanedanının soyundan geliyordu; her ne kadar aradan çok uzun zaman geçmiş olsa da, onun ataları Orta Mısır'da bulunan bir eyaletin geniş topraklarının sahibi olan ataerkil bir küçük krallığın başında bulunuyorlardı. Eskiden, Asya'dan gelmiş soyu çobanlık olan yabancı hükümdarlar, bu ülkenin kuzey tarafında otururlar, Ra'nın çifte tacını taşırlardı ve Vêse'nin prensleriydi, yüzyıllar boyunca böyle yaşamışlar, sonunda onların hükümdarlığı altına girmişlerdi. Ama onların içinden kudretli insanlar çıktı, Sekenyenrê ve onun oğlu Kemose, çoban krallara karşı başkaldırdılar ve sert bir şekilde direndiler, bu sırada onların yabancı soylu oluşları kendi kanlarında etkileyici ve savaşçı bir mücadele ruhu oluşturmuştu. Evet, Kemose'nin cesur kardeşi Ahmose, yabancıların kraliyet merkezi olan Auaris'in üzerine yürüdü ve oraları fethederek hepsini bu ülkeden sürüp çıkardı; bu toprakları kurtarıp oraları kendisine yurt edindi ve eski kralın evini kendi evi yaptı ve yabancıların

hükümdarlığının yerine kendi hâkimiyetini ilan etti. Bu ülkenin bütün eyalet hükümdarları Ahmose'nin kahramanlığında onun aynı zamanda bir kurtarıcı olduğunu kabul etmezler ve onun hâkimiyetini hürriyet kavramıyla örtüştürmezlerdi; bu, alışılagelen bir durumdu. Onların içinden bazıları, tabii asıl sebebi gayet iyi biliyor olmalılar, Auaris'te yabancılarla birlikte yaşamayı, onların uydu devleti olarak kalmayı, böyle birisinin kendilerini kurtarmış olmalarına tercih ediyormuş gibi bir tutum izliyorlardı. Evet, uzun yıllar başlarında bulunan bu beylerin tamamen ülkeden sürülmelerinden sonra bile birkaç kişi, hürriyeti istemeyen eyalet krallarını bu kurtarıcıya karşı isyan ettirdi, belgelerde şöyle geçiyor: "isyancılar ona karşı toplandılar", bunun üzerine kurtarıcı onları bir meydan savaşında yenmek zorunda kaldı, tabii bu olay hürriyet gelmeden önce olmuştu. Onların arazilerinin üzerinde oturan bu muhaliflerin oralardan uzaklaştırıldığı, açıkça bellidir. Ama Tebli ülke kurtarıcısının huyu, yabancılardan almış olduğu toprakları kendisine mal etmiş olmasıydı, yani bizim tarihimizdekinden çok daha ileri seviyede yapılan bir süreç orada eskiden yaşandı, ama bu süreç henüz tamamlanıp bitirilmemişti, aksine zaman içinde ancak bitmiş olacağı bekleniyordu; yani bu eyaletin ilk sahibi olan eyalet hanedanın mallarının ve mülklerinin istimlak edilmesi ve kendi topraklarından Teb Krallığı lehine malvarlığının tamamının kamulaştırılması sağlandı ve bu ülkenin tek sahibi oldu ve bu toprakları kiraya verdi veya tapınak ve kayırdığı insanlar arasında hediye olarak paylaştırdı, tıpkı Firavun'un Peteprê'ye nehirdeki meyvelik ve verimli adayı hediye etmesi gibi. Ama işte bu eski eyalet beyinin soyundan gelenler memur ve silahlı asiller, dönüşüm yaşadılar ve Firavun'a her yerde refakat ettiler, onun kara ordusunda başkomutanlık veya yönetim sisteminde en üst makamlarda bulundular.

İşte Mut'un soyu da böyleydi ve asil bir sülaleydi. Yusuf'un Hanımefendisi, anılan eyalet beyi Teti-'an'ın soyundandır; bu bey kendi dönemde "isyancıları toplamıştı" ve kendisini kurtarıcı ilan etmeden önce, meydan savaşında yenilmişti. Ama Firavun, Teti-

'an'ın torunlarına ve torunlarının torunlarına kin beslemedi. Bu soy, üstün ve kibar bir şey olarak kaldı, devlete birlik komutanı, meclis başkanı ve hazine bakanı, saraya Truhsesse'yi, yani arabasının başsürücüsünü ve kraliyet banyo odasının sorumlu müdürünü verdi, hatta onun evlatlarından birkaçına, bunlar büyük şehirlerde valiliğe atanmış olurlarsa, yani Menfe veya Tine gibi eski eyalet beylerine ait özel isimler verildi. İşte Eni'nin babası Mai-Sahme, iki belediye başkanlığından –birisi olan Vêse'nin valilik makamına sahipti; çünkü halkın yaşadığı şehirde bir vali ve batıdaki ölüler şehri için ayrı bir vali vardı ve Mai-Sahme batıdaki şehrin valisi ve prensiydi. Yusuf'un anlattığına göre de, bu unvanla güzel bir mevkide yaşadı ve kendisi hep mutluluk veren yağ kullandı. O ve onun yakınları bunu biliyordu, eli ayağı düzgün çocuğu Enti de; bu kız çocuğu her ne kadar arazi sahibi olmayan bir eyaletin prensesi olmasa da, yeni çağa uygun bir görevdeki memurun kızıydı. Bu şehrin valilik makamında yer alan anne ve babasının, kızlarının ne olması gerektiği konusunda verdikleri kararda, bu soyun zihniyetine göre, atalarının yaşadığı günlerden itibaren meydana gelen değişiklikleri görüp anlamak mümkün olabilir. Çünkü doğal olarak onun anne babası, saray yaşamının getirdiği büyük çıkarları hesaba katarak sevgili kızlarını Huiy ile Tuiy'in bir makam verilmesi düşünülen oğulları Petepre'ye çok küçük yaşta eş olarak vermişlerdi; bu da şunu açıkça kanıtlıyor ki bu topraklarda bir zamanlar yerleşen atalarının soyunun devamını ondan bekliyorlardı, çünkü onların soyları yeni çağda iyice zayıflamıştı.

O zamanlar Mut, anne babasının üzerine titrediği bir kızdı, tıpkı Potifar'ın anne ve babasının o sıralarda cıva gibi kıpır kıpır oynayan küçük oğullarını, ışığın saray mensubu olarak kutsadıkları gibi bir titizlik gösteriyorlardı. Kızın soyunun, kızdan bekledikleri şeylere önem verilmedi; bu beklentilerin simgeleri, suların kararttığı yeryüzü ve maddeler dünyasındaki hayatın başlangıcı ay-Ei idi; bunlar da onun bünyesinde kendisinin de bilmediği ve sevgiyle dolu yaşama zıt olan bu duruma karşı en küçük bir itiraz hakkını bile kullanma-

dan, onun bedeninde sessiz ve sakin bir şekilde uyku konumundaydı. Kız kuş gibi hafif, neşeli, bulutsuz bir gökyüzü gibi serbestti. Kız, suyun üzerinde, güneşin öpücükleri altında gülümseyerek süzülen bir nilüfer çiçeği gibiydi, suyun derinliklerine kadar inip koyu bataklığa değen köklerinden bile haberi olmayan, el değmemiş bir çiçekti. O zamanlar gözleriyle ağzı arasında belirgin bir çelişki yoktu henüz; her ikisi arasında hiçbir şey ifade etmeyen çocukça bir uyum vardı; çünkü onun şımarık minik-kız çocuğu-bakışı, henüz dünyası karanmış ciddiyet ve şiddetten habersizdi, uçları kıvrık dudakları ve hemen yanlarındaki gamzeleri bile o zamanlar belli belirsizdi. Aralarındaki uyumsuzluk, ancak yaşının ilerlediği yıllarda, kızın mehtap rahibesi ve güneşin maliye bakanının şerefli eşi olarak yavaş yavaş meydana geldi; bunu gözlerine göre, kıvrımlı ağzı, yeraltındaki güçlerin bağımlılığı ve akrabalık ilişkileri altında kalmış bir bünyesel şekil olarak daha iyi belli ediyordu.

Onun bedenine gelince, onun endamını ve güzel hatlarını herkes çok iyi tanıyordu; çünkü onun üzerindeki "havadan dokunmuş" olarak nitelendirilen, nefes kadar ince-ipekten yapılmış lüks elbise, vücudunun her hattını en iyi şekilde yansıtıyordu. Söylemek gerekirse onun vücudu, gözlerine göre daha çok ağzıyla uyumluydu; onun bulunduğu şerefli konum, muhteşem gençlik görünümünü engellemiyordu ve gelişmesini durdurmuyordu –küçük ve sert göğüsleriyle, ince boynu ve zarif sırtıyla, hoş omuzlarıyla, kusursuz bir heykelinki kadar güzel kollarıyla, uzun narin bacaklarıyla, kalça ve popo kısmını kadınca bir zarafetle salındıran bacaklarının üst bölümüyle, enine ve boyuna tam bir kadın vücuduydu: Vêse bundan daha övüneceği birisini yaratmamıştı. Onu gören insanlar, kızın gözlerinde en eski sevimli rüyada gördükleri, ilk yaratılış ve ilk yaratılış-öncesi figürler, yani her şeyin başlangıcı olan Ei'nin yumurta şeklinde olduğu zamanlardaki figürler canlanıyordu: Periler kadar güzel bakire kızın simgesi başak burcu, onun aslında –nemli zemindeki– bir aşk kazı olduğu bakire görünümündeyken kendisine süzülerek bir kuğunun yaklaştığı sahne canlanıyordu; bu kuğu zarif ve güçlü kar

beyazı tüyleriyle aslında bir tanrıydı, kanatlarını çırparak, şerefle dolu bir ifadeyle, kızı şaşkına çevirip onunla birleşiyordu; istediği şey, sadece kızın yumurtlamasıydı...

Hakikaten böyle, karanlıkta yattıkları yerlerde, Mut-em-enet'in ince elbiseler içinde görünen vücudunu gördüklerinde ilk çağ figürleri Vêse halkının içlerine ışık saçıyordu; oysa onlar, bu kadının yaşadığı, mehtap kadar hoş, şerefli bedenini ve konumunu, ciddi bakışlarını çok iyi biliyorlardı. Onlar bu gözlerin, onun varlığı ve dönüşümünü çok daha değişik şeyler ifade eden ağzından daha başka izler taşıdığını görüyorlardı; bu ağız, sanki kuğunun arzusunu yerine getirmesine müsaade ediyormuşçasına bir gülümsemeyi de içeriyordu; yine onlar, bu bedenin en yüce anları, doyumu ve beklentilerin gerçekleştiği algılamaları asla bu tür ziyaretlerde yaşayamadığını çok iyi biliyorlardı; onun yaşadığı şey yalnız ve yalnız önemli günlerde Amun-Ra karşısında yapılan kült danslarında şıngırdak sesleriydi. Kısacası, onun arkasından kötü bir şey söylemiyorlardı ve gözlerini kırpmıyorlardı, yani onun gözlerine bakıp ağzındaki yalan ifadeyi gördüklerinde bu kadınla ilgili bir şey ima etmiyorlardı. Oysa diğer kadınlarla ilgili olarak onların kötü yanlarını acımasızca döküp sayıyorlardı; aslında onlar Teti-'an'ın torunları olarak evliydiler ama buna rağmen âdetler konusunda çok renkli bir yaşam sürüyorlardı, bu tarikattaki kadınlar da öyleydi, örneğin sığırlardan sorumlu müdürün karısı Renenutet de bunlardan birisiydi, –Amun'un sığırlardan sorumlu müdürünün karısıyla ilgili bilmediği ya da bilmek istemediği şeyleri onlar biliyordu, daha öyle çok şeyler biliyorlar ve onların arkalarından ve arabalarının gitmesinden sonra her şeyi ortaya döküyorlardı. Ama Petepre'nin birinci hanımı ve tabiri caizse hakiki karısıyla ilgili Teb'de hiçbir şey bilinmiyordu ve herkes bilinecek bir şey olmadığından da emindi. Kutsal bir hanımefendi olarak telakki ediyor, esirgenecek ve korunacak birisi olarak saygı duyuyorlardı, onu Petepre'nin evinde ve çiftliğinde olduğu gibi dışarıda da böyle tanıyorlardı. Onunla ilgili sadece havadan sudan konuşup eğleniyorlardı.

Bu konuda dinleyici çevresinin hep düşündükleri şeyleri –biz kendimize görev saymadık; Mizraim'in, özellikle de No-Amun'un kadınları ile hanımların dünyasındaki yaşam alışkanlıklarının peşine düşmedik: Çok uzun zaman önce ihtiyar Yakup'un kaba ama neşeyle söylediği kadınların alışkanlıklarıyla ilgili şeyler dinlemiştik. Onun dünyadaki her şey hakkındaki bilgileri heyecanlı, coşkulu mitolojik tarzda anlatışını hesaba katmamak mümkün değildi, böylece abartmalar yapmadan anlatırdı. Ama bunların gerçekle hemen hemen hiç alakası yoktu denilemez. İnsanlar arasında, günah nedir bilinmez ve buna akılları da yetmezdi; bu kadınlar çok ince, hava kadar ince elbiseler giyerek insanlar arasında dolaşırlardı. İnsanların hayvanlar ve ölümle ilgili dua ve ibadetlerinde, akıllarından ve gönüllerinden ete ilişkin bir şey geçmezdi; bu, belki de âdetlerin bunu sakıncalı görmemesinden kaynaklanıyordu; Yakup'un şairane bir şekilde tasvir ettiği bu alışkanlıklar, tecrübelerle ve belgelerle kanıtlanabilirdi. Bu tecrübe, olasılık durumuna da eşdeğerlidir, bunda kötü niyetten çok, mantıki bir rahatlama olduğunu saptıyoruz. Buna her şeye burnunu sokup bir şeyler anlamaya çalışmak denir, Vêse'nin kadınlarına da bakılınca bazıları için bu durum doğrudur. Burada uzun uzadıya tartışmaya gerek yok ve affedilecek, hoş görülecek çok şey de yok. Biz sadece sığırlardan sorumlu müdürün hanımıyla kralın özel koruma subayı arasında geçen bir olaya göz attık, evet ayrıca yine aynı nüfuzlu kadının Honsu Tapınağı'ndaki genç ve dazlak kafalı ve evlere girmeye izinli delikanlı arasındaki olaya baktık ve bu ilişkileri yorumlamaya çalıştık; bunlar Yakup'un tasvirlerine geniş ölçüde uymaktaydı. Vêse hakkında ve içinde yüz binden fazla insanın yaşadığı böyle büyük bir şehirde olan bitenler hakkında ahlak hâkimi gibi hüküm vermek, bizim işimiz değil. Durdurulamayan ve kurtarılamayan şeyi açıklıyoruz. Bir kadın için elimizi ateşe sokarız ve onun değişimdeki kusursuzluğunu ve temizliğini belli bir zamana kadar savunuruz, ama bu değişim tanrıların zoruyla bir bozulma ve sarsılma dönemine girince de, bizim bütün hikâyeci saygınlığımız tehlikeye girmiş olur: Bu,

Mai-Sahme'nin, yani eyalet prensinin kızı Mut-em-enet, yani Potifar'ın karısıdır. Yaratılışında şuhluk olduğu söylenir, bu çekicilik ona işte bu çirkin birleşme teklifini söylediği, bunun hep dudaklarından döküldüğü, kolayca ve kaba bir şekilde bunu ifade ettiği, aslında değiştirilmiş, gerçek dışı bir tasarımdır, bu gerçeğin böyle zedelenerek ifade edildiğini kabul ediyoruz. Kadın bu sözü dilini ısırarak fısıldadığında, kendisine asla hâkim değildi, kendisini tamamen kaybetmişti; acılar, ıstıraplar içindeydi, aşağıdaki güçlerin kin ve garez dolu intikam hevesinin bir kurbanı olmuştu; buna ağzından çıkanlar sebep olmuştu; oysa onun gözleri, bunlara küçümseyen ve aşağılayan bir ifadeyle baktığını belli ediyordu.

Gözlerin Açılması

Mut'un iyi niyetli anne babasının anlaşmalarıyla Huiy ile Tuiy'in oğlu daha çok küçük yaşta nişanlandığı ve evlenmiş olduğu bilinmektedir; ama bunun iç yüzündeki gerçeği yeniden hatırlatmak gerekiyor ki bu evlilik ilişkinin formalite icabı olduğunu kız çoktandır biliyordu ve ona bu maddi açıdan çok şey öğretebilen anda, eksikliğini duyduğu ve karanlıklar içinde bulunan bir şey de vardı. Bunu belirtmek boşuna değil: Kızın bakireliği, buna göre zamanından önce bitirilmişti –ve hepsi de buydu işte. Daha yarı yetişkin, yani genç kızlığını tam olarak yaşamamışken kendisini birdenbire şımartılmış bir başkanlık makamında kibar ve üst düzey kadınlar evinde buluvermişti; her şeyin bol olduğu, eller üzerinde tutulan ve etrafında çıplak zenci halayıkların ve hadım edilmiş nazik yapılı genç erkeklerinin hizmette bulunduğu haremde, çok çeşitli ırklara mensup birbirinden güzel ve lüks içinde yaşayan kadınların içinde birinci ve hakiki eş olarak bulunmuştu, onlarla birlikte önemsiz saray mensubunun kurduğu bu tahammül edilemeyen ve tadı çıkarılamayan sevgi devletinde, bu hayırlı sarayın göstermelik bir şeref maddesi ve göstermelik bir nesnesi olarak, sadece içi boş, anlamsız bir lüks içinde yaşıyorlardı. Bu kadının kaşlarındaki ifadeye önem veren ve bun-

dan bir sonuç çıkaran boşboğazlar ve hayalperestler, kraliçe kaşlarını yıkıp üzgün bir tavır sergileyince derin bir melankoliye kapılıyor, neşeli ve şuh görününce de kinayeli konuşmalar ve laf atmalar meydana geliyordu; ayrıca bir oyun masasını şereflendirmişler ve ortalarında Beyefendi Peteprê ve Mut-em-enet de varsa ve Beyefendi şekerlemeyle amber rakısı sunarak ona küçük, anlamsız bir iltifatta bulunacak olursa işte o zaman akılsızca, durup dururken çekişmeler, kavgalar oluyordu: Haremin yıldızıydı, aynı zamanda tüm evin başı, Hanımefendisiydi, en dar ve en yüce anlamda Potifar'ın nikâhlı eşi olarak buradaki odalıklardan daha üst düzeyde, onların başhanımıydı ve duruma göre de onun çocuklarının da annesi olacaktı, ana binada kendine ayrılan özel odasında oturuyordu (bu oda kuzeydeki sütunlu salonun doğusundaydı, bu sütunlu salon, kocasının odasını, yani Yusuf'un kitap okuma görevini yaptığı odayı, ötekinden ayırıyordu); –ayrıca Firavun'un dostu Potifar'ın Teb'in üst düzey sosyetesine evinde verdiği danslı ve müzikli toplantılarda ev sahibesi ve konuk ağırlayıcı olarak hizmet ediyor ve kendisi de eşiyle birlikte özellikle saraydaki toplantılara katılıyordu.

Hayatı çok gergin geçiyordu ve çok zarif görevlerle çok yoğundu –içi boş, beyhude görevler de denilebilir, ama insanın ömrünü tüketen şeylerdir. Toplumsal ve kültürel yaşamın bin türlü ayrıntıları ve bitmek bilmeyen taleplerinin, asil kadınların canlılıklarını ne kadar etkileyip meşgul ettiğini bütün uygar toplum insanları çok iyi bilir; işte böyle ıvır zıvır şeylerle uğraşmaktan kendi ruhu ve aklıyla ilgili asıl konularla ilgilenmeye asla vakti olmazdı ve yüreğinde serin bir boşluk, ama her şeyi olan ve hiçbir şeyin eksikliğini çekmeyen, hiçbir zaman da üzücü olarak nitelendirilemeyecek bir yaşam biçimi vardı. Her zaman ve her yerde kadınlara özgü, bu tür bir ruhsuz dünya yaşamı hadisesi olmuştur ve bunu daha da ileri götürmek mümkündür; denilebilir ki insan, asıl işini yapamaz hâle gelir, yanında önemli konuma sahip bir kadının hayatını geçirdiği bir koca, gerçek anlamda ordunun başkomutanı veya her ne kadar saray unvanı da olsa, onunla paylaşacak çok az şeyi oluyordu. Makyaj

masasındaki törensel süslenme de çok zamanını alıyordu; acaba bu, kocasının karısını özleme konumunu sürekli canlı tutma amacıyla mı yoksa sadece kendisinin sosyal hizmeti için mi böyle yapılıyordu? Kendi konumunda olan diğer kadınlar gibi, Mut da her gün kendisini bir saat buna adıyordu. Bu tuvalet işi tam olarak şöyleydi: El ve ayak tırnaklarının çok titizlikle bakımı; buhar banyoları, ağda işleri, kremleme ve masajlar; güzel vücudu için bunları severek yaptırıyordu; allık ve pudralar, göz damlaları, sivri bir fırçayı damla kabına batırıp iyice süzdükten sonra, bakışlara tatlı bir hava vermesi için, Tanrının özenerek yarattığı, mücevher kadar değerli gözlerindeki gözbebeklerine makyaj sanatı okulunda öğretildiği gibi damlatıyorlardı; saçlarının bakımında, hem kendi parlak siyah saçlarındaki buklelere varıncaya kadar mavi veya altın sarısı pudra serpiyorlardı hem de çeşitli renklere boyanmış, iri ve ince saç örgülü, bukleli, kabartılmış, inci dizili peruklarını takıyorlardı –bundan sonra kalçalarına ince bir şekilde ütülenmiş kumaş doluyorlardı ve omuzlarına ince pileli bol bir şal atıyorlardı, sonra dizleri üzerinde duran hizmetlilerin sundukları baş, göğüs ve kollar için ziynet ve takılara sıra geliyordu: Bütün bu hizmetler için çıplak zenci kızlar, hadım berberler ve terziler hiç gülmeden görevlerini yapıyorlardı. Bu sırada Mut da hiç gülmüyordu, çünkü bir dikkatsizlik, bu kültürde işletmedeki en küçük bir ihmal, bu güzel dünyada dedikodulara yol açar, sarayda kötü bir skandal meydana getirirdi.

Daha sonra aynı yaşam tarzını sürdüren kadın arkadaşlarına ziyarete sıra gelirdi, onlara tahtırevanla giderdi veya onları kendisi misafir ederdi. Merimat Sarayı'nda, tanrının karısı Teye'ye gerekli hizmet verilirdi, Mut bu tanrıçanın şerefli devletine mensuptu, –o da yelpazeyi, kocası Peteprê kadar iyi taşırdı ve orada kalır ve gece yapılan su gösterilerine katılırdı; bu şenlikleri, kraliyet bahçesinde Firavun'un emriyle yapılan yapay gölde Amun'un sahibesi düzenlerdi; burada, yeni icat edilmiş, renkli ateş saçan meşaleler kullanılırdı. Daha sonra –Tanrıdoğuran Ananın adı bize bunu anımsatmıştı– sözü çok edilen, dinî önemi olan şerefli ve zorunlu olan gö-

revler, toplumsal bir zarafet içinde, ruhani ve rahiplerin uyguladığı bir seremoni şeklinde devam ederdi, kadının gözlerindeki kurumlu ve ciddi ifade, başkalarında hemen hemen görünmezdi: Hathorlar Tarikatı'nın ve Amun Hareminin bir kadın üyesi ve arasında güneş kursu bulunan inek boynuzlarını başında taşıyan, kısacası, geçici bir süre için ilahe olarak yaptığı zorunlu görevleri yerine getirirdi. Bu, önemli büyük kadının kalbinde dünyaya karşı duyduğu soğukluğun yükselmesine ve yüreğinde güzel hayaller kurduracak hiçbir şeyin olmamasım, Eni'nin hayatının bu tarafı ve bunun etkisinin ne kadar çok katkıda bulunduğunu söylemek biraz tuhaf olmaktadır. Aslında bu kadın, şahsıyla en ufak ilişkisi olmayan bu işleri, evliliğiyle elde ettiği konum ve unvan nedeniyle yerine getiriyordu. Amun'un kadınlar evi, bu bakirenin evi olması için en ufak bir neden yoktu. Onun etindeki yoksunluk, Yüce Ana'nın tanrılık karakterinden uzak düşüyordu, yani Mut'un ve onun kadın arkadaşlarının şenlikler sırasında bünyelerinde canlandırdıkları olaya ters düşüyordu. Bu kraliçe, Tanrının yatağında birleştiği ve ondan ertesi günkü güneşi dünyaya getiren anne olarak, bu tarikatın manevi başkanıydı. Ama onun asıl anası ise Amun tarafından önem verilmiş, saygın yüce-peygamberin karısı, yani nikâhlı eşiydi ve bu peygamber, özellikle Renenutet'e (yani davranışları ve ilişkileri hakkında susulan), yani sığırlardan sorumlu müdürün karısına benzer evli kadınlarla birlikte toplanır onlarla otururdu. Ama hakikaten Mut'un tapınaktaki görevi, evliliği nedeniyle olmuştu; bu görevi, toplumsal olaylardan, hizmetlerden birisi olarak yerine getiriyordu. Ama bu kadın, iç dünyasında, kısık sesli ihtiyar Huiy'in, kocası ve yatak sırdaşıyla konuşmasında anlattığı şeyi yapıyordu: Onun tapınaktaki görevi, kendi gerçek hayattaki evliliğindeki tuhaf ayrıntıyla ilişkilendirilmişti, bunu kelimelerle ifade edemiyordu ama bunu dile getirecek yolu ve yöntemi buluyordu ve bunu da kendisine çok yakıştırarak uyguluyordu, hatta bu Tanrıya yeryüzündeki Peteprê'nin yaptığı eşlik gibi olduğunun bilinciyle; orada kendisini Tanrıya teslim etmiş bir kuma, bir odalık hizmeti vermekle kendi asıl garip ay-

rıntısını ifade fırsatı buluyordu. Kafasından geçen bu düşüncesini topluma böylece algılatmayı ve onların bu tasarımdan hareketle onun gerçeğini bulmaları için bildiride bulunuyor ve Tanrının verdiği ilahî sarhoşluğa ve ileriye dönük vaatlere kendisini kaptırıp, bu atmosfer içinde Hathorların oluşturduğu dairede yerini alıyordu ve burada Mut'un sesi ve dans sanatı en güzel şekilde sergileniyordu, bu olay tapınağın asıl hanımefendisini bile gölgede bırakıyordu. Bu, onun aklının ve iradesinin eseriydi; bu eser, bu dünyada böyle şekilleniyor ve onda teselliilerin üstünde bir haz yaratıyordu zaten; işte onun iç dünyasının, ruhunun da sadece buna ihtiyacı vardı.

Bir Nymphe (Nimfe) miydi acaba? Yani doğa tanrıçası ve peri kızı? Yoksa hafif meşrep bir kız mı? Hakikaten insanı güldüren bir durum. Çok zarif, narin bir peri kızıydı Mut-em-enet, içinde dünya soğukluğu olan bir mehtap rahibesi, yani onu hayata bağlayan güçlerden bir kısmının medeniyet denilen canavarın yiyip tükettiği, kısmen de bu tapınağın işi ve ruhani gururu bünyesinde eriyip gitmiş olan bir Nymphe, bir afeti devran. İşte Potifar'ın birinci ve hakiki karısı, son derece bakımlı, eller üstünde taşınan, hizmetçilerin dizleri üzerinde saygıyla hizmet verdiği kendini beğenmiş, etrafındaki aynı sınıftan insanların arzularını, kazların arzuları olarak telakki edip bunu kıvrımlı dudağıyla belli eden birisi olarak yaşamaktaydı, kısaca ve açıkçası onun rüyasındaki ayrıntıya hiç temas edilmeyen bir yaşamdı bu. Çünkü rüyayı, boş ve hiçbir anlamı olmayan, bakir bir anlam olarak küçümsemek yanlıştır; gündüzleri ayıp sayılan, dince mekruh olan şeyler, vahşi bir gelişmeyle ama hiç zarar-ziyan vermeden kendilerini rüyada gösterebilir. Aslında bunlar uyanıkken tamamen bilinmeyen, bu öğelerden arınmış, yapılması yasaklanmış şeylerdir, bunları rüya da tanımaz, bilmez. Bu iki alan arasındaki sınır, akıcı ve birbirine geçen özelliktedir; kadının kendinden emin olmadan içinde dolaştığı bir ruhsal mekândır burası ve bu mekâna vicdan ve gurur müdahale edip onu parçalayamaz, kargaşayı, utanmayı ve paniklemeyi ortaya koyar; Mut bunları sadece uyanıkken değil, aynı zamanda daha rüya gördüğü an-

da, rüyada bile yaşıyordu ve bunları ilk kez, Yusuf'u rüyasında gördüğü gecede yaşadı.

Bu ne zaman olmuştu? Onun bu evde bu kadının nezdinde ne kadar yaşadığı belli. Bu hikâyemizdeki dünyanın alışık olduğu şeylere bunlar daha çok bağlı, en iyisi mi biz yapılacak varsayımlarla yetinelim. Eni konu kesinlikle uzun yıllar kocasının arkasında durarak hizmet verdi. Yusuf satın alındığı sırada Beyefendinin otuz yaşının sonunda olduğunu söylemişti ve aşağı yukarı aradan yedi yıl daha geçmişti. Kadın, kocası gibi kırk yaşının ortalarında değildi, bir parça daha gençti; ama yine de olgun bir hanımdı, Yusuf'a göre hayli ileri yaştaydı –ama ne kadar ilerideydi; bunu düşünerek bulup söylemek istemiyoruz ve bunu saygıdan dolayı yapmıyoruz, ama bu farktan doğan yaşlanma izleri kozmetik ürünlerle hemen hemen tamamen kapatılıyordu; kozmetik kültürünün sonuçları duygular için geçerli oluyor, her zamanki gibi, kaleme dökülen gerçekten daha yüce bir hakikat sergileniyordu. Yusuf Hanımefendiyi ilk kez altın tahtırevan içinde önünden süzülerek taşındığı sırada gördüğünden beri –aslında kadınlara özgü bir katılım bağlamında– Yusuf'ta kendi lehine bir değişim oldu, ama bu kadında olmamıştı, oysa Yusuf onu hiç kesintisiz, hemen her gün görmekteydi. Bu yıllar onun büyüyüp gelişmesine karşı keşke bir şeyler yapabilmiş olsaydı, kremleyen esir kızlara ve masaj yapan hadım gençlere ne kadar yazık olacak! Kemerli burnu ve gamzeleriyle aslında hiç de güzel olmayan yüzündeki uyumsuzluk, doğal keyfi ile modaya uygun süslenmeler ve o zamanki kural tanımayan cazibesi arasında da aynı dengesiz durum vardı. Yine bu yıllarda yılan şeklinde kıvrımlı ağzıyla gözleri arasındaki rahatsız edici çelişki iyiden iyiye belirgin hâle gelmişti ve bu endişe verici huzursuzluk uyandıran durumda, bu güzeli görmeye razı oluyordu –böyle bir eğilim vardı–, hatta kadının bu arada daha da güzel olduğunu söyleyenler da vardı.

Öte yandan Yusuf'un güzelliğinde tam erkek olma öncesi, delikanlılık çağının yiğit ifadesi vardı, bunu haklı olarak o zamanlar övmüştük. Yirmi dört yaşında, insanların ağzı açık seyrettikleri bir

güzelliği vardı, ama onun bu güzelliği, eskisine nazaran iki misli artarak gelişme göstermişti, herkesin üzerinde etkisini hâlâ koruyordu, ama onun duygu etkinliği, sadece bir yöne çevriliydi, yani kadınlarla ilgili bir anlam yoğunluğunda birikmişti. Bu sırada onun güzelliği daha da erkekçe bir ifade kazanmıştı, hatta daha da asilleşmişti. Artık onun yüzünde, güzel ve insanı cezbeden bedevi çocuğu fizyonomisi yoktu; ama onun izleri hâlâ vardı, miyop olmasa da, annesininkine benzer şekilde gözlerini kısarak bakışında, özellikle Rahel'in gözlerini andıran bir bakış tarzı vardı, ama Yukarı Mısır'ın güneşi altında daha kara ve daha ciddiydi, yüz hatları daha düzgün ve daha kibar bir ifadeye sahipti. Onun vücudundaki değişiklikler, sadece yılların ürünü değildi, aynı zamanda yüklenmiş olduğu görevler sayesinde hareketlerinde ve sesinin tınısında meydana gelmişti, bunu da kısaca belirtmek gerekiyordu. Bunlara ek olarak, bu ülke kültürünün eseri olarak, onun dış görünüşünde de bir incelik ve zarafet görülüyordu, bunu görmezlikten gelemeyiz; gözlerinizin önünde doğru dürüst durduğu zaman bunu fark ederdiniz. Onun üst düzey bir Mısırlı gibi beyaz keten elbise içinde görürsünüz, içine giydiği elbisenin üst kısmı ışıl ışıl göz alıyordu ve elbisenin geniş ve kısa kollarından emaye bileziklerin süslediği ön kolu açıkta kalıyordu; zorlayıcı durumlarda başını örtüyordu –çünkü rahat zamanlarda kendi düz saçları görülüyordu– zorunlu hâllerde kısa bir peruk takıyordu; başındaki örtü saçın orta yerinden tutturulmuştu, bu örtü en kaliteli koyun yününden yapılmıştı, tepeden alnına doğru, tıpkı kaburga şeklinde ipekten perçemleri iniyordu, peruk saçları ensesine doğru, böyle aynı şekilde iniyordu, ama arada eğri taranmış kısımlar da vardı, küçük ve aynı boyda, tıpkı bir kiremit gibi dizilmiş kıvırcık lüleler omuzlarına kadar iniyordu; boynunda renkli boyunluktan başka, altından ve bir borudan hazırlanmış zincir vardı, ucunda bir de mayıs böceği kolye takılıydı; mimikleri bir parça papazlarınki gibiydi, insana yabancılaşmış bir etki yapıyordu; sabah makyajı bunu gerektiriyordu, göz kapaklarının kenarları şakaklarına doğru bir çizgi çekilerek uzatılmıştı: Önünde

uzun bir asa olduğu hâlde müdürün en üst düzey sözcüsü olarak alışverişe ve işçiler arasına gidiyordu; yemek sırasında böyle duruyor, hizmet edenlere işaretler ederek Peteprê'nin sandalyesinin arkasında duruyordu, –salonda veya kadınlar evinde bulunduğu zaman Hanımefendi onu böyle görüyordu ve onun karşısında durup, emrine amade bir insan tavrıyla ve diliyle bir haber vermesi gerektiğinde– işte kadın onu ancak bu şekilde görüyordu; çünkü daha önce, hiçbir değeri olmayan satılık bir maldı ve Potifar'ın yüreğini ısıtıp onu elde etmeyi başardığı zamanlarda, kadın onu kesinlikle hiç görmemişti; evet, tıpkı bir su kaynağı başındaymış gibi bu evde büyüyüp geliştiği zaman, hep Dûdu'nun şikâyet eden açıklamalarını duyuyordu, onun şahsıyla ilgili olarak kadının dikkatli olması tavsiye ediliyordu.

Bu sırada onun gözlerinin açılması bile, Dûdu'nun dana ayağı gibi dili sayesinde olmuştu: Onun köle Yusuf'u seyredişindeki anlamı, sadece meraktandı, onun bu evdeki istenmeyen yükselmesini, kadın işitmek zorunda kalmıştı. Tehlikeli olan şeyse (birisinin gururu ve huzuru söz konusu olduğunda, insan bunu dile getirmek zorunda kalıyor) yalnız Yusuf'un kendisi idi, kadının gözleri bu sırada ona takılıyordu, onun gözleriyle sadece birkaç saniyelik bir karşılaşma oluyordu, –işte bu vahim bir durumdu; bu, küçük Bes'in cüceliğin verdiği bilgelik yüzünden, derhal korku ve bazı şeyleri sezmesine sebep oluyordu, yani Dûdu'nun burada kötülüğü de aşan şeyler yapacağını ve onun gözünü açma eyleminin her şeyi berbat edecek bir şeyle sonuçlanacağını seziyordu. Onun burnundan ateşler püsküren boğanın tasvirinde gördüğü güçlere karşı içinde doğuştan gelen bir dehşet ve yalancılık, onda bu tür sezgileri güçlendirmişti. Yusuf ise, affedilmesi mümkün olmayan çocukça bir rahatlıkla ve önemsemez tutumla –bu noktada biz onu korumak niyetinde değiliz– onu anlamazlıktan gelmek istiyordu ve öyle de yaptı; sanki Vezir saçma sapan konuşuyor gibi yaptı, sanki fısıltıyla konuşan insandan bir duyum alıyormuş gibi, bir şey yapmadı. Çünkü o da buna daha az önem ve değer veriyordu, salonda bu anlarda anlam taşıyan ne olabilir, diye kafa yormu-

yordu; daha çok, bir olayın meydana gelmesine dikkatini yönlendirmişti ve kalbinde çılgınca bir şey olduğu için gururlanıyordu; oysa bu ortamda Hanımefendi için o hiçbir anlam taşımıyordu, aksine kadın ona öfkeli bakarken bile Yusuf'un işine yarayan bir bakıştı bu. –Peki, bizim Eni ne durumdaydı?

Tabii, bu kadın da akıllıca bir şey yapmıyordu. O da bu cüceyi anlamak istemiyormuş gibiydi. Kadının öfkeyle ve sertçe Yusuf'a doğru bakışı, sanki ondan özür dileme anlamına geliyordu, yani ona bakıp durduğu için özgür dilemek anlamındaydı; –baştan beri yapılan tamamen bir hataydı, kadın kime baktığını bilmeden önce bu affedilebilir bir durumdu, ama hep bile bile bakıyorsa, bu durumda gitgide büyüyen ölçülerde kendi başına, canının istediği gibi yapmış olduğu affedilemez bir hata oluyordu. Bu talihsiz kadın, "zorunlu bir merak" altında kocasının özel hizmetini yapan görevlisine bakıp durduğunu belli etmek istemiyordu, yani zorunluluk hâli kaybolmuştu ve geride kalan merak da az sonra başka, mutluluk vericilikten kara yazıya, üzüntü verici bir anlama dönecekti. Dûdu'nun şikâyetlerinin kurbanı, hedefi olan ve Yusuf'un bu yükselişine öfkelenen şikâyetlerini değerlendiren kadın, onun çektiği çilelerden dolayı ona büyük bir sempati duymaya başladı; bu durumda kendisini yetkili kıldı ve onun dert ortağı olmakla yükümlü olduğunu hissetti; bu duygu, onda inancı, Amun ile olan yürekten bağlılığı ve onun tarafını tutan siyasi pozisyonundan dolayı meydana geldi; Amun, Habirli bir kölenin bu evde sürekli yükseliş göstermesini aşağılayıcı bir durum olarak hissediyor ve bunun Atum-Ra'nın Asyalılara karşı bir yumuşama eğilimi olarak görüyordu. Bu vahim durumun tüm ağırlığıyla ayakta tutulması gerekiyordu; kadının bununla meşgul olmasının, suçsuzluğunu sağlayacağını ve bunun, kadının endişesi ve hırsı yüzünden olduğunu söylüyordu. İnsanın kendi kendini aldatma becerisi çok şaşırtıcı bir şeydir. Eğer Mut, zorunlu olduğu sosyal görevlerini uzun kış ve kısa yaz mevsiminde yerine getirirken bir saatlik boş zamanı olursa, içinde renkli süs balıklarının ve yüzen lotus çiçeklerinin bulunduğu kare şeklindeki küçük havuzun bir kenarın-

da –bu havuz kadınlar evindeki açık, sütunlu holünün zemininde bulunuyordu– dinlenmek üzere sedire uzanır ve düşüncelere dalardı; bu sırada salonun arka duvarının dibine çömelerek oturmuş yağlı, / kıvırcık saçlı bir küçük Nubyalı kız, Hanımefendinin fikirlerine elindeki sazıyla eşlik ederdi sanki, –böylece kadın, kendi niyet ettiği şeyi, kendi kendine irdeleme fırsatı bulup, Beknehons'un konudan uzaklaşarak bu kötülüğü savuşturmasındaki muhteşem girişimine rağmen kocasının inatçılığını, yani Zahi diyarından gelen kölenin, yani İbrimlerden birisinin bu evde böylesine bir gelişim göstermesini kafasında irdelemekteydi; bu konunun önemi yüzünden, bununla ilgili düşüncelere memnuniyetle daldığına hiç de şaşırmamıştı –içindeki bu sevinç ve memnuniyetin kaynağını, sadece Yusuf'u düşünme niyetinde olmasındandı ve bundan da emindi, bu başka bir nedenle olmamıştı, vicdanı artık rahattı, aklını başından alan birçok aldatıcı olaya aslında kızması gerekiyordu. Şu durum kadının dikkatini çekmiyordu, kadın yemek saatlerinden hoşlanmaya başlamıştı, çünkü Yusuf'u bu vesileyle görebilecekti. Onun niyeti, ceza verici bakışlarının artık Yusuf'a olan sevgisini ifade edici olduğunu göstermekti. Ama ne yazık ki kadın bunu düşündüğünde, onun kavisli ağzında tuhaf bir gülümsemenin olduğunu fark etmiyordu; onun bakışı, korkuya kapılmış bir huşu ve alçakgönüllülük içinde göz kapaklarının altında eriyip gidiyordu; çünkü Yusuf, kadının bakışındaki ciddiyet ve sertliği algılıyordu. Kadın bu anda kaşlarını bu durumdan hoşnut olmadığını belirtircesine çatmışsa, bununla aslında şunu söylemek istiyordu, artık yeter. Eğer cücenin bilgeliği kadını ateş püsküren boğadan sakınması için uyarıda bulunacak olsaydı, onun hayat yapısının sarsıntı geçireceğini ve bir külçe gibi göçme tehlikesi geçirebileceğini, böyle bir tehdit altında olduğunu ifade ederek bunun için dikkatli olması gerektiği uyarısında bulunmuş olsaydı, belki de onun yüzü kızaracaktı, ama o bu kırgınlığı ifade etmek için hayli dolaşık ve karışık birtakım laf kalabalığı yaparak açıklamada bulunabilirdi; bu tür endişeler için, gülünç-ikiyüzlü-abartılmış bir anlayışsızlık şeklinde bir vurgulama yapabilirdi. Peki

böylesine okkalı bir vurgulamayı yaparak kimi aldatabilirsiniz ki? Uyarıyı yapan mı? Nerede, aslında bunlar macera yolunu örtbas eden ifadelerdir, yani ne olursa olsun, onun ruhen bu yola başvurmak isteği içinde yatmaktadır. Birisine geç kalınmadan durumun gidişatına bağlı olarak bir yalanı yutturmak demektir bu. Rahatsız olunmuş, uyandırılmış, kendisine gelmesi sağlanmıştı, iş işten geçmeden, işte "tehlike" buradaydı, bunun böylece üzüntü veren bir tarzda ve kurnazlıkla savuşturulması gerekliydi. Üzüntü verici bir tarzda? Ey dost insan, bak gör, Yusuf, yersiz ve zamansız bir acıma hissi nedeniyle, garip ve kötü bir açıdan tutulan ışık içine çekilip gösterilmek istenmektedir. Onun iyi niyetli yaklaşımı, insana en içten bir inanç, huzur, barış, her türlü sanat ve titizlikle, bin bir güçlükle kurduğu ve güven altına aldığı, bu hayat denilen yapıyı sarsıntılardan veya daha da fenası yıkılıp göçmekten önleme çabasıdır, daha yumuşak bir ifadeyle, işte bu durum kanıtlanamamaktadır. Dağınık ama tecrübeyle elde edilen sonuçlar ise bunu kanıtlamaktadır: Yusuf kendi dünyevi ve uhrevi ikbalini ve kendisinin karşılaşacağı felaket ve çöküşü fark etmişti, kendisini bunlardan alıkoymak isteyen hiç kimseye en ufak bir teşekkür borcu olmamıştı. İşte buyurun, bu duruma ve bu hadiseye bir bakın!

Bu insan dostu Enti'ye gelince, acı duyarak şunu fark etmişti, kadın oyunla bu tür zor anları atlatmak istiyordu; çok geç olmadan, kadının kendisini kaybetmesine meydan vermemek için gayret ediyordu. Kadının, daha önce çok az değindiğimiz, Yusuf'u gördüğü rüyasında kendisine kutsal ama tüyler ürpertici sezgi, bu durumu malum ettirmişti: Elbette bu rüyanın etkisini iliklerine kadar hissetmişti. Elbette onun iliklerine kadar geçmişti, çünkü o akıllı ve her şeyi mantığıyla çözen bir yaratılışa sahipti ve kadın, bu sezgisine uygun davranışta bulundu: Bunun anlamı şudur, kadın aklını iyi kullanan bir yaratık olarak bunu taklit etti ve sanki böyle bir hadise olacakmış gibi elinde olmayarak, yani mekanik olarak hadiselere katıldı, aslında kendi isteği ve kararlılığıyla değil. Aslında kadın hiç de olmasını istemediği adımlar attı; bu adımlar aslında ona ya-

kışmayan, ulu orta, karanlık nitelikliydi; bu adımlar karşısında dost insan başını iyice örtüyordu, yersiz ve vakitsiz olan açma duygusunu bir yana bırakıp kendi işlerini yapıyordu.

Rüyaları yazmak ve anlatmak, işte bu yüzden doğru bir şey değildir; çünkü bir rüyanın anlatmaya değen özü çok azdır, buna karşılık içindeki hoş koku, insanı mest eden taraf ve bunların yarattığı atmosfer, kötülük veya mutluluk veren olgunun anlamı ve ruhu –ya da her ikisi birden– anlatılamaz; işte öz, bunların içinde yoğrulmuştur ve rüyayı görenin ruhunu da çoğu kez uzun süreli etkiler. Bizim hikâyemizde rüyalar çok önemli bir rol oynar; bu rüyalardaki kahraman, büyük ve çocukça rüyalar görmüştü ve bu rüyaları diğer insanlar da göreceklerdi. Ama bu kadını onlar nasıl bir utanç içine sürüklemekle görevlendirilmişti; kadının iç dünyasında yaşadığı bu olayı başkalarına yaklaşık bir ifadeye anlatmak gayreti içindeydiler ve her defasında da bu girişim, bu kadın için, kendi yaşamı için yetersiz ve memnun edici olamıyordu! Bu durumda Yusuf'un güneş, ay ve yıldızlarla ilgili gördüğü rüyasını anımsayıp düşünmek gerekiyor, bu rüyayı gören Yusuf, nasıl bir çaresizlik içinde, perişan olmuş bir hâlde, bunu anlatmıştı! Bizler, Mut-em-enet'in rüyasını anlatmakla, onun Yusuf'la ilgili kapsamını ve onun iç dünyasını anlaşılabilir hâle getirmeyi başaramamışsak, suçumuzun affını dileriz. Her hâl ve durumda biz bu hadiseyi ima etmeye, sezinletmeye çalıştık, artık kendimizi bu noktada geri plana çekmek istiyoruz.

Kadının rüyası şöyleydi: Zemin kattaki mavi sütunlu salondaki yemek masasında, ihtiyar kadın Huiy'in yanı başında oturuyormuş ve bu yemek sırasındaki prosedüre, yani kurallara uygun olarak sakin sakin yemeğini yiyormuş. Ama ortamdaki sessizlik, özellikle çok derin ve huşu vericiymiş, çünkü yemeklerini yemekte olan dört kişi, sadece konuşmamakla kalmıyor aynı zamanda yemek sırasındaki eylemleri de son derece sessizlik içinde oluyormuş, öyle ki kendilerine hizmet eden hizmetçilerin karmakarışık nefes alışverişleri bile açıkça duyuluyormuş, hem de beklenenden çok daha açık ve seçik olduğu gibi, hangi nefesin kime ait olduğu da tahmin edilebiliyormuş, ya-

ni bunlar, derin ve huşu veren sessizlikle fark edilebiliyormuş, çünkü bu nefesler daha çok, güçlü solumalar hâlindeymiş. İşte bu telaşlı-hafif solumalar, insanın huzurunu kaçırıyormuş ve belki de Mut dikkatini sadece bunlara verip kulak kesildiğinden belki de başka bir sebepten dolayı ellerinin yaptığı eyleme hiç dikkat etmiyormuş ve bu onun acı çekmesine neden olmuş. Çünkü o çok keskin ve iyi bilenmiş, bronzdan küçük bir bıçakla bir narı parçalarken bir anlık dalgınlık sonucu bıçağın keskin yüzü eline değmiş ve başparmağıyla diğer dört parmağını derince kesmiş ve kanamaya başlamış. Çok kan akıyormuş, kadın kırmızı yakut renginden tutun, nar kırmızısına kadar değişen renklerde fışkıran kana, utançla ve endişeyle bakıyormuş. Evet, bu kanın akışından dolayı çok utanmış; kanın rengi çok güzel bir yakut kırmızısıymış ve elinde olmayarak ve çabucak bu kan onun çiçekler kadar beyaz elbisesini lekelediği için, ama bir lekelenmeden çok, onu bir yana bırakın, bunun yakışık almayan bir olay olmasından dolayı çok utanmış ve bu kanamayı salonda bulunanların görmemeleri için her çareye başvurup gizlemeye çalışıyormuş; bunu da görüldüğü kadarıyla veya görüldüğü üzere başarmıştı; çünkü hepsinin yüzünde –az veya çok doğal ve inandırıcı bir şekilde– sanki Mut'un bu beceriksizliğini fark etmemiş olduklarını gösteren bir ifade varmış ve hiç kimse onun bu sıkıntısıyla ilgilenmemiş; işte onların bu tutumu da yaralanmış olan bu kadını gücendirmiş. Utandığı için akan kanı göstermek istememiş, ama hiç kimsenin bunu görmek istememiş olması, hiçbirisinin yardımcı olmak için parmağını bile oynatmaması ve sanki hepsi bu konuda anlaşmışlarmış gibi onu kendi başının çaresine bakması için yalnız bırakmışlar ve işte bu durum onun kalbinde gerçekten isyan çıkmasına neden olmuş Ona hizmet eden örümcek ağı giysili kız, Mut'un tek bacaklı küçük yemek masasının üzerine telaşla eğilerek, orada düzeltilmesi gereken bir acil durum varmış gibi bir davranışta bulunmuş. İhtiyar Huiy, onun yanı başında dişsiz ağzında bir şeyler geveliyormuş, şaraba batırılarak hazırlanmış ve uyluk kemiğinin bulunduğu yere altın bir kap üzerine sıralanmış halka şeklindeki kurabiyelerden bütün bir parçayı yaşlanmış

eliyle bir ucundan tutmuş ve sanki hepsi kendisine aitmiş gibi hareket ediyormuş. Beyefendi Peteprê kadehini, Suriye'de üretilmiş içkiyle yeniden doldurması için özel kölesine omzunun üzerinden arkaya doğru uzatıyormuş. Ve onun ihtiyar annesi Tuiy bu çaresiz gelinine, büyük beyaz çehresindeki kör gözleriyle sanki onu teşvik ediyormuş gibi başını sallayıp duruyormuş, ama onun bu hareketiyle ne demek istediği bilinmiyormuş; acaba o Eni'nin bu sıkıntısına dikkat etmiş miydi, yoksa etmemiş miydi anlaşılmıyormuş. Ama rüyasında kadının eli hâlâ utanç verici bir şekilde kanıyor ve elbisesini bulaştırıyormuş, etrafta ise genel bir vurdumduymazlık olduğu için kadın çok üzülüyormuş; bu olayın dışında, buna ilave olarak koyu kırmızı kanla ilgili onun ayrı bir endişesi varmış. Çünkü aynı tempoda akan ve süzülen kandan dolayı, için için tarif edilemeyecek bir pişmanlık duyuyormuş; yazık, çok yazık olmuştu bu kadına, bu rüyadaki olay, onun ruhuna söylenemeyecek bir acı yerleştirmişti; bu acı kendi şahsıyla ve aksilikle ilgili değildi, aksine boşuna akıp giden sevgili kanıyla ilgiliydi ve kederinden içini çeke çeke ağlıyordu, ama gözlerinden yaş akmıyordu. O sırada aklına bir şey geldi, Amun ile ilgili olarak görevlerini ihmal ettiği için, bu kutsal makamın öfkesini, gazabını almıştı, acı çekmesi bu yüzdendi; bu gazap Kenanlı köle yüzünden, yani burada hiç de hak etmediği bir şekilde yükselen Yusuf yüzündendi; kadın kaşlarını çatıp kararlı ve sert bir ifadeyle Peteprê'nin sandalyesinin arkasındaki anılan kişiye, yani genç Osarsif'e baktı. Yusuf ise, kadının sert bakışlarından, ne söylemek istediğini ve kendisinin çağrıldığını hissederek, oradaki yerini terk edip kadına yaklaşmıştı. Ve kadının yakınındaydı. Kadın onun yakınlığını hissediyordu. Ama Yusuf onun kanını durdurmak için yanına yaklaşmıştı. Çünkü Yusuf kadının yaralı elini almış ve ağzına doğru götürmüştü, başparmağını öteki parmaklarının yanına getirip birleştirmişti, ama kesik yaralı kısmı kendi dudaklarına değdirmiş. Bunun üzerine onun kanı, çok sevindirici bir şekilde durmuş. Bu şekilde kadının iyileşmesi gerçekleşirken, salonda aksi, ters bir şeyler oluyordu, insanlara korku içindeydi. Hizmet eden personel çılgın gibi etrafta koşuşturu-

yordu, ama koşuşturmalar da ayak sesleri duyulmuyordu gerçi, sadece koro hâlinde derin derin solumalar içeriyi dolduruyordu; Beyefendi Peteprê, başını örtmüştü ve onu doğuran ihtiyar annesi ellerini iyice açarak önünde eğilenlere, saklanmış olanlara dokunup duruyordu, yukarı doğru kaldırdığı başındaki kör gözlerle çehresi, oğlunun üzerinde ümitsizlik içinde ileri geri hareket ediyor, sallanıp duruyordu. Ama kadın Eni, ihtiyar Tuiy'i ayakta dururken görüyordu ve elindeki, içinde pastaların bulunmadığı altın kapla ona tehditler savuruyordu, bu sırada ihtiyar sakallı çenesini açıp kapayarak, sesi duyulmaz bir hâlde sövüp sayıyordu. İlahlar onun bu dişsiz ağzından, içinde oynayan dilinin ne kadar acımasız, kin dolu sözler şekillendirdiğini biliyorlardı; ama etrafta deli gibi koşuşanların nefes nefese solumaları arasında duyulan bu sözlerin bir anlamı vardı. Zira soluklardan oluşan bu koro, fısıltılı bir şekilde şu sözleri açıkça duyuruyordu, bunlar: "Ateşe, nehre, köpeklere ve timsaha" diyorlardı ve bunu tekrar tekrar söylüyorlardı. Eni bu fısıltı korosunu kulaklarında hâlâ açık ve seçik bir şekilde duyuyordu; rüyadan, kan ter içinde kalarak uyanmıştı, korkudan buz kesilmişti ama hemen bunun arkasından yarasının şifa bulmasının hazzıyla ateş basmıştı, sanki hayatın sillesini yemiş gibiydi, bildiği şey buydu.

Evli Çiftler

Gözlerinin bu şekilde açılmasından sonra Mut, artık aklı başında, anlayış sahibi bir kişi gibi hareket etmeye ve aklı öne çıkaracak bir şekilde kendisini belli edecek bir adım atmaya karar verdi, çünkü Yusuf'u gözden kaçırmamak, ona göz kulak olmayı açıkça ve inkâr edilemeyecek bir şekilde kafasına koymuştu. Kadın, hizmetçisinin uzaklaştırılması için kocası Peteprê'ye bütün inandırıcılığıyla şikâyette bulundu.

Kadın bu rüyayı gördüğü gecenden sonra bütün gününü tek başına, yapayalnız geçirmişti; kız kardeşleriyle her türlü ilişkisini kesmiş ve hiçbir ziyaretçi kabul etmemişti. Avludaki havuzun ke-

narındaki yerinde yemeğini yemiş ve hızlı hızlı hareket ederek yüzen küçük balıkları seyretmişti, bir başka ifadeyle "onlara dalıp gitmişti" ve bakışları boşlukta dalıp gidince ve bu bakışlar içine hiçbir görüntü yer almadan boş boş etrafta dolaşıyordu. Ama bu sırada, etrafta boş boş dolaşan bu sabit, dalgın bakışların ortasında, dehşetli bir şey yaşıyormuşçasına birdenbire gözleri fal taşı gibi korkunç bir şekilde açılıverdi ve bu hiçlik ortamından kendisini kurtaramıyordu; oysa bu sırada ağzı açılmış ve içine gırtlağına doğru havayı çekmişti. Sonra yeniden gözleri dehşetle fırlayacakmış gibi konumunu bırakıp rahatladı; bu sırada ağzının etrafındaki gamzelerinde hafifçe bir gülümseyiş belirdi ve farkında olmadığı ve hâkim olamadığı bu gülümseyiş dakikalarca, dalgın gözlerinin altına kadar yayıldı; ta ki kadın birden bunu fark edip korkuya kapılarak elini dudaklarının etrafında dolaştırıp dudaklarının üstüne bastırıncaya kadar devam etti, bir yanağının üstünde başparmağı, diğerinde ise dört parmağı duruyordu. "Siz, ilahlar!" demişti mırıldanarak bu sırada. Sonra her şey ta baştan yeniden başladı, gözlerini dalgın bir şekilde rüya âlemine daldırıyor, havayı hızla içine çekiyor, bilinçsiz bir şekilde, kendi kendine gülümsüyor ve bu korkak hâli, Eni'nin her şeye bir son verme kararı alıncaya kadar devam etti.

Güneş batarken kadına, Beyefendi Peteprê'nin evde olduğu haberi ulaştırıldı ve hizmetçi kızlara kadının kocasına yapacağı ziyaret için bakım yapıp süslemeleri emredildi.

Saray mensubu Beyefendi, evin batısındaki salonda bulunuyordu, bu salon meyve bahçesine ve tepedeki küçük sefa evinin yan tarafına bakıyordu. Dış kenardaki hafif ve renk renk boyalı direk ve payandaların arasından geçip içeri süzülen akşam kızıllığı, bütün mekânı doldurmaya başlamıştı ve zemindeki yapay mermer kaplama, duvarlar ve tavandaki, uyuşuk bir sanatçının elinden çıkmış solgun renkli resimlere derinlik kazandırıyordu; bataklık arazi üzerinde kuşlar kanatlarını çırparak ve cıvıltılarla uçuşuyordu, danalar hoplayıp zıplıyordu, ördekler göllerde, çobanların sürdükleri bir sı-

ğır sürüsü de nehrin geçit verdiği yerden geçiyordu, onları ise sudan başını çıkarmış bir timsah izliyordu. Arka duvarda, kapıların arasındaki freskler, Beyefendiyi, nasıl yaşadığını gösteren sahnelerle tasvir ediyordu. Bu holden yemek salonuna geçiliyor; ikisinin arasında bu duvar vardı. Bu resimlerden birisi Beyefendiyi, saygıyla hizmet eden hizmetçileriyle birlikte gösteriyordu, her şey alışık olunduğu gibi onun önünde çalışıyorlardı. Kapıların etrafı, deve tüyü rengindeki zemin üstüne işlenmiş mavi, kırmızı ve yeşil desenli çinilerle kaplıydı, üzerlerinde eski yazarların ve tanrılar için yazılmış methiyelerden özlü sözler yazılıydı. Alçak basamaklarla çıkılan bir teras veya kilise korosu yerini andıran kapıların arasında tavana kadar yükselen kerpiçten yapılmış istinat duvarı, beyaz alçı ve kireç sürülerek kaplanmış, ön tarafı renkli yazılarla bezenmişti. Buraya her türlü ıvır zıvır şeyler, Peteprê'ye verilmiş hediyeler, sanat eserleri vs. konuluyordu, ama oturulacak bir divan vardı; şu anda da Beyefendi bu divanda oturuyordu, divanın orta yerine konulmuş bir minderde oturan şerefli paye sahibi bu zat, ayaklarını ön taraftaki bir tabureye uzatmıştı, her iki yanında güzel eşyalar vardı, hayvanlar, tanrı heykelleri ve Malahit, fildişi ve altından kral sfenksleri, sırtında baykuşlar, şahinler, ördekler, oyma su hatları ve kitabelerde de diğer simgeler yer alıyordu. Rahat giysiler giymişti, dizlerine kadar inen peştamalı kalın, beyaz ketenden yapılmıştı, geniş ve sağlam bir uçkurla bağlıydı (Onun üstlük elbisesi, asası ve sandaletleri kapılardan birinin yanındaki aslan ayaklı koltuğun üstünde duruyordu.) Ama yine de orada rahat bir şekilde uzanmıyor, dimdik oturuyordu; vücudunun boyutlarına göre gerçekten küçücük elleri vardı, ellerini kucağında birleştirmişti; yine, son derece zarif başı, vücuduna göre ufak kalıyordu; çok kibar şekilli, kemerli küçük burnu, ince hatlı ağzıyla, yağlı, şişman ama asil ve mağrur bir edayla oturan bir heykel gibiydi, bacak kısmı güçlü ve sütun gibiydi, kolları şişman bir kadının kolları gibiydi ve dolgun memeleri ileri doğru fırlamıştı; yumuşak bakışlı, uzun kirpikli, kahverengi gözleriyle holde kızıllaşan akşam manzarası seyrediyordu. Bütün tombulluğuna rağmen göbeği yoktu. Kalça kısmı oldukça dardı. Ama göbeği, alışılmadık derece-

de iri ve yattığında sanki uzamış gibi görünümüyle dikkatleri çekiyordu, sanki orada ağza benzer bir şey varmış gibiydi.

Peteprê orada uzun süre mağrur bir ifadeyle hiç kıpırdamadan oturdu. Kendisini bekleyen mezarının içinde, onun normal boyunda yapılmış bir heykeli, sahte bir kapının içinde ayakta durur bir vaziyette, aynı şekilde hareketsiz, sakin bir pozisyonda duruyordu, tıpkı şimdi buradaki hâli gibiydi; heykelin kahverengi cam gözleri vardı, bunlar ayrıca duvara sihir ve büyü olsun diye resim olarak çizilmişti, sonsuza kadar bakıp duruyorlardı. Ayakta duran heykeli kendisine tıpatıp benziyormuş –onun kimliğini daha şimdiden üzerine almış ve onunla özdeşleşmiş gibiydi. Sırtında ve ayaklarını koyduğu taburede kırmızı-mavi-yeşil hiyeroglifler bunların anlamlarını ifade ediyordu; yan tarafında Firavun'un hediyeleri sıralanmıştı; Mısır'daki şekil anlayışına uygun olarak mükemmel bir şekilde yapılan bu holün renkli boyalı sütunları ve payandaları arasından akşamın derinliklerine bakıyordu. Onun bu güzelliği doya doya yaşaması hakkıydı ve bu güzelliği orta yerdeki diğer parçalar tamamlıyordu. Ayrıca bu dünyaya doğru açılmış olan şeylere bir hareketlenme de gelmişti, onlar ekin ekiyorlar, gelişip verimli oluyorlar ve ölümü yaşayarak kendi tohumları içinde dağılıyorlardı –onların hiçbirisindeki bu uyumluluk ve birliktelikte Peteprê'nin yaratılışındaki özelliklere benzeyen taraf yoktu. Onların tam ortasında uyumlu ve birlik hâlinde oturuyordu; dışa çıkış yolu yoktu, sonsuza kadar ölüme yolu kapalıydı, çocuk yapamayacaktı, kendi tapınağında bir Tanrı gibiydi.

Bakış istikametinin yan tarafında, payandaların arasından koyu bir gölge içeriye düşmüştü; bu, batan akşam güneşinin kızıllığı önünde sadece ana çizgileri belli olan birisinin gölgesiydi; görünüşünde derin düşüncelere dalmış bir hâl vardı, alnını ellerinin arasına almış, sessiz bir şekilde oturuyordu. Yavaşça göz yuvarlaklarını oraya doğru çevirdi; orada Mut'un çıplak, zenci hizmetçi kızlardan birisi vardı, zavallı minik hayvan. Gözlerini kırpıştırarak kendine geldi. Sonra bir elini dizine koyarak hafifçe doğruldu ve şöyle emretti:

"Konuş."

Kız zeminden alnını kaldırdı, gözlerini hareket ettirdi ve vahşi diyarın kısık sesiyle şu cevabı verdi:

"Hanımefendi Beyefendinin yakınında bulunuyorlar ve kendilerine daha yakın olmayı arzu ediyorlar."

Tekrar düşüncelere daldı. Sonra şu karşılığı verdi:

"Buyursunlar."

Zavallı hayvancık, yani hizmetçi kız geri geri giderek eşiğin üzerinden kayboldu. Peteprê kaşlarını yukarı kaldırmış bir hâlde oturuyordu. Mut-em-enet cariyenin çömelerek beklediği yerde sadece birkaç dakika kaldı. Dirseklerini vücuduna yapıştırarak Peteprê'ye elindeki tepsiyle bir şey sunuyormuş gibi bir hareket yaptı. Peteprê, onun sımsıkı giysiler içinde olduğunu gördü. Vücuduna sıkıca oturan ve ayak bileklerine kadar inen iç elbisenin üstüne, mantoya benzeyen, geniş ve bol, pileli ikinci bir üstlük giymişti. Gölgeli yanaklarının etrafında lacivert peruklu bir yazma vardı; yazmanın uçları omuzlarına ve ensesine kadar iniyordu ve başında nakışlı bir bant vardı. Tepesinde konik, delikli bir rahibe takkesi vardı, delikten bir lotus çiçeği sapı geçirilmişti. Bu çiçek sapı güzel bir kıvrılışla kadının tepesindeki yuvarlaklığa uyum sağlamıştı ve çiçek onun alnının üstüne salınıyordu. Bileziklerindeki ve yakalığındaki taşlar, karanlıkta ışıl ışıl parlıyordu.

Peteprê de onu selamlayarak küçük ellerini ona doğru uzattı ve elinin birisini tutup dudaklarına götürdü ve öptü.

"Ülkelerin çiçeği!" dedi şaşırmış bir insanın ses tonuyla. "Amun Tapınağı'nda makamı olan güzel, temiz elleriyle çaldığı sazla ve hoş sesiyle insanları mest eden, dünyalar güzeli, biricik güzel hanım!" Sesinde hâlâ mutlu bir sevinç ve heyecan ifadesi vardı, bu ifadeyi şu sözlerle sürdürdü. "Bu evi güzelliğinle dolduran afeti devran, herkesin egemenliğini kabul ettiği kraliçenin güvendiği insan –kalbimden geçenleri okuyabiliyorsun, çünkü sen arzularımın sesini duyuyor, onların duyurduklarını yerine getiriyor ve gelişinle beni bahtiyar ediyorsun. –Buyurun, burada bir minder var" dedi kupkuru bir

sesle ve kendi arkasına da çekip bir minder koydu ve kadının ayaklarını koyması için tabureyi düzeltti. "Senin buraya kendiliğinden gelmeni tanrılar istemiş olmalı, ne kadar büyük olursa olsun bu arzunu daha da büyük bir memnuniyetle yerine getireceğim!" diye çok saygı dolu cümleler söyledi.

Peteprê meraklanmakta haklıydı. Bu biraz alışılmadık bir ziyaretti ve onu huzursuz etmişti; çünkü alışılagelen düzenlemenin dışında bir şeydi. Bunun nedenini tahmin ediyordu ve bir parça da buruk bir duyguyla bu ziyarete memnun kaldı. Tabii, kadın da geçici olarak sadece güzel sözler dile getirdi.

"Senin kız kardeşin, kocam ve dostum olarak hangi arzun yerine getirilmedi ki?" dedi kadın yumuşak sesiyle, ilahi söyleme alıştırmaları sırasında da bu sesin çok iyi telaffuz ve tınısı olduğunu herkes biliyordu. "Senin sayende nefes alıyorum, senin yüceliğin sayesinde de benim her arzum yerine getiriliyor. Tapınakta bir yerim varsa bu sayede oldu, çünkü sen bu ülkenin şan ve şerefini yüceltiyorsun. Eğer kraliçenin dostu isem bu sadece senin sayende, çünkü sen Firavun'un dostusun ve onun güneşinin ihsanıyla tamamen altınla donatılmış değerli bir kişisin. Sen olmasaydın ben karanlıkta kalırdım. Senin güneşinle ben aydınlandım ve arzularıma kavuştum."

"Senin söylediklerine ve sana karşı gelmek, onlara itiraz etmek boşuna; çünkü bunlar senin kafandan geçen düşüncelerdir" dedi gülümseyerek. "En azından, senin, ışığın verdiği mutluluk olarak nitelediğin şeye zarar gelmemesi için elimizden gelen gayretle onu koruyalım." Ellerini çırptı. "Işıkları açın!" diye emretti, yemek odasından kendisini gösteren peştamallı hizmetçiye. Eni buna itiraz etti ve şu ricada bulundu:

"Bırak böyle kalsın kocacığım! Hava daha iyice kararmadı, bu saatteki güzelim aydınlığın tadını çıkar. Seni rahatsız ettiğim için, beni pişman etme."

"Hayır, ben talimatlarıma kesinlikle uyarım" diye cevap verdi: "Benimle ilgili olarak, beni yermek için söylenen şu sözleri, ister-

sen bunun bir onayı olarak kabul et, söyle derler: Benim irademRehenu vadisindeki kara bir granit gibidir. Ben bunu artık değiştiremem ve kendimi iyileştirmek için çok yaşlandım. Ama çok sevdiğim ve yasal eşim olan kadının kalbimdeki en gizli arzumu tahmin etmesini, karanlıkta ve alacakaranlıkta yaptığı bu ziyaretle, beni bundan mahrum etmemesini ve bunu gerçekleştirmesini isterim! Senin gelmen benim için bir şölen ve şölenler ışıklarla aydınlatılarak kutlanmaz mı? Dördünü de yakın, aydınlansın!" dedi ateş taşıyan iki hizmetçiye, bunlar salonun köşelerine yerleştirilmiş sütun kaideleri üstündeki kandilleri yakıyorlardı. "Yüksek alevlerle yansınlar, tamam mı!"

Hanımefendi hayran kalarak ve omuzlarında bir irkilme hissederek "Nasıl istersen, öyle olsun" dedi. "Hakikaten, ben senin ne kadar kararlı bir insan olduğunu biliyorum; bu uyarıyı da, erkeklerin konusu, onların bileceği bir şey olarak kabul ediyorum. Kadınlar böyle konularla uğraşmaz. Erkekteki kırılmazlığı tahmin etmek. Söyleyeyim mi, bu niçin?"

"Seve seve dinlemek isterdim!"

"Çünkü erkeklerdeki bu sarsılmaz tutum, onların uysallığına bir değer katıyor ve bu hâl bir ödül, bir hediyeye dönüşüyor, bizler de bu hediyeyi alacak olursak bundan gurur duyuyoruz."

"Fevkalade" dedi ve gözlerini kırpıştırdı; bu, kısmen hole dolan ışıktan (Çünkü bir lambada bulunan yirmi adet mumun fitilleri büyük alevli yanması için iyice çıkarılmıştı böylece alevlerden büyük bir aydınlık elde edilmişti ve hole beyaz ışıkla gurup vaktinin kızıllığı tıpkı süt ile kan karışımı bir aydınlık vermişti), kısmen de kadının sözlerindeki mesajların algılanmasının verdiği bir irdeleme olayındandı. Onun kesin, kafasına koyduğu bir nedeni var, diye düşündü ve bu küçük bir sebep değil, önemsiz olsaydı böyle bir davranışta bulunmazdı. Bu, tamamen onun yapısına aykırı bir şey, çünkü benim gibi özel, kutsanmış bir adam için sakin ve sessiz bir ânın ne kadar önemli olduğunu gayet iyi bilir, benim böyle bir anda hiçbir şeyle ilgilenmemem gerektiğini de. Bana bir şey anımsatmak

için de bir hayli gururludur; böylece onun kibirliliğiyle benim rahatıma düşkünlüğüm evlilik hayatında dengeyi sağlamış durumda. Buna rağmen ona, çok iyi davranış sergileyerek, iyi ve sevimli bir şey yapmam, çok yüceltici ve doğru bir davranış olur sanırım. Onun benden ne istediğini çekinerek –ama merakla duymak istiyorum. En iyisi, onun için çok iyi olacak ama benim için pek o kadar da iyi olmayacak bir şey yapayım, benim rahat yaşamıma önemli bir zarar vermeden işi bağlıyayım. Bak, benim göğsümde, benim kendi özgünlüğümden ve kutsal konumumdan doğan kendini beğenmişliğimle, bu kadının bana gösterdiği sevgi ve yüceltici davranışla benim yakınıma gelerek huzur ve sükûnumu bozmasıyla benim istediğim şey arasında, kesinlikle bir çelişki var. Vücuduna sıkı sıkıya yapışan elbisesi içinde eşim çok şık, işte bu sebepten dolayı holü iyice aydınlattım –gölgeli yanakları ve pırlanta gözleriyle güzel bir hanım. Kendimi beğenmişliğimin müsaade ettiği kadarıyla onu seviyorum, benim haklı gururum; ama asıl çelişki işte burada; çünkü ben ondan nefret de ediyorum, ondan nefret etmemin sebebi, bizim bu evlilik ilişkimizde karara alınmış olan bir talep hakkı yüzünden, yani o bunu benden sürekli olarak istemediği hâlde, var olan bu talep hakkı. Ama ondan severek nefret etmiyorum, aksine ben onu kin ve nefret duymadan sevmek istiyordum. Keşke bana böyle güzel bir fırsat verse sevgimi ve yüce duygularımı ona bir gösterebilsem, böylece bu nefret benim duyduğum sevgiyi gönlümden almamış olurdu ve ben mutlu olurdum. Bu yüzden korkutucu ve rahatımı bozacak olsa da şu anda onun benden ne istediğini çok merak ediyorum.

Gözlerini kırpıştırırken bunları aklından geçiriyordu Peteprê, bu sırada ateş yakan esirler lambaların fitillerini iyice yükselterek alev dillerini büyütmüşlerdi ve daha sonra sessiz bir telaşla, alevi azaltmışlardı.

Eni'nin gülümseyerek "Senin yanında kalmana müsaade ediyorsun şu hâlde?" diye sorduğunu işitti ve kafasından geçen düşüncelerden yola çıkarak ona sevincini belli eden itiraflarla kadının

önünde eğildi ve ona yer gösterdi. Üstü yazılarla bezenmiş basamağa, Beyefendinin ayaklarının dibine oturdu.

"Aslında" dedi kadın, "böyle bir zamanda eğlence yapmak çok nadir olur ve Beyefendinin buradaki mevcudiyeti bize bahşedilen bir armağandır, bunda hiçbir amaç ve hedef yoktur. Şu veya bu konuda, önemsiz ve hiçbir sebep olmadan biraz konuşmak için buradayım; çünkü bir konunun olması zorunlu bir hâl doğurur ve bu konuyla ilişkili görüşmeler gerekli olur ama hiçbir sebep olmadan sadece neşeyle dopdolu saatler de vardır. Sen de aynı fikirde misin?"

Kadının, yüksek divandaki dayanılan yerde duran güçlü kolunu tuttu ve başını sallayarak ona hak verdiğini belirtti. Bu sırada aklından şunlar geçiyordu: Çok nadir olan şey ne? Böyle bir şey hiç olmadı, çünkü bu asil ve kutsanmış ailenin üyeleri, anne-baba ve bu evlilikten doğan çocuklar, evin çeşitli bölümlerinde ayrı ayrı yaşamaktayız ve birbirimizi saygı ve sevgiyle kollarız, ayrıca birlikte yemek yeriz, bugün de böyle oluyor; bunun arkasında önemli bir neden olmalı, önemli bir konu olmalı, bunu huzursuzluk duyarak merak ediyorum. Acaba ters bir şey mi yaptım? Acaba bu kadın bana sadece şu zamanı birlikte yaşamamız için mi geldi, böyle bir saatten sonra acaba kalbinde değişik bir arzu mu belirecek? Ne arzu etmem gerektiğini bilmiyorum, çünkü onun benim bu rahat anımda kendisini benim yakınıma getirten bir sebep olduğunu aklımdan geçirmiştim; ama sırf benimle baş başa olmak için gelmiş olması, bende daha fazla arzu meydana getirdi. –Bunları düşünerek şunları söyledi:

"Senin görüşüne tamamen katılıyorum. Bu, fakirlerin ve yoksulların durumudur, içinde bulundukları zor durumu açıklamak için yaptıkları konuşmadır. Buna karşılık bizim, yani zengin ve asil kişilere düşen pay ise bolluktur, hep de böyle olmuştur, ağzımızdan çıkan söz de bu şekildedir; çünkü güzellik ile zenginlik bir bütündür. Kendilerine has güçsüzlükten kendi öz varlıklarındaki gurura doğru yücelecek olurlarsa bu sözlerin onuru ve muhtevasının uyumu insanı hayran bırakır. Şu hüküm bunu doğrulamıyor mu: 'Fuzuli, bolluk', omuz silkeleten bir uyarı ve yorgun düşmüş, güçsüz bir

aşağılama değil mi? Sonra bu söz kalkar krallığa yerleşir ve artık bir hüküm değeri kalmaz, aksine onun varlığına ve adına uygun düşen bir güzellik olur ve buna da 'fuzuli, bolluk' denir. Yalnız başıma oturduğum zamanlarda, sözlerin içindeki bu sırları sık sık değerlendiririm ve bunları kendi aklımda güzel ve gereksiz yere çok fazla irdelerim."

"Bunu biliyorum, siz Beyefendinin sayesinde, beni bu düşüncelerine ortak ettiği için" diye kadın cevap verdi. "Senin zihnin bir lamba gibi açık, birlikte olduğumuz zamanlarda göster, aydınlanalım. Eğer sen Firavun'un hazine sorumlusu olmasaydın, rahatlıkla Tanrının âlimlerinden birisi olabilirdin ve tapmağın avlularında dolaşır ve bilgelik sözleri üzerinde düşünceler üretirdin."

"Öyle olabilirdi pekâlâ" dedi Peteprê. "İnsan kendisine verilen görevlerin pek çoğunu yapabilir veya verilen rolü oynayabilir. Çoğu kez de ona oynadığı komiklikler yüzünden hayran olunduğu görülmüştür, tabii o bunu verilen emir gereği uygulamak zorunda kalmıştır. Ama yaşamın bu maskesi arkasında onun için gerçekte çok sıkıcı ve kan ter içinde kalınan bir durum vardır, tıpkı şenlikte Tanrı maskesi içindeki bir rahibin çektiği sıkıntı gibi. Yeterince anlaşılabilir şekilde konuşuyor muyum?"

"Oldukça."

"Sanırım pek açık değil" diye tahmin etti. "Herhâlde siz hanımlar bu sıkıntıyı pek iyi kavrayamıyorsunuz, şu sebepten, sizlere Yüce Anamn inayetiyle herkes için geçerli olan değerler nasip olunmuştur ve sizlerin daha çok kadın olmanıza izin verilmiştir ve Ana tanrıçanın şu veya bu kadın olarak birer kopyası olarak yaratılmışsınızdır, öyle ki sen, hiç bu kadar Mut-em-enet olamazdın, tıpkı benim haşin bir babamn zihnine göre Peteprê olarak kabul edilmem gibi. Benim bu fikrimi onaylıyor musun?"

Kadın başını öne eğerek, "Senin erkekçe isteğin doğrultusunda yakılan ateşlerin alevlerinden salonda çok fazla ışık var" dedi. "Bu tür düşünceleri daha az ışık altında takip etmenin daha iyi olacağını sanıyorum; alacakaranlıkta, bu bana göre daha kolay olacak, o

zaman ben bu bilgeliğe kendimi daha derinden kaptırabilirim, yani daha çok kadın olmama izin verilen Ananın bir kopyası olan Mutem-enet olarak talep ediyorum."

"Özür dilerim!" diye telaşla cevap verdi. "Bu benim beceriksizliğim yüzünden böyle oldu; bizim yaptığımız hiçbir hedefi ve belli bir konusu olmayan fuzuli konuşmaya, aydınlık pek iyi uymuyor. Bunu derhal değiştireceğim, daha uygun ışığı bulacağım, bu ışığın sevinç dolu anlar için uygun olduğunu düşünmüştüm. Bu benim için çok kolay olacak. Nitekim bir geçiş yapıyorum ve konuşmayı fikri konulardan ve içimde hissettiklerimden, somut dünyadaki niteliklere getiriyorum; bunlar aydınlık, ışıklı bir ortamda algılanabilir bir hâlde bulunur. Bu geçişte nasıl başarılı olacağımı biliyorum. Müsaadenle bu geçiş sırasında bu sırla ilgili olarak keyifleneyim; gerçek şeylerin dünyası, algılanabilen şeylerin de dünyasıdır. Çünkü elle tutulabilen şeyi, kadınların, çocukların ve halkın aklı rahatlıkla kavrayabilir; oysa elle tutulamayan şeyi sadece haşin babanın aklı kavrar. Kavramak ise elle tutulabilir bir şeyin simge ve düşünsel adıdır; ama bu da yeniden değişim olgusunda imge olur ve akıl yoluyla kolayca algılanan bir şey durumuna gelir, bunun ellerle yakalanabilen bir şey olduğunu da pekâlâ söyleyebiliriz."

Kadın, "Sevgili kocacığım, senin gözlemlerin son derece hoş ve faydasız fikirler" dedi, "sen bunlarla beni nasıl sevindirdin, bunu anlatamam. Elle tutulamayan şeylerden elle tutulanlara gelme konusunda benim acele ettiğimi sakın sanma. Tam tersine, bu konuda ısrarla senin görüşlerini öğrenmek istediğimden, fuzuli sözlerine seve seve kulak verdim, hem de senin karşıt tarafın, yani kadın ve çocuk anlayışımın ölçütlerine göre dikkatimi sunarak yaptım. Ben hiçbir görüş bildirmedim, sadece iç dünyamla ilgili konular hakkında görüşmelerin daha az güçlü alev ışığında, daha da derinlere dalarak yapılabileceğini söyledim."

Neşesi kaçmış olarak susuyordu.

Başını sallayarak ayıplayıcı bir ifadeyle "Bu evin hanımefendisi" dedi, "dönüp dolaşıp yine aynı şeye ve aynı noktaya geliyor,

kendini iradesine göre değil, aksine çok daha güçlü bir şeye göre hareket ediyor. Bu pek güzel değil ve bu şekilde gittiği sürece de güzel olmaz, zaten tipik bir kadınca tavır var ortada, böyle bir noktada yenik düşmek istemezler, aksine sürekli olarak konuyu didik didik ederler ve içini kurcalayıp dururlar. Müsaadenle, bir konuya dikkat çekmek istiyorum, bizim Eni bu bağlamda en azından Mut, yani bu özel hanım, genel olarak bir kadın olma çabasını göstermek zorunda olduğunu anlıyorum."

"Dinliyorum ve pişmanlık duyuyorum" diye mırıldandı.

"Eğer birbirimize sitem etmek istiyorsak" diye sözlerine devam eden Peteprê, canının sıkılmış olduğunu da belli ediyordu. "Bizim iki taraf olarak aldığımız tedbirler ve kararlar konusunda üzülerek belirtmek ve bunu didik didik etmek isterdim: Sen, benim kadın arkadaşım, bu saatte yaptığın ziyaret için giydiğin şık pileli manto elbise içinde burada gözükmen, senin kuğu vücudunun güzel hatlarını transparan kumaşın içinden seyredebilmem, senin bu erkek arkadaşının yegâne arzusu ve sevinci oldu."

Yüzü kızaran kadın başını öne eğerek "Gerçekten mi, vah, vah!" dedi. "Yaptığım hata yüzünden bu sözleri duyduğum için ölseydim daha iyi olurdu, oysa ben bu giysileri Beyefendime, erkek arkadaşıma yaptığım bu ziyaret nedeniyle giymiştim. Yeminle ifade etmek isterim ki ben bu kıyafetimle senin karşında en iyi şekilde güzelliğimi sergileyerek sana hizmet etmeyi düşünmüştüm. Bu elbise çok değerli ve çok zahmetle yapıldı, benim diğer elbiselerime göre bunun üzerinde daha çok çalışıldı. Bunu köle terzi kadın Heti hazırladı, gözlerine hiç uyku girmedi. Biz bunu çok iyi koruduk, senin karşına bu elbiseyle çıkarak senden takdir ve hoşgörü umduk; ama bölünmüş endişe, yarım endişe değildir!"

"Boşver sevgilim!" diye cevap verdi. "Bu kadar yeter! Azarlamak ve didişmek istediğimi söylemedim, aksine, sen böyle bir şey yapmayı istersen, ben de bu durumlarda aynı şeyi yapabilirdim. Ama senin amacının bu olduğunu sanmıyorum. İstersen fuzuli konuşmalarımızı sürdürelim, sanki birisinin veya diğerinin hatası ne-

deniyle araya çatlak bir sesin karışmış olduğunu yok sayalım. Çünkü ben kendi memnuniyetimi dile getirmek, yani yaşamımda bana verilen görev, bu mânâsız, hiçbir amaç olmayan fuzuli şeylerle ilgilidir ve mecburiyetten dolayı değil; bunu vurguladıktan sonra dünya işlerine geçiyorum. Bu fuzuli bolluğu ben krallara özgü olarak nitelemiştim ve bu, çiftlikte de böyle, evde de, Merimat Sarayı'nda da: Zarafet olarak, içeriği olmayan şekil ve kibar ağdalı konuşmalarla Tanrıyı selamlamada kullanılan ibareler olarak. Bütün bunlar saray mebusunun işi ve bu durumda şu söylenebilir: Hayatın maskesi bir saray mensubuna, saray mensubu olmayan kişiye göre daha az sıkıntı verir, saray mensubu olmayan kişiye de maddi olan şey sıkıntı verir; onun, kadınlara daha yakın olmasını bu genel konumu sağlamaktadır. Benim komisyonlara ait birisi olmadığım doğrudur, Firavun onlardan denize inen çöl yolunun kenarında açtıracağı bir kuyu konusunda fikir alır, bir anıt dikilmesi için veya zavallı Kuş diyarındaki maden ocaklarından çıkarılan altın tozunu güven altında tutmak için kaç adama ihtiyaç olduğunu onlara danışır; eğer bir gün benim kendini beğenmiş konumuma bir şey zarar vermek isterse, Hor-em-heb denilen adama, yani saray birliklerine komutanlık eden adama kızacak olursam ve ceza yargıçlarının başkanı bana sormadan benim unvanımın geçerli olduğu iş sahasına el atacak olursa, bunları komisyon inceler ve değerlendirir. Gayet tabii ben her seferinde böyle adi bir şeye derhal itiraz ederim. Çünkü ben şerefli bir yelpaze taşıyan birisi olarak Hor-em-heb'den farklı birisiyim, saray dışına giderken Firavun'a yelpaze tutan basit bir adamdan da farklıyım. Bu adamlar benim emrim altındadır. Ama ben, Firavun'un bulunduğu sabah salonunda, diğer unvan sahipleri ve sarayın ileri gelenleriyle birlikte onun önünde bulunurum ve Tanrı hazretlerine selamlama methiyesi sunarım, yani şu 'Sen Ra'ya eşdeğerlisin'le başlayan methiyeyi sevilen bir sesle icra ederim ve kendimi süslü, girift yazı, bir tuğra içindeymiş gibi hissederim, –örneğin: 'Senin dilin bir terazidir ey Neb-ma-ra. Senin dudakların Thot'un terazisindeki dilden daha doğrudur'– veya gerçeküstü şeyler konusunda da

inandırıcı bir dille konuşurum, örneğin: 'Eğer sen suya şöyle söylersen: Dağa doğru gel! O zaman okyanus bunu söyledikten sonra hemen oraya çıkar gelir.' İşte bu güzel ve yoksunluktan çok uzakta olan ve içeriği olmayan tarzda. Çünkü sadece şekilciliktir benim işim ve bu iş krallıkta krala yaraşır bir zarafettir ve hiçbir amaç da yoktur. İşte benim kendini beğenmişliğimin hepsi bu kadar, yani benim becerilerim ve elimden gelen işler bunlar."

"Çok güzel bir şey" diye karşılık verdi kadın, "aynı zamanda hakikat olana da katkıda bulunuyorsun, tabii bu senin sözlerinden kesinlikle belli oluyor kocacığım. Saraydaki zarafet ve sabahları toplanılan odadaki süslü girift yazıya benzeyen konuşma da bu katkıya giriyor; ayrıca Tanrının nesnelerle ilgili işleri, kuyular, inşaat ve altın ticareti, bu ülkelerin önemi uğruna gösterilen şerefli ve çekinilerek yapılan işler, bütün bu işlerin korunup güven altına alınması, gerçekten bu krallıkta krallığa yakışan işler."

Peteprê bu sözlere bir süre hiçbir şekilde cevap vermedi, sadece peştamalındaki uçkurla oynuyordu.

İçine derin bir nefes çekerek "Yalan söylemek zorunda kalıyordum" dedi sonunda, "sohbetlerimiz sırasında ben bir konuda ısrar ettiğimde, sen sevgilim, münasebetsiz bir şekilde bana karşı çıkıyordun. İşte o zaman ben hiçbir hile yapmadan lafı Firavun'a ve saraya getirerek dünyevi-elle tutabilen şeylere geçiş yaptım. Ama topu yakalamak yerine, bana Firavun'un bu sabahki seremoniden sonra, yani Baldahin'in salonundan dışarı çıktığı sırada iltifat ve ihsan etmek için içimizden hangimizin kulağını çektiğini sormak yerine, can sıkıcı, önemsiz bir konuya lafı çevirerek çöldeki kuyular ve maden ocakları hakkında görüşler söyledin. Laf aramızda kalsın, sevgili kız kardeşim, gerçekten sen bu işlerden benden çok daha az anlıyorsun."

"Haklısın" diye karşılık verdi kadın ve yaptığı hata yüzünden başını salladı. "Beni bağışla! Bugün Firavun'un kimin kulağını çektiğini büyük bir merakla öğrenmek istiyordum ama bunu sormak beni aşıyordu. Böylece ben bunu diğer önemsiz konuşmaların arkasına sakladım. Beni iyi anla: Bu bilgiyi almak için sorumu bile bile

geciktirdim, çünkü bu geciktirmenin bana süslü konuşmanın güzel ve önemli bir unsuru gibi geldi. Yoksa kim böyle damdan düşercesine bir şey söyleyebilir ki ve kime ne olduğunu böyle öğrenebilir ki? Ama sen bana bu soruyu sormama izin verdin, bu kişi yoksa sen misin, kocacığım, tanrının dışarı çıkarken temas ettiği kişi yani?"

"Hayır" dedi Peteprê, "o ben değildim. Ben böyle şeyleri çok sık yaşadım, ama bugün o kişi ben değildim. İfade ettiğin şey meydana çıkacak –ama nasıl bilmiyorum. Sanki senin görüşünde şöyle bir eğilim vardı, bundan şu anlam çıkıyor: Hor-em-heb, yani görev başında olan birliklerin başkanı, saray nezdinde ve bu topraklarda benden daha büyük..."

"Yapma, ağzından şeytan alsın, benim hayat arkadaşım!" dedi kadın dehşete kapılmış bir hâlde ve yüzüklü elini onun dizine koydu. Peteprê onun elini seyrediyordu, sanki oraya bir kuş konmuştu. "Herhâlde başımdan zorum vardı ve bir an için de olsa iyileşme konusundaki duygularım ümitsizliğe kapılmış ve zihnim darmadağın olmuş olmalı..."

Omuzlarını kaldırıp üzüntülü bir ifadeyle "Her ne kadar bu büyük olasılıkla senin amacına karşı olsa da gerçekten böyle bir şey meydana geldi" diye tekrarlandı Peteprê. "Sanki sen bana nasıl bir şey olacağını yaklaşık olarak ifade etmiş gibiydin –sana nasıl bir örnek vereyim ki? Sanki şöyle bir şey söylemek istemiştin: Firavun'un sarayındaki bir fırıncı, yani Tanrı için ve kendi evi için ekmek pişiren bir fırıncının kendi kafasını fırına sokmuş gibi bir durumdu ve bu fırıncının kraliyet fırınının büyük sorumlu müdüründen daha büyük olduğunu, yani Firavun'un başfırıncısından 'Menfe Prensi' unvanını taşıyan kişiden daha büyük olduğunu söyler gibiydin. Yoksa belki de şöyle bir şey demek istedin: Benim hiçbir şey olmamış olmamdan dolayı, bu evde benim kâhya Montkav'dan daha aşağı bir konuma düştüğümü veya onun genç temsilcisi Suriyeli Osarsif, yani ekonomik işlerin başı olan bu kişinin konumunda olduğumu söyler gibiydin. Bunlar en çarpıcı karşılaştırma örnekleri..."

Mut irkilmişti.

"Tokat sallıyorlar ve hep bana isabet ediyor, ben de bundan dolayı titreyip atılıyorum" dedi kadın. "Sen de bunu görüyorsun ve bu cezayı çekmeme rahatlıkla razı oluyorsun. Geciktirmeye çok düşkün olmam bizim görüşmemizi ne kadar karıştırmış olduğunu artık gayet iyi kavrıyorum. Ama bu benim merakımı durduruyor; saklamak, gizlemek istediğim merakımı bu geciktirme, tıpkı akan kanı durdurmak gibi durduruyor ve şunu bilmek istiyorum, bugün taht salonunda kim Firavun'un sevgisine mahzar oldu!"

"Kralın hazine evindeki takdis edilmiş şeylerin başmüdürü Nofer-rohu" diye cevap verdi Peteprê.

"Yani şu prens!" dedi kadın. "Peki etrafı hemen kuşatıldı mı?"

"Saraydaki geleneğe göre onun etrafı kuşatıldı ve bundan dolayı kutlandı, tebrik edildi" karşılığını verdi Beyefendi. "Şu anda herkesin dikkati onun üzerinde ve gelecek ayın son dördünde vereceğimiz ziyafete onu davet edip yemeye alsak çok yerinde olur. Bu, hem ziyafet sofrasına hem de evimize onur verir ve kesinlikle önem kazandırır."

"Hiç kuşkusuz!" diye onayladı kadın. "Ona çok güzel bir hitapla başlayan bir davetiye yazmalısın, belki bu davet yazısında ona 'Majestelerinin Sevgili Dostu!', 'Majestelerinin ödülüne mahzar olan ve sırdaşı!' diye hitap edebilirsin ve bu davetiyeyi seçkin bir hizmetçi ve bir hediyeyle birlikte gönderirsen Nofeı-rohu'nun bu daveti reddetmesi mümkün olamaz.

"Buna ben de inanıyorum" dedi Peteprê. "Hediyenin de çok seçkin bir şey olması gerekiyor. Birçok hediyelik getirtip onlara bir bakayım ve onun gerçekten severek okuyacağı hitap şekliyle başlayan mektubu da bu akşam hazırlayayım. Şunu iyi bilmem gerekiyor, yavrum" diye sözlerine devam etti. "Bu ziyafeti olağanüstü güzel düzenlemek istiyorum, öyle ki şehirde herkes bundan söz etmeli ve dedikoduları burada kalmayıp diğer şehirlere de ulaşmalı, hem de en ücra yerlere kadar; birkaç yetmiş kişilik konuk, çiçekler, kutsanmış insanlar, müzisyenler, yemekler ve şarap. Çok güzel bir

anıt-mumya elime geçti, yemek sırasında bir buçuk arşın uzunluğundaki bu parçayı etrafta dolaştıralım; eğer onu önceden görmek istersen sana göstereyim: Tabutu altından, ölü ise fildişinden yapılmış ve alnında "gününü gün et!" yazılmış. Babilli dansözler hakkında bir şeyler duydun mu hiç?"

"Hangilerinden, kocacığım?"

"Şehirde bu yabancı kadınlardan oluşmuş bir gezici grup var. Ben vereceğim ziyafet günü burada gösteri yapmaları için kendilerine hediyeler gönderdim. Bana her taraftan gelen haberlere göre, onlar bize çok yabancı olan güzelliktelermiş ve onların gösterilerinde dümbelekler ve ziller çalınıyormuş. Yeni ve çok eğlendirici figürler yapıyorlarmış ve gözlerinde dans ettikleri sırada bir çeşit gazap ifadesi varmış, hem de çok işveliymişler. Bu bizim sosyetemizde, vereceğim ziyafet bir şenlik olacak, heyecan uyandıracak ve çok başarılı geçecek, buna söz veriyorum."

Görünüşe göre, Eni'nin aklından bir şeyler geçiyordu, gözlerini aşağıya çevirmişti.

Kısa bir sessizlikten sonra kadın "Şenliğine Amun'un birinci adamı Beknehons'u da davet etmeyi düşünüyor musun?" diye sordu.

"Ona ne şüphe, kesinlikle" diye cevap verdi Peteprê. "Beknehons'u mu? Pek tabii. Niye soruyorsun?

"Onun burada olması senin için önemli mi?"

"Niye önemli olmasın ki? Beknehons büyük adam."

"Babil'den gelen kızlardan daha mı önemli?"

"Niye onlarla onu karşılaştırıyorsun ve bana böyle kasıtlı sorular soruyorsun ki aşkım?"

"Bu durum hiç de birbiriyle alakalı değil. Zamanı iyi seçmek zorunda kalacaksın, bunun için senin dikkatini çekiyorum. Eğer bu Babilli dansözleri Amun'un en yüce makamına sahip birisinin karşısında vereceğin ziyafet şöleni sırasında dans ettirecek olursan, dansözlerin gözlerindeki yabani ve gazap dolu bakışlar Beknehons'un yüreğindeki duygulara denk düşmeyebilir ve ayağa kalkıp hizmetçilerini çağırıp bu evi terk edebilir."

"Bu mümkün değil!"

"Pekâlâ olabilir dostum. Gizli ve kutsal değerlerin kendi gözleri önünde böyle incitilmesine tahammül etmeyecektir."

"Bu dansözlerin bir tek dansı yüzünden mi?"

"Yabancı dansözlerin, –elbette Mısır'da da güzeller çok var, yabancı ülke insanlarını daha çok etkileyebilmesi yüzünden."

"Yeni ve nadir olan bir şeyin cazibesi, onun tarafından da iyi takdir edilecektir."

"Bu, ciddi Beknehons'un görüşü değil. Onun yabancı ülkelere karşı olan nefreti sarsılmaz."

"Ümit ediyorum ki senin görüşünün de böyledir."

"Benim fikrim, Efendimin ve dostumun fikridir" dedi kadın, "çünkü bizim tanrılarımızın şanı ve şerefine karşı nasıl böyle bir şey olabilir."

"Tanrıların şerefine, tanrıların şerefine" diye tekrar etti Peteprê, omuzlarını kıpırdatarak. "Senin bu konuşmanla ne yazık ki ruhumun bunalmaya başladığını açıkça belirtmek isterim, ama benim süslü bir ifadeyle anlatmak istediğim şeyin anlamına ve amacına uygun düşmüyor."

"Benim gösterdiğim ihtimam senin ruhunda böyle bir sonucu yaratmışsa ümitsizliğe kapılacağım herhâlde" diye cevap verdi kadın. "Beknehons öfke içinde senin hizmetçilerini çağırıp bu şöleni terk edecek olursa, o zaman senin keyfin nasıl olacağını düşündün mü, her iki ülke böyle bir kaderi nasıl değerlendirecek biliyor musun?"

"O kendisini bu kadar küçük düşürmez, böyle zarif ve kibar bir dalgınlık yüzünden çileden çıkamaz; Firavun'un dostuna böyle bir darbe vurup ona karşı cephe olacak kadar da cesur değildir."

"En küçük bir nedeni çok büyütecek kadar da yetkin ve büyük bir kişidir. Firavun'un dostunun alnına bir darbe vuracaktır, hem de Firavun kendisi bunu yapmadan önce, yani bu böyle bir ihtimal için bir uyarı işareti olsun. Yabancıların bu bağımızı ve birliğimizi sarsıp gevşetmesinden nefret eder Amun; ülkelerin sınırlarını bozacak ve Zepter, imparatorluğun yağmalanmasına sebep olacak böyle girişim-

lerden ve ezelden beri gelen ve mevcut olan halkın düzenine yapılacak saygısızlıktan nefret eder. Bu, Amun'un kinidir, ikimizde bunu biliyoruz; halkın namusu ve şerefi onun iradesinde yer alan bir görüştür; bunun Keme'de eski zamanlarda olduğu gibi aynen hüküm sürmesini ve çocukların bu vatanın evladı konumuna getirilmesi yer alır. Ama bunu ben ve sen biliyoruz, yani o r a d a "–ve Mut-em-enet güneşin batışını Nil'in ve onun sarayının bulunduğu karşı tarafa doğru işaret etti–" işte şu karşıda başka bir güneş anlayışı hüküm sürüyor ve bu, Firavun'un düşünürleri arasında çok benimseniyor, –üçgenin tepesinde On'un felsefesi var, Atum-Ra'nın hareket edip duran felsefesi, düşünürlerin Atõn adını verdikleri, genişleyip yayılmayı ve dirlik düzenlik içinde uzlaşmayı arzu eden bir felsefe, yapacağı etkinin nasıl olacağını, sinirleri nasıl bozacağını bilmiyorum. Amun'un manevi şahsında Beknehons, kendi oğlunun bu tür gevşemeyi desteklemesinden ve böyle bir gayret içinde bulunan düşünürlerin bu tür saçma oynaşmalar ve yabancı olaylarla imparatorluk halkının hücrelerini gevşetme girişimlerine ortam hazırlamasından dolayı nasıl öfkeye kapılmasın ki? O Firavun'u azarlayamaz. Ama senin şahsında onu azarlayacak ve Amun için bir gösteri düzenleyecektir; Babil kızlarını görünce Yukarı Mısır'daki leopar gibi öfkelenerek üzerlerine öfkeyle saldıracak ve hizmetçilerine seslenecektir."

Peteprê "Senin konuşmalarını dinliyorum" diye karşılık verdi "aşkım, kendine ait bir alan dışında her şeye karışan çenesi düşmüş papağan gibi, geveze punt papağanı gibi güle güle edip duruyorsun. Halkın hücreleri, atalardan kalan gelenekler ve gevşetici yabancılık –bunlar Beknehons'un insanın içini karartan sözcük listesi, bunları benim yüzüme söyleyerek içimi iyice karartıyorsun; çünkü senin gelişinle, hoş bir sohbet yapma olanağı sağlanmıştı, onunla değil."

"Sana hatırlatayım dedim" diye cevap verdi kadın. "Onun fikirlerini sen de biliyorsun, senin ruhunu ağır kötü çatışmalardan korumak için, hatırlatayım dedim, kocacığım. Ben, Beknehons'un fikirlerinin benim fikirlerim olduğunu söylemedim."

"Ama seninkiler onunkiler" diye karşılık verdi Peteprê, "Sen konuşurken, onunla konuşuyormuş gibi oluyorum, ama senin onun fi-

kirlerini bana, katılmadığın yabancı şeyler gibi anlatman doğru değil, sen onun fikirlerini kendi fikirlerin yaptın ve onunla aynı düşünceleri paylaşıp bana karşı kullandın, bu dazlak kafalının fikirleri senin bu davranışına yakışmayan çok çirkin şeyler. Onun ayın her çeyreğinde veya daha sık bir şekilde evimize girip çıktığını ve sana uğradığını bilmiyor muyum sanki? Benim canımı sıkan bu olay hep oluyor, çünkü o benim dostum değil ve ben ondan hiç hoşlanmam, hele şu can sıkıcı sözcük listesini hiç sevmem. Ilımlı, kibar ve bağışlanabilir güneş felsefesiyle benim doğal hâlimi ve ruhumu istiyor, bunun için benim kalbimde zorunlu olarak bu Tanrının, yani Atum-Ra'nın inancı var, özellikle Firavun'un adamı ve saray mensubu olduğum için, çünkü o düşünürleri aracılığıyla derin düşüncelere dalarak bu muhteşem Tanrıya, ılımlı bir dünyaya dönük güneş felsefesini yaratıyor. Ama sen, benim nikâhlı eşim, kız kardeşim bu koşullar altında, tanrıların ve insanların önünde nasıl bir davranış sergiliyorsun? Benimle, yani Firavun'la ve onun sarayındaki fikir yaşamıyla dayanışma hâlinde olmak yerine, taş alınlı, hareketsiz Amun ile dayanışma hâlindesin, bana karşı onun tarafını tutuyorsun ve hiç düşünmeden bu Tanrının en üst düzeydeki dazlak kafalı adamıyla işbirliği yapıyorsun, bu ne kadar çirkin bir şey, benim çok yakınıma geliyor ve bana sadakatsizliğini gösteriyorsun."

"Senin mukayese yapabileceğin benzetmelere ihtiyacın var, efendim" dedi kadın öfkesini bastıran ve alttan alan bir sesle, "insanın keyfini kaçıran ve okuyunca şaşırıp kalacağın ibret öykülerine ihtiyacın var. Çünkü zevksiz veya çok kötü bir zevkle ifade ettiğin şey, yani benim bu peygamberle gizli kapaklı işler çevirdiğimi ve böylece sana sadakatsizlik yaptığımı söylemen hiç de hoş bir şey değil. Bu aksak bir benzetme ve alışılmadık bir kötülük, bunu sana belirtmek isterim. Ataların öğretisine ve halkın inanışına göre Firavun, Amun'un oğludur; bunun için saray mensubu olarak yükümlülüğünü asla suiistimal edemezsin. Eğer Amun'un kutsal güneş felsefesini hesaba katmayacak olursan, onu da karşı koyan birisi olarak bulabilir, ona değersiz bir kurban sunabilir, senin ve misafirlerinin me-

raklı bakışlarını, şu zavallı bir şenlikte yapılan bir dansa çekebilirsin. Eh seninle ilgili sözlerim bu kadar. Ama ben tamamen bütün şerefimle ve inancımla Amun'u tutuyor ve ona inanıyorum, çünkü ben onun tapınağının bir geliniyim, onun kadınlar evine aitim, ben Hathor'um, onun karşısında tanrıça giysileri içinde dans ederim; bu, benim bütün şerefim ve zevkim, bunun dışında başka bir şey yok, sadece hayatımda bir tek ve her şey olan bu evlilik konumum var, –ama sen benimle tartışıp kavga ediyorsun, çünkü ben Efendime, Tanrıma sadığım; bana karşı gökyüzüne çıkan bir yanlışlık yaptın ve senin ibret alacağın olaylara ihtiyacın var." Sonra eteklerinin kıvrımlarından tutup kaldırdı ve eğilerek yüzünü örttü.

Birliklerin başkomutanı Peteprê son derece utanmış ve etkilenmişti. Dehşete kapıldı ve vücudu buz gibi oldu, çünkü o âna kadar hep susmuş olan en derinlerdeki şeyler, korkunç ve hayatı zehir edecek şekilde konuşmaya başlayacağı tehdidini yapıyordu. Kolları divanın sırt kısmında hâlâ açık vaziyetteydi, gözlerini dikerek, sırtını arkaya iyice yaslayarak ondan biraz uzaklaşmıştı, dehşet içinde ve suçlanmış bir hâlde ağlayan kadına, şaşkın şaşkın bakıyordu. Ne oluyor? diye düşündü. Bu duyulmadık bir macera hevesi ve benim huzurumu büyük ölçüde tehdit eden bir şey. Ben çok ileri gittim. Ben kendini beğenmişliğimi çamura, bataklığa attım ama o kendi gururuyla kemiklerini çamurdan kurtardı sadece bu görüşmeyle değil, içinde merhamet ve endişe unsurlarının bir arada bulunduğu ve korkunun ifadesi olan gözyaşlarıyla benim çarpan kalbimi bataklıktan çekip çıkardı. Evet, ben onu seviyorum; yukarıda söylediğim şeyleri bana hissettirmeyi sağladı. Ve Peteprê kollarını sedirin sırtındaki süslü kısımdan çekti ve tabii ona hiç değmeden, kadının üzerine eğildi ve duyduğu acıyı şu sözlerle anlatı:

"Görüşlerin gayet isabetli, sevgili çiçeğim, çünkü senin sözlerinde açıklanan şey bunu gösteriyor, yani peygamber Beknehons'un sarsılmaz fikirleriyle, bunlara katılmıyormuş gibi yaparak beni uyarmaya çalışıyorsun, aslında gerçekte bunlar senin görüşlerin ve kalbin bana karşı onun tarafını tutuyor; çünkü sen bana, doğrudan

gözlerimin içine baka baka ve hiç kıvırtmadan şu açıklamada bulunuyorsun: 'Ben bütün canımla ve ruhumla Amun'a aitim.' Bu durumda bana ibret alacağım gerekli örnek verilmemiş mi oluyor ve ben benim için, yani senin kocan için tadı acı olan, onun bu düşüncelerine karşı elim kolum bağlı mı durmalıyım?

Elbisesini yüzünden çekti ve ona dik dik baktı.

Kadın ağzını yüzünü buruşturarak "Sen Tanrıya karşı mı çıkıyorsun?" diye sordu. Pırlanta gibi gözlerindeki gözyaşlarına küçümseyici bir ifade karışmış olduğu hâlde onun yüzüne iyice sokularak gözlerinin içine pis pis bakıyordu, öyle ki Peteprê korkuya kapıldı. Onun niyetini algıladığından kendini toplayıp doğruldu ve geri çekilmem gerek diye düşündü. Çok ileri gittim; kendi huzurum ve bu evin selameti için birkaç adım geri çekilmeliyim, çünkü beklenmedik bir anda huzurumuz tehlikeye girmiş görünüyor. Nasıl oldu da bunların tehlike içinde olduğunu anladım ve birdenbire bu kadının gözlerinde bu tehlikeli hâli gördüm, bunlar nasıl oldu? her şeyin yolunda gittiği ve her şeyin güven ortamı içinde olduğu görünüyordu. Bu anda bazı eski şeyleri anımsadı; uzaktaki bir diyardan memleketine, evine döndüğünde, avluya girer girmez veya bir seyahatten eve geldiğinde kendisini selamlayarak karşılayan başkâhyasına hep şu soruları yöneltirdi: "Her şey yolunda mı? Hanımefendinin keyfi, sağlığı yerinde mi?" Çünkü eviyle, huzuruyla, şöhreti ve güvenliğiyle ilgili gizliden gizliye duyduğu bir endişesi vardı; onların çok zayıf ve tehlikeler içinde bulunduğunu hissettiren bu karanlık fikir, hep kafasında ve yüreğinin en dibinde bulunuyordu. Eni'nin ağlayan gözlerine baktığında, bunların şu anda bile hâlâ bulunduğunu algılamıştı ve onun bu sakin, gizli korkuları acımasız bir şekilde gelişerek gerçekleşecekmiş gibi görünüyor ve onların bu tehdidini algılıyordu.

"Hayır" dedi Peteprê, "bu benden çok uzak bir şey ve senin sorduğun ve söylediğin şey, yani benim Amun'a, yani Efendi hazretlerine karşı olduğum iddiasını elimin tersiyle iterim. Senin bu kutsal varlığa ve kocana olan borcun arasında bir fark olduğunun bilincin-

deyim; senin asil Beknehons ile olan gizli ilişkinle ilgili süslü ifadelerin artık bir dereceye kadar geçersiz olduğu kanaatindeyim; ayrıca ileriye dönük olarak, bir fırsatını bulduğum takdirde sevineceğin bir şey yapmak için daima hazırım; böylece ben burada aldığım ibret dersini tekrar üstleneceğim ve bunu kullanmayacağım; bunun artık olup bitmiş olduğunu ve üzerine bir sünger çekmiş olduğumu sana herhangi bir şekilde tattıracak ve sana bu zevki sunacağım. Şimdi memnun musun?"

Mut'un gözleri hâlâ yaşlarla doluydu ve sanki bundan habersizmiş gibi görünüyordu ve gözyaşlarının kendiliğinden kurumasını bekliyordu. Kocası, vazgeçtiği konuyla ilgili olarak karısından bir teşekkür bekliyordu, ama karısı böyle bir şey yapmadı.

"Hiç olmazsa bu kadar oldu" dedi karısı başını sallayarak.

Beni küçük görüyor ve evin huzuruyla ilgili olarak korku içinde diye düşünüyordu Peteprê. Bundan tam kadınca bir tavırla, mümkün olduğunca esaslı bir şekilde yararlandı. Sadece ve tek benim karım olacağı yerde, daha çok, bir parça telaşlı da olsa sosyal bir kadın, kendi kadın varlığında alışılagelen kadınca ve her yerde geçerli özelliği var ve biraz saf ama kurnaz birisi olarak görülmeyi istiyor. Bu konuda oldukça göz yaşartıcı ve gülünç oluyor; insanın aklında öfkelendirici bir gıcıklık yaratmasını biliyor; insan bunu elinde olmayarak algılıyor ve içinde iz bırakacak şekilde kaydediyor, tıpkı birisinin kendi kafasına ve kendi kurnazlığına göre yaptığı davranış gibi; böyle bir davranışı sergilerken bunun utanılacak bir şey olduğunu fark etmeden tekrarlıyor. Ama bütün bunların bana şimdi ne faydası var ki? Biraz düşünmek ve hiçbir şey söylememek demek oluyor bu. Bana kalırsa, söylenmesi gereken şey şunlar. Peteprê devamla şunları söyledi:

"Ama bu en azından dediğim şey, bu anlamda değil, en azından şeklinde ifade ettiğim şey aslında söylemek istediğim şeydi. Çünkü ben bunu söylemekle, her şeyden vazgeçtiğimi kastetmedim. Bu sırada senin memnuniyetini bu açılışla yüceltmeye devam ederek Babilli dansözleri benim vereceğim ziyafet ve şölene davet etme fik-

rinden yola çıkarak sohbetimizin devamına karar verdim. Benim arzum, sana bu kadar yakın ve büyük bir insan olan bu adamı yargılarımla ve hükümlerimle incitmek değil, bunlar önyargılar olarak anlaşılabilir; ama bunları dünyadan kaldırmak benim arzum değil. Benim şenliğim dansöz olmadan da çok muhteşem olacak."

"İşte bu da en azından, demek oluyor Peteprê" dedi kadın ve adını vurgulayarak söyledi, böylece Peteprê yeni baştan huzursuz edici bir uyarının mevcudiyetini hissetti.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Peteprê. "En azından, hiç olmazsa ile ne söylemek istiyorsun? Bu da nereden icap etti?"

Kadın derince bir nefes çektikten sonra "Arzu edilebilecek bir şeyden. Davet edilecek olanlardan" diye cevap verdi. "Burada, bu evde, inançlı kişilerin incinmelerine sebep olacak bir şey olmamalı, örnek bir ev olması için değişik bir şeyler yapmak gerekir, kocacığım. Sen onun bütün salonlarının ve hollerinin başısın ve senin bu hükümranlığına kim boyun eğmez ki? Samimi ve içten duygularla bağlı olduğun ve senin alışkanlıklarını ve yaşam tarzını içinde bulunduran güneş felsefesinin yumuşak ve hassas ayrıntılarla dolu inancına kim saygı duymaz ki? Birdenbire bir imparatorluğun olamayacağını çok iyi anlıyorum ve cahillik çağının ne olduğunu da, çünkü bu devirden imparatorluk oldu ve ilkçağa ait olan ilk cahiliye dönemine ait halkı şekillendiren düzen, imparatorlukta ve bu imparatorluk topraklarında hâlâ yaşamaktadır. Benim bu çağı algılayamadığımı ve hayattaki değişimi görüp anlamadığımı söyleyemezsin. Ama onun her yerde bir ölçüsü var ve bu ölçüyü de hep sahip olmak zorunda; bu imparatorluğu ve imparatorluk topraklarını yaratan, atalardan gelen kutsal eğitim ve terbiyenin bir parçasını onların bünyelerinde yaşatmak ve saygınlık içinde bulundurmaları gerek; Zepter'e göre, bunların rezaletlerle çürüyüp yok olmaması ve bu topraklardaki geçerliliğini ve hükmünü sürdürmesi gerek. Bu hakikati inkâr ediyor musun veya Atum-Ra'nın hareket hâlinde olan güneş felsefesine inanan Firavun'un düşünürleri de bu hakikati inkâr ediyorlar mı?"

Yelpazetaşıyan Peteprê "Hakikat" diye karşılık vererek, "inkâr edilemez; bu hakikati birisi hükümdar asasından daha çok benimseyebilir. Sen kaderden söz ediyorsun. Bizler zamanın çocuklarıyız ve hep daha da iyi olduk, diye düşünüyorum; bize yakışan, bu hakikate göre yaşamayı sürdürmektir, çünkü bizler ondan doğduk, ezelden beri gelen bu hakikate göre bir şeyler yapmaya çalışmak, eski çağların hayranı olarak veya öyle gözükerek olumsuz roller oynamaktan ve ruhumuzdaki bu tür duyguları inkâr etmekten daha iyidir. Firavun'un Asyalı, Libyalı, Nubyalı hatta yerli halktan çok sayıda paralı askerî birlikleri var. Onlar Firavun'un hükümdarlığını korumak, hayatta kaldığı sürece bunu yapmak zorundadırlar. Ama biz samimi ve dürüst yaşamak istiyoruz."

"Burada dürüst" dedi kadın "rahat ve konforlu anlamına gelir, asil anlamına gelmez. Eğer bir insan sadece samimi ve dürüst olmak ve kendi doğal arzularını, hakikatin onurunu istemeyerek de olsa, tamamen kendisini ıslah etmek ve nefsini yenmek için istemiş olsa daha iyi olmaz mı? Sefil ve perişanlığın kollarına atılmış bir ayyaş ve bir hırsız da, kocasını veya karısını aldatan birisi de dürüsttür. Eğer onlar kendilerine ait olan bu hakiki konumu ileri sürerek mazeret beyan ederlerse onların bu durumları affedilip, böyle olmalarına göz mü yumulacak? Sen gerçekten eski çağlara göre değil bu çağın çocuğu olarak yaşamak istiyorsun. Ama vahşi, ilkel eski çağ artık oralarda kaldı, o çağda herkes kendi içgüdüsüne göre hakikati yaşıyordu. O günden itibaren gelişmiş olan çağ, bu yücelmiş konumundan dolayı ve bundan hareket ederek, her insanın bazı sınırlamalar içinde yaşamasını talep ediyor."

Peteprê yüreği heyecanla çarparak "Hangi konuda kendimi ıslah etmemi istiyorsun?" diye sordu.

"Hiçbir konuda sevgili kocacığım. Çünkü sen değiştirilemezsin; senin bu kutsanmış, hiçbir kıpırtı göstermeyen, ısrarlı konumunda, senin iç dünyanda sarsıntı yaparak seni harekete geçirecek hiçbir şey aklıma gelmiyor. Senin evimiz ve çiftliğimizde ve dünyada herhangi bir şeyi değiştirmek istemeyen, sadece yemeyi ve içmeyi

isteyen tutumunla ilgili bir ikazda bulunmak da benim için çok uzak; çünkü senin doğana uygun olmayacak bir şey olurdu bu, en iyisi bunu olduğu gibi bırakmak gerekiyor. Hizmetçilerin senin arzularını yerine getiriyor, bunu mezarda da yapacaklar. Senin işin sadece bu hizmetçileri çağırmak ve bildiğin tek şey de sadece bu, onları çağırıp bir görev vermek; senin temsilcin de hizmetçileri çağırıp emrediyor ve senin anlayışına uygun olarak evi evirip çeviriyor, yani Mısır'ın büyük adamlarından birisinin evini. İşte sadece bu var senin aklında ve elinde, çok asilce bir rahatlık, ama asıl olan da bu. Sen bundan asla vazgeçemezsin ve parmağınla yanlış bir şey gösteremezsin, her şey işte bu tutumuna bağlı."

"Ta başından beri" dedi Peteprê, "bilmiyorum kaç seneden beri evinin başkâhyası, temiz ve saf yürekli, beni seven –zaten bu onun doğasında vardı– Mont-kav, beni üzmenin ne kadar çirkin bir şey olduğunu yüreğinde hissetmiş birisiydi. Onun yaptığı hesaplar ışığında beni ciddi bir şekilde zarara sokmuş olduğunu hiç görmedim ve bu evi çok güzel bir biçimde, yani beni memnun bırakacak tarzda yönetti. Senin memnuniyetsizliğine sebep olan kötü bir şey yaptı mı?"

Kadın onun yaptığı bu kaçak dövüşe, küçümseyen bir tavırla gülümsedi.

"Sen de biliyorsun" diye cevap verdi kadın, "tıpkı benim gibi ve bütün Vêse gibi, Mont-kav'ın böbreklerinde kurt vardı ve bir süredir bazı şeyleri senin gibi daha az ciddiyetle üstleniyordu. Ama onun bu konumunda başka birisi hükmediyordu, insanlar onun ağzı diyorlardı ve onun bu şekilde gelişip bu konuma yerleşmesini hiç kimse beklemiyor ve ihtimal bile vermiyordu. Tabii bununla da kalınmadı, böyle de söyleniyor; onun ağzı denilen aynı kişinin Mont-kav'dan sonra, ondan daha da becerikli olarak onun yerini alacağını ve her şeyi onun eline teslim edeceğini söylüyorlar. Sen başkâhyanı onun şerefine layık olarak övüyorsun. Müsaade edersen, onun davranışlarında ben bu duyguyu elde edemediğimi sana itiraf etmek istiyorum."

"Aklından geçen insan Osarsif mi?"

Kadın başını eğdi.

"Bu tuhaf bir ifade tarzı" dedi kadın, "benim aklımdan geçenin o olması. Vefat etmiş olan kâhyanın, Osarsif'in böyle bir konuma getirilmesini düşünür müydü, onun zorunlu olarak bu yere gelmesini utandırıcı bulur muydu? Böbrek hastası olan bu kişi, senin adını söylediğin kişiyi, çocukken gezgin tüccarlardan satın almıştı ve onu bu alçak düzeyini korumak ve sefil bir ülke çocuğu olarak bu düzeyde tutmak yerine onu büyüttü ve evde her şeyi onun eline teslim edecek şekilde yetiştirdi; diğer bütün çalışanları, hizmetçileri onun alt sırasında bir konuma yerleştirdi, yani hem sana, hem de bana hizmet edenleri; sonra bu iş öyle ileri gitti ki sen ondan benim kölem, esirim demeye başladın, tabii bu bende küçük düşürücü bir izlenim bıraktı ve buna canım sıkıldı. Çünkü düşünüp taşınmış olsaydın ve şöyle bir şey söylemiş olsaydın: 'Sen herhâlde şu Suriyeli, sefil Retenulu, Ebreeli köleyi mi söylemek istedin' deseydin, bu daha doğru bir ifade olurdu ve duruma uygun düşerdi. Ama sözün nereye gelmiş olduğunu, bana bunu söyleyiş tarzın gösterdi, sen ondan sanki amcanın çocuğuymuş gibi söz ettin –hatta samimi bir şekilde onun adını söyleyerek bana şöyle sordum: 'Osarsif'i mi demek istiyorsun?'"

İşte bu cümleyle kadın da onun adını ağzına almıştı. Uzun zamandır yapmayı bütün kalbiyle arzu ettiği ve kendisine büyük bahtiyarlık bahşeden bu olayda nefsine hâkim olmuştu. İçinde ölüm ve rahmeti rahmana kavuşma anlamlarının gizli bir şekilde sezdirildiği birkaç mistik hece ağzından çıkıverdi ve bu sözcük onun kaderini ve kısmetini de bütün tatlılığıyla içinde gizliyordu; içindeki heyecan ve öfkeyi yatıştırmak için daha önce yaptığı gibi yine elbisesinin ucunu gözlerinin üstüne çekerek hıçkırarak ağlamaya başladı.

Potifar samimi olarak tekrar korkuya kapıldı.

Ellerini onun üzerinde açarak "Ne oluyor, ne oluyor, benim iyi yürekli karıcığım?" diye konuştu. "Yeniden gözyaşları döküyorsun? Bunun nedenini anlat bana! Niçin? Bu hizmetçinin adını, kendisinin söylediği ve herkesin bildiği şekilde söyledim. Bir insan hakkında görüşmeler yapmak için en kısa yol onun ismini söylemek değil midir? Görüyorum ki tahminimde haklıyım. Yeme-içme

servisi yapan ve kitap okuyarak bana hizmet veren bu Kenanlı delikanlıyı sen kafana takmışsın; ondan memnun olduğumu inkâr etmiyorum. Onun hakkında daha yumuşak ve ılımlı düşünceler beslemen için, bu durum senin için yeterli olamaz mı? Onun satın alınmasında benim katkım yok. Mont-kav'ın hizmetçileri alıp iş vermeye ve işten çıkarmaya yetkisi vardı, onu yıllar önce güvenilir, saygın bir tüccardan satın aldı. Ama daha sonra bir olay daha oldu; ben onunla bahçede görüşme yaparak kendisini denedim; o sırada o, bahçemdeki ağaçların çiçeklerine tozlaşma yaptırıyordu ve ben onu bu hâliyle dikkati çekecek kadar ilginç buldum, tanrıların inayetiyle, hem fikren hem de fizikî olarak yetenekleri vardı ve bunları çok iyi bir şekilde birbiriyle uyum hâlinde kullanıyordu. Çünkü onun güzelliği, onun aklının ve fikrinin güzelliğinin de gösterir, yansıtır; öte yandan aynı zamanda görülebilenin içinde başka, görülemeyen bir şeyin de ifade edildiği bir şekillenme gösterir, işte umarım sen bana bunun için 'dikkate şayan' bir hüküm verdiğini anlayacaksın, çünkü vardığın bu yargı duruma uygun düşmektedir. Onun soyu sopu da öyle pek birinci düzey sınıf değil; ama istenirse onun dünyaya gelişinin bakire bir doğum olduğu da söylenebilir; ama şu kadarı kesin, onun babası bir tür Tanrının prensi ve sürüler kralıymış ve bu çocuk güzel bir konumda yaşamış ve babasının sürülerinin yanında Tanrının ihsanı, hediyesi olarak büyümüş. Tabii daha sonra her türlü bela başına gelmiş ve birtakım insanlar onun ayaklarına kement atmayı başarmış. Ama onun çektiği ıstırapla ilgili hikâyesi de dikkat çekici, akıl ve kurnazlık içeriyor, yani başka bir deyişle, mantıklı ve inandırıcı; bunda da daha önce belirttiğim uyumluluk görülüyor, tıpkı onun aklıyla dış görünüşündeki güzelliğin uyumlu görünüşü gibi, tabii bu da kendine özgü bir gerçeği kendi içinde bulundurmaktadır, ama bunda ona yüce bir makam tarafından önceden belirlenmiş bir kader de bağlıdır ve bütün bunlar birbiriyle uzlaşmış bir hâldedir, öyle ki sen bunları birbirinden çok zor ayırt edebilirsin, birinin içinde diğerinin yansıtıldığı ve hepsinin de yapısında, bu delikanlının cazibesinde çift an-

lamlı ve bir bütün olarak bulunduğu aşikârdır. Benim karşımdayken kötü bir durumunu görmedim ve denemeyi böylece tamamladım, onun kendime yemek servisi yapmasına ve bana sevgiyle, boş zamanımda kitap okunmasına karar verdim. Şunu da itiraf edeyim, bu özellikleriyle o benim vazgeçemeyeceğim bir insan konumundadır. Yine tekrar ediyorum, ben ona hiç karışmadım, evin mevcudundaki tüm işler üzerinde genel bir hâkimiyet kuracak şekilde yetiştirilmiştir, her şeyi harfi harfine yerine getirerek, onun sayesinde mutluluk ortamı devam etmektedir –bunu başka türlü ifade edemem. Artık o vazgeçilmez birisi, yani hem benim hem de evim için, –bu durumda, benim onunla ilgili ne yapmamı istiyorsun?"

Gerçekten de, onun bu sözlerinden sonra, ne yapılması ve nasıl bir talepte bulunulması gerekiyordu? Etrafına memnun bakışlarla baktı ve sözlerini bitirdikten sonra gülümsedi. O kendisini çok güçlü bir şekilde güven altına almıştı; olacak bir hadiseye karşı kendisini önceden hazırlamıştı; ona olan sevgisine karşı bir tehdit olduğunu ve bunun devasa bir büyüklüğe dönüşeceğini önceden hissetmişti. Aslında bunlar mantık yoluyla düşünülebilecek şeyler değildi. Bu kadının, söylediği cümlelerde yukarıda değinilen anlamı, bir savunma ve bir önlem olarak kullandığını hiç fark etmemiş sanıyordu; aksine bunları tıpkı bir bal şarabı gibi usulca midesine indirmiş olduğunu ve kendini elbisesinin içinde tutarak bu derin ve hırslı gerilim ortamında hiçbir şeyi anlamadığını ve onun Yusuf'u öven sözlerinden hiçbir sonuç çıkarmadığını zannediyordu. Kadına gizlice duyurulan mesajın içindeki uyarıcı etkiyi bu sözler son derece azaltmıştı; garip bir şekilde Mut'un içinde bulunan ve bütün samimiyetiyle varlığını adadığı ahlaki ve mantıklı niyetine engel olacak hiçbir etki yapmadı. Kadın yeniden doğruldu ve şunları söyledi:

"Sevgili kocacığım, senin bu köleyle ilgili son derece önemli ve onu göklere çıkaran sözler söylediğini kabul ediyorum, oysa buna şu kısa ekleri de katabilirsin. Bunlar yetersiz kalır, çünkü Mısır tanrılarının önünde bunlar asılsız şeylerdir, yani senin bu kölenin şahsıyla ilgili olarak ifade ettiğin bütün özelliklerin iç içe bir uyum hâ-

linde oluşu ve onun cezp edici çift anlam taşıyan özelliğiyle ilgili açıklamaların, bütün bunlar benim ağzımın aracılığıyla Amun'a, insana duyurulan ve senden beklenen taleplere ve arzu edilen davranışa karşı bir şey ifade etmez. Çünkü ben de vazgeçilmez olarak nitelediğin, yanında ve evinde kesinlikle bulunmasını istediğin kişinin mantıksız, boşboğaz ağzı gibi bir ağızım, nasıl olur da sokaktan toplanmış yabancı bir adam bu ülkenin ve Peteprê'nin kutsal mekânında kaçınılmaz birisi olarak bulunabilir ve burada yetiştirilir? Onun burada bulunup büyütülmesi, keşke hiç olmasaydı. Çünkü bu çocuk satın alınmış birisi olarak arazide, tarlalarda ve aşağılık angarya işlerinde çalışmalı, oralarda bulunmalıydı, bunun yerine onu saray içinde alıkoydular, hatta kendisine kadeh emanet edildi ve kulaklar onun okuyacağı kitaplara çevrildi; bütün bunlar ondaki ilahî armağan aşkına yapıldı. İlahî armağanlar, insan değildir; onu bunlarla karıştırmamak gerekir. Böyle alçak düzeyde birisi ilahî yeteneklere sahipse ve sonunda kendi doğal olan alçak düzeyini unutturabiliyorsa bu çok daha kötü bir şey. Bu alçak düzeydeki kişinin yüceltilmesini sağlayan ilahî armağanlar, özellikler nerede? Aslında bunu başkâhyan Mont-kav'a sormak gerekirdi, işittiğim kadarıyla buna sen hiç karışmamışsın, evdeki bütün dindar insanların üzülmesine neden olacak şekilde, onun gelişip büyümesine izin vermişsin. Onun ölüm hâlinde bile ilahlara kafa tutmasına, parmağıyla Habirliyi gösterip onu kendisinin halefi olarak göstermesine, bütün dünyanın önünde senin evini kirletmesine, bu alçak düzeydeki insanın emri altına senin kendi öz vatandaşlarının ezdirilmesine müsaade edecek misin?

"Aman Tanrım" dedi Peteprê, "ne kadar da kırılmışsın! Sözlerine bakılacak olursa hiç de iyi eğitilmemişsin, çünkü burada ezdirilmek diye bir şey yok. Benim evimde çalışanların en üstten en alt kademeye kadar, masa servisi yapandan kâtibe, köpek bakıcısına, senin yanında çalışan hizmetçi kızlara kadar herkes Osarsif'i sever ve ona itaat etmekten hiçbirisi en ufak bir utanma duymaz. Onun makamca yüksek olmasından dolayı evdekilerin ona dişlerini gıcırdatmış oldukları konusunda sana kim bilgi verdi bilmiyorum ama bunlar ta-

mamen uydurma haberler. Aslında tam bunun tersi oluyor, Yusuf onların aralarından geçiyorsa, gözlerini ondan ayıramıyorlar ve onlara talimat verdiğinde onun ağzından çıkan sözleri sevgiyle dinliyorlar. Evet, diğerlerinin sahip olduğu makama geçmesiyle, kendi pozisyonlarını kaybedenler bile ona yan gözle bakmıyor, tam tersine gayet normal bakıyorlar, çünkü onun yeteneklerine karşı konulmaz. Neden yani? Çünkü o kesinlikle onlarla senin ifade ettiğin şeyleri yapmaz; işte bu noktada özellikle sana yanlış bilgi verilmiş. Çünkü onlar onun şahsına şaşırtıcı bir şekilde bağlıdır, onun müridi gibidirler, hiçbir zaman senin söylediğin gibi değil. Aksine onlar sanki onun şahsiyetiyle birlik olmuş gibiler, onların farkını asla göremezsin, işte onları bağlayan şey onun ilahî yeteneğidir, söylemek gerekirse, o bunu hak ediyor; onun kişiliği ve yetenekleri birbirinden ayrılamaz ve onun bunları doğal olarak hak etmiş olduğu kesinlikle söylenebilir. Şöyle bir şey oluyor, kara ve su yolunda onu uzaktan gören insanlar birbirlerini dürterek haber veriyorlar ve sevinçle şunları söylüyorlar: 'İşte orada Peteprê'nin özel hizmetkârı, Mont-kav'ın ağzı, vekili Osarsif geliyor; harika bir delikanlı, patronun işlerine gidiyor, kendi becerisiyle kolayca bunların üstesinden gelecek.' Ayrıca şöyle bir şey de oluyor, eğer erkekler onunla yüz yüze geldiklerinde ona doğrudan bakarlar, oysa kadınlar ona yan gözle ve kaçamak olarak bakarlar, bildiğim kadarıyla hem onlara hem bunlara göre bu iyi bir işarettir. Ve işittiğime göre, şehre indiğinde, sokaklarda ve kemer altlarında görününce, genç kızlar duvarların ve damların üstüne çıkar ve sırf onun bakışlarını kendi üzerlerine çekmek için, parmaklarındaki altın yüzükleri atarlarmış, bu çok sık oluyormuş. Ama onun bakışlarını çevirmeyi başaramıyorlarmış."

Eni söylenenleri tarifi mümkün olmayan bir keyifle dinliyordu. Yusuf'un övülmesine, sevildiğinin anlatılmasına söyleyecek bir söz bulamıyor ve sadece dinliyordu; anlatılanlar karşısında damarlarında bir alev akışı gibi heyecan ve sevinç duyuyordu, göğsü kabarıp iniyordu, içinde kısa kısa çarpıntı duyuyor ve zorla nefes alıyordu, ağladığı andaki gibi oluyordu; kulakları kızarıyordu ve gülümseme-

mek için zorlanıyordu, oysa duydukları şeyler karşısında dudaklarında gülümseme beliriverecek gibi oluyordu. İnsan dostu böylesine çok saçmalık yüzünden artık başını sallayacak kudrette değildi. Yusuf'un değerini kadın kendi zafiyeti içinde artık bu yabancı kölenin lehine, tabi böyle ifade etmek mümkünse, güçlenmişti, onun zafiyeti, gururunu yenmişti; onu bir daha işe yaramaz hâle getirmiş ve çok daha derinlere gömmüştü, oysa kadın kendi hayatını kurtarmak için, buna neredeyse tövbe edecekti. Bu onun sevinmesine mi sebep olmuştu? –Sevinmek ne kelime, zevkten tir tir titreten bir şeydi bu; bir fark vardı, bunu insan dostunun kafasını sallayarak bulması gerekiyor. Ayrıca kadm bunun yanı sıra acı da duyuyordu. Yani kadınların ona yan yan bakışları haberi yüzünden ve onların yüzüklerini Yusuf'a doğru atışlarından, içini kemiren bir kıskançlığa kapılıyordu, sonra onu zafiyeti için de onaylıyordu ve ondaki bu zafiyeti kendisiyle paylaşanların hepsine çok büyük bir kin duyuyordu. Onların Yusuf'un bakışlarını kendi üzerlerine çevirememiş olmaları, onu bir parça teselli ediyordu; daha sonra onun aklı başında birisi gibi davranmasına yardımcı oluyordu. Kadın şunları söyledi:

"Müsaadenle, artık kendi odama çekilmek istiyorum sevgili dostum, çünkü Vêse'nin bakireleriyle ilgili kötü sözlerinle ve açıklamalarınla beni üzdün; bu söylediklerinde insanları tapınağa ve Vêse'ye tapmalarını sağlamak amacıyla çıkarılan şayialar olduğunu, bunları tapmaktaki insanların kendilerini beğenmiş kahramanların bizzat ve kasıtlı olarak ürettiklerini ve bunların içinde kim bilir ne kadarının hakikatleri ifade ettiğini açıkladın, bunları da hiç de kibar olmayan bir davranışta bulduğunu ifade ettin." –Aslında bunlar kadın için pek ağırlığı olan cümleler değildi, çünkü o bu cümleleri bizzat kendi içinden geldiği gibi ve kendisine ait olan cümleler değildi, onları başka bir şahıs dile getirmiş gibiydi; onun şarkılar üreten ses tonunda boş bir tını vardı, bu mânâsız tınıda, kadının hayati çizgileri donuklaşmış, gözlerinin bakışında boş ve anlamsızlık ifadeleri yer almıştı; hepsi böylece birbiriyle uyum içindeydi; aldatıcı ve sahte sesin tınısı da bu anlamsızlığı onaylıyordu. –"Asıl üzücü olan şey ise"

diye sözlerine bu havada devam etti kadın "evdeki işler konusunda bana yanlış bilgiler verildiğini iddia etmendi; işte ben bunu kesinlikle reddediyorum, bunu böyle ifade etmemeni beklerdim, keşke böyle bir iddiada bulunmasaydın. Senin sadece kendine ait düşünceleri kabul etme alışkanlığın, hemen her şeye bu yabancı ve her şeye uzak bir mesafeyle bakma, senin etrafında olan tüm konular ve olaylarda kuşkulandırıcı bir şey bulma ve onlara şüpheyle bakma alışkanlığın. Senin hizmetlilerin arasında yer alan ve her şeyin yönetimini ele geçiren bu kölenin konumu ve ona karşı için için kaynayan hiddet ve yaygınlaşan hoşnutsuzluk, işte hakikat bu. Senin mücevherlerden sorumlu müdürün Dûdu birkaç kez benim huzuruma gelip bu durumdan şikâyetçi oldu; onun pis yönetimiyle dindar kesimin incindiğini dile getiren çok acı şikâyetlerde bulundu..."

"Neymiş onlar" diye güldü Peteprê, "benim güzel çiçeğim, demek sen kendine esaslı bir yardakçı buldum, hem de çok ağırlığı olan birisini, bana sakın darılma bu sözlerim için! Bu Dûdu denilen adam yaramaz birisi, bir çöplük bülbülü, küçük köyün büyük ağası, bacaksız ve kendini adam yerine koyan saf bir adam; nasıl oluyor da onun sözü, bütün bu dünyada ve böyle bir konuda çok büyük önemi varmış gibi gösteriliyor!"

"Bu kişinin fizikî ölçüleri burada söz konusu değil" diye karşılık verdi kadın. "Madem onun sözlerini bu derece küçümsüyor ve onunla ilgili olumsuz yargı besliyorsun, o hâlde niçin giyim-kuşam dairenin başına getirdin bu kişiyi?"

"Ama bak bu şaka sınırlarını aştı" dedi Peteprê. "Sarayda cücelere güldürsünler diye güzel bir makam verilir. Onun minik oğlan kardeşini, yani ikizini, onlar Vezir diye azarlarlar, bu da garip bir tutum ve ciddiye alınacak bir davranış mı acaba?"

"Ben sana, bu farklılık konusunda dikkatini çekmek için bir şey yapmadım" diye karşılık verdi kadın. "Sen onu gayet iyi tanırsın ve ben bunu tartışma konusu yapmak istemedim. Senin en sadık ve onurlu kulun olan bu hizmetlini, senin iyilikten anlamayan bu nankörlüğüne karşı korumak zorunda kalmam ise daha da üzücü bir şey. Bay Dûdu bir parça küçük yapısı bir yana bırakılırsa onurlu,

ciddi ve güvenilir bir adamdır; ona bacaksız adını vermeni yakışıksız buluyorum; onun bu evle, şan ve şöhretiyle ilgili konularda sözü ve kararı kesinlikle önemlidir."

"Bu kadarı bana yeter artık" diye dikkatini çekecek bir şekilde cevap verdi birliklerin komutanı ve elindeki çakısıyla baldırına bir çizik attı.

Mut bir süre sustu.

Kadın kendisini toparlayarak "Şunu aklından çıkarmaman gerek" dedi, "sen çok uzun boylusun, bir kule gibi gelişmişsin sevgili kocacığım. Bu durumda Dûdu'nun yapısı senin yanında diğerlerine göre alçacık kalır, ama örneğin bir de şöyle düşün, onun karısı olan benim hizmetçim Zeset ve onun çocukları buradaki normal boy ölçülerinde ve babalarına sevgi ve saygı duyarlar."

"Ha, ha, saygı gösterirlermiş!"

"Ben bu sözü, yüksek ve manevi bir anlamda kullanıyorum."

"Manevi anlamda öyle mi" diye alay etti Peteprê, "Sen Dûdu'nla ilgili olarak böyle bir ifade kullanıyorsun. Benimle yaptığın bu sohbette benden şikâyetçi olduğunu sanıyorum. Şu konuda senin dikkatini çekmek isterim, sen beni uzun zamandan beri burnu büyük, kendini beğenen, delinin biri olarak telakki ediyorsun."

"Eğer bu senin için çekilmez bir durum olduysa" dedi kadın "bu konuyu hemen bir yana bırakabiliriz. Bizim konuşmamıza konu olan bu adama benim ihtiyacım yok, kendisi gerekli olduğunu hissedip benden üç kez ricada bulundu. Kendisinin bunu sana iletmemin çok yararlı olacağından emindi ve senin de bu ricayı yerine getirmek için anlayış göstereceğini bekliyordu."

"Senin benden bir ricada bulunman mı gerekiyor?" diye sordu. Peteprê. İşte bir bu eksikti, diye acı acı aklından geçirdi. Gerçekten kadın oldukça basit bir nedenden dolayı onun yanında bulunuyordu. Onun sırf kendisiyle ilgili özel bir durum için yanına geldiği beklentisi ise bir yanılgı olarak uçup gitti. Başından beri buna uygun bir şey düşünmemiştim, yani bu geliş nedeni hiç aklıma gelmedi. –Peteprê sordu:

"Neymiş bu rica?"

"Bu, sevgili kocacığım: Adını burada şimdi tekrar etmeyeceğim şu yabancı köleyi evimizden barkımızdan uzaklaştırmanı rica ediyoruz; bu kişi burada yanlış olarak uygulanmış nimetlerle, cezalandırılmayı gerektiren konularda kayıtsız davranarak günah tohumlarını yeşertmekte ve aslında örnek alınacak bir ev olacağına evi rezalet yuvasına döndürmektedir."

"Osarsif mi? Evimizden barkımızdan uzaklaştırmak mı? Ne münasebet!"

"Bunun iyi ve doğru olacağını düşünüyorum. Senin evinin şerefini düşünüyorum, Mısır'ın tanrılarını düşünüyorum ve senin onlara olan borcunu düşünüyorum –sadece onlara olan borcunu değil aynı zamanda senin bana, yani karın ve kız kardeşine, kendi vicdanına, anne giysisiyle Amun'un karşısında bir tarikat bakiresi olarak kutsanmış ve seçkinlik kazanmış kişiliğime karşı olan borcunu düşünüyorum. Ben bütün bu şeyleri düşünüyorum ve kesin kez şuna eminim ki, bu konuda seni uyarmak zorundayım. Sırf senin düşüncelerinin de benimkilerle birleşmesini sağlamak ve benim bu konudaki ricamı derhal yerine getirmen için bunu yapıyorum."

"Ben Osarsif'i... Böyle bir şey olamaz, bunu aklından çıkart, mânâsız bir şey için ricada bulundun ve tamamen saçma bir öneri, bu fikri kesinlikle kendi düşüncelerimin arasına sokamam, bu onların içinde yabancı bir şey ve benim fikirlerimin hepsi birden ona karşı ve buna itiraz ediyorlar."

Son derece sinirlenmiş bir hâlde, bir bu eksikti diye aklından geçiriyordu. Demek buraya geliş sebebi bu ve böyle bir saatte bunun hatırı için buraya, benim yanıma gelmiş, güya hoşça bir sohbet etmek ve biraz görüşmek istemiş. Onun gelişini gördüm ve son âna kadar, benim kendi gururuma karşı olan bir durum asla aklıma gelmemişti; maalesef durum bundan çok uzaktaydı ve sadece onun için büyük bir önem arz ediyordu, ama bu benim için, benimle ilgili bir şey değil; ne yazık ki, bunu kendince çok basit ve kolayca halledebileceğini düşünmüş olmalıydı, ama bu benim için son derece

rahatsız ve huzursuz edici bir şey. Benim huzurum ve rahatım bozulacak diye, demek ki bunun için içimde bir şeyler sezmiştim. Ama ne yazık ki o benim gönlümü hoş tutacak hiçbir fırsat sunmadı, ondan istemeyerek nefret ediyorum.

"Bu genç delikanlının şahsına karşı önyargılısın minik çiçeğim" dedi Peteprė. "Önyargılı oluşun ve anlamsız bir ricada bulunman da hakikaten esef verici bir durum. Açıkçası sen onun hakkında sadece uğursuz sözler ve küfürler işitmiş olmalısın, yani şu yaratılışı bozuk adamın senin karşında ve kendi hesabına söylemiş olduğu sözler, ama bütün bunlar senin kendi gözlerinle tanık olduğun ve kendi bilginden kaynaklanan sözler değil, ama o insan gençtir ve benim kanaatime göre çok daha yüksek makamlara yakışır ve bunları da başarabilecek konuma sahiptir; ona benim malımın ve mülkümün müdürü olmasından daha yüksek makamlar uygundur. Onu bir barbar ve köle olarak niteliyorsun –harflere göre haklı olarak bunu doğru ifade ediyorsun, bu senin için yeterli bir doğruluk mu, bu aklına uygun düşmüyorsa o zaman ne olacak? Bu adamı, ülkenin geleneklerine göre ve gerçek şekle uygun biçimde değerlendirme yapman, onun hür veya köle olup olmayışını, yerli veya yabancı birisi oluşunu dile getirmen doğru mu, üstelik daha da ileri giderek, onun karanlık bir zekâya sahip ve okula gitmemiş veya dinimizin bilgileriyle donanmamış ve kendi sihirli güçleriyle kutsanmış birisi olarak değerlendirmen doğru bir şey mi? Bu bağlamda atalarımızdan gelen âdetlerle bu icraat arasında ne gibi bir ilişkilendirme var ki? Ama bu seninle saf ve neşe verici bir konuşma yapılmasını sağlıyor, çok iyi seçilmiş ve etkileyici bir seslendirmeyle ifade edilen sözleri, çok bakımlı bir elden çıkmış ve senin için okunan kitaplardan alınmış, onun kafasına göre düzenlenmiş ve içinde sadece zekâsının kıvraklığı ve nüktesi yer almış şeyleri, ona aitmiş gibi görünen ve seni şaşırtan sözleri sadece dile getirdin. Dileğim şu, şikâyet edilen bu adamın özelliklerini kendin öğrenmen, ama iyi bir dostluk kurmanı sağlayacak şekilde ona davranışta bulunman; şu çarpık boşboğaz herifin ipe sapa gelmez davranışlarından daha iyi olurdu sanıyorum..."

"Ne onunla görüşmem ne de onun özellikleri hakkında bir şeyler öğrenmek istemem söz konusu" dedi kaskatı kadın. "Yanılgı içinde olduğunu görüyorum, senin bu köleyi yeterli bir mevkiye getirdiğini düşünüyordum. Ama sen ona daha başka ilaveler yaptın. Artık şimdi benim bu kutsal ricamı anlayışla karşılayacak sözünü bekliyorum."

"Senin bu yanılgılar içeren ricanla ilgili bir söz benim kitabımda yok" diye karşılık verdi Petepré. "Bu yanlış ve kanaatime göre yerine getirilemez bir dilek, –sorun ise, acaba ben sana bunu yeterince açıklayabildim mi? Bunu yapamamışsam dileğini, bundan dolayı da olsa, asla yerine getiremem. Sana daha önce de söylemiştim, Osarsif en önemli yerde olan birisi değil. O bu eve zenginlik kazandırıyor ve evde değerli hizmetler veren bir kişi –onu bu durumda buradan kovmayı kim ister ki? Böylesine kusursuz ve son derece kibar tavırlı bir delikanlıyı, hiç kimsenin üstlenmeyi istemediği iş ve ticareti böylesine nadir bir rahatlıkla yürüten bir kişiyi, evdeki işlerini bıraktırıp kapı dışarı etmek, ona yapılan büyük bir haksızlık ve bu evde yapılan en büyük çılgınlık olurdu."

"Bu köle seni korkutuyor mu?"

"Onun ellerinden her şeyin kolayca ve başarıyla çıkmasını sağlayan ve kendisini bütün dünyanın önünde sevimli birisi olmasını bahşeden ve hep onunla birlikte olan, onun tanrıları beni korkutuyor –benim karar vermemde onlar etkin oluyorlar, kesinlikle bu kararlarım onun şahsında yoğunluk kazanıyor. Onu bir angarya işine, angarya çukuruna attırsaydım veya onu başka birisine satacak olsaydım senin aklından geçen bu tür düşünceler çabucak kaybolup gidebilirdi; onu daha iyi tanımak için, istersen inatlaşıp durma; şundan eminim ki onun özelliklerinden yararlanırsan, göreceksin kalbin bu delikanlıya karşı yumuşayıverecek, çünkü seninki ile onun hayatı arasında en azından birden fazla temas noktası var: bana inan ki ben onu seviyor ve bana hizmet etmesi için, onu kazanmışsam, bunun sebebi, o pek çok kez bana seni hatırlattığı için böyle oluyor..."

"Petepré!"

"Ne söyleyeceksem onu söylüyorum ve hiçbir zaman anlamsız olan şeyi düşünmüyorum. Sen Tanrının kutsadığı ve esirgediği birisi değil misin ve onun önünde kutsal kuma olarak dans etmiyor musun ve bu sırada kutsanmış birisi olduğunu gösteren kurban süslerini insanların önünde gururla taşımıyor musun? Öyle, bende de ondan aldığım ve onun da böyle taşıdığı ve seninki gibi görünmeyen bir süsü, takısı var –bunun bir Cezayir menekşesi gibi bir bitki olduğu sanılıyor; bu da hep yeşil kalan hâliyle kutsanmış bir gençliğin simgesi oluyor; onun bu seçkinliği, karışık isminde de ifade ediliyor, çünkü onun anlamı, bana dokunma çiçeği de denilen kına çiçeğidir. Onun ağzından aynen böyle duydum, bu beni hiç şaşırtmadı, çünkü o benim yeni bir şeyi fark etmeme neden oldu. Asya'daki, Attis, Aşrat ve gelişme Baal'leri olarak tanrılar hakkında bilgim vardı. O ve onun tarafında olanların ise bir tek Tanrıları var; ben bunu bilmiyordum ve Onun heyecanı ve ateşi beni de sardı. Çünkü bu yalnız adam ona ölesiye sadakat gösteriyor ve hepsi birbirleriyle kan kardeşi ve Onun kulları –bu yeterince özgün bir şey. Hepsi bu çiçeği taşıyor ve hepsi de Tanrıları tarafından eşit olarak esirgeniyor, tıpkı bir gelin gibi. Ama onların içinde o, tam bir kurbanlık olarak çok özel bir seçkinliğe sahip, sadece o edebî gençlik simgesi olan bu süsü ve takıyı taşıyor ve Onun esirgemiş olduğu kul oluyor. Ve düşün bir kez, işte böyle birisi Osarsif! Onun söylediğine göre, onlar günah denilen ve günah bahçesi denilen şeyi biliyorlar ve bu bahçenin dallarından etrafı gözetleyen hayvanlar olduğunu da tasavvur etmişler ve bunlar son derece çirkin yaratıklar olarak tasavvur ediliyor: Sayıları üç tane, adları 'utanç, 'günah' ve 'alaycı kahkaha'. İşte bunun için sana iki kez sormuştum: Sadakat için doğmuş ve memleketindeki evinden beri içinde günah korkusu olan bir insandan daha iyisini bir hizmetçi ve evin kollayıcısı olarak bulmak mümkün mü? Ve ayrıca seninle bu delikanlı arasında birbirine çakışan noktalar olduğunu söylediğimde, çok fazla bir şey mi ifade etmiştim?"

Ah, Mut-em-enet bu sözler sırasında ne kadar da korkmuştu! Birbirleriyle mücadele ederek kendilerini Yusuf'a doğru öne çıkıp

gösteren genç kızlar olduğunu duyduğunda içinde eziklik ve acı duymuştu; bu kez ise benzer bir acı değildi, evet bu kez soğuk bir kılıcın vücuduna batışıyla hissettiği buz gibi bir ürpertiydi, ama şehirdeki kızların, Yusuf'un bakışlarını çeviremeyişlerinin nedenlerini öğrenince bu acı, zevke dönüşmüştü. Onun için acı çekmelerine neden olan her şeyi, o anda sezer gibi olan kadının bütün vücudunu dehşetli bir korku sardı ve ona çevirdiği yüzünde bunun elem dolu ifadesi görüldü. Kendisini onların yerine koymaya çalışmıştı, sonunda kendisiyle alay edecek olsalar dahi! Ama kadın burada neyin mücadelesini veriyordu, Potifar'ın değişmez kanaatiyle savaşıp duruyordu, ama ya o hakikati söylemişse? Kadını buraya kadar sürükleyip getirmiş olan ve onun hayalini kurduğu, gözlerini açtıran huzur ve şifa sunan rüya yalandan ibaretse? Kendi ve en üst düzey rütbe sahibi kocasının hayatını korumak için ölesiye çaba gösterdiği kişi, gerçekten bir tam kurban, esirgenmiş, kendisinden çok şey beklenen bir kişiyse? Yolunu şaşırmış ve kendisini korkunun ellerine bırakmış birisi olarak ne yapmalıydı? Gücü, kuvveti kalmamıştı ve etrafa boş boş bakan, dalıp giden ve anılan bahçedeki üç hayvanı görüyor gibi olan gözlerini elleriyle kapatacak dermanı yoktu: Utanç, günah ve alaycı kahkaha; sonuncusu ise çakalların gülüşmelerine benziyordu, hepsini görüyordu o anda sanki. Dayanılmaz bir şeydi bu. Çekilin, çekilin, diye kendini kaptırmış bir şekilde aklından geçiriyordu; çekilin, gidin, onu rahat bırakın, gördüğüm rüyalar yalan söylüyor, bunlar utanç verici, çok ayıp şeyler; ah, parmağımdaki yüzüğü çıkarıp ona atmak için boşu boşuna çaba gösteriyorum! Evet, haklı olarak mücadele ediyorum ve mücadele etmeye devam edeceğim; eğer bu kişi öyle birisiyse, işte o zaman savaşımı daha haklı olarak sürdüreceğim! Ama ben ona inanıyorsam ve onun güvenini sağlayabilecek şekilde hiçbir şey gizlemeden ona huzur ve şifa bahşedecek arzumun, onun Tanrıya olan bağlılığından daha güçlü olduğunu kanıtlayabilirsem, onu yeneceğim; o benim bakışlarımı izleyecek ve kanayan yaramı sarıp kanı durduracak mı? Aslında dayanamayacağımı sandığım bir güçle yapacağım bu eylemden korkma-

mam ve ümitli olmam gerekmez mi? Çünkü benim hayatım uğruna o benim gözlerimden ve bu evden uzaklaşıp gidecek. İşte orada kocam geniş kollarıyla, bir kule gibi karşımda oturuyor; çoluk-çocuk sahibi cüce Dûdu onun sadece baldırına kadar geliyor. Kocam başkomutan. Ondan ve onun makamından bana beklediğim huzur sunuluyor ve sadece ondan bana kurtuluş bahşediliyor! –Yine sonunda sığınacağım kişi bu ağır yapılı kocam; işte şimdi kocası üzerinde, kendi şifa ve huzur isteğinin gücünü deniyordu, bunun için şuh ve melodik bir tınıyla ona şu cevabı verdi:

"Söylediklerinin yanlış olduğunu göstermek için dostum, seninle kavga edip cevaplarımla senin konuşmanın daha da ayrıntılarına inmek istemiyorum. Bu boşu boşuna yapılacak bir şey olurdu. Senin bana söylediğin şey, bir münakaşanın konusu olamaz; evet, bana söylemene de gerek yok, ama bunun yerine sadece şunu ilave edebilirsin: 'İstemiyorum.' Hepsi bu kadar, sarsılmaz düşünce yapıma bir şeyler giydirmene ve benzetmeler yapmana gerek yoktu; bu yapından çıkan granit gibi sert iraden, benim üzerimde derin izler bıraktı. Sonunda hiçbir şey elde edilemeyecek söz düellosuna yine dövüşerek devam etmem mi gerekirdi, yani bir kadın olarak sevgiyle, kibar bir tavırla senin iradene karşı hâlâ şaşırıp kalmama gerek var mı? Ama ben başka bir şeyin bekleyişi içindeyim, az ve hiç yoktan insanı mutlu kılacak bir ödülü kazandıracak bir şeyi bekliyorum: Uysal olmanı, anlayış göstermeni. Diğer saatlere benzemeyen bu saatte, baş başa, ikimizin bulunduğu ve sana bir ricada bulunmak için geldiğim bekleyiş dolu şu anda, senin erkek iradenin bana doğru yöneleceğini, benim arzumu yerine getireceğini ve bana şöyle söyleyeceğini bekliyorum: 'Evdeki bu rezalete bir son verilsin ve Osarsif görevinden alınsın, kovulup çıkarılsın ve başkasına satılsın.' Bunları senin ağzından duyacak mıyım, Efendim ve Kocacığım?"

"Böyle bir şeyin benim ağzımdan çıkacağını ve bu sözleri benden duymayacağını işitmiştin ya, benim hazinem, seni sevindirecek şeyi yapmam mümkün değil. Osarsif'i kapı dışarı atamam ve başkasına satamam, benim kanaatim ve iradem bunu yapmak istemiyor."

"Bunu yapmak istemiyor olamazsın? Bu durumda senin iraden ve kanaatin üstün oluyor ve sen onun altında kalıyorsun, oysa senin iradene hâkim olman gerekmez mi?"

"Yavrum, buna kılı kırk yarmak derler. Benimle iradem arasında bir fark var mı ki birisi hâkim, diğeri hizmetçi olsun ve birbirine hükmetsin? Önce sen kendi iradeni yenmeye çalış ve senin için tamamen ters ve tiksindirici olan bir şeyi iste!"

Kadın başını arkaya attı ve "daha yüce değeri olan şeref, gurur ve hükmedilecek bir devlet söz konusuysa ben buna hazırım" dedi.

"Bunlardan hiçbirisi burada söz konusu değil" diye karşılık verdi Peteprê "en azından burada söz konusu olan şey, sağduyunun haysiyetidir; aklın gururu ve hakseverliğin hükmettiği bir devlettir."

Kadın, etrafta çınlayan, yankılanan sesiyle "Bunlara kafanı yorma Peteprê!" diye ricada bulundu. "Nadir olan ve beklentiler içinde beni sana getiren ve senin rahatlatan olağandışı saatleri düşün! Bak, kollarımı senin dizlerinin etrafına doluyorum ve sana yalvarıyorum: Kudretinle benim dileğimi yerine getir kocacığım, bir kez olsun huzur içinde yanından ayrılıp odama çekileyim, ne olur!"

"Benim için ne kadar hoş bir an" diye karşılık verdi Peteprê, "senin güzel kollarını dizlerimin etrafında sarılmış olduğunu hissetmek ne kadar hoş, ama senin dileğini yerine getirmem mümkün değil ve bundan dolayı sana uyarıda bulunmak zorunda kalacağım ifadelerim çok yumuşak olacak, bu senin kollarının sevimli ve hoş oluşu nedeniyle böyle olacak, sen benim huzurumu çok az koruyor ve kolluyorsun, benim sağlığımla ilgili hiçbir şey sormak istemediğin anlaşılıyor. Bunu sormamana rağmen ben sana, bu nadir saatlerde sadece ikimizin arasında kalacak şeylerle ilgili birkaç bilgi vereyim. Bilir misin acaba, dedi Peteprê biraz gizemli bir ifadeyle, "ben Osarsif'in burada kalmasını niçin istiyorum –sadece bu evle ilgili olarak değil, beni zenginleştirdiği için veya bana bu delikanlı bilgelerin eserlerini başkalarına göre daha şükranla karşıladığım bir şekilde okuduğu için değil. Aynı zamanda benim sağlığım için onun buradaki varlığı, daha başka bir nedenle son derece önem ta-

şıyor. Diyeyim ki o bana güven duygusunun verdiği hazzı tattırıyor, böylece yorgunluktan bitap düşmüyorum; yani kaçınılmaz bir şey bu demek istiyorum. Şu veya bu şekilde insana huzur ve sağlık bahşeden buluşları onun zihninde çok zengin bir şekilde var; ama en önemlisi, o bana her gün ve her saat, kendimle ilgili olarak, beni, yani kendimi nur aydınlığı içinde gösteren, ilahî ışık altında kendimi bulduran, kalbimi güçlendiren ve seçkinliğimi bana hissettiren nefis sözler söylüyor..."

"İzin ver, onunla mücadele edeyim" dedi kadın, onun dizlerini daha sıkı kucaklayarak "ve onu senin önünde mağlup edeyim ve senin, güzel deyimlerle yüreğini güçlendirmesini bilen ve kendinle ilgili duygularına kuvvet bahşeden bu adamı yeneyim! Ben ondan daha iyisini yapabilirim. Ben sana gerçekten kalbini güçlendirme fırsatı vereceğim, kendi gücünü ve kudretini sana bahşedeceğim. Sen bu saatte senden beklediğim dileğimi yerine getirir getirmez, bu köleyi çöllerine geri yollar yollamaz ben sana gerçekten kalbini güçlendirme fırsatı vereceğim, kendi gücünü ve kudretini sana bahşedeceğim. Sen benim biricik arzumu yerine getirip beni mutlu duygularla odama dönme fırsatı verecek olursan bu hoş duyguyu doyasıya tadacaksın sevgili kocacığım!"

"Öyle mi dersin?" diye sordu gözlerini kısarak. "Öyleyse dinle! Eğer benim başkâhyam Mont-kav aranızdan ebediyen ayrılmışsa (çünkü ölmek üzere) onun yerine bu eve Osarsif bakmayacak, aksine başka birisi, mesela Hamat, yani meyhane sorumlusu kâtip getirilecek, emrediyorum. Ama Osarsif evde kalacak."

Kadın başını salladı.

"Ama bu benim işimi görmez dostum, senin güçlenmeni ve duygularının yücelmesini de. Çünkü benim arzumun sadece yarısı veya çok az bir bölümü bununla yerine getirildi, beklentimin bir parçacığı oldu. Osarsif evden atılmalı."

"O zaman" dedi Petepre çabucak, "eğer bu senin için yetersiz kalmışsa o zaman ben önerimi geri alıyorum ve bu delikanlı başa geçecek."

Kadın kollarını bıraktı.

"Senin son sözünü mü duydum?"

"Ne yazık ki başka bir önerim yok."

"Gitmek istiyorum öyleyse" diye yavaşça söylendi kadın ve ayağa kalktı.

"Mademki öyle istiyorsun" dedi kocası. "Ama yine de güzel bir saat geçirdik. Seni sevindirecek bir hediye yollayacağım ardından, üzerinde balıklar, fareler ve gözlerin oyularak resmedildiği fil dişinden yapılmış bir krem kutusu."

Kadın ona sırtını döndü ve kemerli sütunlara doğru yürüdü. Orada bir an için durdu, elbisesinden bir parça kıvrılmış yeri tuttu, elini zayıf bir sütuna dayadı, alnını eline yasladı, yüzünü elbisesinin kıvrımları içine gizledi. Hiç kimse bu kıvrımların arkasına ve Mut'un sakladığı yüzüne bakmadı. –

Sonra ellerini çırparak nedimelerini çağırdı ve dışarı çıktı.

Üç Misli Değiş Tokuş

Yukarıdaki kayıtları belirttikten sonra, bu hikâyede çok aşağılara doğru inerek bir noktaya ulaştık; hayatın, insanı sarsan iniş ve çıkışları içinde, olayların burada bir kilitlenme aşamasına geldiğini gördük; kader yıldızının ileride olacakları işaret ettiği bu noktada, olayları yeniden yukarıdaki bir noktaya bağlamak istedik. Çünkü burada şöyle bir şeyin olduğu anlatılıyor: Hanımefendinin Yusuf'u Potifar'ın evinden uzaklaştırmak için, yani evli cüce Dûdu'nun çevirdiği dümen yüzünden, ciddi bir şekilde çabalayıp durduğu anda, bu elbiselerden sorumlu cüce, Yusuf'a tatlı sözler söylemeye ve kendisini onun candan dostu olarak göstermeye başladığı görülüyordu; sadece onun karşısında Yusuf'un kendisini değil aynı zamanda Hanımefendinin karşısında da Yusuf'u öylesine güzel sözler söyleyerek övüyor ve onu göklere çıkarıyordu ki. Bu aynen böyleydi; biz yukarıda fazladan bir kelime bile söylemedik. Bu olay şundan ileri geliyordu: Mut-em-enet'in bu duruma nasıl geldi-

ğini, bu çabasının neden kaynaklandığını, delikanlı Osarsif'in neden gözlerinden ırak olmasını istediğini Dûdu fark etmiş ve anlamıştı: Kısa boylu oluşunun kendisine bahşettiği özellikler ve güneşe ait bir yeteneğin gücüyle bu durumu keşfetmişti; ona daha çok yaklaştıkça, daha çok saygı gösterdikçe ve kültürlü davrandıkça, bu anlamda gerçekte işin şakacı bir uzmanı ve bilirkişisi olarak diğerini sürdürebilecekti; bu alandaki her şeyi hassas bir şekilde hissediyor, –bütün kokuları hassas burnuyla algılayabiliyordu, –bu önemli yeteneği sayesinde cücelere özgü şakacılığından ve bilgeliğinden hiçbir şeyi kaçırmıyordu.

Yusuf'un gelişmesiyle ilgili olarak Hanımefendisinin yanında yapmış olduğu kahramanca şikâyetleriyle kadını etkilemiş veya en azından ona böyle bir girişimde bulunmasına yol açtığı olaylardan iyi bir ders almış ve aklı başına gelmiş olmalıydı – hatta kadından çok daha önce bunu, birdenbire kuşkulanarak fark etmiş ve aklını başına toplamıştı; çünkü başlangıçta son derece cahilce hareket etmiş, hiçbir önlem almamıştı, ona yardımcı olmayı düşünmemişti, ama daha sonra, kadının gözleri açıldıktan sonra, bu tutkuyu bütün ruhuyla yaşayan ve çılgına dönen kadının çaresizliğini ve durumunun insanlardan gizlenmesi gerektiğini fark etmişti. Dûdu, Hanımefendinin artık durdurulamayacak şekilde sararıp solarak ve yapısındaki bütün ciddiyetiyle kocasının yabancı özel hizmetçisi ve kitap okuyucusuna âşık olma aşamasını yaşadığını fark etmişti ve bunun keyfini sürdürüyordu; Dûdu bununla ilgili olarak sinsice ellerini ovuşturuyordu. Böyle bir şey onun tarafından bilinmiyor ve böyle bir şey ihtimal dışı kalıyordu, ama bu gelişmenin Yusuf için kazılabilecek kuyuların en derinini hazırlayabileceğini sezmişti, işte böylece Dûdu derhal bu yeni rolünü oynamaya başladı, aynı oyun ondan sonra da oynanacaktı, yani insanlar yaşadıkları sürece daha sonraları da olacaktır, tabii o bu oyunu ilk kez oynayan kişi değildi; bunun gelişmesinde ve gerçekleşmesinde belki parmağı olacaktı; bunu kendisinden önce kimlerin yaptığı konusuna çok az değiniliyor, bu yüzden de Dûdu derin izler üzerinde dolaşıyordu:

Uğursuzluk getiren değişik tutumuyla, kötü niyetli bir sahte iyilik yapan ve haber getirip götüren bir kişi olarak, bu cüce Yusuf ile Mut-em-enet arasında gidip gelmeye başladı.

Önceleri bir tahminden yola çıkmıştı ama kadının kalbinde olanı öğrendikten sonra konuşmalarını büyük bir hünerle değiştirmeyi başarmıştı. Çünkü kadın onu bu konuyla ilgili olarak yanına çağırtmıştı, kendisini bunaltan bu konuyla ilgili şikâyette bulunmak ve onunla bu öfkelendirici durum hakkında görüşmek istiyordu; Dûdu bunu daha başlangıçta bir işaret olarak fark etmişti; Dûdu Yusuf'la ilgili olarak onun kin duymasını sağlamış ve Yusuf'un onun hizmetinde olmasının da kadını heyecanlandırdığını anlamıştı. Ama hemen sonra işin kötüye giden kokusunu almış ve durumu daha iyi anlamıştı, çünkü kadının konuşma tarzı Dûdu'ya tuhaf geliyordu.

"Müdür" dedi kadın (dostlar arasında ona hep böyle derdi, oysa bu adam sadece bir müdür yardımcısıydı, elbise ve mücevherlerden sorumluydu), "Müdür, Nubyalı hizmetçi bir kızı kadınlar evinin bekçilerinden birisine yollayıp seni buraya çağırttım, çünkü sizin hani şu konuyla ilgili görüşmelerimize zorunlu olarak devam etmemiz gerekiyor, sizi boşuna burada bekleyip durdum; yani hani sizin ilgilendiğiniz konuyla ilgili olarak, hani benim dikkatimizi çektiğim konuyu görüşmek üzere. Bu yüzden sizi biraz üzecek şekilde uyarmam gerekiyor, bir yandan sizin hizmetleriniz öte yandan cüceliğinizin özelliği bakımından kalbinizi kırmak istemiyorum, ama siz kendiliğinizden ve yoğun işleriniz yüzünden burada bulunmadınız, beni burada sıkıntılı bir şekilde beklettiniz, zaten beklemek çok büyük bir ıstıraptır; bu benim gibi mevki sahibi bir hanım için onur kırıcı, bu yüzden de ıstırabım daha da arttı Benim yüreğimi yakan bu konu, yani adını zorunlu olarak ifade etmek istemediğim o yabancı delikanlı konusu, duyduğuma göre Osiris'in Mont-kav'ın yerine bu evin başkâhyası olmuş; sizler de bundan büyük bir haz duyuyormuşsunuz veya sizlerin çoğu her şeyi bir anda kavrayıp gören kişi, Yönetici olarak işletmeleri bütün güzelliğiyle dolaşıyormuş –işte bu rezalet ve utanç verici durum benim yüreğimi dağlıyor, diyebilirim; sen bu durumdan

memnunmuşsun cüce, oysa sen şikâyetlerinle beni onun aleyhine kışkırtmış ve onunla ilgili olarak öfkelenmemi aklıma sokmuştun, belki ben onunla çok barışık bir konumda olabilirdim, çünkü gündüz ve gece o hep benim gözlerimin önünde. Ama sen, sen bu belayı benim başıma sardıktan sonra, onunla ilgili gelişmeyi görüşmek için kendiliğinden çıkıp benim yanıma gelmiyorsun, oysa böyle olması gerekiyordu, bunun yerine beni üzüntümle baş başa bıraktın. Bu adamın işini tartışmak için sana adam yollayıp emrederek seni karşıma getirtmem gerekti; çünkü böyle bir pis işle ilgili olarak insanın yalnız bırakıverilmesi çok korkunç bir şey. Beyefendinin bunu bilmesi gerekirdi dostum, çünkü o tek başına bunları nasıl becerebilir ve Hanımefendi bu birliğin üyesi olarak istenmeyen bu kişiye karşı ne yapabilir ki? Benim girişimim, karşı olduğumuz bu adamın lehine oldu, yani senin, elbiselerden sorumlu adam, ona karşı duyduğun kin hemen hemen boşa gitti, suya düştü denilebilir, oysa ben bunun gerçekleşmesini ne kadar çok istemiştim. Senin hiç sevmediğin bu adam Beyefendinin şemsiyesi altında, sarsılmaz bir şekilde korunarak oturuyor; çünkü o kendisini Beyefendiye şakaları ve sihirleriyle iyice beğendirmiş; çünkü onun Tanrıları, elindeki her şeyi başarıya döndürmek üzere ona yardım ediyorlarmış. Bunu nasıl yapabilirler ki? Ben onun Tanrılarının bu kadar kudretli olduklarını sanmıyorum, özellikle de yabancı oldukları ve kendilerine saygı gösterilmedikleri bu ülke topraklarında, buraya gelmesinden itibaren hâlâ onun dileklerini başarıyla yerine getirmesi için ona nasıl yardım ediyorlar ki? Bu ilahî yetenekler onun içinde olmalı ve bu konularda ona yardımcı olmalılar, çünkü onlar olmadan bu kişinin böyle en alt kademede satın alınmış bir mal konumundan Başkâhyanın vârisi ve her şeyden sorumlu makam sahibi olarak gelişmesi mümkün değil; cüce, senin akıl ve zekâ gerektiren konularda ve dışarıdaki ticari işlerde ona yetişmen de olasılık dışı, çünkü onun eğitimi ve görgüsü, açıkçası bütün dünyayı hayrette bırakacak kadar değerli; bunu ne sen ne de ben pek akıl erdiremeyiz. Herkes onu seviyor ve onun gözlerini görmek istiyor, sadece bu evde yaşayan hizmetliler değil, aynı zamanda şe-

hirde, arazide ve su kanallarında çalışan herkes, üstelik bana ulaşan haberlere göre onun oralarda görülmesiyle bütün kadınlar damlara çıkıyorlarmış ve gözlerini onun üzerinden ayıramıyorlarmış, hatta parmaklarındaki yüzükleri şehvetle onun üstüne atıyorlarmış. İşte bu nefret uyandıran bir sorun, özellikle ben de bundan dolayı seninle durumu irdelemek için sabırsızlık duydum müdür ve siz beyefendinin nasihatini almayı bekledim; böylesi bir edepsizliğin nasıl bertaraf edileceğini veya tam tersine bendenizin nasihatlerini dinlemenizi istiyordum. Çünkü bu gece uykum kaçtığı için derin derin düşündüm, o şehre gittiği zaman okçulara onu takip etmesini söyleyelim, ona bu tür davranışta bulunan kadınların tam yüzlerine doğru oklarını atmalarını bildirelim –ve buna kesin karar verdim, ne dersin; hiç kuşkusuz ve kesinlikle böyle yapılsın ve bu önlem alınsın; şimdi sen de buraya geldin ya, bu durumda seni bu emrimi yerine getirmekle görevlendiriyorum ve sorumluluğu üstleniyorum, tabii benim adımı söylemene gerek yok, aksine sen bunu, böyle bir önlem alma fikri kendi kafandan hareketle bulduğunu en yüce kişiye, sadece Osarsif'e söyleyebilirsin. Ona bunu benim, yani Hanımefendinin kadınların yüzlerine doğru ok atılmasını istediğimi söyle, sonra dinle bakalım, o buna nasıl cevap verecek veya benim aldığım bu önleme ilişkin neler söyleyecek; ama duyduklarını hemen bana bildirmelisin, onun ne cevap verdiğini en kısa zamanda bana ulaştırmalısın; birisine emir vererek seni çağırtmamı bekleme, çünkü beklemenin verdiği ıstırap ve endişeye tahammül edemem ve benim böylesine çetin bir konuda yapayalnız kalmama izin vermemelisin. Çünkü görüşe göre elbiselerden sorumlu zatınız biraz işleri gevşetmiş gibi, özellikle bu konuda, oysa ben Amun için bu zahmete katlanıyorum. Beknehons hazretlerinin ve senin istediğin gibi, başkomutan, kocam Peteprê'nin dizlerine sarıldım, bu kötü durumun çözülmesi ve olayın kapanması için yarım gece mücadele ettim; onun rahatını bozdum ve kendimi alçaltacak derecede yalvarıp yakardım ama onun granit gibi iradesi yüzünden başarısızlığa uğradım ve ellerim boş, üzüntü içinde yanından ayrıldım ve tek başıma kaldım. Ama cüce, ben ona haber üstüne

haber göndereceğim ve onun bana gelip, benim tarafımı tutmasını ve bana hak vermesini sağlayacağım; örneğin şöyle yapacağım: Onun bu evdeki hüdainabit, bu rezil delikanlıyla ilgili şundan bundan şeyler anlatmasını ve onun davranışlarından söz etmesini sağlayacağım: Onun hileyle elde ettiği bu makamda hava atıp atmadığını, evdeki iş arkadaşları ve diğer büyük insanlar hakkında ne gibi sözler söylediğini, örneğin benim hakkımda ne gibi sözler kullandığını, bu evin Hanımefendisi olarak hakkında ağzından neler kaçırdığını öğreneceğim. Onunla karşı karşıya geleceksem, onun gelişip yükselmesine karşı mücadele edeceksem, onu çok iyi tanımak ve konuşmalarında benim hakkımda aklından geçenleri öğrenmek zorundayım. Ama gevşekliğin yüzünden onunla ilgili bana hiç haber getirmedin; bu yüzden biraz kıpırdaman gerekiyor, mesela kurnazlığını kullanarak onu benim yanıma nezaket ziyareti yapmasını sağlayabilirsen iyi olurdu herhâlde, böylece ben onu daha kesin deneme ve onun sihir ve büyüsünü görme fırsatı bulurdum; insanları nasıl çılgına çevirdiğini, onları kendi yanına nasıl çektiğini öğrenirdim; çünkü burada bir sır, bir gizem var ve bu yüzden onun zafer kazanmadaki ana motifi bulup çıkarmak mümkün olmuyor. Siz saygıdeğer mücevherat parlatıcısı, insanların onda ne bulduklarını görmen ve söylemen mümkün olabilir, değil mi? İşte tam bu konuyu, sizin gibi görmüş geçirmiş bir adamla irdelemek istiyordum ve bunun için size bir hizmetçiyle haber saldım; keşke ben bu soruyu size daha önce söyleseydim ve sen bana biraz daha erken gelmiş olsaydın cüce. Onun büyümesinde ve biçiminde olağanüstü bir şey var mı? Asla, o birçok insan gibi, bir erkeğin ölçülerinde, ne çok kısa boylu senin gibi, ne de kocam Petepre gibi de iri yarı, onun boyu tam orantılı ama onunla ilgili olarak insanı çılgına çevirecek bir özelliğe sahip olduğu söyleniyor mu? Ya da o, ambardan beş kile buğdayı bir hamlede alıp getirecek kadar güçlü birisi mi ki tüm erkekleri etkilemiş ve tüm kadınları hayran bırakmış olsun? Bu da değil, onun vücudundaki gücü tamamen normal, yani bu da önemli bir şey değil ve kolunu kastığında adaleleri dışarı fırlamıyor, insanı imrendirmiyor, aksine kaslarını, insanca bir

uyum içinde, hatta ilahî bir yumuşaklıkla, ölçülü olarak kullanıyor... Ah dostum, durum böyle. Dünyada binde bir böyle olaylar oluyor ve o hep zafer kazanıyor! Fizikî yapısına bir anlam ve değer kazandıran şey, onun başı ve güzel yüzü ve şunun da hakkını vermek gerekir ki onun kavisli gözlerinin rengi gece karanlığı gibi güzel, hem onları iyice açıp iri iri bakarken, hem de –sizin de hiç kuşkusuz çok iyi bildiğiniz gibi– esrar perdesi çekilmiş gibi kırpazca ve baygın, hayal dünyasındaymış gibi gözlerini kısarak bakışları ne kadar da sevimli. Onun ağzına ne demeli, bu ağzıyla insanlara neler söyleyip onları ne hâle soktuğunu nasıl anlamalı; bu evde en yetkili bu ağzı nasıl adlandırmalı, bilmem ki? Bunu anlamak mümkün değil, işte sebebi açıklanamayan bir bilmece de burada, çünkü onun dudakları iri ve dolgun; gülümsemesi onun başka bir cazibesi, ona çekicilik veren bir şey, gülümsediğinde gözleri ışıl ışıl parlıyor; baştan çıkarıcılığının belki en küçük kısmı, onun zarif ve hünerle kullandığı sözlerinin bulunduğu mekân ve yer, işte burası. Bana göre onun büyüleyiciliğindeki sır, işte bu ağzıdır ve onun ağzından dökülen sözlere kulak verenler, kesin kez onun ağının içinde kendilerini buluveriyorlar. Benim hizmetçilerim beni ele vermezlerse ve gelmeyerek endişe içinde bekletip durmazlarsa memnun olurum. Ama o kişi, bana karşı gelir ve dediklerini yapmazsa, bilmeli ki cüce, okçularıma oklarını onun lanet olası yüzüne fırlatmaları emrederim, onun gözlerindeki gece karanlığına atmalarını ve insanı baştan çıkaran ağzındaki gizem dünyasına fırlatıp atmalarını sağlarım!"

Dûdu, Hanımefendinin bu tuhaf sözlerini, üst dudağını çatı gibi alt dudağının üstüne getirerek, avucunu kulak kepçesine dayayarak büyük bir dikkatle dinledi; onun kıvrak zekâsı, harekete geçerek söylenenleri yorumlama konumuna geçti. Kadının yüreğinden geçenleri çok iyi bildiği için, ona karşı olan konuşmalarını, tamamen olmasa da, yavaş yavaş ve bir yükseltip bir alçaltarak sesinin tınısını değiştirmek suretiyle yumuşattı; Yusuf'la ilgili dün başka, bugün daha başka şeyler söylemeye başladı, ama dünkü olaya ilişkin olarak konuşmanın daha uygun düştüğünü de algılamıştı (tabii bu-

nu biraz da ılımlı bir tonla ve anlamla anlattıysa da içine biraz da alçaltıcı yorumlarını yerleştirmişti). Bu âna kadar genç başkâhya hakkında söylenmiş olanların hepsi ona ters şeylerdi, onun yüzüne gülerken içinde kin besliyordu. İnsan aklının bu derece horlanmasından dolayı, yukarıdaki sözlerin ifade edilmesinde, insanı nefret ettirecek, tepesini attıracak bir sahtekârlık göze çarpıyor. Ama Dûdu'nun yaracı kıvrak zekâsı, Mut-em-enet'in düştüğü bu durumdan nasıl yararlanıp bunu değerlendirebileceğini öğretti ve onun kafasından geçen şeyin gerçekleşmesi için kadına peşkeş çekti, çünkü kadının kafası iyice bulanmış ve aptallaşmış bir hâldeydi, aslında kadın ona son derece kaba tavır takınacağı yerde, cüceye âdeta onun becerikliliğini takdir eden bir tavır takınmıştı.

"Asil Hanımefendi" dedi cüce, "sizin bu zavallı kulunuz dün sizin karşınıza, olan bitenler ve bu konuyla ilgili olarak görüşme yapmak için çıkmamışsa (çünkü senin de derhal anımsayacağın gibi, size anımsattığım yerdeydim, bu yüzden benim uzakta olmam seninle ilgili peşine düştüğüm bu hadise nedeniyle gergin olmana neden oldu), –bunun sebebi, dairemdeki işlerin acilen yapılması gerekiyordu; ama aklımı bir an için bile olsa senin yaptığın işten ayırmadım, çünkü bu hem senin hem de benim yürekten arzuladığım bir işti, hani şu yeni kâhya Osarsif'le ilgili konu. Başgardrop görevlisi olarak benim yapmakla yükümlü olduğum işler –ki bunun için beni azarlamayacaksın– çok iyi ve değerli şeyler, bunları canım kadar severim, yüce bir görev olarak kabul ederim, yaparım ve aradan geçen zaman uzadıkça bunlar benim yüreğimde daha çok değer kazandı. Bu iş de benim için böyle ve çok ciddi bir uygulama, sadık kulunuz olarak sık sık bu konuda seninle görüşüp fikir almak isterim. Hanımefendi, yüreğinizde herhangi bir nedenle endişe yaratacak bir şey olmaması için, sizinle her gün veya hemen hemen her gün konuşup cevap bulmaya çalışırım, çağırın veya çağırmayın? Böyle yüce bir görev uğruna, bu endişe konusunda derdinizi paylaştığınız için müteşekkirim, bunu gönlümde muhabbetle taşırım, derdimizin üstesinden gel-

mek için, nasıl olur da hiçbir hizmette bulunmam? Bunun başka bir çözümü yok ve şansınız varmış ki senin bu kulun, söz konusu kişiye ilişkin konuyu her zaman hatırlar, senin hatırın için bundan başka bir şeyle de aklını meşgul etmez. Eğer kulunuz Dûdu'ya elbise odasındaki güzel işinden bir saatçik vakit ayırıp Hanımefendisine, kendisinin yapmasına izin verdiği şeyle ilgili olarak, onun yanına gidip gizlice bu konuyu bildirip, görüşmüyor diye yanlışlıkla düşünecek olursanız, bu bana yapılan bir haksızlık olur ve beni çok üzer. Çünkü benim prensibim hep şu olmuştur: Birisinin bir şeyi uygulaması gerekirken diğerinin de bu uygulamadaki görevini unutmaması gerekir, bu hem bu dünyevi hem de ilahî konularda geçerlidir. Amun büyük bir tanrıdır, daha büyük olamaz. Bu yüzden ülkedeki diğer tanrılara saygı göstermekten ve kurban sunmaktan vazgeçmemiz mi gerekir, hele bizim gibi onun yakınında olan ve sonuna kadar onunla birlik olacağımız böyle bir tanrıya biz ötekilerin adıyla, yani Aşağı Mısır'da On'daki Atum-Ra-Horakte gibi isim vermedik mi? Son kez siz asil zatı muhterem hanımefendilerin huzurlarında konuşma yapmama müsaade ettiğinizde, ben bu konuda fikirlerimi ifade etmeye çalıştım; bir parça da solcu görüşlerdi bunlar, ama bu büyük, bilgi ve yumuşak tavırlı bir Tanrıydı; saati ve yılın zaman dilimlerini icat etmişti, bunlar olmasaydı, bizler hayvanlar gibi olurduk, değil mi? Gençliğimden beri kendi kendime hep bunu sormuşumdur, geçenlerde yine ama yüksek sesle aynı soruyu sordum; bizler bu muhteşem varlığın ılımlı ve âlicenap fikirlerini, onun ismine diğerinin adını da katıp birleştirerek yüreklerimizde onun bu arzusunu yerine getirmemiz gerekir. Muhterem Beknehons hazretleri hem onun hem de ötekinin ilk peygamberi değil mi? Eğer benim Hanımefendim onun önünde elinde zilli tefle, onun haremindeki bir kadını olarak güzel giysiler içinde dans ediyorsa onun adı, her gün geçerli olan Mut değildir artık, aksine Hathor'dur, yani Atum-Ra'nın elinde tefi ve başında boynuzlarıyla evli kız kardeşidir, Amun'un değil. Senin en sadık kulun, görüşünü asla değiştirmedi, yüreğinizdeki işi yerine

getirmeyi ve güzel delikanlıyı size yakınlaştırmayı bir yana bırakmadı; Asya'nın delikanlısı ve bizim aramızda genç kâhyalık makamına yükselen ve senin endişelerinin merkezinde olan bu insanı iyice inceleyeceğim ve onun hakkında senin önünde çok daha iyi ve isabetli sözler söyleyeceğim, bunları son görüşmemizde ifade etmeyi başaramamıştım. Ama sonuç olarak ben onu çok çekici birisi olarak buluyorum –tabii tabiatın düzeni bu fakir kulunuza burada başarılı kılmasına izin verirse. Damların ve duvarların üstüne çıkan kadınların konusu tamamen başka, ama ben bizim delikanlının onların kendisine attıkları yüzüklerle kesinlikle hiç ilgilenmediği görüşündeyim; bu bakımdan okların ona döndürülmesi için hiçbir sebep olmadığı görülüyor. Çünkü o bana yaklaşık olarak şöyle bir şey söyledi: Sadece bir kadın ona bakabilir ve onu gözlemleme hakkına sahipmiş. O bu sırada bana geceler kadar siyah, iri ve pırıltılı kavisli gözleriyle önce şöyle bir baktı, ama hemen sonra bakışları ilginç bir şekilde buğulandı ve baygın bir hâle döndü. Onun bu açıklamasında ima edilerek anlatılan şey, seni hatırlamış olmasıdır, sanıyorum; sonuç olarak ben onun bu kadarla memnun olduğunu çıkarıyorum; ben insanları sana karşı olan davranışlarına göre değerlendirmeye ve onlar hakkında bir kanaate sahip olmaya alışık olduğum için, ben sözü bu kadınlardan hangisinin çekici olduğuna getirdim ve ona erkek erkeğe bunlardan, yani karşısına çıkan kadınların hangisine en çok hayran olduğunu sordum. 'Mut-em-enet, bizim Hanımefendimiz' dedi o zaman, 'buradaki ve en geniş çevredeki en güzel kadın o. Çünkü yedi dağ aşıp aransa ondan daha çekici birisi bulunamaz.' Bu sırada, memnuniyetle izlediğim kadarıyla onun güzel yüzü, tıpkı senin yüzünün sevinçten kızardığı anlarda olduğu gibi, Atum kırmızısı oldu, bunu bu kulunuz, kalbinin içindeki olaydan kaynaklandığını sezinledi. Çünkü bu yeni kâhyana senin huzuruna sık sık çıkmasını sağlamak için senden daha önce çalışmalara başladım; senin onu iyice kontrol etmeni, onun sihrini ve ağzındaki sırrı iyice öğrenip anlaman için, arzularını yerine getirdim, ondaki bu gizemleri ben doğam

icabı algılayamam. Sevgili kadın, onu iyice uyardım ve onun çekingenliğini ve ürkekliğini bertaraf etmeye çalıştım; onun sana, yakın olması için, çok daha çalışkan olmasının daha iyi olacağını ve senin önünde eğilip yeri öpmesini önerdim, bunları hoşgörüyle karşıladı. Bu sözlerim üzerine dili tutuldu, bana tek kelime söylemedi. Bu sırada yüzündeki Atum kırmızılığı kaybolmuştu ama yeniden bütün yüzü al al oldu; bundan onun içinde bulunan ve sana açılamayan bir sıkıntısı olduğu ve bu sırrını sana söyleyemediği sonucunu çıkardım. Buna rağmen onun benim önerime uyacağından emin olduğumu belirtmek isterim. Her ne kadar o benim makamımdan üstün bir düzeyde ve her şeyin başında olsa da ama artık ben çok yılları arkada bırakmış yaşlı birisiyim ve planlayıcı bir adam olarak, böyle bir delikanlıyla dobra dobra görüşüyorum ve saygıdeğer Hanımefendimin huzurlarından müsaadeleriyle ayrılıyorum."

Böylece Dûdu çok nazik bir şekilde, kısa kollarını aşağı salarak kadını saygıyla selamladı, sırtını döndü ve hemen Yusuf'un yanına çıktı ve onu şu sözlerle selamladı:

"Bu evin ağzı, seni saygılarımla selamlarım!"

"Vay, sen misin Dûdu" diye cevap verdi Yusuf, "bana mı geldin ve bana saygılarını mı sunuyorsun? Buna sebep ne ola ki? Çünkü daha az önce benimle birlikte yemek yemek istemiyordun ve bunu hem sözlerinle hem de davranışlarınla belli ediyordun, bana karşı çekememezlik duymuyor muydun?"

Zeset'in kocası başını geriye yaslayıp ona doğru bakarak "Çekememezlik mi?" diye sordu. "Ben birçoklarına göre seni daha çok çekemeyen biriydim ve bunu yedi yıl böyle yaptım, ama ben böyle birisiyim işte, elimden bu kadarı geliyor. Ben çok ürkek ve tedbirli bir adamım, birisinin güzel sözleri uğruna kendimi hemen onun kulu kölesi yapmam, aksine çekimser davranıp onu iyice inceler ve ona olan güven duygumun iyice ortaya çıkmasını beklerim, bu benim için yedi yıl sürdü. Bu duyguya sahip olduğumda da ona sadakatimi sonuna kadar sürdürürüm ve böyle denenen kişi denemeyi başarmış olur."

"Çok güzel" diye karşılık verdi Yusuf. "Yanımda olmana memnun oldum, umarım bu size pek pahalıya mal olmamıştır."

"Pahalıya mal olmuş veya olmamış" diye öfkesini bastırarak cevap verdi cüce, "her durumda sen benim görevimle ilgili gayretimi herhâlde takdir edeceksin, tanrılara göre ilk planda geçerli olan şey neydi, görünüşe göre onlar da seninle birlikte. Ben dindar bir adamım, tanrılara saygım sonsuzdur ve bir adamın faziletini memnun olmasını takdir ederim. Tanrıların fazileti ve keremi inandırıcıdır. Onlara karşı kendi görüşünü sürekli olarak savunma, böylesine inatçı olmak kime yarar ki? Dûdu bu kadar katı ve aptal birisi değil, bunun için ben bütün etim ve kemiğimle senin yanındayım."

"Bunları duymak beni çok memnun etti" dedi Yusuf, "Tanrıyla ilgili düşüncelerinde de sana bol şanslar dilerim. Artık bundan sonra, müsaadenle, burada ayrılalım, çünkü işler beni bekliyor."

"Benim intibaım" diye ısrarla görüşünü açıkladı Dûdu, "genç kâhyam, bir teklif değerinde olan görüşümü bildiren sözlerimi çok iyi kavrayamamışa benziyor. Benim bu önerimin anlamını ve geniş kapsamını iyice araştırmadan ve bunun sana sağlayacağı kazanımlar hakkında iyice bilgi sahibi olmadan önce, bunları başından savuşturup bir tarafa bırakarak seni bekleyen işlere, ben olsam hemen gitmezdim. Çünkü bana güvenmen gerek ve bütün işlerinde benim sadakatimden ve becerikliliğimden yararlanabilirsin: Bu evin geçimi nasıl oluyor, yani senin kişiliğinle ilgili olarak ve burada yaşayanların huzurlarına ilişkin neler yapman gerektiği konusunda, bu dünya adamı Dûdu'nun deneyimlerinden ve diğer çözüm yollarına ilişkin önerilerinden, keşif ve bilgi toplama teşkilatından, yani gizli haber alma, habercilerin ve muhabirlerin harekatı ve üst düzey haber merkezi sistemi ve dünyada eşi benzeri olmayan ketumluk konumundan ve buradaki hassasiyet hakkında bilgilerle donanabilirsin. Benim önerimin önemi hakkında gözlerinin açıldığını ümit ederim."

"Bu konular için gözlerim hiçbir zaman kör olmadı" diye güvenle cevap verdi Yusuf. "Benim senin dostluğundaki asıl meseleyi fark etmediğimi zannediyorsan büyük bir yanılgı içindesin."

"Senin sözlerin beni memnun etti" dedi cüce, "ama yine de senin ifadelerinde belirtmek istediğin vurgulama pek açık değil. Eğer kulaklarım beni yanıltmıyorsa burada belirli bir ölçüde sertlik ve çekingenlik var, bu da seninle benim aramda zamanla ilgili bir fark diliminin oluşundan kaynaklanıyor ve işte bunun için seninle benim aramda boş bir mekân olmamalı, çünkü ben bu zamanın benim hisseme düşen kısmını hemen hemen tamamen kullandım. Bu ise senin lehine olarak, bende kırıcı ve üzüntü verici bir adaletsizlik olarak görülüyor, çünkü sen güvenimi sağlayıncaya kadar uzun bir zaman çalışmak zorunda kaldın, böylece senin de bana karşı güvenin oluşması için, karşılıklı güven ortamının belirmesi için aradan yedi yıl geçti. Bunun için benim başka bir yola başvurup seni benim dünyama daha çok ve daha derin çekmem gerektiğini çok iyi anlıyorum, böylece beni kendi âlemine kabul etme konusunda büyük bir tereddüt geçirmeyeceksin. Bunu böyle bilesin Osarsif" dedi cüce ve sesini kısarak ilave etti, "benim kararım seninle dost olmak ve bütün varlığımla sana hizmet etmektir, tabii Tanrı korkulu hâlimi de ayrıca belirtmeye gerek yok. Çünkü ben tanrılara çok yakın olan kişiye son derece önem veririm, her ne kadar o bu dünyadaki arzu ve emirlere de uyacak şekilde davransa da–" Gözlerini kısarak bakıp duruyordu.

Yusuf "Acaba bu kişi kim?" diye soru yöneltmekten kendisini alamadı.

"Soruyorsun öyle mi?" diye cevap verdi Dûdu. "İyi öyleyse vereceğim cevapla seni son derece gizli bir konuya yaklaştırıyorum, ama buna cevabını da bekliyorum." Ayak parmakları üstünde iyice doğruldu ve küçük elini ağzına doğru götürüp şöyle fısıldadı:

"Bu kişi Hanımefendidir."

"Hanımefendi mi?!" diye çabucak ve aynı şekilde yavaş bir sesle cevap verdi Yusuf ve cüceye doğru eğildi. Bunun anlamı ne yazık ki şöyleydi: Cüce bilinçli olarak bunları ifade etmişti ve karşısındaki kişinin buna derhal, telaşla ve merak içinde bu konuşmaya katılacağını çok iyi biliyordu. Yakup'un memlekette uzun zaman-

dan beri öldüğünü zannettiği Yusuf'un kalbi, Mısırlılar diyarında canlı olarak yoluna devam ediyordu ve hayatın getirdiği tehlikelere tamamen açıktı, işte çarpan bu kalp onun göğsünde duracak gibi olmuştu –bir an için kendini kaybetmiş bir hâlde sessizce bekledi ve sonra sanki duraksamayla geçen bu ânı, tekrar yakalamak istercesine, eskiden olduğu gibi, daha da hızlı çarpmaya başladı.

Sonra toparlanarak doğruldu ve cüceye şu emri verdi:

"Elini ağzından çek! Yavaş sesle konuşabilirsin ama elini ağzından çek!"

Yusuf bunu, evli cüceyle gizli saklı bir şeyleri olduğunun etraftan fark edilmemesi için yapmıştı –aslında onunla böyle bir şeyi olmasından da nefret ederdi; onun için bu tür davranışı istememişti.

Dûdu onun isteğine uydu.

"O kişi Mut idi; bizim Hanımefendimiz" diye onayladı Dûdu, "birinci ve hakiki Hanımefendi. Seninle ilgili olarak beni yanma çağırtmıştı ve bana şu sözleri söyledi: 'Başkâhya bey' (özür dilerim, burada başkâhya olan Mont-kav'ın ilahî kata yükselişinden sonra, sensin ve bu kişinin özel makamını işgal ediyorsun, çünkü ben önceden olduğu gibi sadece kendi aklımda kalanı söyledim. Elbette bu Hanımefendinin hoş bir tür uçarılığı, bana ancak bu kadar açılabildi.) 'Müdür bey' dedi kadın, 'kendisiyle ilgili olarak önceden birkaç görüşme yapmış olduğumuz, bu evin yeni kâhyası, genç delikanlı Osarsif'le ilgili konuya geri dönelim, çünkü bunun için zaman uygundur, siz yedi yıla yakın bir süredir onunla birlikte çalıştınız ve sonunda sizler kendi işlerinizde yeni ve taze bir kanla ve kendi yüreklerinizden geçen şekilde çalışmaya başladınız. Ama benim incelemelerime göre burada veya şurada görevleri olan sizler onun bu evde sürekli olarak gelişme göstermesine karşı olan tutumunuzu bana bildirmenizi bekliyordum, ama sizler ve çalışanlar, hepiniz onun açıkça ortada olan fazileti yüzünden ona bağlandınız, bunu sakıncalı buluyorum; zaman içinde ona karşı olan itirazlarınızı gittikçe azalttınız ve karşıtlığınızı kalbinize gömüp gizlediniz, sonunda aynı yerden ona karşı bir sevginin filizlendiği ortaya çık-

tı. Sizler artık –bunu böyle istiyorum– kendinizi baskı altında hissetmeyin, aksine onun bu genç ve taze duygularla yüklü icraatıma yardımcı olup ona hizmet verin, Hanımefendiniz olarak ben bunu yürekten arzu ediyorum. Çünkü bu evin en iyi hizmet veren insanlarının gerçekten canlı ve taze bir inançla birbirleriyle çalışmaları ve refaha ulaşmak için birlik oluşturmaları, benim kalbimden geçen çok nadir olgulardan birisidir. Dûdu bu birliği siz, bu genç kalfayla yapmak zorundasınız ve deneyimli bir adam olarak bu delikanlıyı danışman, yol gösterici ve haberdar edici kişi olarak desteklemeniz gerekir –benim yüreğimden geçen bu. Çünkü o akıllı bir insan, yaptığı her işte, çoğu kez tanrılar ona yardımcı oluyor ve onun aracılığıyla işler yoluna giriyor; ama bazı konularda onun gençliği kendisine bir parça engel ve tehlike oluşturuyor. Önce tehlikeden söz edelim, bu tehlike onun dikkati çeken güzelliğiyle ilişkili, onun sağlam görünüşü ve buğulu bakışları olan gözleri, güzel ve inandırıcı sözler söyleyen ağzıyla ilgili onun bütün bu güzel görünüşüne sahip birisini yedi dağı aşıp arasanız yine bulamazsınız. Ben sizlere bunun için şöyle bir emir veriyorum, siz kendi şahsiyetinizle onu gereksiz meraklı insanlara karşı koruyun, o şehre çıkınca gerekirse bir koruma takımıyla, ok ve yaylarla eşlik edip kollayın; duvarların ve damların üstünden ona atılacak maddelere karşı onun tehlikeye düşmesini önlemek için onları ok yağmuruna tutun. Ondaki tutukluğa gelince, görünüşe göre onun gençliği, bazı girişimlerinde çok ürkek ve tereddütlü davranmasına sebep oluyor, işte ben Sizlerin görevinizi bu konuyla ilgilenmek üzere genişletmek istiyorum, bu küçük kusurunu yenmesi için ona yardımcı olmanızı arzu ediyorum. Örneğin hemen hemen hiçbir zaman veya hiç, o benim, yani Hanımefendisinin karşısına çıkmadı ve benimle, olan biten şeylerle ilgili hiçbir görüşmede bulunmadı. Ben bunlardan habersiz kalmayı pek arzu etmem, çünkü kocam Peteprê gibi birisi değilim, o hemen hemen hiçbir şeye elini sürmez, ama ben bir Hanımefendi olarak evin bütün ekonomik sorunlarıyla ilgilenmek isterim, rahmetli başkâhya Mont-kav, sahte bir saygıyla beni bu olayların dı-

şında bırakmayı başarmıştı. Bu noktada, en üst makamda olan değişiklik benim için birkaç kazanım sağlamalıydı ama bu âna kadar böyle bir durum hâlâ yaratılmadığı için hayal kırıklığına uğradım ve şimdi size emrediyorum dostum, benimle bu genç kâhya arasında bana aracılık yapacaksın ve onun gençlik ürkekliğini üzerinden atmasına yardımcı olacaksın ve onun benim huzuruma çıkıp olan biten hakkında beni bilgilendirmesini sağlayacaksın. Bu yapacağınız birlik anlaşmasının ana konusu ve hedefi olacak ve ben Mutem-enet de seni onunla böyle bir birlik oluşturmak üzere görevlendiriyorum. Çünkü sen onunla ilgili görevlerin ne olduğunu biliyorsun ve bu birliğim seninle birlikte üçlü bir anlaşma olmasını istiyorum, bunda sen, ben ve o olacak.' –"İşte kadının sözleri bunlar" dedi Dûdu, "Hanımefendi bu sözlerle bana hitap etti ve ben de genç kâhya, bunları çok büyük bir güven duygusu içinde sana aktardım ve senin cevabını bekliyorum. Çünkü artık sen benim önerimle neyi kastetmiş olduğumu gayet iyi anlamış olmalısın; buna göre ben balıklama senin işlerine dalıyorum ve kendimi sana yardım etmeye adıyorum ve şu anda sözü edilmeyen şu veya bu şekilde senin yapacağın işlerde, diğer çözüm yollarıyla ilgilenmeye ve bu üç kişi arasındaki birliğe uygun hareket etmeye hazırım."

Donuk bir sesle "Yeter, anlaşıldı" diye karşılık verdi Yusuf ve sakin davranmaya çalıştı. "Söylediklerini iyice dinledim, mücevher dairesinin sorumlusu, Hanımefendiye olan saygımdan, onunla yaptığın konuşmaları bana söylediğin kadarıyla inanmak zorundayım; ve sana, yani feleğin çarkından geçmiş bir dünya adamı olarak, saygımdan da böyle yaptım, sıcakta ve soğukta, arkamda böyle birisinin yardımcı olması dileğini de algıladım. Bak, ben senin bundan böyle canla başla bana yardımcı olmak istediğine pek inanmıyorum, –açıkça söylemem gerekirse, dünya hayatı bunu öğretti bana, darılma ama bunda büyük ve çok iyi düzenlenmiş bir yalan var. Ve ben de dostum, sizleri severim, sizin şahsınızı hep takdirle karşılarım, size açıklıkla ve rahatça söyleyeyim: Şahsınız aslında bana ters düşmektedir. Ama benim mantığım ve iradem, size kendimin sizlerden bu dünya

insanı olarak her şeye daha iyi hâkim olduğumu ve bu konularda yetenekli ve yeterli olduğumu kanıtlamamı istiyor, soğuk bir kurnazlık benim onlara saygı göstermemi gerektirmez. Benim gibi bir adam hep doğru yolda ilerlemez; duruma göre eğri büğrü yolları da kullanmaktan asla çekinmez. Ve böyle bir insana sadece basit insanlar yardımcı ve güvenli yol gösterici olmaz, aynı zamanda onun deneyimli ve feleğin çemberinden geçmiş kulağı delik ve her şeyi anında kulağına fısıldayacak insanlara da ihtiyacı vardır ve bunları bu dünyanın işlerinde soğukkanlılıkla kullanması gerekir. Bunun için sizin önerinizi, Dûdu usta, reddetmekten sakınıyorum ve size hizmette bulunmak üzere göreve hazır olduğumu ve yanımda görevlendireceğimi bildiriyorum. Bir birlik oluşturmaktan, istersen şimdilik söz etmeyelim; sizinle benim aramda olan ve Hanımefendinin de katılımı olacak bu söz beni rahatsız ediyor. Ama sizin bu evle ilgili ve şehirle alakalı olarak gizlice söyleyeceklerinizi bana daima iletebilirsiniz ve ben de onlardan yararlanıp uygulamalarda kullanmaya çalışırım."

"Eğer sen benim sadakatime güvenirsen" dedi bozuk yaratılışlı adam, "bunu bu dünya için veya yürekten kabul edip etmeyişin beni ilgilendirmez. Dünyada sevgiye ihtiyacım yok; bu sevgi bana eşim Zeset tarafından evimde veriliyor ve buna çocuklarım Esesi ve Ebebi'nin de katkısı var. Ama elbette bu muhteşem Hanımefendinin seninle ve benimle bir birlik olduğu, benim senin gençliğine danışmanlık etmem, habercin ve yol göstericin olmam gerekiyor; Hanımefendinin yüreğinde olan bu –ve benim senin gençliğine danışmanlık etme, akıl verme, haber verme ve yol gösterme zorunda oluşumu ben kendi hesabıma yerine getiririm ve bu konuda bana güvenerek işlerini yürütürsen, ister gönül işi, ister dünyalık işler olsun bunu memnuniyetle yaparım. Unutma, Hanımefendinin isteklerini sana gizlice bildirdim ve evle ilgili işlere daha güvenle sarılmanı sağladım, bunu Mont-kav Hanımefendiyle çok sık yapardı! Bu konuda bana vereceğin bir haber var mı, geri dönüyorum da?"

"Aklıma şu anda bir şey gelmiyor" diye karşılık verdi Yusuf. "Sen kendi üzerine düşeni yaptım, şimdilik bununla yetin ve yapacağım diğer işleri de bana bırak."

"Tabii, nasıl istersen. Ama ben" dedi cüce, "gizli mesajlarımı tamamlamak isterim. Çünkü Hanımefendi, bugün günbatımında güzel ruhunu dinlendirmek için bahçede dolaşacak ve küçük bahçedeki evine geçip orada kendi görüşlerini bildirmek üzere bir buluşma olanağı verecek. Onunla sohbet etmek isteyen kişiye, ricaları ve haberleri orada dinlemeye fırsat verecek, bunun için günlük yaşamda yeterince yararlanma fırsatı bulamıyor; bu küçük evde o kişiyi huzuruna kabul etme olanağı sunacak."

İşte bunu Dûdu uydurmuş, yalan söylemişti. Çünkü Hanımefendi böyle bir şey söylememişti. Ama Dûdu, Yusuf onun bu tuzağına düşecek olursa, yalanının devamında onu bu küçük eve davet edecek ve böylece gizli işleri ve dümenleri çevirme fırsatı bulacaktı. Ama Dûdu bu niyetinden vazgeçmemesine rağmen Yusuf bu konuda ona elini bile uzatmadı.

Yusuf kendisine gizlice verilen bu mesaja sadece kuru bir ifadeyle cevap verdi, bununla ilgili nasıl bir uygulama yapacağına dair düşüncelerini açıklamadı ve ziynet eşyaları sorumlusuna sırtını döndü. Her ne kadar, az önce olduğu gibi olmasa da yüreği hızla atıyordu (sanki bu ânın kayboluşunu telafi ediyormuş gibiydi), kalbinin vuruşları daha da hızlanmıştı; tarih bunu asla gizlemek istemez, gizleyemez veya inkâr edemezdi; Hanımefendinin bu haberi hakkında duyduğu heyecan buna sebep olmuş ve güneşin batışı sırasında kendisinin neler yapacağı konusu ona bırakıldığı için de sevinç duyuyordu. Kalbinden yükselen ses ne kadar da etkileyiciydi ve ona fısıldayarak bazı uyarılarda bulunuyordu; kendisine buna göre bir yön çizmesini söylüyordu, onun kendi dışında ve yanında fısıltılı bir şekilde ve cırcır böceğini andıran bildiğimiz ses, bizleri hayrette bırakmasın. Çünkü Dûdu'nun konuşmasını bitirip evinin yolunu tutmasından sonra, odada gizlenen diğer cüce Habip'in, yani Se'enh-Ven-Nofre'nin sesiydi; bu bizim kısaca Şep-Bes dediğimiz kişiden başkası değildi, yani adamotu boyudaki bu cüce diğeriyle birlikte odaya gizlice sızmıştı ve başını ona doğru yukarı kaldırmış şunları fısıldıyordu:

"Ne olur Osarsif, benim kötü karındaşımın dediklerini yapma, asla ve hiçbir yerde bunları yapma!"

Yusuf suçüstü yakalanmış birisi gibi bir parça irkilerek "Küçük dostum, sen nasıl oldu da buradasın?" diye sordu. Ve sonra onun hangi perdenin kıvrımının arkasına gizlenip hangi yarıktan gözlediğini ve Dûdu'nun önerileriyle ilgili neler bildiğini sordu.

"Hiçbir yerde saklanmadım" diye cevap verdi küçük adam. "Senin ona doğru eğilerek gizli şeyleri dinledikten sonra elini ağzına koyarak konuşmasını nasıl yasakladığını keskin cüce gözlerimle uzaktan gördüm. Bu küçük bilge onun sana kimin adını söylediğini biliyor."

"Tam mânâsıyla çok yaman bir adamsın!" diye cevap verdi Yusuf. "Bizzat Hanımefendinin, uzun süre önce beni şikâyet eden düşmanımı, yanlış anlaşılmayacak bir anlamla bana göndermiş olması ve sonunda benim onun karşısında affedilmiş olmam ve kadının bütün işleri benimle görüşmeyi arzu etmesi şeklideki bu değişim için beni kutlamak üzere usulcacık içeriye sızıverdin değil mi? Bunun muhteşem bir dönüş olduğunu itiraf et ve benim sevincimi paylaş, ben bugün güneş batarken bahçedeki küçük evde Hanımefendinin huzurlarına çıkacağım, bunun için de müthiş sevinçliyim! Ama ben onun karşısına çıkma niyetinde olduğumu kesinlikle söyleyemem –buna karar vermek için çok eksik var. Sadece, bunun benim için serbest bırakılması lazım; bunu yapıp yapmak istemeyişim konusunda seçimin bende oluşu, beni ayrıca memnun ediyor ve benim için, bundan dolayı bol şanslar dilemelisin parmak çocuk!"

"Ah Osarsif" diye içini çekti küçük adam, "bunu böyle bırakmak istediysem, bu seçimine pek sevinmemelisin; bu küçük bilge için senin sevincin, kadının yanına çıkma konusunda çok istekli olduğun anlamına gelir! Bu cüce sana bunun için mi şans dilemeli?"

"Bu son derece küçük bir saçma söz" diye azarladı Yusuf "ve hiçbir faydası olmayan bir vızıltı, bununla sen beni ödüllendiriyorsun. İnsanoğluna bunu fazla mı görüyorsun, insanın kendi gönlüne göre serbestçe karar vermesi, hem de hiçbir zaman aklının ucundan

bile geçmeyen bir konuda bağımsız karar verebilmesi ve buna sevinmesi kötü bir şey mi? Şimdi gel birlikte hatırlayalım ve zaman içinde gerilere gidelim; Beyefendinin Tanrısına kavuşmuş kâhyanın aracılığıyla satın alındığım günü ve saati hatırlayalım, hani ben Midianlı ihtiyar tüccardan, yani beni kuyudan çıkaran babamdan satın aldığı ve kâtip Hamat'la bu avluda yalnız başıma kaldığım anları hatırlayalım: Ben, sen ve senin maymun oradaydık, hatırlıyor musun? O zaman sen bu şaşkın köleye bir işaret vermiştin: 'Kendini yere at!' demiştin ve o sırada Hanımefendi lastik yiyenlerin omuzları üstünde gururla ve şerefle önümüzden geçerken tahtırevandan zambak kolları dışarı çıkmıştı, bunları ben parmaklarımın arasından görmüştüm. Kadın küçümseme olgusunun kör edici etkisi altında bana sanki herhangi bir eşyaymışım gibi bakmıştı oysa ben onu kıskançlığın kör edici etkisi altında bir tanrıça gibi görmüştüm. Ama sonra Tanrı istedi ve ben bu evde büyüdüm tıpkı kaynak başında yedi yıl kalmış birisi gibi geliştim ve bütün meslek arkadaşlarının arasından yükseldim ve böbrek hastası olan başkâhyanın vârisi olarak en üst düzeydeki makama geldim. Böylece benim içimde Tanrım, Efendim, bu muhteşem olguyu yaşamamı nasip etti. Benim talihimin çemberinde sadece bir tek üzücü olay vardı ve bu bir tek bakımdan bir parça keder vericiydi: Hanımefendi, Amun'un adamı olan Beknehons'un ve evli cüce Dûdu'nun saygınlığını öne çıkararak bana karşıydı; kadının bana kötü kötü bakmasından memnundum –hiç bakmamasından daha iyi bir şeydi bu. Ama bir de şuna bak: Bu benim mutluluğumun temiz bir şekilde tamamlanması değil mi? Ancak şu anda içimde huzursuz edecek bir şey bulunmuyor, çünkü kadının bakışları benim üzerime iyi bir şekilde düşüyor ve benimle, işlerle ilgili konuşmak için özel bir kabul düzenlemiş bulunuyor. Bu bana bahşedilen büyük bir esenlik değil mi? Senin bana: 'Kendini yere at!' dediğin anda, işin böyle bir sonuca varacağı, kimin aklına gelirdi ki? Günün birinde onun karşısına, huzuruna bu şekilde alınacağımı kim düşünebilirdi ki? Dostum, haydi bir iyilik et de bu konuda sevineyim!

"Ah Osarsif, onun randevusuna gitmemeye karar verdikten sonra sevin –daha önce sevinme!"

Küçük yaramaz, "Sen her konuşmana 'ah' sözcüğüyle başlıyorsun, bunun yerine 'Ooh!' diye başlayabilir ve hayranlığını belli edebilirsin. Niye hep karamsarlık fısıldıyorsun, cırlamaya başlıyor ve endişe edecek bir şeyler buluyorsun? Ben sana kadının huzuruna çıkmayı canımın pek istemediğini söyledim ya. Şu anda da durum aynı. Çünkü sonunda bu, Hanımefendinin bir işi, beni istediğini ima etmiş –şöyle de söylenebilir: İlk olarak bu, kadının bir dileği, bu durum ondan böylesine önem taşıyor. Benim gibi tecrübeli bir diplomata buna uymak yakışır, hem de serin kanlılıkla ve temkinli olarak. Böyle birisinin kendi çıkarını iyice düşünmesi, kendisini küçük düşürecek durumdan sakınması, fırsatı iyi kullanması ve imtiyazını güçlendirmesi gerekir. Şunu da iyi düşün! Hanımefendiyle yapılacak bir birliğin ve yakın bir ilişki içinde olmanın, evdeki pozisyonum için ne kadar değerli bir destek olacağını unutma! Sonra benim kim olduğumu, Hanımefendinin arzu ve talimatını evet veya hayır şeklinde cevap verecek, kendi kararıma göre bu konuda uygulama yapabilecek konuma geleceğim değil mi? Haydi söyle bana. Gerçi ben bu eve ait, satın alınmış bir köleyim, ama evin üzerine hâkim bir konumdayım. Kadın ise bu evin birinci ve hakiki hanımı, ben ona itaat borçluyum. Eğer ben körü körüne ve hizmetini sadık olarak sürdürür ve onun vereceği sözlü emirleri yerine getirirsem, beni ne yaşayanlar ne de ölüler arasında hiç kimse bundan dolayı azarlayamaz; evet, bu azarlamayı bile, ben yaşayan ve ölmüş olan insanlara tercih ederim ve başka türlü davranırım. Çünkü ben amirlik makamına çok erken getirilmiş olsam bile yine de bir kimseye baş eğerek buna ulaşmadım. Bunun için sevgili Bes, senin haklı olup olmadığını kendi kendime sormaya başladım. Serbest karar vermem ve seçimde bulunmam için sevinç duymamda, senin ayıpladığın bir şey var. Belki de bana böyle bir şey yapmama izin verilmedi; buna rağmen benim buna kesinlikle uymam mı gerekir?"

"Ah, Osarsif" diye cücenin sesi hışırdadı, "nasıl ah diyemem, ah ve vah; senin konuşmalarını dinlediğim için, senin dilinle biraz saç-

ma sapan konuşmak istedim! Sen iyi, güzel ve zeki birisiydin; bizim buraya satılık yedinci mal olarak geldiğinde, kötü karındaşıma karşı senin satın alınman için kefil oldum, çünkü bu küçük bilge kişi, yani hiçbir şekilde kötülük düşünmeyen bu adam, bir bakışta senin değerini ve kutsallığını fark etmişti. Ayrıca güzelsin de ve iyi yapılısın, üçüncüsünü söylemeyeyim, bırak susayım! Eski günleri düşününce, senin sözlerine kulak asmamak bir sefillik olmaz mıydı? Gerçekten sen hâlâ zekisin, yanıltıcı olmayan bir zekâya sahipsin ve düşüncelerin rahatlıkla ve dosdoğru yoluna devam ediyor, alnın açık ve başın dik; ayrıca neşeli birisin, aklına uygun hizmet veriyorsun. Bu dünyada, ateş kusan boğadan başka hiçbir şeyden korkmayan bu küçük adam, boğanın nefesinin bir parçasının bile senin gül yüzüne değmesini istemez, ama bir de değecek olursa, işte o zaman sen, Tanrı esirgesin, aptal olursun, bir eşek gibi aptal olursun, hani herkesin şehrin etrafında dolaşırken sopalarla vurdukları bir eşek gibi; bütün düşüncelerin dünyanın dört bir yanına dağılır gider ve dilin tutulup kalır, artık aklına göre de çalışamaz olursun, aksine kötü bir şeye düşkün ve onun müptelası olursun. Ah, ah, nasıl bir yüzkarası bu! Havada beliren hortumlar, çevrilecek entrikalar ve tutkunun esiri olarak yaptırılacak eziyet verici işler ve bunların kötü sonuçları, sonra hepsi birden sona erecek, yani insanı alçaltan ve rezil eden şeyler, bunlar aslında sadece tutkunun eziyetleri içinde senin aklım çelecek. Hatta sen bu küçük adamı bile aldatmak isteyeceksin, çünkü acı çekerek, kıvrak zekânı kullanarak ona okşayıcı sözler söyleyeceksin, ne kadar da haklıymışsın diyeceksin, serbestçe karar verip seçme hakkına sahip olmaktan dolayı duyduğun sevinci kınayacaksın, çünkü aslında senin böyle bir hakkın yoktu zaten –buna sevinmeye başlayabilesin! Ah, ah, nereden bakarsan bak, bu utanç verici ve sefaletten başka bir şey değil!" Ve küçük Habip küçük ellerini kırışıklıklarla dolu yüzüne götürüp kanlı gözyaşları dökmeye başladı.

"Ne oluyor, gözü yaşlı küçük adam, ne oluyor, ne oluyor" dedi Yusuf duygulanarak. "Üzülme ve ağlama artık! İnsanın yüreğini dağlıyorsun ve seni böylesine ümitsizliğe kapılmış görmek, beni

çok üzüyor, hem de konuşmalarda söylenen yanlış bir cümle yüzünden! Senin için daima doğru sonuçlarda bulunmak ve akla göre kusursuz düşüncelere sahip olmak kolay bir şey; ama yanılgılara düşen birisi için bu kadar ağlayıp üzülmene değmez; bu düşünce insanı mahveder."

"Yine senin iyiliğin ortaya çıktı" dedi ufaklık hâlâ hüngür hüngür ağladığından bayramlık elbisesinin kırışık kenarıyla gözlerini kurulayarak, "benim gibi bir cücenin gözyaşlarına üzüldün. Ah, azizim, sen asıl şimdi kendine, kendi hâline bak ve üzül; bütün güçlerinle zekânı en üst noktada tut, sıkıca tut ki bu süre içinde uçup gitmesin, çünkü asıl şimdi ona çok ihtiyacın var! Bak, beni anlamak istemediğin ve benim korku içinde fısıldadıklarımı aptalca bir şey olarak kabul ettiğin zaman, çok kötü şeylerin geleceğini gördüm; kötülükten çok daha kötü şeylerin Hanımefendi Mut'un karşısına çıkan karındaşımdan, onun başı altından çıkacağını gördüm ve tehlikeden çok daha feci tehlikeli şeyler olacak! Çünkü onun aklından hep kötü şeyler yapmak geçer, öyle kötülükler yaptı ki bunlar onun kendi düşündüklerinden de feci şeylerdi; bunlar gözlerini sana çevirmiş ve kollarını açmış durumdalar, benim güzel ve iyi insanım! Ama sen, şu anda kıskanç kardeşlerinin seni attıkları kuyudan çok daha derin bir kuyuda elin kolun bağlı bir şekilde bulunuyorsun, hani kardeşlerinin senin tacını ve ketônetini parçaladıktan sonra itiverdikleri ve bana sık sık anlattığın kuyudan daha derindesin! Şu evli cücenin kazdığı kuyudan seni Midianlı İsmaililerden birisi çekip kurtaramayacak çünkü o senin için Hanımefendiyle sözbirliği yaptı! Artık sadece o kadın seni görecek, sen de sadece ona bakacaksın, işte bu korkunç gözlerin bakışmaları ve oynaşmaları içinde ateş kusan boğa, bütün dağı, taşı, tarlaları harap eden boğa yer alacak ve daha sonrasında külden ve karanlıktan başka bir şey olmayacak ortalıkta!"

"Sen doğuştan hep korkunç şeylere sahip olan zavallı küçük bir adamsın" diye karşılık verdi Yusuf, "küçük cücelere has yüzünle küçük ruhuna azap veriyorsun! Hanımefendi yüzünden bu derece

kaygılandıran şeyleri aklına düşüren konu nedir? Haydi söyle bakalım, sadece bu kadın benimle görüşecek diye mi bütün bunlar! Ben küçük bir çocukken, beni gören birisinin, hemen beni kendisinden daha çok seveceğini düşünürdüm –işte böyle bir acemi çaylaktım. İşte bu durum beni kuyuya soktu; ama ben kuyunun üzerine çıktım ve çılgınlığımı da aştım. Bu arada benim yüzümden sıra sana gelmiş görünüyor ve kafanda hayaller yaratıyorsun. Hanımefendi bana ciddi bakışlardan başka bir gözle bakmadı ve ben de ona saygı dolu bakıştan başka anlamda hiç bakmadım. Eğer o bu evin işleri hakkında benden hesap sormak ve beni denetlemek istiyorsa –bunu senin bana söylediklerin bağlamında mı anlamam gerekiyor? Ama bu düşünceleri ben hiç hoş karşılamıyorum, çünkü bunlar benimle ilgili senin kuruntuların; Hanımefendiye sadece serçe parmağımı uzatacakmışım ve sonra da hemen kaybolacakmışım. Ama benim kendi işimle ilgili olarak bir korkum yok ve kuyuya atılmış bir çocuk gibi de düşünmüyorum. Eğer benim canım isterse, senin şu ateş kusan boğanla karşılaşırmışım, yine senin ifadene göre, onunla karşılaşmak için yeterli donanımım yokmuş ve boğayı boynuzlarından tutup yıkamazmışım, öyle mi? Büyük bir zafiyet, hakikaten sen benimle ilgili hayaller görüyorsun! Dansa git, kadınlarla eğlen ve kendini teselli et! Ben büyük olasılıkla Hanımefendinin huzurlarına çıkmayacağım. Ama mükemmel bir insan olarak ben, bu şeyleri tek başıma irdelemem ve bir sonuca ulaşmam gerek: bir zekiliği diğerleriyle nasıl bağdaştırabilirim. Gerçi Hanımefendiyi incitmek istemiyorum ama yaşayanlara ve ölülere canlarını sıkacak bir sadakatsizlik yapmak niyetinde değilim... Ama bunu sen anlamıyorsun yaramaz adam, çünkü burada ikinci sırada olan çocuklar sonra sizin üçüncü sırada sözünüz geçer. Sizin ölüleriniz tanrılardır ve sizlerin tanrıları ise ölülerinizdir ve sizler şunun ne olduğunu bilmiyorsunuz: Yaşayan Tanrı."

Yusuf kocamış cüceye, kendisine iyice güvenerek böyle söyledi. Ama bizzat kendisinin bilmediği bir şey vardı; kendisi de ölüydü ve ilahlaşmıştı; Osarsif, vefat etmiş Yusuf değil miydi? Açıkça söyle-

mek gerekirse yalnız başına ve hiçbir şekilde rahatsız edilmeden bunu irdelemek istiyordu –bunu ve sarsılmaz bir düşünce akışıyla, bununla ilişkili olan Tanrının kudretini irdeleyecekti, bu kudret ise dişi akbabaya karşı hazır vaziyette duruyordu.

Yılan Sorunu

Dünyanın uzun ömrüyle kıyaslandığında bizim kendi ömrümüzün görünüşü ne kadar da önemsiz kalıyor! Ve bizim her kişinin kendine özgü ve kendi cinsel yaşamına odaklanan gözü işte bu kendi ömrünün ilk ve çok uzaklardaki zaman diliminde, koskoca bir insanlık yaşamının yanında sanki bir rüyadaymış, bulanık ve silikleşmiş bir hâlde kaybolup gidiyor –sanki bir bütünün bir parçacığı gibi algılanabiliyor. Bizler de işte bu insan gibi kendi yaşadığımız günlerin başlangıcını ve doğduğumuz günü, hatta daha da ötesini geriye bakarak algılayabiliriz: Bu, bilincimiz ve anımsamamız, doğum sırasındaki alacakaranlığın gelişinden önceki karanlığın içinde bulunur –tıpkı büyük manzara gibi çok daha küçük bir görünüş hâlinde. Ama bizler de, bizden önceki insanların yaşadıkları ve yaptıkları gibi kültürel yaşama ayak bastığımız için, zihnimizdeki irdelemenin başında, bunun için gerekli ilk hassas katkımızı şekillendirerek ve hiçbir şey beklemeden sunarak, bizi bu birliğe –zaten bu hep aynı şekilde olur– büyük bir heyecan ve sempatiyle bağlandığımızı görürüz ve kendimizi böylece hayret ve hayranlıkla bu manzara içinde algılarız: İşte bu, içinde yıkıcı ve zarar verici güçlerin de yer aldığı bir felaket ve facia olayında, bir sükûn ve huzur ortamını ve olgusunu arama fikridir; bütün ümit ve beklentileriyle şerefli ve boşa gidiveren insan ömründeki dinginliğin verdiği mutluluğu arayış ânıdır. Zorla elde edilmiş ve görünüşe göre emin ellerde olduğu sanılan barış ve sadakatle yapılandırılmış ve kahkahalar atarak geçivermiş bir ömrün şarkısıdır; başarıdan ve sorunların üstesinden gelişten, yabancı bir Tanrı inancının gelişinden tıpkı bu ömrün ortasında olduğu gibi başlangıçta da bunların görünüşünden

söz eder. İnsanlığın başlangıç dönemlerinde sempatiyle karşılanan ve geçip giden ömrün, son döneminde ise işte insanlık tarihine katıldığımız birlik ve beraberlik olgusunun işaretinin aynen sabit kaldığını hissederiz.

Çünkü Potifar'ın karısı Mut-em-enet, yani güzel sesiyle şarkılar söyleyen kadın da ömrünün ilk ve en uzakta kalan kısmını aklından geçirdi ve o günleri yakından görmeyi istedi; bu hikâye bize bunu aynen sunmaktadır; bu yabancı Tanrı Dionisos'un arzuladığı ve peşine düştüğü ve önünden kaçan kadın gibiydi ve felaketi yaşıyordu ve bu batışı sağlayan güçlerin hazırladığı yığınların üstüne, onun çok güzel yapılanmış olan ömrü atılıvermişti, bilmeden o da bunlarla alay etme yetkisi olduğuna inanmıştı –gerçekten de onlar, aslında bu kadını teselli eden ve teselliyi aşan şeylerle alay ediyorlardı. İhtiyar adam Huiy, onun bir kaz, yani kara-suya gebe olan bir kuş olmasını istememekte haklıydı; bir kuğunun gücüyle yeraltının derin nemli ortamında çiftleşip gölgelerde kalmasını istemiyordu, aksine kadın özellikleriyle ve ay ışığıyla sarhoş olmuş bir rahibe olarak kalmasını arzu ediyordu. Çünkü kendisi, bataklık bir ortamda kız ve erkek kardeş gibi yaşanan zindan hayatı sürmüştü ve beceriksiz bir vicdani heyecana kapılarak yeni doğacak oğlunu ışık âleminin mensubu ve elinden hiçbir şey gelmeyen bir kişi olarak yaratılmasına neden oldu; onu sorumsuzca insanlara özgü bir sıfırlık dünyasına atıverdi; onu, ilk ata kadının adını taşıyan bir kadınla, evlilik belasına girmesi için evlendirdi: Şimdi de oturmuş onların birbirleriyle şeref ve haysiyet adına yaptıkları mücadeleyi seyrediyordu. İnsan haysiyetinin, erkeklik ve kadınlığın her ikisinin birlikte cinsel değişimler içinde gerçekleşmiş olacağı söyleniyor, bunu inkâr etmek gereksizdir; bunun, bir çiftin herhangi birisinde olmadığı durumlarda da, yani insanlarla ilgili olanın dışında da olduğu görülür –ve öyle olmasaydı, niye hep insan haysiyeti diye bir kavram ortaya çıkmış! Bu yüzden buna uygun düşen destekleyici girişimler hep saygındır, çünkü burada manevi bir değer söz konusudur –dürüstlük ifadesidir, insanın yüz akı demektir– ve sürekli

olarak ve hiç kuşku duyulmadan insana saygınlık katan, onu öne çıkaran bir sıfattır. Ama hakikat denilen şey acıdır, bu onun yapısında olan bir şeydir ve insanın bunu kendisinin itiraf etmesini bekler; insanın akıl ve fikir ortamında gelişen her şey, zorla, zahmetle ve yine de süreklilik kazanamayacak bir şekilde sonsuz-doğallığı elde etmeye çalışır. Ahlak konusunda şerefli isimlere ne kadar az rastlanır; toplumsal mutabakatla bunu sağlamak ve yaşatmak, etin sessiz kalan vicdanındaki karanlık ve derinlerdeki gerçeklere karşı bunu sürdürmek ne kadar da zordur; bu akıl ve fikir denilen olgu tarafından ne kadar da kolay bir şekilde aldatılabilmektedir; bunu biz bu hikâyenin en başlarında, Rahel'in şaşkınlık ve aklının telaşa kapılması hâlinde görmüştük. Ama onun buradaki, Mısır'daki prenslik bölgesindeki kız kardeşi olan Mut, Güneş tanrısına adanmış erkek özelliği taşıyan bu insanla, kadın ve erkek ilişkisinin dışında bir hayat sürüyordu; kendi cinsiyeti içerisinde, tıpkı kocasının hayatındaki gibi etiyle ilgili olarak –boşu boşuna ve şerefsiz bir varoluşu yaşıyordu; işte bundan dolayı bu karanlık bilgiden kurtulup bir denge sağlamak, hatta denge sağlamanın da üstünde bir şeyi elde etmek için Tanrının saygınlığını ruhi-tutarsız bir şey olarak kabullenmişti, tıpkı yetinmek ve üst düzeyde yetinmek gibi bir şeydi bu; onun beceriksiz kocası bunları, azgın atlara hâkim olmakla, cesur bir tavırla su aygırı avlayan davranışlarla elde ediyordu; Yusuf da bu işleri ona akıllıca bir tutumla yaltakçılık yaparak ve bunları erkeklik göstergesi şeklinde göstererek inandırmasını biliyordu, oysa bunlar bile bile insanı rahatsız eden şeylerdi; Peteprê bu çöl ve bataklıkta aslında kitaplarla dolu salonunun rahat ortamının özlemini çekiyordu –yani kendisini tamamen arınmış bir hâlde fikir âlemine vermek istiyordu, uygulama alanıyla ilgilenmek istemiyordu.

Ama burada söz konusu edilen kişi Potifar değil, kendisini Tanrının karısı olarak adayan eşi Eni'dir; kendisini manevi şeref ile etinin şerefi arasında kıskaç altında hissediyor –ve korkulu anlar yaşıyordu. Yabancı bir ülkenin, sevgili bir annenin ve son derece sevilmiş bir annenin oğlunun bir çift siyah gözlerini çok beğeniyor-

du; bunlara olan tutkunluğu onda uyanan en son veya son andan bir önceki zamanda ortaya çıkan korkudan başka bir şey değildi; kendi etinin şerefini ve kadınca olan insanlık konumunu kurtarma veya onu daha çok kazanmayı amaçlayan bir korkuydu bu; onun maneviyat şerefiyle Tanrı şerefini, bütün yüce düşünceleri, yani hayatı boyunca kendi varlığıyla elde ettiği bütün bu yüce olguların tamamını kurban edip heba edeceği korkusuydu.

Bu noktada biraz soluk alalım ve bu konuyu doğru dürüst irdeleyelim! Kendimizi kadının yerine koyarak günlerce ve gecelerce bunları düşünerek gitgide büyüyen ıstırap ve haz duygularını yaşayalım! Bu tercih sıkıntısı gerçek miydi, şerefi yok edici bir şey miydi, kurban olarak insanın kutsal şerefini yok eder miydi? İşte sorun buydu. Tanrıya adanmış olmak ile bekâretini muhafaza etmek aynı şey midir? Evet ve hayır; çünkü gelinlik konumunda bilinen çelişkiler birbirini dengeleyecek şekilde ortaya çıkar, aşk tanrıçasının simgesi olan peçe, aynı zamanda bekâretin, daha doğrusu iffetin, rahibenin ve aynı zamanda aşk coşkusuyla tutuşmuş bir kadının da simgesidir. Zaman ve o dönemde hâkim olan tapınak anlayışı, kutsanmış ve tertemiz kişiyi tanıyor, yani "insanı büyüleyen", kendisine bağlayan Kedeşa'yı tanıyor ve onun bir sokak kadını olarak çağrılmasını istiyordu: İşte onun peçesi buydu; ve bu Kadiştu "tertemiz, kusursuz" birisiydi, tıpkı kurban şenliğinde Tanrıya sunulmak için alınmış kurbanlık hayvan gibi kusursuzdu. Tanrıya adanmış olmak? İşte bu bir başka soru, kime ve niçin? Burada İştar'a mı adanmış, bu durumda bekâret, yani iffeti koruma konusu, kurbanın bir aşamasıdır ve bu perdenin parçalanması zorunludur.

Burada bir karar vermek üzere kendi kendisiyle mücadele eden âşık bir kadının düşüncelerine katıldık. Cücecik Habip, karşı cinsten birisi olarak kadını gizlice dinleyince bunları korku verici bulmuştu; bu kadının gönlünün kaymasına rağmen yardımcı olacak fikre kulak asmayışı karşısında, bu kurnaz cüce neredeyse ağlayacaktı. Zaten kolayca ağlamıştı da, çünkü kurbağagillerden birisiydi, sadece dans eden küçük bir çılgındı ve insanın şerefi konusunda hiçbir şey bilmi-

yordu. Hanımefendi Mut için ise önemli olan kendi etinin, vücudunun şerefiydi ve bu, onun düşüncelerinde mümkün olduğunca Tanrı şerefiyle uyumlu görünüyordu. Böyle bir şey yararlı olduğu takdirde, onu anlayışla ve sempatiyle karşılıyordu; çünkü çok nadiren fikirler onun arzularına, iradesine hizmet etmişti. Bu fikirlerle kadınınkiler arasında büyük zorluklar görülüyordu, çünkü ruhani-kadınlara özgü bir uyku hâlinde bulunan kadınlığının uyanışını yaşıyordu kadın; çocukluk çağının saflığı ve huzuru içinde, gökyüzündeki yüce makamda bulunan Tanrının bakışıyla, ıstırap ve hazzı yiyip bitiren Tanrı aşkını, ruhunda ve düşüncesinde canlandırmak isteyen kral çocuğunun ilk ve örnek alınan tutkusuna benzemiyordu. Bulunduğu yüksek konumda kendinden çok uzakta olan birine âşık olmak için, kaderinde kötü bir yazgı yoktu (sadece sonunda yukarıdaki kıskançlık duyar ve kendisini bir inek yapabilirdi, yani ineğe dönüştürebilirdi belki), ama talihsizlik ise –kadının anlayışına göre– bunun kendi düzeyinden ve konumundan aşağıda olan birisiyle, bir köle delikanlıyla ve bilmem kimin oğluyla, satın alınmış bir insanla, Asyalı bir hizmetçiyle bu aşkı yaşama arzusuydu. İşte bu onun kadınlık gururunu çok acı verici olarak etkiliyordu; bu âna kadar hikâyenin içinde yer alanlar bu kadar. İşte bu durum, içindeki bu duyguyu uzun süre itiraf etmesini engelledi; bunu yapacak, uygulayacak aşamaya gelince de bu durum, kadının talihine, alınyazısına karıştı ve aşkı gitgide büyüyüp yayılarak insanı alçaltan bir unsur oldu; en bayağı bir acımasızlıkla onun bu arzusunu iğnelemeye başladı. Kendisinin bu konuda uygun bir davramş sergilediğini haklı çıkaracak fikirlerle kadın, aşağılanma duygusunu doğru yola oturtmaya çalışıyordu; onlar kendisinin bir Kedeşa ve kült kadını olarak bir sevgilisi olmasını istemiyordu, aksine Tanrının bir ödülü olarak her erkeğin kucağma oturmasına ve koynuna girmesine hak tanıyordu. Ama bu doğrulukta her şey ne kadar da yanlışlarla doluydu; onun böyle bir rolü sabırla oynamasını ve bunun kendisine ait bir şeymiş gibi kabullenmesini sağlayan nasıl bir kudretti bu! Çünkü seçme, arzu etme ve bu girişimi eyleme geçirme kadının kendi özünde bulunmaktaydı; her ne kadar kadın bu aşk seçimini tamamen kendi başma yapmamış, aksine Dûdu'nun şikâyetle-

ri içinde gizlenmiş bir yönlendirmeye uymak zorunda kalmış olsa da, Hanımefendi olarak kendi konumu açısından da uzun yıllar bu ilişkiyi düşünüp taşınmıştı; bu ilişki sınavında kendisi âşık olup, bu provokasyona kapılmıştı, sadece eksik olan bir şey vardı, o da bunun bir köle delikanlının arzu ve iradesi olarak ifade edilmesi beklentisiydi; delikanlının kendiliğinden gözlerini kadına çevirmesi gerektiği beklentisi vardı; bunun sonucu olarak da onun gözlerini takip edecek, buna itaat edecek ve duygusunu delikanlıya alçakgönüllü bir cevap vermiş olacaktı ve bunu ümit ediyor ve bekliyordu! Ama hiçbir zaman böyle olmadı! Onun gururu bu davranışlar ve irdelemelerde hep erkeğin, kendisini talep edecek rolünü bekledi –ama yüreğinin derinliklerinde arzu ettiği ve beklediği şey de gerçekleşme niyetinde değildi. Çünkü bazen insan zorla bir şey yapmaya zorlanır, bu genç uşak da isteyerek, elinde olmayarak veya istemeyerek kendi varlığının ve ruhunun gücüyle, kadının derin uykuda olan kadınlığını uyandıran birisi olmuştu ve böylece, her ne kadar bilmeden ve iradesine kapılmadan Hanımefendisinin ruhuna hükmeden konuma gelmişti; öyle ki kadının düşünceleri ona hizmet ediyordu ve onun ümitleri, Yusuf'un gözlerinin bakışma takılıp kalmıştı, onun özlemini çekiyordu; kadın, onun karısı olmayı arzu ettiğini Yusuf'un, fark etmesini istiyordu ve aynı zamanda tir tir titriyordu; Yusuf'un onun bir türlü açıklayamadığı arzusuna bir karşılık vermesini istiyordu. Sonuç olarak korkunç derecede tatlı, insanın içini kadın bir aşağılanmaydı bu. Bunun daha aza indirgenmesi için, değeri ve onuru belli olmayan aşk dürtüsü, hep değer terazisine konulup tartılıyor ve akla gelebilecek her türlü aldatmaya başvuruyordu: Böylece kadın, kendisinin aşk arkadaşı olmasını istediği Yusuf'u arıyordu, onu içinde bulunduğu kölelikten yüceltmek istiyordu; yanındayken ona kibar davranıyordu, onun zekâsını, evdeki pozisyonunu köle olarak aşağılanmasına karşı kullanıyordu ve ayrıca Dûdu'nun rehberliğine göre, hatta ona din konusunda da yardımcı oluyordu; kendi "aşk tutkusuna" uyacak şekilde, alay eden bu cüce Vezirin söylemiş olduğu şeylere uyarak, halkına karşı çok ciddi olan Amun'a, yani o âna kadar inandığı Efendisine karşı, ılımlı-yayılmaya-sempati duyan ve yabancı ülkelere dostça

yaklaşan On'un Atum-Ra ilahına yöneliyordu; böylece sarayı ve kralın gücünü bile, kendi aşkının arka planına almıştı; bu akıllıca ve kılı kırk yaran bir düşünce ve vicdanla Firavun'un dostu, saray adamı kocasına bile dindarca yaklaşmayı başarmıştı ve kadın onun peşinden gitmeyi büyük bir hevesle arzu ediyordu, yani bilinçli olarak zevkinin yanında olmayı başarmıştı...

Mut-em-enet büyüklenmiş gibi şehvet tutkusuna karşı savaşım veriyordu; bu tutku onun vücuduna Tanrı tarafından gönderilmiş tıpkı bir yılan gibi dolanmıştı ve onun nefesini kesecek gibi sarılmıştı, sonuçta yılan nefes nefese ondan uzaklaşıp gitti. Yapayalnızdı ve ona yardım edecek hiç kimse yoktu, derdini dökmek için Dûdu'dan başkası yoktu; onunla da konuşması yarım kalmış ve duygularını açıklayamamıştı, –tabii başlangıçta bunu yapmadı (ama daha sonra bütün engellemeleri aşarak içindekileri döküp açıkladı ve böylece bütün çevresini kendi çılgınlığının hissedarı yaptı); daha sonra şunu da düşünmek gerek, kadın kanındaki bu kıvılcımla heyecanlı birisine rastladı; sadakat ve kibrin değersiz bir otla simgeleştiği bu kişi, tek kelimeyle seçilmişlik işaretini saçlarında taşıyan kişiydi, yani bu kişi, kadının bu girişimine karşı kendi nefsine mağlup olmak istemiyordu, zaten ona bu müsaade edilmiyordu; üstelik bu ıstırap üç yıl sürdü. Yusuf'un Potifar'ın evinde geçirdiği yedi yıldan sonra üç yıl daha geçti aradan. Ve bu aşkın harareti söndürülmedi ama tutku öldürüldü –bunu böylece itiraf etmek gerekiyor; "Potifar'ın karısı", utanmaz, baştan çıkarıcı bu kadın ve halkın tabiriyle kötülük yemi, kötü bir kader yaşadı. Ona en azından bu denemenin sonucu olarak kendi cezasını kendi ruhunda taşıdığından yola çıkarak bir sempati bahşetmekte yarar görülür.

İlk Yıl

Üç yıl: Kadın, birinci yılda ona aşkını belli etmemeye çalıştı; ikinci yılda aşkını ona belli etti; üçüncü yılda ona aşkını sundu.

Üç yıl: Yusuf'u her gün görmek zorundaydı veya görmeye çalışıyordu, çünkü Potifar'ın evinde bu evin sakinleri olarak birlikte yaşı-

yorlardı. Bu, kadın için hem büyük bir nimet hem de derin bir ıstırap anlamına geliyordu, yani onun bu çılgınlığı, günlük gıdası gibi oluyordu. Çünkü aşk konusunda bir şeyi yapmak zorunda olmak ile onu yapmaya cüret etmek, oturup sakin sakin hayal kurmak gibi hoş bir şey olmuyordu; Mont-kav'ın taktiğine uyarak, yeri geldiğinde Yusuf'un, zorunda kalmak yerine bir şeyi yapmaya çalışmak şeklindeki konuşma üslubuyla ortamı rahatlattığı görülüyordu. Bu daha çok, üzüntü vericilik ile karanlık düşünce ve ruh karmaşasının iç içe geçmiş çatışmasıydı; bu da ruhu arzu etmek ile lanetlemek şeklinde ikiye bölünüyordu, öyle ki âşık olan kadın için bu, görmek-zorunda olmak şeklinde içten bir kaçış, ötekine göre ise gayet sakin ve bahtiyarlık veren cüretli bir girişimdi. –Yusuf son kez olan hadisenin sonucunda daha çok acı çekerken arzu ve özlem dolu bir şekilde yakın gelecekteki ilk görüşme fırsatının da kollayıcısı olmuştu, onu görmek içindeki tutkuyu ateşliyordu; gerçi bu sadece aklında niyet etme şeklinde idiyse de sonradan bu niyetinde azalma, yatışma oluyordu, bunda gönül hastası bu adamın gerçekten mantıklı bir nedeni vardı herhâlde. Çünkü gerçekten nesnenin parlaklığı ve güzelliği herhangi bir şekilde engellendiğinde insanın o nesneyi yeniden görmekle kendisinde bir parça hayal kırıklığı, ayıltıcılık, aklını başına toplama ve yüreğinde bir hafiflik ve rahatlamayı sağlıyordu; bunun için kadın, kendisini seven erkek için daha cazip bir konuma geliyordu, yani kendi özündeki âşık olma duygusundan bir kayıp söz konusu olmayan ve kendisinde üzüntü yaratan bu şey, büyük bir düşünce özgürlüğünü, birisini fethetmeyi ve sevip bağlanma yeteneğini geliştiriyordu. Sanki bu şuna bağlı bir şeydi, olay erkeğin aşk ıstırabına tamamen hâkim olup onu yönlendirmekti ama asla onun kurbanı olması anlamına gelmiyordu; çünkü başka bir insanı kazanmak, kendi duygusunun şiddetini azaltmakla daha da belirgin bir şekilde ortaya çıkıyordu. Ama onu seven erkeğin bundan hiç haberi yoktu; sağlık, tazelik ve şuhluk sürekli olarak onun lehine oluyordu, bunlar üstelik daha yüce olanı elde etmenin yanı sıra hedefine götüren unsurlar oluyordu; kendi duygusunun şiddetini azaltıp rahatlamak suretiyle de Yusuf için bunlara tahammül etme düşüncesi ortaya çıkıyordu. Bunlar onu bir

boşluğa ve ıssızlık ortamına düşürmüştü, tıpkı uyuşturucu tutkunu birisinin elinden uyuşturucu maddesinin alınmasındaki etkiyi yaratıyordu ve daha önceki konumunu yeniden elde etmek ve yaratmak için, içinde yeni baştan alev alev yanan bir duygu yoğunluğu yaşıyor ve bütün gücüyle eski konumunu elde etmeye çabalıyordu.

İşte aşk çılgınlığındaki konuların içinde yer alan mecburiyet ve cüretkârlık bundan ibarettir; aşk tutkusunun kurbanı olan birisinin davranışlarının ve çılgınlıklarının asıl sebebini bunlardan çok iyi anlamak mümkündür. Çünkü derin iç çekişleriyle aşk özlemini belli eden aşk tutkunu bir adam, onu sadece istemekle kalmaz aynı zamanda onu arzu etmeyi, gerçekleştirmeyi istese de elinden bir şey gelmez, onu elde edemez. Kendi tutkusundan kurtulmuş olsa bile, çok kısa bir süre içinde onu sürekli olarak hiç görmemek duygusunun ne olduğunu gayet iyi bilir; işte bu nedenle her şeyden çok, unutmak kavramından nefret eder, –kaçınılmaz bir şekilde unutmak eylemini de içinde bulunduran her veda edişte yatan sızıdır bu, daha başka acılar onun yanında anlamsız kalır, hissedilemez olur ve bu nedenle ortada bir şey yoksa bile gözyaşları dökülür. Hiç kimse Mut-em-enet'in güzel yüzünde, Yusuf'un uzaklaştırılması için kocası Peteprê ile yaptığı sonuçsuz mücadeleden sonra döktüğü gözyaşlarını görmedi; çünkü sütuna yaslanmış ve eteğiyle yüzünü kapatarak ağlamıştı. Ama bu daha çok kendine özgü bir varsayımdı, çünkü onun yüzünde gizliden gizliye sevinç ışıkları da vardı; onda bu sevinç ışıklarının doğmasına neden olan şey, uyarıcı erkeği bundan böyle istediği ân görebilme olanağı yaratılacak demekti ve onu artık hiç unutmak zorunda kalmayacak anlamına geliyordu.

İşte bu noktada her şey zorunlu olarak kadının eline bırakılmış oluyordu ve kadın ayrılıştan nefret ediyordu; bundan kaynaklanan unutma, aşk tutkusunun ölüp gitmesi anlamına geldiğinden nefret ediyordu, çünkü kanı sonradan kaynamış olan ve belki de olağanüstü bir sebep olmasa asla uyandırılamayacak bu duygu yoğunluğu, duyulan ilk ve son arzuya kapılarak ölümü bile tercih eder hâle gelmeyi sağlayan tutku, artık yaşı oldukça ilerlemiş kadınlarda

böyle oluyor; daha önce hissettikleri ve yaşadıkları konumu, sessizlik ve çöl boşluğundaymış gibi hissetmeleri bu yüzdendi; yeniden bu tür yaşama dönmek onlara işte bu yüzden acı veriyor, buna karşı tutum sergiliyorlardı. Mut, yani ciddi kadın, aklına uyarak elinden gelen en büyük çabayı göstermiş, özlem duyduğu bu tablonun ortadan kaldırılması için uyuşuk ve hantal kocası nezdinde girişimde bulunmuş olsa da asıl amacını elde etmeyi takdire şayan bir şekilde başarmıştı: Kendi duygusunu kurban ederek, kocasındaki aşk eylemini, ondan tamamen kurtulmuş gibi yapmıştı. Ama zaten onu bu konuda harekete geçirmek ve bu olguyu onda uyandırmak hiç mümkün değildi, çünkü o sadece ve sadece suni olarak yaratılmış bir unvan sahibi, adı var olan bir başkomutandı ve Eni de içinde gizlice bunu önceden hesaba katarak işi sonuçlandırmıştı, yani kocasıyla yaptığı mücadele, aslında sadece rol icabı yapılmış bir gösteriydi, kocasının iktidarsızlığıyla kadının arzusu ve içinde gizliden gizliye duran bu tutkusu artık hürriyetine kavuşmuş oldu.

Kadın akşam güneşi holünde eşiyle karşılaştıktan sonra, artık yapacağı işlerde hür olmanın keyfini yaşıyordu; o uzun süre bunun peşinde koşmuştu; bu arzusunu ve hedefini gerçekleştirmek için dizginleri elinde tutuyordu, bu görevden çok bir gurur meselesi idi. Üçlü görüşmelerin yapıldığı günün günbatımında, bahçedeki sefa evinin eteklerinde Yusuf'a rastladığında sergilediği tutumda bu hürriyet duygusu bulunuyordu; tavrında mükemmel bir asalet vardı, onun içindeki bu zafiyet ve aşk tutkusunun kıvılcımları en küçük anlarda bile sadece çok keskin bir bakışla fark edilebiliyordu. –Aslında Dûdu o zamanlar kendisinin gizli plancığını son derece kurnazlıkla ve sinsice uygulamıştı. Yusuf'un yanından ayrılıp Hanımefendinin yanında hemen boy göstermiş ve durumu ona iletmişti; yeni kâhyanın ev işleriyle ilgili konularda görüşmeler yapmak için memnuniyetini dile getirdiğini, bunları baş başa ve rahatsız edilmeden görüşmeye çok önem verdiğini, bunun nerede ve ne zaman istenirse yerine getireceğini söylediğini ifade etti. Ayrıca onun bugün, akşam kızıllığında, bahçedeki küçük tapınakta kendisini zi-

yaret etmek, binanın içindeki mobilyaları, duvar resimlerini daha iyi muhafaza etmek için Hanımefendinin görüşlerini almak üzere buluşmak istediğini bildirmişti. Dûdu ikinciyi birinciden önce ifade etmişti ve ikisi arasında bir bağlantı kurmayı Hanımefendiye bırakmıştı. Ama onun ağzı sıkılığı bu kez konunun belli edilmesini yarı yarıya önleyebilmişti, çünkü her iki bölüm yarım yamalak adımlarla ilerleme kaydetmeliydi: Yusuf kendi serbest seçimiyle olaylar arasında orta yollu bir seçim yaparak bir çözüm yolu bulmuştu, yani sefa evine gitmemiş, evin eteklerindeki bahçede dolaşmayı tercih etmişti, zaten görev icabı yapması gereken şeyleri görüp incelemek istiyormuş görünümü vermişti, ağaçlar ve çiçek tarlalarının nasıl olduklarına bakacaktı; Hanımefendi Mut ise zaten tepe üstündeki bu viraneye çıkmak istemiyordu ayrıca bunun içinde bir sebep yoktu; herhangi bir şekilde kulağına fısıldanan cücenin getirdiği mesajlarla hareket ederek, daha başlangıçtan beri niyet ettiği şeyden vazgeçmeyeceğini anımsayıp, ayrılış anında, kısa bir süre için Peteprê'nin bahçesinde dolaşmaya ve gökyüzünü saran ateşi ve onun ördek gölündeki yansımasını seyretmeye karar vermişti, alışık olduğu gibi peşinde iki nedimesiyle oraya yönelmişti.

İşte o vakitler genç kâhyayla Hanımefendi gezinti yolunun kırmızı kum zemini üzerinde böyle karşılaşmışlardı. Onların karşılaşmaları şu şekilde olmuştu.

Yusuf, Hanımefendiyi birden karşısında görünce yüreği kutsal bir duyguyla irkildi ve ağzından "Oh!" diye saygı dolu bir sözcük döküldü ve ellerini yukarıya kaldırıp onun önünde dizlerini hafifçe kırarak saygıyla eğildi ve bir parça geri çekildi. Mut'un kıvrık dudakları arasından "Ah?" diye, hafif bir gülümsemeyle karışık, belli belirsiz bir şaşkınlık ifade eden kısacık bir sözcük çıktı; gözleri ise bu sırada ciddi, hatta karanlık bakışlar içindeydi; Yusuf'un nazik ve geleneklere uygun bir şekilde birkaç adım geri çekilmesine müsaade etti, eliyle durması gerektiği yeri işaret etti. Kendisi de durdu. Arkasındaki esmer tenli, gözlerine uzun gösteren makyaj yapılmış asil nedimeleri de memnuniyetle durdular, tıpkı Yusuf'u gören

bu evdeki diğer çalışan kişilerin yaptıkları gibi yaptılar; bu nedimelerin gür, siyah saçlarının ve yanlardaki lülelerinin altından kulaklarını süsleyen büyük emaye küpeler görünüyordu.

Bu, her ikisi için de akıllarını başlarına getiren bir karşılama değildi. Güneş ışıkları iyice yatmıştı, etrafı çok renkli giysilerle donatmıştı; küçük ev ve kamışlı havuzuyla bahçedeki sahne muhteşem renklere bürünmüştü; gezinti yolunun kiremit rengi kırmızısı göz alıcıydı ve sanki çiçekleri alev alev yakıyordu, heyecana kapılmış gibi kıpır kıpır olan ağaçların yapraklarında ışıltılar görünüyordu; havuzun suyu insanların gözlerine ayna gibi yansımalar veriyordu; havuzun üstündeki evcil ördekler ve yaban ördekleri sanki ilahî ve doğaüstü varlıklarmış gibi süzülüyorlardı; her taraf bir tablo gibi güzel ve pırıl pırıldı. İlahî ve tablolar gibi, pisliklerden arınmış, kötülüklerin ortadan kalkmış olduğu bir atmosfer hâkimdi; bu insanlar da kendilerini böyle bir atmosfere kaptırmışlardı; sadece ışıltılar içindeki gözleriyle bunları görmüyor, bütün benlikleriyle bunları yaşıyorlardı; bunlar sanki ilahlara ve mezarlardaki figürlere benziyorlardı; ışığın hoş oynaşmaları içinde ve makyajlarıyla birbirini görmekten çok memnuniyet ve sevinç duymalıydılar, zaten bu da güzel bir renk almış olan yüzlerinden ve yansımalarla dolu gözlerindeki bakışlarından fark ediliyordu.

Mut, sevmiş olduğunu bildiği insanı, karşısında böyle tam olarak gördüğünden bahtiyardı; çünkü âşık olmak, doğrusunu söylemek gerekirse, tutkuyla bir şeyi arzu etmekti, buna karşı olana karşı son derece duyarlı olmaktır, sevilen kişinin hayalini sürekli canlı tutmaktır, bu imajın sürekli değişmeden yaşamasını coşkuyla karşılamaktır; kadının, kendi şerefinin muhteşem konumunu göz önünde tutmasıyla bu aşk, onun gönlünde büyük bir ıstıraba neden olmuştur; çünkü o herkese ait birisidir ve açıkça herkesin gözleri önünde olan birisidir ve bu tür bir insanı ele geçirme yarışının, bütün dünyanın nazarında son derece huzursuzluk ve kargaşa yaratmasından hep korkulur, –böylece bu tür bir yürek sızısı kendisine çok pahalıya mal olacaktır; Hanımefendi bu imajın karartılması ve

etkinliğini kaybetmesi için bu keskin aşk hançerini kendi yüreğine sapladı. Eni, Yusuf'un güzelliğini büyük bir memnuniyetle kendi güzelliğine kattı ve kendisinin de Yusuf'un kalbinde bu imajla canlı kalmasını ümit ediyordu; düşey inen ışık atında bu gerçeğin artık gençlik yıllarındaki gibi bir davranış sergileyemeyeceğini de biliyordu. Beyaz yünden dokunmuş uzun ve önü açık bir agrafla, enli boyun gerdanlığı üzerine kadar çekilmiş ve omuzlarının üzerinde taşıdığı mantosu (çünkü o sırada mevsim kışa giriyordu) ile kadının görünüşüne ayrı bir ihtişam katılmıştı; elbisesinin ayakların üzerinde kalan etek şeridinde su işlemesi vardı; bu görünüşün içinde Hanımefendi, vücudunu sımsıkı saran patiska bluzunu genç kızlık çağındaki gibi dimdik yapan göğüslerini fark edip bunun nedenini bilmiyor muydu? Gör artık bunları Osarsif! Bu elbise, atkılarla kadının omuzları üzerinde tutturulmuştu; onun bir heykeltıraşın elinden çıkmışçasına düzgün ve bakımlı kolları açıkta bırakılmış, aynı zamanda harikulade güzel bacaklarının uzunluğunun fark edilmesi son derece bilinçli bir şekilde sağlanmıştı! Âşık olan birisinin başını dik tutması için bu yeterli bir sebep değil miydi? Kadın da böyle yapıyordu. Bunu gururla yapıyordu; sanki kendisine göz kapaklarını yukarı kaldırmak çok ağır ve zor geliyordu ve etrafını görmek için başını arkaya yaslayıp göz kapaklarını oynatmadan bakmak istiyor gibiydi. Başını alnından itibaren tam olarak sarmayan, renkli değerli taşlarla kaplı, enli bandrolüyle çevrili yüzünün artık çok genç olmadığını, ayrıca yanaklarında gölge yapan çukurlukların oluştuğunu, yassı burnunu, uçları çukurlaşmış dudaklı ağzını çok iyi biliyor ve bu yüzden de bir parça yüreği korkuyla çarpıyordu. Fildişinin solgunluğunu taşıyan bu yüzündeki makyajlı, kıpık kıpır oynayan gözleri dışında, kollarının, bacaklarının ve göğüslerinin kesinlikle etkili olacağından emin bir düşünceye sahipti.

Kadın kendi gururu ve heyecanıyla dolu, bu güzelliğini göz önünde bulundurarak, Yusuf'un gözlerine bakıyordu, hani şu bahçedeki rahat ortamda her türlü yüce ahlak kurallarına ve nezakete uygun olarak Mısır topraklarında yaşayan Rahel'in oğlunun gözlerine

bakıyordu. Çünkü Yusuf'un başı çok itinalı bir şekilde bakımlıydı ve filinta gibi yakışıklı ve çok etkileyiciydi, küçük kulaklarının yanından, ipekten siyah atkılarla yapılmış başörtüsünün altında kıvırcık saçlarının gizlenmiş olduğu beyaz ketenden bir takkenin küçük bir köşesinden dışarıya çıkmıştı, bu takke beyaz kalsın diye siyah başörtüsünün altında bulunuyordu. Peruğu ve yakasındaki emaye garnitür ve pazıbentlerinin dışında, ortasında mayıs böceği süsü olan ve göğsüne kadar inen altından yapılmış düz bir zincirden başka, son derece itinayla ve zarif bir şekilde biçilerek hazırlanmış dar kalçalarını saran ve dizlerine kadar inen çift katlı bir peştamal giymişti; bunun beyaz rengi batan güneş ışıkları altında son derece güzel görünümlü ve koyu bronz teninin üstünde hoş bir etki bırakıyordu: Düzgün yapılı, zarif-güçlü bir delikanlının vücudunun böylesine serin ve çok renkli atmosfer altındaki görünüşü, etlerle ilgili bu dünyaya ait olmayıp aksine Ptah'ın tertemiz dünyasına, onun düşüncelerine özgü evrene aitti. Yusuf bu hâliyle, hem kendisi hem de başkaları için, güzellik ve bilgeliğin mutlu bir şekilde birlikte olduğunu gösteren bir görünüş arz ediyordu.

Potifar'ın karısı, gurur-heyecan dolu hislerle, onu karşısında seyrediyordu, Rahel'in güzel bir gecenin rengini taşıyan iri, koyu renk gözlerinin güçlü bakışlarını, oğlu Yusuf'un bu erkekçe yücelmiş bir anlam taşıyan gözlerinde buluyordu; aynı zamanda Yusuf'un omuzlarındaki altın pırıltılarını, ince zarif kolunu, asasını tutan elini ve kıvrılan kolunda insana özgü uyumlu kaslarını da görüyordu –ve kadınlık duygusuyla daha da artan, ümitsizlik içinde kalmış bir annenin hayranlığıyla canu gönülden duyduğu heyecan verici bu zarafet karşısında, yüreğinin en derin yerlerinden ağlayan bir ananın hıçkırıklarını duyuyordu; bu öylesine güçlü ve öylesine beklenmedik bir anda ortaya çıkmıştı ki göğüsleri gergin ince kumaşın altında gözle fark edilecek şekilde sarsılıyordu ve onun hanımefendiliğine yakışan tavrının bu hıçkırıkları başkalarının fark etmesine imkân vermeyecek şekilde bastırdığını ümit etmekteyiz, ama bütün terbiyesine rağmen Yusuf bunları algılayamayacak konumdaydı.

Kadın, bu şartlar altında konuşmak zorunda kalmıştı. Bunu ancak bir kahramanın yapabileceği bir zafer edasıyla, ama bundan da bir parça utanarak yapıyordu.

"Çok zamansız bir şey oldu bu, gördüğüm kadarıyla" dedi kadın buz gibi bir sesle, "boş zamanları olan bu kadının, evin yönetimini elinde tutan birisinin resmî dolaşmasını yaptığı bu yolda gezintiye çıkmış olmaları."

"Evin yönetimi üstünde" diye cevap verdi Yusuf derhal, "sadece sen varsın Hanımefendi, çünkü bu evin üstünde sabah ve akşam yıldızı olarak duruyorsun; benim ana vatanımda buna İştar derler. Tıpkı bu ilahî şey, yani bu yıldız, ağır koşullar altında bizim gibi insanların gözünde, onların canlarına can katan, onları avutan ışıklarını sunar."

Eliyle işaret ederek bu iltifata teşekkür etti; hoşgörü ve anlayış ifade eden bir ifadeyle gülümsedi. Kadın hem hayran kalmıştı hem de aynı zamanda alışık olmadığı bu tarz karşısında kendisini aşağılanmış hissetti, çünkü onun bu komplimanında buralarda hiç bilinmeyen ve kendi annesine hitap ediyorcasına bir üslupla, dizlerini hafifçe kırarak ona kendi adıyla seslenmişti ve kadın da onun annesine duyduğu kıskançlık kiniyle onu çağırmış, alnına dökülen saçlarını okşamış ve saf bir sevgiyle onu öpmüştü.

"Biz yan tarafa çekilelim" dedi kadın, "ben ve bana her zaman refakat eden hizmetçi kızlarla evimizin yolundan çekilelim, kendisi herhâlde karanlık çökmeden Peteprê'nin bahçesinde her şeyin yolunda olup olmadığını görüp anlamak belki de şu tepecek üstündeki küçük evi görüp incelemek ister."

"Bahçe ve bahçe tapınağı" diye cevap verdi Yusuf, "karşımda Hanımefendim olduğu sürece, beni ilgilendirmez."

"Onların seni her zaman ilgilendirdiğini ve diğer işlerden çok bunların senin ihtimamına ihtiyaçları olduğunu düşünüyorum" diye karşılık verdi kadın (ve ne kadar da korkunç güzel, tatlı ve heyecanlı bir şeydi, kadının ona 'bana' ve 'seni' deyişi, 'sen' ve 'ben' ile konuşması, aralarındaki boşluğun iki adım oluşu, yani vücutla-

rının birbirinden ayrı kılan sadece bu iki adımlık mesafeydi, işte bu mesafeden ilişkiyi ve birlikteliği sağlayan, konuşanların ağızlarından çıkan nefesti); "çünkü bilindiği kadarıyla onlar senin mutluluğunun ve şansının kaynağıdır. Senin bu küçük evde önceleri dilsiz hizmetçi olarak hizmet vermene müsaade edildiğini ve ağaçlı bahçede çiçekleri tozlaştırırken Peteprê'nin seni ilk kez gördüğünü bana söylediler."

"Öyleydi" diye güldü Yusuf ve onun bu gülüşü, kadının kalbine bir deli rüzgâr gibi girip yaraladı. "Aynen senin söylediğin gibi oldu saygıdeğer kadın! Karşınızda bunu nasıl söyleyeceğimi bir türlü bilemiyorum ama onların geveze dedikleri bir adamın talimatına göre, Peteprê'nin palmiyelerini tozlaştırma görevi yapıyordum, çünkü bu halkın arasında yaygın olan bir isimdi ve senin gibi Hanımefendinin kulağına uygun düşmeyen bir kelimeydi..." Kadın gülümsemeden bu şakacı oğlana bakıyordu. Açıkçası Yusuf, kadının şakadan hiç hoşlanmadığını, bunun da onda her şeyden daha üzücü bir yanı olduğunu, açıkçası hiç sezmemişti. Acaba Yusuf, kadının şakadan hoşlanmadığını gösteren ciddiyetini onun rekabetinin bir eseri olarak mı, yani onun gelişmesine karşı bir tutum olarak mı kabul etmeliydi? Yusuf onun bu ciddiyetini kabul etmek zorunda kaldı –"Bahçıvanın talimatına göre" dedi Yusuf "bahçede rüzgârın yaptığı bu işe yardımcı oldum, işte o sırada Firavun'un dostu geldi ve benim konuşmama izin verdi. Benim onun karşısında talihim yardımcı oldu ve o saatte birçok şeyi onun düşüncelerinden sıyırıp attım."

"İnsanlar" diye ekledi kadın "senin tercih edilmen için yaşıyorlardı ve ölüyorlardı."

"Her şeyi esirgeyen yapar" diye karşılık verdi Yusuf, hiç kimseyi rahatsız etmeyecek şekilde en yüksek makamı işaret eti. "Adı ve şanı yüce olan! Acaba Onun beni öne çıkarmasına yaraşacak hizmette bir kusurum olup olmadığım sık sık kendi kendime sorarım. Genç yaşımda bana böyle bir makama gelmem için destek ve himayelerini esirgemediği için ve benim bu evin en kıdemli kâhyası ve her şeyden sorumlu müdür olarak görev almamı sağladığı için

içimde gizli bir korku var, çünkü ben yirmi yaşımı daha birkaç yıl aştım. Senin karşında açıkça söylüyorum yüce Hanımefendi, sen beni dinlemek üzere buraya geldin, bu gayet mantıklı bir şey, hem de yalnız başına değil refakatinde senin seviyene uygun şerefli nedimelerinle birlikte geldin. Onlar da benim konuşmalarımı dinliyorlar ve benimle ilgili iyi veya kötü düşünceye sahip olacaklar, yani bu müdürün kendi gençliğinden nasıl şikâyetçi olduğunu ve böylesine üst düzeyde bir makam için kendi olgunluğundan şüphe ettiğini işittiler. Gerisi onlara kalmış! Ben onların burada oluşlarını da dikkate alıyorum ve senin karşında bana duyulan güveni küçük düşürmeyeceklerine inanıyorum; başımın, gönlümün, ellerimin ve ayaklarımın Hanımefendisi."

Kendi konumundan çok aşağıda ve emrimizin altında olan bir kişiye âşık olmanın da kesinlikle yararları var, çünkü onun bu konumu, kendisinin bizi mutlu edecek sözler söylemesi için gerekli, bunun için de pek kafasını yormasına gerek yok.

"Bu gayet normal bir şey tabii" diye cevap verdi kadm ve daha hanımefendice davrandı, "benim refakatsiz olarak gezmeye çıkmam –bugüne kadar hiç olmadı. Kuşkulanmadan ve Hezes ile Me'et adındaki nedimelerimin önünde de açıkça söyle, çünkü onların kulakları benim kulaklarımdır –ne söylemek istiyordun?"

"Yanız şunu Hanımefendi: Benim yükümlülüklerim yaşadığım yıllardan çok daha fazla ve buna senin bu kulunun şaşırmaması gerekiyor ve buna da boynunun borcu olarak razı oluyor, her ne kadar bu evde benim kâhyalık makamıma yükselmem bazılarının itirazlarına yol açmış olsa da! Beni canı yürekten yetiştiren Usir Mont-kav adında bir babam vardı ve hayattayken, bu rahmetli adam böyle olmasını istiyordu, çünkü genç olmam bu makam için çok daha iyiydi ve bunun güzel bir talih olduğunu söylerdi, çünkü ben artık onun ağzı olmuştum, onun sağ koluydum, sonsuzluk âleminin ulu efendilerinin muhteşem kampına giden gizli kapılar ona açıldıktan sonra, ben tek başıma yaşımdan daha fazla olan işlerle ve yükümlülüklerle baş başa kaldım; bu genç hâlimde bana akıl vere-

cek, danışacağım hiç kimse yok, beni yerle bir edecek olaylara karşı kefil olacak kimsem yok. Petepre, bizim büyük beyimiz yaşasın, sağ olsun, uzun ömürlü olsun ama onun hiçbir şeye elini sürmek ve üstüne almak niyetinde olmadığını herkes biliyor, o sadece yemesini, içmesini ve Nil'deki su aygırlarını avlamayı bilir ve ben elimde hesaplarla onun yanına gidersem, o bana sadece ve kesinlikle şöyle söyler: 'Tamam, tamam dostum Osarsif, hepsi tamam. Yazdığın şeyleri kabul ediyorum, gördüğüm kadarıyla; senin beni bunlardan uzaklaştırma niyetinde olmadığımı kabul ediyorum. Çünkü sen günahın ne olduğunu biliyorsun; bunun ne kadar çirkin bir şey olduğunu da yüreğinde hissediyor olmalısın, yani benim bu işlerimi yapmama engel olmakla günah işlemiş olduğunu da biliyorsun. Bunun çok çirkin bir şey olduğunu bilmelisin. Bunun için, sakın sizlerin canınızı sıkmış olmayayım!' İşte Beyefendimiz böyle yüce bir insan! Başımızdan eksik olmasın!" –Verdiği bu kopyaya uygun olarak kadının yüzünde bir gülümseme olmasını bekledi. Bütün sevgi ve saygısına rağmen onun yaptığı bu girişim, bir tür küçük bir sır açıklama denemesiydi, kadınla onun kocası hakkında biraz da şakacı bir üslupla uzlaşmaya çalışmıştı. Yusuf bu cemiyette hiçbir soygun eylemine meydan vermeyeceğini düşünmüştü. Uzun süre şuraya veya buraya kadar tehlikesizce gideceğini aklından geçiriyordu. Anlaştıklarını gösterecek bir gülümseme meydana gelmedi. Bu hoşuna gitti ve bir parça da utandı. Yusuf sözlerine devam etti:

"Ben genç bir insan olarak üretim, ticaret, geliştirme, zenginleştirme ve konumu muhafaza etme gibi çeşitli sorumlulukları ve birçok sorunu tek başıma üstlendim. Senin de beni buraya gelirken gördüğün gibi yüce Hanımefendi, kafamda ekin zamanıyla ilgili büyük endişelerim vardı. Çünkü sular çekiliyor ve güzel yaş günü törenleri yaklaşıyor, toprakları süreceğiz ve Tanrıyı karanlıklara gömeceğiz ve arpa ve buğday ekeceğiz. İşte bu soru şu anda senin bu kulunun kafasını kurcalıyor ve bir yenilik yapmak için düşünüp taşınıyor, acaba biz Potifar'ın adadaki tarlalarına artık arpa yerine karabuğday eksek daha iyi olur diye düşünüyorum: Buna zenci da-

rısı veya Mısır darısı veya süpürge darısı da denir, ama beyazından olanını, çünkü kahverengi darıyı yeterince hayvan yemi olsun diye ektik; bunları kadanalara vereceğiz ve sığırları besleyip semirteceğiz, ama yenilik konusu olan soru şu: Acaba beyaz darıyı da daha çok ekerek insanların beslenmelerinde kullansak saray halkının da bunun ununda yapılacak ekmeklerle, arpa ve mercimek bulamacı yemekten kurtarıp daha besleyici şeyler sunsak ve onları güçlendirsek diye düşünüyorum. Çünkü bunun danelerinde çok fazla un maddesi var, toprağın tüm değerleri bu meyvelerde toplanmış; öyle ki işçiler bundan çok az yemekle, çok fazla arpa ve mercimek çorbası yemekten kurtulur, daha çabuk ve daha iyi bir şekilde karınları doyar. Bunu nasıl başaracağımı şu anda söyleyemem ve yanmdakilerin refakatinde bahçede akşam yürüyüşüne geldiğini görünce Hanımefendi, içimden şunlar geçti ve bunları önce kendime sonra da bir başkasına aktarayım dedim: 'Bak, bu evin bütün sorunlarıyla genç yaşta uğraşmak zorundasın ve bunları danışacağın ve görüşeceğin başka birisi yok, çünkü Beyefendi hiçbir şeye elini sürmez. Ama bak orada Hanımefendi bütün güzelliğiyle gezintiye çıkmış, iki nedimesi de kendisine refakat ediyor. Haydi ona anlat bu sırlarını ve yenilikler konusunu onunla görüş; karabuğday konusunu anlat, onun görüşünü al ve incele; onun güzel fikirleri senin gibi bir gence gerekli yardımı verecektir, dedim!"

Eni kısmen sevinçten kısmen de utangaçlıktan kızardı, çünkü onun bu zenci darısından haberi yoktu ve ne diyeceğini de bilmiyordu; acaba bundan bolca ekmenin yararı olur muydu, bilmiyordu. Biraz telaşlanmış bir hâlde şunları söyledi:

"Bu soruyu irdelemekte yarar var, bu çok önemli. Bu konuyu düşünmek istiyorum. Acaba bu adanın toprakları bu yenilik için elverişli mi?"

"Hanımefendim ne kadar da zekice bilgilendi" diye cevap verdi Yusuf, "ne kadar da çabuk işin çarpıcı yanını yakaladı! Toprak yeterince elverişli ve her şeye rağmen başlangıçta yapılacak yanlışlık için yüreğimizin biraz tedbirli ve dayanıklı olması gerek. Çünkü in-

san besini için, bunu doğru dürüst ekip biçmek konusunda oradaki tarla işçilerinin pek bilgileri yok, onlar sadece yem olarak kullanılan kahverengi darıyı tanıyorlar. Hanımefendim acaba ne der, halkım bunu öğreninceye kadar nelere mal olacağı konusunda ne düşünür, bu tarlanın çapalarla çok iyi hazırlanması ve beyaz darının aradığı kıvama getirmesi gerek; onların kahverengi darıdan başka hiçbir bitkinin yetişmeyeceğine dair düşüncelerinin kaldırılması oldukça zaman alacak. Eğer bitkinin kökleşmesiyle iyi ilgilenilmezse, sonuç kötü olur ve üretilenler ekmek olmaz, ama yem olur."

"Aklını kullanamayan halkla çalışmak herhâlde zor olmalı" dedi kadın ve huzursuzluk içinde yüzü bir kızardı bir solgunlaştı; çünkü böyle şeylerden hiç haberi yoktu ve asıl utandığı sebepse uzmanca bir görüş bildiremeyişindendi, oysa Yusuf'un ekonomi alanında kendisiyle görüşme talebini olumlu karşılamış ve bunu istemişti. Bu hizmetçinin karşısında vicdanında derin bir utanç hissi duydu ve kendisini bu konuda çok alçalmış görüyordu, çünkü Yusuf ona insanların beslenmesi için, gıda üretilmesi gibi ciddi ve şerefli konuları görüşmek istiyordu; oysa bu konuda onu ilgilendiren, bildiği ve istediği tek şeyse bunların dışındaydı; Yusuf'a olan aşkı ve onu şiddetle arzu etmesi.

"Bir hayli zor" diye tekrar etti kadın içten sarsılarak. "Ama onların hepsi, senin bu insanlara iyi hizmet götürdüğün ve onlarla iyi işler çıkardığın konusunda olumlu görüş bildiriyor. İşte bu yenilik uygulaması için de onları eğitmeyi başarabileceğini sanıyorum."

Kadın, Yusuf'un bakışından, onun bu tür gevezelikleri dinlememiş olduğunu anlamıştı, aynı zamanda bu bakışlardan kendisini aşağılayıp aşağılayamadığını algılayamadığı için de memnun olmuştu. Yusuf burada ekonomi işlerinden gerçekten iyi anlayan bir kişi olarak bulunuyordu.

"Darı salkımları" dedi Yusuf, "çok sağlam ve bükülebilir yapıda. Bundan çok iyi fırça ve süpürge de yapılabilir ve böyle bir şeylere evde ve ticarethanede ihtiyaç var, eğer hasat iyi olmazsa, böyle bir şey üretiriz."

Kadın acı duyuyor ve Yusuf'un kendisiyle hiç ilgilenmediğini ve kendisiyle sadece süpürgeler hakkında konuştuğunu ve bu konuların onun aşkından çok daha önemli ve şerefli olduğunu fark ettiğinden incinmiş, gönlü kırılmış olarak hiç sesini çıkarmıyordu. Yusuf ise en azından kadının sustuğunu, korkuya kapıldığını fark etmişti ve ünlü gülümsemesiyle şunları söyledi:

"Sohbetimle canınızı sıktığım için beni bağışlayın Hanımefendi! Bu, benim sorumluluklarımın çokluğundan acemi, genç ve yapayalnız bir insan oluşumdan kaynaklandı; çünkü seninle bu konuları görüşüp senin fikrini almaya çalışmıştım."

"Özür dilemene gerek yok" diye cevap verdi kadın. "Bu konu çok önemli ve süpürge üretme imkânı ise rizikoyu azaltır. Senin yenilikle ilgili sorduğun konuda benim düşüncem buydu ve bu konuyu düşünmeye de devam edeceğim."

Kadın ayakları üstünde sakin bir şekilde duramıyordu, bu yüzden ayakları onu kendisi için her şeyden değerli olan kişinin yakınından uzaklaştırdı. İşte bu, âşık olan kişinin, eskiden beri bilinen bir aykırılık ifadesidir: Yakınında olma arzusu ve kaçış. Aramayı ve kaçmayı, samimi olmayan gözlerle bakıp, samimi olan konular hakkında dudaklarını bükerek yalan yanlış konuşmalar yapmak da eskiden beri bilinmektedir. Yusuf şunun sebebini bilmek istiyordu, yani korku, kadının aklında sadece bir şey vardı, korku, ekin ile süpürge konusu değil: Nasıl oldu da kadın elini onun alnına koyabilmiş ve onu öpebilmişti, hem de arzu dolu bir şekilde ve anne duygularıyla; aynı zamanda korku dolu bir arzu vardı, işte Yusuf bunu bilmek istiyordu ve kadına bundan dolayı saygısızlık yapmak, onu küçük görmek istemiyordu, aksine onun bu arzusunu paylaşmak istiyordu; bunu ve kadının yem ile insan gıdası konularında güvensizlik içinde oluşunu, aslında bu görüşmelerin sebebi ve konusuydu ama bu kadın için bir aşk ve yalan sohbetiydi (ama ileri sürülen bahane ve konu hakkında hiçbir bilginiz yoksa ve bunun için çaresizlik içinde tökezleyip duruyorsanız nasıl yalan söylenebilirdi!) –utanç verici ve sinir bozucu bu durum kadını tarifsiz üzüntülere

gark etti, alev alev yandı, buz gibi oldu ve paniğe kapılıp uzaklaşıp gitti.

Yerinde duramayan kıpır kıpır ayakları gitmek istiyordu, oysa kalbi orada çakılıp kalmıştı –işte yine bu, âşık bir kadının en eskiden beri bilinen karmaşık ruh yapısıydı. Omuzlarında tutturulmuş mantosunu sıkıca çekiştirirdi, topladı ve boğum boğum düğümlenen bir selse şunları söyledi.

"Bu konuları başka bir zaman ve başka bir yerde görüşmeye devam etmek zorundayız müdür. Güneş battı ve hava serinledi, bir parça üşüyüp titredim." (Gerçekten de titriyordu ve bunu artık gizleyemeyeceğini anlamıştı ve konu dışı mazeretler ileri sürmek zorunda kalmıştı.) "Sana söz veriyorum, bu yenilikle ilgili olarak seninle görüşmeler yapacağım ve senin konuyla ilgili diğer açıklamaları yapman için müsaade edeceğim, tabii bu gençliğinle bunların hepsinin üstesinden geleceğine inanıyorsan..." Aslında kadının bu son cümleyi söylemesine pek gerek yoktu; bu sözler onun gırtlağına takılıp kalmıştı, çünkü bu sadece Yusuf'un şahsına yönelik konuşmaydı ve onun dışında kimseyle alakalı değildi; bundan dolayı bahane edilen yalan görüşme aslında "Sen" sözcüğü üstüne çekilivermiş bir perdeydi sanki, işte bu söz, hakikati gizliyordu; bu söz Yusuf'un sihrinin sözü, bu söz kadının ana kalbinden gelen arzunun ifadesiydi, sevgi ve şefkatle sızıyı aynı anda ifade ediyordu; kadın bunu başarmıştı ve fısıltılarla sonunu noktalamıştı. "Kal sağlıcakla" diye fısıldadı son olarak ve nedimeleriyle onun önünden geçip kaçarcasına oradan hızla uzaklaştı; Yusuf saygıyla eğilmiş, dizlerini de kırarak onu uğurlamıştı.

İşte bu aşk demlen şeyin zafiyetine, naifliğine şaşmamak ne mümkün ve ne kadar garip bir şey, ki kadın bunu önemini yitirmiş günlük bir hadise olarak değil, aksine bugün yaşadığı ilk ve biricik yenilik olarak kabul etmişti. Böylesine büyük bir insan olan bu kadın –kibar, aklı başında, gururlu ve dünya işlerinden haberdar, o âna kadar soğukkanlılığını korumuş ve Tanrıya inancı bütün ve bunu kendisiyle bütünleştirmiş bir kadın– birdenbire gönlünü "sen"

dediği birisine kaptırmış bir kadın, onun bulunduğu makam ve pozisyondan bakılınca bu "sen" bir parça yakışıksız görünüyordu, ama bu gönül işte zafiyet gösterip "sen" sözcüğüne akıvermişti ve şu anda onun hanımefendiliği çözülme yaşıyor ve kadın bunu taşımakta zorluk çekiyordu, en azından sevilen, seven bir hanımefendilik rolünü oynayacaktı ve bu duyguyu içinde bulunduran girişimci bir kadın olacaktı, ama sen-olarak nitelenen köle insanın artık esir kadını olduğunu biliyordu; çünkü dizlerinde yitmeye başlayan gücüyle, körcesine, titreye titreye, uçuşan fikirlerle, uçuşan sözler mırıldanarak nedimelerin varlığına önem vermeden onun yanından kaçıp gitmişti, ama kadın, nedimelerini gururla ve bilinçli olarak randevusuna yanında getirmişti.

"Mahvoldum, mahvoldum, sırrımı açıkladım, sırrımı açıkladım, mahvoldum, ona sırrımı açıkladım, o her şeyi fark etti, gözlerimin söylediği yalanı, yerinde duramayan ayaklarımı, titreyişimi, hepini gördü, beni aşağılıyor, artık her şey bitti, ölmem lazım. Daha çok karabuğday ekmek gerek, köklerden çıkan piçleri kesmek gerek, saçakları süpürge yapmak için uygun. Ama ben ona ne cevap verdim? Kendi sırrımı açığa vuran saçma sapan şeyler, o benim sözlerime gülüp geçti, korkunç bir şey bu, kendimi öldürmem gerek. Hiç olmazsa, güzel miydim acaba? Eğer bu aydınlıkta güzel göründüysem, o zaman bütün olup biten yarı yarıya kötü ve kendimi bu yüzden öldürmem gereksiz. Omuzları altın gibiydi... O Amun, senin tapınağındaki bu olaylar! 'Başımın ve gönlümün, ellerimin ve ayaklarımın sahibesi'... O Osarsif! O güzelim ağzından bana böyle şeyler söyleme! Kalbinde benim bu şaşkınlığımdan dolayı alay ettiğini, dizlerimin bağının çözüldüğünü görüp alay ediyorsun belki de! Umarım, umarım ki... her şey mahvolmuş olsun ve ben bu felaketten sonra ölmek zorunda kalayım, işte bunu diliyorum yürekten ve bundan da kuşku duymuyorum; çünkü her şey bahtsızlık demek değildir, talih de vardır, hatta çok fazla talihli olmak da, ben senin hanımefendin olduğum için, senin bana bunu, yaramaz oğlanların yaptığı gibi tatlı tatlı anlatmak zorundasın: 'Başımın ve gönlümün sahi-

besi', bu sadece bir söyleşme hizmeti ve içi boş bir saygı göstergesidir. Ama sözler güçlüdür, sözler boşuna söylenmez, insanın ruhunda iz bırakır, duygusuz konuşulmaz; konuşan insan, duygularını ifade eder, eğer bu sözlerle yalan söylüyorsan o zaman onun sihri yalandaki anlama doğru kayarak bir parça değişir, senin konuştukların bu durumda tam mânâsıyla yalan değildir. Bu ise çok uygun bir konum, hem de ümit verici, çünkü küçük köle, sen ruhundaki bu istekle ve bunu sözlerle bana, yani senin sahibene ilettiğin anda, çok esaslı ve hassas bir zemin hazırlanmış olacak, benim güzelliğim için atılacak tohumlar için, şansım yaver giderse, sana ışık altında güzel görünmem için bir zemin olacak ve senin köle duygundan kaynaklanan sözlerin benim güzelliğimle birlikte bana sağlık ve huzur verecek, bunu bana sen bahşedeceksin; çünkü duam bundan filizlenecek, bunun coşkulu bir arzuya dönüşmesi için cesurca bir girişim olacak, çünkü birisine tapmak denen şey, işte budur küçük oğlan, önce yüreklenir, sonra coşku dolu bir arzuya dönüşür... Ah, ben her şeyi yüzüne gözüne bulaştıran mahvolmuş bir kadınım! Yazıklar olsun, kafamdan geçen yılan gibi düşüncelere! Yazıklar olsun kafama ve yüreğime! Osarsif, beni bağışla, benim genç efendim ve benim kurtarıcım, ömrümün sabah ve akşam yıldızı! Her şeyin mahvolmasına kıpırdanıp duran ayaklarım neden oldu, nasıl oldu da bütün her şey berbat oldu? Ama elbette ben kendimi öldürmeyeceğim ve göğsümde sakladığım yılanın zehrine teslim olmayacağım, çünkü ümit ve uygun zemin var geride. Yarın, yarın ve her gün! O bizim aramızda kalacak, bu evin yönetiminin başında olacak, onun başkasına satılmasını Peteprê müsaade etmeyecek, onun bana ümit ve iyilik bahşedecek yüzünü ben her gün görmeliyim. 'Bunu başka bir zaman sürdürmemiz gerek müdür. Ben bu konuyu irdelemek istiyorum ve gelecek sefer senden yeni bir açıklama bekliyorum.' Bu iyi bir şeydi, bunun anlamı gelecek sefer için önlem almış olmaktı. Gerçekten de öyle, bütün çılgınlığına rağmen sen hep tedbirli bir insansın Eni, bağlantı kurmayı becerirsin! Onun bir kez daha gelmesi gerekiyor; eğer o korkudan ihmalkâr davranırsa cüce Dûdu'yu ona gönderir ve

uyarıda bulunurum. Yoksa bugünkü başarısızlığımı nasıl düzeltebilirim ki; çok sakin bir ortamda, ayaklarımı rahatça koyabileceğim bir yerde onunla görüşmeliyim, kendisine sadece yavaşça, canımın istediği gibi davranır ve beni taparcasına sevmesi için cesaret veririm. Görünüşünü yeterince güzel bulmazsam başka bir gün bulaşmayı söylerim, böylece benim yüreğimde ona karşı durduğum ateş bir parça söner ve rahat bir kafayla keyiflenir, gülümserim ve onun ateşli bir aşka düşmesini sağlarım, ben de bu sırada hiç acı çekmemiş olurum?... Hayır, kesinlikle hayır, Osarsif, böyle bir şey olamaz, bunlar yılan gibi düşünceler ve ben seve seve senin için acı çekmek isterim benim efendim ve benim kurtuluşum, çünkü senin ihtişamın ilk doğan boğanın ihtişamı gibidir..."

Bu kararsız ve daldan dala konan konuşmalar, nedimeleri Hezes ve Me'et'in de hayretle dinledikleri yüzlerce sözden bir bölüm; bunlar hanımefendi Mut'la ilgiliydi, böylece yıllar akıp gitti, bu sırada kadın, Yusuf'tan aşkını gizlemeye çalışıyordu; bundan önce sözü edilen süpürge darısıyla ilgili ve buna benzer konulardaki konuşmalar çeşitli saatlerde ve çeşitli yerlerde yapılmıştı: Daha önceki gibi bahçede, kadınlar evinin şadırvanlı avlusunda, yukarıdaki küçük tapmakta, bütün bu toplantılara Eni hiçbir zaman tek başına gelmedi, Yusuf da yanında hep bir veya iki kâtip bulunduruyordu; bunlar kâğıt ruloları, takdim edilecek hesapları, planları ve belgeleri onun için yanlarında taşıyorlardı. Çünkü onlar arasında hep ekonomiyle ilgili konulardan söz edilirdi: Erzak, tarlaların ekimi, ticaret ve el işleri konuşulurdu, bu konularda genç kâhya Hanımefendiye hesap verirdi. Onu bu konularda bilgilendirir ve niçin onun görüşünü alması gerektiğini de söylerdi: Tabii bunların hepsi yalan sohbetlerdi; –bir parça da alay edici bir gülümsemeyle ifade edelim ki– Yusuf'un buna çok önem verdiğini ve bu bahanelerden bir gerçek hadiseyi çıkarmaya çalıştığını kabul etmemiz gerekir, kadını bu içeriklerle ciddi bir şekilde bilgilendirerek onun bunlara katılmasını sağlıyordu; buna karşılık kadın, sadece onun şahsına olan düşkünlüğünü elde etmeye çalışıyordu.

Bu bir tür kurtuluş planıydı: Genç Yusuf, öğretici eğitici rolü oynamaktan hoşlanıyordu. Onun düşüncesine göre: Sahibesinin fikirlerini kişisellikten kurtarıp nesnel bir ortama yönlendirerek, onun gözlerine olan ilgisini endişe edilecek konulara sevk ederek kadını soğutmak, ayıltmak ve kurtarıp sağlığına kavuşturmak istiyordu; onunla birlikte olmaktan hoşça vakit geçiriyor, çıkarını sağlıyor, şeref duyuyor, onun lütfuna mahzar oluyordu, kuyuya düşme tehlikesi de gerçekten bulunmuyordu ama korku içinde yaşayan küçük Habip ona bu tehlikeyi söyleyip uyarmıştı. Genç kâhyanın, yukarıdaki pedagojik kurtuluş planında bir parça kendini üstün görme olayı da vardı; bununla Mut-em-enet gibi bir kadının, kendi sahibesinin ruhunu güya kolayca yönetmek, avucunun içine almaya çalışıyordu. Bu kuyuya düşme tehlikesini ciddi bir şekilde engellemek, karşılaştırılması mümkün olmayacak en emin yol olabilirdi; Hanımefendinin bundan kaçınmasını sağlamak ve ondan bakışlarını saklamak, onunla eğitici toplantılarda bir arada bulunmaktan daha iyi olurdu. Yakup'un oğlunun bu toplantıları tercih etmesinden, bu kurtuluş planıyla, saçma sapan şeyler yapıldığı kuşkusu uyandı; onun öne sürdüğü bu bahanelerden, aslmda, gerçekten şerefli bir şey yapmaya çalıştığından bunların sadece kendi aklından çıkmış bir şey olmadığı, aksine ona düşkün olan birisinin fikirleri olduğundan kuşkulanılıyordu.

Bu, cüce Habip'in keskin zekâsının ürettiği küçük bir bilgi veya kuşkulanmaydı; onun Yusuf'tan saklayacak bir şeyi yoktu, aksine hemen her gün ona küçük eliyle yaklaşıp merhamet diliyordu, hile ve oyunlara başvurmuyor, aksine öylesine iyi ve güzel bir şekilde aklını kullanıyor ve her şeyi yakıp bitiren, ateş saçan boğanın nefesinden kaçıp kurtarmaya çalışıyordu. Ama boşuna, onun tam yapılı dostu, genç kâhya bunu daha iyi biliyordu. Çünkü kendi aklına güvenmeye alışık olan birisi için, aklında ufak bir bulanma olacak olursa, alışılmış olan bu güven, büyük bir tehlike olur.

Bu arada, kitapta yazıldığı gibi, güçlü cüce Dûdu da rolünü oynuyordu: Doğuştan hilekâr, haber getirip götüren ve insanların kö-

tülüğü için onları yönlendiren, günah işlemek isteyen iki kişi arasında bir oraya bir buraya koşuşturarak burada göz kırpıp imalı işaretler veren, oraya gidince de gözleriyle imalı işaretler vererek ortalığı allak bullak eden, senin yanındaymış gibi ağız yapan, dudaklarını kıpırdatmadan, dudaklarının iki yanında çukurluklar oluşturarak sinirleri bozan, insanları çileden çıkaran, adice çöpçatanlık yaparak aslında kötü, gizli niyetini kusan bu adam, kendi üzerine düşen rolü oynuyordu. Onların genlerindeki atalarını ve kendinden sonra gelecek onları göz önünde bulundurmadan, herkesin ömründe yer alabilecek, bu tür olaylar için bu adam, bir başka deyişle, tamamen kendi kafasından uydurduğu ve kendi icat ettiği bu eseriyle –ama kendinden emin ve onurlu bir davranışın içine gizleyerek, yüksek bir konuma getirilen ve ışık altında bu rolünü oynayan kişiye, sözümona ilk kez ve dünyada tek olan bir şeyi verecekmiş gibi yaparak, aslında kendi bilincinin en alt köşelerinden uydurup icat ettiği tam tersi bir olayı, esaslı ve doğru bir şeymiş gibi yeniden takdim ediyor ve hep tiksindirici ve iğrenç olan bu adi düşüncesini kendine özgü muhteşem bir davranışla sunuyordu.

O zamanlar Dûdu bu maksada hizmet edecek ve gizlice üçüncü bir yere açılan, yani hassas ve alıngan Beyefendi Potifar'ın bulunduğu yolu henüz kullanmıyordu; orada hızlı hızlı koşuşturmuyordu ve bu malum buluşmalardan dolayı onun kulağına kuşku uyandıracak bir şeyler fısıldayıp içinde bir bit yeniği yaratmak istemiyordu. Bunun da zamanı elbette gelecekti, şu anda bu gizli üçüncü yolu kullanmak için olaylar henüz yeterli derecede gelişmemişti. Bütün bu fırsatlardan yararlanmaktan, alelacele ve yarım yamalak bir girişimde bulunmaktan, ağzının köşesinden bu yolun her iki ucunda olan biteni, yani genç kâhyayla Hanımefendinin hemen hemen hiçbir zaman yalnız kalmayıp her zaman yanlarında birilerinin de bulunduğu bir ortamda birbirleriyle konuştuklarını söylemekten hoşlanmıyordu; onların görüştükleri konuları da zaten hiç sevmiyordu: Yusuf'un eğiterek kurtarma ve iyileştirme yapma planı onun düşüncesine yatmadığı gibi onu kızdırıyordu, oysa Dûdu da kendi karın-

daşı olan cüce gibi onların birbirine olan düşkünlüğüne hizmet eden boş bahaneler olarak görülebilirdi. Aslında ekonomiyle ilgili konuların onun planladığı şeylerin gelişmesini engellediğini sanıyordu; tabii Yusuf'un metodunun başarılı olmasını ve gerçekten Hanımefendinin fikirlerinin arınmasını ve nesnel şeylere yönelmesini, böylece her ikisinin de asıl olaydan uzaklaşmış olacaklarını da savunuyormuş gibi görünüyordu. Çünkü zavallı Yusuf'a kadın sık sık ekonomiyle ilgili şeylerden, üretimden ve ticaretten, yağ fiyatlarından, reçine fiyatlarından, hisselerden ve depolardaki durumlardan da bahsediyordu. Onun güneşle ilgili esprisinin boşa gitmemesi gerekiyordu, kadın bununla sadece kendi fikirlerini gizliyordu; yine bunu gizli tutarak Yusuf'la, onun kendisine öğrettiği şeylerden konuşuyordu. İşte bu onu artık bezdirmişti; çünkü bir oraya bir buraya giderek her iki tarafa da teşvik edici sözler söylüyordu, birisine gidip şöyle söylüyordu: Genç müdür çoğu zaman, günün zahmetli işlerinden veya bu arada Hanımefendinin yanında görüşmeler yapmaktan, ruhunu onun güzelliğiyle doyurmaktan ve onunla hep evle ilgili işlerden konuşup durmaktan canı çok sıkılmış görünüyor; oysa bunun yerine daha canlandırıcı daha yakın konuları kadınla konuşabilirdi. Ötekinin yanına gidince de şunlardan söz ediyordu: Hanımefendini bu durumdan şikâyetçiydi içindeki acıyı genç kâhyaya bildirmesi için Dûdu'ya emretmiş. Güya Yusuf'un Hanımla yaptığı toplantılara yeterince değer vermediğini, hep ekonomiden söz ettiğini ama bir kez olsun konuyu kendisine getirmediğini, kadının Yusuf'un kendi şahsıyla ilgili, bundan önceki hayatıyla, zavallı memleketi, annesi ve her şeyden çok nasıl oldu da bakire bir anadan dünyaya gelmiş oluşu ve cehenneme gidişi ve yeniden dirilişi konularında hiçbir şey söylemediğinden şikâyetçiymiş. Dûdu, bu tür şeyleri işitmek, Mut-em-enet gibi bir hanımefendi için doğal olarak kâğıt yapıştırma, dokuma tezgâhı üretimleri konularını dinlemekten çok daha cazip ve ilginç olacağını söylüyordu; eğer genç müdür Hanımefendi Mut'un nezdinde daha fazla ve yüce bir hedefe gitmek için başarılı sonuçlar elde etmek istiyorsa, böyle kayış gibi sert konuşmalara daha az yer

vermesi ve onun gönlünü alacak şeyler söylemesi gerektiğini bildiriyordu.

Yusuf ona sert bir ifadeyle "Bırak, bunlar benim bileceğim işler, hedefler de çözüm yolları da" diye cevap verdi. "Bunları bana kıvırtmadan dosdoğru söyleyebilirdin; sen ey Zeset'in kocası, söylediklerini ben tiksintiyle karşılıyorum ve senin daha çok, nesnel konularla ilgilenmeni arzu ederdim. Şunu unutma, onunla benim aramda sadece bu dünyayı ilgilendiren konular yer almaktadır, yoksa gönül işleri değil? Bana sadece bu evde ve şehirde olup bitenlerden haber ver. Ben senin dostluk nasihatlerini dinlemek için senden bir talepte bulunmadım."

"Çocuklarımın başı için!" diye yemin etti Dûdu. "Ben sadece yaptığım anlaşma gereği bunlardan bahsettim, Hanımefendi senin bu kayış gibi ciddi konulardaki konuşmalarından bıkmış olmalı ki acılar içinde içini çekip duruyor. Burada sana bu öğütleri veren Dûdu'nun kendisi değil, aksine Hanımefendi ve senin ilginç ve heyecan verici konularını hasretle dinlemek istiyor."

İşte bunların yarısından fazlası yalandı, çünkü böyle bir bahanenin altında: Kadının Yusuf'un sihrine kapıldığına değinerek onu kurduğu tuzağa düşürmeye çalışıyordu; Yusuf'un kendi işini ve makamını ihmal etmesini ve Hanımefendiyi onun özel yaşamına daha çok yakınlaştırması gerektiğini öneriyordu; güya kadın, Dûdu'ya cevap olarak şunları söyletmişti:

"Kendisini görmediğim zamanlarda, onun ne yaptığını öğrenmek, benim ruhumu bir parça olsun rahatlatacak ve kendimi daha iyi hissedeceğim."

Son derece dokunaklı ve malum cevaplardan birisi, yani âşık olmuş bir kadının, erkeğin varlığıyla dopdolu oluşunun ve bunun kıskançlık duygusuyla ifade edilişinin bir örneği, içeriği ve duygusallıktan başka bir anlamı olmayan bu kıskançlık, sevilen erkeğin hayatının büyük bir bölümünü boş yere harcıyordu, sadece duygusallığa adanmış bir yaşamın acı duyan ve mecbur olduğunu bildiren bir yaşam biçimi, Hanımefendiye tanınmış gibi gösteriliyordu. Her

ne kadar kadın uygulamalar ve ekonomik konulardan çok, duygusal konulara yatkın olsa da kadının bu tür içeriği olan duygusallığını paylaşma gayreti, genel olarak aslında işte bu kıskançlıktan doğuyordu.

Hanımefendi Mut için "bunlar iyi edici şeylerdi", yani Yusuf tarafından görünüşe göre maddi konulara sevk edilmiş olması, aslında bu onun gençliğinden dolayı kadının fikirlerinden yararlanma arzusu olarak tanımlanan aldatıcı görünümden ibaretti. Sevdiği adamın söz ettiği ciddi konular, aslında kadını hiç ilgilendirmeyen boş laflardı, çünkü onun vücudunun Yusuf'un sesine ihtiyacı vardı, onun güzel bakışlarının kadını izlemesi ve bütün vücuduyla kadının yanında buz gibi –kupkuru durması bile, onun duyduğu susuzluğu gideriyordu, tıpkı güneş ve suyun yeryüzünü ısıtıp susuzluğunu kana kana içerek gidermesi gibi bir şeydi bu. Böylece her görüşme, bir aşk sohbetine dönüşüyordu ve aslında böyle bir aşkta, sadece aşk konuşulmuyordu, çünkü bu sohbet sadece "ben" ve "sen" sözcüklerinden oluşur ve büyük bir monotonluk içinde yok olur giderdi; bundan dolayı zorunlu olarak hep gerekli gereksiz laflarla, başka şeylerden söz etmek gerekiyordu. Ayrıca Eni verdiği samimi cevapta, bu konuşmalarda yer alan konunun çok değerli olduğunu da belirtiyordu, çünkü bu bomboş evrende Yusuf'un varlığı, kadının ruhunu besliyordu, ümit veriyordu; Yusuf'un nehirde yukarıdaki ve aşağıdaki yerlere yaptığı ticari gezilerdeki günlerde, onun hüzünlü ve gergin geçen günlerinde, bu bir ümit ve beklenti olarak onu oyalıyordu, çünkü onu ne yemek masasında görebiliyor ne de o kendisini kadınlar evinde ziyarete gelebiliyordu veya ne de herhangi bir şekilde heyecanlı bir karşılaşma gerçekleşebiliyordu. İşte o zaman bu konu onun içini kemiriyor ve gönlünde onu daha da yüceltiyordu ve bununla ilgili olarak kendi kendini teselli ediyordu; sevdiği adamın yanında bulunmayışının bilinciyle, onun şehirlerde, köylerde, pazarlarda ve panayırlarda bulunuşunu tahayyül ediyor ve kendi kadın hâlinde bunu en azından önemli bir konu kabul ederek onunla birlikte olduğu, yani bir erkekle beraber olduğu günleri

yeniden duygu âleminde yaşıyordu. Bu konuyu hiçbir şekilde ne nedimelerinin ne çeneleri düşük tarikat kadınlarının ne de Dûdu'nun önünde anlatıyordu.

"Genç kâhya" diyordu kadın, "nehir yoluyla aşağıdaki Necheb şehrine gitti, orada Nechbet şenliği var, Dûm –ve balanit meyveleri, incir, soğan, sarımsak, kavun, karpuz, acur ve rezene tohumlarını oraya götürdü; bunları tanrıçanın adını anarak odun ve ayakkabı derisiyle takas edecek, çünkü Peteprê'nin atölyelerinde bu maddelere ihtiyaç var. Müdür bir an, benimle bu maddelerin gemiye yüklenmesi için görüşme yaptı; sebze fiyatlarının sabit kaldığı ancak deri ve odun talebinin arttığı ama fazla da büyük bir ihtiyaç olmadığını bildirdi."

Ve onun bunları ifade ederken sesinde hoş bir tını ve ritim olduğu belli oluyordu; öyle ki bu hoş sesi Dûdu elini kulağına koyarak tam olarak kafasında bir yerlere kaydetmek istiyordu; o anda henüz daha önce planladığı ve içinde kalan, gizli yan patika yolu kullanıp Potifar'a gitmeyi aklından geçirmiyordu. –

Bu yılla ilgili olarak daha ne kadar çok şey anlatalım, Mut'un Yusuf'a olan aşkını, gururu ve utanç yüzünden gizlemeye çalışması ve bunu dışarıdaki insanlardan da gizlemesi veya saklamaya çalışması hakkında daha ne söyleyelim? Onun genç köleye duyduğu bu hisse karşı verdiği mücadele, yani kendi benliğiyle yaptığı mücadele artık geçmişti; bu duygunun lehine olarak olumlu-olumsuz bir dengelemede karar verilmişti. Onun bu tutkusunu diğer insanlardan gizli tutması ve sevdiği adamdan da gizleme mücadelesi hâlâ devam ediyordu; işte bu yeni oluşuma karşı onun ruhundaki bu tutku ve onun gizliliği daha da çekici ve bütün çıplaklığıyla yer alıyordu, şöyle de denilebilirdi: O güne kadar böyle bir şey yaşamayan, içinde dünya serinliği barındıran mehtap rahibesi, zarif kutsal kadına karşı hissettiklerini tanımlamak ne kadar bilinmez olursa bunun daha da temiz olacağı, kadının bu duyguyu ve uyanışı yaşamasına başladığı âna kadar –bu durumun da ne kadar uzun süre geçtiğini algılamıştı– kendisini çok eskiden yaşayanlar konusunda

ne kadar yabancılaşmış buluyordu, kutsanmamış devirlerdeki, kuru ve katı günlerde nasıl bir tutku olduğunu hiç anımsayamıyordu; bu sürelerde hep uyku hâlinde kalan kadınlığının birden bütün gücüyle ortaya çıkıp kendisini göstermeyişinden tiksinti duyuyordu. Aşkla dolu bir yaşamı tatma yolunda içinde gitgide yükselen bir şey olduğunu biliyordu ama bunu ifade edemiyordu; bütün bu haz ve ıstırabın kutsal oluşuna müteşekkir olarak bir hedef belirleme arayışı içindeydi; bu hedefin yine âşık olduğu kişide olduğunu algılıyor ve bu duygusunun ondan kaynaklandığını veya ondan çıkmış olabileceğini sanıyordu. Onunla dopdolu oluşun verdiği bu müthiş mucizeye şükürler olsun, bu müteşekkir olma olgusu yükselerek, ona tapacak konuma mı getiriyordu? Yusuf'un kısa süreli gel-gitler yaşayan bazı anlarda başka insanlar tarafından yarı yarıya veya hatta yarı yarıdan biraz daha fazla, ilah gibi görüldüğünü pek çok kez izleme fırsatını bulabilmiştik. Ama bu bir anlık değişik ruh hâllerini ve gönül ayartıcı girişimlerini bir tür "ilahlaştırma göstergeleri" olarak mı belirtmek gerekir? Bu sözcükte ne kadar büyük bir kararlılık, ne kadar derin bir hayranlık ifadesi bulunmaktadır, aşkın ve tutkunun mantığı bunu nasıl böyle algılıyor! Son derece cüretli ve yeterince ayrıcalıklı bir mantık. Benim hayatımda böyle bir mantık olgusuna yol açan, bir zamanlar ölü olan gönlümde, alevlerin çıkışına ve buz gibi titremelere yol açan, bu sevinç haykırışlarını ve gözyaşlarını bahşeden kişi, bir ilah olmalıdır, onun başka türlü bir varlık olması mümkün değildir. Ama bu delikanlı hiçbir şey yapmadı ve her şey ona tutkun olan kadının kendi şahsında görüldü. Kadın buna inanamıyordu, aksine içinde duyduğu bu coşkudan dolayı dile getirdiği şükür duaları içinde işte bu insanın ilahî yanını keşfediyordu. "Canlı olarak yaşayıp hissettiğim, ey muhteşem günler!... Sen benim hayatıma zenginlikler kattın –hayatımda ilkbaharın çiçekleri açıyor!" Mut-em-enet'in şükran duası böyleydi veya Yusuf'a yöneltilmiş olan yüreğinde derin hazlar ve coşkular içinde, yatağının ucunda diz çökerek, hiç kimsenin kendisini görmediği anlarda yaptığı yakarışlarda yer alan birkaç cümleydi bunlar. Peki,

bu kadının yaşamında zenginlik ve güzellikler bakımından böylesine bir konuma gelmesindeki sebep neydi? Niçin birkaç kez Nubyalı nedimelerinden zehirli kobra getirmelerini istemiş ve bu yılanı göğsüne bırakmalarını söylemişti? Evet, gerçekten niçin böyle bir emir vermişti ve hasır sepet içinde ona bir yılan getirildiğinde Mut son saniyede bu niyetinden vazgeçmişti? Evet, çünkü onunla son görüşmelerinde her şeyin berbat olduğuna, bunun sadece son derece çirkin bir şey olmakla kalmayıp aynı zamanda sevdiği bu adama sakin bir yaklaşım göstermediğinden, kendi aşkını –yaşlı ve çirkin bir kadının aşkını– bakışıyla ve titremesiyle belli ettiğinden, bunun çözümünün de ancak kendisini öldürmek olduğunu düşünmüştü: Bu hem kendisi hem de onun uğruna yapılmış bir eylem olacaktı: Kendisi için bir ceza; kendi ölümünden sonra bu sırrı fark edecek olan Yusuf'a da verilecek bir ceza olacaktı bu, acıyla yüreğinde taşıması için ona vereceği tek ve son şeydi bu!

Çiçek çiçek açan ve iç içe girmiş bir aşk mantığı. Her şeyin bilindiği ama anlatılmasından sakınıldığı bir mantık, insanlık tarihi kadar eski ve Potifar'ın karısının yaşadığı dönemlerde de yine aynı eski olmuş olan ama hem kadın hem de genç adam için yeni, hatta yepyeni bir şeymiş gibi görünen bir mantık olgusuydu, kadının bütün benliğini sarmış onu tutsak etmiş bir duyguydu bu. Fısıltılı bir sesle şunları dile getiriyordu kadın: "Ey, müziğe kulak ver!... Kulağımda bu musiki, sağanak yağmur sesi gibi sonsuz bir zevk ve coşku âlemi yaratıyor." Bu da bilinir. Coşkunluk âlemine kapılmış birisinin kulaklarında duyduğunu sandığı kandırıcı seslerdir; bunları, âşıklar ve Tanrı inancıyla kendinden geçip coşku seline kapılanlar duyar; onlar bu seslerde ilahî olan ile insani olanı bir karışım hâlinde algılar ve içinde bulundukları durumların yakın akrabalıklarını, bunlar arasında bir sınır çekmenin mümkün olmadığını fark ederler. –Bu da biliniyor ve bunların da üstünde olan ve yaşanan bir olgu daha var, kısacık bir rüya ve hayal sonrasında, aşkın sebep olduğu ateşler içinde geçen ve kalınan geceler, böyle gecelerde hep diğer şahıs, sevgili, karşındadır ve soğuk bir tavırla belirsizlik içinde

kendisini gösterir, kendisini aşağılarmışçasına önünden geçip gidiverir, –insanın huzurunu bozuveren ve onu içten içe kemirip bitiren bu olgular zinciri, ama sevilen erkeğin hayaliyle hep yeniden baş başa kalınan ve seven kadının uyuyan ruhundaki bitmek tükenmek bilmeyen gecelerle sonunda kan ter içinde fırlayıp kalkmalar, uykuyla uyanıklık arasındaki mücadeleler, ışık arayışları: "Siz tanrılar, siz tanrılar, bu nasıl mümkün oluyor? Bu kadar ıstırap nasıl olabiliyor!..." Kadın ona yani böyle gecelerin yaratıcısına mı sığınıyor? Asla. Sabahleyin yatağının kenarında, bu işkencenin etkisinde eli kolu bağlı bir hâlde bulunan bu kadın, bulunduğu yerden sevgilisinin bulunduğu yere doğru şunları fısıldıyordu:

"Sana teşekkür ederim, Kurtarıcım! Mutluluğum! Yıldızım!"

İnsan dostu bu tür cevap üzerine müthiş bir üzüntü duyarak başını saklar, kendisinin yanıltılmış ve merhametine sığınarak kendisini yarı yarıya gülünç hâle getirmiş olduğunu fark eder. Ama bir ıstırabın yaratıcılığının insani değil de ilahî olarak anlaşılması buna da bu cevap tarzında mümkün ve doğal olabiliyor. –Ama bu niçin böyle anlaşılıyor?– Bu, yaratıcılığın özel bir tarzı mı, yani Ben ve Sen olgusuna paylaştırılmış olan, yerinin hem bunda hem de ötekinde bulunduğu görülen bir olgu: Dışta ve içte bulunan bir şeyin, bir imajın ve bir ruhun birlikteliğinin ve birbiriyle kavuşmasının meydana getirdiği bir mantık –yani bir evlilik olayı, bu olayda tanrılar kendilerini gösterir ve onların kendilerini bu şekilde tecelli ettirmeleri, boşuna ilahî bir olay olarak nitelendirilmemiştir. Bize vermiş olduğu bu büyük ıstırap için kendisinden bağışlanma dileğinde bulunduğumuz bu varlık, Tanrıdan başkası olamaz ve bu bir insan değildir; çünkü aksi hâlde ona beddua etmemiz gerekirdi. Onun verdiği bu karara bizim karşı çıkmamız mümkün değildir. Bizim mutluluk ve ıstırapla geçen ömrümüzün, büyük ölçüde bağımlı olduğu bu varlık, aşk olayında da görüldüğü gibi tanrıların düzenlediği bu sisteme doğru ilerler, bu açıkça anlaşılmaktadır, çünkü bağımlı oluş hep vardı ve Tanrı inancının kaynağı olarak kalmaktadır. Acaba birisi çıkıp da kendi Yaratanına bedduada bu-

lunmuş mudur? –Mümkün olabilir, buna teşebbüs etmiş olabilir. Ama sonra yukarıdaki gibi tersine döner ve aynen yukarıdaki cümlelerde açıklandığı gibi bir durum arz eder.

Her ne kadar onu hoşnut etmese de, bu insan dostunun anlaşılması için yeterlidir. Bizim Eni'nin, sevgilisini bir ilah görmesinin başka nasıl bir sebebi olabilirdi ki? –Hiç kuşkusuz onun böyle bir sebebi vardı: Kadının uzun süre mücadele ettiği ve köle delikanlıya olan zafiyetinin ayrılmaz parçası hâline gelen bu aşağılayıcı, onur kırıcı duygulardan kendisini kurtaran, işte onun ilahlaştırdığı bu kişiydi. O yeryüzüne göklerden indirilmiş, köle görünümünde bir tanrıydı; gizlenemeyen güzelliğinden ve altın omuzlarından onu tanımak mümkündür; –o bu ifadeyi kendi düşünce âleminin bilinmeyen bir köşesinde keşfetmişti, mutlu bir rastlantı sonucu onu bulmuştu, çünkü bu kendi tutkusunun bir savunusu ve açıklamasıydı. Ümidi ise kendi gözlerini açan ve kanayan yarasını dindiren, kurtuluş rüyasının gerçekleşmesindeydi –bu ümit çok uzaklardaki bir imajdan ve ruhunun derinliklerinden, hiç kimsenin bilemeyeceği bir yerlerden çıkıp gelen şu bilgiden besleniyordu: Ölümlü insanların Tanrı tarafından adım adım izlendiğini gösteren imaj ve bilgiden. Bu tasavvurda yer alan dış merkezlilik algılamasında, kadının kocasının kendisine Yusuf hakkında anlattıkları ifadelerin verdiği bir parça korku da bulunuyordu; kocası ona Yusuf'un kutsanmış ve seçilmiş birisi olduğunu, bunun simgesel sırrının da saçlarında takı olarak kullandığı süslemede gizlenmiş olduğunu söylemişti.

İkinci Yıl

İkinci yıl geldiğinde, Mut-em-enet'in ruhunda bir parça rahatlama olmuştu; Yusuf'a olan aşkını belli etmeye başladığı, bağlandığı görülüyordu. İşte bu rahatlamanın sonucu olarak çevresindeki birkaç kişiye, bu tutkusunu sır gibi açıklamıştı –sadece Dûdu'ya değil; çünkü birincisi onun güneşle ilgili alaycı konuşmaları nedeniyle buna gerek yoktu, aslında bunu kendisi de çok iyi biliyordu ve

ikincisi bu gevşemeye, rahatlamaya rağmen, ona kendisiyle ilgili itirafta bulunmayı gururuna yediremiyordu; kendi aralarında bu mutabakat böylece korunmuş kalıyordu, yani onunla yaptığı bu anlaşmada, nefret uyandıran yabancı köleyi "tuzağa düşürmek için" onu büyülemesi gerektiği maddesi yeralıyordu"; –bu ifade tarzı kesindi ve her ikisinin ağzında günden güne çift anlamlılık taşıyordu. Ama yakınındaki güvendiği iki kadın ise, her birisi de aslında hiçbir şekilde güvenilir değildi, işte bunlara gönlündeki sırrını fısıldayarak açtı; bu kadınlardan birisi şeffaf gömlek giyen, saçları dağınık, yaşça küçük ve şuh bir kuma olan Meh-en-Veseht idi; diğeri ise sakız çiğneyen, kır saçlı, sarkık memeli, makyaj odasında hizmet veren, daha yaşlı zenci oda hizmetçisi Tabubu idi–, bunlar Hanımefendinin davranışlarıyla ilgili olarak ağzını aramışlardı: Hanımefendi içini çekiyor ve uzun uzadıya sanki bir şey seyrediyormuş gibi gülümsüyor, bir türlü konuşmak istemiyordu; bu suskunluk, havuzun başındaki kadın ile temizlik masasındaki diğer kadın, onu, içindeki bu derin duygusal eylemin sebebini açması için ısrar edinceye kadar devam etti. Bunun üzerine o çok daha fazla nazlandı ve birdenbire irkilerek, gözlerini onun üzerinden ayırmayan bu iki kadına, çok etkilenmiş bir hâlde, sırrını onların kulaklarına ballandıra ballandıra fısıldadı.

Onlar doğal olarak daha önceden bu işin sırrını bir türlü anlamadıklarından, ellerini çırptılar, elleriyle yüzlerini örttüler, Hanımefendinin ellerini ve ayaklarını öptüler ve fıkırdaştılar; heyecanlarını, duygusallıklarını ve duydukları tasayı dile getiren karışık mırıldanmalar oldu, sanki Mut onlara iyi ümitler içinde olduğunu söylemiş gibiydi. Gerçekten de bu kadınlar böylesine şaşırtıcı kadın davasını aynı anlamda anlamışlardı, bu büyük sürpriz haber, yani Hanımefendinin aşk süreci içinde bulunuşu, şaşkınlık yaratmıştı. Başlarına sanki yepyeni bir iş açılmıştı, dilleri dolaşarak onu teselli ediyorlar, kutsanmış bu kadına bol şanslar ve mutluluklar diliyorlar ve onun vücudunu okşuyorlardı; onun vücudu son derece değerli-tehlikeli bir maddeyle dolu bir kap oluvermişti ve bu dönüşüm ve

büyük değişiklik konusunda son derece keyif aldıklarını bütün hâlleriyle belli ediyorlardı; bu gizli ve günlük hayata heyecan katan tatlı aldatmayla ilgili entrikayı kadınca bir sempatiyle karşılayıp yeni bir dönemin başlangıcını kutlar gibiydiler. Tabu sayılan ve isimleri bilinmeyen ilahların afsunla defedilmesi ve zenci diyarında bilinen her türlü kötü büyü işlerinden iyi anlayan zenci hizmetçi Tabubu, bu delikanlıyı itaat altına almak ve Hanımefendinin ayaklarına kapanacak bir av hâline getirmek için hemen büyü yapmaya başlamak istiyordu. Ama eskiden Eyalet Beyi Mai-Sahme'nin kızı, Kuşlulardan daha asil bir sınıfına ait olması ve aynı zamanda duygusuna olan saygısı sebebiyle bu konuda biraz sakınca bulduğu için çekimserlik gösterdi. –Onun yanındaki kuma Meh ise büyü yapılmasına asla razı olmadı, çünkü böyle bir şeye gerek olmadığını düşünüyordu; tehlikeli oluşunu bir yana bırakacak olsak bile, bunun son derece basit bir şey olduğunu zannediyordu.

"Aziz kadın" dedi o, "içinizi çekip durmanızın sebebi nedir? O, bu evin başındaki bir makamda bulunmuş olsa da başlangıçtan beri malın olan, senin kölen ve satın aldığın yakışıklı genç değil mi? Canın onu çekiyorsa, kaşınla bir kez işaret etmen yeter ve kendi ayaklarını seninkilerle birlikte bulundurmaktan ve başını senin başının yanına koymaktan yüce bir şeref duyacak ve sen de ona sahip olacaksın!"

Mut, kendisini iyice gizleyerek "Aman şeytan alsın ağzından Meh!" diye fısıldadı. "Böyle açıktan açığa söyleme; çünkü ne söylediğini bilmiyorsun ve ruhumu paramparça ediyorsun!"

Bu aptal kadını öfkelendirmemek gerektiğine inanıyordu, çünkü kendisini bir parça kıskanmış olabilirdi; aşk ve günah işlemeye düşkün birisi olduğundan, kendisini iyi niyetli ve vicdanen rahat hissettiğinden ayaklarla ve başlarla ilgili konuşmaktan zevk duyan birisi olarak kabul ettiğinden, kafasını iyice bozabileceğini düşündü. Bunun için sözlerine şöyle devam etti:

"Senin asla böyle durumlar yaşamadığın gayet iyi görülüyor yavrum. Sen asla tutkuyu yaşamamışsın ve aşkın peşine düşmemiş-

sin, aksine Peteprê'nin kadınlar evinde kız kardeşlerle hep şekerlemeler alıştırmış ve gevezelik yapmışsın. Yoksa benim kaşımla ilgili ona sadece bir işaret vermemin yeterli olacağına dair böyle şey söylemezdin, aksine şunu bilmem gerekirdi; benim Hanımefendi konumum ve onun bir köle konuma sahip oluşu benim onunla temasım sayesinde ortadan kalkmış olur; bu noktada tam tersi bir olay olsaydı, ben onun harika bir görünüşü olan kaşlarına gönlümü kaptırsaydım, onların birbiriyle dengeli veya dostane bir ifadeyle duruşları veya bana karşı biraz şaşkın ve kuşkulu bir hâlde bakmış olması benim ilgimi çekerdi. Bak, şu en alt sınıfa ait Tabubu'dan daha iyi birisi değilsin, o bana uygun düşmeyen bir istemde bulunmadı, zenci büyüsü yaparak delikanlının benim ayaklarıma kapanmasını ve büyü sayesinde bir sevgi avı hâline gelmesini ve kendisinin nasıl bu hâle geldiğini bilmesini istemedi. Utanın cahil kadınlar, nasihatlerinizle benim yüreğime bir hançer soktunuz ve bu hançerle yüreğimi oyuyorsunuz! Çünkü sizler onu bir cisim olarak görüp konuşuyor ve böyle kabullenip nasihat veriyorsunuz, onu içinde can ve ruh bulunan bir kişi olarak görmüyorsunuz; kaşla işaret edip ona emir vermek, büyüyle süründürmekten daha iyi bir şey değil, çünkü her ikisinin sadece vücut üzerinde bir gücü vardır ve onu sadece bir fizikî cisim ve sıcak bir ceset olarak karşıma getirir. O benim maşukum ve kaşımın verdiği emre uyan birisi olsaydı –ben tutkum nedeniyle ona hürriyet bahşettim çılgın Meh, bahşettiğim bu hürriyet benim ruhumu derin bir hazla doldurdu ve ben onun hürriyetine bağımlı ve tutsak oldum; bunun için kıvanç ve ıstırap yaşıyorum. İşte hakikat bu. Ben bu acı içinde kıvranıyorum, bunun gün ışığında olmayışı, aksine gün boyunca o hep bir köle ve ben ona sahiplik eden birisiyim. O bana başının, kalbinin, ellerinin ve ayaklarının Hanımefendisi olarak seslendiği zaman, onun bunu bir hizmetçi olarak mı yoksa canlı bir ruh olarak mı söylediğini bilmiyorum; çünkü onun konuşma tarzı çok farklı. Onun söylediğim son şey olduğunu ümit ediyorum, ama aynı zamanda da yine ümitsizliğe kapılıyorum. Şimdi bana dikkat et! Burada sadece onun ağzı söz konusu değil, o olsaydı

duyulur, işitilir ve sizlerin büyüyle kaş işaretiyle yapılmasını istediğiniz şey olurdu; çünkü ağız, vücudun bir parçasıdır. Ama onun gözleri güzel geceler gibi hürriyet ve anlam dolu, ah. İşte bu gözlerdeki hürriyetten çok korkuyorum; benim gibi gönlünü kaptırmış ve hüzün içinde tutsak birisi için bu hürriyet, tutku olarak devam edecektir ve bununla alay edilecek, –benimle değil, bu tutkuyla alay edilecek, bu beni utandıracak ve yok edecek, çünkü onların hürriyetine olan bu hayranlığım, sadece tutkumu yüceltiyor ve benim benliğimi çok daha hüzün verici bağlarla kendisine bağlıyor. Anlıyor musun bunu Meh? Ve dahası da var, onun gözlerindeki öfkeden ve kınamasından korkuyorum; çünkü onun için duyduğum ve gönlümde taşıdığım şey, onun ve benim Efendim olan saray mensubu Peteprê'ye yapılmış bir ihanet ve aldatmadır. Bu köle onun güvenini ve hoşnutluğunu kazanmış birisidir –ben gönlümdeki bu tutkuyla Efendimi aşağılamış ve ona yakışmayan bir şey istemiş oluyorum! İşte onun gözlerinden bu tehditleri algılıyorum; gördüğün gibi onun ağzıyla ilgilendiğim yok ve o sadece bir cisim, bir vücut değil! Çünkü onun uymasını gerektiren ve bizimle onun arasındaki ilişkiyi de belirleyen zincir hâlinde birbirine bağlı durumlar var ve bu durumlar saygıyla ve bunun diğer sonuçlarıyla bu ilişkileri daha da ağırlaştırmaktadır, bu bir yönerge, şeref ve ahlak anlayışı konusudur ve bizim istediğimiz şey onun kanatlarını kesmek ve onu bu topraklarda tutmaktır. Ben, gece gündüz bu konularla ilgili ne kadar uğraştım bir bilsen Meh! Çünkü vücut serbesttir ve tek başınadır, hiçbir ilintisi yoktur. Aşk için sadece vücut olmak zorunda, onların serbestçe uçuşmaları ve havada süzülmeleri için ve tek başına boş bir mekânda, saygı duymadan, çekinme olmadan, ağız ağıza ve gözlerini kapatarak birbiriyle kucaklaşmaları gerekir. İşte saadet buna denir –işte ben kendimi böyle bir coşku ve saadet seline kaptırdım. Çünkü sevdiğim adamın sadece bir davranışı, bağlantısı olmayan bir vücut olmasını keşke istemiş olsaydım; bir baş, ceset ve kimliği olmayan bir cisim? Bunu yapamam, çünkü ben sadece onun ağzını sevmiyorum, onun gözlerini de seviyorum, hem de her şeyden çok onları se-

viyorum; işte bu sebepten dolayı sizlerin nasihatleriniz beni tiksindiriyor, Tabubu'nun ve seninkiler de, bunları derhal üzerimden uzaklaştırıyorum."

"Bunu anlamıyorum" dedi kuma Meh, "sen bu şeyleri ne kadar da titiz bir şekilde inceliyorsun. Demek istediğim, sen ondan hoşlanıyorsun; bu yüzden ellerinizi ve başlarınızı birleştirmenizin buna çözüm getireceğini sanıyordum."

Sanki bu eninde sonunda Mutemône'nin, yani Mut-em-enet'in özlemindeki hedef değilmiş gibi! Yusuf ile beraber olduklarında, onun kendisine iyice yakın olduğu sırada, ayaklarının sakin sakin duracağı yerde kıpır kıpır olmasını düşünmek bile, onu sarsıyordu ve baştan sona ona karşı bir hayranlık duymasına sebep oluyordu. Aslında Mut'un düşüncelerinden çok uzakta kalan ama bunu dikkate almadan Meh-en-Veseht'in sarf ettiği sözler, içindeki rahatlamayı daha da büyüttü ve buna dayanarak kadınlara yaptığı başvuru, bu girişiminin bir işareti olduğu anlaşıldı. Hanımefendi genç kâhyaya kendi tutkusunu sözle ve eylemlerle belirtmeye başladı.

Onun yaptığı eylemlere gelince, bunlar aslında Hanımefendinin kâhyaya olan ilgisinin gerçek yüzünü, hiç de kolay olmayan, bir parça çocukça, sembolik düşüncelerle ifade eden duygusal girişimlerdi. Örneğin bir gün –bu örnekten sonra sık sık yapılan– Mut, üstünde Asyalılara ait bir giysiyle ekonomi toplantısının yapıldığı odada Yusuf'u kabul etti: Bu elbiseyi, canlıların bulunduğu şehirde, Suriyeli sakallı bir tüccarın kubbeli ticarethanesinden aldırdığı kumaşlardan hazırlatmıştı ve bu elbiseyi köle terzi kadın Heti titizlikle dikmişti. Mısır'da yapılmış hiçbir elbiseye benzemeyen, çok renkli bir giysiydi: İç içe dolanmış mavi ve kırmızı yün kumaştan yapılan işlemeli elbisenin etekleri ve tüm kenarları, zengin ve yabancı motiflerle süslenmişti. Omuz başları, koltuk altını göstermeyecek şekilde bir parçayla kapatılmıştı ve yine çok renkli ve işlemeli bir başörtüsü –bu modaya o zamanlar Yusuf'un memleketinde Sânîp derlerdi– bunun önüne de ince bir peçe yerleştirilmişti, elbisenin diğer kenarları kalçalarından bir parça aşağılara kadar inli-

yordu. İşte bu giysiler içinde kadın, kurşuni bir göz makyajıyla ürkek-şakacı bir beklentiyle, iri görünüm verilmiş gözleriyle Yusuf'a bakıyordu.

Yusuf şaşırmış bir hâlde ve gülümseyerek, "Yüce Hanımefendi, ne kadar yabancı ve muhteşem bir görünüşünüz var" dedi; çünkü bu açıkça belli oluyordu.

Kadın aynı şekilde gülümseyerek ve şaşırmış bir hâlde, "Yabancı mı?" diye sordu kibarca. "Oysa ben buna alışkın olduğunu düşünmüştüm; bu elbiseyle sana memleketindeki kızlar gibi görüneyim istedim, bugün böyle bir değişiklik yaptım –eğer bu senin amacına uygun düşüyorsa, tamam."

"Alışkın olmak" dedi Yusuf gözlerini aşağı indirerek, "doğru, bu elbise ve kesimi iyi biliyorum, ama senin üstünde bir parça yabancı duruyor."

Kadın çekingen bir tavırla "Bana ayrı bir güzellik kattığına ve bana yakışmış olduğuna katılmıyor musun?" dedi.

Yusuf biraz çekinerek, "Bu kumaş yeni dokunduğundan ve elbise de hemen biçilip hazırlandığından sert bir çuvala benziyor; işte bu yüzden senin güzelliğine hizmet etmesi için uygun değil Hanımefendim." diye cevap verdi.

"Vay, eğer böyleyse, taşıdığım bu elbisenin hiç önemi kalmamış oluyor," diye karşılık verdi kadın, "bu elbise için verilen zahmete yazık oldu. Bunu, yaptığın bu ziyaretin onuruna hazırlatmıştım, senin için özel bir davranış olarak. Çünkü sen, Retenulu bir delikanlısın ama bizim yanımızda Mısırlılar gibi giyiniyorsun ve bizim geleneklerimize uygun bir yaşam sürdürüyorsun. Senin bu davranışın karşısında ben de kendi payıma düşeni yapmayı düşünmüştüm ve senin analarının elbisesini giyerek değişik bir tarzda seni karşılamak istedim. İşte böylece elbiselerimizi değiştirdik, hem de şenlik sevinci yaşarcasına. Eskiden beri bu değişik kıyafetler bir parça ilahî bir şenlikle ilişkilendirilmiştir, yani erkeklerin kadın giysileri içinde olması gibi, bu kadın da bir erkek giysisi içinde olabilir ve bu farklılıklar kaybolup gider."

"Bu konuda şu eklemeyi yapayım müsaadenizle" diye cevap verdi Yusuf, "böyle bir gelenek ve hizmet benim memleketimi anımsamam konusunda hiç de o kadar etkileyici değil. Çünkü bunun içinde bir parça insanın başını döndüren bir şey var; böylece insanın Tanrıya olan coşkusu ve tutkusu yok oluyor, bu durum ise benim atababalarımın hoşuna gitmez sanırım."

"Amaçladığım hedefe ulaşamadım öyleyse" dedi kadın, "evle ilgili yeni bir durum var mı?"

Kadın çok gücenmişti (çünkü kendisini feda ederek ona duygularını belli etmek isteyişini), Yusuf hiç anlamamış görünüyordu; oysa Amun'un çocuğu, muhteşem yaratanın kuması, sevgilisi olan kişinin bir yabancı olması yüzünden, yabancı diyara özgü bir giysiyle onu onurlandırmış olması kendisini derinden üzmüştü. Kendisini bir kurban gibi adamış olması onda tatlı bir duygu uyandırmıştı; onun yüzünden kendi devletiyle ilgili anlayışını bırakıvermiş olmasının verdiği derin bir haz yaşamıştı; ama şu anda çok büyük bir mutsuzluk yaşıyordu, çünkü Yusuf buna hiç aldırış etmemişti. Öte yandan kadın kendisini, bütün bu yorumlama olayını ortaya çıkaran ve kendisini ifade edip bunu algılamasına neden olan bu hadiseden çok büyük bir mutluluk duyuyordu.

Hanımefendinin kendi başını dinleyeceği ve tek başına kalıp oturduğu yer, kadınlar evi içindeydi; çöl tarafına bakan elverişli küçük salonumsu bir mekândı, çünkü kapıları ahşaptan ve ardına kadar açıktı; tepe kolonu altında sade yapılmış baş kısmı yuvarlak ve dört köşeli gövdesi olan iki taşıyıcı sütunu vardı ve bunların arasından dışarıyı seyretmek mümkündü, bu iki sütun, kapının eşiğinin iki yanında kaidesiz olarak yapılmıştı. Buradan avluya bakılıyordu, avlunun sağ tarafında alçak duvarlı binalar vardı, bu binaların düz damlarının altında cariyeler ve gözdelerin odaları bulunuyordu ve bu binalar sütunlarla kapıkulesi gibi daha yüksek bir mimarlık esere bağlanmıştı. İnsanın omzuna kadar gelen kerpiç bir duvar bunların arasında uzanıyordu, bu yüzden dışarıdaki arazi görülmüyor, sadece gökyüzü görülüyordu. Bu küçük salonumsu oda çok zarif ve

sadeydi, göze batacak şekilde yüksek tavanlı değildi; kapı sütunlarının uzun siyah gölgeleri zemin üzerine düşmüştü; duvarlar ve tavan, limon sarısı bir sıvayla kaplanmıştı; bu sıvada daha solgun renklerle yapılmış bir süsleme şeridi vardı sadece. Bu özel odada arkada üstü yastıklarla dolu zarif bir yatak ve yatağın ön kısmında yerde hayvan derileri seriliydi, bunun dışında başka bir şey yoktu. Mut-em-enet işte burada Yusuf'u bekliyordu.

Yusuf avluda kendisini göstermek, avuçlarını, odaya karşı tutmak ve orada başını dinlemekte olan kadına doğru kaldırıp göstermek zorundaydı; bu sırada hesap cetvelleri, rulo hâlinde bir kolunun altında sıkıştırılırdı. Sonra kadın ona izin verir o da içeriye girip kadının önünde konuşmasını yapardı, ama bir gün Yusuf bu salonda bir değişiklik olduğunu fark etti, tıpkı Suriye giysileri içinde göründüğü zaman da olduğu gibi; bu kez de kadının bakışları neşeli ve tutkulu bir ifadeyle ona bir şeyler söyleyecekmiş gibiydi; tabii bu kez de Yusuf hiçbir şey görmemiş gibi davrandı, saygı dolu ifadelerle kendisini selamladı ve hemen iş konusunda bilgiler vermeye başladı, sonunda kadın ona şöyle bir uyarıda bulundu:

"Etrafına bir baksana, Osarsif! Odamda yeni bir şey görmüyor musun?"

Onun odasında yeni bir şeyler göze çarptığını söylemek, doğrusu mümkündü. Bu odanın arka duvarının önünde, üstü bir kumaşla örtülü komodin üzerinde kapakları açılmış bir dolap içinde Atum-Ra'nın altın kaplama küçük bir heykeli vardı!

Ufkun efendisi tanınacak bir hâlde değildi: Tıpkı hiyeroglifteki şekliyle görünüyordu; küçük, dört köşe bir taburenin üstünde, dizlerini iyice kendine doğru çekmiş bir vaziyette oturmuş, omzunda bir atmaca başı, onun üst tarafında uzunlamasına bir güneş kursu, bunun önünde ve Ureus'un kıvrık kuyruğunun arkasında, ablak yüzü belirgin bir şekilde görülüyordu. Bu kutsal komodinli bölümün yan tarafında bir sacayağının üstünde buhurdanlık vardı, ayrıca çakmak taşı ve kavıyla bir küçük kâse içinde hoş kokular saçan baharat misketleri vardı.

Şaşırtıcıydı ve hemen hemen inanılamayacak bir şeydi bu! Aynı zamanda insanın yüreğine inen bir etkileyiciliği ve çocukça bir cesaretle kadının kalbinden geçenleri ifade eden bir konuşma tarzı ve simgesel duyurusu vardı! Büyük sığır sürüleri olan asilzadenin kadınlar evinin hanımefendisi, koç başlı imparatorluk tanrısının güzel sesli şarkıcısı ve kutsal dansözü Mut; bu devletin akıllı başdanışmanının güvendiği eşi, halkın bağlı olduğu güneş inancını benimseyenlerin tarafları bu Hanımefendi –uzak ufkun Efendisine, Firavun'un düşünürlerinin de olumlu düşünceler üreterek baktıkları ve yabancı dost ve kardeş olarak gördükleri Asya'daki güneş inançlarının efendilerinin başı olan, On'daki Rê-Horahte-Atôn'u üçgenin üst köşesine koymuştu; bu dar odasında ona özel bir kutsal köşe yapmıştı! İşte kadın aşkını böylece ifade ediyordu, bu dilin ifade gücüne sığınmıştı, –bu mekân ve zamanın sadece ikisi için geçerli olan bu dilin, yani sadece Mısırlı kadının ve Ebreeli delikanlının birlikte anlaştıkları dilin ifade gücünde buluşmuşlardı. Yusuf bunu hiç anlamamış olabilir miydi? O bunu çoktan anlamıştı ve bu anda onun duygularına tercüman olmak gerekiyor: Korku ve endişeyle karışık bir sevinç duyuyordu. Bu duyguyla o başını öne eğdi.

"Senin şu andaki Tanrıya olan inancım ve onun ifade tarzını görüyorum Efendim" dedi hafif bir şekilde. "Bu olay beni içten sarstı. Çünkü Büyük Beknehons senin bütün benliğini sarmış ve benim gördüklerimi onun da görmüş olduğunu sandım, ne dersin?

"Ben Beknehons'tan korkmam" diye cevap verdi kadın heyecan dolu bir ifadeyle. "Firavun daha yücedir!"

"Yaşasın, sağ olsun ve sağlıklı olsun!" diye mırıldandı Yusuf art arda sıralayarak. "Ama sen" diye sözlerine alçak bir sesle devam etti Yusuf, "Epet-Esovet'in efendisine aitsin."

Kadın buna önceden hazırlanmış gibi "Firavun onun öz oğludur," diye çabucak cevap verdi kadın. "Onun sevdiği ve bunu bir temele oturtmaları için kendi düşünürlerine emir verdiği bu Tanrıya, ben de pekâlâ hizmet etmekle yükümlüyüm. Bu ülkelerde ondan daha eski ve ondan daha büyük bir ilah nerede var? O, bir A-

mun gibidir ve Amun onun gibidir. Amun onun adıyla anılır ve ifade edilir: 'Bana hizmet eden kişi, Ra'ya hizmet eder.' Böylece ben ona hizmet etmekle Amun'a da hizmet etmiş oluyorum!"

"Öyle olsun" diye yavaşça cevap verdi Yusuf.

"Bu evle ilgili işleri görüşmeden önce, onun için buhardanı ateşleyelim" dedi kadın.

Ve kadın Yusuf'un elini tutarak heykelciğin ve tütsü kabıyla sunak aletlerinin bulunduğu yere onu götürdü.

"Tütsüleri kabın içine koy!" diye emretti kadın (bunu Mısırca "senter neter" şeklinde ifade etti, anlamı: "İlahî koku" demektir), "eğer iyilik bulmak istiyorsam çakmak taşıyla çak ve kavı yak!" Ama Yusuf çekingen davrandı.

"Bunu yapamam Hanımefendi" dedi Yusuf, "bir heykele sunu tütsüsü yakamam. Bu benim taraftarlarım arasında yasaklanmıştır."

Bunun üzerine kadın, onun yüzüne hiçbir şey söylemeden, derin sızılarla baktı. Yusuf bundan korkuya kapıldı ve kadının bu bakışlarından şunlar okunuyordu: "Seni sevmem için bana izin veren bu Tanrıya benimle birlikte sunak tütsüsü yakmak istemiyorsun, öyle mi?"

Yusuf üçgenin en üst köşesinde duran On tanrısını aklından geçirdi; kendi öğretmenlerinin ve babasının-büyük peygamberinin ılımlı öğretileri ve gülümseyişiyle sanki şunu söylemek ister gibiydi: Horahte'ye kurban sunan kişi, aynı zamanda kendi Tanrısına da bu üçgen bağlamında ibadet etmiş olur. Bunun için kadının bu bakışına Yusuf şöyle cevap verdi:

"Ben seve seve sana yardımcı olmak, sunu baharatını koyup yakmak ve kurban sunuşun sırasında sana nezaret etmek isterim."

Ve Yusuf sacayağı üstündeki tavaya çitlembik ağacı reçinesinden yapılmış tütsü kaplarını koydu; çakmak taşını çakıp tutuşturarak tütsü yakılan kabı sapından tutup ona verdi. Ve tütsü etrafa dalga dalga yayılırken kadın, buhurdanı Atum'un burnunun önüne götürüp tütsüledi, bu sırada Yusuf ellerini kaldırdı ve onun önünden dikkatle geçerek, sabreden bu varlığa hizmet etti.

Yapılacak, ev işleriyle ilgili kadın ona olan arzusunu bu şekildeki eylemlerle açıklıyordu; kolları da ona olan arzusunu ifade etmekten vazgeçmiyordu. Evet, onun tutkusu, sevgilisine bu durumu, yani uzun süre ölüp dirilerek gizlemeye çalıştığı aşkını bildirme arzusu, başarıyla sonuçlanan gevşeme olgusundan sonra artık zapt edilemez hâle gelmişti; ayrıca kadın oralarda dolaşıp duran Dûdu'nun sürekli tavsiyeleriyle ve konuyu nesnel olandan kişisel olana getirmek için hararetle teşvik etmesiyle iyice alevlenmişti, böylece kötü kalpli cüce, Yusuf'un boynuna idam halkasını dolayacak ve onu kurduğu tuzağa düşürmesi mümkün olacaktı, –böylece kadın evin ekonomik durumuyla ilgili yaptıkları konuşmalar sırasında, alev alev yanan elleriyle onun edep yerini örten önlüğünü sürekli olarak çekiştirip duruyordu ve onu Yusuf'un üstünden çıkarıp atmak ve onu çırılçıplak bırakarak sen ve ben konumuna getirmek istiyordu– bunun Yusuf'un konumu için ne kadar feci sonuçlar vereceğini ve bunun da Yusuf'un "çıplaklaştırılması" fikriyle bağlantılı olduğunu sezemiyordu: Bunlar yasak olan bir şeyden insanı uyaran ve her türlü terbiyesizlikten alıkoyacak Kenanlılara özgü düşünce zincirleriydi, ucu ta başlardaki yere kadar uzanıyordu, yani çıplaklık ve bilgilenme olgularının karşılaştıkları ve iyilik ile kötülüğün bu buluşmadan çıkan değişik sonuçlar olarak görüldükleri ilk baştaki yere kadar uzanıyordu. Bu örf ve gelenekten habersiz olan, şeref ve şerefsizlik konularında derin bir anlayışı olmayan, günah kavramından habersiz, hatta kendi kelime haznesinde bu tür bir sözcüğün de bulunmadığı, en azından günah fikrini çıplaklıkla bağlantılayamayan Mut, atalarından kendisine kan yoluyla ulaşmamış olan Baal korkusunun bu delikanlının içinde nasıl bir heyecan yarattığını bilemiyordu. Yusuf nesnel kılıf giydirilmiş bu olayı ne kadar saklamaya çalışsa da, kadın onun üstündeki giysiyi çıkararak onu ekonomiyle ilgili konular yerine kendisiyle ilgili konulara çekiyordu; onu yaşamından ve ön yaşamından konuşmaya zorluyordu, ona annesi hakkında sorular soruyordu, onun annesiyle ilgili önceki zamanlarda neler düşündüğünü sorup, Yusuf'un annesinin

ne kadar sevimli birisi olduğunu dinliyordu ve onun bu yakışıklılığının ve güzelliğinin de ondan kendisine geçmiş bir miras olduğunu gülümseyerek anlatmasını dinliyordu, ama sonra daha içten ve derinden ifadelerle övgüler sunuyor ve tutkusunu belli etmeye asla ara vermiyordu.

"Nadiren" dedi kadın, ağzı açık başı Yusuf'a doğru bakan aslan pöstekisinin kuyruk tarafında bulunan geniş bir koltuğun arkasına yaslanarak, –"nadiren" diye cevap verdi kadın, Yusuf'un az önceki sözlerine, ayaklarını rahat bir şekilde koltuğun önündeki üstü minderli ayaklığa koyarak, "çok nadiren olur bu, bir insanın hayatını anlatışını dinlemek ve onun anlattığı tasvirleri algılamak, aynı zamanda yapılan tasvirdeki konuya açıklık kazandıran imaj gözlerimizin önünde canlanıverir. Sevgili annenin, geceleri uzun bir bekleyişten sonra, batıdan gelen adam, yani senin baban tarafından sabırsızlıkla, annenin gözlerinden akan yaşları öperek silmesini, sanki bana yapılmış bir olay gibi hissediyorum; çünkü anlattıklarından çıkardığım sonuca göre, sen annene öylesine çok benziyorsun ve annenin ölümünden sonra, annen sanki senin içinde yaşıyor ve baban da her ikinizi böyle bir değişik tasarımla seviyordu, anne ve oğlu birlikte. Anneni son derece yücelterek anlattığın sırada bana, annenin gözleriyle bakıyorsun Osarsif. Ben uzun süre, senin bu gözlerini kimden aldığımı bilmiyordum, kara ve su yollarındaki bütün insanların kalplerini kazanan ve onları bağlayan bu gözlerinden herkes söz ediyor; oysa, benim ifademi mazur gör, bugüne kadar bu gözlerin bana, perişan bir insanın gözleri olarak görünüyordu. Kalbimizi rahatlatmak için, böyle bir görünüşün çıkış noktasını ve hikâyesini yakından bilmiş olmam, çok memnun ve teselli verici bir şey."

Bu tür konuşmaların içinde can sıkıcı şeylerin olmasına da şaşırmamak gerek. Âşık olmak bir hastalıktır, hamilelik ve doğum sancılarına benzer; burada görüldüğü gibi sağlıklı bir hastalıktır denilebilir ama bu asla tehlikesi yoktur demek değildir. Kadının ruhu sarsılmıştı; aslında kadın eğitim görmüş bir Mısırlı olmasına rağmen, güzel bir edebiyat diliyle ve mantıklı olarak şu şekilde söylenebilir, tahammül

edilebilen ve dayanılmaz şey için ayırt edicilik yeteneği çok zayıflamıştı ve bulanıklaşmıştı. Bunu zorlaştıran veya aslında mazur gösterecek şeyse bir hanımefendi olarak istediği şeyi, kendinden emin bir şekilde söyleyivermesiydi, yani onun asalet ve zevki hakkında bir nefret uyandıracağını, tabiatı gereği hiç aldırış etmeden canının istediği gibi söyleyiveriyordu –bu konuda normal günlerde kendine güveni vardı. Ama şimdi bir utanç duyuyordu; bu durum onun için çok yeni bir şeydi, konuşmasında eski pervasızlığından eser yoktu; yani o zamanlar hep kötü sonuçların meydana geldiği tavrından eser yoktu. Yusuf'un, onun bu sözlerinden bir parça kırıcı ve kötü ifadeler algılamış olduğundan şüphe etmiyoruz; sadece bu çıplaklıktan dolayı değil, yani kadının onda uyguladığı bu hadiseden değil, aynı zamanda kendi hesabına bunu incitici bir durum olarak kabul ediyordu. Bu sırada en azından, koltuğunda taşıdığı hesap rulosunda yapmış olduğu iyileştirme planının da gitgide suya düştüğünü görüyordu. Aslında onun keyfini kaçıran da buydu, kadının gururlu pervasızlığının yanı sıra, Hanımefendinin pervasız bir şekilde uyguladığı konuşma hürriyeti, yeni ilişkilere yönlenmişti, onun gözleri hakkında tutku dolu ifadeler kullanıyordu, tıpkı âşık bir adamın kendi kız arkadaşına söyleyebileceği şeyler söylüyordu. Burada "efendi" kelimesinin kadın için değişik kullanımı olan "Hanımefendi" şekline dönüşmüş hâlini irdelemek gerekir, burada "efendi" sözcüğü hâlâ emredici, amirlik konumunu korumaktadır. Bir Hanımefendi, vücuduna bakılacak olursa, kadın yapısına sahip bir efendidir, ama mantıklı olarak değerlendirilince bunda erkeklere özgü bir tavrı ve davranışı olan bir kadın söz konusudur, bu çift anlamlılıkta, erkek özelliği öne çıkmaktadır, hem de hanımefendiliğinden bir şey kaybetmeden. Öte yandan güzellik tamamen kadınlara özgü bir özellik, insanda özlem duygusunu ortaya çıkarır; hayranlık, arzu ediş ve bir talip olma duygusunu erkeğin göğsünde yerleşmiş bir motif olarak, bir itki hâlinde işlev kazandırır, böylece bu kavramda görünen ve görülen olarak çift anlamlı bir yapı arz eder, ama burada kadınsı özellik ön planda görülür. İşte Yusuf'ta da elbette bu çift anlamlılık olgusu vardı ve hiç de fena değildi. O, bu olguyu

ruhunda taşıyordu, İştar'ın şahsında bakire bir kız ve bekâr bir delikanlı bir bütün olarak görünüyordu; erkek kız ile peçe değişimi yapıyordu, çoban Tammuz'un şahsında, erkek kardeş, oğul ve koca kavramları birlikte bulunuyordu, yani aynı görünüş tekrar edip duruyordu ve ikisi birden toplam dört ediyordu. Ama bu anılar yabancı ve çok uzak diyarlara aitti ve bunlar sadece bir oyun hâlindeydiler, aynı şeylerin Yusuf'un kendi şahsında çok özel bir atmosfer ve gerçeklik ortamında yaşandığı görülüyordu. Düşüncesinin en diplerinde yer alan İsrael kavramı, yani babasının ruhani adı da çift anlamlıydı, Tanrının, Efendisinin âşığı, yani hem gelini hem de damadı, bir erkek ve bir kadın anlamlarına geliyordu. Ya kendisi, tek başına kalmış bu gariban kişi, gayretli kişi nasıldı? Bir zamanlar bu dünyada hem baba hem de anne, yani çift görünüşlü birisi değil miydi? Yani gün ışığında yüzüne bakıldığında bir erkek gibi görünüyor, karanlıkta ona bakan birisine bir kadın gibi görünmüyor muydu? Evet, çift görünüşlülük Tanrı tarafından insanoğluna verilen ilk ihsandı, işte İsrael ona bu çift cinsiyetli görünüşü nedeniyle yaklaşmıyor muydu, özellikle Yusuf'un şahsında, kadının, yani gelinin özellikleri daha güçlü bir şekilde öne çıkmamış mıydı?

Tamamen doğru, tamamen gerçek. Ama dikkatli bir okuyucu, Yusuf'un öz duygularının bir süreden beri belirgin şekilde değişikliklere uğradığını, bunun da kendisini rahatsız ettiğini, hayranlık duyulan, arzu edilen ve bir Hanımefendinin kendisine talip olduğu ve ona tıpkı bir erkeğin sevdiği kıza yaptığı gibi kur yaptığını fark etmiş olmalıdır. İşte bu ona uygun bir şey değildi, onun gitgide erkekleşmiş olması, yirmi beş yaşında oluşunun bir sonucu değildi, aynı zamanda başarısının ve bulunduğu resmî makamın da sonucuydu; bu konumuyla Mısır'a ait ekonomik yaşamın güzel bir bölümünü denetimi altına almıştı ve işte bu olaylar yüzünden kadının ona karşı bu davranışını uygun bulmuyordu. Bunu böyle kolayca açıklayıvermek, aslında konuya tam bir açıklık getirmiyor. Bu hoşnutsuzluğuyla ilgili daha çok sebep vardı: Genç Yusuf'un ergenleşme sürecinde yaşadığı nedenler, ölmüş olan Osiris'in yeniden diril-

tilişiyle ilgili varsayımlar ve bunların itkisiyle oluşan ve kendi üzerinde süzülerek uçan dişi akbaba ve Horus'a hamile kalışı. Bu imajın gerçek olaylarla örtüşmesine değinmek gerekmez mi –örneğin Mut'un durumuyla da ilişkilendirilemez mi, yani Mut, Amun'un önünde Tanrının kuması olarak dans ederken, başında akbaba başlığı taşımasına ne denir? Şundan hiç kuşkulanmamak gerek: O kadın, dokunulan kadın, ergenlik, erkeklik sürecinin sebebi olmuştu; arzu etme ve talip olma duyguları onun kendisinde başlamıştı ve hanımefendilere özgü bir kompliman yapmanın yakışıksız olacağı duygusuna kapılmıştı.

Bunun için Yusuf, böyle durumlarda kadına, ünü dünyayı sarmış gözleriyle sessizce bakardı; sonra gözlerini onun kollarına çevirir ve kadına işlerle ilgili görüşmelere geri dönüp dönmeyeceğini sorma cesaretini bulurdu. Ama Mut, Dûdu'nun şiddetli teşvikine uyarak, bunu duymamış gibi yapardı ve yeniden kendi arzularının akışına kapılır ve Yusuf'a aşkını bildirmeye çalışırdı. Burada sadece bir kez olan bir olaydan bahsetmiyoruz, aksine ikinci yılda onların birbirleriyle çok sıkı fıkı oldukları pek çok olay vardı. Aşk duygusuyla sarhoş olan kadın ona gözleri hakkında pervasızca çok iltifat edici sözler söylemekle kalmıyor, aynı zamanda onun endamı, sesi, saçları hakkında Yusuf'un sevgili annesinden yola çıkarak çok güzel şeyler söylüyordu, özellikle annesinden miras kalan güzellik konusunu, böylesine kadınca güzelliğin oğlunun bu erkek yapısına bütün renkleriyle yansımış olmasını hayranlıkla anlatıyordu. –Yusuf bu durumda ne yapmalıydı? Şunu kabul etmek gerekir ki Yusuf kadına karşı iyi ve sevecen bir tavır sergiliyor ve öyle de konuşuyordu; aslında o bu kötü yaratılışh duruma bir kurtuluş yeri olarak sığmıştı, kadının da aklının başına gelmesi için böyle bir olay ortaya çıkmıştı.

"Bırak bunları Hanımefendi" dedi Yusuf "böyle şeyler söyleme! Senin itibar gösterdiğin ve içinden geçen şeyler, –böyle nasıl sürer gider ki? Aslında bunlar çok üzücü şeyler! Sana şunları hatırlatmak iyi olacak, etraftakiler bunlara gülecekler ama yine de onlar bunları unutma eğilimindeler, çünkü hepsi zayıf, güçsüz kişiler; az değerli

bir maddeden yapılmış şeyler gibi bunlar, varoldukları sürece de öyle kalacaklar, bunlara güvenilmez, Tanrı korusun! Düşün bir kere, bu saçlar perişan bir şekilde dökülüp gidebilir, şu andaki bu bembeyaz dişler de. Bu gözler sadece su ve kandan oluşmuş bir jöledir, akıp gidecek; böyle, geri kalan kısım ise sadece bir görüngü, kaybolup gidecek ve toprak olacak. Bak, ben bu aklımdan geçen düşünceleri sadece kendim için saygın bulmuyorum aynı zamanda senin için de yararlı olacağını düşünüp sana arz ediyorum, tabii bunların sana bir yararı olacağına inanıyorsan."

Ama kadın buna inanmıyordu, onun aklı ve aldığı eğitim amacına ulaşamamıştı, her şey boşuna gitmişti. Günah çıkarma uyarısı yüzünden kadın ona kızgın değildi: Çok neşeliydi, karabuğdaylardan ve bu tür sıkıcı şeref verici durumlardan söz edilmiyordu, aksine konuşmalar sadece bir alana yönlendirilmişti, bu alanda kadın tek yetkili olarak kendisini görüyordu ve ayakları oradan kaçıp gitmek istemiyordu.

"Ne kadar çelişkili ve garip şeyler söylüyorsun Osarsif" diye karşılık verdi kadın. Dudakları onun ismini sanki okşuyor gibiydi. "Senin bu dediklerin acımasız ve yanlış, –acımasızlıktan çok, yanlış; çünkü onlar hakikat ve doğru olsalar dahi, içeriğindeki mantık tartışılmaya değmez– bu hâliyle insanın kalbine ve ruhi durumuna en ufak bir katkıda bulunmaz ve bu durumda zil sesinden daha iyi bir etki yapmıyor. Kadın için önemli olan şey, şekle duyulan hayranlıktı, bundan daha az değerli olan şeyse maddenin yok olup gideceği anlayışıydı; bu yüzden hasretini ve yokluğunu çektiği şeyi, bir heyecan kıpırdanışı olarak hayranlık duyulan güzelliğe karıştırıyordu; bizler de işte bu kalıcı, maddesel güzelliğe kendimizi kaptırıyoruz. Bizim bu güzel canlı vücuda olan eğilimimiz, Ptah'ın atölyelerinde yapılmış heykel ve resimlerdeki kalıcı güzelliğe göre çok daha ateşli ve heyecanlı oluyor ve sen hayatın maddesinin daha az değerli ve yok olmaya mahkûm olduğunu kalbine nasıl anlatacaksın, güzelliği kalıcı gösteren eserlerin önemini nasıl öğreteceksin? Bir kalp bunu asla ve hiçbir zaman öğrenemez ve kabul et-

mez. Çünkü belirlenmiş zaman, yani ömür biter, ama kalıcı olan ve yaşayıp gidecek olan şeyse sadece ölümdür. Keşke Ptah'ın çalışkan öğrencileri heykel ve resimlerindeki şahısların gözlerine kıvılcımlar da katabilselerdi, onlar bakıyorlarmış, seyrediyorlarmış gibi görünebilselerdi: Onlar seni görmez, sadece sen onları görürsün, onlar kendi varoluş şekilleri içinde sana cevap veremezler, yani onlar, sen, diyebileceğin şeyler değildir; zaten onlar da ben şu kimseyim, diyemez. Ama insanın ruhunu kıpırdatan şey, bizim gibi olan insanların güzellikleridir. Böyle bir atölyeden çıkmış ve süreklilik kazanmış bir heykelin alnına elini koyup, onu dudaklarından öpmeyi denemiş birisi var mı acaba? İşte o zaman şunu görürsün, insanoğlunun eğilimi, tutkusu, hiç kuşkusuz ölümlü, ama canlı olan insanın şekil güzelliğinedir! –Fanilik! Sen bana niçin ve nasıl bir yokoluştan bahsediyorsun Osarsif, bunu bana açıkça söyle, nedir ölümlü olan şey? Şenliğin bittiğim belirtmek için mi mumyayı salonda dolaştırırlar yoksa her şeyin geçici olduğunu gösteren bir uyarı olarak mı? Hayır, tam tersine! Çünkü mumyanın alnında şu sözler yazılıdır: "Gününü gün et!"

Yerinde ve iyi bir cevaptı bu, yani tutkunun verdiği ruh hâli içinde göze batan elbiseye de yakışan tarzda, akıllı ve normal verdiği akıllı uslu cevaplar gibiydi. Yusuf sadece derin derin içini çekiyordu ve artık kesinlikle ona karşılık vermiyordu. O kendi üzerine düşeni yapmış olduğunu kabul ediyordu ve bu etin en dibinde yatan tiksindirici durumun üzerinde, yüzeyde kalmayı başarmıştı –bu çirkinliğin üstündeki rehavet ve uyuşukluğun dağılıp gideceğini ve "kalp ile ruh hâlinin" bundan böyle bu konuda hiçbir şey bilmek istemeyeceklerini biliyordu. Bana şunları anlatmak ve açıklamak için yapacağı daha çok işi vardı: Tıpkı atölyelerde yapılan heykellerde olduğu gibi, ya hayatın bir aldatmaca olduğunu ya da bir gün çürüyüp gideceği bu insanoğlunun, güzelliğinin de geçici olduğunu öğretecekti ve içinde hayat ile güzelliğin uyumlu ve hiçbir yanıltıcılığı olmadan bir arada bulunduğu ve başka bir düzene ait olan bu hakikatin anlamını iyi bir şekilde değerlendirilmesi ge-

rektiğini açıklayacaktı. Örneğin aşk duygusu ve heyecanı içinde bulunan kadın, ona geçenlerde haddinden fazla hediyeler sunmuştu; aslında bu olay, Tanrıya yakın olmak dileğiydi ve onu övüp göklere çıkararak, ona süslü püslü sunu ve kurban vererek, dileğini yerine getirmesi için bir çeşit rüşvet vermek anlamına gelen ve insanın ilk yaratıldığı günden beri hiçbir değişikliğe uğramayan bir hadiseydi –ama Yusuf bunları reddetmişti. Hepsi bu kadar değil. Aşk tutkusuyla verilen hediye, karşısındakine sahip olma ve ona el koyma amacına da hizmet eder, böylece karşıdaki insan, uşak üniforması içinde sadece senin hizmetine girmiş birisi hâline gelir. Eğer sen benim hediyemi, sunumu almışsan, bu durumda sen benimsin demektir. İşte en güzel bir aşk hediyesi de bir yüzüktür: Onu veren ne istediğini çok iyi bilir, kendisinin nasıl bir şey beklediğini ve bunun nasıl olması gerektiğini de bilmesi gerek ve her yüzük görülmeyen bir zincire eklenmiş görünen bir halkadır. İşte böyle, Eni, Yusuf'a güya verdiği hizmetlerden ve işleri kendisiyle paylaştığından dolayı, çok duygusal bir yüz ifadesiyle son derece değerli, mayıs böceği motifli pırlanta bir yüzük hediye etti, ayrıca geçen zaman içinde altından bir bilezik, değerli renkli taşlarla kaplı bir yakalık, çok üst düzey işçiliği olan kibar tören giysileri hediye etti: Bunun anlamı şudur, kadın ona bütün bunları "hediye etmek" istiyor; mahcup ve sevimli sözlerle bunları alması için zorluyordu. İlkin o, birisini veya bir diğerini saygı işareti olarak kabul etmişti ama diğerlerini kibarca, rica ederek, daha sonradan da kestirme bir ifadeyle reddetmişti. Bunlar fark edildiğinde, onun konumunu tehlikeye sokacak şeylerdi.

Kendisine sunulan bir tören elbisesini reddederken kısaca şu sözleri söylemişti: "Benim elbisem ve benim gömleğim bana yeter", –işte Yusuf bu sırada kendisine oynanan oyunun farkına varmıştı. Tıpkı güzelliğinden dolayı İştar'ın saldırısına uğrayan Gılgamış gibi beklenmedik bir cevap vermişti: "Meyveni bana hediye etmekle sen, aslında benimle sevişmek istiyorsun!" –bu sırada kadın ona birçok hediye ihsan ederek onu kendisine tutsak edecek bir beklenti

içindeydi. Böyle bir olaya yeniden tanık olmak, hem sakinleştirici hem de korku verici bir şeydi. "Yeniden aynı şey!" der kendi kendine insan ve bunun nedenini içinde hisseder, yani mitolojik olayı anımsayarak, olacak olan beklentinin anlamını çözerek ve gerçek olanın içindeki gizli hakikati görerek kendisini teselli eder. Aynı zamanda korkuya da kapılır, bir tören ve maske giyerek, şu veya bu şekilde Tanrıyla ilgili bir sahnenin gerçekleştirilmesinde istemeden doğrudan doğruya sokuluvermiş olmaktan dolayı, yani rüyadaymış gibi bir olayı yaşamak onu ürpertiyordu. Zavallı Mut'a bakarken Yusuf'un aklından işte bu ve benzeri olaylar geçiyordu. Aslında sen Anu'nun çılgınca sevişmek, çiftleşmek isteyen kızısın ve bunun sonunun neye varacağını da bilmiyorsun. Seni azarlayacağım ve seni çok sevdiğin işlerle ilgili kıracağım; içindeki aşk tutkusundan dolayı birincisini yarasaya, ikincisini renkli bir kuşa, üçüncüsü de vahşi bir köpeğe döndürmene, sürünün çobanını, kendi küçük çobanlarının yerine koymana ve onu da çoban köpeklerine parçalatmana engel olacağım. "Benim başıma da aynı şeyler gelebilirdi", sonucunu elde ettim ben bu oyundan. Gılgamış neden böyle söylemiş ve sana hakaret etmişti; sen hemen Anu'nun üzerine öfkeyle gitmiş ve onun üstüne, burnundan ateş fışkıran kutsal boğanı salacağını ve itaatsizliğinin bedelini böylece ödeteceğini söylemiştim. Şu anda bunun niçin böyle olduğunu artık biliyorum, çünkü onun yerine kendimi koyarak bunun bilincine vardım. İşte senin hanımefendi olarak hoş tavırlarının üzerinde bulunan rahatsızlık ve huzursuzluktan dolayı o böyle konuşuyordu; senin ona talip olmana ve hediyeler sunmana karşı Yusuf, iffet kemerini kullanarak, senin şahsında sakallı hâliyle İştar'ın yeniden ortaya çıktığım algılıyordu!–

Yusuf'un İffeti

Kil ve taştan yapılmış tabletleri okuyan Yusuf'un yukarıdaki düşüncelerinin kendisinden önceki ulu kişilerin düşünceleriyle bağlantılı olduğunu görüyoruz ve bunları güzel sanatlarla da ilişki-

lendirmek, bir analiz ve toplu sonuç çıkarma girişiminde bulunmak gerektiğine inanıyor ve bunun için de dikkatleri buradaki anahtar sözcük üzerinde toplamak istiyoruz: "İffet". Bu soyut sözcük, yüzyıllardan beri Yusuf'un kişisel yapısıyla kesin olarak ilişkilendirilmiştir ve onun isminin önüne konulan değişmez-ayrılmaz bir sıfat olmuştur: "İffetli Yusuf" veya sembolik bir tür belirleyici olarak "iffetli bir Yusuf" şeklinde aktarılmıştır. Bu son derece nazik ve güzel bir ifadedir ve onun yaşadığı günlerin anısı, aradan geçen uzun ve geniş zaman uçurumuna rağmen, insanlık dünyasında yaşamını sürdürmektedir; Biz onun hikâyelerini tam ve güvenilir bir şekilde yeniden ürettiğimiz bu eserde, üzerimize düşeni eksiksiz yaptığımıza inanmıyoruz; biz anlattığım o yerlerdeki bu çok betimlenen, iffet olgusunu dağınık olarak anlatılan motifleri ve konuyu biçimlendiren ana unsurları, oldukları gibi bütün renkleri ve şekilleriyle toplamayı ve Mut-em-enet'in acı ve ıstıraplarının okuyucular tarafından da sağlıklı bir şekilde hissedilip katılımlarını sağlamayı, Yusuf'un inadıyla ilgili olarak öfkelenmelerine açıklık kazandırmayı arzu ederdik.

İffet hadisesiyle ilgili bir kelime ve bu olayın meydana gelişine ilişkin bir tek sözcük yok; saray mensubu ve yüksek unvan sahibinde de bunu açıklayıcı bir gelişme yok. Yusuf'un canlı bir insan olması tabii bunun bir koşuludur. Ayrıca şunu da biliyoruz: Yusuf olgunluk döneminde kraliyetin himayesi altında Mısırlılara özgü bir evlilik yapmış ve bu evlilikten Efrayim ve Manasse adlarında iki oğlu olmuştu (bunlar ileri de anlatılacaktır). Yani Yusuf kendisini bir erkek olarak iffetli kabul etmiyor, aksine gençlik dönemi boyunca bu tür fikir onu iffet sözcüğünün içindeki fikir bağlamında hep ayrılmaz bir sıfat olarak takip etmiştir. Onun cinsel temasta bulunmadan, bekâr olarak uzun süre yaşaması (ta ki bu bekârlık konusu –hiç cinsel temasta bulunmamaya özen gösterilmesi olayı delikanlılarda da olduğu işlenir), aslında yasak edilmiş olan şeytana uyma ve çöküşün bir işareti, bu olaylar kervanında yer almaktadır. Sonra, zaten bu olay onun için pek de önemli değildi, iffetli sıfatı

onunla birlikte hayatı boyunca yaşayıp gitmedi, sadece zaman zaman böyle davrandı.

Onun ahmak birisi ve köyden gelmiş odun kafalı birisinin namusluluğu içinde, gençlik iffetini aşk ilişkilerinde muhafaza ettiği şeklindeki yanlış anlayışı da savunmak gerekiyor, –bunlar ahmakça yapılmış bir açıklamadır, "iffet" kavramıyla bağlama çabasıdır. Yakup'un üzerine titrediği sevgili çocuğunu böylesine bir saflıkla ve cinsel ölgünlükle ifade etme girişimi, aslında başından beri onun insanın ruhunda yer alan ve babasının bakış açısından gördüğü tabloyu yıpratmak istemeyiş olarak açıklanabilir; on yedi yaşındaki bir delikanlının kuyu başında ayın güzel görünümü altında hoş bir oyun sergilemesi ve onun ışıkları altında süslenmesi imajını yıpratmak istemeyiştir. Onun cinsel ilişkiden çekinmesi, yani iffetini koruması, bir yeteneksizlik ürünü olabilir, dünyanın bir bütün olarak yarattığı izlenim üstüne kurulmuş tam tersine bir olgudur ve onunla ilgili olarak bu değişim hadisesinde bir sevgi, yani her şeyi seven bir anlayış hâkim olabilir, böyle geniş kapsamlı bir ifade sadece dünyevi olan fâni hayata tamamen bağlı kalmamayı, aynı zamanda her durumda sakıncalı ve nazik bir durumun ifadesi, bir Arom olarak, insanın tüylerini ürpertecek kadar-çok kutsal bir konumun zedelenmemesini sağlamak için yapılmıştır. İşte bu gerçekten, iffetlilik ortaya çıkmıştır.

İlk devirlerde Tanrının açık ve seçik aşk tutkusuna kapılmış olma sebebiyle insanlara özgü bir kıskançlığın göründüğünü anlatmaya çalışmıştık, bu tutku yüzünden gulyabaninin insanın aklıyla yaptığı anlaşmada, çok ileriye giden dönüşümlü kutsallık olgusunun duygulara aşırı şekilde kapılma ve tanrıtanımazlığa varan bir hadiseye yol açtığını ve Rahel'in de bunu dile getiren bir ezgi terennüm ettiğini belirtmiştik. O zamanlar yine önceden, Yusuf'un onu bir pirinç tanesi olarak Tanrının insan şeklinde tezahürünü daha iyi anlamış olduğunu ve bunu babası Yakup'tan daha lütufkâr bir şekilde hesaba katacağını söylemiştik. İşte buradaki iffetlilik her şeyden önce bu anlayışın ve şümullü felsefenin ifadesidir. Tabii o kendi acısının ve ölümünün –çok uzun zaman dilimlerine ka-

dar bu amaca hizmet etmesi de bu yüzden olabilir– Yakup'un mağrur duygusuna verilmiş olan bir ceza olduğunu, yani ilahî bir dünya ait, seçkin olma duygusunun taklit edilmesine artık tahammül edilemiyordu –çünkü bu duygu zavallı ihtiyara karşı bir hareket olmuştu ve o işte bunu kavramıştı. Yusuf'un içine düştüğü bu feci durum sadece babaya aitti ve onun için geçerliydi; Yakup'un kendi oğlunun şahsında, Rahel'e olan tutkusunun sürüp gitmesinden başka bir şey değildi. Ama kıskançlık sözcüğünde iki anlam bulunmaktadır, bu konuyla ilgili iki misli bir olasılık var. İnsan bir şeyi kıskanabilir, çünkü bir başkası bütün duygularıyla bunu ister, onu her şeyden çok sever veya insan bu şeyi, yani kendisinin titizlikle seçmiş olduğu ve bütün duygularıyla onu kendisi için arzuladığı ve canını dişine takarak onu elde ettiği için kıskançlık duyar. Üçüncü bir olasılık ise, bu iki duygu birlikte olan ve mükemmel bir kıskanma bünyesinde birleşir ve işte Yusuf kendisiyle ilgili bu hadisede bu mükemmel olgunun altında kalmıştı. Kendi görüşüne göre o, ikilemli bir duygu yaşıyordu ve sadece, ilk planda Yakup'un yola getirilmesi için buralara kadar uzaklaştırılmıştı –veya k e s i n l i k l e bu yola getirilme, ıslah etme amacıyla bu olay başına gelmişti, çünkü bizzat kendisi muhteşem bir seçkin oluş duygusunun konusu, yüce âlemin arzu ettiği ve kıskanma olgusunun sebebi olmuştu: Yakup hakkında gerçi bazı önlemler alınmıştı ama onun kademe kademe ileriye giden babalarının duygularıyla bu derece birleşip bütünleşmesi de pek uzak bir olasılık değildi. Günümüzde de Yaratan ve yaratılmış olan arasında bu ilişkinin yine bu türlü vurgulanışını gösteren benzer fikirler aracılığıyla çağdaş bir duygusallık çok zor ve zedeleyici sonuçlara yol açabilir, çünkü bu duygusallık bize pek uygun düşmüyor, tanrısal mantık ise daha ağır basıyor. Ama bu olgu zaman içindeki gelişmelerde yerini bulacaktır, hatta ruhbilimsel olarak şundan hiç şüphe yoktur ki görülemeyen bu Yüce Varlıkla (bu hep bu isimle adlandırılır) ve onun öğrencisi ve sevgili kulu arasında muhteşem bir etkileyicilikle donanmış bir karakter oluşacak ve onun olasılığı sadece onun, Yusuf kişisel onurluluğuna bağlanacak; bu konuda da bizler irdeleme yapacak konumda değiliz.

Bir zamanlar Adonis'in bahçesinde "Ben arınmışlığımı koruyacağım" şeklindeki ifadeyi Bünyamin, hayran kaldığı ağabeyinden duymuştu. O bunu, o zaman on yedi yaşındaki bir delikanlının seçkin güzelliğinin, yüzünde çıkacak sakalların ortadan kaldıracağını düşünmüş olmalıydı, hem de artık yaptığı o çocukça çılgınlıktan çok uzaklaşmış bir hâlde, dış dünya ile yoksunluk ve alçakgönüllü bir yaşam sürdürdüğü için. O kutsal bir saygı, Tanrıya olan iman ve önlem almaktan başka bir anlama gelmiyordu, aynı anlamda tacı ve ketônet denilen peçeli elbisesi parçalanmış ve korkunç bir saldırı olayı yaşamış ve bütün bunlara tahammül etmişti; bununla bağlantılı olan kibrinin sonucu her şeyden yoksun olarak uzakta kalmasına inanmak gerekir. Burada, karanlık ve zahmetli bir şekilde elini ayağını her şeyden çekerek nefsini terbiye etme söz konusu değildir ve son zamanlardaki anlamıyla bu tutumunda iffetini koruma fikri de yoktur. Bu, coşkulu ve gözü dönmüş bir uçkuruna düşkünlük olayı olsaydı, her şeyin en son halkasında yer almış olurdu, eğer böylesine ayan beyan ve laubali bir düşünce Yusuf'u bunu yapmaya zorlamış olsa, o başkaları için bir hayli sıkıntıya neden olacak bu eylemi, yani cinsel ilişkiye girme eylemini kolayca yapardı. Fahri odalık Meh-en-Vezeht ile yaptığı bir konuşmada Hanımefendi Mut'un dudaklarından, genç kâhyanın gözlerinde alay edici bir ifade bulduğunu bildiren sözler dökülmüştü –bu, tutkuya kapılmış bir kadın için utanç verici bir şeydi, tutkuya tutsak olan birisine yapılmış acı bir alay etmeydi. Bu çok iyi bir gözlemdi, bunlar Yusuf'un sıraladığı ve ağını kurmuş kadının bahçesini koruyan üç hayvandı: "Utanç", "günah" ve "alaycı kahkaha". Yusuf sonuncusunu çok yakından tanıyordu: Ama bu hayvanın kurbanı ve acılar içinde kıvranan birisi olarak değil, aksine bizzat kendisi alay ederek gülüyordu; kendi gözlerine bakan çatılardaki ve duvarların üzerindeki kadınlar bundan başka bir şey görmüyorlardı. Aşk dünyasında bu tür davranışlar kesinlikle oluyor; daha yüce bir bağlanış ve seçkin bir aşk bilinci bu durumu yaşatabiliyor. Ama bunda insani olana karşı kaba

bir tavır bulan ve bunun günah olduğunu kabul etmek isteyen birisi, Yusuf'un gülüşlerinin sona ereceği zamanın yaklaştığını bilir ve onun hayatındaki ikinci felaketi, batışın yeniden ortaya çıkacağını, gençliğin verdiği gurur içinde borcunu ödemekten kaçtığı gücün bu felaketi davet edeceğini anlar.–

İşte Yusuf'un, Potifar'ın karısından zevk almamasındaki birinci sebep buydu: Yusuf, ilaha tutkundu, ona içten saygı duyuyordu, bu garip ve tek başına olan zavallıya sadakatsizlikten dolayı verilecek acıları hesaba katıyordu. İkinci sebep ise birincisiyle sıkı sıkıya ilişkiliydi, yani onun aynadaki yansımasıydı, yeryüzünde insanlar arasındaki şekliydi: Ölüler diyarına göçüp giden Mont-kav, hassas ve yakın çevrenin en üst düzeydeki insanı Potifar'a, sağlam bir sadakatle bağlıydı.

Abram'ın torununun kafasında, bu yüce makamda bulunan birisiyle mukayese edilecek tarzda oyun oynamak ve onunla eşdeğerli kılmak, çağdaş tabirle saçmalık olurdu, çok göze batardı (zamanımızda olduğu gibi) işte böyle ilk zamanlarda kafalarda geçen akıl ve mantığın haysiyetiyle, huzurla ve doğallıkla uygun olan fikirlerin, istenilirse anlayışla karşılanması ve görülmesi mümkün olur. Mut'un unvanlı ve güneş makamına sahip eşinin, şişman ama asil şahsına, yararlanma veya benzeri düşüncelerle yola çıkılan bir şey değildi, ona duyduğu son derece ciddi sadakat duygusu burada öne çıkıyordu; oysa bu olay, atalarının karısı ve çocukları olmayan, tek başına yaşayan Tanrısının, yeryüzündeki eşdeğerli yansıması ve et hâlindeki tekrarı olarak, hayaller âlemindeki delikanlının kendini beğenen melankolik ortamında görünüyordu. Onun Mont-kav'a ölüm döşeğinde verdiği sözü, buna ilave olarak alalım: Elinden geldiğince en iyi şekilde Beyefendinin şerefini koruyacak ve onun zarar görmesine meydan vermeyecekti; işte bu yüzden zavallı Mut'un baştan çıkarıcı arzularını, zehirleyici bir tutku girişimi olarak görmek zorunda kalmıştı. İyi ve kötü olan şeyi, Âdem'in çılgınlığını tekrar etmek istemiyordu. –İkinci sebep buydu.

Üçüncüsü ise tek cümleyle açıklanabilir, onun uyandırılmış erkekliği, erkeğe ihtiyaç duyan bir hanımefendinin arzusuna uyarak, kadınla cinsel temas kurarak üzüntüler yaratmayı amaç edinmemişti, aksine aşkın oku olmak istiyordu –böylece anlaşma sağlanmıştır. Buna dördüncü sebep olan gurur girmektedir, mistik boyutta soyut olarak algılanan gurur.

Mısırlı kadın Mut'un, Yusuf'un gözlerinde canlandırdığı şeyle kendi kanının karışmış olması Yusuf'u korku içinde bırakıyordu, doğuştan inandığı ve gurur duyduğu temizlik emri kendisine şu uyarıda bulunuyordu: Satılmış olduğu bu memleketin yaşlanmış ve artık üzerinde hiçbir değişiklik yapılamayacağını ve bu durumun böyle devamı hâlinde gelecek zamanların daha berbat ve ölümcül olacağını gösterdiğini ve hiçbir beklenti vaat etmediğini, kendisine vaatlerde bulunulan ve onun karşısında duran bu çocuğu bağrına basmak için pençesini kaldırarak bekliyordu. Çünkü bu hiçbir şey vaat etmeyen yaşlı kadın, aynı zamanda şehvet doluydu ve taze bir kan için can atıyordu, sadece yaşça daha genç olmasını değil aynı zamanda ve özellikle gelecek zaman için seçilmiş bir kişiyi arzulamaktaydı. Bir hiç ve sefalet içinde köle bir genç olarak bu ülkeye geldiğinden beri Yusuf, aslında ahlak temizliğini asla unutmamıştı. Kendisinde doğuştan bulunan ve bataklıktaki çocuklarla birlikte kendilerini bu dünyada daha da ileriye götürecek bir şeyler bulmaya çalışan düşüncesiyle hep kendisini korumuştu; bilinçli olarak bu duyguya sahip çıkmıştı ve sonunda sezinlediği ayıp sayılan bu hadiseye kapılıp aşağılanmayı istemiyordu; sonuç olarak, kimin aklıyla donanmış bir çocuk ve kimin oğluydu o.

Baba! Bu beşincisiydi –birincisi ve her şeyin hâkimi olmasa da. Yıkılmış bir hâlde bulunan bu ihtiyar, hazin bir alışkanlık içinde, bu çocuğun ölümün kollarında bulunduğunu zannediyordu ve onun tamamen yabancısı olduğu giysiler içinde hayatta olduğunu ve dönüşüme uğramış bir hâlde dolaştığını bilmiyordu. Eğer bundan haberi olmuş olsaydı –sırt üstü düşer bayılırdı ve endişeyle gözlerini uzaklara dikerdi, kesinlikle bu böyle olurdu. Eğer Yusuf şu üç öğretiden

birisini, şu üç öğretiden birisini: Vecd içinde bulunma, yükseliş ve ulaşma'yı düşündüyse, artık gizleyecek hiçbir şey yoktu, Yakup'un şahsında hangi direnişlere göğüs gerip, onları yenmesi gerektiğini algılıyordu; çünkü bu saygın kişinin, "Mizraim"e karşı, yani Hacer'in ülkesi ve maymunlar diyarı Mısır'a, çocukluğundan beri nasıl bir nefret duyduğunu ve önyargılarla dolu olduğunu çok iyi biliyordu. Verimli kara toprakla ilgilenen bu iyi insan, Keme adını, babasıyla zina yapan ve ayıp yerlerini açan anlamına gelen Ham kelimesinde tamamen yanlış bir yorumlamayla algılamış ve böylece edep ve namus konusunda bu ülkenin çocuklarının iğrenç çılgınlıklara neden olacak coşturucu heveslerden korumuştu. Yusuf bu hevesleri hep tek yönlü bakış olarak kuşkuyla karşılamış ve oraya geldiği günden beri de bunları inanılmaz şeyler kabul ederek gülümseyip geçmişti, çünkü bu çocukların şehvet anlayışı başka insanların şehvet anlayışına göre daha safça değildi. İç çekişlerle yönlendirme yapan bu robot gibi köylü kadıncağız ile resmen şurada yer alan ve havada zıplayıp duran ve Yusuf'un dokuz yıldır tanıdığı sucu böyle Sodomlulara has eylemler yapma cesaretini nereden buluyorlardı? Kısacası ihtiyar, Mısır'daki halkın gösterileriyle ilgili hayallere kapılmıştı –onların, Tanrı inancıyla dolu oğlunun uzuvlarına şehvetli davranışlarla nüfuz edeceklerini düşünmekteydi.

Buna rağmen Yusuf, babası Yakup'un hayvanlara ve cesetlere tapanların ülkesi olarak ahlaken reddettiği yerde, hakikati gizleyerek yaşıyordu. Kafasında bazı dindarca ve çarpıcı sözler bu sırada dolaşıp duruyordu; bunları endişeler içindeki ihtiyar kendisine söylemişti, yani bu halkların keyiflerine göre yataklarını komşularıyla ayarlayarak serdiklerinden ve karılarını değiştirdiklerinden bahsetmişti, pazara giden ve bir delikanlıyı görüp onunla sevişme isteğinde bulunan kadınlarla ilgiliydi: Onlar pervasızca o gencin yanına uzanıyorlarmış ve akıllarına günah sözcüğü gelmiyormuş. Yusuf, babasının bu düşündürücü sahneleri nereden aldığını biliyordu: Bunlar, Kenan bölgesinden alınmıştı ve Tanrı inancına karşı olan iğrenç durumlardı; şarkı söylenip dans edilen Molech çılgınlığıydı;

bu açıkça hayâsızlıktı, kutlama giysileri ve kutlama karmaşası içinde verimlilik ilahına ithaf edilen hayâsızlık uygulamalarıydı. Yakup'un oğlu Yusuf, Baal'e ithafen ahlaksızlık uygulamasına girişmek istemiyordu: Bu, yedi sebebin içinde beşincisiydi, bundan kendisini koruyordu. Altıncısı ise hemen hazırdır; sadece hüzün verici kötülüğe yüzeysel olarak işaret etmek, zavallı Mut'un aşk hasretiyle yanıp tutuştuğu feci akıbete işaret ederek, onun derdini paylaşmak: Kadının bu geç çağında beslediği ümidi olan kişinin onu böyle bir ışık altında görmesi ve onu babası nedeniyle böylesine mitolojik bir yargıyla yanlış anlaması ve kadının zarafetinin şanına böylesine berbat bir baştan çıkarıcılık özelliği katmış olması, aslında hemen hemen hiç yoktu; çünkü Eni'nin Yusuf'la ilgili duygusal zayıflığının Baal çılgınlıklarıyla ilişkisi çok azdı; kadın Yusuf'un güzelliği ve gençliğiyle ilgili olarak derinden bir sızı duyuyor ve onu canı yürekten arzuluyordu, başka birisininki gibi terbiyesizce değil, son derece edepliydi ve hayâsızca değildi, bu sadece aşktı. Eğer kadın daha sonra yozlaşmış ve aklını bozmuşsa bu, onun başına gelen ve yedi sebebe bağlı ve içinde muhafaza ettiği haklılık hakkında endişeye düşmüş olmasındandır. Felaket kadının aşkını göz ardı etmiş, ama bu aşkın Yusuf için taşıdığı anlamı öne çıkarmak istemişti, işte bu "Şeol ile işbirliği" idi ve altıncı nedendi.

Bunu doğru anlamak gerekir. Yusuf'un akıllıca ve saygı dolu bir davranış sergilediği, hiçbir şekilde şerefsizlik ve adilik arzu etmediği bir hadisenin mantıklı ve esaslı bir şekilde incelenmesinde, Kenanlılara ait olan ve dolaşık bir dille ifade edilen Baal çılgınlığının daha da ağırlaştırılmış bir şekilde, bir parça değişik hâli Mısır'da yapılıyordu: Bu, ölüme ve ölülere yapılan bir dua ve anma ritüeliydi; Baal ahlaksızlığının buradaki şekliydi ve bunun oyuncusu da Yusuf'a talip olan talihsiz Hanımefendi Mut idi. Daha ilk başta söylenen hayır sözü, Yusuf için ölüm ve hayâsızlık kavramlarının oluşturduğu bir karma fikir olup alt sınıftan birisi ve alt sınıfta olanlarla birlik kurma olarak kolayca düşünülebilen aslında ilk uyarıdır: Bu yasağa karşı gelmek, "günah işlemek" demektir, bu akıl

almaz noktada yanlış bir davranışta bulunmak ve böylece gerçekten her şeyi berbat etmek anlamına gelir. Bu olaylarla ilgilenen ve sıra dışı olan bizler, Yusuf'un başlangıçta bütünüyle çekinceler içeren ama sonradan sihirli bir atmosfere dönüşen bu düşüncesi lehine, siz uzakta olanları kazanmaya çalışıyoruz. Babası tarafından kötülüklerden arındırılmış olan bu mantık da bizzat utanma bilmeyen mantıksızlığın kirli girişimlerine karşı da bir direnç göstermektedir. Yusuf'un mantıksız olan lehine bir anlayış ve tavır takınması, kesinlikle mümkün olamazdı; kendi evindeki ihtiyarın endişesi bunu daha iyi biliyordu. Günah işleyebilmek için, insanın günahın ne olduğunu bilmesi gerekmez mi? Akıl günah işlemeye aittir; evet, doğru olarak bakılacak olursa, bütün akıl, günah için anlayışlı olmaktan başka bir şey değildir.

Yusuf'un atalarının Tanrısı anlayışlı bir Tanrıydı, en azından var olma amacına göre böyleydi; ve buna bağlı olarak insanlarla kendisini birleştiren bir sözleşme yaptı, insanla yaptığı bu sözleşmeyle kendi kutsallık iradesini birleştirdi ama bunu asla ölümle ve alt kesimle, verimlilik karanlığındaki herhangi bir şeyle ve bunun hâkim olduğu akılsızlıkla yapmadı. İnsanda bu tür tiksindirici şeylere karşı bir ruh olduğunu ve onun içinde de bu ruhun olduğunu o zamanlar çok iyi biliyordu. Rahmetli Mont-kav için iyi geceler dilediğinde Yusuf, onun ölümle ilgili endişelerini yatıştırıcı bir rol oynamıştı; onunla yaşamdan sonra neler olabileceğini teselli edici ifadelerle irdelemişti, tarihte olan bütün hikâyelerle ilişkili olduğu için ileride nasıl ve sürekli olarak birlikte olacakları konusunu görüşmüşlerdi. Ama bu, insanın huzursuzluğuna yardımcı olacak, onu rahatlatacak bağımsız düşünce ürünleriydi, aslında bir an için, dostça ifade edilen sözlere konulmuş yasalar bir yana bırakılıyordu: Bu, atalarının uyguladıkları ve içinde kutsal olan Tanrının bulunduğu, ahiretin görünüşüyle ilgili rahatlatıcı açıklamalar, komşulardaki mabet mezarları ilahlarının ve onların ölüm katılığı içindeki ceset ilahlarının bu konudaki haşin ve titiz yönergelerinden kesinlikle farklı ve onları reddeden yasalardı. Çünkü insan, karşılaştırmalarla farklılıkları gö-

rür ve öğrenir, olması gereken bütünlüğe bu şekilde ulaşır. Yusuf'un bu şekilde belirtilen ve terennüm edilen iffetini koruma eylemi, kesinlikle aşk ve çocuk yapma alanında her ilişkiyi temelden nefretle reddettiği anlamında değildir, yoksa ata-babasının benim soyum dünyadaki toz tanecikleri sayısı kadar çoğalacaktır müjdesine aykırı düşmüş olurdu; bu bir anlamda Tanrı düşüncesinin korumayı sağlayan, kanında bulunan irsi bir yasaklamaydı, onu boynuzla yapılan çılgınlık ve sefahat âleminden uzak tutmak ve onu ölüme hizmet etmekle kendisi için ruhen ve mantıken ayrılmaz bir bütünlük içinde bulunmasını sağlamak için konulmuş bir yasa maddesiydi. Mut'un talihsizliği ise, Yusuf'un ona aşkını ilan etmemesindeydi, ölüm ve edepsizlikten oluşan bu karma yapıyla yapılan kötü girişim, Şeol'un kötü girişimi şeklinde görünüyordu, bu da her şeyi berbat eden bir çıplaklık anlamına gelmiş kabul ediliyordu.

Şimdi de yedinci ve son sebebe geldik –yani bütün hepsini içinde bulunduran ve hepsinin de bir korkuya kapılmasına sebep olan asıl neden şuydu: "Çıplaklık". Bu motif, Mut'un bir bahaneyle incir yaprağını atıp çıplak olmasını istediği konuşmayı anımsatıyor, ama biz burada bunun çok zengin anlam ilişkilerini ve ilerideki sonuçlarını bir kez daha göz önünde canlandırmak istiyoruz.

Bir kelimenin, kavramın anlamı, insanın aklında çeşitli kırılmalar yaparsa, tıpkı buluttan çıkan ışığın bütünlüğünün gökkuşağındaki renklere ayrılması gibi yeterince garip algılama katmanlarına neden olur. Sonra bu kırılmalardan birisinin kötülük fikri boyutuna girivermesiyle, bütün anlamları içinde itibarı bozulan bir kötü sözcük olur ve her anlamda tiksindirici bir anlam kazanır, sadece tiksindirici bir şeyi belirtmek için kullanılabilen bir konuma gelir ve akla gelebilecek her türlü tiksindirici olaym adı olarak geçerlilik kazanır –kırmızı, fenalık içeren bir renk olduğu için, çölün rengi, kuzey yıldızının rengi de bir bütün ve kırılmamış hâliyle gökyüzünün ışığının bütün masumiyetine rağmen sanki lanetlenmiş gibi bir anlamla yüklenir. Çıplaklık ve soyunup çıplak hâle gelme fikrine başlangıçta masumluk ve sevinç anlamları yüklenmişti; kızıllık ve lanetlenmiş olma

kavramlarından eser yoktu. Nuh'un çadırında, Ham ile Kenan ve onun kötü küçük oğluyla başlayan lanet olası hikâyeden itibaren, her zaman geçerli olacak bir kırılma oldu ve bu kırılma içinde kırmızı rengin anlamında kötülük baş gösterdi ve etrafa hep, dalga dalga kızıllaşma yayıldı: Artık buna karşı yapılacak bir şey yoktu; tiksindirici olan bundan böyle bu isimle belirtiliyordu, diğer bütün tiksindirici olanlar da veya hemen hemen her şey, tiksindiriciliği bünyesinde bulunduran her şey bu isimle anılıyordu. Yakup'un vaktiyle kuyu başındaki davranışında o günden bugüne aradan hemen hemen dokuz yıl geçti –yani çıplaklığıyla güzel aya cevap vermek isteyen oğlunu azarlayarak çıplaklığı yasaklaması da bu endişenin sonucudur; oysa kuyu başındaki delikanlının çıplaklığını inceleyecek yerde, ondaki bu düşünceye hüzün veren bir karanlık düşürülmüş olduğu görülmektedir. Çıplak hâle gelmek en sade ve en gerçek anlamda başlangıçta tamamen masum ve sakıncası olmayan bir anlam taşıyordu, gökyüzündeki ışık gibi masumdu; ancak Baal çılgınlığı olarak, yakın akrabadan birisinin kanını günah çıkarmak üzere akıtıp öldürme hadisesine bağlantılı olarak bu anlamda bir kayma oldu ve bu kavrama kızıllaşma anlamı karıştı. Böylece başlangıçta masum olana ve ışığın değişik şekilde oraya buraya düşmesindeki anlam kaydırma eylemleriyle sonunda kırmızı renk, her şeyi öylesine kızıla buladı ki bu her türlü kan dökerek işlenen günah için, hem bu eylemin yapılmış durumu, hem de sadece görünüşü ve bunu arzu etme durumları için, tiksindirici bir isim oldu, özellikle de cinsel coşkuların ve etlerin karışması anlamında her türlü girişimi engelleyen ve bunları lanetleyen bir hâl aldı –bu sırada akıllarda Nuh'un işlediği günah canlanıyordu– babaya ait mahremiyete oğlun tecavüz edişi, "çıplak hâle getirme" anlamını taşıyordu. Ayrıca bununla da kalınmadı, burada yeni bir olayla eski hadiseyi eşleştirme ve ilişkilendirme yapıldı, yani Ruben'in attığı yanlış adım, babasının mahremiyetine ait olan yatağın oğlunun girişimiyle kirletilmiş olması, sonradan genelleştirildi ve mahrem olan her şeye bu bağlamda bakış atfedildi, sadece arz etmek ve eylem değil, duygu olarak da babanın mahremine tecavüz olayına göre, her şey bu adla geçerlilik kazandı.

Yusuf'un kafasında da durum bu şekilde fark ediliyordu –buna tahammül etmek gerekiyor. Ölüler diyarındaki sfenks ona uygun düşmeyecek bir talep, yani kendi düşüncesine göre babasını çırılçıplak soymak gibi görünen bir hadise karşısında ne yapabilirdi –ve düşünülecek olursa bu olay, ihtiyarın memlekette bu bataklıklar diyarının ne kadar kötü anlama geldiğine ve bu diyardan nasıl tiksinti duyduğuna ne gibi bir çözüm üretebilirdi, özellikle çocuğunu ebediyen korunmuş ve esirgenmiş olduğuna inanan ama onun bu tür bir kötü girişim içinde bulunduğunu öğrenecek olursa hâli ne olurdu? Yusuf'un kendisini babasının kahverengi, endişeli gözleri altında bulunduğunu hissetmesi, babasına karşı çıplak bırakma suçunu işlemesi ve kendisini kaybetmesi, tıpkı Ruben'in yapmış olduğu gibi, üzerindeki kutsallık vasfının alınıp başı boş bırakılması, nasıl bir şey olurdu? İşte bu, Yusuf'un başı üstünde asılı duran bir kılıç gibiydi ve Ruben'in bir zamanlar Bilha'yla şakalaştığı gibi, kendisinin de bu çift anlamlı pençelerini kaldırmış hayvanla şakalaşarak, kutsamayı kaybetmeyi isteyebilir miydi? Onun bu soruya içinden verdiği cevap kimseyi şaşırtmamalı: "Kesinlikle olmaz!" Kendisini bu olaylarla ilgili her türlü düşünceleri hesaba katarak, kendi kimliğini baba-fikriyle özdeşleştiriyorsa Yusuf'un kafasında babasını incitme düşüncesi öne çıkıyorsa, buna kim hayret edebilir ki? Son derece canlı ve aşk konularında hepsine cevap verebilecek konumda bir kişi olarak kendi "iffetini" çok güzel bulabilir, buna Tanrı inancına leke sürmeyecek bir kararla sahip olabilir, çok kaba ve geleceğini mahvedebilecek bir hata işlemekten sakınabilir, değil mi?–

İşte Yusuf'un Hanımefendisinin kan suçu işletecek bu çağrısına, asla olmaz diyerek ona uymamasını sağlayan yedi sebep bunlardı. Bunları önemle ve sayılarına uygun bir şekilde derledik ve onlara sakin bir tavırla toptan baktık; Yusuf'un içinde bulunduğu bu kötü niyetli girişimde, bir zamanlar kendisinin anlattığı hikâyenin, şu anda kendi başında olmasından ve buradan sağ salim kurtulacağının henüz belki olmadığı bu saatlere geldik. Şu anda onun için her şey yolunda gidiyor ve o bu hadiseyi az bir zararla atlatmış

görünüyor –bunları biliyoruz. Ama o bu işi bu kadar ileriye niçin götürdü ki? Kuyunun ağzını açıp onu beklediğini görmüş olan samimi küçük dostunun kulağına fısıldayarak söylediği uyarılara aldırış etmemesi ve fuhşa teşvik eden sözlerle onu çılgına çeviren, şu uçkuruna düşkün zavallı adamla birlikte hareket etmesi neden? Sözün kısası, her şeye rağmen Hanımefendinin görüşme teklifini niçin reddetmeyi istemedi, aksine tanıdık birisi olarak gördüğü adamla, Hanımefendinin oraya gelmelerine niçin izin verdi? –Evet, buna, dünyaya göz kırpmak ve yasak edilen şeye merakla sempati duymak denir; ayrıca buna kendi ölüm adına ve ilahî konumuna belirli bir düşünsel düşkünlük de katılıyordu; bir parça kendinden emin bir cesareti ve iyimserliği de vardı, böylece tehlikeyi bertaraf edebilirdi –zor durumda kaldığında geri dönebilirdi; işte madalyonun övünülecek ters tarafı da buydu; uygunsuz ve olmayacak talep karşısında iradesi güçlü bir şekilde devreye girip onu korumaya alıyor, daha ileriye gitmesini önleyerek bu kötü girişimden zaferle çıkmasını sağlıyordu –bu çok kolay ve dikkatle geçirilen sınavdan, babasının ruhuna uygun olarak, faziletini ve iffetini ustalıkla muhafaza ediyordu... Belki de kendi yolunu ve yolundaki bu eğilme konumunu önceden sezmişti, bu yol küçük bir dolaşımı tamamlamak istiyordu ve bu şey yapıldığı takdirde, kitaplarda önceden planlanmış olan bir uçuruma düşmek zorunda kalacağını sezmişti.

YEDİNCİ BÖLÜM

ÇUKUR

Tatlı Pusulalar

Potifar'ın karısının Yusuf'tan hoşlanmasının üzerinden üç yıl geçmişti; Yusuf'un hazinedarın evinde bulunuşunun da onuncu yılıydı. Potifar'ın karısı Yakup'un oğluna aşkını ilan etmeye başlamıştı. Bunu artık açıkça ve daha da şiddetlenen bir ifadeyle dile getirdiğini söyledik ve izledik. Aslında ikinci yılda aşkını "belli etmesi"yle üçüncü yılda bunu "ilan etmesi" arasındaki fark pek büyük değil; bununla onun arasında mevcut olan sınır, aslında akışkan bir şekildedir. Ama bu sınır vardır ve sadece iltifat ve arzu dolu bakışla, ki bu birisine talip olma anlamına geliyor ve gerçekten birisini istemek konumuna da geçecek olan sınırı aşma eylemi, kadının kendinde çok şeyler kaybetmesine mal oldu; bu zafiyetini yenmek ve köleye olan arzusunu unutmak için ne kadar özveride bulundu –ama yine de bu öyle fazla bir şey değildi; çünkü kadının açıkça bu konuda diğerini tercih etmesi gerekecekti.

Buna sahip değildi; keşke aşkını unutabilse, bu arzusunu yenebilseydi, ama o gururunun ve utancının üstesinden geldi, bu yeterince zor oldu ama yine de biraz daha kolaydı –kendine hâkim oluş sırasında, arzularının ortaya çıkışındaki gibi tamamen yalnız değildi, onun için üzerinde bıraktığı iz bir parça daha azdı, kendisine bu sırada çoluk çocuk sahibi cüce Dûdu yardımcı oldu, kendisiyle Yakup oğlu arasında gidip gelen birisiydi, kendi tabiriyle ve çok büyük övünçle belirttiği gibi bu işi yapan tek kişiydi: Elçi, öğüt verici ve kö-

tü bir koruyucu rolünü oynuyordu ve her iki taraftaki ateşi olanca gücüyle körüklüyordu. Çünkü şu anda sade bir değil iki ateş vardı; Yusuf'un pedagojik yönden oturtmaya çalıştığı iyileşme plam, yani Hanımefendiden vazgeçmediği, aksine her gün onun karşısında bulunduğunu söylemesi, içi boş bir gevezelikti ve onun yaptığı tam bir eşeklikti; çünkü Yusuf bile bile veya bilmeyerek, uzun zamandan beri yürekler parçalayan ilahî bir konum içinde bulunuyordu; bunu tir tir titreyen Habip ve Dûdu da tabii çok iyi biliyordu; çünkü onun bu konulardaki zekâsı ve derin bilgisi amca oğluna göre daha üstündü.

"Genç kâhya" dedi yolun sonunda, "şu âna kadar şansının yaver gitmesini başardın, bu senin kıskanılmana sebep oldu, tabii ben böyle bir şey tanımam. Hiç kuşkusuz anlayışlı ama ağır başlı soyuna rağmen üst düzeyde bulunanların hizmetinde yaşadım. Güven içinde özel bir odada yatıyorsun. Usir'in Mont-kav'a bir zamanlar bahşetmiş olduğu tahıl, ekmek, bira, kaz, keten ve deri işlerinin başında artık sen varsın, bunlar sana ihsan edildi. Onları pazara götürüyorsun, çünkü bütün bunları sen tek başına yiyip bitiremezsin, malvarlığını arttırıyorsun ve yükünü tutmuş olan bir adamsın. Ama nasıl zengin olunursa, öyle yıkılır; nasıl kazanılırsa, öylece akıp elden gider, bu dünyada böyle derler; eğer bir adam şansını koruyamaz ve onu sağlamlaştırmayı bilmez ve sarsılmayacak temeller üzerine kurmayı ve ölüler mabedi gibi sonsuza kadar ayakta kalmasını sağlamayı bilmezse, söylenenler başına gelir. Bu durumlar sık sık tekrar eder; böyle bir insanın bu mutluluğu sonsuza kadar sarsılmayacak şekilde, mükemmel ve taçlanmış bir hâlde elde etmesi için, onu yakalamak üzere elini birazcık ona doğru uzatması yeter. Ama çekingenlikten ve şüphelenmekten mi, yoksa kibirden mi bilinmez, bu çılgın adam bunu yapmaz, elini elbisesinin içinde saklar ve hayatı için elzem olan son şansı yakalamak için uzatmaz, aksine fırsatı elinden kaçırır, buna tenezzül etmez ve ciddiye almaz. Peki, sonuç? Sonuç üzüntü vericidir, bütün şansını ve kazanmış olduğu her şeyini elinden avucundan kaçırır, her şeyini yerle bir etmiş olur, tenezzül etmediği yerlerde itibarını yitirir. Çünkü kendi şansıyla birleşmek isteyen ve ona en son ve en yüce makam olarak verilme-

si düşünülen ve sonuna kadar başında kalacağı güç ve yetkiler, bu olayla berbat oldu; çünkü bunlara tenezzül etmeyip reddettiği için onları incitti, deniz gibi gazaba gelmelerine neden oldu; kadının bakışlarından ateşler fışkırıyor ve kalbinde doğudaki sıradağlar gibi kum fırtınaları oluşuyordu; bu adamın şansı ve mutsuzluğundan vazgeçmekle kalmıyor, aynı zamanda öfkeyle ona karşı cephe alıyor ve onu sonuna kadar mahvetmek istiyordu, bütün bunları gerçekleştirmek ise kadın için hiç de pahalıya mal olmayacak bir şeydi. Benim gibi şerefli bir insanın senin şansın ve mutluluğunun için neler yaptığını açık ve seçik bir şekilde fark edeceğini umuyorum –bunu hem senin hem de o malum kişinin mutluluğu için yaptım. Ama bu aynı şey: Onun mutluluğu senin ve seninki de –onun mutluluğudur; bu uzun zamandır saadet bahşeden bir birlikteliktir ve bu saadetin gerçekten coşku dolu bir şekilde devam etmesi söz konusudur. Çünkü bu birlikteliğin sana nasıl bir coşku vermiş olacağını aklımdan ve yüreğimden geçirdiğim zaman, benim gibi iri yarı adamın bile başı dönüyor. Ben et birlikteliğinden, cinsel birliktelikten söz etmiyorum, bu bir; çünkü bu ilgili kadının nefis uzuvlarının ve ipek teninin vereceği sonuçlarla çok doğal olarak müthiş bir coşkuya neden olacaktır. Ama benim belirtmek istediğim şey, ruhun coşkunluğudur; bu diğerini ölçüsüz şekilde yüceltir ve akılda sabit bir şekilde kalır, yani sen kesinlikle saygın ama son derece alçakgönüllü, dürüst ve soyu yabancı birisi olarak, her iki ülkenin en güzel ve en asil kadınını kollarına almış ve onun senin aşkınla son derece mutlu ve coşkulu iç çekişini yaşamış birisi olarak kalacaksın ve sen aynı zamanda çöl ve sefalet diyarının bir delikanlısı olarak, Mısır'ı emrin altına almış olacaksın ve kollarına aldığın bu kadının son coşkulu iç çekişinde aslında bu ülkenin mutluluk ifadesi bulunduğunu göreceksin. İşte bu çift hazzı yaşayan sen, buna karşılık nasıl bir ödemede bulunuyorsun, duyduğun bu hazzın birisi diğerinden daha üstün ve şu âna kadar hiç duyulmamış şeyler, değil mi? Sen bunların karşılığında hiçbir özlemde bulunmayacaksın, sen bunun için ödüllendirileceksin –hem de bu evin efendisi ve hâkimi makamına gelerek şansının, mutluluğunun sarsılmaz

bir şekilde ebedileşmesini elde edeceksin. Çünkü Hanımefendiye sahip olan kişi" dedi Dûdu "gerçekte asıl efendidir." Ve kısa kollarını Potifar'ın önünde yaptığı gibi onun önünde yukarı kaldırıp bir eliyle dudaklarından öpücük alıp yere yolladı; böylece Yusuf'a daha şimdiden ilk öpücük gönderen kişi olduğunu belli etti.

O son derece fırlamaca, adi ve tahrik edici bu sözleri tiksinerek dinlemişti, ama bunların kendi azametine pek uygun olmadığını da biliyordu, bu yüzden ona şöyle cevap verdi:

"Cüce, eğer sen kendi garip düşüncelerini bana uzun uzadıya söylemekten ve bu konuyla ilgili olarak benim için pek önemi olmayan şeyleri yapmak yerine, haber götürücü ve duyurucusu olarak görevini sürdürmeye devam etmeye çalışırsan daha iyi olur. Eğer bana yüce makamlardan gelen bir konuyu açacaksan ve bildireceksen, öyle yap. Böyle bir şey yoksa, defolup gitmeni tercih ederim."

"Sana vereceğim haberi bildirmeden önce, buradan defolup gidecek olursam herhâlde kendimi cezalı duruma sokarım" dedi Dûdu. "Çünkü sana aktaracağım ve teslim edeceğim şeyler var. Benim gibi üst düzey bir haber iletici ve duyurucunun bir haberi süslemeye, cilalamaya ve yaldızlamaya hakkı vardır."

"Neymiş bu haber?" diye sordu Yusuf.

Cüce ona, üzerinde Hanımefendi Mut'un kendi eliyle birkaç cümle yazdığı çok kısa ve ince papirüsten bir pusulayı uzattı...

Yolun diğer sonunda ise bu yaramaz adam şunları söylemişti:

"Yüce Hanımefendim, senin ruhuna hitap edecek şeylerin, senin bu sadık kulunun gözüyle (yani bana göre), hiç ilerleme kaydetmediğini ve hep yerinde saydığını ve zamanın böyle geçip gitmesini görmek çok can sıkıcı bir durum; çünkü neredeyse hiç ilerlemeyecek, duracakmış gibi. Bu, şu insanın seninle ilgili üzüntü çekmesine ve endişelenmesine yol açıyor, çünkü senin güzelliğin bundan etkilenebilir. Tanrılar korusun, güzelliğinizin etkilenip zarar görmesini arzu etmem; güzelliğiniz bütün haşmetiyle ortada ve bunu daha birçok şey katarak daha hoş hâle getirmek ve normal bir insanın üstünde güneş gibi parlayan bir hâlde olmasını sağlamak gerek. Ne kadar büyük etkisi olursa –o kadar iyi olur! Ama senin güzelliğin değil de şerefin söz

konusu –bununla söylemek istediğim şey, senin bu evdeki Usarsif denilen delikanlıyla, ki ben ona 'Nefernefru' adını vermek isterim, çünkü o 'güzellerin en güzeli'dir kesinlikle, onunla olan ilişkilerin ve bunun yarattığı darbeler altındasın... Bu isim senin hoşuna gidiyor, değil mi? Ben bu ismi senin kullanman için icat ettim –veya icat etmedim aslında, gizli gizli dinleyerek buldum ve senin emrine sunmak üzere benimsedim; çünkü o bu evde, kara ve su yollarında ve şehirde hep böyle anılıyor, hatta damlar ve duvarlar üzerindeki kadınlar bile onu bu şekilde tanımlamayı tercih ediyor; onların bu davranışlarına karşı da ciddi bir girişimde bulunulmadı. Ama izin verin de çok iyi düşünerek hazırladığım konuşmamı sürdüreyim! Çünkü senin şerefinle ilgili olarak bu kulunun içini kemiren bir durum var; sen Nefernefru'yla yavaş yavaş kendi amacına yaklaşıyorsun, senin onu büyülemene ve böylece tuzağa düşürmene ve onun da sana kendi adını söylemesine bağlı. Gerçi bunları ben tertipledim ve seninle onun arasında bu kurgulamayı yaptım, Hanımefendiyle kölenin kâtip ve kadın hizmetçi kıyafetiyle birbirlerine yaklaşmalarını sağlamakla kalmadım aynı zamanda hiç zorlanmadan ve sıkıcı formalitelere bağlı kalmadan iki ağız ve iki çift göz olarak görüşmenizi ve buluşmanızı mümkün kıldım. Bütün bunlar onun sana çok sakin ve tatlı bir saatte kendi adını söyleyecek bir atmosfer yaratacak ve sen kazanacağın bu zaferin zevkiyle, yani kötü insana karşı kazanacağın bu zaferin sancısıyla ölecek gibi olacaksın ve onun herkesi büyüleyen ağzı ve gözlerinin sahibi olacaksın. Çünkü sen onun ağzına öyle bir mühür vuracaksın ki onun güzel konuşmaları yok olacak ve herkesi büyüleyen gözleri bu yenilginin verdiği sonsuz sevinç içinde kırılıp gidecek. Ama zor olan şey, bu delikanlı seninle yaşayacağı bu yenilgiye karşı kendisini güven altına alıyor ve senin aracılığınla tuzağa düşmek istemiyor; bu, Hanımefendiye karşı bir isyan ve bir tür utanma hissi, Dûdu'nun gözünde bunlar arsızlık olarak anlaşılmaması için alınmış önlemler. Hem de nasıl?! Hem de ne biçim?! Sen onu yenmeyi arzu ediyor ve onu da yenilgiye davet ediyorsun Amun'un çocuğu, güneydeki kadınlar evinin çiçeği; o ise Habirli Amu, yabancı köle ve aşağı tabakadan bir oğlan sana direniyor, senin istediğin şeyi istemiyor ve senden eko-

nominin rakamları ve zırvalıkları arkasına gizleniyor, değil mi? Buna artık tahammül etmek imkânsız. Efendileri Amun'a karşı cizye ödemekle yükümlü olan Asya'nın tanrılarının çok kaba saygısızlığı ve itaatsizliğidir. Bu evde başlangıçta sadece bu kölenin gelişiminde kendisini gösteren durum, çehresini değiştirerek bu evin içinde öfke nedeni oldu. Amun'a cizye ödemek istemeyen Asya'nın tanrılarının açıktan açığa başkaldırısıdır bütün bunlar, oysa bu cizyeyi, delikanlının Amun'un çocuğuna yenilgisi şeklinde ödemek mümkün olabilirdi. Olayın bu noktaya gelmesi lazımdı. Ben tam zamanında uyarıda bulundum. Ama bu olay böyle tıkanıp kaldığı ve hiç ilerleme kaydetmediği sürece, seni de büyük Hanım adil olan kişi artık aklayamaz ve bu rezaletten temizleyemez. Çünkü sen olayı ileri götürmüyorsun ve delikanlıya genç kız gibi zarafetle yaklaşıyorsun, o ise ilahların kralı Amun'la hileler ve kaçamak sözlerle oyun oynuyor ve aydan aya ona rest çekiyor. Bu çok iğrenç bir şey. O bu cesareti senin ona genç kız gibi davranmandan bulunuyor ve olayların gelişmesine fırsat vermiyor. Bu açıklamayı yaptığım için sadık hizmetçinizi lütfen affediniz, çünkü yokluğu hissedilen bu kişi nereden çıkıp sana gelecekti ki? Senin yapman gereken şey şudur: Hep kaytarıp duran adamı tereddüt etmeden emrin altına alman ve kendisinden cizyesini ödemesini talep etmen ve onu yenilgiye zorlamandır; böylece o kurnazlıkla elinin altından kaçıp kurtulamaz. Hanımlığın tutar da bunu sözlü olarak yapamayacak olursan, o zaman bunu yazılı olarak yap ve tatlı pusulalar yöntemini uygula, okuduğu zaman, içeriğini isteyip istemediğini belli etsin: 'Beni bugün dama oyununda yenmek ister misin? Haydi gel ikimiz bir dama oynayalım!' Buna benzer şeyler yaz bir pusulaya, genç kızlara özgü tatlı bir dille olayı geliştir ve açıkça dileğini belirtmeye çalış. Sana bir yazı takımı hazırlayayım ve sen benim dediklerimi yaz, ben de bunu ona götürüp vereyim ve sonunda olay Amun'un şerefine uygun olarak gelişip ilerlesin!"

Böylece gayretli, cüce Dûdu, şimdi burada. Ve gerçekten Eni mahmurluk ve bu alanda ortamı iyice geren adamın otoriter tutumu altında genç kızlara özgü bir alçakgönüllülükle onun talimatına göre pusulayı hazırladı; Yusuf bunu okudu ve Atum'un kızıllığına

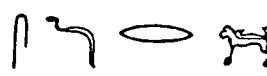
rağmen mutlu bir adamın yüzü gibi kıpkırmızı kesilmişti ve ani bir refleksle teşekkür etmeden bu pusulayı getiren adamı kabaca başından defetti. Bu dik başlı meydan okumaya uymamasına, öte yandan kendisine malum edilen korku verici fısıldaşmalara rağmen Yusuf çağrıya uydu. Hanımefendiyle Ra-Horahte'nin kabartma resmi altında ahşap sütunlu salonda baş başa oyun oynadıkları oyunun birisinde Yusuf onu "batırmaya" çalıştı, diğerinde o Yusuf'u yendi, böylece yenme ve yenilme ortadan kalktı ve karşılaşmanın sonucu sıfır, yani berabere bitirildi –hadisenin hâlâ olduğu yerde saplanıp kaldığını gören Dûdu hayal kırıklığına uğradı.

Bunun için gerekenden daha fazlasını yaptı ve işi bütünüyle ele aldı, organizasyonu üstlendi ve Yusuf'un yan tarafına geçip yeniden şu şekilde konuşmaya devam etti:

"Çok önemli bir yerden sana teslim etmem gereken bir şey var."

"Ne var ki?" diye sordu Yusuf.

O zaman cüce ona küçük bir pusula uzatıyordu, böylece söylemek gerekirse, olayın kuşku verici bir hamleyle devam etmesini sağlıyordu, mektuptaki ifade artık bir ahlaksızın sözleri değil aksine üstün bir kadının sözleriydi, açık ve yanlış yorumlanamayacak şekildeydi –biz buna tersten yorumlama diyebiliriz, değişik bir yazı kullanılmış olmasına rağmen her şey açıkça belli ediliyordu: Bu kez Mısır yazısı kullanılmıştı, gönderen kadının doğal olarak kullanmış olduğu sesli harflerin donuk olarak ifade edildiği zarif işaretlerden oluşan bir eserdi, içine sessiz harflerin çok kullanıldığı yoruma açık kavramlar serpilmişti, yani Rebus'un büyüsünden bazı özel terimler, yarı yarıya gizli ve süslü ifadelerle aktarılıyordu, insanı biraz güldüren logogrifik maskaralıklar da vardı; böylece bu tatlı pusulanın yazılışında gerçekten her türlü özen gösterilmişti ve mektupçuğa ruhen ve mantıken çekicilik kazandıran her şey açıkça uygulanmıştı. Mut-emenet tarafından gönderilen haberin can alıcı yerinde, onun nükteleri diyebileceğimiz, üç harf vardı, bunlar diğerlerine göre çok daha çekici bir tarzda yazılmıştı; aslan başlı bir divanın üstünde bir mumya bulunuyordu, sanki bununla yorumlanmayan açık bir durum belirtilmek isteniyordu. Bu Rebus aşağıdaki gibi görünüyordu:

bunun anlamı "sırt üstü yatmak" ya da "uyumak"tı. Çünkü bu, Keme dilinde sadece bir kelimeydi. "Yatmak" ve "uyumak" kelimesinin yazılışı bu dilde aynıydı; "Mut" anlamına gelen bir akbaba simgesiyle imzalanan bu mektupçuktaki bütün cümlelerin anlamı açık ve seçikti: "Gel, bir saat uyuyalım."

Nasıl bir belge bu! Altın değerinde, her ne kadar hoş olmasa da, insanı bunaltan ve kötü tabiatlı olsa da son derece haysiyetli ve etkileyici. Elimizdeki bu belge orijinaldir; Mısır dilinde yazılmıştır, bu belgenin içinde Potifar'ın karısının arzu dolu dileği Yusuf'a yöneltilmiştir –bu arzu ilk kez yazılı bir şekilde ona yöneltilmiştir; burada evli cüce Dûdu'nun kadının kulağına fısıldayarak söyledikleri de yer almaktadır; bunu gördüğümüzde bizler çok etkilendik. Yusuf bunu okuyup anlamını çözdüğünde kim bilir içinde neler hissetmiştir! Yusuf rengi atmış ve korkuya kapılmış bir hâlde bu kâğıdı elinde kaybetmiş ve Dûdu'yu sinekleri kovalayan yelpazesinin tersiyle kovalamıştı. Gerçekten söylenecek olursa âşık olmuş Hanımefendinin arzu dolu ve çekici şeyler vaat eden, ısrarla istenen uygunsuz eylem çağrısı, Yusuf için bir sürpriz olmuştu, onu çok sarsmıştı ve kanında şiddetli kaynamaya yol açmıştı, yedi itiraz sebebine direnç göstermek için korkulacak bir durum yaratmıştı; bu hikâyenin şölensel bir saat vaat eden çağrısının sonucunun ne şekilde biteceği bilinmiyordu. Yusuf ise başlangıçta kendisinin de anlattığı gibi, bu hikâyeyi, bu şölen gibi geçen bir saati gerçekte yaşadı, ama bunun ötesini göremedi ve bu işin nasıl sonuçlanacağını kesin olarak algılayamadı. Hikâye bu noktada havada kalıyor, onunla ilgili aldığı karar, bir pamuk ipliğine bağlıydı ve o anda bu yedi itiraz sebebinin hepsi zarar görebilirdi ve Yusuf günah işlemiş olurdu –her şey tersine bir gelişme gösterebilirdi. Elbette Yusuf bu büyük hatayı işlememek ve Tanrıyla hiçbir şekilde bozuşmamak için kararlılığını kesinlikle gösterdi. Ama cüce Habip de gerçekten çok haklıydı, dostunun iyi ile kötü arasında seçim yapmakta serbest olduğunu, bir parça kötü olana meyledebileceğini ama bunun için kendi-

sine hürriyet tanımadığını algılamıştı; özellikle kötülük üstüne kurulmuş bir yalanı yutturmak ve bulanmış beyinden artık iyilik eyleminin çıkmayacağını tahmin etmek mümkündü, çünkü bunu, kabul ve itiraf edilmeyen, kötü olana meyletmiş seçme hürriyetinden duyulan haz olarak değerlendirmek gerekir. Yusuf bu konuda Tanrının rızasını gözeterek bir seçim yapmış ve isabetli bir karar vermişti. –Tanrı ona bu gurur verici tatlı zevkin sunulmasını, belki de O kendisi sunmuştu, bunu sağlamakla acaba kıskançlık duymayı aklından geçirmiş olabilir mi? Bu haz, bu diyara atılan insanın gerçekleşmesini beklediği yüceltilme için planlanmış bir çıkış yolu muydu ve bu evdeki makamının çok üst düzeye yükselmiş ve Hanımefendinin gözlerini onun üstüne çevirmiş olması, bütün Mısır ülkesinin adını kendi güzel adıyla Yusuf'a vermiş olmakla onu, söylemek gerekirse, dünyanın efendisi konumuna getirmeyi mi arzu ediyordu? Sevgili kadının sunduğu ve dünyanın efendisi konumuna yükseltecek bu teklifi, hangi delikanlı derhal kabul etmez ki? Bu, Tanrının Yusuf'u dünyanın efendisi konumuna getirmek için yapmaya niyet ettiği şey değil miydi?

Görüldüğü gibi, onun henüz tamamen üzerindeki bulanıklığı atamamış olan aklı ne gibi mücadeleler vermektedir. Onu karmakarışık bir konuma sokan şey, iyi ve kötü kavramlarıydı; kötü kavramına iyi kavramının yorumunun verildiği anlar olmuştu. Eğer mumya şeklinin "yatmak" konumuna göre bu yorumlama yapılmış ve ona bu gözle bakmak istenmişse burada, birisini hoş olmayan bir niyetle kandırma girişimi var demektir; bu kandırılan kişi Onun nazarında affedilmez bir hadiseye neden olmuş olur ki buna hiçbir ümit vaat etmeyen mumyalar ilahı değil ancak geleceğin tek Tanrısı çözüm bulabilir –işte Yusuf kulağım küçük dostunun tavsiyelerine açık tutmuş, gelecekteki şen ve şuh saatlerin gidişatına güvenmemiş ve geçerli haklı sebeplere uymuş Hanımefendinin yanına gitmemeye kesinlikle karar vermiş ve tam ensesinde hissettiği, burnundan ateşler fışkıran hayvandan ve onun kendisini yakıp kül etmesinden korkmuş, bundan böyle de kötü cücelerin getireceği hiçbir mektupçuğu almamaya karar vermişti. Yusuf bunu hiçbir tartış-

maya meydan vermeden Hanımefendiye bildirmeyi tercih etti, çünkü ne de olsa o bir Hanımefendiydi ve çağırdığı zaman da gitmesi gerekiyordu. Ama insanoğlu kendisini ne kadar kolaylıkla kötü olanı tercih etmeye yatkın buluyor, hürriyetini bu uğurda harcamaktan çekinmiyor, ateşle oynuyor, kendisini yok edecek bir cesaret örneği sergileyerek ateş saçan boğayı boynuzlarından yakalıyor, bunu çılgınlık eseri olarak mı yoksa bunu yapma hevesini içinde gizlice duyduğu için mi yapıyor –bunu kim ayrıt edebilir ki?!

Dil Ağrısı (Oyun ve Sonrası)

Nihayet üçüncü yılda beklenen gece geldi. Potifar'ın karısı Mutem-enet birilerine artık hâkim olamaz bir hâldeydi, nikâhlı kocasına, evdeki genç kâhyasına gönderdiği bilmece gibi mektupçukla ilgili konuyu açamıyordu; aynı zamanda kanayan yarasını dindirmek için köle delikanlıya açıktan cinsel ilişki teklifinde bulunmayı da gururuna yediremiyordu; utanç duyduğundan, bu ikilem içinde dilini ısırıyordu. Hanımefendi konumunda birisi olarak, bir yandan onunla birlikte olmak, kanını ve etini onunkiyle birleştirmek arzusunu dile getiremediğinden korkuya kapılmıştı, öte yandan bir tarikat üyesi olarak, erkeksi yani sakallı görünümüyle aşk yapmayı isteyen birisi olarak üzerine böyle bir görev vardı. İşte o gece, bundan dolayı dişleriyle dilini öylesine ısırıp parçalamıştı ki ertesi gün duyduğu şiddetli ağrı ve yara yüzünden bir çocuk gibi peltek peltek konuşuyordu.

Bu küçük mektubun verilişinden sonra birkaç gün boyunca Hanımefendi Yusuf'u görmek istemişti ama onun gözlerine bakma cesareti bulamadığı için de güzel yüzünü ondan saklıyordu, çünkü bu pusulayla onu teslim olmaya yazılı olarak çağrıda bulunmuştu. Onun bu yakınlığından mahrum kalışı Hanımefendiyi olgunlaştırdı; Yusuf'a sihirli yazıdakileri kendi ağzıyla dile getirmeye karar verdi; onun yanında bulunmasını arzu etmesi, âşık olduğu bu köleye bir türlü söyleyemediği şeyi, ona söylemek, bu kelimeyi ona ifade etme arzusu hâline geldi, Yusuf'un bunu canu yürekten söyleyip söylemediğini öğrenmek istiyordu, çünkü Hanımefendinin elinde

bunu ifade etmekten başka bir şey kalmamıştı, yani ona kendi etini ve kanını sunmaktan, onun gizli arzularını onunla buluşturmaktan ve onun ağzından da gerçeği işitmekten başka çaresi yoktu. Onun Hanımefendi konumunda olması hayâsızlık yapmasına mâni oluyordu; ama Hanımefendi bu olayla ilgili olarak geceleyin, dişleriyle dilini ısırmasıyla uyarılmıştı; onun bu konuda bir şeyler söylemesi böylece engellenmişti, ama bu cezalandırmadan sonra da o yine çocukça bir tarzda peltek bir dille, suçsuzluğunu ve çaresizliğini ifade etmek için bir sığınma yeri arıyordu; onun bu cahilliğini herkesi etkileyecek bir hâle getiriyordu.

Yusuf'a, Dûdu aracılığıyla ekonomi konularını görüşmek ve arkasından da dama oynamak için yanına gelmesini emretti ve onu gündüzleyin Atum salonunda kabul etti, çünkü yemekten sonra genç kâhya Potifar'ın odasında bir saatlik okuma görevini yerine getirmişti. Hanımefendi uyuduğu odadan çıkıp onun bulunduğu odaya geçerek yanına gitti; ilk kez onun yanına kadar gelmesi, Yusuf'un, hanımındaki duygusallığın artık çok değişmiş olduğunu algılamasına yol açtı; onun bu duygusallığının nasıl bir sonuç getireceği bizim için de malum değil.

Bu garip bir değişiklikti, bunun tasvir edilmesi ve belirtilerinin anlatılmasında, yabancılaşma veya yanlış anlamaya sebep olacak bir tehlike bulunmaktadır. Bu garip değişiklik, bunu sezen Yusuf'un eline hayranlık duyduğu ve çok derin düşüncelere dalmasına neden olacak malzeme vermişti. Çünkü hayat denilen şey, sadece akılda değil etin içinde de derinliklerde bulunur. Bu zaman zarfında kadın yaşlanıp çökmüştü, anlamında değil; aşk buna mâni olmuştu. Kadın daha güzel mi olmuştu? Evet ve hayır. Daha çok hayır, hatta kesinlikle hayır, –eğer güzellik kavramından sadece hayranlık duyulacak ve insanı mutlu kılan mükemmellik anlaşılıyorsa, bu muhteşem bir tablo olurdu, onu kollarının arasına almak, herhâlde insanın duygularını göklere çıkartacak bir duygu yaratırdı, ama bu değil, çünkü bu artık görünemez olmuştu; çünkü gözün algılattığı açık ve seçik bir anlamda bulunuyordu, dudak ve ellerin veya diğer şeylerin verdiği izlenimler değildi. İnsanın duygularını tatmin

eden her şeyde bir parça soyut ve manevi güzellik vardır: O özgünlük verir ve görünüşten önce, bu fikrin öncelikle olduğunu belirtir; o bir ürün ve onun soyundan gelen bir araç ve gereç değildir; bunun tam tersine bu onun maddesi ve çaresidir. Kadın güzelliği –bu güzellik olabilir, kadınca olandan gerçekleşmiştir, kadınca kavramı, güzel olanın ifade tarzıdır. Eğer maddeyle duygu arasındaki ilişki tam tersine ise ve kadınca güzellik yerine güzel bir dişilikten söz edilirse, çünkü kadınca kavramı başlangıçta temel alınmış ve ana düşünce olmuştu ve güzellik onun özelliğine bağlanmıştı, aslında dişilik, güzellik kavramının özelliği olmalıydı, değil mi? Nasıl, diye sorarız, cinsiyet, güzelliği madde olarak işliyorsa, güzelliği bu maddenin içinde gerçekleştiriyorsa, bu durumda güzellik dişiliğin, kadınca olanın bir ifade tarzı olarak hizmet verir ve etki yapar, değil mi? –Bunun yukarıda şevkle ifade edilen güzellikten tamamen başka bir güzellik şekli olduğu açıkça ortadadır, –o, vahim, hatta tüyler ürpertici, çirkin kavramına çok yakın ve ne yazık ki güzel insanda çekici ve duygu âleminde etkili olmayı başarıyor; güzelliğin yerine geçen cinsiyet kavramının gücü onu temsil ediyor ve onun adını zoraki olarak kendi lehine kullanıyor. Artık bu asla duygusal olarak saygı duyulacak bir güzellik değildir, kendisini dişilik kavramında ifade etmektedir, aksine dişilik ve cinsellik kavramını öne çıkaran şeytani, büyüyle kazanılmış bir güzelliktir.

Hiç kuşkusuz korku saçan bu kelime, bu değişikliğin ifadesi için vazgeçilemeyecek bir değer kazandı, yıllarca ve günlerce Mut-emenet'in vücuduyla birlikte kendisini ortaya koydu. Bu çok dokunaklı ve aynı zamanda heyecan verici, kötü ve benliği saran bir değişiklikti, büyü güzelliğine kaçan bir değişiklik. Bu kelimenin içindeki gerçekleşmede cadılara özgü tasarımın uzak tutulması gerektiği açıkça anlaşılıyor, –bunu, tekrar ediyoruz bunun uzak tutulması gerek, ama yine de tamamen devreden çıkarmayalım. Bir cadı elbette bir cadaloz kadın olarak gerekli değildir. Ve yine de son derece iç gıdıklayıcı bir cadı az da olsa cadılara özgü bir dişilik özelliğine sahiptir. Bu da tasarımda yer alır. Mut'un yeni vücudu bir cadıydı, kadın cinselliğini vurgulayan ve aşk isteyen bir vücuttu ve bu hâliyle

cadalozca olandan uzaktı, oysa bu unsur, vücut uzuvlarının zarifliğinde ve tombulluğunun birleşiminde görülmekteydi. Katkısız bir cadı timsali zenci Tabubu idi; makyaj malzemelerinden sorumlu olan kadının tombul memeleri vardı. Mut'un göğüsleri, onunkilerin yanında, genç kız göğsü gibi çok zarifti, aşk heyecanıyla dikkatleri çekecek şekilde dikleşmişti; vücudu aşk meyvelerini büyütmüştü ve bunların dik görünüşleri tek şeytani dişilik özelliği taşıyordu, oysa bunun tam tersine omuzları zayıf hatta kurumuş gibi duruyordu. Omuzları dar, zarif, hatta çocukça bir etki bırakıyordu, kolları ise dolgun değildi, hemen hemen kurumuştu. Ama kalçaları tamamen başka bir görünüm arz ediyordu, denilebilir ki hoş bir gelişme göstermiş, coşku veren ve yukarıda anlattığımız diğer uzuvlara göre çok farklıydı, bir süpürge sapına takılmış gibi kıvraktı; zayıf kollarıyla eğildiğinde, kadın kemikleri belli olan sırtının ve dimdik göğüslerinin güzelliğiyle insanın aklını başından alıyordu –yalnız şunu belirtelim ki bu hayal, sadece gerçeğe yakın değil aynı zamanda reddedilemeyecek şekilde etkileyiciydi. Kemerli burnu, gamzeli yüzünü çevreleyen siyah kıvırcık saçlarının da buna katkısı vardı; bir zamanlar gerçek anlamıyla ifade edilen bu yüz, artık şu anda yüceltilmiş anlamlarla ifade ediliyordu: Tamamen cadılara has bir özellik taşıyan burnu bir çelişki olarak ciddi hatta tehdit edici karanlık bakışlı gözleriyle keskin açı yapan dudaklarının yılan gibi olan kıvrımı arasında bulunuyordu, –çok etkileyici bu çelişki yine zirvedeydi, – bu yüze hastalıklı ve maske takılmış bir gerilim veriyordu; bu belki de dişleriyle parçaladığı dilindeki acıdan dolayı böylesine gergindi. Dilini böylesine parçalama sebepleri arasında gerçekten şu da vardı: Bu ısırıktan dolayı sonradan peltek peltek masum bir çocuk gibi konuşacağını biliyordu ve bu çocukça pelteklik belki de olayı çok iyi bildiği, bu yeni vücudunun çocuklara özgü durumu güzelleştirecek ve gizemli bir hâle getirecekti.

Ona bakıldığında hissedilen değişikliğin sebebinin korku olduğu düşünülebilir. Eskiden içinde yaptığı şeyin ne kadar basit ve çılgınca olduğunu, saf küçük dostun yalvarışına aldırmadığını ve Hanımefendiden vazgeçmeyi tercih etmeyip, aksine ona gittiğini ve

kadının zarif bir kuğu kız görünümünden bir cadıya dönüştüğünü sonunda kavradı. Onun pedagojik iyileşme plamnın aptalca bir şey olduğunu da anladı ve ilk kez yeni hayatının bu bağlamdaki davranışının, kardeşlerinin suçluluk durumundan daha aşağıda olduğunu fark ederek karamsarlığa düştü. Sezginin tam bir bilgi hâline gelmesi için olgunlaşması gerektiği mantığı, daha sonra olacak bazı olayları açıklayacaktır.

Önce Hanımefendinin aşk tutkunu cadı durumuna geçen dönüşümü hakkında duyduğu heyecanı ve kararan vicdanını, saygı dolu ifadeler hatta taparcasına dile getirdiği selamlama cümlelerinin arkasına gizlemişti, bunları iyi veya kötü aptalca yapılmış iyileştirme planını uygulanmaya devam ederek ve Hanımefendiye kadınlar evinin yiyecek içecekleri ve hizmetçi olarak yeni alınan ve işten çıkarılanların listeleri bulunan muhasebe rulolarındaki kayıtlarına göre birkaç açıklaması takip etti. Bunlar kadının dilindeki yara nedeniyle kırık dökük konuşmasını fark etmesine mâni oldu, çünkü kadın onu ciddi bir ifadeyle dinliyor ve hemen hemen hiçbir görüş bildirmiyordu. Ama dama oynamak için kakmalı oyun masasının yanına oturduklarında kadın, fildişi ve abanoz ağacından yapılmış kanepe üzerinde, Yusuf ise öküz ayaklı tabure üzerinde oturuyor ve yatar vaziyetteki aslan motifli taşları diziyordu; oyun hakkında anlaşmaya vardılar, oyun uzatılmayacaktı, çünkü kadının peltek konuşmasını fark etmişti ve iyice korkuya kapılmıştı; Yusuf bu durumu birkaç kez fark ettiğinden ve daha fazla kuşkusu da kalmadığından, zarif bir şekilde ona sorma cesaretini gösterdi ve şöyle konuştu:

"Durumum nasıl Hanımefendi, bu nasıl olacak? konuşma sırasında biraz diliniz peltekleşiyor, sanıyorum?"

Kadının, "dilinin ağırlığını", peltek bir telaffuzla ifade eden cevabını öğrendi; gece canını yakmış ve dilini ısırmıştı, Potifar bunun farkına bile varmamıştı!

Bunları peltek bir dille söyledi –onun peltek konuşmasını, kadının lisanında veremedik, kendi dilimizde ifade ettik, ama bu o dilde de aynı telaffuz edilir. Yusuf, çok korkmuş bir hâlde ellerini oyundan çekti ve hiçbir taşı oynatmak istemiyordu, kadın ağzına

bir parça merhem almadan da taşlara dokunmayacaktı. Hun-Anup'un merhemi sürmek üzere derhal odaya çağrılması emredildi. Ama kadın buna hiç aldırış etmek istemiyordu, onun kaçmak için numara çevirdiğini ve oyunu bırakmak istediğini alaycı bir dille ifade etti; zaten oyunun başlangıcı Yusuf için hiç de iç açıcı değildi, iyice sıkışmıştı, kurtuluşu oyunu bırakıp gitmekteydi ve eczacıyı aramaya koyuldu. Kısaca kadın yaralı diliyle çocuk gibi peltek konuşarak ve şuh bir edayla cilve yaparak onun koltuğunda oturmasını sağladı, çünkü kadın elinde olmayarak dilindeki yaraya çare bulamıyor ve telaffuzuna özen gösteremiyordu ve bu bağlamda acıyla gerilmiş yüzüne şuh bir görünüm vermeye çalışarak küçük bir kız çocuğu gibi konuşuyordu. Onu fazlaca taklit etmek istemiyoruz, yoksa bu, onunla alay ediyormuşuz gibi bir izlenim bırakabilir. Kadının yüreğinde ölüm korkusu vardı ve bütün benliğini saran, zapt edilemez hâlde olan arzusunun uykusunda gördüğü rüyanın gerçekleşmesiyle şifa bulacağına ve etinin böylece şereflendirileceğine inanarak neredeyse bütün gururunu ve manevi şan ve şöhretini fırlatıp atmak üzereydi.

Onun bu arzusunun hedefi olan kişi de aynı şekilde kalbinden ölümcül bir yara almıştı ve bunu hak etmişti. Gözlerini masumca kaldırıp ona bakmaya cesaret edemiyor ve dudaklarını ısırıyordu, çünkü vicdanı kendisine karşı sesleniyordu. Buna rağmen anlayış göstererek oyuna devem etti, elinden bir şey gelmiyordu, aklının ona mı yoksa onun aklına mı hâkim olduğunu söylemek çok zordu. Kadın da taşları sürüyor, alıyor ve koyuyordu, ama perişan bir hâldeydi, çıkış yolu bulamıyor sadece peş peşe yenilmekle kalmıyor aynı zamanda hiçbir şeye dikkatini veremiyor ve mânâsız sıçramalar yapıyordu; sonunda Yusuf'un hiç kıpırdamadan öylece duruşu, sonunda kadının aklını başına getirdi. Gergin bir ifadeyle gülümsemesinin sebep olduğu tahribatın kargaşası içinde gözlerini aşağıya indirdi. Yusuf bu hastalık ânını akıllıca izleyerek saygı dolu bir konuşma yapmak istedi; bununla onu iyileştirmek, yola getirmek ve kurtarmak istiyordu. Bunun için ılımlı bir dille şunları söyledi:

"Hanımefendi, şimdi veya başka bir zaman yeniden başlamak zorundayız, çünkü bu gidişat bizi yanlış yerlere götürüyor, ben soldan açış yaptım ve artık bu devam edemez, gördüğün gibi: Sen bir şey yapamazsın, ben yapamadığım için ve ben bir şey yapamam, çünkü sen –aslında bu oyunu her iki taraf da yanlış oynuyordu, bu durumda yenmek ve yenilmiş olmak söz konusu edilemez, çünkü her iki oyuncu da eşit durumda..."

Bu son kısımda tutuk tutuk konuştu ve sesini kesti, çünkü taş sürme sırası ondaydı ve artık olmuyordu, durumu kurtarmayı ve görüşmeyi ümit edebiliyordu; çünkü bu sırada olan olmuştu; kadının başı ve yüzü, oyun tahtasının kenarında olan kolu üzerine düşmüştü, altın ve gümüş yaldızlı pudra püskürtülmüş saçları oyun tahtası üzerindeki sakin aslan figürlerinin üstüne dökülüp onları yerlerinden oynatmıştı; kadının kekeleyerek bir şeyler söylediği sırada çıkan sıcak nefesi Yusuf'un koluna geliyordu. Ona olan saygımızdan dolayı, sıkıntılı durumdayken çocuksu ifadeyle söylediklerini taklit etmek istemiyoruz, ama onun anlamlı ve anlamsız bir şekilde söyledikleri şunlardı:

"Evet, evet devam edilmeyecek, devam edemeyiz, oyun oynandı, ikimiz de yenildik Osarsif, uzak diyarların güzel Tanrısı, benim kuğum ve boğam, benim ateşli, yüce ve ebedî sevgilim! Birlikte ölelim ve ümitsizlik içinde, uhrevi saadet gecesine dalalım. Söyle, haydi söyle, serbestçe söyle, benim yüzümü görmediğin için, çünkü yüzüm senin kolunun üstünde duruyor, nihayet senin kolunda ve benim zavallı dudaklarım senin etine ve kanına değiyor, onlar sana yalvarıyor ve sana tapıyor; senin, bana serbestçe ve benim gözlerime bakmadan, yazdığım tatlı mektupçuğumu alıp almadığını söylemeni bekliyor, sana yazdığım şeyi, sana sözlü olarak ifade etmeden önce ve her şeye rağmen bunu sana sözlü olarak ifade etmek zorunda olduğumu, çünkü ben senin Hanımefendinim ve bu sözü söylemek bana kalmış bir şeydi; senin bu sözü söylemene izin verilmiyor ve onu söyleme yürekliliğini bulamıyordun. Ama ben biliyorum, belki sen seve seve, bu benim yüreğimdeki sızıdır diyebilirdin; sana izin verilseydi, sen bunu seve seve söyleyecektin; ben bu durumda

büyük bir haz duyarak bu sözün senin ağzından dökülüşünü işitmiş olacaktım ve Hanımefendi olarak, fısıldayarak veya peltek bir dille, yüzü senin kolunda olarak, bunu ifade etmiş olacaktım. Söyle, benim mektupçuğumu cüceden aldın mı, bunu ben yazmıştım, onu okudun mu? Benim yazımı görünce sevindin mi, mutluluk dalgaları ruhundaki sahillere çarpıp kanını coşturdu mu? Beni seviyor musun Osarsif, köle görünümündeki Tanrı, benim kutsal şahinim; seni nasıl seviyorum, uzun zamandan beri, haz ve ıstırap içinde geçen uzun yıllar boyunca ve senin kanın ateşli olarak benimkini arzu ediyor mu, benimki senin için yanıp tutuşuyor, işte uzun bir mücadeleden sonra senin altın omuzlarından ve bu mektubu özellikle senin herkesin sevdiği, beni değiştiren ve göğüslerimi aşk meyveleri hâline dönüştüren tanrısal bakışlarından etkilenerek yazmıştım, biliyor musun? Benim –yanımda– yat ve uyu! Gençliğini ve güzelliğini bahşet bana, ben sana rüyasını bile göremeyeceğin zevkler tattıraym, ne söylediğimi biliyorum! Başlarımız ve ayaklarımız birleşsin, sonsuza kadar iyilikler içinde olalım ve birbirimizin içinde bütünleşmiş olarak ölelim; çünkü ben artık her ikimizin şurada ve burada yaşamamıza daha fazla tahammül edemeyeceğim!"

Böyleydi kadın; tamamen hislerinin esiri olmuştu ve biz onun yalvarışının gerçekte parçalanmış dilinin peltekliğiyle nasıl olduğunu taklit etmek istemedik. Bu sırada her hece sanki dil kesiliyormuş gibi bir acı veriyordu; kadın onun kolundayken bütün bunları bir hamlede peltek peltek söyleyivermişti, çünkü kadınlar acılara tahammül eder. Kadının, değeri takdir edilmemiş bu sözü, belgelerdeki az ve öz sözlerin sağlıklı bir ağızdan çıkmadığını, aksine kesiklerin verdiği acılar içinde ve çocukların peltek peltek konuşmalarındaki gibi söylendiğini kabul etmek ve bunun dışında farklı bir şey düşünmemek gerek: "Benim yanımda yat ve uyu!" cümlesini peltek bir şekilde söylemişti. Çünkü bunun böyle olması için dilini böyle yapmıştı.

Peki Yusuf? Oturuyor ve yedi sebebi gözden geçiriyordu, onları baştan sona, sondan başa okuyordu. Kanının, ruhunun sahillerine geniş dalgalar hâlinde vurmuş olduğunu iddia edemeyiz, ama yedi tane karşıt sebep hâlâ oradaydı. Onun övülmesi gerekirdi, çünkü ka-

dının üzerine sert bir şekilde gitmemişti ve bu cadıya karşı saygı duyan bir kişi rolünü oynamıştı, çünkü onun Tanrıyla arasını açmaya çalışıyordu, Yusuf ona ılımlı ve iyi davranmıştı ve onu sevgi dolu ifadelerle saygıyla teselli etmeye çalıştı; oysa her anlayışlı kişinin itiraf edeceği gibi, burada Yusuf için büyük bir tehlike vardı; çünkü böyle bir durumda tesellinin sonu nerede olacak ki? Kolunu, başının altından asla kaba bir şekilde çekmedi; fısıltılı konuşmaları sırasında çıkan sıcak nefesine ve buna bağlı olarak dudaklarının kolunda yaptığı vuruşlara aldırış etmedi, aksine kolunu olduğu yerde öylece tuttu, yani kadın sözlerini bitirinceye kadar, hatta biraz daha uzun bir süre kıpırdatmadı. Yusuf bu sırada şunları söylüyordu:

"Hanımefendi, Tanrı aşkına, yüzündeki bu ifade ne! Yaranın ateşiyle neler konuşuyorsun böyle, –lütfen kendine gel, kendini ve beni unutuyorsun! Her şeyden önce –odanın her tarafı açık, düşün bir kez, başını koyduğun yeri cüce veya normal bir insan gizlice gözleyebilir; –özür dilerim, buna tahammül edemem, izin verirsen kolumu çekeceğim ve bizi gören var mı diye dışarıya çıkıp bakacağım..."

Söylediğini yaptı. Yusuf'un kolunun bulunmadığı yerden Hanımefendi hışımla doğruldu; şimşekler çakan gözleriyle, birdenbire normalleşiveren sesiyle, Yusuf'un kiminle boy ölçüştüğünü öğretecek sözler söyledi; kendisiyle ilgili olarak Yusuf'un nerede hata yaptığını, daha az öncesine kadar dil özürlü birisiymiş gibi yalvaran kadın şimdi aslan gibi pençelerini gösteriyor ve hiçbir şekilde peltek konuşmuyordu, çünkü isteseydi ağrılarına tahammül eder ve dilini doğru dürüst kullanabilirdi, kadın çıldırmışçasma kelimesi kelimesine şöyle haykırıyordu:

"Bırak odamın her tarafı açık kalsın ve bütün dünyanın bakışları açıkça benim sevdiğim insan olarak seni ve beni görsün! Korkuyor musun? Ben bizim birlikteliğimizi izleyen ve beni seninle gören ilahlardan, cücelerden, insanlardan korkmuyorum. Bırak, gelsinler, topluca gelsinler ve bizi görsünler! Ürkekliğimi ve utancımı onların ayaklarına paçavra gibi fırlatıp atarım, çünkü benimle senin arana giren ve benim ruhumda dünyayı unutturacak derecede sıkıntılarımı atan bu olaya karşı olanlar, paçavra ve ekşimiş sütten baş-

ka bir şey değildir! Beni korkutuyorlar mı? Bu aşk konusunda ben korku veririm! İsis benim. Bize bakan kişiye dönüp kendisine öyle korkunç bir bakış atarım ki olduğu yerde ölümün yüzünü görmüşçesine sararıp solar!

Mut işte böyle dişi aslan olarak yarasına ve ağrı veren kesiklere hiç aldırış etmiyor ve ağzından ağır sözler dökülüyordu. Yusuf ise ahşap sütunlar arasındaki perdeleri çekiyor ve şunları söylüyordu:

"Müsaade et, seninle ilgili olarak sakin sakin düşüneyim; çünkü Tanrı bana hadiseleri önceden görmeyi bahşetti. Bizi gizlice görmüşlerse bunun sonu neye varır?! Benim için kutsal olan şeyleri sanki hiç değeri yokmuş gibi dünyaya bir çırpıda atıveriyorsun. Benim için asıl hiç değeri olmayan şey, senin bakışlarındaki öfkeden dolayı ölmektir."

Perdeleri çekip örttükten sonra, odanın loşluğu içinde kadına doğru gittiğinde, artık o bir dişi aslan değildi, aksine yine peltek peltek konuşan küçük bir çocuktu ve bu sırada bir yılan gibi kurnaz oldu, onun yaptığı şeyi evirip çevirdi ve sevgisini kazanmak için hoş sözler söyledi peltek bir dille.

"Seni kötü adam, bizi buraya iyice hapsettin, dünyanın önünü kapatıp gölgeler içinde kalmamızı sağladın, kötü niyetinden beni koruyamasın diye mi yaptın bunu? Ah Osarsif, ne kadar kötü niyetlisin, benim başıma adlandıramayacağım şeyler açtın, vücudumu ve ruhumu değiştirdin, öyle ki ben bile kendimi tanımıyorum! Senin insanlara yaptığın bu şeyi, yani kendilerini bile tanıyamaz hâle gelişlerini annen bilseydi, acaba ne derdi? Benim oğlum da böyle güzel ve kötü olur muydu acaba? Ben onu senin bünyende görüyor gibiyim, benim güzel, kötü oğlumu, güneşin çocuğunu, onu ben doğurdum ve o öğle vakti onunla birlikte kendisini yeni baştan yaratmak için başını ve ayaklarını annesiyle birleştiriyor, değil mi? Osarsif beni gökyüzünde olduğu gibi yeryüzünde de böyle seviyor musun? Sana yolladığım mektupçuğu ben yazdım, burada senin ruhundan geçenleri de betimledim; bunu yazdığımda ne kadar utanç ve sonsuz bir haz duyduğumu, senin de bunu okuduğunda ruhunda aynı hazzı hissedip ürperdiğin oldu mu? Ağzınla, başınla ve candan bir ifadeyle bana Ha-

nımefendi diyerek hitap etmen beni çıldırtıyor –bunun anlamı ne acaba? Bunun yeri gönül mü, neresi söyle bana? Bu loş odada bunu bana açıkla! Yapayalnız yattığım ve kanımın çaresizce seni arzuladığı, kuşkuyla geçen pek çok geceden sonra artık sağlığıma kavuşmam gerek, benim iyileşmem ve kurtuluşum ancak senin beni sevdiğini söylemene, güzel yalan diliyle itiraf etmene bağlı!"

Yusuf: "Asil ve saygıdeğer Hanımefendi, öyle değil... Evet, öyle, senin söylediğin gibi, sadece senin bana karşı lütufkâr olacağına inanacak olursam, kendimi kollaman gerek –lütfen beni ve kendini kolla; çünkü bu, tıpkı senin merhem sürüp dinlendirmediğin yaralı dilin konuşurken zorlandığında olduğu gibi benim yüreğimi dayanılmaz acılar vererek kesip parçalıyor –son derece acımasız sözler! Seni, Hanımefendimi ben nasıl sevmem ki? Diz çökerek seni seviyorum ve dizlerimin üstünde sana yalvarıyorum, benim sana duyduğum aşkın mütevazı, hayranlık dolu, imanlı ve tatlı içeriğini, acımasız bir şekilde mahvetme, aksine aşkımın içeriğinde bulunan, zarif ve değerli bütünlüğü oluşturan bu unsurları saygıyla muhafaza et; bu aşk parçalanmayı ve öldürülmeyi hak etmiyor, vicdansızlığı da; o zaman ona çok yazık olur! Hayır, biraz daha sabret ve müsaadenle konuşmamı tamamlayayım... Şu veya başka bir konuda sana söylediklerimi, sözlerimi kesmeden dinlediğin gibi şimdi de bu konuda sana söyleyeceklerime iyice ve sakince kulak ver! Çünkü iyi kalpli bir köle, içinde biraz asalet varsa beyefendisini sever, bu tamam. Ama beyefendinin adı hanımefendinin, sevimli karısının adının içinde yer alıyorsa, onun tatlılığı da onun içine nüfuz eder ve bu dönüşümden dolayı hayranlık ve coşku onun içinde ortaya çıkar, kölenin aşkı da işte bu uygun çılgınca coşturan ortama nüfuz eder, –aşk, coşku ve tatlılıktır, yani insanı tapacak hâle getiren bir zarafettir; kötü ve öldürücü bir bakışın hemen yakınında bulunan acımasız ve yürekten gelen lanetleyici sözlere muhatap oluyor –bunları o hak etmiyor! Seni, başımın ve gönlümün sahibi olarak adlandırıyorum, çünkü durum bu şekilde hitap etmemi öngörüyor. Ama bu ifade benim içimde tatlı bir duygu uyandırıyor, başıma ve gönlüme ferahlık veriyor, bu çok hassas bir saygının ifadesi

ve bir sır. Senin bana fikrimi açıkça sorman, yalan ve günah arasında seçim yaparak bir cevap vermemi istemen, merhametli bir şey mi? Bu sahte ve acımasız bir seçimdir, bunu kabul etmek istemiyorum! Ve dizlerimin üstünde senden bir şey diliyorum: gönlümdeki hayata iyilik ve merhamet göstermeni!"

Kadın: "Ah Osarsif, sana ilahî bir görünüm veren ve herkesi sana bağlayan ama beni çaresizlik içine düşüren konuşmalarındaki güzellik çok hoş. Çok hoş ve ürpertici bir ilahîlik var bunda, esprili, çocuk saflığı ve güzelliğinde, son derece kıvrak bir üslup –ama kara sevdaya kapılmış bir gönül için öldürücü bir tutku! Benim içten sorumu açıkça ayıpladın, ama güzel ifadelerle verdiğin cevabında ne kadar da açık ve net oldun –güzel olanın susması gerekirdi ve gönülle ilgili olarak konuşmaması icap ederdi– sakin ve sessiz kalmak hem güzele hem de Abôdu'daki kutsal mezar önünde yapılan bir davranıştı, çünkü ölüm gibi aşk da suskun olmayı ister; evet, bu suskun olma hâlinde ikisi de birbiriyle eşittir ve konuşmak onu yaralar. Gönüldeki yaşamla ilgili olarak akıllıca, itinalı koruma talep ediyorsun ve bana karşı, benim rahatça yaptığım araştırmalara karşı onun tarafını tutmuş görünüyorsun. Ama bu, dünyayla iletişim hâlinde olmak anlamına geliyor, çünkü buradaki yaşam için sürekli olarak araştırmalar yapan ve mücadele eden bir insanım! Bu zor duruma karşı elimden başka ne gelir sevgilim? Senin Efendinin ve gönülden taptığım kurtarıcının Hanımefendisiyim. Senin kalbini koruyamam aşkını da öyle yüzüstü bırakamam, çünkü ona yazık olur. Tıpkı sakallı adamın, kendisini hiç tanımayan bakireye yaptığı gibi, ben esaslı bir araştırma sonucunda acımasızca uygulama yapmak zorundayım, alçakgönüllülüğündeki coşku ve hayranlığı zorla da olsa serbest bırakmalıyım, onun dindarlığından da haz duymayı ortaya çıkarmalıyım, böylece aşk kendine gelip harekete geçsin, aklını başına toplayabilsin ve sen benim yanı başımda yatıp uyuyabilesin, bu işte mutluluğu elde etme veya cehennem azabı çekmeye yol açacak bir sorundur. Bu benim için bir cehennem azabı oldu, çünkü vücutlarımız, uzuvlarımız şurada burada ayrı ayrı ve sen dizlerinin üstünde bana yalvarıp dil döküyorsun, senin bu dizlerini kıskanıyor ve ne yapacağımı bilemi-

yorum, bu dizler senin ama niye bana ait değil; oların benim yanımda, yanı başımda olması gerekir, böylece sen de benim yanı başımda yatmış olursun yoksa ölürüm, yok olurum!"

Yusuf: "Sevgili çocuk, bu olamaz, aklını başına al, senin kölen bunu senden diliyor; aklındaki bu fikri derin derin düşünme, çünkü bu düşüncen cidden kötü! Bunu çok abartıyorsun, bir toz tanesinin diğerinin yanı başında olması insam hasta edecek bir eylem; çünkü bu an için gerçi çok sevimli bir şey gibi ama sonuçları kötü; sonradan meydana gelecekler için pişmanlık para etmez, bu eylem şimdi sana çıldırtıcıymış gibi geliyor, çılgınlık ateşleri içinde alınmış bir karar bu. Bak, bu iyi bir şey değil ve kimseye hayır getirmez, sen bana sakallının yaptığını uygulamak ve benim aşkımı bir zevke dönüştürmek istiyorsun; bunun içinde tiksinti verici bir durum var; bu bizim bugünlerimize uygun değil. Çünkü benim kulluk ve köleliğim buna uygun değil. Senin bana önerdiğin fikri gayet iyi bir şekilde kendi başıma tasarlayabilirdim –hem de son derece iyi yapardım, bundan emin ol, ama bunu bizim uygulamaya koymamıza izin verilmiyor, bunun birden fazla nedeni var, tıpkı boğa heykelindeki yıldızlar kadar çok, bir yığın sebep var. Beni doğru anla –benim senin bana sunduğun sevimli elmayı ısırmama müsaade edilmiyor, yoksa kötü bir eylem yapmış oluruz ve her şeyi berbat ederiz. Bunun için sana açık ve net konuşuyorum, bana karşı iyi niyetli ol yavrum; çünkü benim seninle birlikte sessiz kalmama izin verilmiyor, bunun için benim hep konuşmam gerekiyor ve teselli edici sözler derlemem lazım, çünkü benim saygıdeğer Hammefendim, senin tesellin için gerekli her şey Tanrının ihsanı olarak var bende."

Kadın: "Çok geç Osarsif, senin için ve her ikimiz için artık çok geç! Sen artık geri dönemezsin, ben de aynen öyle, biz artık birbirimizle kaynaştık. Bu odanın perdelerini sen bizim için kapatmadın mı ve bütün dünyaya karşı loş ışıkta birlikte kalmadık mı, biz bir çift değil miyiz? 'Biz', 'bizi', 'bizi görebilirler' sözlerini sen söylemedin mi ve senin yanı başına uzanıp büyük bir haz veren âlemin sırrını, yani bu küçücük sözcüğün içindeki gizli şifreyi, tatlı bir birliktelikle yaşayıp tamamladık, ama Biz konuştuktan sonra, bu iş hiçbir

yeni bir şey yaratmıyor, çünkü dünya karşısında ikimiz arasında bu sır vardı, yani geriye sadece bu sırrı eyleme dönüştürmek kaldı..."

Yusuf: "Hayır dinle yavrum bu doğru olmaz, sen bu işleri yapmak için zor kullanıyorsun, buna itirazım var. Senin kendini kaybetmiş olmadan dolayı, senin şerefini kurtarmak, başını soktuğun bu evde yaşayanların görmemeleri için bu küçük odayı kilitlemek zorunda kaldım –şimdi de sen hemen her şeyin bittiğini, sanki bir sırrımız olmuş ve bunun için kendimizi bir odaya kapatmışız gibi nasıl da saptırıyorsun? Bu son derece büyük bir haksızlık, çünkü benim asla bir sırrım yok, ben sadece senin sırrını saklıyorum: İşte bu yüzden bu anlamda 'biz' ve 'bizi' kavramlarından söz edilebilir; bununla ilgili hiçbir eylem olmadı, gelecekte de bütün gökyüzündeki yıldızlar şahit olsun böyle bir eylemin olmasına izin verilmeyecektir."

Kadın: "Osarsif, seni sevimli yalancı! Birlikteliğimizi itiraf etmek istemiyorsun, az önce bana itiraf ettiğin sırrımızı da, senin yanı başına kendimi teslim ederek uzanmış olduğumu da, görmemiş gibi yapmıyor musun? Kötü çocuk, bu dünyanın önünde benimle hiçbir sırrın olmadığını mı gösterir? Sen benim seni düşündüğüm gibi beni düşünmüyor musun? Ama zaten sen nasıl olur da ilk önce, benimle birlikte olup cinsel ilişki kurmayı düşünmüş olabilirsin; eğer sen, gökyüzü tanrıçasının kolları arasında nasıl bir zevk yaşayacağını bir bilmiş olsaydın! İzninle sana bunu açıkça ifade edeyim ve senin kulağına dünyanın karşısında gizlice ve derin gölgelik içinde seni sabırsızlıkla bekleyen şeyin ne olduğunu açıklayayım! Çünkü ben hiç sevmedim ve bacaklarımın arasına hiçbir erkek almadım ve hiçbir şekilde kendi sevgi hazinemden en ufak bir şey vermedim, aksine bütün bu hazinemi sadece senin için muhafaza ettim. Sen rüyalarında bile göremeyeceğin kadar bu hazineden bol bol ve kana kana yararlanacaksın. Kulak ver bana, kulağına fısıldadığım şeyi iyi dinle: Senin için, Osarsif, benim vücudum değişti, dönüştü ve tepeden tırnağa aşk vücudu oldu; benim yanıma uzanıp cinsel ilişkiye girmen ve bana gençliğini ve muhteşem güzelliğini bahşetmen için senin yanına sokulmadım mı; yeryüzüne ait bir kadının yakınında olmasına inanmıyorsun, aksine anne, ka-

dın ve kız kardeş olarak ilahların hoşnutluğunu ifade eden sözüme inanıyorsun; bak, bu kişi benim! Senin tuzunu arzu eden yağ benim, bu yağla gece yapılan şenlikte lamba yanacak! Susuzluk çeken, senin suyunu arzu eden bir tarlayım, erkeklik kudreti altında ezileceğim sel sularını arzu ediyorum; senin annenin boğası, sen onun üstüne dalga dalga atlamalısın ve benimle çiftleşmelisin, beni terk etmeden önce, güzel Tanrı ve lotus çelengini benim yanımda unutmalısın, burada nemli yerde! Sana fısıldadıklarımı dinle, sadece dinle! Çünkü sözlerimdeki her sözcükle seni sırlarımızın derinliklerine çekeceğim, sen artık buradan dışarıya çıkamayacaksın, biz zaten derin bir âlemin içinde bulunuyoruz, senin yanı başına koyduğum şeyi almazsan bunun hiçbir anlamı yok..."

Yusuf: "Elbette, sevimli çocuk! –Sana böyle hitap ettiğim için özür dilerim, senin rahatsızlığın yüzünden hiç kuşkusuz biz bir sır âlemindeyiz, bundan dolayı da ben odanın perdelerini çekip kapatmak zorundaydım, ama bu iyi niyetle oldu, hem de yedi sebebe dayalı olarak yapıldı; bunlardan dolayı ben ağırbaşlılıkla çekimser kaldım, senin şuh ve baştan çıkarıcı bir şekilde yakınımda uzanmış olmana iltifat etmeme izin verilmedi, çünkü senin beni sürüklemek istediğin yer, bir bataklıktır, üstünde bir tohum bile yetişmez. Sen beni evliliğine ihanet eden, bir eşek yapmak istiyordun, kendini de kuyruğunu sallayan bir kancık köpek konumuna sokacaktın; seni bu durumdan nasıl koruyacak ve kendimi de bu zavallı dönüşümden nasıl sakınacaktım? Düşün hele, bu kötü eylemi yapmış olsaydık başımıza neler gelecekti? Senin boğularak idam edilmene ve güzel vücudunun köpeklere yem olarak atılmasına veya burnunun kesilmesine razı mı olacaktım? Bunu asla düşünemem. Eşeğin başına gelecekleri bir düşün, aptalca yaptığı bir iş yüzünden binlerce kez sopa yiyecekti, tabii timsahlara atılmayacak olursa. Bu eylemi gerçekleştirmiş olsaydık işte bu öğretiler bizi tehdit edecekti."

Kadın: "Vah korkak çocuk, benim yakınımda olduğunda seni nasıl bir zevkin beklediğini hayal et bakalım, ama sen bunu asla düşünemezsin, çünkü benimle olmakla tadacağın zevkle hiçbir şekilde alakası olmayan, olası cezaları hep aklından geçirip duruyorsun!"

"Evet, görüyorsun, sevgili dostum, rahatsızlık seni ne kadar alçaltmış ve geçici olarak senin insanlık değerini düşürmüş; şu anda geçerli olan onun tercihi ve şerefin ağırlığıdır, daha ileride olacak şeyleri düşünmelisin ve bundan sonra gelecek şeyleri aklından geçirmelisin. Hem, ben de korkmuyorum..." dedi Yusuf.

Her ikisi de odanın loş kısmında birbirine iyice sokulmuş, yüzleri kıpkırmızı, kaşları yukarı kalkmış bir hâlde, sanki çok önemli bir iş tartışması yapan insanlar gibi heyecanla ve kısık bir sesle konuşuyorlardı.

"Ben de asla sana ve bana verilmesi olası cezalardan korkmuyorum, bunlar bir şey değil." dedi birdenbire Yusuf ve devamla: "Aksine ben Efendimiz Peteprê'nin kendi şahsıyla ilgili korkuyorum, onun kötülük yapan birisine vereceği cezadan değil, aksine Tanrı korkusu içinde kendisine olabilecek cezalandırmadan dolayı korkuyorum. Ben ışığa onun sayesinde kavuştum hem memleketimde hem de bu ülkede; ona her şey için şükrediyorum –senin yanında yattıktan sonra onun vereceği cezadan korkmamış olsaydım onun yanına gitmeye ve onun ılımlı gözlerine bakmaya nasıl cesaret ederdim? Dinle Eni, Tanrı aşkına aklını başına topla, benim sana söylemek istediklerimi iyice düşün; çünkü benim sözlerim sonsuza kadar kalacak; eğer bu hikâyemiz yayılacak ve insanların ağzına düşecek olursa benim söylediklerimi aynen ifade edecekler. Çünkü meydana gelecek her şey hikâye olabilir ve hoş sohbetlere dönüşebilir; böylece kolayca bir hikâyenin kahramanları oluruz. Bunun için sen de kendine sahip ol ve söylediklerin insaflı olsun, bu hikâyede cadaloz olarak yer alma ve günah işleyen anne olma. Benim hoşuma giden ama senin kabul etmeyip direneceğin iç içe geçmiş şeyler söyleyebilirim sana. Şimdi ben sana halkın diline düşecek sözleri, her küçük çocuğun bile anlayacağı sade bir dille anlatacağım: Efendim, bu evde benden gizleyip saklamadığı en büyük şeyleri, onun karısı olarak senin bile karışamayacağın şekilde bana emanet etti. Bu durumda ben nasıl böylesine büyük bir kötülük yapabilirim ve Tanrının karşısında günah işleyebilirim? Bizim birlikte olmaktan elde edeceğimiz bu zevke karşılık, gelecek tüm

zamanlar için geçerli olacak sözler bunlar. Çünkü biz bu dünyada yaşayan tek insan değiliz, birinin eti ve kanının ötekinin eti ve kanıyla birleşme zevkini yaşayan tek başına kimseler değiliz; orada kendi yalnızlığı içinde yaşayan büyük Efendimiz Peteprê'de var, onun gönlüne sevgi hizmeti vererek onu ihya etmek yerine, onun hassas onurunu rezil edecek ve sadakat anlaşmasını bozacak böyle bir eylemle karşısına çıkacağız. O da bizim bu olayımıza sevinçle katılıp büyük bir haz duyacak ve bu iş de böylece kapanıp gidecek mi zannediyorsun!"

"Osarsif" diye kekeleyerek fısıldadı kadın, bir öneride bulunmak için toparlandı. "Osarsif, sevgilim, sırrımın ortağı, dinle hele ve Eni'ni iyi anla... Ben onu elbette..."

Aslında Mut-em-enet'in dilini niçin ve hangi amaçla ısırmış olduğunu açıklamanın zamanı gelmişti; bu yaralanmayla çaresizlik içinde ve acı çekerek uzun zamandır hazırladığı cevabı sevimli bir ifadeyle sunmak istiyordu: İlk önce ve en son olarak bu aşk dileği değildi –veya ilk önce, en son olarak değildi, çünkü bu son ve gerçek olan şey, kadının bunu ne için yaptığının ve tıpkı küçük bir çocuk gibi konuşmasının sebebi, Yusuf'a iyilik olsun diye yaptığı bir teklifti. Mavi damarlı çepeçevre mücevherlerle süslü elini onun omzuna, yanağını da eline yasladı, öne doğru sivrilterek sevimli bir eda verdiği ağzıyla peltek peltek şunları söyledi:

"Ama ben onu öldürebilirim."

Yusuf bu sözleri duyunca irkilerek geri sıçradı; çünkü böylesine güzel bir atmosferde çok keskin bir söylemdi; o böyle bir şey yapamazdı ama kadın bunu yapacak konuma gelmişti; zaten az önce Yusuf onu pençelerini kaldırmış bir dişi aslan olarak görmüş ve onun burnundan hızlı hızlı soluduğunu işitmişti: "Çok feci yalnızlık çekiyorum."

Kendisinden korkarak geriye çekilen Yusuf'u tavlamaya çalışan kadın yaltaklanarak "Biz onu elbette öldürebiliriz ve önümüzü açarız, ne dersin şahinim? Bunda hiçbir sakınca yok, çünkü Tabubu bana hemen saf bir sıvı veya son derece gizli güce sahip kristal gibi bir parça toz hazırlar, bunu senin eline veririm, sen de bunu

Efendinin vücudunu ısıtmak için içtiği şarabın içine dökersin, ama bunu içince vücudu hemen soğuyup ölür; zenci diyarından insanların yemek sanatı sayesinde bunu kimse fark etmez; gemiye bindirilip batıya doğru götürülür, böylece o dünyadan ayrılmış ve bizim sonsuz sevgimiz için önümüzdeki engel ortadan kalkmış olur, değil mi? Ne olur müsaade et de bunu yapayım sevgilim, bu masum önlem için ne olur karşı gelme! Zaten onun vücudu hiçbir işe yaramayan çuval gibi yapısıyla bir ottan farksız olduğu için hayattayken ölmüş değil miydi, bir şeye faydası oluyor mu? Sana olan aşkım kalbimi parçaladığından ve vücudum da bir aşk vücuduna döndüğünden beri, onun hantal bünyesinden nasıl nefret ediyorum bir bilsen; bunu ifade etmekte zorlanıyorum, ama bağıra bağıra söylemek isterdim. Tatlı Osarsif, gel onu öteki dünyaya gönderelim, bunda sakınılacak bir durum yok. İçi kof bir mantarı bir sopa darbesiyle yere yıkmak senin için önemli bir şey mi? Bu bir eylem değil, sünepe birisini ortadan kaldırmaktır... Ama o mezarına girince ve ev onsuz kalınca, o zaman serbest ve baş başa kalacağız, huzur içinde sorunsuz sevgililer olarak birbirimizle gönlümüzün dilediği gibi sarılacağız, dudak dudağa sorunsuzca yaşayacağız. Sen onun bizim sonsuz sevincimize engel kişi olduğunu söylediğinde çok haklıydın benim ilahî yavrum, bu sonsuz sevincimize onun engel olmasına müsaade etmeyelim, –senin kuşkularını anlıyorum. Ama işte yukarıdaki sebepten dolayı onun öteki dünyaya gönderilmesi gerektiğini anlaman gerek, böylece senin kuşkuların da ortadan kalkar, bundan böyle birbirimize sarılmakla ona hiçbir kötülük yapmış olmayız! Anlamıyor musun bunu yavrum? Düşün bir kere, biz ne kadar mutlu olacağız, sen bu genç hâlinle, evin efendisi olursun. Ben Hanımefendi olduğum için sen de beyefendi olursun. Ve sonsuz sevincimizi geceleri paylaşırız; gündüzleri yan yana hint sümbülü kokuları içinde erguvan rengi döşeğimizde dinleniriz; başlarında taçlı kızlar ve oğlanlar, önümüzde saz çalar, şuh ifadelerle bizi eğlendirirler, gecenin derinliklerine bakarak ve kulak kesilerek hayaller kurarız, geçmişi anar, gelecekte olacakları düşleriz. Çünkü ben sana, ikimiz de aynı anda altın yaldızlı ağzından içkimizi içeceğimiz

kadehi sunarım, içerken gözlerimiz dün gece tattığımız aşkın ateşiyle tutuşup anlaşır ve aynı şeyi bugün için de planlar ve ayaklarımızı birbiriyle buluştururuz, sevişiriz..."

Bunun üzerine Yusuf "Hayır, dinle hele, Sahra yalnızlığındaki Mut. Yemin ederek senin emin olmanı sağlamalıyım... Şöyle söylerler: 'Seni yeminle temin ederim ki, aslında burada geçerli olan şey, aslında senin emin olmanı istemektir veya daha çok da senin içinde bulunan, sana böyle konuşma yapmanı sağlayan ve şu anda da senin bütün ruhunu sahiplendiği görünen cini defetmekten başka bir şey değil bu! Şunu itiraf etmek gerekir ki senin söyleminde vicdandan hemen hemen hiç eser yok; sen, bütün bir gelecek zaman için geçerli olmak üzere, kendine günah anası adını vererek, kendini basit bir cariye konumuna getirmiştin. Şunu düşün, biz ikimiz belki, hatta büyük olasılıkla, bir hikâye içinde bulunuyoruz, bir parça aklını başına topla! Gayet iyi gördüğün gibi, benim de senin sonsuz coşku içinde yaşama baskına karşı kendimi derleyip toplamam gerekiyor; benim Efendim ve senin şerefli eşin Peteprê'yi öldürme önerin iğrençti ve bu beni fazlasıyla sarstı, söylediklerime kulak verdiğin takdirde ben de bu şok edici önerinin etkisinden kurtulup rahatlayacağım. Bu iğrenç bir şey! Bekli de sen beni kendi aklıma sokarak, sırdaş olacağımız bir eylem yapacağımızı söylemeye niyet ettin ama bunu söyleyemedin, bir bu eksik kalmıştı. Ama bu düşünce öylece kalsın, bizim böyle bir hikâye yapmayacağımız konusunda elimden geleni yapacağım. Sevgili Mut! Beyefendiyi öldürdükten sonra ikimizin bu evde mutlu bir yaşam süreceğimiz şeklindeki önerin benim hiç hoşuma gitmedi. Cinayet işlenen bu evde senin aşk kölen ve malların sahibi olarak hanımefendinin yanında nasıl uyuyabileceğimi derin derin düşündüm ve bunun benim için onur kırıcı ve bana uygun düşmeyen bir durum olduğunu anladım. Bir tek şey kaldı, Büssus'tan alınan bir kadın elbisesini giymem ve seninle birlikte babalarının kamna girmiş bir efendi olarak her gece âlem yapmaya zorlayan birisi hâline geleceğim ve bunu sırf anneyle birlikte yatmak için yapacağım, doğru mu? Çünkü başıma aynen şunlar gelecek: Efendim Potifar, benim için bir babadır: ben seninle cinayet

işlenen bu evde oturacağım, bu eylemi sanki ben annemle birlikte yapmış gibi olacağım. İşte bunun için sevgili, iyi kalpli yavrum, seni teselli edecek ve benim böylesine feci bir eylemi yapmam için yaptığın önerini samimiyetle reddediyor ve seni temin ediyorum!"

"Deli! Deli çocuk!" diye cevap verdi kadın melodik bir sesle. Sana ilan-ı aşk eden Hanımefendiyle aşk yapmaktan çekinme! Bu çocukça ürkekliğini kırmam gerek! Herkes annesiyle yatar, bunu bilmiyor musun? Kadın, dünyanın annesidir, onun oğlu, kocadır ve her koca annesinin vücudunda çocuk yapar –bunu ben sana en başta söylemem mi gerekiyor? İsis'im ben, büyükanne, başımda akbaba başlık var! Mut benim anne adım ve sen her şeyi tatlı bir şekilde hamile bırakılacak yeryüzü gecesinde bana kendi adını söylemelisin sevimli oğul..."

Yusuf telaşla "Böyle şey olmaz, olamaz böyle şey!" diye konuştu. Düşündüğün ve açıkça ifade ettiğin bu şey doğru değil, senin düşünceni düzeltmek zorundayım! Bu dünyanın babası asla bir annenin oğlu değildir ve bir hanımefendi nedeniyle de beyefendi değildir. Ben ona aitim ve onun önünde bir babanın oğlu olarak bulunuyorum ve sana sonsuza dek geçerli olacak bir şey söyleyeyim: Ait olduğum bu tanrı, Efendime karşı böyle bir günah işlemek istemiyorum; hele babayı boynuzlayıp rezil etmeyi, öldürmeyi ve anneyle evli bir çift olup utanmaz bir su aygırı rolünü üstlenemem. Yavrum, artık gidiyorum. –Sevgili Hanımefendi, müsaadenizi istiyorum. Sevgili Hanımefendi, müsaadenizi istirham ediyorum. Seni kesinlikle, bu perişan hâlinde terk etmek istemiyorum. Elimden geldiği kadar iyi bir dille seni teselli etmek istiyorum, çünkü bu benim boynumun borcu. Ama şimdi senden, müsaadenle ayrılıp Efendimin evine gitmek zorundayım."

Yusuf kadını öylece bırakıp gitti. Kadın onun arkasından şöyle söyleniyordu:

"Benden kaçıp kurtulacağını mı söylemek istiyorsun? Birbirimizden ayrılacağımıza inanıyor musun? Senin gönülden bağlı olduğun ve başında Onun tacını taşıdığın, hayran olduğun Tanrıdan haberim var, bunu biliyorum! Ama ben yabancı Tanrıdan korkmam

ve başındaki tacı parçalayıp onun yerine asma yaprağı ve sarmaşık taçla seni süslemek ve aşkımızın annesi için yapılan şenlikleri birlikte kutlamak isterim! Güzeller güzeli Osarsif gitme, kal!" Ve kadın yığılıp kaldı, ağlıyordu.

Yusuf perdeleri kollarıyla açtı ve hızla çıkıp gitti. Ama sağa ve sola ayrılan perdenin kıvrımlarının her birisinde bir cüce sarılmış hâlde bulunuyordu: Birisinin adı Dûdu, diğerinin ise Habip –Şepses-Bes idi; çünkü her iki tarafta, olan biteni gizlice görmek için orada bulunuyordu, biri elleri dizlerinde, diğeri kulaklarında, sürekli olarak kulak kesilmişlerdi; biri kötü niyetle diğeri zangır zangır titreyerek, korkuyla ve arada sırada da dişlerini gıcırdatarak, zaman zaman da küçük yumruklarını sıkarak, birbirlerine de çekip gitmesi için tehdit edici hareketlerle işaret ediyorlardı, ama bütün bu hareketler onların kulak kabartmalarına engel olmuyordu.

Yusuf'un arkasından bulundukları kıvrımların arasından çıkarak birbirlerinin üzerine şşt, pşşt sesleriyle, küçük yumruklarını şakaklarına doğru kaldırmışlar ve öldürücü bir öfkeyle birbirlerinin üstüne atılmışlardı, her ikisi de basit insanlar olarak birbirlerine karşı büyük bir kin besliyorlardı, bu da farklı karakterlere sahip olduklarından kaynaklanıyordu.

"Burada senin ne işin var?" diye çıkıştı Zeset'in kocası Dûdu, "Seni uyuz biti, elma kurdu, seni alçak seni! Benim hakkım ve görevim gereği tek başıma yapmak istediğim işe sen nasıl olur da gizlice sokulup perde aralığından izlersin; hem de hiçbir şekilde yerinden kıpırdamadan, sana buradan kaybolmamı kaç kez söyledim, kayabalığı, pis ringa salamarası herif! Senin aynı yerde kalman için ölünceye kadar uğraşacağım, pis larva, cılk yumurta, bir işe yaramaz herif! Buraya gelmiş göz-kulak kesiliyorsun, büyük dostun ve efendin için, şu züppe, kamışlar arasına atılmış ahlaksız kadının çocuğu zağar parçası için, her şeyi ve bu evi şerefsiz kılan ve ülkelerin yüzkarası, rezilliklerinin her yere yayıldığı, sonucunda da Hanımefendiyi bile kancık köpek konumuna getiren birisi için..."

Öfkeden yüzünde binlerce kırışıklık oluşan diğer cüce cırıl cırıl bir sesle "Haydi ordan serseri, şeytanın sağ kolu, kötülük timsali he-

rif!" konuştu; komik şapkasını başında yana eğmişti. "Burada her türlü dümeni şeytanca yoluna koyan, mektupçuklar ve idare lambasıyla gelip giden ve her şeyi sonuna kadar izleyen, gizli gizli dinleyen kişi asıl sensin ve bu perdenin aralığının önünde bu büyük insanlara acı ve ıstırap yayıyor ve onların, planladığın rezalet projene göre felakete sürüklenmelerine yol açıyorsun –bunu senden başka kim yapar palavracı, paçavra herif, şeytanın şövalyesi! –Vah, vah, aman, of! –Bahçe korkuluğu, fırlama, yatak soytarısı, her şeyi cüce yalnız bir şeyi acayip büyük olan dalyarak..."

"Dur hele!" diye arkasından hırladı. "Dur bakalım, dünya kusurlusu çürük herif, özürlü ve dökünti, kör cahil! Dûdu'nun, bu evin şerefine sahip çıkıp nöbet tuttuğu bu yerde, cır cır konuşan ve kedi gibi tırmalayıp perdenin içinden çıkan sen değil misin? Şimdi seni bir erkek hışmıyla burada iyice benzetirim, lanet herif, zavallı, benden çekeceğin var! Kutsal hayata tecavüz eden kurtçuk, şimdi hemen Peteprê'ye gidip karanlık odada olan biteni ve kâhyanın perdeli odada Hanımefendiye neler söylediğini de vurgulayarak anlatırsam başına gelecekleri görürsün! Çünkü kâhyayı bu eve getiren sensin berduş herif; yaşlı ve rahmetli başkâhyanın önünde küçücük bilgece sözlerinle onun beynini yıkadın. Benim bütün uyarılarıma rağmen, cücelere özgü keskin görüşünü insanlar, eşyalar ve insanların ürettikleri mallar lehine ifade ederek, bu ipe sapa gelmez sefil adamın satın alınmasını sağladım ve onu bu evde göreve başlattın. Bunun sonucunda o, Hanımefendiye küfürler yağdırıyor ve Firavun'un üstün adamını boynuzlu bir koca konumuna getiriyor. Bu rezilliğin en baştaki ve en öndeki suçlusu sensin! Bu timsahın buraya girmesinde sen suçlusun, her şeyi ısırıp yesin ve içsin diye yalanlar kıvırarak masaya yerleştirdin ve en samimi dostunu ona sunmuş oldum."

"Vah, vah, sen uğursuz dilli herif" diye sövüp saydı Habip, hiddetinden yüzü kırış kırış olmuştu, titriyordu, "pis ağızlı herif, ağzından çıkan sözler beyninden değil götünden geliyor, etrafa bok gibi yayılıyor! Bana sakın dokunmaya kalkışma ve benim gibi zavallı bir adamın ırzına sakın tecavüz etme, bu takdirde içi boş çekirdek suratında sivri tırnaklarımla derin izler bırakırım ve gözlerini oyarım.

Gezgin tüccarlar aleyhine de Efendimizin eline silah tutuşturma... Suç, ben, bu ufaklık, böyle bir sıkıntılı durumda ve orada içeriden yükselen acıklı durumda? Suç kötü bir şeydir, doymak bilmeyen, ıstırap veren bir canavardır, sen bu evin içinde azametli bir tavırla dolaşan, doymak bilmeyen ve ıstırap veren canavar gibi bir yaratıksın; kin ve hasretle bu canavarı şeytanca bir yaklaşımla kullandın; böylece Osarsif'e, benim dostuma tuzak kurdun. Başarısızlığa uğradığını ve benim güzel dostumun başarısız olmadığını görmüyor musun, kudurmuş fare? Onun söylediklerine kulak verdiğinde, onun tıpkı dinî gizemler sınavına alınmış birisi gibi kararlı bir insan olduğunu, kendi söylemini kahramanca savunup koruduğunu fark etmedin mi? Sen perde aralığında ne gibi farklılıklar izledin; tanık olarak neler işitebildin, çünkü sen dayılanacağım diye, cücelere özgü her hassasiyeti hoyratça kullanıp ziyan etmedin mi? Osarsif'le ilgili olarak Beyefendiye neler gammazlayabilirim diye nöbet tuttuğun yerde, sağır kulağınla hiç de akıllı uslu olmayan şeyleri alelacele toplayıp bunları ona iletmek istiyorsun, peki söyle bakalım neymiş bunlar, bilmek istiyorum..."

"Oho!" diye bağırdı Dûdu. "Zeset'in kocası seninle birlikte her şeyi, hassas kulaklarıyla hiçbir şeyi kaybetmeden işitti ve kaydetti, bu konuda yeterlidir ve sen de bunu çok iyi bilirsin, bacaksız adam! Kumrular gibi fıkırdayıp birbirleriyle flört etmiyorlar mıydı, bu temiz çift, aşk gıdıklamalarıyla iyice azmış, cilveli hareketler yapmıyorlar mıydı? Ben bunları çok iyi anlarım, ne olduğumu da fark ederim; köle Hanımefendiye 'sevgili çocuk', 'canım, hazinem' diye hitap ediyordu; kadın ise ona tatlı bir sesle 'şahinim' ve 'boğam' diyordu. Birisinin etinin ve kanının diğerinin eti ve kanıyla birleşip yaşayacakları zevki ayrıntılı olarak anlatıp sözleşmişlerdi. Dûdu'nun tanık olarak dimdik ayakta olduğunu artık görüyor musun? Ama benim perde aralığından tanık olduğum en değerli şeyse, onların Peteprê'nin öldürülmesini içtenlikle planlamış ve onu bir sopayla vurup öldürmeye karar vermiş olmalarıdır..."

"Yalan söylüyorsun! Yalan söylüyorsun! İşte bak, nöbet tuttuğun sırada sadece saçma sapan şeyleri anlamışsın; Peteprê'ye bu iki

kişi hakkında yanlış anlamaya yol açacak şeyleri taşımak istiyorsun! Çünkü benim delikanlı dostum Hanımefendiyi, lütufkâr ve müşfik bir tutumla, yavrum ve arkadaş olarak niteledi; mantar olarak gördüğü Efendiyi sopayla vurup yere düşürme teklifini, imanlı tutumuyla kabul etmeyip reddettiği için şaşkınlık içindeki kadını teselli etmek için böyle hitap etti. Ayrıca burada kaldığı yıllarda harikulade bir davranış sergiledi ve şu âna kadar kendi yaşam hikâyesine en ufak bir leke getirtmedi..."

Dûdu "Budala herif, bundan dolayı ondan şikâyetçi olmayacağıma ve Beyefendinin nazarında onu küçük düşürmeyeceğime mi inanıyorsun?!" diyerek onun üstüne yürüdü. "İşte işin püf noktası burada ve bu oyunda benim oynayacağım koz da bu; bu yaramaz herifin kendisini ahlaklı mı yoksa şehvete düşkün birisi olarak mı algıladığı hiç önemli değil, önemli olan şey, Hanımefendinin âşık oluşu ve bu oğlana sırılsıklam tutulmuş olmasıdır; öyle ki bu dünyada, onunla kumrular gibi sevişip öpüşmekten daha iyi bir şey olmadığına inanıyor –zaten sadece bu, oğlanın mahvolmasına yeter, kendisini kurtaracak hiçbir şey yok. Hanımefendinin taparcasına âşık olduğu bu köle, timsahın ta kendisidir, tuzağını hazırlamış, oltası da elinde. Çünkü o, kadınla kumrular gibi sevişip öpüşmeye razıdır; o benim elimde artık. Direnecek olursa onun bu çılgınlık hâlini daha da uç noktalara sevk eder, durumu daha da kötüleştiririm, zaten oğlan bir timsah olduğundan, şu veya bu şekilde, onun sevişen dudaklarına tuz sürüp, işini berbat edecek birisinin bıçağını yiyecek, böylece Hanımefendi aklını oynatan bu durumdan şifa bulmuş olacak..."

"Ah, imansız, canavar herif!" diye cıyak cıyak bağırdı Habip. "Senin gibi birine bakınca her şey açıkça görülüyor; nasıl iğrenç şeylerin olacağı ve bütün dünyaya yayılacağı anlaşılıyor. Cüce soyundan birisinin cücelere has özelliğe ve erkeklik şan ve şerefini haiz olması gerekirken namussuz ve duyarsız olması, ancak senin gibi it oğlu itte görülür!"

Bunun üzerine Dûdu hâlâ yöneticiyse, bu durumda Osarsif ona, yani şu içi boş kuklaya daha iyi yaklaşacaktı. Ve bu durumda da bu iki bacaksız karındaş cüceler birbirleriyle çok fena sözlerle kapış-

mak zorunda kalacaklardı, ta ki çiftlik halkı etraflarında toplamncaya kadar. Sonra onlar birbirlerinden ayrıldılar, birisi Yusuf'u Beyefendi nezdinde şikâyet etmeye, diğeri ise kendisini bekleyen, ağzı açık kuyudan korunması için, önlem alması gerektiği uyarısında bulunmak üzere gitti.

Dûdu'nun Şikâyeti

Bilindiği gibi Potifar beklenen küstahlığından dolayı Dûdu'ya hiç tahammül edemezdi, bundan dolayı da rahmetli Usir Mont-kav bu cücenin yüzüne daima öfkeli bir şekilde bakardı; daha önce de anlatıldığı gibi ziynet eşyalarından sorumlu bu adamı, Potifar mümkün olduğu kadar kendisinden uzak tutardı, yanına hemen hemen hiç çağırmazdı; kendisiyle onun arasına oda hizmetini yapmak üzere aracı kişiler kullanırdı: Birincisi bu işe daha yatkın olan ve etten kule gibi uzun bu adama elbiselerini giydirip takılarını takabilecek derecede uzun boylu hizmetçilerdi, oysa aym işi Dûdu ancak merdivene çıkarak yapabilirdi; ikincisi, enine boyuna uzun yapısından dolayı bu hizmetçiler, onun doğuştan gelen yeteneklerine ve güneş güçlerine daha az önem verirler; Dûdu'ya göre ona hayat boyu devam eden bir hayranlıkla ve çok farklı bir saygıyla hizmet ederlerdi.

Bunun için bir cücenin Hanımefendiyle genç kâhya arasında, kendi amacına ulaşmak için iyi bir fırsat olarak değerlendirdiği gidip gelme işini yapmak üzere yan yolu kullanması hiç de kolay olmadı; sıra Beyefendinin gözünü açmaya gelmişti artık: Perdeli odada diğer alaycı cüceyle yaptığı kavgadan sonra hemen bu haberi ulaştırma girişiminde bulunmamıştı; Beyefendiden kendisini dinlemek üzere izin alabilmek için günlerce, hatta haftalarca beklemek zorundaydı –bundan dolayı mücevherat sorumlusu cüce, oda bakıcısı olan köle hizmetçilerini yağlamak, hatta tehdit etme yoluna başvurdu, onlara şu veya bu elbiseleri ve takıları teslim etmeyecek ve onları kilit altında tutarak hizmetçilerin Beyefendi nazarında sıkıntılı ve zor durumda kalmalarını sağlayacak ve bunun bir daha olmaması ve artık tahammül edilemez bir duruma gelmesi üzerine de

Dûdu bizzat onun karşısına çıkıp konuşacak ve evin içindeki bu ciddi olayla ilgili olarak onu aydınlatmak zorunda kalacaktı; –Dûdu Beyefendiden bu izini koparmak için yanıp tutuşuyordu ve bir hafta boyunca bunun için çabaladı, rica etti, tepindi, dümenler çevirdi. Bu kez bunu alacağına ve izni aldığında çok iyi değerlendireceğine ve kendisine hiçbir zorluk çıkarılmayacağına inanıyordu; çünkü Beyefendiye böyle bir hizmet yapmakla ömür boyu onun himmet ve sevgisini kazanacaktı.

Sonunda Beyefendiye banyo yaptıran, onun sırtına ve göğsüne su döken, banyo yaptıran iki köleyi hediyeler sunarak ikna etmişti ve bunlar onu yıkarken sırayla şu sözü söyleyeceklerdi: "Bey, Dûdu'yu dinle!" ve bu uyarı, Beyefendinin yıkandığı küvette, kurulanmak için oradan çıkıp zemine adım attığında ve parfüm sürüldüğünde de devam etti –onlar bu hizmeti verirken bir yandan da dikkatle bu sözü söylüyorlardı: "Bey, Dûdu'yu bekletme, onu dinle!" sonunda Bey nefretle emretti: "Gelsin ve konuşsun!" Dûdu tarafından yumuşatılmış olan masör ve yağ sürücü köleler, bir işaret yaparak batı solunda sabırsızlıkla bekleyen Beyefendinin yatağının bulunduğu nişli odaya Dûdu'yu aldılar: Cüce, Firavun'un dostunun etlerine köleleri tarafından masaj yapılması için uzanıp yattığı yere doğru dönüp avuçlarını açarak kaldırdığı kollarıyla selamladı; cüce başını, kaldırdığı kollarının arasında masum bir ifadeyle bükerek, Peteprê'nin ağzından çıkacak küçük bir heceyi veya onun bakışından küçük bir işareti beklemeye başladı, ama ne o ne de öteki oldu; çünkü Peteprê, hizmetçilerin bacaklarını, kalçalarını, kadınlarınki gibi görünen kalın kollarını, omuzlarını ve iri göğüslerini hint sümbülü yağıyla ovarlarken hafif hafif inliyordu; tam da Dûdu selamlarken, hantal vücudundaki küçük ve asil başını, deri yastığı üzerinden öteki tarafa çevirmişti –bu da selam veren Dûdu için çok üzücü bir şeydi, ama yine de çok şeyler beklediği bu konuyla ilgili olarak pes etmedi ve cesaretini yitirmedi.

"On bin yıllık bir geçmişi olan hükümdarımız hazretlerinin savaşçısı ve insanların en başında bulunan kişiye! İç organların için dört küp ve senin ölümsüz kalacak vücudun için alabasterden yapılacak bir tabut feda olsun!" dedi Dûdu.

"Teşekkürler" diye cevap verdi Peteprê. Bunu, bizim dilimizde "mersi" anlamında, Babilce söylemişti ve sözlerine devam etti: "Buradaki şu adam uzun mu konuşacak?"

"Şu adam" sözüne çok bozuldu Dûdu. Yine de onun konusu çok ümit vericiydi; cesaretini kaybetmedi.

"Uzun sürmez Bey, Bizim Güneşimiz! Az ve Öz!" diye cevap verdi.

Ve Peteprê'nin küçük eliyle yaptığı bir işaret üzerine bir ayağını öne atıp küçük cüce ellerini sırtına götürdü; alt dudağını içeri çekip üst dudağını çatı gibi öne çıkararak konuşmasına başladı ama o, yağ sürücü köleler yüzünden bu konuşmasını sürdüremedi, Peteprê onların odadan çıkmalarını emredip kendisini gizlice dinlemek isteyeceğini biliyordu.

Konuşmasını, çok duygusal bir içerikle ve çok becerikli olduğunu söyleyebileceğimiz bir şekilde hazırlamıştı. Söze, birçok yerde yüce güneş gücü olarak özel bir saygınlık gören hasat tanrısı Min'i överek başlıyordu, ama sonradan Amun-Ra'nın adını geçirmesi, Amun-Min veya Min-Amun-Ra diyerek onu bu şahısla bağlantılayacak şekilde ifade etmesi gerekiyordu, böylece Firavun rahatlıkla "babam Min" ve "babam Amun"dan söz edebilecekti: Özellikle Taç giyme ve Hasat şenliklerinde Min'in kalitesi Amun'dan yola çıkılarak ortaya koyuluyordu; o verimlilik ilahı, çöl gezginlerinin koruyucu tanrısıydı; üretici ve yaratıcılık gücü yüce olan muhteşem bir güneşti. İşte Dûdu onun şanını överek, himmetine sığınarak ve Beyefendinin kendisine lütufkâr olmasını ondan dileyen cümlelerle konuşmasına başladı ve sonra bu evde daha üst bir makama, yönetimdeki şahsın elbiseleriyle ilgili makamının sınırlı, dar hizmetinde kalmayıp ev hayatıyla ilgili işlere getirilmesini diliyordu, adları şu ve bu olan aynı büyüklükteki iki çocuğunun babası ve karısı Zeset'i bağrına basan iyi bir koca olarak bilhassa canu yürekten bağlı olduğu Min'in ihtişamını (daha doğrusu Amun'a Min'in özelliğini belirterek) ve onun erkeklik konumunun ve ev halkının bereketi olarak gördüğünü belirterek, kendisinin artık gözünü her şeye diktiğini belli ediyordu; özellikle de sözü insanın çocuk yapma özelliğine getiriyor; böylece evli-

lik ve evliliğin kerameti, gelinle ilk kez tanışma, çocuk yapma, lohusalık ve bütün olayları kendi gözetimi altına almış olduğu bu evin halkını bu konularda bilgilendireceğini, onları çalışmaya teşvik edeceğini, kendisini örnek alacaklarını, sıkı bir düzen ve canlılık vereceğini anlatıyordu. Çünkü birçok şeyin örnek insan kuramında yattığını, yukarıda anlattığı şeylerin yapılmasının ondan başka hiç kimsenin elinden gelmeyeceğini belirtiyordu. Çünkü örneğin üst düzeydekilerin manevi hazırlıklarının rahatsız edilmesini ve onların şan ve şöhretlerinin tam tersine olan hadiselerle zedelenmesine yol açacak durumları, zamanında alınacak önemli ve zorunlu önlemlerle bertaraf edilebilecekti. Kendi cüce fikrine göre, en üst düzeydekilerden hemen sonra gelen insanların da alt kademedeki insanlara, özellikle gayret ve düzenlilik konularında iyi bir örnek teşkil etmesi gerektiğini ifade ediyordu. Acaba bu konuşan kişi, bu noktaya kadar bizim Güneşimizin, Efendimizin takdirini kazanmış mıydı?

Peteprê omuzlarını silkti; hizmetli masörlerin sırtını ovmaları için yüzükoyun döndü, sonra zarif başını kaldırıp onun huzurunu hangi maksatla bozduğunu, şan şöhret ve tam tersi diyerek neler kastettiğini sordu.

"Senin başkölen derhal bu konuya geliyor" diye Dûdu cevap verdi. Rahmetli başkâhya Mont-kav'ın namuslu ve dürüst bir yaşam sürdüğünü ve bir memur çocuğuyla evlenip baba olacağını veya okunuş olacağını, ama işlerin yanlış bir yola girmesinden dolayı cesaretini kaybettiğinden ve evliliği gerçekleştiremediğinden, kaderine küsüp günlerini dul adam olarak geçirmeye karar verdiğini, ama her şeye rağmen iyi niyetini göstermiş olduğunu belirtti. Onun hakkında bu kadar konuştu. Artık Dûdu şu andaki güzel zamandan söz etmek istiyordu; güzel, her ne kadar bu genç aslen ve neslen buradan birisiyse –veya buradan biri değilse de (çünkü burada söz konusu yabancı delikanlıydı), kendi aklından ve zihin yeteneğinden hiçbir taviz vermeyen birisiyse de bu evin başında bir genç adamla karşılaşmanın çok farklı önemi vardı –gerçi adı çok tuhaftı, ama güzel konuşuyor, kurmaz ve alımlı birisi –kısacası, insanı etkileyen özellikleri olan bir şahsiyet.

Birbirine kavuşturduğu kolları üstünden "Sünepe!" diye mırıldandı Peteprê. Çünkü bizim gerçek değerini çok iyi bildiğimiz ve bunu kendi içimizde sakladığımız bir konuda övücü sözlerin ifade edilmeyeceğini pekâlâ biliyoruz.

Dûdu bunu duymazlıktan geldi. Beyefendinin "sünepe" dediğini gerçi işitmişti ama onu hiç üstüne kondurmamıştı; çünkü cesaretini ve moralini yüksek tutmak zorundaydı.

≈ Asla bu kadarı yetmez, dedi; bu anılan delikanlının kalıcı ve göz alıcı, hatta bazı şaşırtıcı özelliklerini överek söylemeliydi, çünkü bunlardan yola çıkarak, kendi gücüyle başında bulunduğu bu evin düzeni ve refahına ilişkin olarak asıl konuya ağırlık verecek ve sözü Yusuf'la ilgili bazı endişeleri olduğuna getirecekti.

Peteprê başını hafifçe kaldırıp ona doğru döndürerek "Ağzında ne geveleyip duruyor bu adam?" diye sordu. "Bu kâhyanın özellikleri evin düzenini mi tehdit ediyor?"

"Geveleyip durmak" da acı bir sözdü, tıpkı az önce kullandığı "şu adam" ifadesi gibi. Ama cüce hiç aldırmıyor, bildiğinden şaşmıyordu. "Ne yazık ki, şu anda mevcut olan koşullarla hiçbir şekilde benzerliği olmayan, çok farklı koşullarda bunlar yapıldı" diye karşılık verdi. "Eğer huzurunuzun ve hoşnutluğunuzun bozulmaması ve evdeki bereketli hayatın devamı isteniyorsa, sizin bazı şeylerden bilgi sahibi olmanız hatta çok daha önceden haberdar olmanız doğru olacaktır, çünkü bu kâhyanın alımlı endamı, kurnazlığı ve büyüleyici konuşmaları herkesin dikkatini çekiyor. Bunların hoşnutsuzluk yaratmaması ve düzenin bozulmasına sebep olmaması gerek." Ve Dûdu sözlerine şunları da ekledi: Bu delikanlının dinî konularda kesinlikle anlaşılmaz bir konumda olduğunu, Min hazretlerine olan cizye borcunu ödemediğini, yüksek bir makamda hâlâ bekâr hayatı sürdürdüğünü, oysa kendisine eş olarak kendi soyundan bir kadınla evlenip çoluk çocuk sahibi olması gerektiğini, –örneğin bunun için de kadınlar evindeki Babilli cariye İştar-Ummi'nin uygun olduğunu– bu durumda kendisine acımanın tehlikeli olduğunu anlattı. Ama onun bu özelliklerinden mahrum bırakılmasıyla, tehlike arz eden düzen ve canlılığın yeniden yoluna gireceği, onun herkes tarafından

takdir edilen özelliklerinin bundan böyle bir kıyaslama ölçüsü olarak görülmeyeceğini, insanları bu özellikleriyle coşturup, baştan çıkararak akıllarını çelemeyeceğini, kısacası bu durumunun sadece alt kademedeki çevreye değil, aynı zamanda onların hâkimi olan üst düzeyi de etkilediğini şikâyetkâr bir üslupla anlattı.

Duraksadı. Peteprê cevap vermiyordu ve masörün kendisini iyice ezmesine müsaade etti. Ya şöyle –ya da böyle! diye açıklamada bulundu Dûdu. Böyle bir delikanlının derhal baş göz edilmesi gerekiyor, evlilik limanında demir atacak böylece onun azgınlığı ve herkesin yüreğini yakması önlenecek ve dünyanın örnek aldığı insan olarak kalması mümkün olacaktı. Ya da en iyisi sünnet makasıyla işi bitirilecek, böylece onun üst düzeydekilerin huzurlarının bozulması, şeref ve haysiyetlerinin tersine dönmesi önlenmiş olacaktı.

Yeniden bir sessizlik oldu. Peteprê birden sırt üstü döndü, masörlerin elleri havada kaldı, ne yapacaklarını bilemediler. Peteprê başını cüceden yana çevirdi; onu baştan aşağıya, aşağıdan yukarıya doğru süzdükten sonra gözlerinin içine dik dik baktı, sonra bakışlarını elbisesinin, terliklerinin, yelpazesinin ve bazı küçük eşyalarının bulunduğu koltuğa kaydırdı. Sonra iri vücudunu silindir gibi yeniden döndürdü ve alnını kollarının üstüne koydu.

Dehşetin verdiği soğukluk, bir tür kızgınlık, huzurunun tehdit edildiği konusunun verdiği büyük korku, üç kaşar tekeri büyüklüğündeki iğrenç cüce tarafından onun yüreğine salınmıştı. Bu mendebur yaratığın bildiği bir şeyler mutlaka vardı ve bunları ona aktarmayı arzu ediyordu; tabii hakikatse bunlar, ama o bunların Peteprê tarafından kesinlikle bilinmesini istiyordu, ama yine de içinde bu bilgilendirmeyle çok sevimsiz bir şeyler olacağını hissediyordu. "Evde her şey yolunda mı? Hiçbir hadise yok mu? Hanımefendinin neşesi yerinde mi?" Konu bunlar olabilirdi ama Dûdu kendisine sorulmadan, ters bir cevap verebilirdi. Beyefendi ondan nefret ediyordu –gerçekten de en çok ondan nefret ediyordu; aslında o hiç kimseye kin duymayan birisiydi– kendisine hakikat olup olmadığı sorulacaktı. Kendisine bakım yapan köleleri odadan çıkarttı ve erkekçe şeref bekçiliği yapan bu cüceyle baş başa kalıp görüşecekti,

şeref konusunda onu ciddi ciddi gaza mı getirmişti, yoksa bu sadece bir iftira mıydı. Şeref: burada hiç kuşkusuz söz konusu edilen bu kavramın böyle bir bağlamda ne olduğunu açıklamak için dikkatli yaklaşmak gerek. Bu, cinsiyetle ilgili bir şeref, evlilikteki namus anlayışı, bunun işareti, evli kadının kocasına sadık kalmasıdır; erkeğin muhteşem bir erkekliğinin olması, hiçbir eksikliğinin olmayışı, eşinin de başka bir adamı düşünmeyecek derecede kocasından memnun olması ve üçüncü birinin bu eşi baştan çıkaracak bir girişimde bulunmaması, yani kadma talip olmaması demektir. Ama bana rağmen böyle bir şey olmuşsa o zaman bütün bu değerlerin tam tersi bir işaret vardır: Cinsel yönden şerefsizlik ortaya çıkar, muhteşem erkek boynuzlu koca olur ve bunun anlamı: İğdiş edilmiş besi koçu olmuş, başındaki boynuzlar gülünç bir görünüm almış olur; yapılacak tek şey vardır, kurtarılacak ne kaldıysa onu kurtarmak: Bu da karısının daha çok mutlu olduğuna inandığı adamla düello yapmak üzere karşı karşıya gelmek ve bıçağı saplayıp delik deşik etmek, hatta kadını da öldürmek; böylece ibret verici kanlı bir eylemle kendi erkeklik şerefini hem kendi gözünde hem de dünyanın gözü önünde yeniden yapılandırmaktır.

Şeref. Peteprê'nin hiçbir şerefi yoktu. Karısı onun etinden uzaklaşmıştı, onun anlayışında böyle muhteşem erkekliği olan bir koca yoktu; başkalarının, buradaki şeref bekçisi gibi, bunu kendisiyle ilgili olarak büyütmesi iğrenç bir şeydi. Buna yüreğinde sevgi vardı, bunun birincisi, adalet sevgisiydi, bu şudur: Başkalarının hakkına saygı duymak; ama bir de yaralanabilen yüreği vardı, işte bu, başka birisi olan kadının koruyucu, esirgeyici sadakati ve göstereceği sevgi üzerine ümit bağlamış olan ve ihanetten dolayı çok şiddetli acılar çekmeye açık yaratılıştaydı. Konuşmaya ara verilen ve masörlerin Beyefendinin sırtındaki işlerine yeniden koyuldukları bu zamanda Beyefendi, yüzünü kadınımsı kalın kollarının içinde saklıyordu ve bazı şeyler aklından hızla peş peşe geçiyordu, sevgilerine ve sadakatlerine kesinlikle inandığı iki insanla ilgiliydi, her ikisini de seviyordu: Bu şerefli karısı Mut'tu. Kendisini, yaptığı uyarıdan ve azarlamasından bu yana gerçi sevmiyordu, ondan bir parça nefret edi-

yordu; kadm onunla birlikte olmanın çekilmez olduğunu, oysa onu bu hâliyle yürekten sevdiğini ve ona saygı göstermiş olduğunu da söylemişti; diğer kişi ise Yusuf'tu; kendisine iyi davranıp ona şaraptan daha üstün hoş duygulara sevk eden delikanlıydı; bu ortamda Beyefendi karısının arzularına ne yazık ki akşamleyin holde cevap verememiş, ona sevgi ve kudretini kanıtlamak istemişse de bunu yerine getirememişti. Peteprê karısının o zamanlar yaptığı bu teklifi reddettiğini gayet iyi biliyordu, laf aramızda, kadının Yusuf'un görevden alınması için ona yapmış olduğu teklifte çeşitli sebepler, bahaneler ve gizli kapalı şeyler vardı; kadın onun şerefiyle ilgili olarak bu öneride bulunmuştu, onunla evli bir çift olarak baş başa yaptıkları görüşmede bu sebeplerin varlığından Beyefendinin de haberi vardı, daha doğrusu onları sezmişti. Onun şerefi ortadan kalkınca, kadının ondan duyduğu korkunun değeri, gitgide ağırlığını artıran delikanlıya sahip olma arzusu yanında iyice azalmıştı. Beyefendi delikanlıyı karısına tercih etmiş ve onu kendi başına koyuvermişti; âdeta karısıyla Yusuf'un birlikte olup kendisine ihanet etmelerini sağlayacak tahrik ortamını kendisi yaratmıştı.

Bunu anlıyordu. Üzgündü, çünkü onun da bir kalbi vardı. Ama anladığı kadarıyla kalbi adaletten yana eğilim gösteriyordu, –çünkü adalet, insanı öfke ve şerefle ilgili intikam tutkusundan kurtarır. Bu, haysiyetin güvenle sığınacağı bir yerdir, bunu da çok iyi hissediyordu. Şuradaki iğrenç şeref bekçisi de kendisine bunu ileteceğe benziyordu, ihanet edilerek şerefinin tehlikeye gireceğini söyleyecekti. İhanet karşısında kadm başını duyduğu acıdan dolayı mı örtüyordu; sanki şerefini mi koruyordu diye aklından geçirdi! Sanki ihanete uğrayan kişi, ihanet eden kişiden daha mı şerefliydi! Böyle bir durum söz konusu değil, çünkü Beyefendi kendi kendini suçlu yaptı ve bu ihanetin olmasını sağladı; bu durumda yine karşımızda adalet var; şeref, adalet kavramı içinde kendi suçluluğunu ve diğerlerinin haklılığını itiraf ederek ve kendisini bu adalet kavramı içinde yeniden meydana getirecektir.

Burada şerefliyle ilgili kendisine aktarılacak olan durumla ilgili olarak Hadım Peteprê derhal ve daha önceden adaleti elde etmeye

soyunmuştu. Ona göre adalet, insanın aklında olan bir şeydir; şerefin, etle ilişkili olanından tam tersi bir olgudur, onun etle ilgili olanında yokluk olduğundan, ötekini tercih etmişti. Kışkırtıcı ve muhbir cücenin, kendisine sorulmadan anlatacağa benzeyen her ikisiyle ilgili sadakatin karşılıklı olarak bozulduğu yolundaki konuda akıldaki şerefi ele alıp yapılandıracaktı. Bildiği kadarıyla akılda güveni sağlayan şeyler bulunmaktaydı, onun eti artık kendisinden uzaklaştırılmıştı, çünkü her ikisi de hakları korunan kişilerdi ve mantıken birbirine aittiler: Tapınakta Amun'un kuması olarak aşırı derecede teselli bulan ve onun önünde tanrıçanın vücuduna yapışık giysileriyle dans eden karısı –ve başında Bana Dokunma adlı seçilmiş kişi olduğunu belirten tacıyla bu gayretli delikanlı. Karısı, etine yenik düşmüş müydü? Bu düşünce onu buz gibi etti, çünkü et, Beyefendinin düşmanıydı, her tarafında yığınla et vardı, istemediği kadar, evine geldiğinde hep şu soruları sorardı: "Her şey yolunda mı? Hiçbir hadise yok mu?"; bu, bilinçaltında bir endişenin bulunduğunun işaretiydi; et, bu evde onun hâkimiyetinin kötü bir şekilde bozulmasına neden olmuştu. Bu soğuk tiksindirici durum öfkeyle birleşmişti, çünkü bunu bilmesi gerekiyordu, ama buna rağmen kendisi sakin bırakılamaz mıydı? Eğer kutsanmış bu iki kişi kendisinin arkasından etlerin hâkimiyeti altına girmişler ve onun karşısında bir şeyler gizliyorlarsa, bu işte gizli çevrilen işlerde, aldatma da bulunmaktaydı, oysa Beyefendi onları esirgeyen sevgiye yeterince sahipti ve bunu onlara göstermeye de daima hazırdı. Buna karşın şu bacaksız ve pireyi deve yapan cüce karşısında bir kelime bile söyleyecek hâlde değildi; bu adam kendisine istemeden bilgi verecekti; şerefli erkek cüce, onun huzurunu adi bir saldırıyla bozmak istiyordu.

"İşinizi hemen bitiriyor musunuz?" diye sordu Beyefendi. Bunu odadan çıkarmak zorunda kaldığı ama pek de istemeden çıkardığı masörlere söylenmişti. Çünkü bu zorunluluk, hep şu gammaz, şirret cücenin yüzündendi, onları çıkarmak zorundaydı. Aslında onlar son derece aptal adamlardı; evet, aptallıklarını bilerek büyümüşlerdi, öylesine aptaldılar ki bu onların meslekleriyle harfi harfine uyuyordu ve tam aptal masörler olmuşlardı. Ama şu âna kadar kesinlikle hiçbir

şey anlamamışlarsa, gelecekte de bir şeyi kolayca anlayamayacaklar demektir; böylece Peteprê kendisini rahatsız eden bu adamın istediğini suskun bir şekilde yapmaya ve onunla baş başa görüşmeye razı oldu. Onun yüzüne karşı konuşması ise çok daha kötüydü.

"Ben hazır oluncaya kadar, buradan ayrılmayın!" dedi, "acele de etmeyin. Ama hazırsanız havlumu verin ve yavaş yavaş gidin."

Onlar gitmeleri gerektiğini hem de hazır olmadan gitmeleri gerektiğini hiç mi hiç anlamamışlardı. Ama gerçekten hazır oldukları zaman Beyefendinin et yığını vücudunu boğazına kadar havluyla sararlar; iki santimlik adımlarını kaldırarak sanki eşgüdümlü hareket ediyorlarmış gibi kollarını açarak derhal oradan uzaklaştılar; onların bu hâlinden tam bir aptal oldukları belli oluyordu.

"Yaklaş dostum!" dedi Beyefendi. "Bana söylemek istediğim şeyi daha yakından anlatacak şekilde iyice yaklaş, çünkü benden hayli uzakta durmanın pek yararı olmayacağı anlaşılıyor, aksi takdirde bağırarak anlatmak zorunda kalacaksın –böylece birbirimizle kısık sesle güvenli bir şekilde görüşebiliriz, hem bu senin için de uygun olur. Sen benim değerli bir hizmetlimsin, gerçi küçük, ortalamanın altında ve bu bağlamda çılgınca bir yaratıksın ama şerefli ve değerli birisin, oda hizmeti dışında evin tümüyle ilgilenen bir gözün var ve verimlilikle ilgili düzenleme konusunda da ustalığını göstermiş birisin. Anımsadığım kadarıyla ben seni bunun için görevlendirmedim ve bu makama atamadım –kesinlikle. Ama daha sonra da atamayı onayladım, çünkü bu mesleğini kabul etmekten başka çare bulamadım. Eğer doğru anladıysam, sen benim yanıma görevin ve bana sevgin dolayısıyla, yaptığın muhasebe ve denetimlerinde rahatsız edici olaylar ve düzeni bozmaya yönelik algılamaların olmuş ve bunları bana bildirmek istiyormuşsun, öyle mi?"

"Elbette!" diye üstüne vurgulama yaparak Beyefendinin bu hitabına karşılık verdi Yusuf'un düşmanı. Beyefendinin insanı inciten bağırıp çağırmasını, cesaretini toplayarak sineye çekti. "Bizim güneşimiz, Efendim, senin karşına seninle ilgili endişeye kapıldığım için çıktım; bu çok acil bir durum, keşke ben sana daha önce müracaat ettiğimde bana izin verseydin, çünkü her an bu uyarıda geç kalmış olabilirim."

"Beni korkutuyorsun."

"Çok üzgünüm. Ama benim amacım seni korkutmaktı, çünkü tehlike çok tehdit edici boyutta, keskin zekâma dayanarak, bunda çok geç kalıp kalmadığımı ve senin küfürlerinin gerçekten haklı olarak söylenip söylenemeyeceği konusunu, senin bu hizmetkârın kesinlikle söyleyemez. Sen şu anda hayatta olduğuna göre, bunu anlatmakta geç kalınmış değil."

"Bana ölüm tehdidi mi var?"

"Her ikisi de, rezalet ve ölüm."

"Diğeri işe karışmamış olsaydı birisini belki kabullenebilirdim" dedi Peteprê kibarca. "Peki, beni tehdit eden şeyler nereden çıkıyor?"

"Ben gayet anlaşılır bir tarzda tehlikenin kaynaklarını ima yoluyla anlatmaya çalıştım" diye karşılık verdi Dûdu. "Belki korkudan beni anlamamış olabilirsin, durum bunu gösteriyor."

"Senin terbiyesizliğin, benim ne kadar kötü bir durumda olduğumu gösteriyor" dedi Peteprê. "Bu benim zavallı olduğumla eşdeğerli; benim için, bu durumun meydana gelmesine sebep olan sadık ve gayretli kişiyi övmekten başka bir şey elimden gelmez. Üstesinden gelinemeyecek derecede korktuğumu itiraf ediyorum. Bunu yenmem için bana yardım et dostum. Hiç dolaştırmadan bana hakikati söyle; korkum, gerçekten kendimi saklayacağım bütün olasılıkları elimden aldı."

"İyi öyleyse" diye karşılık verdi cüce, bir bacağını öne doğru atarak ve yumruğunu kalçasına dayayarak, "Genç kâhya Osarsif'in kudurmuş her şeyi yakıp tutuşturan özellikleri, karın Mut-emenet'in göğsünü de yakmış; bu yangının çatırtıları ve dumanlı alevleri senin şerefini ayakta tutan direkleri sarmış ve binayı çökertmek üzere, senin hayatın da onun altında kalıp sana mezar olacak."

Peteprê sarındığı havluyu çenesinin ve ağzının üzerinden burnuna kadar çekti.

"Sen, Hanımefendiyle genç kâhyanın sadece gözleriyle birbirine bakmadıklarını, aynı zamanda benim hayatıma da göz diktiklerini mi söylemek istiyorsun?" diye sordu havlunun altından.

"Elbette!" diye cevap verdi cüce ve yumruğunu kuvvetli bir şekilde öteki kalçasına koydu. "İşte senin gibi orada duran bir adamın içine düştüğü durum bu."

"Peki, senin bu korkunç şikâyetinle ilgili ne gibi bir kanıtın var?" diye sordu Beyefendi ağzıyla havlusunu oynatarak.

"Benim uyanıklığım" dedi Dûdu cevap olarak, "benim gözlerim ve kulaklarım, bu evin şerefi için benim keskin gözlerim sana tanıklık eder zavallı Efendim, benim bildirimde yatan üzücü ve iğrenç hakikat bu. Bu ikisinden hangisi söylenebilir ki, burada çeşitli rütbelerde sayısız insan var: 'Bu ikisi' denilmesi gerekir, –bunlardan hangisi ilk kez diğerine göz atmıştı? Gözleri birbiriyle karşılaşmış ve canavarca birbirinin içine dalıp gitmiş, işte soru bu. Şu konuda açıkça fikir birliğine varalım yüce Efendim, Mut çöl vadisi yatakta yalnızlık çeken bir kadındır; kâhyayla ilgili olarak, onun her şeyi yakıp tutuşturduğu söylenir. Hangi köle Hanımefendi tarafından iki kez çağrılmıştır? Hanımefendinin, Beyefendi için duyduğu sevgi ve sadakatten dolayı böyle bir şey olmuştur herhâlde, açıkça belli oluyor ki Hanımefendi en üst düzeydeki kâhyalık makamında değil, ondan sonra gelen üst düzeydeki kâhyalık makamındakinde bu sevgiyi bulmuştur... Suç? Daha sonra yapılacak araştırmalar ne işe yarar ki, kim önce gözleriyle diğerine bakmış ve bu uğursuz iş önce kimin aklına gelmiş? Genç kâhyanın kabahati, yaptığı işte değil, aksine onun orada, bu evde mevcut olmasındadır; burada özelliklerini rahatça gösterebilmektedir, ne evlilik yatağı ne de sünnet makası onu sınırlamamaktadır. Hanımefendi bu hizmetçi için yanıp tutuşunca, onun mevcudiyeti ve başı aklına geliyor; suç onun, sanki o bu tertemiz kadma terbiyesizce bir saldırıda bulunuyor; durumu buna göre incelemek ve değerlendirmek gerek. Buna göre suç sadece ne yazık ki O-sarsif'tedir: Onun iyice sorgulanması gerek. Bizzat gördüğüm tatlı mektupçuklar, bunlar kadının ne kadar şehvetli olduğunu kanıtlayabilir, bu mektupçuklar onların aralarındaki yolu açtı. Ekonomik durumlarla ilgili konuşmak bahanesiyle birbirleriyle bir orada bir burada buluşuyorlardı: Hanımefendi bu uşağın hatırına Horahte'nin heykelini koydurduğu hanımlar salonunda, bahçede ve oradaki tepe üs-

tündeki küçük evde, hatta senin evinde, burada, Hanımefendinin kendine özel odasında –bütün bu yerlerde sevgili çiftler gizlice buluşuyorlardı. Uzun zamandan beri de kendi aralarında saygın konularda konuşmuyorlar, aksine cilveli fısıldaşmalar, iç çekişler ve mırıldanmalar oluyordu. Ne kadar ileriye gittikleri, birinin kamının ve etinin diğerinin kanının ve etinin zevkine varmış oldukları bu durumda önlem almanın artık çok geç olacağı, geriye de sadece intikam almanın kaldığı anlaşılıyor, ama ben bunu tam ve kesin olarak söyleyemem. Ama ben hem Tanrının hem de senin, şerefi alçaltılmış beyin önünde bir hakikati kesinlikle söyleyebilirim, kendi kulaklarımla perde aralığından işittiğim şey şu: Senin kafana bir sopayla vurup öldürecekler, bu konuda iç çekişlerle anlaştılar, seni öldürüp buradan uzaklaştırınca da, burada bu evde bey ve kadın olarak etrafı çelenkle süslü yatakta keyif çatmak istiyorlar."

Bu sözlerden sonra Peteprê havluyu başının üstüne çekti, artık onun hiçbir yanı gözükmüyordu. Bir süre böylece kaldı, bu bekleyiş Dûdu'ya çok uzun geldi; oysa başlangıçta Beyefendinin orada şekilsiz et yığını hâline seve seve bakmıştı, artık her yanı bu rezaletle kaplıydı ve bu rezaletin altında kaybolmuştu. Birdenbire Beyefendi üstündeki havluyu kalçalarına kadar indirdi ve yarı yarıya doğrulup cüceye doğru döndü ve küçük başını küçük eline yasladı.

"Sana ciddi bir şekilde teşekkür etmem gerekiyor" dedi, "benim mücevher sandıklarımın sorumlusu, benim için böyle *erui* yaptın" (*erui* yapmak Babilce bir kelimeydi) benim şerefimi kurtarmak için, daha doğrusu, acıda kaybolan ve belki de çıplak kalan hayatımı kurtarmak için yaptın –bunu yaşam için değil aksine intikam için yaptın; şu andan itibaren onun hizmetine korkunç bir şekilde girmiş, onun kurtuluşunun intikam alınarak mümkün olacağını düşünüyor olmalısın. İçinde bulunduğum tehlike ve cezayla ilgili düşünceler konusunda verdiğin bilgiler için sana teşekkür etmeyi ve seni ödüllendirmeyi az kalsın unutuyordum. Benim bu konudaki korkum ve öfkem, senin sevgi ve sadakatle yerine getirdiğin çabalarını aştı. Evet, sana şaşkınlığımı açıkça söyleyeyim –buna herhangi bir şekilde yatıştırmam gerek. Saygı ve güvenle inandığımız

insanlardan, böylesine hiç hak etmediğimiz bir şeyin yapılacağı aklımın ucundan bile geçmezdi! Buna rağmen, beni kuşkulandıran şaşkınlığımı gizleyemiyorum. Sen, tipi bozuk, çarpık çarpık, baykuş kılıklı hıyar cüce, bu makam ciddi bir şeyden çok keyif alman için sana verildi, yarı gülünç yarı iğrenç bir tipsin sen, bu iki özelliğin birleşince de çalımından geçilmiyor. Bu şartlarda inanılmaz şeylere yaklaşıp bazen sınırları aştığın da olmuyor mu? Bu durumda sen benim en mahrem yaşamıma girmeyi, örneğin şikâyet ettiğin genç kâhyayla Hanımefendi arasında gidip gelen tatlı mektupçukları okumayı nasıl başarabiliyorsun? Benim için, inanılmayacak gibi olan bu kâğıtların varlığından kuşkulanmamam mı gerekiyor ya da kuşkulanabilir miyim? Bu işi sen yapmışsın ve mektuplara da göz atmışsın? Bunun için sen, azizim, bu seçkin güvenilir kişinin bu mektupları götürme konusunda yavaş yavaş güvenini kazanmış olmalısın; bunun senin gibi inkârı mümkün olmayan çirkin kişi tarafından yapılmasına inanasım gelmiyor, ne dersin?"

"Senin bu rezalet ve şikâyet edilen alçaltılışa inanmak zorunda kalışının verdiği korkuyla, bana olan güvensizliğin sebeplerini aramaya koyuluyorsun zavallı Beyim" diye karşılık verdi Dûdu. "Bu sırada çok kötü sebepleri tercih ediyorsun –senin korkun öylesine büyük ki bu, yüzündeki alaycı ifadeden de anlaşılıyor ve korkudan dizlerinin bağı çözülmüş. Kuşkunun ne kadar boşuna olduğunu bilmen gerek! Benim seçkin bir insanın mektup taşımak için güvenini kazanmaya ihtiyacım yok, çünkü ben zaten seçkin bir insanım."

"Harika!" dedi Peteprê. "Böyle küçük ve garip bir adam, demek sen bu mektupları götürdün? Sana olan saygım, gördüğün gibi gittikçe artmaya başlıyor, hem de sadece boş bir konuşmayla da olsa; ama bu söylediklerine inanmam için, küçük bir parçaya ihtiyacım var. Demek sen Hanımefendinin itimadını öyle güzel kazanmış ve onunla öylesine bir samimiyet kurmuşsun ki mutluluk ve suçluluk sırlarını sana emanet edebilmiş, öyle mi?"

Dûdu, ayak duruşunu ve kalçasına dayadığı yumruğu değiştirerek, cesur bir ifadeyle, "Şüphesiz sadece bu kadar değil, kadın bana taşıdığım mektupları vermekle kalmadı; ayrıca ben ona mektup

metnini de dikte ettirdim. Çünkü o tatlı mektupçuklardan hiç haberi yoktu, bu ince işleri benden, bu dünya vatandaşından ilkin öğrendi." diye karşılık verdi.

"Kimin aklına gelirdi!" diye Peteprê şaşırıp kaldı. "Seni ne kadar küçümsemiş olduğumu gitgide daha iyi anlıyorum, sana olan saygım yine çok hızla, daha da artıyor. Bunları senin işleri çığırından çıkarmak ve Hanımefendinin suçluluk konusunda ne kadar ileriye gideceğini görmek için yaptığını anlıyorum.

"Evet, açıkça anlaşılıyor!" diye onayladı Dûdu. "Muhterem Efendim, size olan sevgim ve sadakatimden dolayı, yoksa burada boşu boşuna bulunur ve intikam almak için, bangır bangır bağırmanıza alet olur muydum hiç?"

Potifar "İlk bakışta iğrenç ve tuhaf olan yapınla, Hanımefendiyle samimi bir dostluk kurmayı ve onun en büyük sırdaşı olmayı nasıl başardım?" diyerek ayrıntıları öğrenmek istedi.

"Bu aynı zamanda oldu" diye cevap verdi cüce. "İkisi de aynı zamanda oldu. Amun hakkı için, yabancı delikanlının kurnazca gelişimi, beni üzüyor ve kızdırıyordu; bu yüzden de ona karşı bende güvensizlik oluştu, kalbindeki kötü niyetinden dolayı da –senin de itiraf edeceğin gibi, bu konuda haklıydım, çünkü o seni alçakça aldatıyor ve senin evlilik yaşamını kirletiyor, senden iyilik üstüne iyilik gördükten sonra bu yüce makamda seni alay konusu ediyor ve bu olay yakında her iki ülkeye de yayılacak. Senin karın Mut'un karşısına geçip duyduğum üzüntüyü, kötü gidişatı anlatıp şikâyetçi oldum, bu zavallı adam konusunda dikkatini çektim. Çünkü o, başlangıçta hangi kölenin kötü niyetli olduğunu öğrenmek istemedi. Ama sonra benim acı acı yaptığım şikâyetlere onun içi burkularak yaklaştığı gözüme çarptı, garip bir şekilde müstehcen şeylerden söz ediyordu; endişeli olduğunu gizleyerek daha da şehevi söylemler yapıyordu, bundan çıkardığım sonuç, Hanımefendi bu köleyi şehvetle arzu ediyordu; ona tıpkı mutfak hizmeti yapan bir kız gibi âşık olmuştu; onun buradaki mevcudiyeti yüzünden bütün bunlar başımıza geldi; eğer benim gibi bir adam bu hadiseyle ilgilenmeseydi, olaya aklını kullanarak yaklaşmasaydı, tam zamanında bu adi darbeye müsaade

etmeyip felaketin olmasını önlemeseydi, şerefin korunmamış olurdu. Bunun için, senin karının düşüncelerinin böylesi karanlık bir yola gireceğini fark ettim ve hemen her hırsızlığı örten karanlıktaki bir soyguncu gibi onların peşine düştüm ve kadının ne kadar ileriye gittiğini saptamak ve görmek için onun bir tatlı mektubuyla yola çıktım –ve bütün endişeyle beklediklerimin doğru olduğunu gördüm; çünkü kadının bana gösterdiği körü körüne güven sayesinde, benim kendisine bu konuda yardım etmeye hazır olduğuma inanmıştı, dehşetle şunu fark ettim ki melun ve etraftaki herkesi yakıp tutuşturan genç kâhya, asil Hanımefendiyi her konuda elde etmiş ve onu her şey yapacak hâle getirmişti, sadece senin şerefini değil aynı zamanda hayatını da en kısa zamanda tehlikeye atacaktı."

"Öyle, öyle" dedi Peteprê, "sen onun dikkatini çektin ve ona ilham verdin, anlıyorum. Demek Hanımefendi işleri bu kerteye getirmiş! Ama sen kâhyanın da güvenini kazanmış olmalısın; senin bu eksikli görüşüne bakılınca, bunun da bu işte parmağı olacağını düşünüyorum, bu âna kadar böyle bir şeyin imkânsız olacağını sanıyordum."

"Senin güvensizliğin, mahvolmuş Efendi, gerçekler karşısında silahlarını çoktan çekmiş olmaydı" diye karşılık verdi Dûdu. "Bunu senin hakikat karşısında duyduğun korkuya, ayrıca senin kutsal ve özel ruhi durumuna veriyorum; bu uğursuzluğu nasıl değerlendireceğiniz ve hangi kefeye koyacağınız, insanları tanıma ve anlama konusunda neler yapacağınız, diğer insanlar ve onların bu iri ve düzgün yapılı delikanlıya karşı tutum ve eğilimlerinin nasıl olduğunu, onun kadının arzularına karşı ne kadar hazır ve istekli olduğu konusundaki görüşlerini sen değerlendireceksin. Bana bu konuda izin verdiğinizi yüzünüzdeki bir ifadeyle belli etmenize ihtiyacım vardı; bu olsaydı ben bu delikanlının zevkiyle bizim Hanımefendinin arzusu arasında, dünya vatandaşı kimliğine uygun olarak, hiçbir şey belli etmeden haber taşıyan hizmetimi çok hassas bir şekilde yürütürdüm; çünkü ben kaz kafalı bu adamı tuzağa düşürürdüm, artık bu sevgililerin planladıkları son derece zalim oyunla ilgili en ufak ayrıntıyı bile izlemek ve kontrol altında tutmak için elimde her şey vardı aynı za-

manda bu işin daha da ilerlemesini teşvik ederdim, çünkü Kadının bunu nereye kadar götüreceğini ve cezalı duruma hangi noktada düşeceğini görmüş ve işi tam zamanında bitirmiş olurdum. İşte bu düzen koruyucusunun uygulaması, bu konuda ben örnek alınacak bir insanım. Çünkü onların birbirleriyle planladıkları görüşlerini sabırla sürdürdüğüm gizli takiplerle öğrendim; onların bu oyunlarının temelinde yer alan çok dikkati çeken görüş şudur: Bu Hanımefendiye sahip olan kişi, beyefendidir. Zavallı Beyefendim, bilmen gereken şey, onların her gün karşılıklı konuştukları cilveli ve öldürücü görüş budur; ben bunu kadının ağzından işittim, kendisini bu konuda haklı görüyor, senin başına sopayla vurup öldürmek ve evden uzaklaştırmak istiyor; öldürüp ortadan kaldırdıktan sonra da Hanımefendi ve aşk beyefendisi gül şenliği yapacaklar. Hanımefendinin işi bu derece ileriye götürdüğünü, onun sıradışı olarak ağzından çıkan bu sözleri bizzat işittim; artık çıbanın yarılması gerektiğine inandım ve lekelenen insana, sana geldim; sonra sadakatle durumu sana bildirdim, tam zamanında olayı kapatalım diye düşündüm."

"Öyle yapalım" dedi Peteprê "Olayın üstüne dehşet verici şekilde gidelim –sen, sevgili cüce ve ben; onlar işleyecekleri cinayeti planlayıp dursunlar. Ne dersin, işe başlayalım mı? Ne tür cezalar verelim ki onların ciğerleri yansın ve çok acı çeksinler?"

"Bizim itibarlı günahkârımız Mut'a daha hafif bir uygulama yapalım" dedi Dûdu, "çünkü onun yataktaki yalnızlığı bazı ceza maddelerini affettiriyor; onun suskunluğu da aslında senin durumunu kötüleştiriyor, laf aramızda, bu konuda senin büyük bir gürültü patırtı çıkarman uygun olmaz. Söylediğim gibi: Hanımefendi bir köleye âşık olmuş, bu durumda köle sorumluluk taşıyor, çünkü bu kötü eylemde o, tek başına mevcudiyetiyle suç işlemiştir ve bunun hesabını vermelidir. Onun cezalandırılmasıyla ilgili olarak da hafifletici sebepler buluyorum; bu yüzden onun bağlanarak timsahlara atılmasını talep etmiyorum, aslında bu kötü eylemi yüzünden bunu hak etti. Çünkü Dûdu sadece intikam almayı düşünmez, aksine gönülleri fetheden baştan çıkarıcılığa son vermenin en emin yol olduğunu düşünür, onun, sünnet bıçağını iyi kullanmak için bağlanma-

sı gerekir; böylece onun Mut-em-enet nezdinde kudreti yok olmuş olur ve onun güzel vicdanı artık bu kadının gözlerinde hiçbir anlam taşımaz, böylece tehlike kökten giderilmiş olur. Ben bu güzel eylemi yerine getirmeyi çok isterim, tabii onun bana bağlanmış olarak getirilmesi gerekir."

"Benim için pek çok şey yaptıktan sonra, senin böyle bir şeyi uygulamak üzere hazır olduğunu söylememi biraz yavan buluyorum" dedi Peteprê. "Bununla dünyada adaleti yerine getirmiş olduğumuzu, böyle yapmakla daha avantajlı bir konuma geleceğimizi ve böylece işlenen suçun herkesi memnun bırakacak şekilde cezalandırılmış olacağını mı söylemek istiyorsun?"

"Bunun memnun edici taraflarının görüleceğini inkâr etmek istemiyorum" diye karşılık verdi Dûdu. Bu sırada minik kollarını kavuşturdu, bir omzunu öne çıkardı ve kibirli bir edayla öndeki bacağını havada kıpırdatmaya ve gittikçe daha da neşelenmiş olarak, keyifli bakışlarla, başını sağa sola oynatmaya başladı.

"Peki daha sonra ne olur dersin?" diye sözlerine devam etti Peteprê. "Sen onu böyle bir cezaya çarptırdıktan ve önlem uyguladıktan sonra artık o, bu evin başında kalamaz?"

Dûdu, yukarıdaki tavrını sergileyerek "Hayır" diyerek güldü. "Cezaya çarptırılmış bir kişinin, bu evin başında bulunarak bütün çalışanlara emir vermesi artık mümkün değil, aksine burada Beyefendiyi her işte gayretle temsil edecek, onun adına her şeyi üstlenecek konuma sahip çok yetenekli bir adamın bulunması gerekir!"

"Durumu böylece bilmiş oldum" diye tamamladı Peteprê, "artık senin gibi yürekli birisine, yaptığın sadık casusluk hizmetin ve bana verdiğin bilgilerle rezil olmaktan ve öldürülmekten kurtardığın için, böylece teşekkür etmiş ve ödüllendirmiş olacağım."

"Umarım!" diye bağırdı Dûdu terbiyesizce kibirlenerek. "Dûdu'nun nereye ait olduğunu artık biliyorsun, umarım; teşekkür etmeyi ve onun arkasından verdiğin sözü sakın unutma. Benim seni rezaletten ve ölümden korumuş olduğumu ve bizim güzel günahkârımızı da koruduğumu etrafa pek fazla söyleme! Kadının, sadece yataktaki yalnızlığıyla ilgili olarak senden ricada bulunduğumu ve

kendisine hayatım bağışladığımı ve benim insafım ve lütfumla nefes aldığını bilmesi yeter! Çünkü Kadın bana nankörlük ederse, onun rezaletini ve suçunu canımın istediği gibi her yerde ve her zaman, şehirde ve kırsal alanda anlatırım istersem. Senin de onu boğarak öldürmek zorunda kaldığını, nazik bedenini yakıp kül ettiğini, en azından ağzım, burnunu kesip memleketine gönderdiğini açıklarım. Bunun için zavallı dama oyuncusu Hanım aklını başına toplasın! Anlamını yitirmiş güzel bedenindeki pırlanta gözlerini, Beyefendinin bu evdeki sağlam ve derin manevi duygularla teselli dağıtan bu küçük kâhyasına, Dûdu'ya çevirsin!"

Bunları söylerken bir yandan cin gibi bakışlarını bir o omzu bir öteki üzerinden etrafta dolaştırıyor, bacağını hoplatıp zıplatıyor, tıpkı ele geçirmek için ağaç üstüne kurduğu tuzakla yakaladığından sevinçten ne yapacağını bilemeyen, tüylerini kabartıp çalım atan bir horoz gibi kasılıyordu. Ama onun başına gelen şey kendi başına da gelecekti, avcı onun da ümüğüne çökecekti. Çünkü birdenbire, bir hamlede Beyefendi Peteprê, havlusunu atıp ayakları üstünde dikildi, çırılçıplaktı, küçük kafasıyla et kule ikinci bir hamle yapıp eşyalarının bulunduğu koltuğu gitti ve muhteşem butlarını oynattı. Elinde süslü parçayı ve komutanlık simgesini veya ona benzer bir şeyi gördük: Bu altın yaldızlı deriyle kaplı yuvarlak bir âsa idi: Ucunda çam pürçeği püskülü vardı, etrafında altın yapraklar sarılıydı, kudretin sembolü ve aslında kadınlar için, onları seksüel olarak kendisine bağlayacağına inanılan bir kült parçası, büyüleyici bir nazarlıktı. Beyefendi bunu birdenbire elinde salladı ve Dûdu'nun omuzlarına, sırtına öylesine indirmeye ve onu feci şekilde dövmeye başladı; cücenin öncekilere göre daha başka sebeplerden dolayı gözleri görmez, kulakları işitmez hâle geldi; tıpkı bir yavru domuz gibi mızıklayıp duruyordu.

Bacaklarını kıvırıp çökerek "Ay, ay!" diye bağırıyordu. "Yandım, of! Canım yanıyor, ölüyorum, kan kusuyorum, kemikçiklerim kırılıyor, merhamet et bu sadık kuluna!" Ama merhamet denilen şey yoktu artık, çünkü Peteprê: "Al işte, al sana! Seni hilebaz, şerefsiz, it oğlu it! Bana, yaptığın bütün hilelerini anlattın!" diyerek onu acı-

masız şekilde döverek yatak odasında bir duvardan ötekine çarpıyordu; bir ara bu sadık kul kapıyı buldu ve küçük bacakları kamburuna değecek şekilde koşarak oradan kaçıp uzaklaştı.

Tehdit

Hikâyeye göre, Potifar'ın karısı "böyle sözleri" her gün Yusuf'a sarf ediyor ve ona yanında yatıp uyuması için yalvarıyordu. –Yusuf ona bunun için fırsat mı veriyordu? Sancılı dil olayından sonraki günlerde Yusuf onunla yakın olmaktan sakınıyor muydu, yoksa daha sonraları, çeşitli yerlerde ve günün çeşitli saatlerinde kadınla buluşuyor muydu? Öyle yapıyordu. Bunu yapmak zorundaydı, çünkü kadın onun Hanımefendisiydi, kadın bir bey, istediği gibi her zaman onu yanına çağırtabilirdi. Bundan başka Yusuf ona, bu perişan hâliyle onu terk etmek istemediğine, aksine elinden geldiğince onu sözleriyle teselli edeceğine söz vermişti, çünkü kendisini ona karşı borçlu hissediyordu. Onu anlıyordu. Borçluluk bilinci Yusuf'u ona bağlıyordu, vicdanen rahatsızlık hissediyordu ve itiraf ediyordu, çünkü o, bu günahın başlarına gelmesini arzu etmiş ve işler bu safhaya gelmişti; onun iyileştirme planı, saçma bir günah işleme palavrasına dönmüştü; bunun namuslarının artık mümkün mertebe üstesinden gelmek, böylesine tehlikelere ve zor durumlara yol açıp, çaresizlik konumuna gelen durumu yatıştıracak şekilde çalışmak gerekiyordu. –Yusuf'u bu durumda övmek yerinde olur, kendi çıkarı için, felakete uğrayan kadından elini ayağını çekip uzaklaşmamış, aksine ona "her gün" veya şöyle söyleyelim: Hemen hemen her gün, ateş saçan boğanın nefesine kendisini teslim etmiş; her türlü kötü girişime karşı göğsünü siper etmiş, bu dünyada bir delikanlının üstüne gelecek her türlü saldırıya cesaretle karşı koymuştu, değil mi? –Hiç kuşkusuz evet, kısmen ve durumuna uygun olduğu kadarıyla. Onun bu kararı almasındaki sebepler altında övmeye değer olanlar bulunmaktaydı, bunu itiraf etmek gerek. Onu harekete geçiren suçlu olma ve görev hissi, övülmeye değerdir; buna, bu sıkıntılı anda Tanrıya ve yedi sebebe olan güveni sayesinde gösterdiği cesaret de

girer; ayrıca kendi davranışını belirlemeye başlayan ve onun akıl gücünü bu kadının çılgınlığıyla karşılaştırmasına inatla direnmesi de girer: Çünkü kadın onu tehdit ederek başındaki tacını parçalamasını istemişti, oysa Yusuf bu tacı Tanrıya inancı nedeniyle taşıyordu ve kadın bunun yerine kendi tacını onun başına takmak istiyordu. Bunu Yusuf terbiyesizlik olarak kabul etti. Ve biz burada hemen şunu söyleyelim ki bu konuya birkaç şey daha girmekteydi, özellikle kendi inandığı Tanrıyla Mısır'daki tanrılar arasında, içinde böyle bir anlamın çıktığı anlaşılıyordu –bu farklı anlam zamanla kadının Amun için duyduğu tutku gibi onun arzusunun bir motifi hâline gelmişti–; bu bağlamda onu anlamak, hatta onun bunu günah addetmesini kabul etmek gerekir, o şiddetle bu öneriden kaçınmış, Tanrının şerefi için sonuna kadar bu arzuda inatla direnmişti.

Hepsi iyi. Ama her şey de pek kolayca anlaşılır hâlde değil, çünkü bu sırada işe başka şeyler de karışmıştı, bundan dolayı Yusuf kadını takip ediyor, onunla buluşuyor ve onun yanına gidiyordu, kendisinin de çok iyi bildiği gibi, övülmeyecek durumlar da vardı: Bunlar, merak ve coşkunluk hâli, buna kötünün seçilmesi hadisesini tamamen ortadan kaldıran nefret etme duygusu denilir, iyi ile kötü arasındaki seçim yapma arzusudur, asla kötü olanın tarafını tutma amacı yoktur, bir süre için seçme serbestisine sahip olma hissi vardır... Durum böylesine ciddi ve tehlike arz ederken, Hanımefendiyle baş başa kalıp "Yavrum" sözleriyle ayaklarını temas ettirmeleri ve kadının aşk arzusuna ve kendini kaybetmesine neden olan davranışında kendisini haklı bulmasında acaba kendisi de keyif alıyor muydu? Bu bir görüş veya tahmin, ama bunun onun davranışının daha dindarca ve daha hayali açıklamalarının yanında kesinlikle haklı yanı da vardır: Buna, onun kutsal hizmetler için hazır durumda oluşunun, Usarsif olarak ölüm hâlinin ve ilahî kademeye yükselişinin, yani son derece sevimsiz ve derin heyecan uyandıran düşüncesi de girer; bunun üstünde de tabii yine yapılan eşekliğin bedduası süzülerek dolaşmaktadır.

Bu kadar yeter, Yusuf Hanımefendiye gidiyordu. Onun yanında kalıyordu. Kadının kendisine ve davranışına karşı söylediği bu tür

sözlere tahammül ediyordu: "Benim yanımda yat ve uyu!" O bu acıya katlanıyordu, diyoruz; çünkü bunun şakası yoktu, bu çocuk oyuncağı değildi; kadının şiddetli arzularına tahammül etmek, ona yatıştırıcı ve güzel sözlerle hitap etmek, onun aşk yapma arzusuna karşı yedi sebepten oluşan savunma mekanizmasını sürekli olarak canlı tutmak ve Kadının kendi tanrısal ölüm anlayışına karşı direnmek gerekiyordu. Hakikaten, düşünülecek olursa, Yakup'un oğluna, davranışıyla ilgili olarak pek az övgüye değer sebepleri olduğunu görüp kendisini bu yüzden mazur görmek gerekir, her gün ona böyle teklifler yapan kadına karşı Yusuf ne kadar büyük sıkıntı içinde bulunuyordu, düşünün bir kez; bir an için Yusuf, Gılgamış'a hak veriyordu, Gılgamış sonunda İştar'ın yüzüne boğanın erkeklik organını çekip çıkararak öfke ve sıkıntı içinde fırlatıvermişti.

Çünkü kadın adileşiyordu ve Yusuf'a saldırırken kullandığı yöntemlerde daha titiz davranıyordu, başlarının ve ayaklarının birlikte olmasını arzu ediyordu. Beyefendiyi öldürerek evden uzaklaştırma, sonra güzel giysiler içinde ve çiçekler arasında Hanımefendi ve aşk kocası olarak tatlı bir hayat sürebilecekleri önerisi de hiç kuşkusuz ötekilere katılıyordu; çünkü kadın, bu fikri, Yusuf'un tamamen iğrenç bulacağını, bundan korkuya kapılacağını ve onu kendisinden kesinlikle uzaklaştıracağını çok iyi biliyordu. Kadın karmaşık ve bulanık bir ruhi durum altında iğrenç bir teklifte bulunduğunu ve Yusuf'un da bunu kabul etmeyip şiddetle reddedişini, bu konuda inandırıcı ve haklı olduğunu hâlâ bilmiyordu; bu iğrenç teklifini dili iyileşip, küçük bir çocuk gibi peltek peltek konuşmadığı ve konuşma sırasında zorlanmadığı anda bile tekrar edip duruyordu. Yusuf'un onu uygulamaktan vazgeçmiş olması, bu sırrın kendi aralarında kalabileceği ve bu fikri kendilerinin sessiz sedasız uygulayabilecekleri, şeklindeki iddianın hiçbir anlamı yoktur, kendisi için her türlü fedakârlığı yapan kadının sevgi ve şefkat dolu kollarında ifade edilmesi mümkün olmayan hazlar duyacağını Kadın hiç durup dinlenmeden söyleyip onu iyice bunaltıyordu; Yusuf onun bu tatlı tekliflerine sadece: "Yavrum, bunları yapmamıza iznimiz yok", şeklinde açıklamalar yaptığı için, kadın bu kez, onun

erkekliğinden şüphe ettiğini söyleyerek onun üzerine gidip kışkırtıyordu, kızdırıyordu, tahrik ediyordu.

Kadının bunu bilhassa ciddiye aldığı doğru değil –bu mümkün olamazdı. Ama kadının böyle bir alay etme yoluna başvurmasında, kendine göre bir parça da hakkı vardı. Yusuf bu yedi sebeple, mahrem yaşama tamamen kapalı bulunuyordu. Bunun çoğu onun için de anlaşılmaz nedenler olarak kalıyordu. Yusuf'un bunun yerine yaptığı diğer şeyler, kadın için son derece sıkıcı oluyordu, onu daha da hassas ve aşk hasreti içine düşürüyordu; bu yüzden Yusuf'un eylemlerini iyi seçilmiş kaçamak açıklamalar olarak tahmin ediyordu. Onun ifade ettiği, soyundan miras kalan özdeyişler, bu hikâyelerin bir tarih konusuna dönüşme olasılığı gibi sözler, bunların halkın diline cevap olarak verilmiş olması şeklindeki yorumlamalar, kadının içindeki aşk hasretine ve yüreğindeki yangına nasıl çare olabilirdi ki? Kocası karısına danışmadan, evdeki her şeyi güvenle ama gizlice Yusuf'a emanet etmişti. Yusuf'un böyle kötü bir hadise yapmayacağı ve kadınla günah işlemeyeceğini biliyor muydu acaba? Bu, içeriği gerçekten hemen göze çarpan ve kolaylıkla anlaşılabilen bir şey, ama kadının sıkıntılı durumu ve aşk hasreti için sağlam bir kanıt değil; üstelik bir hikâye içinde yer almış olsalar bile, Mut-emenet bütün dünyanın her dönemde kendisine hak vereceğinden emindi; Yusuf ile kendisinin, ordu komutanı ve kadının şerefli kocasını dışlayarak başlarını ve ayaklarını birleştirmelerinde herkes onların haklı olacaklarını ve bunu kabile geleneklerinden gelen özdeyişlere göre yapılmış doğru bir eylem olarak kabul edeceklerdi.

Yusuf daha başka ne demişti? Şöyle bir şey daha demişti:

"Sen benim geceleyin senin yanına gelmemi ve senin yakınında uyumamı istiyorsun. Ama senin tanımadığın, bizim Tanrımız bilhassa geceleyin atalarıma vahiy göndermişti. Eğer O, bana gece vahiy gönderecek ve beni bu hâlde bulacak olursa –benim hâlim nice olur?"

Bu, çocukça bir şeydi. O şöyle de demişti:

"Küçücük bir günah işlediği için cennetten kovulan Âdem'i düşünerek korkuya kapılıyorum. Bana da böyle bir ceza pekâlâ uygulanabilir değil mi?

Yusuf aşağıdaki cevapla da kadını aynı şekilde düşüncelere sevk etmişti:

"Sen neler olduğunu pek bilmiyorsun. Erkek kardeşim Ruben ok gibi başını alıp gittiği için ilk doğan hakkını kaybetti. Babam bu hakkı bana verdi. Senin beni eşek hâline getirmiş olduğunu işitecek olursa babam bu hakkı benden geri alır isterse."

Bu, kadına son derece zayıf, hatta onur kırıcı gelmiş olmalıydı; kadının ona duyduğu acıdan dolayı gözyaşları içinde ve saçlarını çekiştirerek özürler dilemesi ve öfkesini anlaşılır hâle getirmesi, Yusuf'u şaşırtmamış olmalıydı; kadın bunu anlamaya başlıyordu ve Yusuf'un başındaki çelenkten tacı, onun yeteneksizliğini gösteren basit bir saman taç olduğunu söyleyip onu aşağılamaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. Yeniden belirtelim, kadının söylediği şey gerçek değildi ve kesinlikle kadın bunu ciddi olarak kabul etmiş değildi. Bu, Yusuf'un etinin şerefini kurtarma anlayışına karşı kadının yaptığı ümitsizce bir ataktı. Buna bakışlarıyla karşılık veren Yusuf'un bu hâli kadını utandırmış ama aynı zamanda kalbindeki ateşi de alevlendirmişti; çünkü Yusuf heyecanlı, açık ve seçik bir şekilde aşağıdaki sözleri dile getirmişti:

"Öyle mi dersin?" dedi acı bir ifadeyle. "Öyleyse vazgeç! Böyle bir sonuç çıkarıyor ve böyle bir kanaatin varsa, bu benim işimi kolaylaştırır ve bu kötü aşk girişimini artık bir canavar ya da haykıran bir aslan gibi kabul etmem biter. İnan bana kadın, senin acılarına ve benim çektiklerime bir son vermeyi, bana yanlışlıkla yaptığın teklifi kabul etmeyi istediğim de oldu. Bu sizin tarihinizdeki hikâyelerden birisine uygun düşecekti, hani şu, suçsuz olduğunun kanıtlanması için balıklara yem olsun diye attığınız, iftiraya uğrayan delikanlının hikâyesine benzeyecekti. Ama ben böyle bir şey yapmaktan menedilmiştim. Bu günah, beni ölüme götürecek kadar büyük bir olay olacaktı ve benim Tanrının yanında da hiçbir değerim kalmayacaktı. Çünkü O benim mevcudiyetimin sağlıklı ve mükemmel olarak kalmasını istiyor."

"İğrenç bir şey bu!" diye kadın haykırıyordu. "Neler düşünüyorsun Osarsif? Yapma böyle sevgilim, benim muhteşem sevgilim, bu

çok acı verici bir durum olur! Söylediğim şeyden maksadım asla bu değildi! Sen beni seviyorsun, sen beni seviyorsun; cezalandırıcı bakışların bile bunu ifade ediyor ve senin bu niyetin de günah! Tatlım, ne olur gel beni kurtar, akan kanımı durdur, buna çok yazık oluyor!"

Ama Yusuf şu cevabı verdi: "Bunun olması yasak."

İşte o zaman kadın iyice sinirlendi ve onu işkence ve ölümle tehdit etmeye başladı. Kadın işi bu kerteye getirmişti ve ona karşı cendereye sokan yöntemleriyle Yusuf'a gitgide hiç seçme hakkı bırakmadığını, üzülerek anımsıyoruz. Yusuf sonunda kiminle uğraşmak zorunda kaldığını öğrenmişti; etrafta yankılar yapan bağırışıyla kendisini nelerin beklediğini anlamıştı: "Aşk konusunda korkunç derecede yalnızlık çekiyorum!" Bu dev dişi kedi pençelerini kaldırmıştı ve onun etlerini parça parça etmek için tırnaklarını tehdit edici şekilde gerginleştirmişti. Eğer ona sunduğu sonsuz haz verecek tacı kabul etmezse, onun isteklerine baş eğmeyecek olursa ve ilahî tacını kendisine teslim etmezse onu yok etmek zorunda kalacağını ve yok edeceğini söylemişti. Israrla bu sözlerini ciddiye almasını diledi, bunların içi boş yankılar olmadığını söyledi; çünkü kendisinin de gördüğü gibi her şeyi yapacak kudrete sahipti ve her şeyi yapmaya da hazırdı. Peteprê'nin karşısına geçip, Yusuf'un namusunu kirletmek için üzerine saldırdığını söyleyerek onu itham edeceğini söyledi; Yusuf'un, zor kullanarak kendisine tecavüz ettiğini ve bundan da büyük bir zevk aldığını şikâyet konusu yapacağını, lekelenmiş ve mahvolmuş bir kadın rolünü oynayacağını ve hiç kimsenin de onun bu iddiasından kuşku duymayacağını söyledi. Bu sözünü ve yeminini tutacağından emin olmasını ve bunun evde de geçerli olacağını iyi bilmesini ve inkâr etmesinin boşuna olacağını söyledi: Ayrıca kendisinin, Yusuf'un bu inkâr etmeyeceğinden emin olduğunu, aksine suçunu susarak kabul edeceğini; çünkü onunla birlikte buraya gelerek gözleriyle ve dudaklarıyla, altın rengi omuzlarıyla ve aşktan vazgeçmesiyle kendisini çaresizlik içine düşürdüğünü, bütün kabahatin onda olduğunu, ona daha ne türlü suçlamalar atacağını göreceğini, çünkü her suçlamanın onun işlediği suçla kanıtlanmış olacağını artık kendisini bu yüzden ölüm ceza-

sının beklediğini söyledi. Acımasız bir şekilde aşktan kaçmış olması yüzünden ve suskun kalmasıyla pişmanlık duysa da bu ölümü tadacaktı. Çünkü Peteprê gibi adamlar intikam almak için son derece hassas olurlar, Hanımefendiyi nefsine uyarak iğfal eden bu zavallı adam için, seçkinliğinin dahi asla hiçbir şekilde yardımcı olamayacağı bir ölüm şekli ortaya çıkacaktı.

Yapacağı şikâyet üzerine nasıl öleceğini de bildirdi –bunu kısmen sanki bir şarkı söyler gibi kısmen de onun kulağının dibinde, aşk fısıltıları söylüyormuş izlenimi veren bir edayla söyledi.

"Seni kayalıklardan atarak bu işi kolayca bitireceklerini ümit etme veya baş aşağı asılıp kanının beynine hücum etmesiyle kolayca hayata veda edeceğini sanma. Peteprê'nin emri üzerine sırtına indirilecek ve parça parça edecek sopa darbeleriyle de göçüp gitmeyeceksin. Çünkü onun kalbinde doğudaki sıra dağlar gibi kum fırtınaları meydana gelecek, senin benim ırzıma zor kullanarak geçtiğini söyleyince onun kötü niyetli öfkesi sınırsız bir şekilde görülecek. Ellerin kolların bağlı savunmasız bir hâlde bataklığa yatırıp, seni bir timsahın önüne bıraktıklarında, onun iştahı kabarmış bir hâlde ağzı açık sana yaklaştığında, ıslak karnıyla senin üstüne ezercesine çullandığında, bacaklarından veya omuzlarından yemeye başladığında, senin çılgınca bağırışların onun ağız şapırtılarıyla karışacak, işte o zaman kimse senin imdat çığlıklarını işitip yardımına gelemeyecek, ne kadar feci bir şey bu. Bununla ilgili olarak kimseye hesap verilmeyecek, sadece yüzeysel bir acıma hissi duyulacak, kendi etlerine böyle bir ceza verilmediği için şükredip oradan uzaklaşılacaklar. Ama sen bunu yaşayacaksın, onun iştahla açık ağzı seni şurandan veya burandan kavrayacak, etlerini parçalayacak –bunu tam anlamıyla yaşayacaksın ve göğsünden vahşice bir çığlık sesi çıkacak– bağırarak benden yardım isteme sakın; sevgili timsahın ıslıklarının altında iğrenç dişlerinin şakırtıları altında, seni oralarından öpmek isteyen beni sakın çağırma! –Çünkü senin oralarını başkası öpecek. Belki senin güzelliğin yerde sırt üstü kalacak, ellerine ve ayaklarına çiviler çakılacak, vücudunun üstüne ateş yakılacak maddeler koyulup tutuşturulacak, hiç kimsenin bilmediği acılar çekerek nefes almadan yalvaran bakışlarla

herkesin seni seyrettiğini görecesin, yavaş yavaş etin yanıp kömür olacak. –Böyle olabilir sevgili, belki de şöyle olur: Seni diri diri, iki büyük köpekle bir çukura atıp, üstünüzü kalaslarla ve toprakla kapatırlar; sen de dahil hiç kimsenin aklına, başına neler geleceği bilinmeyecek, toprak altında zamanla seninle onların arasında kim bilir neler olacak. –Hangar kapısı ve onun yuva dili hakkında bir şey duydun mu? Sen benim şikâyetim üzerine, yalvarıp yakaran ve korkunç ıstırap çığlıkları atıp, etrafta yankılar yaratan bir adam olacaksın; çünkü gözüne bir kapı mili saplanmış olacak, kapı sanki senin kafanın içinde açılıp kapanır gibi olacak, intikam alacak adam bu mili saplayıp duracak. –Sana uygulanacak cezalardan birkaç tanesi bunlar; ben bunları yapmaya en son içine düştüğüm çaresizlik içinde karar verdim, eğer böyle bir suçlama yapacak olursam, bunlar başına gelecek; ama sen beni, ettiğim yeminden nasıl döndüreceğini bilemeyeceksin. Kendine acıyorsan Osarsif, gel şu başındaki tacı bana teslim et!"

"Hanımefendi ve arkadaş" diye cevap verdi, "sen haklısın, eğer hoşuna gidecekse ben kendimi aklamayacağım, beni Efendimin karşısında bu şekilde karalayabilirsin. Ama tehdit ettiğinin cezalar arasından seçimi Peteprê yapacak o bu cezaların hepsini benim üstüme atamaz, sadece bir tanesini intikam olsun diye ve benim acımı dindirmek için uygular. Benim ıstırabım da bu sınırlamalar dahilinde kalacak; bu sınır dar olabilir veya çok geniş olabilir, bu acı bu sınırları aşmayabilir çünkü acının da bir sınırı vardır. Sen bana zevk ve acının, her ikisinin de ölçülemeyecek kadar olduğunu söyledin, ama sen bunu abartıyorsun; çünkü her ikisi de insanın kudretinin sınırları içinde kalır ve hemen sınırlara toslar. Ben bu günahı işlemiş olsaydım, bu hatanın sınırları ölçülemez boyutta olurdu, senin tanımadığın Tanrıma, Efendime karşı bir günah işlemiş olurdum ki bunun anlamı, yine senin bilemeyeceğin bir şey olacaktır: Buna dinsizlik denir. İşte bunun için, yavrum, ben senin arzuna uyamam."

"Senin zekânı göstereceğim!" diye kadın şarkı ritmiyle haykırdı. "Göstereceğim ona! Ben, ben zeki değilim! Senin etini ve kanını sınırsız bir arzuyla istediğim için akılsızlık ettim. Ben dediğimi yapacağım! Seven İsis'im ben, bakışım ölümdür. Kolla, kolla kendini Osarsif!"

Kadınlar Topluluğu

Bizim Mut, onun karşısında muhteşem bir tavırla duruyor ve çıngır çıngır sesiyle onu tehdit ediyordu. Bu sırada bir çocuk gibi çaresiz ve güçsüzdü, asaleti ve efsanevi güzelliğinin tersine son derece acımasızdı; çünkü bütün dünyayı bu delikanlıyla ilgili olarak içine düştüğü bunalım ve aşk ıstırabına ortak ve sırdaş etmeye çalışıyordu. Onunla bu sırra ortak olanlar şunlardı: Sakız çiğneyen Tabubu ve Meh-en-veseht adlı kuma, Amun'un sığırlarından sorumlu müdürün karısı Renenutet, Firavun'un hamamcıbaşının karısı Neit-emhêt, kralın gümüş evinin ve gümüş evlerinin kâtibi Kakabu'nun eşi Aşvêre idi. Kısaca, şehrin yarısını, sarayın tamamını temsil eden bütün kadın arkadaşları. Mut'un onlara, aşkının üçüncü yılının sonunda, utanmadan, sıkılmadan her şeyi anlatması bütün dünyaya, başlangıçta böylesine gururla ve çekinerek göğsünde sakladığı, sevgilisine veya başka birine aşkını itiraf etmektense ölmeyi tercih ettiğini söylediği şeyleri şimdi açıklıyordu. Evet, sadece onurlu cüce Dûdu değil, Hanımefendi Mut da bu hikâyede artık iyice yozlaşmışlardı, terbiye kurallarından ve ahlak anlayışından iyice kopmuşlardı. Felaketi yaşayan ve derin aşka düşmüş birisiydi, kendini tamamen kaybetmişti, edep ve namus dünyasına ait değildi ve ahlaki değerlerden uzaklaşmıştı; sabit bakışlı ve göğüslerini vahşi hayvanlara sunmaya hazır, dağlarda dolaşan bir kadın sarmaşıklar ve asma dallarına sarılıp süslenmiş, aşk ve şarap tanrısı Thyrsus'un peşinden şuh kahkahalar atarak giden bir âşığı gibiydi. Bu gidişle onun hâli ne olacaktı? Laf aramızda, şimdiden şu kadarını söyleyebiliriz, o, zenci Tabubu'ya kendisi için büyü yaptıracaktı. Ama bunun için burası uygun bir yer değildi. Burada herkes onun aşkını ve teselli bulamayan arzusunu her yerde anlatışını üzülerek ve şaşkınlıkla gözlemliyordu. Basit veya yüksek mevkide bir insan olup olmadığına bakmadan ıstırap çeken varlığını bütün evdeki insanlara kısa bir zaman içinde anlatmıştı; öyle ki, tavuğun tüylerini yolan veya yemeği karıştıran aşçılar bile birbirleriyle şöyle konuşuyorlardı:

"Hanımefendi genç kâhyaya abayı yakmış, ama o buna yanaşmıyormuş. Bu bir şaka mı?"

Kutsal-ciddi ve yürekler yakan güzellik bilinciyle körü körüne aşk acısı çekme arasındaki çelişkili durum, kadının iradesinin zayıflığını ve acizliğini gizliyordu; bunun geçici bir etki yapması tıpkı sokaktaki sarhoşun hâlinde görülen bir skandal ve alay konusu olacaktı halkın kafasında ve ağzında.–

Bu hikâyemizin daha sonraki bütün hikâyeleri, bir tanesi hariç, şunlardır: Kur'an'da, Firdevsi'nin bu ziyafetle ilgili şiirinde ve on yedi adet Farsça şarkıda, Câmî'nin sonradan kaleme aldığı çok güzel şiirinde –resimle ve kalemle yapılan bütün betimlemelerde Potifar'ın ilk ve nikâhlı karısının o devirde, No-Amun'un yüksek sosyetesindeki kadınlara ve arkadaşlarına aşk ıstırabını anlatmış olduğu, bunu hem onların kendisine acımalarını sağlamak hem de onları kıskandırmak için yapmış olduğu dile getirilmektedir. Çünkü ne kadar teselli bulmasa da aşk sadece azap ve beddua değil, aynı zamanda gizlenmesi hoş olmayan büyük bir hazinedir. Bu şarkılarda bazı yanılgılara rastlanıyor, bazı hatalı varyasyonlar ve süslü abartıların bunda suçu var, bu eserlerdeki tatlı güzelliğin gerçeğe aykırı bir şekilde suçlulukla itham edildiği görülüyor. Kadınlar topluluğunun hadiselerini ise doğru olarak işlemektedir, burada da yine tatlı bir etki yapmak için, hikâyenin başlangıçtaki anlatılış şeklinden sapmalar gösteriyor, hatta bu sapmaları karşılıklı anlatılan yalanlarla küçümsüyorlar, bu şiirlerin sahipleri olan şairler bu hadisenin bulucusu olanlar böyle yapıyorlar, yoksa hikâyenin kendisi veya Potifar'ın karısı zavallı Eni bunu bizzat kendisi icat edip esere yerleştirmiş değil, bu hadisede onun aklını başından alan sıkıntılı hâli ise onun aile yaşamındaki durumuna ters düşmektedir.

Bizler, Mut-em-enet'in aşkla geçen üç yılın başında görmüş olduğu dikkati çeken rüyasını biliyoruz; bununla bu motifin bulunuşu arasındaki ilişkilendirmeleri de biliyoruz, bunu kadın kendi hanım arkadaşlarının dikkatli olmalarını, gözlerini açmalarını sağlamak için şaka yollu, üzüntü verici bir üslupla anlatıldığı kesinlikle doğrudur; bu rüyanın gerçek oluşu (ki bunun gerçekliğini belirten

unsurlar göze batmaktadır) bizim için buradaki kadınlar topluluğun da gerçekten var olduğunu çok iyi şekilde ispat etmekte ve onlar hakkında üretilen yetersiz ve önemsiz iddiaları aşıp aşağıdaki onurlu belgeyi bizlere sunmaktadır. –

Bu kadınlar topluluğunun hikâyesinin başlangıç bölümünde, Mut-em-enet'in hastalanması hadisesi yer alıyordu. Bu, masallardaki prenslerin ve prenseslerin rahatsızlıkları gibi kesin çizgilerle anlatılmayan bir hastalıktı, yani aşk hastalığına yakalanmıştı ve bu hastalık "en ünlü hekimlerin sanatlarıyla" da alay ediyordu. Kitapta yazıldığı gibi, Mut da böyle bir hastalıktan muzdaripti, çünkü böyle bir şeyi yaşamıştı ve sonucu da böyle olmuştu, bunu yaşamış olan birisine ve bu hâlde olan kişiye itiraz etmek zordur; ikincisi o da bu çaresiz hastalıktan dolayı yataklara düşmüştü (tıpkı benzeri hikâyelerde prenslerin ve prenseslerin çektikleri ve hikâyenin özünü meydana getiren bu çaresiz dert işleniyordu); esere olan ilgiyi arttırmak, dünyayı heyecan fırtınasına çekmek ve onların da s o r g u l a m a yapmalarını sağlamak için konulmuştu –son derece hayati önemi olan, kesinkes işlenmesi gereken bir motifti; çünkü genel sorgulamalar yapılarak hikâyenin şeklinde görülen değişiklikler meydana gelmişti. İşte Mut bu şiddetli, çaresiz dert yüzünden hasta olmuştu; dünyanın onun Yusuf'a olan aşkından dolayı düştüğü bu feci derde derman, mutluluğuna ve ıstırabına ortak olmasını beklemiyor, –çünkü bilimsel bakımdan bu konuda onun hastalığına pek çare bulunamıyordu, bundan yola çıkılarak çareyi kadınlar topluluğunda aramak gerekçesi gelişiyor, böylece Mut yattığı yerden gayet iyi bir şekilde ayağa kalkıyor ve ev sahipliği görevini üstleniyor: Hastalık motifinin ta baştan beri bu planlamada yer almış olduğuna şaşırmamak gerek.

Belirlenmemiş olsa da Mut ciddi bir şekilde hastaydı ve yataklara düşmüştü. Amun'un Kitaplar Evindeki ve bundan önce Başkâhya Mont-kav'ın tedavisi için de görevlendirilmiş olan zarif bir hekim ile tapınak bilgesi diğer doktor, Kadmı muayene etti; Peteprê'nin odalıkları ve Tarikat Evindeki ablalar bakımını yaptılar, ayrıca Yüce Hathoren Tarikatı'nın üyeleri ve Amun'un Güneydeki Kadınlar Evindeki hemşireler onu ziyaret ediyorlardı. Ayrıca Renenu-

tet, Neit-em-hêt, Ahvêre ve diğer pek çok kadının önünde konuşmalar oluyordu. Ayrıca "Yukarı ve Aşağı Mısır'ın bütün tanrılarının rahiplerinin başkanı" ulu Beknehons'un hanımı, başrahibe Nes-bamet de tahtırevanla geldi. Ve hepsi, ikişer üçer veya tek tek muzdarip Hanımefendinin başucunda oturup üzüntülerini bildirdiler ve kısmen içtenlikle, kısmen soğuk bir edayla, geleneklere uygun düşen hoş bir dille, hatta onun bu hâline sevinerek hâl hatır sordular.

"Eni, herkesi mest eden sesinle yine şarkılar söylesen!" diyorlardı. "Yüce ilah aşkına, neyin var, bize bu kötülüğü niçin yapıyor ve bizi üzüyorsun? Uzun zamandan beri Kralın yanındaki gibi canlı hâlin yok, oysa biz hepimiz seni yürekten severiz, ama seni şu anda bitkin ve değişmiş bir hâlde görüyoruz, gerçi bu senin güzelliğine bir halel getirmemiş ama, hepimizi oldukça endişelendirdi. Aman, sana nazar değmesin! Senin vücudunun her tarafında olmasa bile genel olarak çok zayıflamış ve yorgun göründüğünü kendi aramızda konuştuk –çok zayıf bulduğumuz ve zayıflayarak daha güzel olan yerlerin şunlar: Örneğin yanakların çökmüş, gözlerindeki ışık matlaşmaya başlamış, meşhur kıvrımlı ağzım acıklı bir ifade almış. Senin canların olan bizler bütün bunları gördük ve ağlayarak birbirimize anlattık. Senin bu yorgunluğun sonunda seni yatağa düşürdü, yemekten içmekten kesildin, hastalığın hekimlerin sanatıyla dalga geçiyor, bütün bunları işitince nasıl bir yerde bulunduğumuzu bile unuttuk, korkumuz bu derece büyük! Hemen seni tedavi eden hekimlere, Kitaplar Evi Bilgesi Te-Hor ve Pete-Bastet'e gidip seninle ilgili soru yağmuruna tuttuk; onlar mesleklerinin artık son kertesine geldiklerini ve çaresiz kaldıklarını söylediler. Etkisi olabilecek çok az ilaçları kaldığını, hemen hepsini denediklerini ama senin bitkinliğinin onlarla alay ettiğini anlattılar. Bu, koskoca bir ağacın köklerini kemire kemire kurutan bir fare gibi senin içini kemiren ve yiyip tüketen derin bir acı olmalı. Amun adına, canım, bu doğru mu, içini kemiren bir derdin mi var? Söyle bize, söyle ki minik yüreğindeki ıstırap yok olup gitsin ve sen yeniden tatlı hayata dönesin!

Eni zayıf bir sesle "Doğru" diye cevap verdi, "onu size söylesem bile bunun bana ne yararı olur ki? İyi kalpli, acıma ortak olan sizler beni bu dertten kurtarmazsınız. Benim ölüp giderek bundan kurtulmam gerek, başka çare yok."

"Demek ki doğruymuş bu" diye bağrıştı kadınlar, "seni bu derece bitkin hâle getiren böyle bir derdim varmış meğer?" diye yüksek sesle hayretlerini dile getirdiler. Böyle bir kadın! Ülkelerin kaymak tabakasına ait, zengin, büyüleyici güzellikte ve zengin kadınların kıskandıkları bir kadın. Onu yıpratan şey ne olabilir acaba? Hiç kimseye anlatamadığı arzusu neydi acaba? Mut'un arkadaşları bunu bir türlü anlamıyorlardı. Büyük bir merak ve içtenlikle, kısmen candan, kısmen meraktan, kimisi hasedinden, kimisi heyecana kapılarak sorup duruyorlardı; bitkin kadın uzun süre buna yanaşmadı, çekindi ve bilgi vermenin hiçbir anlamı olmayacağını ve derdine çare getirmeyeceğini düşündü. Ama sonunda –pes etti– hepsini bir araya toplayıp onlara cevap verecekti, onları bu amaçla bir sohbet toplantısına davet edecek ve hepsini, hiç eksiksiz, kadınlar gününde toplayacaktı. İştahı olmasa da bir parça kuş ciğeriyle bir parça sebze yiyecek olursa, birazcık gücünü kuvvetini toplayacağını ümit ediyordu; bunu sırf arkadaşlarına kendisindeki bu bitkinliğin ve değişimin sebebini açıklamak amacıyla yapacaktı.

Söylendi, yapıldı. Hemen daha sonraki ayın ilk çeyreğinde –yeni yıl günü ve büyük Opet şenliğine yakın bir zamandı, Potifar'ın evinde büyük bir patırtının kopacağı gün geldi çattı –gerçekten Eni şiirlerde üzerinde pek güzel ve doğru anlatımlar bulunmayan kadınlar topluluğunu Peteprê'nin kadınlar evinin odalarında verilecek partiye, yani kadınlar toplantısına davet etti: Öğleden sonra geniş bir çevreye hitap edecek bir partiydi bu, Beknehons'un karısı ve Haremin başhanımı Nes-ba-met'in bizzat gelişiyle partiye büyük bir onur verilmiş olacaktı; masada hiçbir eksiklik yoktu; çiçekler, kremler, serinletici, kısmen de sarhoş eden içkiler, kısmen sadece ferahlatıcı içecekler, çok çeşitli pastalar, kurutulmuş meyveler, kurabiyeler, balları süzülen tatlılar, vücutlarına yapışan çok hoş elbiseler içinde yanakları peçeli, saçları örgülü hizmetçi kızlar tarafından sunuluyordu, –bugüne kadar

görmedikleri ve çok takdir toplayan, çok farklı bir partiydi. Fıskiyeli avluda, harp, ud ve çifte kaval çalan, çok ince kumaştan, uzun ve bol kesimli, kalça kıvrımlarını açık bırakan giysiler içindeki kadın orkestrası müzik yaparken, üzerleri hayli zengin yiyecek ve içeceklerle dolu yüksek masalar arasındaki sandalye ve taburelerde bir kısım kadınlar rahat rahat otururlarken, bir kısım da renkli minderlere diz çökmüştü. Kadınların bir bölümü de içindeki Atum-Ra heykelinin başka yere götürüldüğü, ünlü, sütunlu salonda bulunuyordu.

Mut'un arkadaşları çok süslü ve zarif görünüyorlardı: Parfümlü krem, saçlarını ortadan ayırdıkları yerden eriyip bukleli saçlarının içine yayılıyordu; saçları, altın kırmızı tenli kulaklarını gösterecek şekilde kesilmişti; pırıl pırıl gözleri şakaklarına kadar uzayan göz makyajıyla göz alıyordu; bilezikleri ve boyunlarında yaka şeklinde takılan, emaye ve kıymetli taşlarla yapılmış desenleri hoş ve tatlı görünümlü göğüslerindeki gerdanlık sanki altından güneş kursu gibi veya telkari çalışmayla yapılmış ay ışığı şeklindeki takı en son moda örneklerdi. Kadınlar lotus çiçekleri kokluyor, birbirlerine çerez ikram ediyor ve cıvıl cıvıl, şuh ve bazen yüksek sesle sohbet ediyorlardı; zaten böyle büyük bir toplulukta her türlü sesi bulmak mümkündür, yüksek perdeden çıkan sesin bir örneği burada Beknehons'un karısı Nes-ba-met'e aitti. Yakında gerçekleşecek olan Opet şenliği hakkında konuşuyorlardı; kayıklar ve küçük tapmaklarda kutsal üçlülük kutlaması, karada ve su üstünde büyük şenlik alaylarıyla yapılacaktı; Amun'un önünde, kadınlar bu tanrının cariyeleri rolüyle, güzel sesleriyle şarkılar söyleyip dans edecekler ve Güneydeki Kadınlar Evinde, tanrıyı ağırlayacaklardı. Konu önemli ve güzeldi, ama aslında bu bir bahane olarak dillerine dolanmıştı, aslında beklentilerini işitmek için, aradaki boşluğu böylece değerlendiriyorlardı. Sonunda ev sahibi Mut-em-enet onlara bir cevap verecek ve kendi bitkin hâlinin sebebini açıklamış olacaktı.

Havuzun kenarında, kadınların arasında, hüzünlü hâliyle oturuyor, acı çektiğini belli eden kıvrık dudağıyla hafifçe gülümsüyor ve açıklama saatinin gelmesini bekliyordu. Arkadaşlarını bu konuda bilgilendirmek için rüya âlemini ve rüya âlemindeki dekoru yansı-

tan bir atmosfer yaratmıştı, bu partinin de rüya gibi başarılı olacağından emindi. İkramdaki zenginlik de en üst düzeyde bu atmosferle uyum hâlindeydi Çiçeklerle dekore edilmiş sepetler içinde nefis meyveler bulunuyordu: Hoş kokular saçan altın toplar, keçeden yapılmış kapakların altında, kâseler içinde bol miktarda serinletici meyve suları bulunuyordu, çok nadir bulunan Hindistan'ın kan limonları, Çin elmaları sunuluyordu; bunların yanına meyvelerin kabuklarını soymaları için zarif, küçük meyve bıçakları konmuştu, bunların kabzalarına lapis taşlarıyla kakma yapılmıştı, bronzdan bıçak kısmı pırıl pırıl parlatılmıştı; bunlara ev sahibi bilhassa özen göstermişti. Bunlar meyveleri soymak ve dilimlemek için son derece keskin bir şekilde bilenmişti –gerçekten öylesine keskindi, hatta dünyada hiçbir küçük bıçak bu derece keskinlikte bileylenmemişti. Bıçak ağzı öyle ince ve keskindi ki tel gibi kalın ve sert bir erkek sakalını bile bununla kolayca kesmek mümkündü bıçak bir an için üzerine dikkat çekildiğini fark etmiş gibiydi veya sanki vereceği zararı biliyormuşçasına sarsılmaya başlamıştı. Bıçak ağzına verilen keskinlik yeterince tehlikeli görünüyordu; daha parmağınızın ucunu kesen kısma çok yaklaştırdığınız anda bile parmağınızdan kan fışkırırdı. –Hazırlanmış bir şey mi vardı? Kesinlikle hayır. Orada, limandan alınmış, yemekten sonra sunulmaya elverişli ve portakalla servis yapılan, içilince insanın her tarafına ateş bastıran, tatlı Kıbrıs şarabı da vardı; dövme altından yapılmış şarap kadehlerinin etrafı, kalay eritilerek, yapılmış üstü süslü, renkli desenli bir kuşakla çevriliydi; ev sahibi bir işaret vererek ilk önce bu şarabı ikram etti; kalçaların etrafında renkli kuşaktan başka üzerlerinde hiçbir şey olmayan nazik hizmetçi kızlar tepsilerle bu şarabı fıskiyeli avluda ve sütunlu salonda sundular. Ama Kıbrıs şarabını kadehlere kim dolduracaktı? Yine bu zarif hizmetçi kızlar mı? Hayır, ev sahibi hakkında yanlış konuşmalar olurdu; bu tür bir ikram konuklara yeterince saygı gösterilmediği şeklinde kabul edilebileceğini düşünen Mut, başka bir şey uyguladı.

Tekrar işaret etti. Altın renginde elmalar, küçük ve çok şirin bıçakla tabaklara konulup sunuldu. Her ikisi de hayranlık ifade eden

cıvıl cıvıl seslerin etrafa yayılmasına sebep oldu: Meyveleri övüp yanındaki zarif bıçağı takdir ediyorlardı, özellikle zarafetini tabii, çünkü onun esas özelliğinden kimsenin henüz haberi yoktu. Herkes aynı anda, elmanın tadına bakmak için, kabuklarını soymaya başladılar; ama az sonra hepsinin gözleri yaptıkları işten ayırarak hayranlıkla yukarıya doğru bakıyordu.

Mut-em-enet yeniden işaret etmişti. Ortaya şarap sunmak üzere birisi gelmişti; bu Yusuf'tu. Evet, âşık Hanımefendi onu, hizmet etmesi için görevlendirmişti; Hanımefendi, Kıbrıs şarabını arkadaşlarının kadehlerine sunmasını emretmişti ve kendisine önceden haber verilmediğinden Yusuf'un ne gibi bir hizmeti nasıl sunacağından haberi yoktu. Yusuf'u aldatmış olmak ve kendi düşüncesine göre kötüye kullanmak Mut'u çok üzmüştü, bunu çok iyi biliyoruz; ama bunu, daha çok, arkadaşlarına yapacağı açıklamaları ve kalbinden geçenleri doğru anlamaları için yapmıştı. Yusuf onu hep reddettiği için kadın onu yanına nasıl getireceğini düşünüp taşınmıştı; Yusuf'a şunları söyledi:

"Osarsif, bana küçük bir iyilik yapabilir misin ve yarından sonra vereceğim kadınlar toplantısına bizzat dokuz kez iyi Alaşya şarabından hem şarabın kalitesine hem de beni bir parça sevdiğinin ayrıca benim bu evde bir değerim olduğunun göstergesi olarak yukarıda bekleyen misafirlerime sunabilir misin?"

"Emriniz olur Hanımefendi" diye cevap vermişti Yusuf. "Eğer hoşunuza gidecekse seve seve yaparım, büyük bir memnuniyetle şarap sunmak isterim. Günah işleme dışındaki her arzunuzu yerine getiririm, çünkü canımla, başımla sizin hizmetinizdeyim."

Böylece Rahel'in oğlu, Peteprê'nin genç kâhyası beklemedik bir anda, elma kabuklarını soymakta olan kadınların arasında, üzerinde beyaz, kaliteli kumaştan yapılmış bayramlık bir elbisesiyle göründü; kolunda Miken üslubuyla üretilmiş renkli bir şarap testisi vardı; herkesi selamladı ve herkesin kadehine tek tek şarap doldurmaya başladı. Onu daha önce görmüş olanlarla ilk kez görenlerin hepsi, onun görünüşüyle kendilerinden geçerek ellerinde uğraştıkları işleri unutmuşlar, bütün dikkatlerini şarap sunulmasına verdiklerinden, hain

minik bıçak görevini yaparak kadınların özellikle parmaklarını ve herhangi bir yanlarını kesmişti. Her tarafı kirleten bu kazadan hiç haberleri olmamıştı, çünkü böylesine aşırı bilenmiş keskin bir bıçak yarası hemen hemen hiç fark edilmez; hele Eni'nin arkadaşlarının içinde bulundukları durumda olduğu gibi dikkatler başka noktaya saptırılmışsa asla anlaşılmaz.

Sık sık betimlenen bu sahneyi, bazıları uydurma olarak kabul edip gerçekleşen hadiseye ait olmadığını ileri sürmüşlerdir. Haksızlık bu; çünkü bu sahne olmuştur ve her olasılık bu sahneye uygun düşmektedir. Bir tarafta dünyanın en güzel delikanlısı, öte yanda küçük ama dünyanın belki de en keskin bıçağının söz konusu olduğu bu sahnede meydana gelen kaza olayı, daha başka tasarlanmış olamaz, yani bu hadisenin kansız cereyan etmesi düşünülemez; ayrıca bu olay, Mut'un daha önceden varsaydığı gibi, onun rüyasının gerçeğe dönüşmesi olarak kabul edilmesi gerekir. Yılan gibi dolaşık fikirlerle dolu, karanlık bir maske görünümünde, acılar içindeki bir insan yüzüyle Mut, meydana gelen bu uğursuzluğu, yani sessiz sedasız gelişmekte olan kan gölüne dönüşen olayı izliyordu; bunu ilk önce kendisi fark etmişti. Kadınların gözleri büyük bir coşku ve hayranlıkla yavaş yavaş sütunlu salona doğru giden delikanlıya takılmış ve bütün yüzler o yana doğru dönmüştü; bütün bu sahnelerin aynen rüyasındaki gibi geliştiğine ve gerçekleştiğine Mut kesinlikle inanıyordu. Sevgilisi gözlerden ırak olduğu anda Mut, endişeli ve kaba bir sesle, sessizlik ortamına şu soruyu yöneltti.

"Canlarım, neyiniz var, ne yapıyorsunuz? Kanınız akıyor!"

Manzara çok feciydi. Bu küçük kıvrak, kullanışlı bıçaklar birçoklarında derin kesikler açmıştı; bu kesiklerden kan sadece sızmıyor, âdeta fışkırıyor, oluk gibi akıyordu; altın renginde elmaların hepsi parmaklarından akan kanla kaplanmıştı ve kadınların kucaklarındaki çiçek gibi temiz ve güzel kumaşlar bu kanları emmişler ve berbat olmuşlardı; oradan da ayaklarına ve zemine damlamıştı. Mut-em-enet'in şaşırmış gibi yaparak ifade ettiği sözlerini işiten kadınlar arasından, hepsinin gözleri birden üzerlerine dönmüş ve ortalıkta feryatlar, hışırtılılar, aman Tanrım şeklindeki sesler yük-

selmişti! Birkaçı kan görmeye, özellikle kendi kanlarını görmeye tahammül edemediklerinden neredeyse bayılmak üzereydiler, bunlara yardım etmek ve tekrar ayılmalarını sağlamak için, narin hizmetçi kızlar ellerine zitver dedikleri keskin kokulu hint safranı yağıyla koşturup duruyorlardı. Elden gelen her türlü yardım yapıldı, su leğenleriyle, temizlik bezleri, sirkeli keten tiftiği ve şeritler hâlinde kesilmiş keten bezlerle hizmetçi kızlar koşuşturuyordu; o anda kadınlar partisi, küçük bir hastane odasına dönmüştü, hem burası hem de sütunlu odanın manzarası böyleydi, Mut-em-enet de o sırada her şeyin kan gölüne dönmüş olup olmadığını görmek ve durumu saptamak üzere sütunlu salona geçmişti. Sığırlardan sorumlu müdürün karısı Renenutet ağır yaralananlar arasındaydı, akan kanı durdurabilmek için çok sıkı bir sargı uyguladıklarından, kadının beti benzi atmış, sapsarı kesilerek ölecek hâle gelmişti. Beknehons'un gür sesli karısı Nes-ba-met de çok kötü durumdaydı. Elbisesi berbat olmuştu, sövüp sayıyordu, ama kime sövdüğü bilinmiyor; kendisine beyaz ve siyah tenli, beli kuşaklı, zarif iki hizmetçi kız, teselli ederek bakım yapıyordu.

Ortalığa azıcık da olsa sakinlik ve düzen gelince "Muhterem başhanımefendi ve benim canlarım, sevgili arkadaşlarım" diyerek ikiyüzlü bir tutumla sözlerine devam etti; "benim yanımda ve benim verdiğim kadınlar partisinde böyle etrafı kızıla boyayan bir olay nasıl meydana geldi ve evimizin şöhretine halel getirdi? Sizin başınıza gelen bu münasebetsiz olay ev sahibesi için son derece üzüntü verici bir şey –ama bu nasıl oldu? Bir veya birkaç kişinin kabuk soyarken parmağını kestiği görülmüştür –ama herkesin aynı anda, hatta birkaçının iyice derin kesikleri olması nasıl oldu? Bildiğim kadarıyla dünyada böyle bir olay meydana gelmedi, ama bunun ülkelerimizin sosyal tarihinde tek bir olay olarak kalmasını dilerim. Ama dünyada böyle bir şeyin olabilmesine ne dersiniz, tatlı arkadaşlarım, bunu nasıl açıklarsınız, ben de rahatlamak istiyorum!"

Diğer kadınların adıma Nes-ba-met yüksek sesiyle "Aman üzme kendini" diye cevap verdi. "Üzülme Eni, artık her şey oldukça iyileşti, her ne kadar Kızıl Set öğleden sonrası giysilerimizi berbat

etmiş, damarlardan akan kan birkaçımızın yüzünün rengini attırmış olsa da! Tasalanma! Senin bunda bir suçun olmadığını biliyoruz ve senin bizim için verdiğin parti, her bakımdan çok modern. Ama senin bütün bu işlerin içinde, düşünüp taşınmadan yaptığın bir şey var canım, –ben bunu açık ve seçik olarak ve herkes adına konuşuyorum. Kendini bir an için bizim yerimize koy! Sen bizi buraya bitkinliğinin nedenini açıklamak için davet ettin, doktorların sanatlarının bile çare bulamadığı derdini açacaktın; biz senin bu açıklamanı bekliyoruz, hem de asabımız bozulmuş ve merakımız da gereksiz laf atmalara gizleyerek. Görüyorsun, ben her şeyi doğrudan, gerçek hâline uygun olarak, burada bulunanların adına anlatıyorum. Sen bizlere altın renginde elmaları ikram ettin –çok iyi, övgüye değer; Firavun bile bunları her gün bulamaz. Ama biz tam elmaların kabuğunu soymak istediğimiz anda, bizim bu hassas ve kolayca etkilenebilen topluluğumuzun içine şu mey sunan delikanlıyı gönderdin –her kimse, şu adamı, sanıyorum kara ve nehir yollarında adının 'Nefernefru' olduğu söylenen şu genç kâhyanızı gönderdiniz, bu aslında utanç verici bir durum; çünkü buraya kadın bir saki gönderilmesi icap ederdi; barajlarda, kanallarda yaşayan insanların düşüncelerine ve zevklerine göre de bu uygun düşerdi, ama burada zevk ve ihtilaf diye bir şey söz konusu olmadı, çünkü bu delikanlı, baştan aşağı ilahî bir varlığın timsali; burada, sinirleri iyice gerilmiş olan bu kadar kadının içine birdenbire bir delikanlının girmesi gerçi pek kibarca değildi ama ortalıkta bir şok etkisi yarattı. Söyle bakalım, bu nasıl insanın iliklerine kadar işlemez ve gözler onu görmezlikten gelir? Böylesine tanrısal bir güzelliği olan delikanlının herkesin bulunduğu bu sahnede görünüvermesine, testiden kadehine şarap sunmasına ne dersin? Bu durumdaki hiç kimseye elindeki işiyle uğraşmasını ve parmaklarını doğramaktan korumasını söyleyemezsin! Bu kanlar ve bağrış çağırışlarımızla seni çok üzdük ve etrafı berbat ettik güzel sesli Eni'ciğim; ama sana bir uyarıyı söylemeden de edemeyeceğim, bu Ennui toplantısında verdiğin şok edici düzenlemelerinle suçlu bizzat sensin."

"Ya, işte durum böyle!" diye bağırdı sığırlardan sorumlu müdü-

rün karısı Renenutet. Senin bu uyarıyı kabul etmen gerekiyor canım; çünkü sen bize kurguladığın ve yönettiğin bu oyunu oynadın, bunu aklımızdan çıkarmayacağız –öfkeyle olmasa bile senin hâlâ bakire oluşunun, aklına böyle bir şey sokmuş olabileceğini de aklımızdan geçirmeyeceğiz. Ama oldu bir kere canım, bu noktayı gözden kaçırmış olmalısın; dürüst bir insansan, bu kızıl hadisenin korkunç gelişiminde suçun sende olduğunu kabul edersin. Böylesine kalabalık kadınlar topluluğunun içinde sakin sakin duran kadınlık duygusunun yeniden etkilenip ortaya çıkması ve böylesine coşkun bir duygusal yoğunluğa yükselmesi yeterince açık değil mi? Böyle bir çevreye sen bile bile erkeğin girmesine izin veriyorsun ve nasıl bir anda? Tam da kabukları bıçakla soyma anında! Canım, bu durumda nasıl kan çıkmazdı –kendin karar ver! Ama bu saki, ille de sizin genç kâhyanız, gerçekten tanrısal bir güzelliği olan genç adam mı olmalıydı! Onu gördüğümde şahsen allak bullak oldum –bunu açıkça söylüyorum ve hiçbir şey de gizlemiyorum; çünkü yüreğin ve ağzın bir başkasına doğru kaydığı, olaylarla dolu bir saatti, bunu açıktan açığa söyleyebilmesi için insanın içinde müsait bir ortam vardı. Ben bir kadınım, erkekle olmak için can atarım, bunu hepinizde bilirsiniz, ben sadece yüzeysel olarak değineyim dedim, benim artık orta yaşlarda olan sığırlardan sorumlu müdür kocamın dışında genç bir emir subayıyla, Honsu'nun Konağına giren genci de tanıyorum, o da benim evime gelir –zaten hepsini biliyorsunuz. Ama bütün bunlar benim erkeğe karşı her zaman her şeyi yapmaya hazır olduğum anlamına gelmez ve bunu da kolayca belli ederim –özellikle sakinin sunuşuna bir zaafım var. Bu sakide sanki ilahî bir şey var veya onun Tanrının sevgisini üzerinde taşıdığı şeklinde bir algılamam var –bilmiyorum bende neden böyle bir duygu hâsıl oldu– bu, onun mevkiinde ve tavrında bulunan bir şey. Ama şimdi de bu mavi lotus ve Refertēm, elinde şarap testisiyle şu şeker gibi delikanlı –canlarım, bittim, tükendim. Kesinlikle, bir Tanrıyı gördüğüme inandım; algıladığım bu coşku ve haz içinde üzerinde bulunduğum yerin, dünyanın neresinde olduğunu unuttum. Gözlerimi ondan ayıramadım ve onu dalgın dalgın seyrederken elma bıçakçı-

ğıyla etimi kemiğe kadar kestim, oluk gibi kan aktığı hâlde ben bunu hiç sezmedim, öylesine başka bir âlem içindeydim. Ama bu felaketin hepsi değil, çünkü ben gelecekte ne zaman elma kabuğu soyacak olsam, bu şuh sakinin hayali benim ruhumu kaplayacak ve öylesine hayal dünyasına dalacağım ki kemiğime kandan bıçak oturacak; bundan böyle, belki de karşıma bir daha meyve tabağı konulmasına izin vermeyeceğim, oysa ben elma yemeyi çok severim, işte bütün bunları düşünüp taşınmadan uyguladığın projeyle başımıza getirdin!"

"Evet, evet!" diye bağırıyordu bütün kadınlar, hem fıskiyeli avludakiler hem de sütunlu salondakiler; bunlar Nes-ba-met ve Renenutet konuşurlarken buraya gelip toplanmışlardı. Her kafadan çıkan çeşitli ses tonlarıyla "Evet, evet" diye haykırıyorlardı. "Öyleydi, öyle oldu, konuşmacılar doğru söylediler, bu sakinin şarap sunuşu sırasında onun görünüşü aklımızı karıştırdı ve hepimiz neredeyse kan revan içinde ölüp gidecektik; sen bize bitkinliğinin sebebini anlatacak yerde, oysa bunun için bizi buraya davet etmiştin, bize bu kötü oyunu oynadın Eni!"

Bunun üzerine Mut-em-enet sesini tam bir şarkı söyleme konumuna getirdi ve yüksek sesle şunları söyledi:

"Ahmaklar! Ben sizlere beni öldürecek hâle getiren bitkinliğimin ve perişan hâlimin sebebini sadece söylemekle kalmadım –onu gösterdim de! Hepimiz onu gözlerinle izlemiştiniz, ama bana da ilgiyle baktınız! Sizler onu sadece birkaç nabız atışı süresince gördünüz ve öylesine dalıp gitmiştiniz ki kendinize acı veren olayı yaptınız, her yerin kızıl kanla bulanması hepinizin betini benzini attırdı, onun görünüşü başınıza bunu getirdi. Ama ben onu her gün, her saat görebiliyorum ve görmek zorundayım –içine düştüğüm bu sürekli ıstıraba karşı ne yapabilirim? Sizlere soruyorum; nerelere gideyim? Çünkü, siz ey körler, ben bu delikanlıyı sizlerin de görmesini sağladım, kocamın nezdinde bu evin yönetilmesinden sorumlu ve ona şarap sunan kişi –ama o benim tek arzum ve ölümüm, gözüyle ve ağzıyla beni ölecek hâle getirdi sevgili kız kardeşlerim! Benim kanımı durdurmazsa acı ve elem içinde kırmızı kanım akıp

gidecek ve ben öleceğim.– Çünkü sizler daha onun görünüşüne kapılıp parmaklarınızı kestiniz; ama onun güzelliği beni aşka düşürdü ve kalbimi parça parça etti, işte bu yüzden içim kan ağlıyor!" Mut iç parçalayan bir sesle bunları dile getirdi ve sonunda hıçkırıklarla sarsılarak bitkin bir hâlde koltuğuna çöktü kaldı.

Arkadaşlarla yapılan bütün bu kutlamalarda heyecanlı şeylerin olduğunu düşünebilirsiniz; buradaki heyecanı da yapılan bu açıklama yarattı. Böyle bir olay eskiden de yaşanmıştı; Tabubu ile Meh-en-veseht arasında da böyle bir hadise olmuştu. Burada söz konusu Mut'un yaptıkları şeyler, büyük ölçüde o hikâyedeki âşık kadının başından geçiyordu: Sarsılıyorlardı, birbirlerini okşuyorlardı, birbirlerine çok duygu yüklü hayranlık dolu sözler söylüyorlardı ve sanki acısına ortak oluyormuş gibi kadının üstüne gidiyorlardı. Ama birbirleriyle gizlice göz kırpmalar ve bakışlar ve birbirlerinin kulağına fısıldamalar, aslında bunların acıya ortak olma yerine, daha başka anlamlar ürettiklerini ifade ediyordu: yani bu açıklamanın devamı gelmediği için hayal kırıklığına uğramış, bayağı bozulmuşlardı; bu, bir köleye olan alışılagelmiş bir aşktan ibaretti ve buna duyulan elemdi; buna için için bir fesatlık ve erkeklikle ilgili olarak hepsinde uyanan kıskançlık ve her şeyden çok da onun zarar görmesinden dolayı sevinme de giriyordu; Ay ışığına tutkun, gururlu, duru, Amun'un gelini Mut, eskilerde yaşanmış olan böyle bir olay, bu kez kendi başına gelmişti, hem de en adi şekilde; yakışıklı bir hizmetçi delikanlının aşkıyla yanıp tutuşuyordu. Bunun sadece kendisine ait olmasını da beceremediği gibi, kadınlara özgü ölçülerle kendisini küçük düşürecek şekilde bunu herkese açıklamış ve şimdi de yalvar yakar olmuştu: "Nerelere gideyim?" Sözlerinden hiçbir şey kaçırmayan arkadaşlarını bu sözler memnun etmişti; sır çözülmüştü; herkes için son derece normal karşılanan eski hikâyeyi çağrıştırıyordu; oysa Mut'un olayı yeniydi, emsalsiz bir hadise ve dünyayı sarsacak bir aşk skandalı olarak gösterilmişti –işte bu durum arkadaşlarını kızdırmıştı.

Ama bütün bu anlatılanların yanı sıra kadınların birbirleriyle mânâlı bir şekilde bakışmaları da, kadınlar toplantısındaki sevindi-

rici hadise, yeterince büyük bir skandalı ve güzel bir toplumsal şaşkınlığa neden olacak bir unsuru da içinde barındırıyordu, bu kız kardeşin yüreğindeki aşk acısını paylaşmak üzere onun etrafına doluştular, onu bağırlarına basmak ve diller dökerek onu teselli etmek istediler; Hanımefendinin yüreğinde bu tür duygular uyandıran delikanlıyı sempatiyle övdüler.

"Evet, tatlı Eni" diye bağrışıyorlardı, "sen bize iyi bir ders verdin, bunun bir kadının gönlünde küçük bir hadise olmadığını, her gün böyle tanrısal görünümlü bir güzelliği seyretmenin ne demek olduğunu çok iyi anladık –sonunda senin de böyle gönül işleriyle uğraşmana şaşmamak gerek! Şanslı kadınsın, böyle bir şey yıllarca hiçbir erkeğe sahip olmadı, ama o, gençliğiyle bunu elde etti ve senin gönlünde bu kutsal duyguyu harekete geçirdi! Böyle bir şeyin olacağını o asla tahmin edemezdi, ama kalp ferman dinlemez, rütbe ve sosyal sınıf tanımaz. O bir eyalet prensinin oğlu değil, ne subay ne de gizli polis, aksine sadece senin kocanın evindeki kâhyası, ama o senin kalbine girdi ve etkiledi; sana değer verdi, bu onun unvanı ve bulunduğu mertebedir; onun yabancı, Asyalı bir delikanlı, Ebreeli olması, bu olaya ayrı bir nefaset katıyor, ona damgasını vuruyor. Ne kadar memnunuz, kıymetlim ve içimiz öyle rahatladı ki, acı ve yorgunluğun artık hiç önemi yok, senin gönlünde bu güzel delikanlıya olan tutkun var sadece! Affedersin, senin için bayağı korkmuştuk ama neyse artık üzülmeyeceğiz, artık ona bir şey yapmaya başlayalım; çünkü bu takdirlerden dolayı çıldırmış olabilir, çünkü buradaki tek endişe sebebi bu –yoksa bizim gözümüzde bu olay çok basit bir şey."

"Ah" diye hıçkırıyordu Mut, "bir bilseniz! Ama bilmiyorsunuz; uzun zaman önce bununla ilgili hiçbir şey bilmediğinizi ve hiçbir şey anlamadığınızı fark etmiştim, bunun için hepinizin gözlerini açtım. Çünkü hiçbir şeyden haberiniz yok, bunun nasıl bir şey olduğunu, onun Tanrısının kıskançlığını bilemezsiniz; başında Tanrının tacını taşıyor ve o bana, Mısırlı bir kadına son derece önem veriyor ama yaramdan akan kanı dindirmiyor, yalvarmalarıma kulak asmıyor! Siz kız kardeşlerim, eğer gösterilen son derece büyük say-

gıdan dolayı sadece onunla ilgilenmeyip aksine benim etrafımda toplanmanız, yani onun tanrısal kırılganlığıyla ölümün eşiğine gelen, benimle ilgilenmeniz daha iyi olurdu."

Arkadaşları bu kırılganlıkla ilgili olarak daha geniş ve daha ayrıntılı açıklamaları işitmek için onun başına üşüştüler; hizmet eden bu delikanlının duyulan saygı nedeniyle bağırıp çağırmadan Hanımefendiyi reddedip, isteğini yerine getirmediğini işitince kulaklarına inanamadılar. Kadınların birbirlerine bakışmalarından, yine şeytanca birkaç sonuç çıkardıkları görülüyordu; Eni bu güzel adama göre daha yaşlıydı ve bu yüzden dindarca bahaneler uyduruyordu; bazı arkadaşları ise adamın Eni'yi aslında çok arzulamış olduğunu söyleyerek yağ çekiyorlardı; ama yabancı kölenin söz dinlemezliği hakkında samimi olarak hak vermeleri üzerine, Nes-ba-met bilhassa tiz sesiyle bu yönde müdahale etti; olaya bu açıdan bakıldığında bir skandal ve kötü olduğunu söyledi.

"Kadın olarak ben senin yanındayım canım, senin derdini benim derdim olarak görürüm. Ama benim görüşüme göre bu siyasi bir konu, tapınak ve imparatorlukla ilgili bir şey, çünkü bu inatçı keçinin itiraz etmesinde (böyle hitap ettiğim için özür dilerim, sen onu seviyorsun, ama ben ona gerçekten öfkelendiğim için böyle söylüyorum, yoksa senin duygularını incitmek için değil) –onun gençliğinin bedelini sana ödemeyi, kesinlikle reddetmesindeki sebep, hiç kuşkusuz imparatorluğu tehlikeye sokacak boyutta, kendisini de aşan bir inatçılık, sanki birisi Retenu ya da Fenehir diyarındaki Baal şehrini Amun'a karşı konuma getirmek ve ona olan borcunu ödememek istiyor; elbette bunun üzerine Amun'un şerefini korumak için, hemen bir alay asker yollayıp orasını cezalandırmak gerekecek ve onlara ödeyecekleri bedeli de aşan iyi bir ders verilmesi gerekecek. Ben senin çektiğin acının sebebini böyle görüyorum ve eve döner dönmez de Yukarı ve Aşağı Mısır diyarlarındaki bütün ilahların başrahibi olan kocamla Kenanlıların isyan olayını görüşeyim ve onun bu sarsılan düzeni yeniden düzene sokmak için, ne gibi önlemler alacağını soracağım" dedi Nes-ba-met.

Parti bu şekilde, hararetli konuşmalarla sonuçlandı; kadınlar topluluğu bu olayın hakiki ve gerçek oluşunun hikâyesini öğrendikten sonra dağıldı; hikâye de onlar sayesinde ünlü olmuştu. Ayrıca Mutem-enet'in de gayretiyle bu talihsiz aşk hikâyesi şehirde konuşulacak malzeme hâline gelmişti sonunda: Aklı başında olduğu anlarda bu başarısını birdenbire dehşetle karşılayan Mut, yine bir anda daha da adileşerek, mest olmuş bir şekilde tavır takınıyordu; çünkü âşıkların çoğu, bütün dünya olmasa da, alay edilip kendileriyle dalga geçilse de, bunun duygusal âlemin şerefini zedelemeyeceğine inanır: Böylece alaylarını davullu zurnalı herkese ilan ederler. Mut'un arkadaşları ona sık sık geçmiş olsun ziyareti yapıyorlardı, tek tek veya birkaçı bir arada, onun ıstırabının durumunu öğrenmeye, teselli etmeye ve nasihat vermeye çalışıyorlardı, ama son derece özel koşullarda onlara hiç aldırış etmeden, omuzlarını silkip geçip gidiyordu, aşktan muzdarip kadın onlara şunları söylüyordu: "Ah, çocuklar, hep konuşup duruyor, nasihat veriyorsunuz ama bu özel hadiseyi hiç anlamıyorsunuz." –Bunun üzerine Vêse'nin kadınları yeniden öfkelenerek kendi aralarında şöyle konuşuyorlardı: "Bu konunun bizi çok aştığını ve bunun çok özel bir şey olduğunu söylemek istiyorsa çenesini tutmasını bilsin ve kendi aşk skandalına bizi bulaştırmasın!"

Bunun dışında Potifar'ın evine öncü ve artçı olarak daha kimler gelmiyordu ki; Amun'un başadamı şu büyük Beknehons, karısı ona bu hikâyeyi anlatmıştı; bu adam onun omuzlarını silkerek, hafife almak yerine, büyük bir ilgiyle olaya bakmaya karar vermişti. Muhteşem dazlak kafa ve Tanrı devletinin adamı, vücuduna oturan leopar postu içinde, kaburgalarının nefes aldıkça fırlayıp görünüşüyle ve başı yukarı kalkık vaziyette, Mut'un aslanlı koltuğu önünde iri adımlarla bir oraya bir buraya gezinerek şu açıklamayı yapıyordu: Ahlak kuralları ve toplum düzeni anlamında, esefle karşılanan ama bir kez olup bitmiş bu olayı, kişisel ve ahlaki bakış açısından herkesin değerlendirmesi ve bir karara varması gerekir, ama belirli ölçütlere göre de bunu herhangi bir şekilde sonuçlandırmak gerektiğini; imanlı bir kişi, rahip, ruhban ve dininin bekçisi, ayrıca iyi insan Peteprê'nin saraydaki makam arkadaşı ve dostu olarak

onun gözünün içine bakarak azarlanması gerek; Mut'un kendisini tamamen bu delikanlıya kaptırdığını ve delikanlının onda bu arzuları uyandırdığını bildirmek gerektiğini, bu yabancı adamın davranışındaki inatçılığın, bunun karşılığı olarak cizye ödemeyi reddetmesinin tapınak için kabul edilemez bir tutum olduğunu, bunun en kısa zamanda yerine getirilerek Amun'un şerefinin temizlenmesi; bunun için Beknehons olarak kendisinin, kişisel arzu veya lanetlemelere aldırmadan, kızı Mut'u uyarması; Mut'un dik başlı bu adamı zorla da olsa boyun eğdirmesi ve cizyeyi ondan alması, bunu Mut kendisinin bağışlanması için değil –tabii bağışlanacak bir şeyi varsa delikanlının rızasını almadan bunu kendisi için istemesi– tapınağın şerefi için yaptığını söylemesi gerektiğini; aksi hâlde zor kullanılarak kendisinin bunu yerine getirmesi için yargı önüne çıkarılacağını söylemesi gerektiğini ifade etti.

Din adamının bu sözlerle Mut'a emir ve yetki vermesi, ahlaksızlık yaptığına dair ruhundaki inancı bir parça sildi ve onu rahatlattı; bu sözlerle Mut, sevdiği adama karşı kendisini daha güçlenmiş hissetti; acı ve hüzün verici ama açık ve net şekilde bu sözlerde Mut'un, önceleri kendisinin bulunduğu ahlaki basamakta mutluluğunu ve ıstırabını uyumlu bir şekilde tuttuğunu ve bunu sonradan sevgilisinin bu yaşamdaki ruhuna bağlı hâle getirip çaresizlik içinde kalarak nerelere kadar geldiğini ve sonunda ne derece derinlere düştüğünü de göstermekteydi, aynı zamanda kadının büyük heyecanla bağlı olduğu tapınağın güvenliğiyle ilgili olarak sorgulanma çağrısı, Mut'un zihninde bir parça ümitsizliğe ve buruk bir atmosfere dönüştü. Evet, Tabubu'yla bir büyü yapmaya hazırdı.

Yusuf da Amun Tapınağı'nın bu konudaki tavrından haberdardı; kendisine sadık Bes-em-heb için, perdelerin kıvrımları ve en küçük bir çatlak bile haber elde etmek için yeterliydi, nitekim büyük Beknehons'un Mut-em-enet'e yaptığı gizli ziyarette de bu yöntemi kullanmış ve cücelere özgü hassas kulağıyla, rahibin Mut'a neler emrettiğini dinlemiş ve bunu sıcağı sıcağına hemen Yusuf'a ulaştırmıştı. Yusuf bunu dinledi ve görüşünün bu suretle daha da güçlenmiş olduğunu fark etti, yani bu, kendi Efendisi, Yüce Tanrısı ile

Amun'un imparatorluğu arasındaki bir hadise ve güç denemesi olmuştu; bunun Âdem'in arzusuyla kesinlikle ve katiyen, hatta en ufak bir ilişkisi yoktu; onunla Yusuf'un inandığı Tanrı arasında mukayese yapılacak bir hadise değildi.

Kancık Köpek

Böyle de oldu, Mut-em-enet, gururlu kadın, adileşme süreci içine girdi, aşk ıstırabıyla şaşkın ve yılgın bir hâlde kısa bir süre önce reddetmiş olduğu bir olayı yapmaya girişti; Kuşlu hizmetçi Tabubu'nun ahlak anlayışı basamağına düşmüş olduğundan, onun yardımıyla kirli, gizli dolaplar çevirmeye razı oldu: Yani adını hiç bilmediği ve bilmek de istemediği bir ilahın kalesini içerden fethetmek ve onu kendisine bağlamak için bir aşk büyüsü yapacaktı –Tabubu kadını "kancık köpek" diye adlandırmıştı ve bu da yeterliydi.

Bu gece cini, intikam ilahesi ve zenci kadın Ghule, göründüğü gibi, Hanımefendi Mut'un arzularına kendi büyük sanatıyla yardım edip onun emirlerine hazır olduğu sözünü verdi. Mut da sonuç olarak memnuniyetle kabul etti –bu, onun artık sevgili delikanlının ruhunu bıraktığının bir işaretiydi; istediği şey ise hiç olmazsa onun vücudunu, sıcak cesedini kollarına almaktı, bu Mut'u memnun edecekti –veya memnun olmasa da hüzünle doldurmuş olacaktı; çünkü sihir ve büyüyle sadece vücut yönlendirilip itaat altına alınabiliyor ve birinin kollarına verilmesi sağlanabiliyor, ama onun ruhuna etki edilemez. Ümitsizliğin en üst aşamasına gelmek bu iş için gerekli, ancak bu sayede onu teselli etmek ve aşkın doyuma ulaşması için vücudun yeterli ve uygun olacağı düşüncesinden yola çıkılır. Tanrı adına ruh, bu sırada daha kolayca vazgeçilebilen konuma gelir; bunun tersine, hüzün verici bir doyuma ulaşma arzu ediliyorsa beden bunu yerine getirir.

Mut-em-enet sonunda sakız çiğneyen bu kadının çok derin önerilerine razı olup onunla birlikte büyü yapmaya kendisini hazır hissetmesi, kendi vücuduyla ruhi yapısı, büyüye yatkınlık konusunda uyum hâlindeydi; Mut bu durumunun da bilincindeydi; ayrıca söze

çarpan özellikleriyle bu durum loncanın prensiplerinde uygun düşüyordu; bundan dolayı bu tip bir yaratılışı, uygulamalar ve eylemlerle de göstermek gerekiyordu. Onun yeni vücudunun, aşkın yarattığı ve yetiştirdiği bir şey olmadığını unutmamak gerek; Mut'un kadınlığının şiddetle duyduğu arzudan kaynaklanan yükselişin bir sonucu değildi; zaten genellikle büyüleyicilik olgusunun anlamı, azgınlık derecesine varmış ve sınırsız bir çekicilikle zirveye oturtulmuş bir dişilikten başka bir şey değildir; bundan yola çıkılarak da, büyücülük hep mükemmel, hatta kadınlara özgü yegâne hadise ve iş olmuştu; erkeklere özgü bir cadılık ustasına rastlanmamıştır –aksine doğal olarak da bunda daima aşk müthiş bir rol oynuyordu; aşk büyüsü, doğal olarak tercih edilen bir nesneden çok, bütün büyüleri içeren bir kavram olarak kabul edilmelidir.

Mut'un vücudunun yaratılış itibarıyla zarif ve dişilik yapmaya müsait oluşunun da bu büyü uygulamasına girişmesinde ve Tabubu'nun kurban sunmak ve büyü yapmak üzere işe koyulmasına sebep olduğunu saptamış bulunmaktayız; çünkü tanrısal varlık için bu geçerli olurmuş, yani zenci büyücünün verilerine göre, kişinin bünyesindeki dişilik, ilahî bir dişiliktir ve onu dişilik ilahesi yapar. Bu dişilik ilahesinde bütün uğursuz, tiksindirici tasarımların en üst düzeyde toplandığı ve gerçekleştiği görülmektedir; bunu dişilik adıyla bağlantılamak suretiyle bütün en kirli alışkanlıkların oluşturduğu bir gudubet yaratılmış ve adına da ilk dişilik denilmişti. Bu tür ilaheler vardır ve olması da gerekli, çünkü dünyanın çeşitli yüzleri vardır, bunlar tiksinti vericilik ve kanın pisliğinden oluşmuştur; herhâlde buraların ilahlaştırıcı unsurlar olarak pek uygun olmadıkları anlaşılır; buna rağmen sonsuza kadar bir temsil etme ve başkanlık etme görevi verilmişse de bunun insanın kişisel hafızasında şekillenmesi ve ruhanileştirilmesi gerekmektedir; böylece ilahî oluş adı ve doğası daha basite indirgeniyor; kancık köpek, Hanımefendiyle bir vücut oluyor; çünkü burada söz konusu olan şey ilk kancık köpektir, onda hanımefendilik karakteri de bulunmaktadır –Tabubu da gerçekten bu pislik ve ahlaksızlık abidesinden yardım umuyor ve ona "kancık köpek hanımefendi" diye hitap ediyordu.

Zenci kadın, sosyetedeki büyük bir kadının alışkanlıklarından ayrılıp düzenlenen bu toplantının özelliğine ve üslubuna uymasını sağlamak için Mut'u hazırlamak zorunda olduğuna inanıyordu. Bu hassas durumla ilgili olarak önceden affedilmesini diledi ve bu amaca uygun olarak sadece ve kolay anlaşılır bir dil kullanmasını rica etti; bu işlemde böyle bir dilin öncelikli olarak kullanılması gerekiyordu, çünkü ona "kancık köpek Hanımefendi" şeklindeki hitabın yanlış anlaşılmaması lazımdı; bu hitap tarzının onunla ilgisi olmadığını ve bundan utanmaması gerektiğini belirtti. Bu işlem sırasında çok temiz şeyler meydana gelmeyeceğini, temkinli bir şekilde haber verdi –çünkü kullanılacak katkı malzemeleri kısmen mide bulandırıcı olacaktı–, ayrıca sövüp sayacağını hatta çok abartılı laflar da söyleyeceğini; Hanımefendinin bu sırada sükûnetini muhafaza etmesini, bazı anlarda olacaklardan alınmamasını veya bunu yapacak olsa da dikkati çekmeyecek şekilde yapmasını, çünkü bunun ibadet etmekten bu yönüyle ayrıldığını; bunun zorlu, azametli ve korkunç bir eylem olduğunu ama insanla ilgili bir yanının ve insanın zevkine hitap eden bir tarafının bulunmadığını, aksine buraya çağrılıp yaşanan zamana getirilen cinin edepsiz yapısının öne çıktığını; kancık hanımefendinin edepsiz yapısından kaynaklanan bir hizmet olabileceğini, onun ilk kadınlığının bu hadisede zorunlu olarak alçak bir davranış düzeyi göstereceğini; sonuç olarak bu olayın, delikanlıyı bir şeyi yapmak için zorlayacağını ve aşk yapmak için, vücudunun itaat edecek hâle getireceğini Tabubu çok nazik bir ses tonuyla söyledi. –

Bu cümleler söylenirken Mut sarardı, kısmen edep sahibi bir kişi olarak duyduğu korkudan, kısmen de bu pasaklı kadından ve onun bizzat bu delikanlıyı zorla yola getirmeye çalışmasına kin duyduğundan dudaklarını ısırdı; verdiği kararın kendisini alçaltacağını düşünmüş olmalıydı, ama bunu yaptırmaya kalkışmıştı artık. Bu, insanın en eski deneyimidir, kendisini baştan çıkarıp onu bulunduğu mevkiden daha aşağıya düşmesine sebep olur; onu böyle aşağılık pozisyonda görmekten mutlu olur ve onu tekrar bu rezillikten bir basamak daha yukarılara çıkaracağından söz ederek korkutur ve onunla alay eder. Gururu, onun korkusunu ve kararsızlığını

gizlemesini talep eder ve şöyle cevap verir: "Bu olay hep olduğu gibi, burada meydana gelsin –ne yaptığımı ve sana itaat etmeye kararlı olduğumu biliyordun." İşte Mut da buna benzer bir şeyler söyledi, sevdiği adamı büyüyle itaat altına almak için başlangıçta kendisini tamamen yabancı gelen bu kararını inatla yineledi.

Mut'un birkaç gün daha sabretmesi gerekiyordu: Birincisi, büyücü kadının hazırlıklar yapması gerekiyordu, katkı malzemelerini hemen sağlayamamıştı; bunlar bugünden yarma hazırlanacak malzemeler değil, aynı zamanda anında hazırlanabilecek şeyler de değildi, dümeni kırık bir geminin sürülüşü gibi bir şeydi: İdam sehpası direği, çürümüş et, öldürülmüş bir günahkârın uzvundan, özellikle de Yusuf'un başındaki saçlardan bir parça gerekiyordu; Tabubu bu saçı evdeki berberden rüşvet ve hileyle temin edecekti; ikincisi, ayın on beşini beklemek gerekiyordu; güneşle ilişkisinde kadınca, dünyayla ilişkisindeyse erkeksi bir tavrı olan bu çift anlamlı yıldızın çift anlamlı gücü, evrenin bilinen bütünlüğünü vermekte, fâni kişiyle ölümsüz olan varlık arasında ilişki kurmaya elverişli bir ortam yaratmaktaydı, böylece daha emin ve gelecek vadeden bir işlemin gerçekleştirilmesi mümkün oluyordu. Bu zor kullanma olayına kurban rahibesi Tabubu'nun dışında, müşteri olan Hanımefendi Mut ile hizmet elemanı olarak bir zenci kız ve üye olarak da kuma Meh-en-veseht iştirak edeceklerdi. Olay yeri olarak kadınlar evinin düz damı belirlenmişti.

Gelen her günle birlikte korku duyuluyor veya hasretle bekleniyor veya cinsel arzu daha da sabırsız hâle geliyordu; beklentilerin gerçekleşeceği gün, gitgide daha yakınlaşan bir tempoyla yaşanıyordu. Böylece Mut-em-enet'i ümit dolu alçalışını sağlayacak dolunaylı gün gelip çattı; Hanımefendi bulunduğu konumun basamaklarının aşağıya doğru inişini, çektiği çaresiz acı nedeniyle görüyor ve kendisini onursuzluğun kollarına bırakıyordu. Çünkü gündüz saatleri daha önceki günlerdeki gibi beklemeyle geçmişti, peş peşe batıp gitmişlerdi; güneşin izleri kaybolup gidince, yeryüzünü karanlık kapladı, ay inanılmaz derecede büyüklüğüyle çölün üstünde yükselmişti; mağrur aydınlığını, ödünç aldığı ışınlar oluşturmuştu, muhteşem

gündüz aydınlığından görevi devralmıştı. Onun solgun ağrı sihrinin şüpheli dokunuşuna hazırdı, yavaş yavaş küçülerek dünyanın tepesine doğru yükseldiğinde hayat büyük bir sessizliğe girmiş ve Potifar'ın evinde de herkes yüzünde huzur dolu bir ifadeyle dizlerini karınlarına doğru çekerek başlarını uykunun göğsüne yaslamışlardı –vakit tamamdı; bu gece için kadınca sırları yüzünden uyumamış bu dört kadın damda buluşmuşlardı; Tabubu, yardımcısıyla birlikte kurban için her şeyi hazırlamışlardı.

Mut-em-enet beyaz mantosunu omzuna atmış, elinde de bir meşale olduğu hâlde evin merdivenlerinden hızla inip fıskiyeli avludan daha alçaktaki üst kata geçmişti ve oradaki daha dar ve dama çıkan merdivene doğru gidiyordu; kuma Meh de aynı şekilde elinde beyaz ışık saçan meşalesiyle onun peşinden gidiyordu. Yatak odasından çıkar çıkmaz Eni, meşaleyi başının üstünde tutarak koşmaya başlamıştı; gözleri sabit, ağzı açıktı, sağ eliyle elbisesini toplamıştı.

"Ne koşuyorsun güzelim?" diye fısıldadı Meh. "Nefes nefese kalmışsın, korkarım ayağın dolaşacak, yavaşla, meşaleyi de iyi tut!"

Ama Peteprê'nin birinci ve hakiki eşi perişan bir hâlde şu karşılığı verdi:

"Koşmam gerek, sadece koşmam ve hızlı gitmem gerek, nefes nefese de olsa bu dama çıkmam gerek –bana engel olma, cin bana bunu emrediyor Meh. Böyle, koşa koşa gitmemiz gerek!"

Diyerek gözlerini iyice açmış ve nefes nefese kalmış bir vaziyette meşaleyi başının üzerinde salladı; meşaleden birkaç parça kıvılcım etrafa yayılıp yere düştü, onunla birlikte koşan ve nefesi tutulan kadın da savrulan bu meşaleden korkmuş bir hâlde meşalenin sapından yakaladı, böylece Mut'a bir zarar gelmesini önledi ama bu müdahaleyle tehlike daha da büyüdü. Bu olay merdivenin çatıya çıkan son basamağı üzerinde olmuştu; Mut burada gerçekten tökezledi; Meh onu kolundan yakalamamış olsaydı neredeyse düşecekti. Kadınlar birbirine sarılmış bir hâlde sendelemekteydi, ellerindeki meşaleleri sallaya sallaya dar kapıdan geçip dama çıktılar.

Rüzgâr ve yönetici pozisyonunda olan rahibenin boğuk sesi onları karşıladı. Rahibe sürekli olarak, susmadan, büyük laflar söyle-

yerek, kaba saba, kendi keyfine göre bir şeyler mırıldanıyordu; onun atıp tuttuğu laflara, doğudaki solgun çölden arada sırada çakalların ulumaları karışıyordu, hatta gezintiye çıkmış bir aslanın ortalığı sarsan kükremesi de duyuluyordu; rüzgâr batıdan, uykuya dalmış şehirden ve nehirden bu yana doğru esiyordu; mehtabın ışıltıları nehrin suları üstünde raks ediyordu, ölülerin bulunduğu nehrin kıyılarında ve oradaki dağlarda ayın ışıkları gümüş rengi parlıyordu. Rüzgâr, burada tahtadan levhalarla tutuluyor ve bacadan geçip evin içini serinletiyordu. Damda, koni şeklinde bir çift tahıl küpü vardı, ama bugün burada alışılmışın dışında daha fazla eşya vardı ve özel önlemler alınmıştı: Yapılacak işle ilgili malzemeler, rüzgârın esmesini gerektiren bazı şeyler vardı; çünkü sacayağı üstünde ve yerde mosmor olmuş, çürümüş etler vardı, rüzgâr esmese bunlardan yayılan kötü kokular ortalığı kaplayacaktı. Bu günah işlemiyle ilgili olarak daha neler neler vardı; bunları kör bir insan bile vicdanındaki gözüyle algılayabilir, tıpkı Mut-em-enet'in görüp algıladığı gibi; Mut şimdi ve daha sonra yarı açık ve aşağı doğru sarkmış ağzıyla, hafifçe yukarı doğru bakan, iyice açık gözlerini boşluğa dikmişti. Çünkü Tabubu, kemerine kadar çıplak siyah vücuduyla, rüzgârın esintisiyle kabaran gri saçlarıyla, göğüslerinin altında bir kemerle bağlanmış keçi postekisiyle (genç yardımcısı kız da aynen onun gibi giyinmişti), ağzında iki tek dişiyle ve dedikoducu ağzıyla, orada bulunan nesneleri anlatıyordu. Her birisinin adını ve işlevini bir pazar tellalı gibi bağırarak açıklıyordu.

Hanımefendisi çatıya sendeleyerek geldiğinde Tabubu, elleriyle bir şeyler yaparak "İşte buradasın avrat!" dedi. "Hoş geldin, korunmak için yalvaran, arzulanmamış, hor görülmüş, zavallı, aşktan yanıp tutuşmuş, içine çekirdeğin girip düşmediği kapçık, âşık ahmak kadın, ocağın başına gel! Sana sunulacak şeyleri al! Tuz tanelerini eline al ve kulağına defne tak, sonra ocağın başına çömel, bu rüzgârla ocağın göbeğindeki ateş pırıl pırıl yanıyor, merhametli ilah, sana belirli sınırlar içinde yardım edilecek!

Ben konuşuyorum! Ben yukarıda konuşuyorum; sen gelmeden az öncesine kadar rahibe olarak hükmediyordum. Şimdi konuşmaya

devam ediyorum, yüksek sesle ve alışık olunduğu gibi konuşuyorum; çünkü nazlı olmak hiçbir işe yaramaz; karşımda olan şeyle mücadele edildiği sürece hiç iş yapmaz, bu şeyleri utanmadan, açıkça söylemek gerekir, bundan dolayı seni, yalvaran kadın, sürtük ve arzulamamış karı olarak niteleyeceğim. Elinde tuz taneleri, kulağındaki defneyle oturuyor musun? Kadın yoldaşında da bunlar var mı ve senin yanında, kurban sehpasının yanında oturuyor mu? Haydi o zaman, kurban hizmeti için rahibe ve yardımcısı hazırlansın! Çünkü süsler ve kusursuz hediyelerle bu ziyafet için her şey hazırdı.

Masa nerede? Olduğu yerde, ocağın karşısında yapraklarla, dallarla, sarmaşıkla, başaklarla çok şık bir şekilde süslendi; davet edilecek ilahe, bakıp beslenen –kara kapçık taneleri içinde tutan kapçıklı başakları sever. Bunun için masa çelenk gibi donatıldı, sehpalar süslendi, bunların üstüne konulan yiyecekler pis kokular saçıyor –çürük dümen masaya yaslanıyor mu? Yaslanıyor. –Ve öteki tarafta ne fark ediliyor? –bir suçlu adamın çivilenip yükseltildiği haç şeklindeki idam sehpasından bir parça direk görülüyor –bu senin şerefin için ey sefil kadın, şu melun adamdan bir türlü vazgeçmeyen âşık kadın, o senin güzel yüzüne baksın bu ziyafet masasında. –Eğlenmen için, idam edilmiş kişinin kulağı, parmağı sana sunulmadı mı? –Hiç böyle bir şey olmadı! –Öte yandan ne dikkati çekiyor? –Güzel katran parçaları arasında çürümüş parmak bu masayı süslüyor ve bu melunun kafasından koparılmış kıkırdaklı kulağı da orada, üzerinde kurumuş kan lekeleriyle sapsarı bir kulak, tam senin canının istediği gibi, Dişi Şeytan, seni buraya çekmek için! –Sunak masası üstündeki bir tutam saç ise pırıl pırıl, hepsi birbiriyle aynı renkte, bunlar idam edilmiş adamın saçları değil, uzakta ve yakında olan insanların başlarından alman saçlar; –biz burada uzak ve yakını güzelce bir araya getirdik, bu gecenin karanlığında seni çağıran bizlere yardım etmek istiyorsan, onların kokuları sana ulaşsın!–

Artık sessiz olun, hiç çıt çıkmasın! Ocağın başında oturanlar ve diğerleri, hepiniz bana bakın. Çünkü onun hangi taraftan içeriye süzüleceği bilinmez! Kurban sessizliği olmasını emrediyorum! Şu meşaleyi de söndür orospu! –Tamam öyle. –İki yüz kesici bıçak ne-

rede? –Burada. –Peki, köpek? –Yerde duruyor, sırtlana benziyor pençeleri, her türlü pisliğe soktuğu neşeli burnu bağlanmış. –Önce katranı ver! İri yarı rahibe katran parçalarını alevlerin içine attı, onun kurşuni dumanı sana doğru gelsin, yeraltındaki Hanımefendi, bu kurbanın kokusu sana ulaşsın! Şimdi içecek sunularına sıra geldi, vazolar sıralansın: Su, inek sütü ve bira –ben döküyorum, ben serpiyorum, hayır için sunuyorum. Sunulan bu sıvıların biriktiği yerde, kabarcıklar çıkan birikintinin içinde duruyor siyah ayaklarım; yeterince tiksinti verici olduğu için köpek kurban etmeyi tercih ediyorum, ama bizler onu senin için beğenip seçmedik; biz şunu biliyoruz: hiçbir şeyi tercih etmezsin.

Getirin şu yaramaz canavarı buraya ve gırtlağını parçalayın! Sonra karnını yarın ve ellerinizi sıcak bağırsakların içine sokun, mehtaplı gecenin serinliğinde kokusu sana doğru gelsin. Elimde hayvanın midesi ve bağırsakları, her tarafı kana bulanmış bir hâlde karşındayım, kurbanı kesen ellerimi yukarı kaldırıyorum, çünkü bu kurbanı senin benzerin olan bir insan için verdim. Böylece seni selamlayarak, sana inanarak ve sana layık bir şekilde hazırladığım kurban ziyafetine davet ediyorum, gece halkının ilahesi! Bizim ziyafet masamıza ve sunulan kusursuz hediyelerimizi kabul etmenizi önceden saygıyla rica ediyoruz. Dileklerimizi yerine getirecek misin? Sunduklarımızı beğendin mi? –Bundan başka şunu iyi bil, rahibe sana karşı çok iyi şeyler yaptı, sana saygı gösterdi, haydi kendini zorla, işe başla. Yaklaş! Sanki çok zor bir işin içinden sıyrılmış gibi yap, –doğum sancıları çeken bir kadının içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtuluşu gibi olsun –veya intihar eden kadınların tatmış oldukları kana bulanmış durumu yeniden yap, ölüler yerinden buraya doğru gel –çaresiz bir şehvetle sana yüz vermeyen adamdan kurtulduktan sonra, üç pis yoldan birini kullanarak buraya gel. – –

Seni tanıyor muyum ve sen benim sözlerimde kendini yeniden tanıyabiliyor musun? Mücadele içinde seninle daha iyi buluşuyor ve seni daha yakından tanıyor muyum? Dikkat ettin mi, ben senin yaptıklarını çok iyi biliyorum, anlatılması mümkün olmayan alışkanlıklarını, söylenmesi mümkün olmayan yiyecek ve içeceklerini ve senin

hiçbir temeli olmayan zevklerini ve şehvetlerini çok iyi biliyorum, değil mi? Yoksa yumruklarım seni daha bilinçli olarak mı yakalasın ve ağzım son olayı bütün çıplaklığıyla anlatsın mı? Senin domuz gibi davranış sergileyen varlığından söz etsin mi? –Korkunç hayalet sana küfrediyorum, sen bir katil, adi bir kasapsın, irinli gözleri olan bir hayaletsin! Pis ağızlı, cehennem cadısı, leş çukurunda yaşayan, orada sürünen, tırnaklarıyla leşleri parçalayan ve leş kemiklerini kemiren, iftiracı hayalet. İdam edilen adama ölüm anında son zevki tattıran ve ıslak apış arasını son bir çaresizlikle kurcalayan –ona korku veren, fenalıklara açık yapan, sinirlerini bozan, her rüzgâr esişinden önce korku yayan, hayalet gösteren geceyle ilgili her şeye korkuyla yaklaşan; –en berbat, gudubet şey! –Nasıl, seni tanıyor muyum? Seninle ilgili her şeyi biliyor muyum? –Evet, sensin bu! Ayın önüne bir bulut demeti getirerek karanlıktan yararlanıyorsun! Gelişini, evin önündeki uluyan köpek belli ediyor. Alev dilleri dolana dolana ocaktan yukarılara yükseliyor! Bak, yalvaran kadının arkadaşına kramp girdi, acıyla sarsılıyor! Onun bakışları hangi yöne çevrili? Onun gözlerinin çevrilmiş olduğu taraftan tanrıça yaklaşıyor!

Tanrıçamız, seni selamlarız. Hoş geldin! Biz bildiğimiz kadarıyla bunu senin için yaptık. Bu pis ziyafet ve kusursuz çirkin hediyeler seni memnun ettiyse yardım et! Burada hasret çeken şu kadına, arzulanmayan şu kadına yardım et. Onun istediği şeyi istemeyen bir delikanlı yüzünden bunalıma giren bu kadına yardım et. Elinden geldiği kadar ona yardımcı ol, bunu yapmak zorundasın, çünkü ben senin etrafına çember çektim! Bu dik kafalı adamı rahatsız et, vücudunu hırpala ve kadına yaklaştır, onu odasında oturamaz et ve kadına gitmesini sağla; çünkü o, bunun nasıl olacağını bilmiyor, başını onun elleri altına sokmasını ve kadının onun buruk erkek kokusunun tadını almasını sağla, o bunun hasretini çekiyor!

Şimdi sen çirkin suratlı, dazlak kafalı, çabuk ol! Aşk kurbanı vereceğim tanrıçanın yanında ateş büyüsü yapacağım. Uzaktan gelen ve yakında bulunan adamın başından alınan bu şık, parıltılı ve yumuşacık, süslü perçem! Vücudun atığı, ait olduğu vücudun örneği –ben rahibe, bunu kurban kanı taşıyan ellerimle doluyorum, bir-

birine geçiriyorum ve birbirleriyle evlendiriyorum, samimiyetle ve kat kat yapıyorum ve ateşin alevlerinin ortasına bırakıyorum, alevler onu çıtırdatarak çabucak yiyip bitiriyor... Yüzünü niye öyle buruşturup çirkinleştirdin, yalvarıp yakaran kadın? Sanırım bu yanışın itici, rahatsız edici kokusu seni tiksindirdi. Hassas, kibar Hanımım, bu sizlerden alınmış örnek parçalar, alevle yanan vücuttan çıkan koku bu –aşk işte böyle kokar! –Yapma, kes!" dedi cadı adi bir şekilde. "Hizmet en iyi şekilde yerine getirilmiştir. Onun tadı damağında kaldı, yarasın, senin güzel delikanlın mübarek olsun. Bu Hanımefendi kancık köpek, onun sana hayırlı olması için, Tabubu'nun ona yakışan şekilde yaptığı bu sanatı yardımıyla kutsadı."

En alttaki cinlerle haşır neşir olan büyücü yan tarafa çekildi, üstün zahmetlerini bitirdi, işten sonra elinin tersiyle burnunu temizledi ve kurban kanıyla kirlenmiş ellerini leğende yıkadı. Mehtap pırıl pırıldı. Kuma Meh korkudan bayılmıştı ama şimdi yeniden kendine geldi.

"O, hâlâ burada mı?" diye titreyerek durumu öğrenmeye çalıştı...

"Kim?" diye sordu Tabubu, kara ellerini, ameliyat yapmış doktorun yaptığı gibi yıkıyordu. "Kancık köpek mi? Sakin ol kuma, o yine usulca ortadan kayboldu. Ona çok edepsizce davrandığım, emrim altına aldığım ve onun varlığını etkileyen sözler kullandığım için o, buraya bir daha kolay kolay gelmez. Kendisine burada yapmaya zorladığımız şeyden başkasını da yapamaz, çünkü üç türlü kötülükten koruyacak nazarlıklar, eşiğin atına gömüldü. Ama bu görev onu memnun edecek, bunda bir sorun yok. Sunulan kurbanı kabul etti ve birbirine dolanmış saçlarla yapılan ateş büyüsü her iki insanı da birbirine bağlayacak."

Burada, Hanımefendi Mut-em-enet'in derin bir iç geçirişi işitildi; oturmuş olduğu ocağın başından kalktı. Köpek leşinin önünde beyaz mantosu içinde, kulağında defneyle, yukarıya doğru kaldırdığı çenesinin altında ellerini birleştirerek bir süre öylece durdu. Yusuf'unkiyle kendi saçlarının birleştirilerek yakıldığı sırada çıkan korkuyu aldıktan sonra, yarı açık maske gibi duran ağzının köşeleri daha da aşağıya sanki altına ağırlık bağlanmış gibi sarkmıştı, görünüşü insana

üzüntü veriyordu; birbiriyle hüzün verici kıpırdayışlar hâlinde bulunan böyle bir ağızla, gergin dudaklarıyla yukarıya doğru başını kaldırıp şarkı söylercesine derdini şöyle dile getirmeye başladı:

"Ey temiz ruhlar, duyun sesimi, İbrî delikanlı Osarsif'e olan aşkımı dile getiriyorum, duyun ve görün hâlimi, bu en alçak düzeyde bana yazık olmuyor mu, yüreğimde ondan ayrı kalmam nedeniyle duyduğum hasretten ölmek üzereyim, bunun için iyi veya kötü şeyler yapma kararı almıştım, çünkü beni tatlı şahinim, Osarsif'im senin Hanımefendinin elinden başka bir şey gelmiyor, çok çaresizlik içinde kalan bu kadın, sadece senin gülümsemeni bir kerecik olsun görmek istiyor! Ah, ey temiz ruhlar, bu yoksunluk ve hasret ne kadar berbat ve yüreği bunaltan ağır bir şey! Ben onun ruhuna sahip olmaktan vazgeçtim, bunun için onu boyun eğdirecek büyüyü yaptırmaya karar verdim. Senin ruhunu istemedim Osarsif, benim sevgilim: Böylesi bir aşk için bu vazgeçiş ne kadar acı bir bilsen! Senin gözlerinden vazgeçtim, en acı veren şey de bu, elimden başka bir şey gelmiyordu, bu çaresiz kadm için başka seçim yoktu. Birbirimize kavuşup sarıldığımızda senin gözlerin benim için kapanıp ölmüş olacak ve sadece senin dolgun dudakların benim olacak –bu alçaltılmış hazla, dudaklarını pek çok kez öpeceğim. Ey güneşin geniş oğlu, senin dudaklarından çıkan sıcak nefes, benim için dünyalara değer, hatta bundan da ileri, tüm kainata değer, –senin ruhun benim için uçmuş gitmiş olsa da – işte benim yüreğimin içindeki şikâyet bu! Dinleyin, ey temiz ruhlar! Süsünü bu zencinin yaptığı ocağın başından, çektiğim derin ıstırabı yukarıdaki sizlere iletiyorum. Görün bunu artık, yüce bir kadın olan ben, aşk yüzünden kendi seviyemden düştüm, zevkimin esiri olup ona yöneldiğim ve en azından ona sahip olmak için bu hâllere düştüm –eğer onun bakışlarının vereceği mutluluğu görmesem de, onun dudaklarının vereceği zevkle yetineceğim. Ama ondan vazgeçmem beni ne kadar üzüyor ve kötü hâle getiriyor, bir bilseniz; eyalet prensinin kızının, sizlere yüksek sesle durumunu arz etmesi, artık vazgeçilemez oldu; yapay olarak, büyüyle elde edilecek onun tatlı cesediyle buluşup ruhsuz zevki ve tatlı ânı yaşamadan önce bunları sizler ifade ederek günahımı bağışlatmak istedim!

İçinde bulunduğun en alçak seviyeden, bana ümit verin ey temiz ruhlar; belki zevk ile mutluluğu birbirinden tam ayıramayan, bunları birbirinden ayrı değerlendiremeyen, derinlerde olup da kendisini göstermek isteyen zevkle dayanılamayacak öpücükler altındaki delikanlının bedeni, ruhundaki ifadeyi gözleriyle bana sunmak için gözlerini açıverecek olur da büyünün tılsımı ve koşulu bozuluverirse! Aklımda böyle bir tılsım var, onun için, siz temiz ruhlar, benim bu alçalmış durumumla ilgili feryatlarıma kulak verin ve bu küçük tılsımla ilgili ne olur küçük bir ümit ışığı verin..."

Ve Mut-em-enet kollarını yukarı kaldırdı ve hıçkıra hıçkıra gözyaşları dökerek kendine refakat eden kuma Meh'in boynuna sarıldı; Meh onu çatıdan aşağı indirdi.

Yeni Yıl Günü

Dinleyici çevresindeki sabırsızlık artık zirveye çıkmıştı, herkesin zaten bildiği şeyleri öğrenmek istiyorlardı. Onların bu heyecanlarını yatıştıracak saat gelmişti –asıl kutlama saati, aynı zamanda hikâyenin dönüş noktasıydı bu; bu hikâye dünyaya geldiğinde, önce kendisi başına gelenleri anlatıyordu: Yusuf, Potifar'ın evinde kâhya olarak üç yıldan beri bulunuyordu; on yıldan beri de onun kölesiydi; küçük bir sıkıntı yüzünden çok büyük bir hata yapmaktan kurtulduğu bu suçu işleyebilirdi ama en heyecanlı girişten kolaylıkla sıyrıldığı kendisinin suçuydu bu; –tabii kendi ömrünün küçük bir bölümünü de tamamlamış, başka bir zamanda hayatını mezara gömdüğü zamanlar da olmuştu– bunu kendisi de çok iyi biliyordu; bu davranışı yüzünden ceza almıştı, şu sözü söylememek için düşüncesizce böyle bir suç işlemişti: Kendi ön yaşamının, onunkiyle benzer olduğunu, günah olur diye söyleyememişti.

Bu kadına karşı işlediği suçu, daha önce kardeşlerine karşı işlediği suçla paralellik göstermesi çok doğrudur. Yine onun insanları "sünnet yaptırma" arzusunda çok ileri gitmişti; yine kendi sevimliliğinin etkilerini Tanrının yüce onuru için kullanmış olması ve insanları bu yönde teşvik etmesinde haklıydı ama bunu çılgınca bir

davranışla reddeden, tehlikeli bir şekilde yozlaştıran ve artık atalarına da saygı göstermeyen tutumunda ileriye gitmişti: Onun birinci yaşamında bu etkiler, olumsuz bir şekil alarak intikam alma olarak gelişti; bu kez ise haddinden fazla olumlu oldu ve bu yüzden de aşk ıstırabının mahvedici şekli ortaya çıktı. Bunu ve ötekini destekleme konusunda yanılmıştı; kadının adileşen duygularına karşı iyi davranması, şeytana uyması, aslında onda eğitici olarak rol oynamak arzusundan kaynaklanıyordu –aslında kendisinin de eğitilmeye ihtiyacı vardı. Bunun cezalandırılması gerek diye seslendirilmesi inkâr edilemez; bu sırada bıyık altından gülerek şunu belirtmek gerek, Yusuf'un daha öncekine göre çok daha parlak ve büyük, geniş kapsamlı, mutlu bir olay, çoktan kurgulanmıştı. Onun en üst düzeydeki duygusal yaşamına göz atma imkânı verecek, gönülleri ferahlatacak bir süreç var. Bu hikâyenin hazırlık safhalarına kadar inen, ilk deneme oyunlarını gösteren tahminler var, yaratılmış bir varlığın hata yapma özelliği, yüksek çevreler için her zaman memnuniyetle karşılanır ve şöyle bir uyarıda bulunulur: "Hatasız kul olmaz mı?" Bu söz o zamandan beri insanların ağızlarından çıkar, –her ne kadar Yaratan için utandırıcı bir anlama gelse de. O bu haşin imparatorluğa kendisinden bir şey vermek için zorlanmıştır; ceza veren adaletin hükmetmesi için bunu böyle yapmıştır: Ahlaki bir baskı altında yapılan, vazgeçmesi için elinden hiçbir şey gelmeyen insanın, kendine özgü duygusunu belli etmesi hayli güçtür. Bizim örneğimiz bunu çok güzel bir şekilde bize öğretiyor: En yüce iyilik ve eğilimin nasıl olduğunu anlatıyor, gerçi bu baskıya onurlu bir şekilde itaat ediyor ama aynı zamanda haşin ve içerlemiş imparatorluğun zaafını suistimal ediyor; bunu iyileştirme, sağlığa kavuşturma ve felaketi yeni bir mutluluğun zemini yapma sanatında gösteriyor.

Karar ve dönüş günü, güneydeki kadınlar evinde Amun-Ra'nın ziyafeti nedeniyle yapılan büyük şenlik günüydü; Nil nehrinin kabarmaya başladığı gündü; Mısırlıların resmî yeni yıl günüydü. Resmî gün olduğu sakın unutulmasın; çünkü doğal olan ve gerçekten kendi büyük dolaşımı olan bugünde köpek yıldızı, şafak vakti gökyüzünde görünürdü ve nehir suları kabarmaya başlardı. Bugünle bu-

nun aynı zamana denk gelmesine bir sebep yok: Bu bağlamda, Mısır'da, yani kargaşadan nefret edilen bu diyarda, hemen hemen hep kargaşa hüküm sürmekteydi. Bu, zamanla insanların ve kral saraylarındaki yaşam tarzında görülmüştü, yani doğal olan yeni yıl günü bazen takvimdeki yeni yıl başlangıcıyla aynı zamana rastlardı; ama bu ancak bin dört yüz altmış yılda bir olurdu, böylece uyumluluk olgusu yeniden tecelli ederdi; yaklaşık kırk sekiz insan nesli bu arada yaşar giderdi, onlar bugünü yaşamak için sabırla beklerlerdi, sanki başka dertleri yokmuş gibi, bugünün hesabını yaparlardı. Yusuf, Mısır'da hayatını geçirdiği yüzyılda da gerçek ve resmî olanın birleştiği bu güzelliği görmek nasip olmadı; Keme'nin o zamanlar güneşin altında ağlayan ve gülen çocukları bunun bir gün gerçek olacağına inanıyorlardı –en az bildikleri şey buydu. O sırada Şemu denilen hasat mevsiminde bulunulduğu da belirsizdi, eğer Nil sularının taşmasının başlangıcı olan Ahet'e, yeni yıl gününe girildiğinde de böyleydi; ama kış mevsimi Peret'e, ekim zamanı da denirdi ve hiç kuşkusuz bu mevsim de yaşanırdı; Keme'nin çocukları bu sırada hiçbir şey bulamadılarsa, bu kargaşalık ânı bin yıl devam edecek ve sonunda düzen sağlanacak demekti. Yusuf, Mısırlıların yaşamındaki gelenekleri benimsemediğinden her defasında bunu biraz gülünç buluyordu ve doğal olmayan yeni yıl günü kutlamasına istemeyerek katılırdı; bu ülkede yaşayanların bütün yaşam ve iş faaliyetlerine katılırdı: Sınırlı bir şekilde ve hoşgörüyle, böylece kendi dünyaya özgü birlikte iş görme anlayışının güven altında olduğunu kabul ederdi. Laf aramızda, bu anlayışı takdirle karşılamak doğru olur ve bu hayranlık uyandıran bir durumdur; aslında kendisine göre bütün davranışları bir çılgınlık olan bu çocukların içinde yaşamak üzere bırakılan birisi için çok hassas bir şeydir bu, başka bir diyarda yaşamak zorunda kalmak; ama Yusuf onlar arasında böylesine çetin yaşam koşulları altında yaşayıp ilerlemeyi becermişti, onun için teşekkür etmeye değer şeyler yapmıştı, kendisi için belirlenmiş olan görevleri yerine getirmişti.

Bunun diğer anlamını kabul edelim veya ciddiye almayalım –resmî olarak Nil nehrinin taştığı gün, bütün Mısır diyarında, özel-

likle Novet-Amun'da, bin kapılı Vêse'de şenlikle kutlanıyordu; bu, bizim en büyük ve coşkulu kutlaman devlet, halk ve vatan günlerini andırıyordu. Sabahın erken saatlerinden itibaren bütün şehir halkı ayakta olurdu ve dev şehrin halkı bilindiği kadarıyla yüz bin kişiyi aşıyordu –nehrin yukarısındaki ve aşağısındaki kırsal bölgelerden akın akın gelen insanlarla daha da çoğalıyordu; Amun'un Büyük Günü kutlamalarına onlar da katılmak istiyorlardı, ağızları açık ve tek ayak üzerinde zıplayarak şehir halkı içine karışıp, devletin şenlik için düzenlediği şeylere hayran hayran bakıyorlardı, bütün bir yıl çektikleri ağır işlerin insanın hayatını karartan ortamından çıkmak ve yeni başlayacak zahmetli bir yıl için vatana hizmet etmek üzere kendilerini yeniden güçlendirmek için katılmışlardı –her yer ter kokuyordu, burunlara yanık yağ ve dağ gibi yığılı çiçeklerin kokuları geliyordu; çok büyük miktarda yiyecek ve içecek, halk günü için tapınağın içinde, dinî şarkılar söylenerek, renkli şeritler gerili alabaster taşlarla döşeli yolun üstünde, çadırların içinde toplanıştı; bunun Tanrının veya aslında üst makamların hesabına yapılmış olduğu belliydi çünkü bu makamlar bütün yıl halkın suyunu çıkarıyor, onları sıkı bir yönetim altında inletiyordu, ama bugün bol keseden, cömertçe her şeyi onlara sunuyorlardı ve karınlarını doyurmak için onların yüzlerine gülüyorlardı, sanki her zaman böyle olacakmış gibi bir yönlendirmeyle bu sevinç ve refah döneminin sürüp gideceğini onların kafalarında canlandırmayı amaçlıyorlardı; bedava bira ve kızarmış kaz etiyle artık altın bir çağın dünyada başlamış olduğunu, yanlarında Nubyalı, elinde palmiye sopalarıyla angaryada çalışan ırgatlardan vergi toplamaya gelen memurların artık asla olmayacağını, aksine her gün Amun-Ra'nın tapınağındaki gibi yaşayacaklarını, çünkü burada tanrıların kralının bulunduğunu, günlerin hep böyle şenlik yaparak geçireceklerini anlatmak istiyorlardı; ama tapınağın içinde saçları perişan şekilde açılmış sarhoş bir kadın görüldü.

Hakikatte ise gün batışına doğru bütün Vêse öyle sarhoştu ki, rasgele böğürüp nara atıyor, sendeliyor ve çok kötü şeyler yapıyordu. Ama öğleden önce, erken saatlerde, Firavun'un saraydan "babasının şerefini kabul etmek" üzere çıkışı, hayranlık uyandıran güzel

bir olaydı; bu resmen böyle ifade ediliyordu; Amun kendisinin ünlü tören alayını Nil nehri üzerinde Opet Resit'e, yani güneydeki kadınlar evine gidiş yerinde başlatmıştı, –şehir henüz canlı gözlerle onları seyrediyor ve çılgınca alkışlıyor, içtenlikle dua ediyor ve imanlı bir şekilde, gelişmiş olan devletin ve Tanrının ihtişamını seyretmek için yüreklerinde heyecan duyuyorlardı; çocuklarının ve konuklarının yüreklerini, günün sabrını gidermek için yeniden olanaklar sunarak elde edip vatana bağlılıklarını sağlıyorlardı; tıpkı bir zamanlar Nubya'ya ve Asya'ya yapılan seferlerden vatanlarına ganimetlerle dönen krallar gibi yapıyorlardı; bunların zafer sahneleri, tapınağın duvarlarında oyma resimlerle ebedileştirilmişti; bu ırgatların düzenli ve cebren çalıştırılmaları sayesinde bu ülke gelişti, büyüdü.

Firavun başında tacıyla çıkıyordu, bu yüce takvim gününde eldiven taşıyordu; yükselen güneş gibi sarayından pırıltılar saçarak üstü şemsiyeli tahtırevanına çıkıyor; yelpazelerin yellemeleri altında, ağır adak ve kutsama kokularının oluşturduğu bulutun altında, önde koşarak ilerleyen buhurcuların peşi sıra, hayırlı Tanrıya doğru ilerliyordu; taşıyıcılar onu babasının evine, güzelliğini seyretmesi için süzülüyormuş gibi götürüyorlardı. Hoplayıp zıplayan seyirci kalabalığının sevinç çığlıkları, okuyucu rahiplerin seslerini bastırıyordu. Davulcular ve zurnacılar konvoyun özünde gürültülü bir müzik tutturmuşlardı; bu konvoyda kraliçe akrabalarından gruplar, kralın tek ve gerçek dostuyla diğer arkadaşları bulunuyordu, bunların arkasında flamalı, gürzlü ve baltalı askerler vardı. Ra'nın ömrü, Amun barışı! Ama nerede durulacaktı ve toz yutulacaktı, boyun bükülecekti, gözler iyice açılacaktı –burada mı yoksa Amun'un flamasının dalgalandığı Karnak'taki evinde mi? Sonunda herkes oraya doğru akın edecekti, çünkü bugün Tanrı da görülecekti, öndeki bütün avluların, ana avlularına daima daha sakin ve daha alçak olan salonda arkasında bulunan devasa mezarının en dibindeki, en kutsal karanlık mekânını terk edecek ve bütün bu saydıklarımız, gitgide büyüyen ve renklenen mekânlardan geçecekti; bu minik şekli karmaşık çömelmiş bir figür, yirmi dört dazlak kafalı ve sıkı oturmuş önlüklü adam tarafından uzun taşıyıcı değneklere bağlı tahtırevanla koçbaşı süsle-

meli kayığa taşınacak, yelpazeler yellenecek, buhur saçılacak ve oğlunun bulunduğu kalabalık aydınlık yere doğru götürülecek.

Başlangıç zamanından beri yapılan âdetlerden birisi olan "kazların uçuşunu" seyretmek için en güzel buluşma yeri, tapınağın önündeki meydandı; olay buradan izlenecekti. Burası ne kadar güzel ve neşeli bir yerdi! Tanrının başındaki süslemeyle donatılmış altından direklerin tepesinde renkli bayraklar dalgalanıyordu. Baba, anne ve oğuldan oluşan kutsal üçlünün bulunduğu dolapların önündeki kurban masalarının üzerinde meyve ve çiçek dağları vardı; ayrıca Firavun'un atalarının heykelden sütunları, Yukarı ve Aşağı Mısır'ın krallarının heykelleri, dört gruba ayrılan gemi tayfaları tarafından güneş sandalından taşınarak buraya dikilmişti. Altından kaideler üzerinde, halka yukarıdan bakıyorlardı; yüzleri doğuya, batıya, güneye ve gece yarısına doğru dönmüş rahipler, yabani kuşları gökyüzünün dört bir yana doğru uçurdular, çünkü onların her bir tanrıya haber getirmesi gerekiyordu; Hor, Usir ve oğul Eset'in başlarında hem beyaz hem kırmızı taç bulunuyordu. Çünkü ölümü yaratanın ülkelerin tahtına çıktığını haber veren bir şekildi ve bu âdet çok sayıda şenlikte, bayramda tekrar edildi; bu sırada düşünürler ve halk, habercilerden toplumsal ve bireysel kaderlerle ilgili çok farklı ve çeşitli yorumlar alıyor ve sonuçlar çıkarıyorlardı.

Firavun bu yerde kaz uçurma olayından sonra ne kadar güzel sırlara ve işlere erişti! Ata kralların heykelleri önünde kurban kesti. Bir rahibin ona sunduğu başak demetini altından bir orakla biçip danelerini çıkarmıştı ve sonra bu daneleri babasının önüne şükran borcu ve ricada bulunma amacıyla koydu. Uzun saplı tavayla daneleri ona sundu; bu sırada okuyucular ve koro, ellerindeki kitap rulolarından kutsal dua ve ilahiler okuyorlardı, ilahî bir koku sarmıştı her yanı. Sonra Tanrı hazretleri kendi sandalyesine oturdu ve hiç kıpırdamadan sarayın hayırlı arzularını kabul etti; bunlar çok nadir ve seçkin düzeyde cümlelerle süslenmiş hâlde dile getiriliyordu ve çoğu zaman lügat parçalayarak yazılmış kutlama nameleriydi; bunları yazanlar görünmeleri engellenmiş ünlü kişilerdi: Bu sözleri dinlemek herkese çok büyük bir zevk veriyordu.

Bu, şenlik etkinliklerinin ilk perdesiydi, güzel güzel de gelişiyordu. Çünkü yeniden kutsal üçlüyle Nil'e gitme zamanıydı; ilahların sandalları, her biri yirmi dört kişiden oluşan, dazlak kafalı taşıyıcıların omuzlarında ortaya çıkmıştı; Firavun, bir oğul sadeliği içinde, insan gibi yürüyerek babası Amun'un arkasından gidiyordu.

Bütün kalabalık üçlü tanrı grubunun etrafını çevirerek nehre doğru atıldılar; önünde ve hemen arkalarında zurnacılar ve davulcular vardı, eve girmeye izni olan birinci rahip Beknehons, leopar derisi giysisi içinde gidiyordu. İlahiler göklere çıkıyordu, her tarafı kutsal buhar kokusu kaplamıştı, yüksek yelpazeler yelleniyordu. Sahile gelindi, üç gemi kutsal sandalları bordaya aldı, her birisi uzun ve genişti ve birbirinden güzeldi, ama tasvir edilmesi mümkün olmayan güzelliğe Amun'un gemisi sahipti; sedir ağacından yapılmıştı, Sedir sıradağlarındaki Retenu prensleri bunu yaptırmışlardı ve –söylendiğine göre– bizzat kendileri onu dağların üstünden çekerek denize indirmişlerdi –geminin tam ortasında gümüş süslemeli, som altından şen ve taht bölümü önünde flama direkleri ve bir dikili taş bulunuyordu; geminin ön ve arka bölümünde yılanlarla korunan taçlar vardı, ayrıca bazı insan figürleri ve kutsal eşyalar vardı; halkın çoğu bunları hiç görmemişti ve açıklamasını da bilmiyorlardı; kutsal eşyalar çok eski zamanlardan kalmaydı ve bunlara karşı gösterilen saygı ve sevgi hiç eksilmemiş aksine daha da kuvvetlenmişti.

Bu üçlü tanrının azametli gemileri çekilir cinstendi, yani kendi dümenleri yoktu, sahildeki bir tayfa onun bağlarını çözüp kadırgaya bağlar ve Nil'in yukarısına çekilerek güneydeki kadınlar evine götürülürdü. Kadırgadaki tayfalara büyük nimetler sunulurdu ve onlar önlerinde bulunan yıl boyunca bu avantajlarından yararlanırlardı. Ölümcül hastalar ve yaşlılıktan dolayı artık hiçbir hareket yapamaz hâle gelenler dışında bütün Vêse (süt çocukları ya annelerinin memelerini emer vaziyette ya da annelerinin sırtlarında taşınıyordu) –muazzam bir kalabalık sahildeki kadırgaların hareketleriyle birlikte dövünmeye ve tanrıların gemilerine refakat etmeye başladılar ve gemilerin arkasından tören konvoyunu oluşturdular. Methiye okuyan bir Amun hizmetlisi, onların başında bulunuyordu;

tanrının askerleri kalkan ve topuzlarla onların ardı sıra ilerliyordu; rengârenk boyanmış zenciler gülüşerek, davullar çalarak, dans ederek, yüzlerine garip şekiller vererek ve müstehcen şakalar yaparak onları uğurluyorlardı, (çünkü kendilerini küçümsediklerini biliyorlardı, kanlarında bulunan ateş çılgınca davranışlar sergiliyor, halkın sebep olduğu çelişkili, sapık gösteriler yapıyorlardı); kadınlı erkekli tarikat müzisyenleri, elleriyle şıkır şıkır oynayanlar, çiçeklerle süslü kurbanlık hayvanlar, savaş arabaları, sancak taşıyanlar, ud çalanlar, yüksek rütbeli ve yanlarında yardımcılarıyla ruhbanlar ilahiler söyleyerek peş peşe ilerliyorlardı; şehir halkı ve köylüler bu ritme uygun olarak ellerini çırparak onlarla birlikte gidiyordu.

İşte böyle sevinç ve ihtişamla nehrin kenarındaki sütunlu eve varıldı, tanrıları taşıyan gemiler yanaştı, kutsal sandallar omuzlara alındı ve yeniden dinî bir seremoni, davul ve uzun trompetlerin sesleri atında son derece güzel Doğuş Evine taşındı; orada diz çökülüp vücutlar onlara doğru çevrilerek, Amun'un yeryüzündeki cariyelerinin çiçekli dalları sallamaları ve Yüce Hathoren Tarikatı'nın tüller giyinmiş tarikat üyesi hanımlarının yüce eşleri önünde (yani her tarafı örtülü sandalı içinde yine kat kat sargılar içinde bulunan küçük çömelmiş ilah figürü önünde) danslarla karşılandı; her tarafta dümbelek, davul sesleri ve çok hoş seslerle şarkılar yükseliyordu. Amun'un Hareminde çok zengin bir ziyafet veriliyordu; müthiş bir ziyaretçi kalabalığına yiyecek ve içecek sunularak hizmet ediliyordu; ziyaretçiler bitmek tükenmek bilmeyen saygılarını sunuyor ve dualar ediyorlardı; bu evin ön avlusunda, içinde ve en dipteki mekânlarda hemen hemen hiç kimsenin anlamadığı dualarla birbirlerine sarılıyorlar ve halka açık olan heykelli avlularda, gümüşle kaplı çadır salonlarda, pembe granitten yapılmış papirüs sütunlu koridorlarda, çok renkli düşey yapılmış rölyefli ve hiyeroglifli özel odalarda toplanıyorlardı. Bu Tanrı konvoyu, akşama doğru, geldiği gibi yine böylesine sevinç ve ihtişamla tekrar su ve kara yoluyla Karnak'a geri döndü; bunun yanı sıra bütün tapınaklarda bol bol yiyecek ve içecekler sunuluyordu, büyük panayırlar kurulmuştu, tiyatro ve diğer halk eğlence ve gösterileri yapılıyordu; bu sırada

yüzleri maskeli rahipler, ilahların hikâyelerini savunuyorlardı, gün bitmeyecek gibiydi; işte yeni yılın ilk gününün güzel bir tablosunda bunlar izleniyordu. Akşamleyin bütün şehir, endişelerden uzak ve bira sarhoşluğuyla karışık altın çağın başladığına inanıyordu. Kutsal taşımada görev almış tayfalar çiçeklerle süslenmiş, yağlar sürünmüş ve zil zurna sarhoş bir hâlde sokaklarda dolaşıyor ve kendi kafalarına göre bir parça eğleniyorlardı.

Boş Ev

Dinleyicilere bu kamusal çerçevedeki olaylar konusunda bilgilendirmek, rahat bir anlatımla, resmî olarak Nil sularının taşmasını ve Opet şenliğinin kutlanışını ana çizgileriyle betimlemek gerekiyordu; işte bu atmosfer içinde bizim hikâyemizin en özel ve en gerçekçi saatleri cereyan ediyordu. Bu betimlemenin zenginliği içinde, saray mensubu Peteprê'nin anılan günde işlerinin başından aşmış olduğunu kolayca anlarsınız. Bugüne kadar, çok eski günlerde bile hiç bugünkü kadar çok ruhani görevin yapılmadığı bu sarayda, majesteleri Hor'un en yakın çevresi içinde ve hemen yam başında, yani kralın yegâne arkadaşları arasında bulunduğunu söyleyelim. Çünkü yeni yıl sabahında saraydaki çok ender makamına onun ataması gerçekleşmişti: Bu atama sırasında onun gerçekten seve seve okuduğu nutuklar atılmıştı. –Bu en yüksek unvan sahibi, bütün gün evinin dışındaydı, zaten ev de tıpkı şehirdeki bütün komşu evler gibi boşalmıştı; çünkü daha önce de vurguladığımız gibi, her yerde sadece kıpırdayamayan özürlüler ve ölüm döşeğindeki insanlar evlerinde kalmışlardı. Onun anne babası da, yani Huiy ve Tuiy, evde en üst kattaki odalarında, değinilen son sebepten dolayı kalmışlardı: Onlarm yolları sadece bahçedeki küçük yığma tepe üzerinde bulunan küçük safa evine kadardı; zaten oraya da çok ender giderlerdi. Çünkü onların hâlâ yaşıyor olmaları bile doğal bir hadise sınırını aşıyordu; on büyük dolaşım öncesi onların son nefeslerini vermesi hesaplanmıştı, ama hâlâ sakin sakin yaşayıp duruyorlardı; tarla faresi ile bataklık kunduzu, kör ve kırış kırış olmuş gözleriyle ve yaşlılık nedeniy-

le çıkan gümüş rengi sakalcıklarıyla, karanlık özel odalarda kardeş kardeş yaşıyorlardı. Belki de bu, bazı yaşlıların çok uzun ömürlü ve ölümü bulamayışlarındandı, ölmeye mecalleri yoktu; belki de onlar yeraltı âlemi kralından ve kendisinin merhametsizce yaptığı barış eylemi nedeniyle kralın iğrenç kırk zebanisinden korkuyorlardı.

İşte bu yüzden onlar kendilerine hizmet eden iki çılgın küçük kızla birlikte evin üst katında kalmışlardı; bu küçük hizmetçiler, son zamanlarda iyice azgınlaşan büyük hizmetçi kızların yerine geçmişlerdi; bunun dışında bu ev de diğerleri gibi ölüm sessizliği içindeydi. Gerçekten hepsi ölmüş müydü? –Hayır, en azından bu boş evi bekleyen başkası da vardı: Potifar'ın birinci ve hakiki eşi Mut-em-enet.

Bugünkü programla ilgili olarak ne kadar da yabancılaşmış bir tavır sergiliyordu! Amun'un cariyeleri olan kız kardeşlerinin güzel hizmetine katılmıyordu. Başında boynuzlar ve güneş diskiyle, Hathor'un dar giysileri içinde gümüş tefin tatlı nameleri altında kıvrak dansını yapmıyor, hoş sesini etrafta yankılatmıyordu. Baş rahibeye gelmeyeceğini bildirmişti ve tanrının karısı Teye'nin, yani tarikatın hanım başkanının kendisini affetmesini rica etmişti; bu, bir zamanlar Rahel'in de kendisini korumak için aldığı önleme benziyordu; hani develere verilen samanların içine saklanan Terafim'in üstüne oturmuş ve Laban'ın önünde ayağa kalkmak istemediği hadise gibiydi: Uygun olmadığını göze batmayan bir dille, ne yazık ki tam da bugüne denk geldi diye haber yollamıştı; yüce hanımefendiler bu engel konusunda onu büyük bir anlayışla karşıladılar: Potifar da aynı şeyi söylemişti ve Potifar, tıpkı dangalak Laban'ın yaptığı gibi, insanların durumuyla ilgili yeterince duygusallığı olmadığından söyleyecek bir laf bulamamıştı. "Neden uygun değilmişsin? Dişin mi ağrıyor, yoksa canını sıkan bir şey mi var?" diyerek, tıbbi bir kelime kullanarak onun genel sağlık durumunu lakayt bir ifadeyle yüksek sosyete insanlarının önünde sordu. Sonunda kadın durumunu ona biraz daha yakından açıklayınca, Potifar bunu engelleyici bir sebep olarak kabul etmek istememişti. Hatırlarsınız, tıpkı Laban gibi "Bu bir şey değil" demişti. "Bu senin ortalıkta görünmene en-

gel ve Tanrı şenliğine gitmeyi reddetmene sebep olacak bir hastalık değil. Orada bulunmak için yarı ölü kişiler bile sürüne sürüne oraya gidiyorlar, ama sen normal ve sapasağlamken oraya katılmak istemiyorsun." – "Yapmacık bir şey yok hâlimde arkadaşım, acı çekiyorum, artık fazla üsteleme" diye karşılık verdi kadın –ve ona bir seçme hakkı verdi; ya bu toplum şenliğine katılacak ya da özel bir ziyafet verip samimi bir ortamda görünecekti; böylece evde yeni yılın ilk günü ve başkomutanın "yegâne arkadaş" olarak ataması kutlanacaktı. Her ikisi de bir arada yapılamazdı. Ya Tanrı önünde dans etmeye gidecekti, bu takdirde akşamleyin perişan bir hâlde evde olacaktı ve evdeki eğlenceden vazgeçmek zorunda kalacaktı.

Sonunda, akşamleyin güzelce ev sahipliği yapması için, gündüz evde kalıp kendini hazırlamasına gönülsüzce razı oldu –çünkü olacakları sezdiği için gönülsüzdü, bunu kesin olarak garanti ederiz. Bahane ileri sürerek ortalıkta gözükmek istemeyişinden, evde ve çiftlikte bir kadının yapayalnız kalmasından, kocasının içi rahat değildi, aklı karışmıştı; bu güven verici bir durum değildi; bundan hoşlanmadı, genel olarak kötü bir önsezgiyle bunu değerlendiriyordu, –evdeki huzur ve güvenlik konusunda düşünceliydi, bunun için akşamleyin yapılacak toplantıyı bahane ederek, Tanrı şenliğinden biraz daha erken saatlerde eve döndü, dudaklarında ise endişeli bir soru vardı: "Evde her şey yerinde mi? Hanımefendinin keyfi güzel mi?" –Bununla nihayet bu kez, içini kemirip duran korkunç bir cevap alma beklentisi içindeydi.

Sığırlardan sorumlu adamın karısı Renenutet'in sözlerine katılarak, daha ayrıntılı bilgi edinip gerilimi artırmak için bu tür konuşma yapılması gerektiğini, araya girerek açıklamak istiyoruz. Zaten hiç kimse bu açıklamayı hayretle karşılamayacak, Peteprê'nin memnuniyetsizliğinin ve aklındaki huzursuzluğun Yusuf'la kısmen bağlantılı olduğu belliydi; bu rahatsızlık ve karısının evde kalmasıyla ilişkili olarak, içinden Yusuf'u ve onun da burada kalışını araştırdı. Yedi sebebe göre direnme gücünün neden olduğunu öğrenmek için biz de aynı şeyi yapardık, acaba Yusuf da evde kalmış mıydı? –

O böyle bir şey yapmadı; onun için bu amaca uygun düşmezdi ve alışkanlıklarına ve prensiplerine tamamen karşı gelmiş olurdu, sansasyon yaratırdı. Bilindiği gibi Yusuf, bu ölüler diyarında on yıldır yaşıyordu ve yirmi yedi yaşındayken tam bir Mısırlı gibi olmuştu; –yani kafa ve ruh yapısı bakımından değil, vatandaşların yaşam tarzına uygun bir kimliği olmuştu– üç yıldan beri de vücudunda Mısırlılara özgü bir kıyafet taşıyordu, artık tam bir Mısırlı Yusuf şeklini almıştı –yine biliniyor ki Mısır'da yaşanan yılda bu ülkede yaşayan bir çocuk olarak, ruhunda buradaki putlarla ilgili kutlamalara ve âdetlere karşı, alaycı olmasına rağmen, bir parça daha ölçülü, dostane ve hoşgörülü bir yaklaşımı vardı; kendisini bu diyarda bir dana gibi getirip bırakan adamın hoşgörüsüne güvenerek onlarla birlikte çalışıyor, çaba gösteriyordu. Yeni yıl kutlaması, büyük Amun günü özellikle yaşamak ve yaşatmak için hayırlı bir şeydi; Yakup'un oğlu buradaki insanlar gibi, şenlik giysileri içinde sabahtan akşama kadar kutlamalara katılmıştı; evet, halkın geleneğini onurlandırmak ve onlarla birlikteliğini göstermek için içki içiyormuş gibi yapmıştı. Ama bunları gündüzün geç saatlerinde yapmıştı, çünkü başlangıçta yerine getirmesi gereken görevleri vardı. Üst düzey unvan sahibinin kâhyası olarak batıdaki Ufuktaki Ev'den Amun'un Büyük Evine kadar kraliyet konvoyunda yer alan heyetin içinde görev almıştı ve su yoluyla oradan Opet Tapınağı'na giden konvoyda da bulunmuştu. Kutsal ailenin geri dönüşünde, nehir yukarıya gidiş yoluna tam uyulmadı; biraz kaçamak yapılmıştı ve Yusuf bütün gün tıpkı binlerce insan gibi, her türlü tapınak ayinlerini, kurban ziyafetlerini ve dinî tiyatro gösterilerini merakla izlemiş ve oralara konuk olmuştu –hiç kuşkusuz, akşam olmadan tam zamanında, yani öğleden sonra geç saatlerde, özellikle geri kalan bütün hizmetçilerin yeniden evde olmaları gerektiği düşüncesindeydi ve ev ekonomisinin başkanı ve her şeyden sorumlu adam olarak görevini yeterince yerine getirmek, uzun kabul odasını (yani Huiy ile Tuiy'in çerezlerinin alındığı, çerez ve içki tezgâhının bulunduğu odayı), yeni yıl toplantısıyla atama kutlamasına katıla-

cak konuklar için ziyafet masasının kurulacağı salondaki her şeyin yerinde olup olmadığını kontrol etmek zorundaydı.

Bütün bu işleri, rahatsız edilmeden, henüz boş olan evde yerine getirmeye, kontrolleri yapmaya çok önem veriyordu ve bunları çalışan personelin, kâtiplerin ve hizmetçilerin şenlikten dönmelerinden önce yapmasının doğru olacağım düşünmüştü. Böyle olması uygun olur diye karar veren Yusuf, vardığı bu kararın doğru olduğunun gerekçesi olarak ahlakla ilgili veciz sözler söyleyip duruyordu; aslında bu sözler yoktu, ama kendisi bu maksada uygun olarak uyduruvermişti, ama sanki halk içinde yaygın sözlermiş gibi izlenim veriyordu: "Büyük başın ağrısı büyük olur"; "Şerefin varsa derdin de var"; "Sondaki için iş, baştaki için görev" gibi daha birçok altın değerinde sözler. Onun bu sözleri tasarlayıp ifade edişi, su yoluyla giden tören konvoyunda bulunduğu sırada meydana gelmişti; bu sırada Yusuf, Hanımefendisinin bir bahaneyle Hathor dansına katılmayı reddettiğini ve tek başına eve göz kulak olduğunu öğrenmişti; –çünkü bunu bilmeden önce, onun yukarıdaki vecizelerini tasarlaması ve bunların halkın ağzında yaygın deyimler olduğunu söyleyerek kendi kendini aldatması mümkün değildi; evde her şeyin yolunda olup olmadığını anlamak için, orada hizmet edenlerin hepsinden önce, bu anlamlı sözlerin ışığında boş eve dönmek zorunda kalışının sebebini şimdi daha iyi fark etmişti.

Bunun için kendisi şu deyimi kullanmıştı: "Her şeyin yerinde olup olmadığını bakmak" için; bu deyim aslında onun beyninde kuşku yaratıyordu, içinden bir ses ona, bunun tehlikeli bir şey olduğunu ve sakınması gerektiğini söylüyordu. Şerefli, dürüst bir genç adam olarak Yusuf, eski tecrübelere dayanarak insam eğiten vecizelere uyarak yüreğinde onulmaz yaralar açan böylesine büyük bir tehlikeye girmek için kendisini aldatmıyordu; yüreğinde onulmaz yara açacak olan şey sadece tehlike değil, aynı zamanda gönlünü eğlendirecek büyük bir fırsat olarak karşısına çıkıyordu. –Neye yarayacak ki bu fırsat?– Tanrı ile Amun arasında şeref meselesi olan bir konuyu, şöyle veya böyle, kesinlikle her ikisini de memnun edecek şekilde sona erdirmek için bir fırsat diye fısıldıyordu Habip, boğayı

boynuzlarından tutmak için ve bunu Tanrı adına her türlü rizikoyu üstlenerek bitirmek için bir fırsattı bu. İşte bu yüzden, titreyip duran Habip, bu yürekte onulmaz yaralar açacak büyük bir fırsat ve gerisi ufak tefek şeyler. "Halkın mola vermesi, patronun gailesi olur"; genç kâhya Yusuf eskilerden kalan inci değerindeki bu sözlere bağlı kalıyor; ne cücenin hiçbir işe yaramayan cır cır konuşmalarına ne de Hanımefendisinin evdeki tehlikeli yalnızlığına kulak asıyordu. –

Onun bu akıl yürütmelerinden çıkardığımız sonuç şuydu: Kendisi için ümitsizliğe kapılması söz konusu değildi. Hikâyenin nasıl sona ereceği bilinmiyor muydu? Bu işlemin olup bittiği zamanda, zaten bütün hikâye anlatılmıştı; buradaki onun tapmak tiyatrosundaki şölende yapılan bir tekrarı ve yeniden öykülenmesi gibi bir şey değil miydi? Öyleyse onunla ilgili olarak endişelenmenize ve alnınızda terlerin belirlenmesine ne gerek var ki! Peki burada kullandığımız "eski hikâyenin tekrarı da ne demek oluyor"? Şölendeki tekrarlama, "olmuş olan"la "olacak olan" arasındaki farkın ortadan kaldırılması demektir; bu hikâye kendisiyle ilgili çok az şey de anlatsa, hadisenin olacağı bu saatte, bu olayın kahramanının kendisinin içinden çok az zararla kurtulacağı ve daha pek çok kötü şeylere neden olmayacağı konusunda Tanrının gazabını üstüne çekemeyeceğinden emin olunabilinir, şu anda ve burada küstahlık yapmanın yeri de değil. Güzel Tanrıyı mağarada gömen kadınların şikâyetleri artık öyle yeri göğü inletmiyor, çünkü onun yeni bir hayat için uyanacağı saat gelmişti. Çünkü şu ân için o ölmüş ve parçalanmıştı; bu hadisenin her bir şölenle geçen saati, gözyaşı dökme ve sevinç çığlıkları atma şeklinde geçecek şerefli ve onurlu anlar olacak. Esau da kendi onurlu saatini böyle yüksekten böbürlenmelerle dolu olarak kutlamamış mıydı? Ayaklarını böbürlenerek atışında nasıl da alay edici ve acı verici bir hâl vardı? Onun çoktan köpekler gibi uluması ve gözyaşı dökmesi gerekiyordu; çünkü bu hikâye henüz olmamıştı, çok daha sonra olacaktı. Bizim için de henüz durum bu yöndeydi, yani alnımızda inci taneleri gibi ter oluşturacak şeyleri, Yusuf'un bu düşünce irdeleyişinde ve altın değerinde vecizeler söylemesinde endişeye kapılmıyorduk.

Potifar'ın yapayalnız bırakılmış evine bir göz atmak, onun üzerine gelecek kötülükleri defetmeye yeter. Onda yapayalnız kalmış olan bu kadın, günahın anası rolünü kısmen oynayacak kişidir, –kendine olan büyük güvenle bu şölen saatini hazırlamamış mıydı? Onun Yakup'un oğlundan daha az bir kararlılıkla, böyle bir riske kendisini attığına mı inanıyorsunuz? Kendi aşk ıstırabının verdiği acı ve hüzünlendirici zaferi elde etmek için buna girişmemiş miydi –melankolik ve içtenlik dolu bir ümit için bu yeterli bir sebep değil miydi, en kısa zamanda genç sevgilisini kucaklayıp cinsel ilişkiye girmek istemiyor muydu? Onun bu arzusunu Yüce Âlem de biliyordu ve Amun'un şerefi ve güneşin kudreti korunmaktaydı, yeraltı da bu arzunun gerçekleşmesini destekliyordu; bu prens kızı, kenar mevkiinde düşük biriyle iğrenç bir şekilde düşeceği cehennem azabına ve şerefini beş paralık etmesine rağmen küçük bir kaçamak yapmayı içtenlikle ümit ediyordu; kadınlara özgü kurnazlıkla dolu bir irdelemeyle vücudunu ve ruhunu aşk konusunda birbirinden ayrı tutmadan, onunla vücutlarını bir araya getirerek cinsel ilişkide bulunmayı başaracağını ve ayrıca sevdiği delikanlının ruhunu da elde edeceğini, zevk ve mutluluğu tadacağını umuyordu. Hikâye bizim sözlerimiz içinde yeniden meydana geldiği için, Potifar'ın karısı (artık şimdiki zamandakine dönüşen) "bir vakitler olmuş olan" hadise, bu olayın meydana geldiği saate bağlanmış oluyor ve başa gelecek olan şeyin ne olacağını bilmiyor. Ama Yusuf'un Hanımefendinin yanına, boş eve gideceğini bu hikâye biliyor –samimi olarak bundan emin. Bu Hanımefendi –kancık köpek ona "acılar çektirecek" –yani: Yusuf yoldayken Mut'un şenliklere katılmadığını ve boş evde tek başına kaldığını öğrenecek; bu düşünce gitgide gelişip onun bütün ruhuna hâkim olacak, eve dönüş ânını bu anlamlı ve olağanüstü durumun hâlâ devam ettiği zamana kaydıracak. Bu düşünce onun ruhuna hükmederek attığı adımların yönünü değiştirince, kancık köpeğin eseri olan arzular içinde çırpınan bu kadın –Yusuf'un kancık köpekle ilgili ve Tabubu'nun derin uygulamalarından hiç haberi olmadığını düşünüyordu; onun Mut'a ve boş eve gitmesi için Yusuf'u yönlendiren itici düşüncenin kendi içinden geldiğine inanacağına,

kadını içinde bulunduğu yalnızlık konumunda arayıp bulacağına ve bunu kesinlikle yapması gerektiğini içinde hissedeceğine ve bu sese kulak vereceğine inanıyordu; yani Yusuf bu yönlendirici düşüncenin kendi içinden geldiğine emin olduğunda, bu gidişi kendi isteğiyle ve bilinçli olarak yaptığı görüşüne sahip olduğunda –Mut'un beklediği plan gerçek olacaktı– böylece bu aldanma Yusuf'un ruhunda geçenlerin bir gerçekleşmesi ve bu noktada atalarına madik atmış olmayacak mı? İnsanoğlu bu duruma "sürüklendi" diyecekti herhâlde; peki, bu duruma seni sürükleyen "kim", insanın kendisine buna yaptıranı bizzat fark etmesi, böyle bir şeyi yapması için sorumluluğu başkasına atması, bundan kendisinin sorumlu olmadığını bilmesi gerekmiyor mu? Pekâlâ bunu biliyor! –ve bu da içinde bu arzuyu duyup ona göre hareket eden kişi bizzat kendisi. Yoksa burada ikili bir hadise mi var? "Ben istiyorum" mu demek istiyor, yoksa "içimdeki bir ses" mi bunu istiyor, demek istiyor? Bunu yapmayı "ben istiyorum" demek gerekmez mi? Bu eylem, istemekten doğmaz mı veya yapılan bir eylemde bu tür bir arzu kendini göstermez mi? Yusuf gelecek ve oraya neden geldiğini ve niçin gelmiş olduğunu da fark edecek. Bu büyük fırsatın kendisine seslendiğini işitip gelir ve onun bu seslenişini içinde duruyorsa artık kararını da vermiş olacak. Mut böyle zafer kazanacak ve onu asma yaprakları ve sarmaşıklardan yapılmış bir taçla ödüllendirecek!

Potifar'ın karısı, işte bu tür keskin düşünceler içindeydi. Gözleri doğal görünüşünden daha iriydi ve yine alışılmadık derecede parıldıyordu, çünkü kaşlarına ve kirpiklerine, antimonlu, yaldızlı kalın bir makyaj yapmıştı. Bu parlak bakışlarında, karanlık ve kendinden geçmiş bir ifade vardı ama dudaklarının kıvrımlarında kazanacağı zaferden emin bir gülümseme vardı. Bu sırada dudaklarında bir şey emiyormuş, çiğniyormuş gibi zor fark edilen bir hareket vardı; çünkü nefesinin güzel kokması için, havanda dövülmüş hoş kokulu tütsü baharatlarını balla karıştırıp ağzında tutuyordu. Üzerinde, şeytanı bile baştan çıkaracak, uzuvlarını gösteren ince kraliyet kotonundan yapılmış bir elbise vardı, onun kıvrımları arasından ve saçlarından etrafa çok tatlı bir servi parfümü yayılıyordu. Koca-

sının ona tahsis ettiği evdeki kadınlar odasında kalıyordu; bu odanın bir duvarı yedi kapılı, zemini burçlarla süslü salonla komşuydu; bu salonda kocası Yusuf'la kitap okumak üzere bulunurdu. Bir köşede ailecek oturdukları odayla temas eden, misafir kabul ve misafirle yemek yedikleri odayı bağlayan, bu çok güzel aile odacığı vardı; bu akşam Peteprê'nin sarayda yeni bir makama atanmasının şerefine verilecek ziyafet de işte bu salonda olacaktı. Mut odasının kuzeydeki salona açılan kapısını açık tutuyordu; oradan misafir salonuna açılan iki kapıdan birisi de açıktı. İşte bu odalarda her şeyden emin bir şekilde beklentileri olan kadın dolaşıyordu; onun gibi yalnızlık çeken birileri daha vardı bu evde, en üst katta oturan ve son nefeslerini verecekleri ânı bekleyen ihtiyar anne ve baba. Eni'nin dolaşırken bir an için onları düşündüğü bakışlarından belli oluyordu, aşırı makyaj atında parıldayan karanlık bakışlı, mücevher taşı gözlerini süslemeli tavana doğru çevirdiği anlar oluyordu. Sık sık avludan ve salondan geri dönüp kendisini özel odasının loş atmosferine attığı oluyordu; ışık bu odaya, tavana yakın taşların delinerek açıldığı küçük pencereden geliyordu; yeşil taşlarla bezenmiş dinlenme yatağının üstüne, yüzünü yastığın içine gömerek uzanmıştı; odadaki buhurdanlıklarda tarçın yaprakları ve mürrüsafi yanıyordu; bunların hoş kokulu dumanları açık kapılardan geçerek misafir salonundaki tatlıların bulunduğu hole yayılıyordu.

Büyüleyici kadın Mut'la ilgili bu kadar açıklama yeter.

Bakışı rahmetli Yakup'un oğluna geri çevirelim; çalışanların hepsinden önce eve geldi –zaten bu biliniyordu. Geldi ve gelişinin de fark edilmesini, oraya gelmeyi arzu etmiş olduğunu veya buraya gelmesi için bir şeylerin kendisini yönlendirdiğinin bilinmesini istiyordu –hepsi bu! Olaylar, onun görevini yerine getirmesini etkileyememişti; bunların ona verildiği ve onun işi olduğu bilincine de zarar verememişti; herkesten önce eğlenceyi bırakmış ve sorumlu olduğu eve dikkatini vermişti. Birçok veciz sözle bu görevi yerine getirirken kendisine destek olunduğu ve bunun önceden belirlenmiş bir hizmet olup yerine getirmesi ve yanlış bir şey yapmaması gerektiği bildirilmişti; işte bu noktada Yusuf bir süre, hatta düşünüldüğünden

de fazla bir süre çekimser kalmıştı. Gerçi henüz boş olan bu eve gelmişti ama hemen hemen etrafta büyük bir eksiklik yoktu, şehirde izinli olarak dolaşan diğer çalışanların bu akşamki olayla ilgili yapacakları bir şeyler pek yoktu; çünkü sadece evin içinde ve avluda misafirlere hizmet etmeleri gerekiyordu; bu kış mevsiminde bir saat kadar ya da bundan da az bir süre hizmet edeceklerdi, yani onların bu memlekette kış mevsimindeki saatlerin yaz saatlerine göre daha kısa olduğunu tahmin etmeleri gerekiyordu.

Bugünü o, beklenenden daha başka geçirmişti: Güneş atında, gürültülü put şenliğinin renk cümbüşü içinde. Kirpiklerinin arkasında halkın karmaşası, gösteriler ve şölen konvoyunun muhteşem görünüşünden sahneler bulunuyordu. Rahel'inkinin aynısı olan burnunda, yanan kurban etlerinin, çiçeklerin, sevinç içinde heyecanla hoplayıp zıplayan ve kan ter içinde kalmış insanların ağızlarının pis kokuları vardı. Davul ve zil seslerinin gürültüsü, uyumlu alkış sesleri ve içten dileklerde bulunan insanların çığlıkları kulaklarını doldurmuştu. Yemiş, içmişti ve aklında da abartılacak bir hâl yoktu; delikanlının yapısıyla ilgili olarak hem bir parça tehlike hem de fırsatı değerlendirecek bir hâl vardı, ama burada tehlikeden çok, fırsat ön planda görünüyordu. Başında mavi bir lotus çelengi vardı, ağzında da özel bir çiçek bulunuyordu. Bileğinde kolalı, renkli bir sinek kovalayan yelpazenin beyaz atkılarından fırçasıyla omuzlarına vurarak kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu: "İşçilerle ırgatları iyi günler ekliyor –patronlar da buna üzülüyor," anlamında çok eski bir halk ezgisiydi bu, bunun melodisini Yusuf kendi kafasına göre uydurmuştu. İşte böyle, güneş yatmaya başladığı anda Beyefendisinin mülküne ulaştı, dökme bronzdan kapısını açtı, giriş holünde burçları simgeleyen mozaiklerle bezenmiş koridoru geçti ve Peteprê'nin bu akşamki ziyafeti için çok zengin bir şekilde donatılmış, güzel yüksek platformlu salona girdi.

Hazırlıkların tamam olup olmadığım denetlemek ve içki ikram masasından sorumlu Hamat'a bir talimat vermenin gerekip gerekmediğini görmek için genç kâhya Yusuf gelmişti. Sütunlu salonda koltuklar, küçük sehpalar, kendine özgü raflar içindeki şarap amfo-

raları, piramit şeklinde yığılmış meyve ve kurabiyelerle donatılmış masalar arasında dolaşıyordu. Lambaları, çelenkle süslü tabloları, çiçeklerle dolu vazoları, yiyecekleri ve sürülerek yenecek maddeleri inceledi; kadehlerin bulunmadığı masadaki altın kadehleri birbirlerine değdirip çınlatarak düzenledi. Bir süre daha etrafı süzdü; bardakları değdirip çınlattığı bir anda, birden irkilip kaldı; çünkü uzakça bir yerden, bu ülkede yaygın olan adının, melodik bir şekilde tiyatrodaki söyleyiş tarzında haykırılarak söylendiğini işitti:

"Osarsif!"

Boş evde uzak bir yerden kendi adının çınlayarak kulaklarına gelişini Yusuf hayatı boyunca unutmadı. Yelpazesini kolunun altına kıstırarak, ellerinde iki altın bardakla durup kaldı; Yusuf bardakların temizliğini kontrol ediyordu, bu sırada onları birbirine değdirerek çınlatmıştı; kulak kesildi. Çünkü doğru mu duydum acaba diye aklından geçiriyormuş gibi göründü. Uzun süre elindeki bardaklarla uğraşıyormuş gibi yaparak etrafı dinliyor ve hiç kıpırdamıyordu, çünkü uzun süre yeniden kendisine seslenilmesini bekliyor gibiydi. Sonunda tekrar melodik bir şekilde onun adı tüm odalarda yankılanarak işitildi:

"Osarsif!"

"Buradayım" diye cevap verdi. Ama sesi kısık ve duyulamaz olduğu için boğazını öksürerek temizledi ve tekrar etti:

"Dinliyorum!"

Sonra ortalık bir süre daha sessiz kaldı; bu sırada Yusuf yine kıpırdamadan duruyordu. Ama sonra kendisine doğru şarkı nağmelerinin tatlı sesleri geldi:

"Demek sensin Osarsif! Salonda senin sesini duymuşum; demek sen herkesten önce şenlikten boş eve döndün?"

"Bunu sen söylüyorsun, Hanımefendi" diye karşılık verdi; ellerindeki bardakları yerlerine koydu ve açık kapıdan geçerek Petepre'nin kuzeydeki holüne girdi; daha iyi ve doğru dürüst konuşabileceği odada bulunuyordu.

"Evet öyle, evin düzenini gözden geçirmek için buraya geldim. Her şeyi denetim altında bulundurmak –pek çok şeyden vazgeçme-

yi gerektirir. Elbette bu temel cümleyi biliyorsun, Beyefendim beni bu evin başına getirdiği, yemek içmekten başka bir şeyle ilgilenmediği ve her şeyi bana bıraktığı için bunlar oluyor; çünkü o bana güvenerek her şeyi benim elime teslim etti; bu sırada da hiçbir özel kollamaya gerek duymadı, bu evde makam olarak benimkinden daha üst düzeyde bir görevli yok, –böylece ben bir parça güzel zaman geçirme fırsatı buldum, eğlendim ama günün geri kalan kısmını eğlenerek geçirmekten vazgeçtim ve bu süreyi evde geçirmek üzere ve şu kurala uygun olarak geldim: 'Çoğu zarar azı karar!' Ayrıca sizin karşınızda kendimi övmem uygun düşmez, çünkü ben diğerlerinden çok erken bir zamanda buraya gelmedim; onlardan önce gelmiş olmanın da zaten sözü edilmemeli –bunda önemli bir şey yok; onlar neredeyse akın akın içeriye gelir ve kocan, tanrının tek dostu ve benim asil Beyim Peteprê de neredeyse evde olabilir–"

"Ve beni arar" diye loş odadan kadının sesi duyuldu, "Osarsif, evdeki her şeyle meşgul olduğundan etrafa bir göz atmak ister misin ve benim burada tek başıma kaldığımı ve acılar içinde olduğumu duyuyorsun, değil mi? Eşiği geç ve bana gel!"

"Bunu seve seve yapmak isterdim" diye cevap verdi Yusuf, "ancak tören salonundaki ufak tefek şeylerin henüz çok düzensiz olunduklarını gördüm Hanımefendi, onlarla ilgilendikten sonra eşikten geçerek ziyaret etmek istiyorum."

Ama kadının sesi çınlıyordu:

"Yanıma gel! Hanımefendi emrediyor."

Ve Yusuf eşikten atlayıp onun yanına gitti.

Babanın Yüzü

Hikâye burada susuyor. Şunu söylemek istiyor: Şu andaki sessizlik ve şenlik sahnesinde, çünkü orijinal şeyler olduğu ve kendisini anlattığı için böyle yoksa asla susmazdı; aksine loş odada heyecanlı karşılıklı görüşmeler sürüp giderdi, hatta her ikisinin aynı anda aklından geçenleri aynı anda söyledikleri de olurdu, ama biz insanlara özgü bir saygıyla ve nezaket gereği bunların üzerine bir

tül atıyoruz. Eskiden bunlar, kendiliğinden ve tanıksız olarak meydana gelirdi, oysa bugün ve burada büyük bir topluluğun önünde oynanıyor –nezaketle ilgili olarak arada büyük bir fark var, bunu kimse inkâr edemez. Yani susmak bilmeyen ve susmaması gereken Yusuf, aklının bütün güzelliği ve ifade gücüyle kadının cinsel arzusuna karşı bir bahane bulup kaçmak için konuşup duruyordu. İşte bizim çekingenliğimizin ana sebebi burada bulunmaktadır. Çünkü Yusuf bu sırada çelişkili bir duruma düştü –veya daha çok bu sırada çelişkili bir gelişme oldu, insanın duygularını ezen ve dehşetle saran bir çelişki: Vücut ile ruh arasındaki çelişki. Evet, kadının konuşarak ve susarak verdiği mukabeleler sırasında, Yusuf'un eti, duygusuna karşı koydu, öyle ki son derece tatlı ve akıllıca yapılan konuşmalar altında eşek oldu; insanı öylesine çok sarsan ve anlatmayı meneden bir çelişkiydi bu: Korkunç yalanlarla ifade edilen bu bilgelik, etin eylemiyle cezalandırıldı, ortaya eşeğin tablosu çıktı!

Yusuf'un sığındığı, ölmüş ilahî durum (bunu Yusuf başarmıştı, biliyoruz), kadının çok berbat bir hayal kırıklığına ve çaresizliğe düşmesine neden olmuştu; çünkü kadının talebi Yusuf'ta erkekliğin uyanmasına sebep olmuştu; bu hem sevinçli, hem de acıklı bir ses getirmişti; kadının elinde Yusuf'un giysisinden bir parça kalmıştı (onun elbisesinin bir parçasının orada kaldığı biliniyor) ve kadın sinir krizleri içinde elindeki bu parçaya hem kötü davranıyor hem de onu okşuyordu. Bu Mısırlı kadın diğer sözlerinin yanı sıra şöyle sesleniyordu: "Me'eni nachtef!" "Ben onun kudretini gördüm!"

Yusuf son anda onun ellerinden sıyrılıp kendisini dışarıya atabilmişti; bu anda Yusuf, babasının yüzünü görmüştü –bu hikâyenin bütün eserlerde aynen böyle olduğu bildiriliyor; burada bu olay hakikat olarak onaylamıyor. Bu şöyledir: Onun inatla ve bile bile sürdürdüğü güzel ve becerikli konuşmalarının hepsi, neredeyse kendisiyle birlikte yok olup gideceği anda, Yusuf'un gözleri önünde babasının çehresi göründü. Yani Yakup'un hayali? Elbette onun hayali. Ama bu, onun kendine has bilinen çizgileriyle olan bir hayali değildi, yani orada veya şurada bir mekân içinde görmüş olduğunu zannettiği bir hayali değildi. Yusuf bunu daha çok zihninde ve ru-

hunda canlanmış olarak gördü. Bu, aklını başına topla ve kendine gel anlamında bir uyarıda bulunan hayaldi, en geniş ve genel bir anlamdaydı –bu hayalde Yakup'un hatları, Potifar'ın baba hatlarıyla, sakin ve sessiz vefat eden Mont-kav'ın hatlarıyla karışmış ve birbirine benzerlik gösterir şekilde iç içe geçmişti; onun çok daha haşin ve heybetli hatları bütün bu benzerlikleri de aşan tarzdaydı. Kahverengi, parlak ve göz yaşlarıyla dolu olan babasının gözleri, endişeli bir şekilde Yusuf'a bakıyordu.

İşte bu onu kurtarmıştı (bunu daha mantıklı olarak kararlaştırarak ifade etmek istiyoruz, bu bir cin, peri görünüşü değildi, aksine bu onun korunmaya değer kişiliğine verilen bir lütuf olarak değerlendirilmelidir): veya daha çok, o kendisini kurtarmıştı; ruhunda bu uyarı imajı yaratılmıştı. Hayli ileri gidilmiş bir olay konumundan ve neredeyse yenilgiye uğrayıp yok olacakken, kendisini çekip kurtarmıştı –tabii bu, kadının dayanılmaz bir üzüntü içine düşmesine neden olmuştu; bunu da haklı olarak ona karşı duyulan imani bir üzüntü paylaşımı olarak ilave etmek gerek. Yusuf'un konuşmadaki becerikliliğiyle vücudundaki kıvraklık, burada şans eseri birbirine denk düşmüştü, çünkü çaresiz bir aşka tutulmuş olan kadm, onu sımsıkı tutmak istediği bir anda, Yusuf üstündeki pelerin gibi geniş ceketiyle kendisini iki-üç kez sarıp sarmalamıştı; her ne kadar başkâhyaya özgü bir davranış içinde olsa da holleri, misafir salonunu, ön koridoru geçip uzaklara gitmeyi başarmıştı.

Arkasında hayal kırıklığına uğramış bir aşk ve yarı yarıya bir haz duyarak –"Me'eni nachtef!" diye koşturan ama son derece dayanılmaz bir aldatılma yaşayan kadın bırakmıştı. Sıcaklığı henüz üzerindeki duran elbisenin bir parçasını elinde tutarak, korkunç bir görünüş sergiliyordu: Kadın elbise parçasının her yanını öpücüklerle kaplamıştı ve gözyaşlarıyla sırılsıklam etmişti, dişleriyle koparıp parçalıyor, ayaklarıyla eziyordu; nefret ve hoşlanma bir arada görünüyordu; zaten başka yapacak bir şey kalmamıştı, tıpkı bir zamanlar Yusuf'un kardeşlerinin Dotan vadisinde onun peçesine yaptıkları gibiydi. "Sevgilim!" diye bağırıyordu kadın. "Beni bırakıp nereye? Kal! Ne olur, kutsal delikanlı! Ne olur rezil köle! Sana

lanet olsun! Geber! İhanet! Şiddet! Çölün çocuğunu tutun! Şerefi beş paralık eden, öldürüp yok eden bu adamı tutun! Bana yardım edin! Hanımefendiye yardım edin! Üstüme bu canavar geldi!"

İşimiz iş artık. Çekeceğimiz var. Kadının fikirleri bunlar –tabii bunlara fikir denecek olursa, sadece öfke ve gözyaşından oluşan bir hortumdu –şikâyete dönüştü; bu düşüncelerle Yusuf'u birden fazla tehdit etti, özellikle arzularının esiri olarak korkunç bir hâle gelip, dişi aslan olarak pençelerini ona karşı kaldırıyordu; öldürücü bir şikâyetti bu, Hanımefendi kendisini feci bir şekilde kaybetmiş olmalıydı. Kadının içinde vahşi bir anı canlanıp öne çıkmıştı; bu onun üzerine çullanmıştı, kadın bütün gücüyle bağırıp çağırıyordu, tıpkı bir insanın gerçek dışı olan bir hadiseyi bu seslere bakarak gerçekten olmuş gibi kabul edeceğini ümit ediyordu –ama biz içimiz rahat olarak adil bir çözüm üretmek isteriz: Aldatılarak hakarete uğramış kadının çektiği ıstıraptan bu tarz bir çıkış yolu bulmasından ortaya çıkmıştı, her ne kadar yanlış da olsa korkunçluğun derecesine uygun olan bir şikâyetti bu, bütün dünyayı yardıma çağırarak kendisini kurtarmak ve kırgınlığı yüzünden intikam alacağı taraftarlar toplamak istiyordu. Bağırışları etrafta yankılanıyordu.

Ön holde insanlar vardı. Güneş batıyordu ve Peteprê'nin personeli kısmen şenlikten eve geri gelmişlerdi: Kaçan Yusuf'un, hole çıkmadan önce, kendisini toparlaması için bir yer ve zaman bulmasına yetmişti. Hizmetliler kulaklarını dikerek bekliyorlardı, dehşet içindeydiler, çünkü Hanımefendinin seslenişi ta oralara kadar geliyordu; genç kâhya telaşsız adımlarla tören salonundan çıktığında ve ciddi bir ifadeyle onların aralarından geçip gittiğinde, etraftakiler Yusuf'un sırtında kalan az elbise parçasıyla, kadının haykırışı arasında bir münasebet kuramamış olmalarına, insanın inanası gelmiyor. Yusuf, yeniden eski görünümüne kavuşmak için, güvenilir kişi olarak kendisine tahsis edilen özel odasına geçti; ama hizmetliler yolda durduklarından, ayrıca içinde duyduğu evden uzaklaşıp açık bir yerlere gitme arzusu üstün geldiğinden, onların içinden geçti ve açık duran bronz kapıdan avluya çıktı; burada eve gelenlerin hareketliliği vardı, çünkü o sırada Haremin önünde tarikat ka-

dınları toplanmıştı; kâtiplerin kontrolleri atında Nubyalı haremağalarıyla birlikte gündüz yapılan gösterileri izlemeye giden kadınlar da Efendilerinin yanına geri getirilmişlerdi.

Olayı kolayca atlatan kaçak Yusuf, nereye gitmek istiyordu? Evvelce gelmiş olduğu büyük çiftlik kapısından çıkarak nereye gitmişti? Oradan da nereye gidecekti? Bunu kendisi de bilmiyordu, karşısında bütün çiftlik görünüyordu, sanki gidebileceği herhangi bir yere gidebilmiş gibi memnundu. Elbisesini birisinin çektiğini hissetti –bu cüce Habip'ti, yüzüne doğru bakarak cırlak bir sesle şunları söylüyordu: "Tarlalar harap oldu! Öküz tarafından yakıldı! Kül oldu! Kül! Ah, Osarsif!"–Bu yaklaşık olarak ana binadan dış duvardaki kuleli giriş yerinin yarısına kadar olan yerdi. Yusuf, ceket giymiş cücenin etrafını dolaştı. Kadının, yani Hanımefendinin sesi ona yetişmişti, etrafında birçok insan toplanmıştı ve kendisi büyük ev kapısının basamakları üstünde beyazlar içinde duruyordu, insanlar holden çıkıp onun peşi sıra akın ediyorlardı. Kadın kolunu ona doğru uzatmıştı, kolunun uzandığı yöne doğru erkekler kollarını uzatarak koşuyorlardı. Onlar Yusuf'u yakaladılar ve evin önünde toplanan çiftlik halkının içine götürüp bıraktılar: El zanaatkârları, büyük ve küçük kapının bekçileri, ahırlara bakan adamlar, bahçede ve mutfakta çalışanlar ve ziyafet masasına hizmet eden gümüş önlüklü hizmetçiler. Ağlayıp duran cüceyi de elbisesinden tutup peşlerinden çekerek getiriyorlardı.

Ve Potifar'ın karısı avluda, bir kısmı önünde bir kısmı da arkasında kalan hizmetlilerin içinde, her zaman insanlığın ayıpladığı ve reddettiği şu meşhur konuşmasını yaptı. Biz de, zaten Mut-emenet'e ait bir konu ve ifade olan bu konuşmayı sadece verdiği gerçek dışı bilgilerden, yani gerçeğin üstüne geçirilen kılıf yüzünden değil, olayı kaşıyıp azdırmak için başvurduğu kışkırtma nedeniyle ayıplamak zorunda kaldık.

"Mısırlılar!" diye haykırıyordu. "Keme'nin çocukları! Bu kara toprakların ve bu nehrin erkekleri!" –Bu ne demek oluyordu? Hitap ettiği kitle basit insanlardı; üstelik hepsi de oldukça kafayı bulmuştu. Hapi'nin çocukları olarak, tabii aralarında böyle olanlar varsa,

hitap ediyordu, ama onların içinde Kuş zencileriyle Kaldeli isimleri taşıyan insanlar da vardı; tabii bu doğal olarak kazanılmış bir şeydi; bununla ilgili olarak ellerinden hiçbir şey gelmezdi; tabii küçücük bir yanlışları olsa yaptıkları ev hizmetlerinde bir noksanlık olsa: Sırtlarına büyük, yağlı kırbaçlarla çok sert darbeler indirilir, onların doğumlarındaki asalete hiç aldırış edilmezdi. Çok eskiden böyle bir şey olmuştu; uygulamada bireysel olarak artık geçerliği kalmamış olan bu hadise, bilinçaltında adi ve kötü bir iz bırakmıştı, çünkü insanı yok edecek bir değer taşıyan bu hadiseye karşı toplumun onuru, öfkesini göstererek tepki verebilmişti. Bu sesleniş onlara tuhaf geldi, ama konuşma onların üzerinde etkisini de göstermişti, arpa birasındaki ruh onların hamasetini artırmıştı.

"Mısırlı erkek kardeşlerim! (Erkek kardeşler sözü! Birdenbire dinleyenlerin içine işlemişti, bunun hazzını yaşıyorlardı) "Bana, şu Hanımefendinize, şu ananıza, Peteprê'nin birinci ve hakiki karısına bir bakın hele? Bana, bu evin eşiğinde duran bana bakın ve birbirimizi tanıyor muyuz, sizler ve ben?" – "Biz" ve "birbirimiz"! Tam da onların anlayacağı dildendi bunlar, bu basit küçük insanlar bunları iyi bilir, bugün bile. – "Ama sizler bu yarı çıplak vaziyete yeni yıl akşamı burada duran İbrî delikanlıyı da tanıyorsunuz, onun elbisesinin üst kısmı yok, çünkü o burada benim ellerimde... Onu yeniden tanıdınız mı, bunu siz, bu memleketin çocuklarının başına kâhya olarak getirdiler –bu iki ülkenin büyük bir insanının evinin kâhyası yaptılar? Bakın, o fakru zaruret içinde Mısır'a geldi, Usir'in bu güzel bahçesine, Ra'nın tahtının ve iyi ruhun ufku içindeki bu ülkeye. Bu yabancıyı bizim evin içine getirip bıraktılar" –"biz"! bir kez daha – "bizimle oyununu oynasın ve bizim rezil olmamıza sebep olsun diye. Çünkü bu rezil olay oldu: Özel odamda yalnız başıma oturuyordum, evde tek başımaydım, çünkü rahatsızlığım nedeniyle Amun'un karşısına çıkmadım ve tek başıma evi bekliyordum. Bu rezil adam bundan yararlandı; bu İbrî ahlaksız benim odama, benim yanıma geldi, bana canının istediği her şeyi yapıp beni rezil etti –bu köle Hanımefendisinin yanında yatmak istiyordu," diye avazı çıktığı kadar haykırıyordu; "zorla benimle yatmak istiyordu! O, bu niye-

tini gerçekleştirmek istediğinde avazım çıktığı kadar bağırdım; beni bu köle kendi zevkine alet edip rezil etmek istiyordu. –Soruyorum sizlere ey Mısırlı erkek kardeşlerim, kendimi savunmam sırasında bütün gücümle attığım çığlıklarımı duydunuz, bu benim şahidimdir, kanunun belirttiği nefsimüdafaa için bir delildir, değil mi? Hepiniz bunu duydunuz! Bu çöl adamı da duydu sesimi, çığlık attığım ve yardım çağrısı yaptığımda, taşkınlığı geçti ve mücadele ederken, elbisesinin üstü yırtıldı; bunu ispat belgesi olarak burada tutuyorum; ben onu yakalamak istediğimde, sizler onu ele geçirdiniz; suçunu işleyemeden benden kaçıp gitti, böylece ben tertemiz olarak karşınızda bulunuyorum; bu, attığım çığlıklar sayesinde oldu. Ama sizlerin başında olan ve bu evi yöneten bu kişi, karşınızda bu suçu işleyen kişi olarak duruyor; kendisi hakkında kararı mahkeme verecek, tabii kocam, Beyefendi eve gelir gelmez. Ona tepkinizi gösterin!"

Mut'un gerçek dışı ama aynı zamanda kışkırtıcı konuşması böyleydi maalesef. Ve Potifar'ın çiftlik halkı afallamış ve ne yapacağını bilmez bir hâlde öylece kalmışlardı, tapınakta sunulan bedava bira da onların kafalarını iyice uyuşturmuştu, ama bu duydukları şeylerse onları iyice sersemletmişti. Aslında bu kadının güzel kâhyanın üstüne uçarcasına gittiğini, ama onun kendisini bu kadından uzak tuttuğunu onların hepsi bilmiyor muydu ve bunları işitmemişler miydi? Ama şimdi birden bire iş değişmiş, kâhya Hanımefendiye el atmıştı ve onunla zor kullanarak bir araya gelmek istiyordu? İşte bu noktada başları hem biranın hem de bu hikâyenin etkisiyle iyice dönüyordu. Çünkü kadın hiçbir veciz söz söylememişti ve hepsinin yüreğinde genç kâhyanın lehinde çok iyi şeyler vardı. Hiç kuşkusuz, kadın bağırmıştı; bunu hepsi işitmişti ve hepsi de kanunu biliyordu; onur kırıcı bir saldırı sırasında bir kadın yüksek sesle haykırırsa bu, kadının suçsuzluğunu gösteren bir kanıttır. Ayrıca kadının elinde kâhyanın üstüne giydiği elbise vardı; bu onun üstünden zorla çıkarılmış bir kamt olarak görünüyordu; Yusuf ise başını öne doğru eğmiş vaziyette duruyordu ve hiçbir şey söylemiyordu.

"Niye tereddüt ediyorsunuz?!" diye bağırdı olgun bir erkek sesi, bu küçük adam Dûdu'nun sesiydi, üzerinde sımsıkı oturmuş bir

şölen önlüğü vardı... "Hanımefendinin kendisini mahveden ve hakaret eden İbrî delikanlıya gereken cevabı vermek için verilen talimatını duymadınız mı? Bakın ben buraya falakayı getirdim. Çünkü onun çığlıklarını duyduğum zaman, başımıza ne geldiğini, saatin neyi gösterdiğini derhal anladım ve kırbaç odasına gidip falakayı alıp getirdim, bunun yanımızda bulunması gerekiyordu. İşte burada öyle bön bön bakmayın, biz gerçek yerli halka uzun süre kâhyalık ve ustabaşılık oyunu oynayan, yapılan uyarıya rağmen satın alınıp buraya yerleştirilen bu alçak adamın günahkâr ellerini iyice bağlayın! Dikilitaşa gidelim! Onu idam edileceği işkenceler binasına götürün."

Bu, cüce Dûdu'nun yıldızının parladığı saatti ve o, bunu zevkle yaşıyordu. İki hizmetli gelip onun elindeki falakayı aldı ve Şepses-Bes'in için için ağlamasına aldırmadan Yusuf'u bağladılar; içinde bir oyuk ve burgu şeklinde açılır kapanır tertibatı olan ahşaptan yapılmış bir düzenekti; suçlunun elleri aralıktaki oyuğa yerleştirildikten sonra ellerini çıkaramasın diye burguyla kapatılırdı.

"Köpeklerin damına atın onu!" diye bağırdı Mut korkunç derecede hıçkırarak. Sonra olduğu yere çöküp oturdu, açık evin kapısı önündeydi; Yusuf'un elbisesinin parçasını yan tarafa koydu.

Karanlık çöken avlunun üstüne doğru melodik bir şekilde şunları söyledi: "Evin eşiği üstünde, yanı başımda onun vücuduna ait bir elbise parçasıyla, burada oturuyorum. Hepiniz benim yanımdan uzaklaşın, eve girmem için bana hiç kimse bir şey söylemesin, üzerimdeki ince elbise yüzünden üstümüze çöken akşam serinliğinden sakınmamı önermesin. Bu tür ricalara kulaklarım tıkalı, çünkü ben burada Peteprê eve gelinceye kadar yanımdaki delille birlikte oturmak istiyorum, bu son derece üzücü olaydan dolayı, ondan bağışlanma bekliyorum."

Mahkeme

Saatler, çok büyük, gurur verici veya elem verici, yazılmış olduğu içeriğe uygun olarak geçen saatler. Esau böbürlenmeyi hak

etmişti; bacaklarını şevkle kaldırıp, iri adımlar atıyordu, onun için bu eşref saatiydi, her şey yolunda gidiyordu. Ama çadırdan paldır küldür dışarı çıktığında ise –"Lanet olsun! Lanet olsun" diyerek –oracıkta çöküp kalmıştı, gözyaşları iri inciler gibi dökülüyordu, –işte o saat daha mı küçüktü ve bu kıllı adam için daha mı az şeref vericiydi? –Dikkat edin! Peteprê'nin en sıkıntılı kutlama saati, her saniyesini onun belirleyeceği bir an: kuş, su aygırı ve çölde yapacağı avlanma ve eski yazarların eserlerini okuma sırasında da o hep böyle bir saatin, bilinmeyen bir anda geleceğini düşünmüştü, yalnız onun ayrıntılarını bilmiyordu ama bu ayrıntılar geniş çapta kendisine bağlıydı, eğer iş bu kadar ilerlemişse –ve bakın, o bu saati ne kadar güzel düzenliyor.

Netermaht'ın kullandığı arabayla meşaleler arasında yoluna devam ediyordu, –söylendiğine göre kendi önsezileri nedeniyle akşam toplantısından zorunlu olarak erken ayrılmıştı. Bu da diğerleri gibi yapılan ve kendi yüreğinden geçtiği gibi gerçekleşen evine dönüş olayıydı ama bu kez yolculuk bir hayli uzun sürmüştü "Acaba evde her şey yolunda mı? Hanımefendinin neşesi yerinde mi?" –İşte bu, şu anda öyle değildi. Hanımefendi çok üzüntülü bir şekilde senin evinin eşiğinde oturuyor ve iyilikler veren içkin, köpek kulübesinde duruyor.

Böyle, böyle, demek bu şekilde gerçekleşti düşündüklerim. O hâlde başa gelen çekilir! –Karısı Mut, evin kapısının eşiğinde kötü bir vaziyette oturuyordu, onu uzaktan görmüştü. Makam arabasından aşağı indiği sırada yine o malum sorularını yöneltti, ama bu kez sorularına cevap verilmedi. Ona yardım edenler, başlarını kaldırmışlardı ve susuyorlardı. Böyle, böyle bir zamanlar beklemiş olduğu şey aynen olmuştu; bu saatin diğer ayrıntıları tahminlere ters olarak cereyan etmişti. Bu kibar Ruben gibi büyük kule adam elinde asası ve yelpazesiyle gidiyordu, bu sırada atlı makam arabası gitmişti, ahali meşalelerle aydınlatılan avluda ona açık yol bırakıyorlardı; bu yol, çöküp oturan kadının bulunduğu yere merdivenle çıkıyordu.

"Böyle bir tablodan nasıl bir sonuç çıkarmam gerekiyor, sevgili Kadın arkadaşım?" diye kibarca ve temkinli olarak sordu. "Böy-

le incecik giyinmiş cereyanda oturuyorsun ve yanı başında anlamadığım bir şeyler var, ne oluyor?"

"Oluyor böyle şeyler!" diye cevap verdi Kadın. "Gerçi sen bana nazik ve yumuşak sözlerle bu durumu anlatıyorsun, ama bu görünen durum senin ifade ettiğinden çok daha feci ve berbat, kocacığım. Ama senin saptaman büyük ölçüde doğru: Burada oturuyorum ve yanı başımda, senin de duyunca iğreneceğin bir şey var."

"Bana bu konuda yardımcı ol!" diye karşılık verdi Peteprê.

"Burada oturuyorum" dedi Kadın, "bu diyarlarda asla duyulmamış ve belki de halkların imparatorluklarında bile görülmemiş, tüyler ürpertici bir hadise hakkında senin mahkemenin kararını bekliyorum."

Kocası, parmağıyla kötülüğü defedecek bir işaret yaptı ve ciddi bir şekilde bekledi.

"Senin bizim buraya alıp yerleştirdiğin İbrî köle geldi ve benimle oynaşmak istedi. Ben sana akşam holünde yalvarmış ve dizlerine sarılıp, senin buraya soktuğun bu yabancı oğlanı kapı dışarı atmanı istemiştim, çünkü ondan bir iyilik gelmeyeceği içime doğmuştu. Ama boşuna, bu köle sana pahalıya mal olmuştu; sen beni takip etmeden, odadan çıkmama razı oldun. Ve bu ahlaksız adam benim üzerime geldi ve senin boş olan evinde benimle oynaşıp beni adi zevkine alet etmek istedi, bunun için de erkekliğini ispatlamaya hazırdı. Sen de bana inanmıyorsun ve bu feci durumu algılamıyorsun? O zaman bu belgeye bak ve bunun ne anlama geldiğini kendin yorumla; bu belge, sözden daha güçlüdür; bu baştan savurucu yorumlara ve kuşkulara yol açmaya açık değil, çünkü gerçeklerin en sarsılmaz dilini ifade eder. Bak! Bu senin kölenin elbisesi değil mi? Al, incele bakalım, çünkü bu belge ışığında senin karşında tertemiz olarak dururum. Bu ahlaksız adam üzerime çullandığında çığlıklar attığım için, paniğe kapıldı ve üzerimden kalkıp kendini dışarıya attı, ama ben de elbisesinden yakaladım ve korku içinde o elbiseyi benim elimde bırakıp kaçtı. Bu onun işlediği feci suçun delili –bunu senin gözlerinin önüne seriyorum; bu onun kaçışının delili ve benim attığım çığlığın delili. Kaçmasaydı, ben bu elbiseyi tutmayacaktım;

çığlık atmamış olsaydım o da kaçmayacaktı. Ayrıca benim attığım çığlığı duyan bütün ev halkı da benim şahitlerim –onlara sor!"

Peteprê başını önüne eğmişti ve susuyordu. Sonra içini çekerek şunları söyledi:

"Bu son derece üzücü bir hikâye."

"Üzücü?" diye tekrarladı tehdit edici bir şekilde...

"Ben şunu söyledim: Son derece üzücü" diye karşılık verdi. "Hatta iğrenç bir hikâye, senin sözlerini dinlememiş olsaydım çok daha ağır bir tablo canlandırırdım, ama senin aklının başında oluşu ve kanunlarla ilgili bilgim olması sayesinde bu daha da aleni bir hâl alır ve işin içinden çıkılmayacak bir duruma gelir."

"Bu rezil kölenle ilgili hiçbir tanımlaman olmayacak mı?"

"O rezil bir köledir. Burada bütün bu hadise sırasında onun davranışı söz konusu olduğu için, 'son derece üzücü' tanımı tabii ilk planda onun için geçerlidir. Ve bir sürü akşamlar içinde tam da bu akşam, böyle çirkin bir şeyin benim başıma gelmesi –benim Firavun'un tek dostu olarak yüceltiliş günümde, Firavun'un sevgi ve lütfunu kazanmış ve bunu küçük bir ziyafetle kutlayacağım evime dönmüştüm, neredeyse konuklarım burada olacak; itiraf et, bu ne kadar haşin bir şey!"

"Peteprê! Senin vücudunda bir insan kanı var mı?"

"Neden icap etti bu?"

"Çünkü sen bu adı belirsiz saatte yeni saray unvanından söz edebilir ve kutlamadan bahsedebilirsin."

"Bu saatin adının belirsizliğinin bugünün ihtişamıyla korkunç bir aykırılık teşkil ettiğini ve adın belirsizliğini çok daha belirgin ve geçerli hâle getirmeye yeterli olduğunu gerçekleştirecektim. İsimsizliğin bünyesinde açık ve seçik olarak bulunan şey, onun bizzat kendisi tarafından söylenememesi, aksine bunu ifade etmek için başkaları tarafından konuşulması gerektiğidir."

"Hayır, Peteprê, senin insan kalbin yok!".

"Aşkım, sana bir şey söyleyeceğim: İnsan kalbinin memnuniyetle görünmeyeceği bazı hadiseler vardır. Bu, hem suçlanan kişinin, hem de üstesinden gelinecek şey için, belki de insan kalbinin

karışmaması hadiselerin lehinedir. Benim bu şerefli günümü berbat eden korkunç olay ve son derece üzücü gelişme nasıl oldu? Bu hadiseyi hiçbir iz kalmadan kapatmak ve ortalıktan kaldırmak mümkün; çünkü birincisi, ben senin aslında bu biçimsiz ve yakışmayan yerden kalkmak istemediğini, çünkü burada senin başına söylenmesi mümkün olmayan, nahoş olayların geldiğini çok iyi anladım. İkincisi ise, her an gelmesi mümkün olan konuklarımın, buraya gelmelerinden önce her şeyin hiçbir iz kalmadan temizlenmesi gerektiğidir. Derhal bir ev mahkemesi kurmak zorundayım, bu sırada ben, Tanrıya hamdolsun, çok kısa bir mahkeme yapabileceğim, çünkü benim sevgili arkadaşım, senin sözün burada tek geçerli olan şeydir ve başka hiçbir şey burada ağırlığını koymayacaktır; böylece hüküm açıklanacaktır. –Osarsif nerede?"

"Köpeklerin damında."

"Benimde aklımdan bu geçti. Onu benim karşıma getirin. Evdeki bu mahkeme için üst kattaki kutsal anne ve babamı da çağırın, uykuda olsalar bile! Çiftlik halkı yüksek makam sandalyemin önünde toplansın, sandalye Hanımefendinin bulunduğu buraya getirilsin ki mahkemeyi bitirdikten sonra ayağa kalksın!"

Emirler yeterince acele verildi, yalnız bu sırada tek zorluk artık anne baba kardeşler olan Huiy ile Tuiy'in başlangıçta oraya gelmek için itiraz etmeleriydi. Çünkü onlara hizmet eden narin köleler aşağıdaki gürültü patırtıdan söz etmişlerdi: İncecik kollu hizmetçi kızlar, dudaklarını huni gibi yaparak onlara hadiseleri anlatmışlardı; yaşlılar kendi günahkârlıklarının ışığı saray mensubu oğullarının orada bulunmadığını da öğrenmişlerdi; bunun için korkuya kapılmışlar ve oraya gitmek istemiyorlardı, çünkü bu konunun araştırılmasından, kralın mahkemesinde karar vermek için kafalarının artık zayıf olduğunu, bu delilleri haklı olarak değerlendirebilmek ve "görüşümüz bu doğrultudadır" diyebilmek için yetersizliklerini biliyorlardı. Bunun için şu anda ağrı-sızıların çok olduğunu ve evdeki mahkeme için yeterli olmadıkları haberini yolladılar. Ama oğulları olan Beyefendi öfkelendi, ayağıyla yere vurdu ve onların kesinlikle buraya getirilmelerini talep etti; çünkü kendilerini iyi hissetmiyor ve

böyle düşünüyorlarsa, Mut'un şikâyetçi olarak bulunup, hak talebinde bulunduğu bu yerin onlar için çok uygun olduğunu belirtti.

Böylece onlar da aşağı inip kapının önüne geldiler, bakıcı kızlar onların kollarına girmişlerdi: Titrek gümüş sakallı ihtiyar Huiy'in başı korkunç derecede sallanıp duruyordu; ihtiyar anne Tuiy de iyice kısılmış kör gözleriyle ve büyük beyaz yüzüyle bir şeyler arar gibi başını sağa sola çeviriyordu; Peteprê'nin sandalyesinin yanında ayakta durmaları gerekiyordu; başlangıçta peltek bir dille: "Onaylıyoruz!" deyip duruyorlardı, ama sonradan sakinleştiler. Hanımefendi Mut elindeki belgeyle sandalyenin yanında oturuyordu; sandalyenin arkasında bir zenci, kırmızı giysiler içinde büyük bir yelpazeyi sallıyordu; bu grubun yanında meşale taşıyanlar bulunuyordu. Avlu da meşalelerle aydınlatıldığı için, şenlik iznine çıkmayan hizmetliler de oradaydı; ön taraftan Yusuf'u falakaya vurulmuş bir hâlde getiriyorlardı, yanında Se'enh-Ven-nofre ile onun eteğinden ayrılmayan cüce de vardı; Dûdu da kendi eşref saatine göre her şeyin çok daha güzel olduğu ve olacağı ümidiyle, kurularak orada yerini almıştı: Her iki cüce, suçlu adamın yan tarafında duruyorlardı.

Peteprê ince sesiyle hızlı hızlı ve formalite gereği bir şeyler konuştu.

"Burada mahkeme oturumu yapılacak, ama bizim acelemiz var –Sana sesleniyorum, insanlarla ilgili kanunu yazan leylek başlı, terazinin yanındaki beyaz maymun sana sesleniyorum; devekuşlarıyla süslü ve hakikati ortaya koyan Hanımefendi Ma'at, sana sesleniyorum. Ricalarımızın kabulü için borçlu olduğumuz kurbanı daha sonra sunacağız, bunun için söz veriyorum, bunların hepsinin yerine getirilmiş olduğunu kabul edin. Şimdi zamanımız dar. Bu ev hakkında hak talep ediyorum, bu ev benimdir ve bunu böyle ifade ediyorum."

Bunları ellerini yukarıya kaldırarak söyledikten sonra, yüce sandalyenin bir köşesine rahat bir edayla yerleşti, dirseklerini dayadı ve sözlerine devam ederken, küçük elini sandalyenin kolluğunda hafif hafif kıpırdıyordu:

"Bu evi kötülükten korumak için alınan yoğun önlemlere aldırmayıp fenalıkları defeden veciz sözlerin kutsal engellemelerine uymayıp bütün iyi sözlerine rağmen, bu zavallı yaratık bu mekâna girmeyi, barış ve huzur düzenini geçici olarak bozmayı başarmıştır. Bunun ne kadar iğrenç ve tiksindirici bir olay olduğunu, üstelik böylesi bir kötü hadisenin, tam da Firavun'un bana sevgisini ve lütfunu ifade ettiği, benim makamımı yücelttiği ve kendisinin tek dostu olduğunu ifade ettiği bir günde olması, olayı daha da iğrenç ve üzücü kılıyor; benim başıma böyle bir şeyin gelmesini, kurduğum düzenin dehşet saçan olayla sallanmasının, insanlara hayırlı şeyler vadeden mutluluk dileğiyle bağdaşmadığını düşünmek gerek. Daima olduğu gibi! Uzun zamandan beri koruma altındaki bu zavallı yaratık, gizliden gizliye bu evin güzel düzeninin yıkılması için kemirip durdu ve tehdit edici bir tarzda yazılan şeyin olması yani zenginlerin fakir, fakirlerin zengin, tapınakların sefil olması arzu edildi. Çok uzun zamandan beri diyorum, bu kötülük huzuru yiyordu, çoğunluğun içinde gizleniyordu ama anne ve babasıyla birlikte bu evde yaşadığı Beyefendinin gözünde bu durum gizli kalmadı; çünkü onun gözlerindeki bakış ay ışığı gibidir, ineği hamile bırakır, onun sözleri ağaçtan ağaca tozlaşmayı sağlayan rüzgâr gibi eser ve ilahî bir verimlilik olur. Ama kendi varoluşunun kucağından bütün başlangıç ve gelişmeler, tıpkı arının oğul vermesi gibi fışkırıp çıktığı için, gözünden hiçbir şey kaçmaz; isterse çok sayıda olsun, saklanan her şeyi görür –her şey onun bakışına açıktır. Yaşadığı korkunç deneyimler yüzünden o böyle bir özelliğe sahip! Çünkü ben kendi adımla ilgili söylenceyi çok iyi biliyorum; yerde biten hiçbir şeye elimi süremem, sadece yemek yiyebilirim. Ama bu sadece bir gevezelikten ibaret ve aslı astarı yok. Sizin bildiğiniz her şeyi biliyorum; Beyefendinin korkusu ve onun her şeyi algılayan gözünden korkması bu sarsıntıdan güçlenmiş olarak çıkarsa bununla ilgili kararımı bildireceğim, böylece onun hakkında, bütün üzüntülerine rağmen, iyi tarafının olduğundan söz edilecek."

İçinde hoş bir parfüm bulunan minik malahitten yapılmış bir şişeyi, boynundaki yakaya küçük bir zincirle tutturmuştu; bu kokuyu burnuna çekti ve biraz ferahladıktan sonra, sözlerine şöyle devam etti:

"İnsanın içini okuyan bu zavallı yaratığın, bu evde yürüdüğü yolları ta baştan beri biliyordum. Başkalarının büyük bir küstahlık ve hainlikle kullandıkları yolları da biliyorum, ona olan kıskançlık ve kinden dolayı hazırladıkları yolları ve sadece bunu değil, aynı zamanda evdeki bütün kötülüklerden koruyan vecizelere rağmen gizli geçitler hazırlayan ve onu içeri alanı da biliyorum. Bu hain, şu anda sandalyemin karşısında bulunan ve benim ziynet eşyalarımdan sorumlu şu cüce şahıstır, adı da Dûdu'dur. Bizzat kendisi, planladığı ve uyguladığı bütün kötülükleri bana anlatmak zorunda kalmıştı; bu hırslı, gözü dönmüş kötülüğe kapıyı açıp içeri almış ve ona yolları göstermişti. Onun hakkında karar verilecek! Benden uzak kalsın, günahının cezasını çeksin. Güneş bey bir kez onun bu ezik büyük yapısına bakıp keyiflenmişti, –ben ona dokunmayacağım. Bu hainin dili dipten kesilsin.

–Dilinin yarısı kesilsin" diye tiksinerek düzeltme yaptı ve eliyle onu uzaklaştırmalarını işaret etti, işte o zaman Dûdu feryat etti, bağırdı çağırdı. "Ama ben mücevherlerimin cücenin koruması altında tutulmasına alışık olduğum ve bu alışkanlığımın bu tür bir yanılgı altında zarar görmesini istemediğim için, evimdeki diğer cüceyi, Se'ench-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amun'u elbise ve mücevher odası kâtipliğine atadım –o bundan böyle benim mücevherlerimi yönetecektir!"

Burnu Sinop kırmızısı olana kadar Yusuf için ağlayan cüce Habip, sevinçten zıpladı. Hanımefendi Mut ise başını Peteprê'nin sandalyesine doğru kaldırdı ve dişlerinin arasından mırıldandı:

"Orada aldığım kararlar, ne biçim şeyler kocacığım? Bunlar hadisenin çevresindekilerle ilgili ve tamamen önemsiz şeyler! Senin hâkimliğin hakkında sonra insanlar neler düşünür; sen bu tarz yargıçlık yapar ve karar alırsan buradaki yerimden yeniden nasıl ayağa kalkarım?"

Peteprê ona doğru eğilerek yavaş bir sesle, "Sabırlı ol yeter!" diye karşılık verdi. "Burada peş peşe her bir kişi kendi hak ve hukukunu ve verilen kararı öğrenecek, suçluyu işlediği suç yakalıya-

cak. Sadece sakin sakin otur! Sen çabucak buradan ayağa kalkabileceksin, böylece memnun kalacaksın, sanki sen kendi kararını kendin vermiş gibi olacaksın. Çünkü ben senin için yargılama yapıyorum aşkım, yalnız buna birçok insanın yüreği karışmayacak –bu konuda rahat ol! Çünkü bu haddini bilmez, kararın okunmasını istiyordu, bu kararla o sonsuz bir pişmanlık duyacak."

Peteprê karısına bu sözleri alçak bir sesle ifade ettikten sonra, tekrar doğruldu ve şunları söyledi:

"Cesaretini topla Osarsif, benim eski genç kâhyam, artık sana geliyorum ve seninle ilgili kararı da dinleyeceksin, bunu sen belki uzun zamandan beri korkuyla bekliyordun –cezanın sertleşmesi için bekleme süresini bile bile uzattım. Çünkü sana kaba bir şekilde davranmaya ve sana acı bir ceza vermeye niyet ettim –senin aklından uydurduğun şeyleri hesaba katmadan, yine senin peşine takılan çirkin isimli üç hayvan vardı ya, işte onları: Onların adları, doğru hatırlıyorsam, 'utanç', 'günah' ve 'alaycı kahkaha' idi. Kolayca anlaşılacağı gibi bunlar, senin başın önüne eğilmiş ve benim sandalyenin önünde gözlerin yere dikilmiş bir hâlde durmandan belli oluyor, bunu ben şimdi fark etmiş değilim; çünkü ben acı veren bu bekleme süresi içinde seni gizlice bakışlarımla kontrol ettim, bunu tahmin etmişsindir. Falakaya bağlı iken başın öne doğru iyice eğilmişti ve susuyordun; nasıl susmazsın ki, savunacak konumda değildin, zaten sana da bu sorulmadı ve Hanımefendi senin aleyhinde, dokunulmazlık hakkına sahip olan sözüyle şahitlik etti; bu zaten tek başına karar verilmesini gerektiren şey, oysa bunun dışında her konuda senin elbisen de utanç verici bir belge olarak önümde bulunduğundan hadiseye itiraz edecek bir taraf bırakmıyor, âdeta şunları söylüyor, senin çılgınlığından bahsediyor, bu taşkınlık içinde senin Hanımefendiye karşı saldırıya geçtiğini, Kadın da seni suçlu bulduğunu ifade ederek bunun hesabını sormak isteyince de senin elbisen onun elinde kalmış. Sana soruyorum: Hanımefendinin sözüne karşı ve hadisenin nasıl olduğunu açık seçik bir dille anlatıp savunmanı yapmak ister misin?"

Yusuf susuyordu ve başını daha da öne doğru eğdi.

"Savunma yapmak istemediğin belli" diye Peteprê cevap verdi. "Kuzu gibi sessiz kalmak zorundasın, tıpkı yünlerini kırpacak adamın önündeki kuzunun sesiz kalması gibi –bugün senin yapacak başka bir şeyin yok, oysa çok hoş bir şekilde hemen konuşurdun. Senin daha fazla taşkınlık yapmanı engelleyip seni kötülüklerden esirgeyen ve senin galeyana gelerek işi daha da ilerletmene mâni olan, senin sırtındaki elbiseyi üstünden çıkartan, bizim Batan Güneşle eşdeğerli olan sizin sülalenizin Tanrısı, Baal'e veya Adôn'a şükrederim, –ona şükrediyorum, bunu söylüyorum, çünkü senin bu saatte timsahların karnında olman veya yavaş yavaş ateşte yakılarak ölümü tatmış olman gerekecekti. Tabii şimdi bu tür cezalardan söz edilmeyecek: –sen en kötü eylemden esirgendiğin için, benim sana bu cezaları vermeye hakkım yok. Buna rağmen, benim sana haşin davranacağımdan da kuşkun olmasın, bile bile uzatılmış olan bekleme süresinden sonra sana verilecek kararı dinle! Seni hapishaneye atacağım; nehirde, kralın esirlerinin kaldığı Zavi-Ra adasındaki kale hapishaneye seni atacağım; çünkü artık bana ait değilsin, aksine Firavun'a aitsin ve kralın esirisin. Seni bu zindanın başı olan ve şakadan hoşlanmayan adamın eline teslim edeceğim; ona çok iyi bildiğin rüşveti de veremeyeceğini kabul ediyorum, böylece en azından başlangıçta hapishanede çok zor günler yaşayacaksın. Ayrıca oradaki memura bir mektup yazıp, seninle birlikte göndereceğim; mektupta seninle ve özelliklerinle ilgili yeterince bilgi verecek ve sana daha özenle bakılması için emir vereceğim. İşte bu suçlarının cezasının çekildiği ve gülmenin bulunmadığı yere sen yarın gemiye bindirilerek gönderileceksin; benimle çok yakın olup samimi bir şekilde kadehime içki sunduğun ve bana kitap okuduğun birçok yıldan sonra, bir daha benim yüzümü hiç görmeyeceksin. Bu senin için belki üzücü olacak, şu anda iyice yere doğru çevrilen gözlerinde yaşlar bulunmasına şaşırmam. Söylendiği gibi, yarın belirtilen haşin yere götürüleceksin. Şu anda köpek damına atılmana gerek yok. Bu cezanı zaten çektin; orada bu geceyi geçirecek olan kişi Dûdu olacak, sabahleyin dili kesilinceye kadar orada kalacak. Bu-

na karşılık sen, senin için tahsis edilmiş, güvenilir kişi odasında eskiden olduğu gibi yatacaksın, ama bu gece o özel odanın adı 'hükümlü odası' olacak. Özetle, falakaya vurulmuş olduğun için, adalet Dûdu'nun da böyle bir falakaya bağlanmasını talep eder, tabii ikinci falaka varsa. Ama bir tane varsa, o falakaya Dûdu da bağlanmalıdır. –Konuşmamı bitirdim. Aile mahkemesi bitmiştir. Herkes konukları karşılamak üzere görevlerinin başına dönsün!"

Yargıcın yukarıdaki konuşmalarını dinledikten sonra avluda bulunanlar bu kararı şaşkınlıkla karşılamadı, yere kapandılar ve alınlarını yere değdirip kollarını yukarı kaldırdılar, bu sırada da bilgili ve yumuşak huylu sahiplerinin adını yüksek sesle haykırdılar. Yusuf da teşekkür ederek onun önünde yere kapandı; Huiy ile Tuiy bile hizmetçilerinin desteğiyle, oğullarının yüzüne bakıp saygılarını sundular ve ona Hanımefendi Mut-em-enet'in ne olacağını sordular; bu durumda kadının da ayrıcalıklı olmadığını gördüler: Yargıç koltuğuna doğru uzanıp, orada oturan kocasının ayaklarına alnını koyup gizlemişti.

"Teşekkür edecek bir şey yok arkadaşım" dedi. "Bu kötü olayla ilgili olarak yeterince faydalı bir şey yapabilmiş ve kudretimle sana olan sevgimi gösterebilmişsem, çok sevinirim! Artık benim şerefli günümü kutlamak üzere misafir salonuna geçebiliriz. Çünkü sen bütün gün evi gayet güzel kolladım ve bu akşamın tertip edilmesini sağladım."

Böylece Yusuf bir kez daha hapishanedeki zindana atılmış oldu. Ama onun yeniden atıldığı bu çukurdan daha yüksekteki bir yaşama nasıl çıktığını, bundan sonraki methiyelerden öğreneceğiz.

DİZİN

Abd-aşirtu 319
Abdaşarat 26
Abdaşirtu 293
Abôdu 143, 202, 271, 342, 519
Abôt 15, 34
Abram bkz. İbrahim
Abreh Bulvarı 118
Âdem 490, 554, 577
Adôn 15, 36, 74, 157, 623
Adonis 489
Ahet 590
Ahmose 61, 175, 322, 346-347
Ahvêre 562
Akki 231
Alaşya bkz. Kıbrıs
Amanus 293
Amenemone 255
Amenemuye 245-246, 275-277
Amenhotep 175, 309, 311, 313
Amenhotep III 167, 308
Amki 293; ~ devleti 293
Amon 108, 216
Amor 27, 43, 66
Amoritler 293; ~ ülkesi 176
Amu 27, 172-173, 180, 503; ~ halkı 118
Amun 29-31, 33-34, 54, 61, 64, 67-68, 78-79, 96, 108, 111, 113-115, 117-119, 150, 174, 177-178, 180, 183, 204, 209, 214, 251, 274, 278-279, 281-283, 285-286, 288-289, 293-296, 304, 310, 314, 318-319, 328, 350, 354-355, 360, 365, 370, 382-385, 387, 400, 412, 416, 427, 437, 454, 473, 475-476, 481, 503-504, 534, 540, 546, 552, 559, 561-562, 564, 572, 574-576, 591-592, 594-595, 597, 599-600, 602, 612
Amun dağları 107
Amun Haremi 355
Amun şehri 37
Amun Tapınağı 111, 370, 576
Amun'un Evi 106, 176, 289, 310, 315, 327
Amun'un Tapınağı 278
Amun-Min 534
Amun-Ra 31, 78, 278-279, 282, 285, 350, 534, 589, 591
Amuns sıradağları 118
Anu 485
Anubis 326
Anup 31, 100, 203
Apis-Kurban 94
Arabistan 63, 82, 107
Arap Yarımadası 81
Arom 487
Asdod 38-39
Askalun 39, 43, 53, 134
Astaroth 43
Astarte 177
Asya 66, 177, 182, 279, 346, 390, 403, 417, 475, 504, 592
Asyalı 118, 125, 138, 173, 196, 275, 287, 299, 436, 471, 573
Aşağı Mısır 63, 285, 309, 313, 416, 562, 574, 593
Aşağı Nil 64, 271
Aşerat 178
Aşrat 403
Aşvêre 559
Atôn 279, 384

Attis 403
Atum 74, 78, 278, 476, 504, 509
Atum-Ra 68, 74, 77-80, 278-279, 281, 283, 285, 360, 384-385, 389, 416, 474, 564
Atum-Ra'nın Evi 285
Atum-Ra-Horakte 416
Auaris 346-347
ay-Ei 348
Aziru 26

Ba'almahar 12-14, 157
Baal 31, 74, 177-178, 223, 302, 403, 477, 493, 496, 623
Baal şehri 574
Baalat 118, 223
Bab-ilu 115
Babil 14, 73, 115, 118, 176, 231, 382
Babil Kulesi 84
Babilli 382, 388
Balat 43
Baldahin 379
Bastet 31, 69-71, 304
Bata 95-96, 99, 101
Bata von Mefe 94
Bedular 118, 293
Beerşeba 44
Beket 333, 335, 339, 341
Beknehons 174, 204, 216, 282-285, 289, 291-292, 295-296, 319, 361, 382-384, 386, 388, 412, 416, 427, 475, 562-564, 568, 575-576, 594
Bes 193, 290, 359, 428
Bes im Feste bkz. Habip
Bes-em-heb bkz. Habip
Bilha 188, 497
Bindidi 305
Bünyamin 65, 148, 489
Büssus 526

Câmî 560
Canet 34, 54, 61
Cedet 32, 304
Cehuti 58, 71, 138
Çeçi 123
Çin 565

Dagankala 16, 87
Dagon 38, 43; ~ Tapınağı 39
Damu bkz. Yusuf
Dedi 224, 226, 254
Delta 61, 63, 67, 69, 76, 81, 97, 117, 304
Dendera 267, 306
Dep Şehri 306
Derketo 43
Dionisos 433
Dotan 45, 48-49, 121, 166, 609
Dûdu 126-127, 129-131, 133-134, 136-137, 140-141, 145-146, 153-154, 173, 179-180, 228, 231, 234, 238, 253, 268, 277, 279-282, 284, 286-289, 291-292, 296-297, 307, 318, 320, 359-360, 398-399, 405, 408-410, 414-416, 418-427, 436-438, 441-442, 455, 457-460, 462, 466, 477, 481, 499-500, 502-506, 509, 528-537, 542-550, 559, 613-614, 619, 621, 623-624

Ebebi 129, 146, 280, 288, 424
Ebreeli 165, 172-173, 244, 249, 262, 281, 292, 392, 475, 573
Edom ülkesi 177
Efer 9, 120, 157
Efrayim 486
Ei 349
Eidam 157
Ekron 38
El elyon 74, 278
Elafatine 34
Elam 25
Elefant Adası 97
Elefanten 68
Eleven bkz. Yusuf
Eliezer 25, 105, 165, 330, 332
Ellil-bani 231
Elohim 302
Emor 177
Eni 168, 214-215, 346, 348, 355, 357, 360, 365-367, 371, 373, 377, 382, 387, 396, 434, 441, 444, 450, 455-456, 461, 466, 484, 493, 504, 523-524, 560, 562-563, 567-569, 573-574, 581, 604
Enti 346, 348, 362

Eon 206-209, 211, 213, 215
Epet 114, 193
Epet-Esovet 108, 111, 114, 475
Esau 161-162, 177, 601, 614
Esesi 129, 146, 280, 288, 424
Eset 74, 98, 114, 209, 212, 306, 314, 593; ~ Evi 95
Eset-Anne 206

Fenehir 574
Fenike 134
Fırat 27, 115, 120, 175, 309
Filistin 40, 44; ~ ülkesi 39
Filistinliler 9, 16
Firavun 30, 35, 43, 53, 57, 60-61, 66, 70-71, 73, 85, 96-97, 107-108, 113, 115-117, 119-120, 124, 134, 148, 163, 166-167, 175-179, 183, 186, 202, 209-210, 212, 229-230, 233, 244, 248, 250-251, 253-254, 262-263, 266, 279, 282-283, 285-286, 293-294, 296, 298, 302-304, 308-310, 312-315, 319, 347, 353-354, 369, 371, 375, 378-381, 383-385, 389-390, 438, 447, 475, 529, 533-534, 559, 569, 591-594, 617, 620, 623
Firdevsi 560

Gaza 38-39, 43-44, 55
Geb 85
Ghule 577
Gılgamış 328, 484-485, 553
Gilead 54, 61, 134-135
Giluhipa 309
Girit 113, 232
Giritli 90
Gosem 63, 160
Gosen 63, 65
Goşen 63

Ha'ma't 144, 147, 193
Habip 127-131, 135, 137, 140, 146-147, 153-154, 157-158, 167, 169, 180-181, 184, 190, 193, 223, 225, 228, 231, 239, 243, 252-253, 277, 281, 286-297, 359, 398, 425, 429, 435, 457, 500, 506, 528-529, 531, 576, 600-601, 611, 614, 621
Habirli 81, 130, 164, 172, 179, 253, 281, 286, 320, 360, 395, 503
Hacer 28, 492
Haçepsut 64-65, 210
Ham 29, 492, 496
Hamat 151, 154, 193-194, 196, 218, 263, 407, 427, 605
Hanigalbat 293
Hapi 28, 35-36, 57, 62, 64, 72, 94, 96-101, 177, 202, 237, 302, 307, 611
Hapi Nehri 15
Haremheb 187
Harmahis 85
Haru 173
Hathor 214, 236, 255, 282-283, 305-306, 314, 386, 416, 597, 600
Hathor Evi 268
Hathoren Tarikatı 215, 282, 355, 561, 595
Hathorlar 356
Hatti 293; ~İmparatorluğu 293; ~li 118
Hattusil 27
Hazati 38, 43, 134, 145
Hebron 54, 90, 264; ~ Tepesi 39
Hebsed 308-311, 315; ~ şenliği 316
Heda bkz Yusuf
Hefren 81
Heket 33
Hepre 74, 233, 311
Her 60
Heta 293
Heti 377, 471
Hezes 448, 456
Himere 84
Hindistan 565
Hmunu 138
Hnemhotpe 35-36
Hnum 90, 183
Honsu 114, 118; ~ Tapınağı 351
Hor 31, 33, 35, 77, 87, 98, 201, 206, 209, 211-212, 214-215, 311, 314, 337, 593, 596
Hor-em-ahet 27, 84
Hor-em-heb 187, 252, 378, 380
Hor-vaz 54, 58-62
Horahte 77, 79, 278-279, 476, 543
Hori 255

Horus 316, 481
Hufu 81-83, 254
Huiy 151-152, 193, 196, 198-204, 206-209, 213-215, 217-218, 251-252, 291, 348, 352, 355, 363-364, 433, 596, 599, 618-619, 624
Hulda 39, 47-49, 300
Hun-Anup bkz. Kızılgöbek

İbis 31
İbrahim 25, 29, 71, 74, 130, 161-163, 173, 197, 219-220, 272, 278, 302, 490
İbrî 587, 612, 614, 616
İbrimler 361
İbrimli 277
İshak 298, 332
İsin 231
İsis 517, 527, 558
İsmail 298
İsmaili(ler) 20, 29, 37-38, 40, 43-46, 50, 55, 58, 62-63, 67-68, 70, 72-74, 76, 81, 90, 92, 95, 103-104, 107, 111, 117-118, 120, 125, 135-136, 144-145, 147, 149, 153, 155, 157, 164, 168, 218, 298, 317, 323, 325, 341, 430
İsrael 49, 197, 480
Işık Dağı 77, 87
İştar 73, 231, 309, 435, 446, 480, 484-485, 553
İştar-Ummi 536
İştarummi 180
İşullânu 231

Ka 23
Kadaşmanşarbe 232
Kadiştu 435
Kaf Dağı 280
Kakabu 559
Kaldeli 120, 612
Kardeş 60
Karduni-yaş 231
Karnak 279, 282, 295, 321, 592, 595
Kedar 9, 120, 157
Kedeşa 435-436
Kediler Şehri 69
Kedma 7-9, 13, 27, 86, 88, 120, 157
Kegboy 333
Keme 28-29, 33, 35, 57, 64, 71, 79, 82, 169, 173, 197, 292, 301, 303-305, 384, 492, 506, 590, 611
Kemose 346
Kenan 27, 61, 176-177, 231, 330, 492, 496
Kenanlı 139, 234, 276, 302, 365, 393, 477, 493, 574
Kıbrıs 113, 232, 565-566
Kızıl Deniz 64, 118
Kızıl Toprak Denizi 121
Kızılgöbek 224-227, 244, 253, 265, 291, 324-325, 327-328, 513
Kittim 25
Kral Şehri 72
Kuş 68, 116, 118, 173-174, 612; ~ diyarı 378
Kuşlu 468, 577

Laban 161, 169-170, 219-220, 597
Libya 67, 81-82, 107, 115, 118, 390
Libyalı 52, 67, 90, 173
Lotus Gölü 169
Lut 332
Lübnan 70

Ma'at 619
Ma'on 57, 109, 122, 124, 132
Ma'onitli 7, 32
Mai-Sahme 348, 352, 468
Malhisedek 74, 278
Manasse 486
Me'et 448, 456
Meh 468-471, 581, 586, 588
Meh-en-Veseht 467, 471, 489, 559, 572, 580
Mempi 27, 29, 67, 69, 72, 85, 88-89
Men-heper-Ra-Tutmose 210
Men-heper-Ra-Tutmose III 254
Men-nefru-Mirê 89
Mendes 304
Menfe 72, 86, 89-92, 95-96, 99-100, 102-103, 106-107, 118, 120, 233, 271, 348, 380
Menfe Ptah 114
Meng-pa-Ra 263

Menheper-Ra-Tutmose 293
Meni 89
Mer-em-opet 202, 217
Merab 276-277
Merima't Sarayı 151, 253
Merimat Sarayı 309, 311, 315, 354, 378
Merver 74-75, 87, 94, 177, 202
Mezopotamya 162, 298
Mısır 27-30, 32, 35-37, 43-44, 52, 54, 56, 58-60, 62-63, 67-69, 71, 73-75, 78-81, 85-86, 90, 94, 97, 101-102, 105, 107, 112-113, 115, 133, 135-136, 139, 143, 145, 151-152, 155, 158, 161-163, 167, 172-173, 176, 193, 204, 222, 230, 232-233, 238, 245, 254, 269, 283, 294, 301-303, 308, 311, 316, 326, 332, 369, 383, 391, 394, 400, 421, 434, 444, 450, 480, 492-493, 501, 507, 552, 590, 599, 612
Mısırlı(lar) 66, 73-74, 82, 99, 103, 115, 139, 145, 147, 157, 164, 169, 173, 185, 221, 297-299, 301-302, 313, 331, 472, 486, 589, 599, 608, 611
Mibsam 9, 22, 120, 157
Midianlı 12, 22, 38, 42, 59, 123-124, 135, 155, 427, 430
Mikenliler 118
Min 114, 534, 536
Min-Amun-Ra 534
Min-neb-mat 337
Mineerli 22, 25, 57-58, 60, 84, 180, 109, 134, 145
Mirê 89, 93
Mitanni 90, 118, 293, 309
Mitannili 308
Mizraim 27, 34, 44, 63, 178, 307, 351, 492
Molec ı 492
Mont-ĸav 61, 109, 114, 122-124, 131-133, 137-141, 143, 145-153, 172-173, 179-187, 189-192, 221-222, 224, 228, 231, 238, 243, 245-247, 249, 253, 262-266, 268-273, 275-276, 278, 280-281, 284, 287, 297, 304, 308, 316-317, 320-321, 323-326, 328, 330-333, 335-336, 341-342, 346, 380, 391, 393, 395-396, 407, 410, 421-422, 424, 439, 448, 490, 494, 500, 532, 535, 561, 609
Montu 322; ~ Tapınağı 321, 323
Mosar 122-124, 132
Mut bkz. Mut-em-enet
Mut-em-enet 114, 118, 150, 152, 158, 168, 174, 186, 188, 214-215, 250-252, 282-283, 286, 289, 296, 314, 319, 343, 346-348, 350, 352-356, 356, 360, 363-364, 366, 369-370, 375-377, 381, 384, 388, 394, 399, 403, 408, 410, 415-417, 421, 423, 430, 433-434, 436, 438, 440-443, 456-457, 459, 461-464, 466-468, 471, 474-475, 477, 481, 485-486, 489-491, 493, 495, 502, 505-506, 508, 510-511, 517, 524, 526-527, 538, 542-543, 546, 548-549, 554, 559-561, 563-568, 571-573, 575-582, 586, 588, 597, 602-604, 611, 613-615, 619, 621, 624
Mutemône 471
Mutemveye 308-309

Naharin 333
Neb-ma-ra 308, 378
Neb-ma-ra-Amenhotpe 254
Neb-ma-ra-Amun-hotpe-Nimmuria 25
Nebthot 210
Necheb 462
Nefernefru 503, 569
Nefertêm 92, 118
Nehel 271
Neit-em-hêt 559, 562
Nemrut 26, 332
Nes-ba-met 562-564, 568, 571, 574
Netermaht 615
Neternah 185
Neteruhotpe 131, 191
Nil 44, 64, 66-68, 72, 75, 80, 101, 112, 114, 152, 175, 183, 221, 228, 253, 271, 316, 339, 384, 449, 589-590, 592, 594, 596
Nil Deltası 176
No 29-30, 112-113
No tepeleri 107
No-Amun 29, 72, 351, 560

Nofer-rohu 381
Novet-Amun 108, 112, 591
Nubya 177, 592
Nubyalı(lar) 52, 67, 73, 90, 115, 125, 158, 174, 361, 390, 410, 464, 591, 611
Nuh 173, 305, 332, 496

On 69, 72, 74-78, 87, 94, 278-279, 282, 285, 384, 416, 475-476
Opet Resit 592
Opet şenliği 596
Opet Tapınağı 599
Ophir 25
Orta Mısır 346
Ortadoğu 73
Osarsif 37-38, 42, 48, 50, 70, 107, 119, 131, 143, 145-146, 152, 154, 156, 159, 179-182, 184, 190-191, 195, 221, 224, 228, 242, 246, 248, 253, 259, 274-275, 277, 286, 289-290, 296, 333-336, 339, 341, 365, 380, 391-392, 395-396, 400, 402-403, 405-407, 409, 412, 415, 420-421, 426, 428, 431, 444, 449, 454-456, 474, 478, 482-483, 503, 514-515, 517, 519-521, 524-525, 528, 530-531, 542-543, 552, 555, 558, 566, 587, 606-607, 611, 618, 622 ayrıca bkz. Yusuf
Osiris 64, 106, 131, 337, 342, 410, 480
Ölü Deniz 81
Ölüler Şehri 270
Ölüler Tapmağı 150, 270

Pe Şehri 306
Peleşet ülkesi 16, 61
Per-Bastet 68-70, 72, 305
Per-Sopdu 65
Per-Sopd 63-64, 66, 69, 91
Peret 590
Pete-Bastet 562
Peteprê 24, 29, 32, 61, 109, 121-122, 126, 134, 143, 146-148, 150-151, 155, 158, 164-165, 169, 171-172, 174, 176, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 193, 200, 206, 209, 211, 214, 216, 221-222, 225-226, 228, 230-233-234, 242, 245, 248, 250-251, 253, 255-258, 260, 264, 266, 271, 276, 278, 282, 284, 286-287, 289-292, 295, 304, 310, 318-320, 323, 334-339, 344, 346-348, 350, 353-355, 359, 365-371, 373, 375, 379-384, 386-391, 395-396, 398-399, 401-402, 406-407, 412-413, 422, 434, 440, 442, 446-447, 449, 455, 462, 469-470, 523-524, 526, 529-530, 533-539, 541-542, 544-550, 556-558, 561, 563, 566, 575, 581, 596, 598, 604-607, 610, 612, 614-617, 619, 621-623 ayrıca bkz. Potifar
Peteprê'nin Evi 102, 141, 164-165, 169, 172, 193, 269, 271
Potifar 147, 151-152, 159, 161-167, 170, 172, 176-178, 183-184, 186-189, 192, 196, 218, 220-224, 226, 228-232, 234-235, 238, 241-242, 244, 249-251, 253-257, 259-264, 266-268, 270, 272, 276-277, 280, 282-284, 286, 297-298, 308, 310, 312, 315, 317-318, 327, 331, 343-344, 348, 352-353, 356, 359, 392, 404, 408, 433-434, 438, 445, 449, 458, 462, 464, 490, 499, 502, 506, 508-509, 512, 526, 532, 546, 551, 560, 563, 575, 581, 588, 597, 602-603, 609, 611, 613
Potifar'ın evi 163, 170, 172, 243, 308-309, 438, 575, 581, 588
Ptah 91-94, 97-101, 104, 190-191, 233, 238, 252, 445, 482-483
Ptah'ın Evi 89
Punt 64, 115

Ra 26, 74, 77-78, 98, 121, 136, 214, 229-230, 278-279, 285, 305, 311, 313, 327, 339, 341, 346, 378, 476, 592, 612
Ra-Atum 282
Ra-Horahte 75, 279
Ra-messu 111
Rahel 39, 89, 130, 138, 155, 171, 188-189, 230, 308, 342, 358, 434, 444-445, 487-488, 566, 597, 605

Rahmerê 35-36
Rahotep 82
Ramses salonu 112
Ra-Horahte 505
Rebeka 298
Rebus 505
Refertïm 570
Rehenu 336; ~ vadisi 372
Renenutet 150, 282-283, 350, 355, 559, 561, 568, 570-571, 598
Retenu 27, 43, 175, 225, 277, 392, 574, 594
Retenulu 472
Ribaddi 26
Ruben 50, 149, 185, 187, 221-222, 245, 254, 321, 496-497, 555, 615

Sahmet 92
Sam 173
Sarnim 38
Se'enh-Ven-nofre bkz. Dûdu
Sebek 150
Sefela 39
Sekenyenrê 346
Sent 58
Serapis 307
Set 35, 144, 568
Sidon 177
Sihemliler 74
Sin 231
Sinai 57-59, 62, 66
Sinear 332
Sippar 120
Sobk von Ombo 77
Sodomlular 332, 492
Sopd 66-68; ~ Tapınağı 68-69
Sopdu 66, 68, 91
Sur diyarı 60
Suriye 26, 66, 149, 176-177, 185, 251, 293, 311, 365, 474
Suriyeli 90, 118, 392, 471
Szepter 91

Şam 177-178
Şaruk-inu 231
Şekem 45, 48
Şemu 590
Şeol 28, 40, 81, 260, 493, 495
Şep-Bes bkz Habip
Şepses-Bes bkz. Habip
Şeri'a Nehri 54
Şeşi 123
Şosu 53
Şubbilulama 293
Şubbilulima 293, 319
Şumun 31
Şutarna 309

Tabubu 467-469, 471, 511, 524, 559, 572, 576-582, 586, 602
Tammuz 480
Tarşiş 25
Te-Hor 562
Teb 61-62, 67-68, 78-79, 91, 97, 103-104, 147, 214, 283, 285, 304, 309-310-, 323, 342, 347, 350, 353; ~ Krallığı 347
Tepem'anh 150
Terafim 198-199, 597
Teti 123-124
Teti-'an 347, 350
Teye 215, 311, 314, 354, 597
Thebai 111
Thot 28, 71, 114, 138, 205, 208, 230, 245, 322, 378
Thyrsus 559
Tine 348
Tor-nuter 31
Tot-nofer 103-104, 106-107, 110
Transjordan 38
Truhsesse 348
Tubihi 60
Tuiy 151-152, 193, 196, 198-201, 203, 205, 208, 212, 215-218, 291, 344, 348, 352, 365-366, 596, 599, 618-619, 624
Tuşratta 293, 309, 319
Tut 54
Tuti 254
Tutmose 85, 87, 150, 175, 308
Tutmose IV 84

Upi 60
Ureus 314, 474

Urraimitti 231
Usar-Hapi 36, 99-100
Usarsif bkz. Osarsif
User 60
Usir 33-35, 54, 77, 100, 102, 114, 131, 184, 203, 209-210, 212, 306-308, 326, 500, 532, 593, 612
Usir Rahmerê 35
Usiri 35-36
Uto 63
Ürdün 61, 73, 134

Vêse 29-30, 61, 67, 91, 111-116, 118, 264, 298, 346, 348-349, 351, 391, 397, 575, 591, 594
Veser-Min-Vepvavet 149
Veset 96, 109, 118, 148, 310
Veset-per-Amun 102
Vevet 116
Vezir bkz. Habip

Yabne 38
Yakup 12, 28, 39-40, 42, 62, 65, 70, 73, 82, 85-86, 88, 94, 143, 152, 161-162, 169-170, 188, 197, 219, 226, 243, 246, 252, 263-264, 272, 279, 289, 297-301, 305-306, 316, 320, 330, 342, 351, 420, 457, 487-488, 492-493, 496, 499, 553, 599, 602, 604, 608-609
Yeb 34, 68, 183
Yehosif 159
Yelpazetaşıyan bkz. Peteprê ve Potifar
Yeor 72, 286
Yeôr 57
Yoppe 254
Yukarı Mısır 78, 183, 264, 285, 309, 313, 358, 384, 574, 593
Yunanlılar 111
Yupa 121, 157
Yusuf 7-18, 20, 22-30, 32, 36-42, 44-51, 55, 59, 62-63, 65, 70-77, 80-86, 88-90, 92, 94-95, 99-101, 104-106, 108-112, 114-121, 124-125, 130-132, 136-139, 141, 143, 145-149, 151-179, 181-199, 207, 217-223, 225-232, 234-237, 239, 242-251, 253-259, 261-264, 268-292, 294-310, 312-313, 315-321, 323-332, 335, 340-348, 353, 357, 359-363, 365-366, 394, 396-397, 403-404, 408-410, 414, 418-421, 423-426, 429-431, 434, 437-442, 444-447, 449-453, 456-464, 466, 471-481, 483-495, 497, 499-500, 502, 504-509, 512-517, 523-524, 526-528, 532, 536, 539, 541, 551-556, 561, 566, 576-577, 580, 586, 588-590, 598-611, 613-614, 619, 621, 623-624
Yusuf-em-heb 42

Zahi 43, 66; ~ diyarı 231, 361
Zavi-Ra 623
Zefir 238
Zel 55, 58
Zel Kalesi 54-56, 124
Zepter 383
Zeset 126, 129-130, 140, 173, 180, 234, 238, 279-280, 288, 318-319, 399, 424, 460, 528, 530, 534
Zeytin Ağacı bkz. Beket
Zo'an 34, 54, 58
Zurat 26

THOMAS MANN

YUSUF ve KARDEŞLERİ

YUSUF MISIR'DA
III. Cilt

THOMAS MANN (1875-1955), Alman edebiyatının olduğu kadar dünya edebiyatının da tarih, aile ve sosyal hayatı konu alan ve bu sorunları derinlemesine irdeleyen çok sayıda romanıyla en büyük yazarlarından biridir. THOMAS MANN'ın bu başarılı edebiyat çalışmalarının toplamına 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü verildi.

Nietzsche, Schopenhauer gibi ünlü filozofların ve Johann Wolfgang, Goethe, Tolstoy gibi klasik edebiyat ustalarının düşünceleri, eserleri ve hayatlarıyla yakından ilgilenmiş ve romanlarının konu seçiminde ve teknik kurgusunda yararlanmıştır. Hitler döneminde ülkesini terk etmek zorunda kalan THOMAS MANN, İsviçre ve Amerika'da eserleri ve verdiği konferanslarla dünyanın hayranlığını kazanmıştır.

Eskiçağ tarihi ve dilbilimine, mitolojik konulara ilgi duymuş, ünlü filolog ve mit araştırıcısı Karl Keren ile tarihi konularda düşünce alışverişinde bulunmuştur. Bu dönemde, dört ciltten oluşan YUSUF VE KARDEŞLERİ adlı romanının tarihî ve edebî altyapısını, düşünce dokusunu eleştirel bir yaklaşımla hazırlamıştır. Din ve uygarlık tarihinin çok önemli bir şahsiyeti ve Peygamberi olan Hz. Yusuf'un hayatını, dönemini babası Yakup Peygamberden başlayarak gerçekçi bir yaklaşımla aynı zamanda tarih, kültür ve uygarlık serüveni olarak da okunabilecek başarılı bir teknik ve anlatımla 1926-1942 yılları arasında yazmıştır.

Yusuf, umudun simgesidir; faşizm er ya da geç yenilecektir!...

HECE YAYINLARI / ROMAN

